Zadie Smith

EVEREST

İnci gibi dişler

Türkçesi: Melikşah Eryaltı

2000

The Guardian Çıkış Romanı Ödülü
Whitbread Ödülü
Yılın En İyi Yeni Yazarı
Orange Ödülü Finalisti

ZADIE SMITH

Zadie Smith 1975'te Kuzeybatı Londra'da doğdu ve halen o bölgede yaşıyor. *İnci Gibi Dişler*, yarı-Jamaikalı yazarın ilk romanı, ayrıca İngiltere'de 2000 yılının en çok konuşulan romanı. Yazar, daha 21 yaşındayken kitabının 80 sayfa müsveddesini Hamish Hamilton yayınevine götürdüğünde 250.000 sterlin avans almış, kitabı piyasaya çıkınca da ona güvenen yayıncısını mahcup etmemiş. İlk olarak, sadece kadın yazarlara verilen Orange Ödülü'nün en büyük adayı olmuş ve arkasında bir sürü spekülasyon bırakarak ödülü alamamış. Yine Booker Ödülü'ne aday gösterilmemesi de çok konuşulmuş. Daha sonra ise peş peşe başarılar gelmiş. Bir sükse olarak değerlendirilen yüksek satış sayısının yanı sıra, *The Guardian* gazetesinin çıkış romanları için ilk kez verdiği Guardian Ödülü'nü, Frankfurt Kitap Fuarı'nın En İyi E-Kitap Ödülü'nü ve yine adanın prestijli ödüllerinden birisi olan Whitbread Ödülü'nü almış. Bu çeviri yayına hazırlanıp matbaaya gönderilmek üzereyken de Britanya En İyi Kitap Ödülleri arasında En İyi Yeni Yazar ödülüne layık görülmüş. Bu arada BBC 1 televizyonunun *İnci Gibi Dişler*'in dizi hakkını 5 milyon sterlin karşılığında satın aldığını da atlamayalım.

MEFKURE BAYATLI

1943 Ankara doğumlu. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nden mezun olduktan sonra Güney Kaliforniya'da eğitim görmüş, uzun yıllar Mobil Oil A.Ş.'de, daha sonra Price Waterhouse'da çalışırken *Bütün Dünya*, *Ayna* ve *Hayat* dergileri için çeviriler yapmayı sürdürmüştür. Yayınlanan kitapları arasında Everest Yayınları'ndan çıkan *Lâle Çılgınlığı* (Deborah Moggach) dışında *Osmanlılar'da Gündelik Hayat* (Carol Lewis), *İğdiş Eğilmiş Kadın* (Germain Greer), *Uçmak* (Kate Millett), *Feminizm ve Ezilmenin Çelişkileri* (Caroline Ramazanoğlu), *Prosac Toplumu* ile *Kaltak* (Elizabeth Wurtzel), *Bin Dönüm*, *Yedek Anahtar* (Jane Smiley) sayılabilir. Çeşitli oyunlar ve içinde *Harem Suare*'nin bulunduğu film senaryoları da çeviren Mefkure Bayatlı, Behruz Kia'nın *Dört Kitap* adlı bir şiir kitabını da çevirmiştir.

ZADIE SMITH

İnci Gibi Dişler

Türkçesi:
Mefkure Bayatlı

§

Çağdaş Dünya Edebiyatı 22

İnci Gibi Dişler
Zadie Smith

White Teeth
Hamish Hamilton, 2000

Kapak tasarım: Mithat Çınar
İngilizce'den çeviren: Mefkure Bayatlı
Yayına hazırlayan: Osman Akınhay
Son okuma: Uğur Aktaş

© 2000, Zadie Smith
© 2001; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Akçalı Ajans aracılığıyla Everest Yayınları'na aittir.

Birinci Basım: Mart 2001
ISBN: 975 - 316 - 761 - X

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık

EVEREST YAYINLARI
Çatalçeşme Sokak No: 52/2 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: 0 212 513 34 20-21 Fax: 0 212 512 33 76
e-posta: everest@alfakitap.com
Genel Dağıtım: Alfa, Tel: 0 212 511 53 03 Fax: 0 212 519 33 00

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Annemle babama
ve Jimmi Rahman'a...

"Geçmiş başlangıçtır."
(Bir yazıt, Washington Ulusal Müzesi)

Teşekkürler

Bu romanı yazmak için en çok gerektiği anda aralarında bir yer açıp bana bir oda veren Lisa ile Joshua Appignanesi'ye şükran borçluyum. Ayrıca isimlerini sıraladığım şu kişilere de parlak fikirleri ve dikkatli gözleri için teşekkür ediyorum: Fikirlerimi dinleyip eleştiren dostum Paul Hilder; benim gibi *ahmak bir bilge* olan Nicholas Laird; her konuda titiz olan Donna Poppy; hayal edilemeyecek kadar basiretli bir editör olan Simon Prosser ve gözünden hiçbir şey kaçmayan ajanım Georgia Garrett.

İNCİ GİBİ DİŞLER

ARCHIE
1974, 1945

"Günümüzde en ufak bir şeyin bile müthiş bir önemi olduğuna inanılıyor ve 'önemi yok' demek küfür sayılıyor. Hangi davranışlarımızın ve hangi ihmallerimizin ileride -nasıl desem ki?- nelere yol açacağını bilmenin olanağı yok."

(*Where Angels Fear to Tread*, E.M. Forster)

1
ARCHIE JONES'UN GARİP İKİNCİ EVLİLİĞİ

Yüzyılın sonlarına doğru, Cricklewood Broadway'de sabahın erken bir saati. 1 Ocak 1975 günü, saat 06:27. Fitilli bir kadife takım giymiş olan Alfred Archibald Jones, içi egzoz dolu bir Cavalier Musketeer Estate'de, başı direksiyona yaslanmış bir halde oturmuş, Tanrı'dan merhamet diliyordu. Haç biçiminde direksiyonun üzerine kapanmıştı; çenesi gevşekti, kollarıysa gözden düşmüş bir meleğinkiler gibi iki yana açılmıştı. Hatalarını da yanında götürmek istediği için, bir elinde (sol) savaş madalyalarını, diğerindeyse (sağ) evlilik cüzdanını sımsıkı tutuyordu. Gözünde çakan yeşil ışık, asla yapmayı düşünmediği sağ dönüşe izin veriyordu. Kararlıydı. Hazırlıklıydı. Yazı tura atmıştı ve sonucuna katlanacaktı. Bu,

bilinçli bir intihar girişimiydi. Daha doğrusu, bir Yeni Yıl kararıydı.

Archie, nefesi daralır ve gözleri kararırken, intihar etmek için Cricklewood Broadway'i seçmiş olmasının garipseneceğini biliyordu. Direksiyonun üzerine yığılmış bedenini ilk gören kişi, ölüm raporunu yazacak olan polis memuru, elli kelimelik bir haber yazması gereken yerel gazete muhabiri ve haberi okuyacak akrabaları; hepsi bunu garipseyecekti. Bir ucundaki kocaman beton sinema kompleksiyle diğer ucundaki dev kavşak arasına sıkışmış Cricklewood Broadway, bu iş için hiç de uygun bir yer değildi. Burası ölmek için gelinecek bir yer değildi. Buraya, A41 otoyoluna sapıp başka yerlere gitmek için gelinirdi. Ama Archie Jones, şehir dışında güzel bir koruda veya zarif süpürgeotlarının çevrelediği bir uçurumun kenarında ölmek istemiyordu. Köylüler köyde, şehirliler de şehirde ölmeliydi. En uygunu buydu. *Yaşamda olduğu gibi ölümde de,* denildiği gibi olmalıydı. Archibald'ın kırk yedi yaşında, terk edilmiş bir patates kızartması büfesinin üstünde, tek yatak odalı bir dairede yalnız başına yaşadığı bu berbat sokakta ölmesi mantıklıydı. İntihar mektubu yazmak ve cenaze töreni için talimatlar bırakmak türünden ayrıntılarla uğraşacak biri değildi. Tek istediği bir parça sükûnetti; yoğunlaşarak düşünebilmek için bir parça sessizlik istiyordu. Boş bir günah çıkarma hücresinin içi gibi veya beyinde, düşünce ile konuşma arasındaki o ân gibi, tam bir sessizlik ve dinginlik arzuluyordu. Ve bunu dükkânlar açılmadan önce yapmak istemişti.

Görünmeyen tüneklerinden havalanan bir güvercin sürüsü Archie'nin arabasının üstüne pike yaptı, fakat son anda, falsolu bir topun zerafetiyle şaşırtıcı bir U dönüşü yaparak, namlı Müslüman kasap Hüseyin-İsmail'in damına kondu. Fazla tepki gösterecek bir halde olmayan Archie, içinden gülümseyerek onların pisliklerıyle beyaz duvarlara mor çizgiler çekmelerini izledi. Meraklı bakışlı kuş kafalarını Hüseyin-İsmail'in oluğundan aşırarak, dükkânda çepeçevre kancalara asılmış ceketleri

andıran tavuk, inek ve koyunlardan ağır ağır ve sürekli akan kanı seyredişlerini izledi. Talihsizler. Bu güvercinler Talihsizleri içgüdüsel olarak bilirlerdi, bu yüzden Archie'nin yanından geçip gittiler. Archie farkında değildi ama, yan koltukta duran ve ciğerlerine egzoz borusundan gaz pompalayan Hoover borusuna rağmen, o sabah talih ondan yanaydı. Talihin incecik örgüsü, onu bir taze şebnem gibi sarmalamıştı. Bilinci gelip giderken, gezegenlerin durumu, gökkubbenin müziği, Orta Afrika'daki bir benekli pervanenin yarı şeffaf kanatlarını çırpışı ve Her Boka Karar Veren bütün o diğer şeyler, Archie'ye ikinci bir şans tanımanın zamanı geldiğine karar vermişti. Bir yerlerde birileri, her nasılsa onun yaşaması gerektiğine hükmetmişti.

***

Hüseyin-İsmail adını verdiği kasap dükkânının sahibi olan Mo Hüseyin-İsmail, Elvis'e özense de ona pek benzemeyen bir şekilde omuzlarına dökülen gür saçlarıyla boğa gibi bir adamdı. Mo, güvercinlerle savaşmak için işin köküne inmek gerektiğine; pisliklerle değil, doğrudan güvercinlerle uğraşmak gerektiğine inanırdı. *Asıl pislik bok değil* (Mo sürekli bunu söylerdi), *götü boklu güvercinlerdi*. Böylece Archie'nin ölüme bu kadar yaklaştığı o sabah, Hüseyin-İsmail için sıradan bir sabah olarak başladı. Mo, koca göbeğini pencere pervazına dayayarak, dışarı uzanmış mor pisliklerin akışını önlemek için satırını havada sallıyordu.

"Defolun! Defolun götü boklular! İşte! ALTI!"

Aklında kriket vardı; İngiliz oyununun göçmen uyarlamasına göre bir vuruşta en fazla altı güvercin hallediliyordu.

Mo, kanlı satırı muzaffer bir edayla havaya kaldırarak, sokağın aşağısına doğru, "Varin," diye seslendi. "Haydi bakalım, sıra sende. Hazır mısın?"

Yan sokaktaki okuldan, iş deneyimi kazanması için hiç de uygun olmayan bu yere gönderilen, aşırı kilolu Hindu delikan-

lı Varin, kaldırımda Mo'nun soru işaretinin noktası gibi kararsız, şaşkın bir leke gibi duruyordu. Merdivenleri tırmanıp parçalanmış güvercinleri küçük bir poşete doldurup ağzını bağladıktan sonra, sokağın öbür ucundaki çöp tenekesine atmak Varin'in göreviydi.

Mo'nun mutfak görevlilerinden biri, her sözcüğü vurgulamak için süpürge sapıyla Varin'in kıçını dürterek, "Haydi, Bay Şişko," diye bağırdı. "Haydi Fil Oğlan, koca Hindu kıçını kaldır da güvercin ezmelerini toplayıp getir."

Mo, alnında biriken teri silip homurdandı ve Cricklewood'a bir göz atıp, hepsi güvercin bokuyla kaplı, semtin sarhoşlarının kullandığı eski püskü koltuk ve halı parçalarına, otomatlara, yağlı kaşık ve kaplara baktı. Mo, Cricklewood sakinlerinin bu günlük katliamlar için bir gün ona teşekkür edeceğine inanıyordu. O gün geldiğinde, bu sokakta oturan hiçbir adam, kadın veya çocuk artık bir ölçü deterjana dört ölçü sirke katarak, dünyaya düşen güvercin bokunu temizlemek zorunda kalmayacaktı. *Asıl sorun bok değil,* diye tekrarladı, *asıl sorun götü boklu güvercinler.* Çevrede, sorunu gerçekten kavrayan tek kişi Mo'ydu. Bu konuya tam bir Zen felsefesiyle yaklaşıyordu; tüm insanlara karşı iyi duygular besliyordu, ta ki Archie'nin otomobilini görene kadar.

"Arşad!"

Tam bir üçkâğıtçıyı andıran, palabıyıklı, sıska ve dört ayrı tonda kahverengi giysiler giymiş, avuçları kanlı bir adam dükkândan çıktı.

"Arşad!" Mo kendine güçlükle hâkim olmaya çalışarak parmağını otomobile doğru uzattı. "Oğlum, sana bir kez söyleyeceğim."

Arşad, ağırlığını bir ayağından öbürüne aktararak, "Ne var, Abba?" dedi.

"Bu da neyin nesi? Onun burada ne işi var? Altı buçukta mal gelecek. Altı buçukta on beş kesilmiş büyükbaş hayvan buraya getirilecek. Onları arkaya taşımam gerekir. Bu benim

işim. Anlıyor musun? *Et* teslimatı yapılacak. Onun için *şaşırdım...*" Mo masum bir şaşkınlık ifadesi takındı. "Çünkü burasının belirgin bir şekilde, 'Teslimat Noktası' olarak işaretlendiğini sanıyordum." Üzerinde HAFTANIN HİÇBİR GÜNÜ HİÇBİR ARAÇ PARK EDEMEZ yazılı eski bir tahta kutuyu işaret etti. "Eee?"

"Bilmem, Abba."

"Arşad, sen benim oğlumsun. Seni bilmem diyesin diye yanımda çalıştırmıyorum. *Onu* da," pencereden dışarı uzanıp, tehlikeli oluğun üstünde ip cambazı gibi ilerlemekte olan Varin'in başına, onu neredeyse yere düşüren bir tokat atarak, "bilmem desin diye yanımda çalıştırmıyorum. Her şeyi bilesiniz diye çalıştırıyorum *sizi*. Bilgi toplamanız için. Yaradan'ın açıklanması imkânsız evreninin büyük karanlığını aydınlatmanız için."

"Abba?"

"Orada neler olduğuna bak ve onu oradan kaldır."

Mo pencereden çekildi. Bir dakika sonra Arşad durumu açıklamak için döndü. "Abba."

Mo'nun başı, İsviçre malı bir guguklu saatin kötü niyetli kuşu gibi pencereden dışarı fırladı.

"Abba, adam intihar ediyor."

"Ne dedin?"

Arşad omzunu silkti. "Camın arkasından bağırarak adama buradan gitmesini söyledim, ama o, 'İntihar ediyorum, beni rahat bırakın,' dedi. Öyle işte."

Mo merdivenlerden aşağı inerken, "Kimse benim mülkümde kafasına göre intihar edemez," diye söylendi. "Hem bunun için ruhsatım yok."

Mo sokağa çıkıp, Archie'nin otomobiline doğru yürüdü; sürücünün camındaki aralığı tıkayan havlulardan birini çekip çıkardıktan sonra, acımasız bir boğanın gücüyle camı on beş santim aşağı indirdi.

"Duydunuz mu, bayım? Burada intihar için gerekli ruhsatı-

mız yok. Burada her şey helaldir. Yani, dini kurallara uygundur. Burada ölmek istiyorsanız, dostum, korkarım önce kanınızı son damlasına kadar akıtmanız gerekir."

Archie başını direksiyondan güçlükle kaldırdı. Kara yağız bir Elvis'in terli iri bedenini gördüğü ân ile hâlâ hayatta olduğunu anladığı ân arasında bir yerde, müthiş bir gerçeği kavradı. Hayat, doğduğundan beri Archie Jones'a ilk kez Evet diyordu. Bu sadece, "Peki" veya, "Eh madem başladın, bari devam et," gibisinden değil, gümbür gümbür iyimser bir tutumdu. Hayat, Archie'yi istiyordu. Onu kıskançlıkla ölümün pençesinden çekip almış, bağrına basmıştı. Eserlerinin en iyi örneği olmasa da, Hayat, Archie'yi istiyordu ve Archie de Hayat'ı istediğinin hayretle farkına vardı.

Telaşla iki camı da indirdi ve havayı ciğerlerinin tâ dibine kadar çekerek, derin derin nefes aldı. Çektiği nefesler arasında yanaklarından yaşlar süzülürken, Mo'nun önlüğüne tutunarak ona tekrar tekrar teşekkür etti.

Kendini Archie'nin ellerinden kurtarıp üstünü başını silkeleyen kasap, "Peki, peki," dedi. "Haydi, şimdi git. Birazdan et getirecekler. Benim işim danışmanlık yapmak değil, kan akıtmak. Sen Yalnız Kalpler Sokağı'nı arıyorsun. Oysa burası Westbere Sokağı."

Hâlâ nefes nefese teşekkür etmekte Archie, geri vitese takıp kaldırımdan uzaklaştı ve sağa saptı.

***

Archie Jones, bir süre önce menekşe gözlü ve hafif bıyıklı İtalyan karısı Ophelia onu boşadığı için intihara kalkışmıştı. Ama yeni yılın ilk sabahını bir elektrik süpürgesinin hortumundan zehirli gaz soluyarak geçirmesinin nedeni, onu sevmesi değildi. Aslında onunla bir süredir birlikte yaşadığı ve onu sevmediği için bunu yapmıştı. Archie'nin evliliği, bir çift ayakkabı alıp eve götürdükten sonra ayağına uymadığını anla-

mak gibi bir şeydi. Ayıp olmasın diye onlara katlanmıştı. Fakat otuz yıl sonra ayakkabılar aniden ayaklanıp evden çıkıp gitmişti. Karısı onu terk etmişti. Otuz yıl sonra.

Hatırladığı kadarıyla başlangıçta her şey iyiydi. 1946 yılının ilkbaharında, savaşın karanlığından sendeleyerek çıkınca kendini bir Floransa kahvesinde bulmuş ve ona köpüklü bir capuccino verirken sıcaklık saçıp, cinsellik vaat eden, baştan aşağı sarılar giyinmiş, gerçekten güneş gibi kız olan Ophelia Diagilo adlı bir garsonla karşılaşmıştı. İkisi de bu ilişkiye at gözlüğü takmışçasına girdiler. Genç kız, kadınların Archie'nin yaşamındaki yerinin gün ışığına benzemediğini; benliğinin bir yerinde onlardan hoşlanmadığını, onlara güvenmediğini ve ancak başlarında kutsal hale olanları sevebildiğini bilemezdi. Kimse de Archie'ye, Diagilo'ların soyunda isterik iki teyze, patlıcanlarla konuşan bir amca ile giysilerini ters giyen bir kuzen olduğunu söylememişti. Böylece evlenip İngiltere'ye döndüler ve genç kadın hata yaptığını çok çabuk anladı. Archie de kısa sürede onu çıldırttı ve kutsal hale, Archie'nin bir gün tamir etmeye söz verdiği mutfak aletleriyle birlikte tavan arasına kaldırıldı. Toz toplayan bu ıvır zıvırın arasında, bir de Hoover marka elektrik süpürgesi vardı.

Archie, Noel'den bir gün sonra ve Mo'nun kasap dükkânının önünde park etmesinden altı gün önce, o Hoover marka elektrik süpürgesini aramak için Hendon'daki iki katlı yarı müstakil evlerine dönmüştü. Evliliklerinin kalıntılarını alıp yeni dairesine götürmek üzere dört gün içinde yaptığı dördüncü ziyaretti bu. Hoover elektrik süpürgesi ise en son akla gelen, en bozuk, en çirkin eşyalar arasındaydı, onu ancak evini yitirmenin acısının aşıladığı kahrolası inatla istemişti. Boşanma budur işte: Artık sevmediğin insanlardan istemediğin şeyleri geri almak.

Kapıyı açan İspanyol hizmetçi Santa-Maria, Maria-Santa, ya

da öyle bir şey, "Demek yine *siz* geldiniz," dedi. "Bay Jones, yine ne istiyorsunuz? Mutfak evyesini mi?"

Archie, "Hoover elektrik süpürgesini," diye tersledi onu.

Kız kısık gözlerle ona baktı ve paspasa, ayakkabısının hemen yanına tükürdü. "*Hoş geldiniz,* Senyor."

Ondan nefret edenlerin hepsi eve doluşmuştu. Hizmetçi dışında, Ophelia'nın kalabalık İtalyan ailesi, ruh sağlığı hemşiresi, kadın belediye görevlisi ve tabii bütün bu tımarhanenin çekirdeğini oluşturup, sofada ana karnındaki cenin gibi kıvrılıp yatmış, Bailey's şişesinin içine böğüren Ophelia'nın kendisiyle baş etmek zorundaydı. Düşman hattını yarıp geçmesi tam bir saat kırk beş dakika sürmüştü; hem de ne için? Her elektrik süpürgesinin yaptığının tersini yapmakta inat edip, tozları emeceği yerde püskürttüğünden aylar önce bir kenara atılmış olan, sapık bir Hoover elektrik süpürgesi için.

"Bay Jones, sizi bu kadar mutsuz ediyorsa niye hâlâ buraya geliyorsunuz, anlamıyorum. *Mantıklı* olun. Bu ne işe yarar ki?" Hizmetçi elindeki deterjan şişesini bir silah gibi tutarak peşinden tavan arasına geliyordu. "O bozuk. Ona ihtiyacınız yok ki! Bakın? Bakın?" Fişi prize soktu ve açıp kapatarak çalışmadığını gösterdi. Archie fişi prizden çekip kabloyu sessizce Hoover'in çevresine doladı. Bozuk olsa da alacaktı. Bütün bozuk aletleri alacaktı. En azından bir işe yaradığını kanıtlamak için evdeki bütün bozuk aletleri tamir edecekti.

Santa, adı her neyse, "Seni işe yaramaz şey!" diye onu merdivenlerdan aşağı kovaladı. "Karın aklından hastayken, sen gelmiş, bunlarla uğraşıyorsun!"

Archie, Hoover'i kucaklayıp oturma odasına götürdü ve suçlayıcı bakışlar altında alet kutusunu çıkarıp tamir etmeye başladı.

İtalyan büyükannelerden biri, eşarpları çok, et benleri az olan ve daha şık olanı, "Şuna da bakın," dedi. "Her şeyi alıyor bu, şekerim. Kızın aklını aldı, mikseri aldı, eski müzik setini aldı; parkeler dışında her şeyi aldı. Bu, insanı hasta ediyor..."

Yağışsız günlerde bile sırılsıklam ıslanmış, uzun tüylü bir kediyi andıran kadın belediye görevlisi de, sıska başını sallayarak onu onayladı. "Bu iğrenç bir şey, biliyorum, iğrenç... Üstelik *ortalığı toplamak* da bize kalıyor. Her şey..."

Hemşire onun sözünü kesti: "O burada yalnız kalamaz, değil mi?... *O* çekip gittiğine göre, zavallı kadın... onun doğru düzgün bir yuvaya ihtiyacı var."

Archie, *Ben buradayım,* demek istiyordu. *Burada olduğumun pekâlâ farkındasınız. Kahrolasılar, işte buradayım. Üstelik o mikser benimdi.*

Ama Archie kimseyle yüzleşecek biri değildi. On beş dakika daha onları dinledi, hiç konuşmadan Hoover'i gazete kâğıtlarında denedi ve birden Hayat'ın taşınamayacak kadar ağır bir sırt çantası olduğu, her şeyi kaybetmek pahasına da olsa bütün bagajını yol kenarında bırakıp karanlığa doğru yürümenin, atılacak en doğru adım olduğu duygusuna kapıldı. *Archie, oğlum, miksere ihtiyacın yok, Hoover'e de ihtiyacın yok. Bütün bunlar safra. Sırt çantanı yere bırak, Archie, ve gökyüzünde kamp kuran mutlulara katıl.* Yanlış olan neydi? Bir kulağı eski karısı ile eski karısının akrabalarında, diğer kulağı Hoover'in vızıltısında olan Archie'ye, son çok yakınmış gibi göründü. Bunun Tanrı'yla falan bir ilgisi yoktu. Sadece dünyanın sonu gelmiş gibiydi. Ve yeni bir yıla daha dayanabilmesi için ona kötü viski, çatapat ve bir kutu ucuz Quality Street çikolatasından - şimdiye kadar hep reddettiği çilekliler dahil- daha fazlası gerekliydi.

Sabırla Hoover'i tamir etti ve süpürgeyi en dipteki köşelere kadar sokarak, oturma odasını garip bir titizlikle süpürdü. Bir madeni parayı ciddiyetle havaya attı (yazı, hayat; tura, ölüm) ve dans eden aslana baktığını fark edince hiçbir şey hissetmedi. Sessizce, Hoover'in hortumunu çıkarıp bir valize soktu ve evden son kez çıkıp gitti.

***

Ama ölüm kolay bir numara değil. Üstelik intiharı, yapılacak işler listesinde fırını temizlemek ile koltuğun ayağını bir tuğlayla desteklemek arasına sıkıştıramazsınız. Bu, bir yapmama, bir bozma kararıdır; hiçliğe gönderilen bir öpücüktür. Kim ne derse desin, intihar yürek ister. Gerçekten onurlu adamlara, kahramanlara ve şehitlere yakışır. Archie böyle biri değildi. Büyük İşler Planı'nda onun değeri, bildik orantılarla hesaplanabilirdi:

Çakıltaşı: Kumsal.

Katre: Umman.

İğne: Saman yığını.

Böylece, birkaç gün paranın kararını dikkate almayıp Hoover hortumuyla dolaştı. Geceleri ön camdan dehşetli büyük gökyüzüne bakıp, kendi evrensel orantılarını anımsadı; küçücük ve köksüz olmanın ne demek olduğunu anladı. Yok olursa dünyada nasıl bir çentik yaratacağını düşündü ve bu ona çok önemsiz, hesaplanamayacak kadar küçük göründü. Hoover'in elektrikli süpürgeyi temsil eden bir sözcük mü, yoksa sadece bir marka mı olduğunu düşünerek zaman harcadı. Bu arada Hoover hortumu arka koltukta kocaman, yumuşamış bir erkeklik organı gibi durmuş, korkusuyla alay edip, cellata yaklaşırken adımlarının paytaklaşmasına gülüyor, güçsüz kararsızlığını küçümsüyordu.

Sonra, 29 Aralık günü, eski dostu Samet Maya İkbal'i görmeye gitti. Garip bir adamdı ama en eski dostuydu; savaşılması gerektiği zaman, bu Bengalli Müslümanın yanında savaşmıştı; dostu ona hep savaşı anımsatırdı. Çoğu insanın aklına yağlı domuz pastırması ile bacaklara kalemle çizilen çorapları getiren savaş, Archie'ye silah seslerini, iskambil oyunlarını ve yabancı içkinin keskin tadını anımsatırdı.

Samet içten ve sıcak sesiyle, "Sevgili dostum, Archie," dedi. "Unut bu karı derdini. Yepyeni bir hayata başla. Senin buna ihtiyacın var. Artık bu konuyu kapatalım. Beş şilinini görüyor ve beş şilin arttırıyorum."

Sık sık gitmeye başladıkları yeni lokaldeydiler. O'Connell's Bilardo Salonu'nda, üç elle poker oynuyorlardı; Archie'nin iki, Samet'in tek eli vardı. Samet'in sağ eli gri derili, hareket etmeyen, sakat bir eldi ve içinde akan kan dışında hiçbir yaşam belirtisi yoktu. Burası, her akşam yemek yemek için buluştukları, tüm fertlerinin cildi bozuk olan Irak'lı bir ailenin işlettiği, yarı kafe, yarı kumar salonu bir yerdi.

"Bana baksana. Alsana'yla evlenmekle yeniden hayata döndüm. Benim için yepyeni ufuklar açtı. O kadar genç, o kadar canlı ki, bir nefes temiz hava gibi. Benden öğüt mü istiyorsun? İşte, öğüdüm. Bırak bu eski hayatı, hastalıklı bir hayat bu, Archibald. Sana yaramıyor. Hem de hiç yaramıyor."

Samet, Archie'yi çok sevdiği için ona ilgiyle baktı. Savaş sırasındaki dostlukları, ayrı kıtalarda yaşadıkları otuz yıllık ayrılıkla bölünmüştü gerçi, ama 1973 yılının ilkbaharında, artık orta yaşlı bir adam olan Samet, yirmi yaşındaki yeni gelini, ufak tefek, ay yüzlü, kurnaz bakışlı Alsana Begüm'le yeni bir hayat kurmak için İngiltere'ye gelmişti. Geçmişe özlem duyduğu bir anda ve bu küçük adada tek tanıdığı kişi o olduğu için, Archie'yi aramış, sonra da onun oturduğu semte taşınmıştı. Zamanla iki adamın arasındaki dostluk yeniden canlanmıştı.

Samet, oyunu kazanan damları arka arkaya masaya bırakarak, "Bir nonoş gibi oynuyorsun," dedi. Sol elinin başparmağının tek bir zarif hareketiyle onları çevirip yelpaze şeklinde masaya açtı.

Archie kâğıtlarını atarak, "Ben yaşlıyım," dedi. "Ben yaşlıyım. Şimdi beni kim ister? İlk seferinde bile birini ikna etmek yeterince zor olmuştu."

"Bu çok saçma, Archibald. Hem sen henüz doğru kadına rastlamadın. Archie, bu Ophelia sana göre değil. Anlattıklarına bakılırsa, bu çağa göre bile değil..."

Ophelia'nın deliliğinden söz ediyordu. Ophelia çoğu zaman, kendisinin on beşinci yüzyılın ünlü sanat tutkunu Cosimo de' Medici'nin hizmetçisi olduğunu sanıyordu.

"O yanlış zamanda doğmuş, yanlış zamanda yaşıyor. Bu onun devri değil! Belki onun binyılı bile değil. Modern hayat o kadını çaktırmadan kıçından yakalamış. Aklı başında değil. Oynatmış. Ya sen? Sen vestiyerden yanlış hayatı almışsın ve onu iade etmek zorundasın. Üstelik sana çocuk da vermedi... Çocuksuz hayat, Archie, ne işe yarar! Ama şansını bir kere daha denemelisin; evet, hayat insana ikinci bir şans daha tanır. İnan bana, ben biliyorum." Sakat elinin tersiyle on penileri toplayarak devam etti: "Sen onunla asla evlenmemeliydin."

Archie, "Kahrolası, her şeyi sonradan anlamak ne kolay," diye düşündü. "Sonradan kimse yanılmaz."

Bu konuşmadan iki gün sonra, yeni yılın ilk günü duyduğu acı öylesine arttı ki, Archie, Samet'in öğüdünü tutamayacak hale geldi. Onun yerine kendini yok etmek, hayatına son vermek, onu sayısız yanlış dönemeçlerden geçirip vahşi ormanların derinliklerine sürükleyen ve sonunda yok olup biten, ekmek kırıntılarının da kuşlar tarafından yenip yutulduğu bu hayat yolundan kurtulmaya karar verdi.

***

Otomobilin içi gazla dolmaya başlarken, zorunlu olarak tüm hayatı gözlerinin önünden bir film şeridi gibi geçti. Bu kısa, pek de öğretici olmayan, eğlendirici yönü zayıf bir gösterimdi; metafizik yönden ise kraliçenin bir nutkuna eşitti. Kasvetli bir çocukluk dönemi, kötü bir evlilik, can sıkıcı bir iş -klasik bir üçgen-, hepsi sessizce, çabucak ve diyalogsuz geçivermişti; yaşandıkları zamankinden pek de farklı değillerdi. Archie kadere pek inanmazdı, ama şimdi düşününce, kaderin özel bir çabayla ona, şirketlerin dağıttığı Noel hediyeleri gibi bir hayat hazırladığına inandı; erkenden alınan ve herkesinki gibi sıradan bir hediye.

Tabii savaş da vardı; savaşa son yılında, daha on yedi yaşındayken katılmıştı, ama aslında pek katılmış da sayılmazdı.

Öyle cepheye falan gönderilmemişti. Gerçi onun ve Samet'in -dostu Sam, Sammy- anlatacak bazı hikâyeleri vardı, üstelik Archie'nin bacağında hâlâ bir şarapnel parçası bile bulunuyordu ve isteyene gösterebilirdi ama kimsenin bunlarla ilgilendiği yoktu. Kimse artık *bundan* söz etmek istemiyordu. Savaş artık bir özür veya çirkin bir et beni gibi bir şeydi. Burun kılları gibiydi. İnsanlar duyunca başlarını öte yana çeviriyordu. Birisi Archie'ye, *Peki, hayatında ne yaptın veya en unutulmaz anın ne?* diye sorsa ve o da savaştan söz açacak olsa, yanmıştı; hemen onu dinleyen gözler camlaşır, parmaklar masada trampet çalar, herkes aniden birer içki daha ısmarlamaya kalkışırdı. Kimse gerçekten merak etmiyordu.

1955 yılının yazında, Archie en iyi giysileriyle, savaş muhabiri olarak iş aramaya Fleet Street'e gitti. İncecik bıyıklı, ince sesli ve nonoş kılıklı bir adam, *Deneyiminiz var mı, Bay Jones?* diye sordu. Archie de anlattı. Samet'i anlattı. Churchill tipi tanklarını anlattı. Sonra bu kendinden emin, şık takımlı nonoş, masasına yaslanıp, *Savaşa katılmış olmanın dışında başka vasıflar da arıyoruz, Bay Jones. Savaş deneyimi aslında gereksiz,* demişti.

İşte böyle olmuştu. Savaşla kimse ilgilenmiyordu, '55 yılında ilgilenmediği gibi şimdi, '74 yılında da ilgilenmiyordu. *O zaman* yaptığı hiçbir şeyin *artık* önemi yoktu. Kazandığı deneyimler, günün deyişiyle, gereksizdi, değersizdi ve bugüne *taşınamazdı.*

Başka bir şey var mıydı, Bay Jones?

Hayat ve Britanya eğitim sistemi yıllar önce ona bir çelme taktığı için, elbette başka kahrolası sorusu yoktu. Yine de nesnelerin görüntüsü ve biçimi ilgisini çekiyordu, işte bu sayede Morgan*Hero*'daki işe girdi; yirmi yıldan beri Euston Road'da bir basım şirketinde zarfların, broşürlerin, kâğıtların nasıl *katlanacağının* tasarımını yapıyordu. Pek büyük bir başarı sayılmayabilirdi gerçi, ama her şeyin köşelerinin üst üste getirilip katlanması gerektiğini, aksi takdirde hayatın bir bordro gibi

sokaklarda uçuşacağını ve önemli bölümlerinin kaybolacağını tahmin edebilirsiniz. Archie bordrolarla hiç ilgilenmezdi. Onları gerektiği gibi katlamaya değer bulmuyorlarsa, o da okumaya değer bulmuyordu.

Ya başka? Şey, Archie oldum olası kâğıt katlamamıştı tabii. Bir zamanlar pist bisiklet yarışçısıydı. Pistte bisiklete binmenin Archie için en güzel yanı sürekli dönmekti. Sürekli dönmek. Başlayan her tur, daha iyi olmak, daha hızlı gitmek, bu işi *doğru* yapmak için yeni bir şans demekti. Oysa Archie 62,8 saniyenin altına *asla* inememişti. Yine de bu hiç fena bir zaman değildi, aslında dünya yarışları standardında sayılırdı. Ama o, üç yıl süreyle, her turu tam 62,8 saniyede tamamladı. Diğer bisikletçiler, o yarışırken onu seyretmek için mola verirdi. Bisikletlerini kenara dayar, saatlerine bakarak onun turunu ölçerlerdi. Her seferinde 62,8 saniye. Böylesine gelişememek gerçekten çok ender rastlanan bir durumdur. Bu çeşit bir istikrar, bir bakıma mucizevi bir şeydir.

Archie bisiklet yarışlarından hoşlanıyordu, iyi bir yarışçıydı ve tek unutulmaz anısını da ona bu merakı sağlamıştı. Archie Jones 1948 yılında Londra'daki olimpiyatlara katılmış ve Horst Ibelgaufts adlı İsveçli bir jinekologla on üçüncülüğü (62,8 saniye) paylaşmıştı. Ne yazık ki, bir sabah kahve molasından aklında başka şeylerle dönen dikkatsiz bir sekreter, listeyi temize çekerken onun ismini atladığı için, bu derece olimpiyat kayıtlarına geçmedi. Talih Tanrıçası onu bir koltuk ile kolu arasına sokup orada unutuverdi. Böyle bir olayın gerçekten yaşandığı konusundaki tek kanıtı, yıllarca Ibelgaufts'tan ona, zaman zaman gelen kısa mektuplardı. Bunlar şöyle mektuplardı:

17 Mayıs 1957

Sevgili Archibald,
Bahçemizde, oldukça sevimsiz bir inşaatın önünde, karımla

birlikte çekilmiş bir fotoğrafımızı gönderiyorum. Arcadia'ya benzemese de basit bir bisiklet pisti yaptırıyorum, gerçi bizim yarıştığımız pistin yanında lâfı bile edilmez ama benim ihtiyacımı karşılayabilecek. Küçük bir pist olsa bile, onu zaten ileride doğacak çocuklarımız için yaptırıyorum. Rüyalarımda onların bu pistte pedal çevirdiklerini görüyor ve yüzümde mutlu bir tebessümle uyanıyorum! Bittiği zaman bizi ziyaret etmeni isteyeceğim. Rakibinin pistini senden başka kim kutsayabilir?

Horst Ibelgaufts

Bugün, Neredeyse Öldüğü gün bile, hâlâ otomobilin kontrol panelinde duran kartpostalda da şunlar yazılıydı:

28 Aralık 1974

Sevgili Archibald,

Arp çalmayı öğreniyorum. Buna bir Yeni Yıl kararı da diyebilirsin. Geç olduğunu biliyorum, ama insan yeni bir şeyler öğrenmek için asla yaşlı sayılmaz. Omza dayamak için oldukça ağır bir çalgı olsa da, arpın sesi insana melekleri anımsatıyor ve karım bu yüzden beni çok duyarlı buluyor. Nedense eski bisiklet tutkumu böyle karşılamazdı! Ama Archie, bisiklet tutkusunu ancak, sen ve bu kısa notun yazarı olan eski rakibin gibi, bizim gibi erkekler anlayabilir.

Horst Ibelgaufts

Horst'la yarıştan sonra bir daha hiç karşılaşmamıştı, ama onu kızıl saçlı, portakal rengi çilli, yamuk burunlu, uluslararası bir zampara gibi giyinen ve bir bisikletçi için fazla iri yarı bir adam olarak sevgiyle hatırlıyordu. Yarıştan sonra Horst, Archie'yi fena halde sarhoş edip, onu çok iyi tanıdıkları anlaşılan iki Soho'lu fahişe bulmuştu (Horst, "Güzel başkentinize sık sık iş gezileri yaparım, Archibald," diye açıklamıştı.) Archie son olarak, olimpiyat villasının yan odasında, istemeden onun kalkıp inen pembe kıçını görmüştü.

Ertesi sabah da yıllar sürecek kapsamlı mektuplarından ilkini danışmada bulmuştu.

Sevgili Archibald,

İş ve rekabetten oluşan küçük dünyamızda, kadınlar gerçekten sevimli ve rahatlatıcı oluyorlar, değil mi? Ne yazık ki uçağa yetişmek için erken ayrılmam gerekti, ama bana karşı bir yabancı gibi davranmamalısın! Ben artık ikimizi finiş çizgisindeki kadar yakın görüyorum. On üçüncülüğün uğursuz olduğunu kim söylüyorsa, aptalın tekidir!

Horst Ibelgaufts

Not: Lütfen, Daria ile Melanie'nin sağ salim evlerine dönmelerini sağla.

Daria onunkiydi. Fena halde sıskaydı, kaburgaları ıstakoz sepeti gibiydi ve hemen hemen hiç göğsü yoktu, ama çok tatlıydı:*iyi kalpliydi, öpücükleri yumuşacıktı ve incecik bileklerini uzun ipek eldivenlerle -en azından dört giysi kuponu değerinde olmalıydılar- sergilemekten hoşlanıyordu. Çoraplarını giymek için eldivenlerini çıkardığı zaman, Archie ona çaresizlik içinde, "Senden *hoşlandım,*" dediğini hatırlıyordu. O da dönüp bakmış ve gülümsemişti. Bir profesyonel olmasına rağmen, Archie onun da kendisinden hoşlandığını hissetti. Belki de hemen o anda, onunla birlikte dağlara kaçmalıydı. Ama o anda bu ona imkânsız görünmüştü, bebek bekleyen genç bir karısı vardı (oysa bunun asabi hamilelik olduğu ve karısının karnında havadan başka bir şey olmadığı anlaşılacaktı), eli kolu bağlıydı, bacağı da sakattı, üstelik yakında dağ falan da yoktu.

Archie'nin, gözleri kararmadan önce aklından son geçen düşünce Daria oldu. Yirmi yıl önce karşılaştığı fahişe Daria ve tebessümü yüzünden hayatını kurtaran kasabın önlüğünü minnet gözyaşlarıyla ıslatmıştı. Onu hayalinde canlandırmıştı: *Buraya gel* bakışıyla kapıda duran güzel bir kadın; bu davete uymamış olduğu için pişmanlık duyduğunu fark etti. O bakışla

tekrar karşılaşma şansı varsa, bu ikinci şansı ve fazladan zamanı yakalamak istiyordu. Yalnızca bu saniyeyi değil, bir sonrakini ve diğerlerini de; dünyadaki bütün zamanı istiyordu.

Archie o sabah ve daha sonra, mutluluktan kendinden geçmiş bir halde Swiss Cottage çevresinde otomobiliyle sekiz tur attı. Camdan dışarı uzattığı başına vuran kahrolası soğuk rüzgâr azı dişlerini sızlatıyordu. *Demek garibin biri tarafından hayata döndürülmek böyle bir duygu. Sanki elime kocaman bir Zaman tomarı tutuşturulmuş,* diye düşünüyordu. Dairesinin ve sokak işaretlerinin (Hendon 3 3/4) önünden geçip giderken deliler gibi gülüyordu. Trafik ışığında on pensi havaya attı ve sonuç, kaderin onu başka bir hayata doğru yönlendirmesini onaylayınca gülümsedi. Tasmasından çekilen bir köpek gibi köşeyi dönüyordu. Kadınlar bunu genelde beceremezken, erkekler, palamar atıp ailelerini ve geçmişi geride bırakmak gibi ilkel dürtülerini korumuşlardır. Erkekler, takma bir sakalı çıkarır gibi ayrılıp, değişmiş bir adam olarak gizlice topluma yeniden karışırlar. Tanınmaz olurlar. Böylece, yeni bir Archie ortaya çıkmak üzeredir. Şimdi biz onu suçüstü yakaladık. Çünkü o, geçmişi gergin ama geleceği mükemmel olacakmış gibi bir havadaydı. *Ya bu ya şu* havasındaydı. Yolun ikiye ayrıldığı noktaya yaklaşınca yavaşladı, dikiz aynasında hiçbir özelliği olmayan yüzüne baktı, iki kenarında evlerin sıralandığı ve Queens Park denilen bir yere çıkan, daha önce hiç geçmediği bir yola gelişigüzel saptı. Dümdüz git! Kendi kendine, Archie-oğlum, *Git!*, dedi, iki yüz dolar bul ve Tanrı aşkına, geriye bakma.

***

Tim Westleigh (daha çok Merlin olarak tanınırdı) kapı zilinin ısrarla çalındığını nihayet fark etti. Mutfağın döşemesinden kalkıp, yerde yatanlar arasından güçlükle ilerleyerek kapıyı açtı ve baştan aşağı gri fitilli kadife giyinmiş, açık avucunda on pens tutan orta yaşlı bir adamla karşılaştı. Merlin daha

sonra olayı anlattığında, fitilli kadifenin günün her saatinde insanı strese sokan bir kumaş olduğunu sözlerine ekleyecekti. Emlakçılar fitilli kadife giyerdi. Maliyeciler fitilli kadife giyerdi. Tarih öğretmenleri ise kollarına deri yamalar dikerlerdi. Onun için, yılın ilk gününde ve sabahın dokuzunda bu kadar çok fitilli kadife, çevreye yaydığı olumsuz titreşim miktarıyla ölümcül bir görüntüydü.

Merlin, eşikte duran ve kış güneşinin aydınlattığı fitilli kadifeli adama gözlerini kırpıştırarak baktı, "Ne satıyorsunuz?" diye sordu: "Ansiklopedi mi, İncil mi?"

Archie, genç adamın bazı sözcükleri vurgulamak için, başını sağ omzundan sol omzuna doğru daire şeklinde çevirdikten sonra birkaç kez salladığını fark etti. Bu sinir bozucu bir alışkanlıktı.

"Ansiklopediyse bizde yeterince *bilgi* var... İncil'se yanlış kapı çaldınız. Burası son derece keyifli bir yer. Anlatabildim mi?" Merlin başını birkaç kez salladıktan sonra kapıyı kapatmaya yeltendi.

Archie başını, "Hayır" anlamında salladı, gülümsedi ve olduğu yerde kaldı.

Merlin, eli kapı tokmağında, "Şey... siz iyi misiniz?" diye sordu. "Size yardım edebilir miyim? Yoksa içkili misiniz?"

Archie, "Duyurunuzu gördüm," dedi.

Merlin, esrarlı sigarasından bir nefes çekerek gülümsedi. "O duyuruyu mu?" Başını eğip Archie'nin bakışlarını takip etti. Üst kat penceresinden sarkan beyaz çarşafta, rengârenk iri harflerle şunlar yazılıydı: "DÜNYANIN SONU" PARTİSİNE HOŞ GELDİNİZ, 1975.

Merlin omuz silkti. "Kusura bakma, doğru çıkmadı. Biraz hayal kırıklığı, biraz da umut yarattı," diye dostça ekledi. "Bakış açına bağlı."

Archie heyecanla, "Umut," dedi. "Yüzde yüz, saf umut."

"Demek çağrımız hoşunuza gitti?" derken, Merlin kapının arkasına doğru bir adım attı. Kim bilir, adam hem kaçık hem

de saldırgan olabilirdi. "Böyle şeyler ilginizi çekiyor mu? Daha çok bir şakaydı."

"Gözüme çarptı diyebilirsiniz," derken, Archie hâlâ çılgınca gülümsüyordu. "Çevrede dolaşıyordum, bir kadeh içecek bir yer arıyordum, yeni yıl kutlaması falan, bilirsiniz -kötü bir sabah geçirdim de-, birden gözüme *çarptı*. Yazı tura attım ve neden olmasın dedim."

Merlin sohbetin gidişinin değişmesine şaşırmıştı. "Şey... parti bitti sayılır. Ayrıca sanırım siz biraz fazla *olgunsunuz*... Bilmem anlatabiliyor muyum..." Merlin birden şaşkın bir hal aldı; garip giysilerinin altında iyi yetişmiş bir orta sınıf delikanlısıydı, büyüklerine hep saygılı davranırdı. Bir an zorlandıktan sonra, "Bu size göre çok genç bir topluluk olabilir. Bir tür komün gibi," dedi.

Archie, on yıllık bir Dylan şarkısından hınzırca alıntı yaparak, başını kapıdan içeri uzattı. "*O zamanlar ne kadar da yaşlıydım. Oysa şimdi daha gencim.*"

Merlin esrarlı sigarasından bir nefes daha çekerek kaşlarını çattı. "Şey, bakın... Sokaktan geçen herhangi birini içeri alamam, değil mi? Polis olabilirsiniz, kaçığın biri olabilirsiniz veya..."

Fakat Archie'nin geniş, masum ve hoş bir beklenti içinde olan yüzü, Tim'e, Snarebrook rahibi olan, yıllardır görmediği babasının her pazar kürsüden verdiği Hıristiyan hayırseverliği vaazlarını anımsattı. "Aman canım, nasılsa bugün yeni yılın ilk günü. Haydi, içeri girin."

Archie, Merlin'in yanından geçip uzun bir hole girdi; hole dört yatak odası açılıyordu, bir merdiven üst kata çıkıyordu, arkada ise bahçe vardı. Hayvansal, bitkisel ve madensel, döşemeye her çeşit atık yayılmıştı; altında insanların uyuduğu hol boyunca uzanan bir sürü yorgan, Archie'nin her adımıyla Kızıl Deniz gibi isteksizce yarılıp ona yol açıyordu. Odalarda, kıyıda köşede öpüşmek, emzirmek, sevişmek veya kusmak gibi bedensel sıvıların alışverişi görülebiliyordu; Archie'nin okuduğu

gazetenin pazar ekinde komünlerde rastlanan şeyler diye sıralananların hepsi. Bir an onlara katılıp bu bedenlerin arasında kaybolmak istedi (gerçi bu *yeni kazanılmış zaman* parmaklarının arasından akıp gidiyordu, yine de bol bol zamanı vardı) ama sert bir içkiyi yeğledi. Evin öbür ucuna varana kadar holde ilerlemeyi göze aldı ve serin bahçeye çıktı. Sıcak evin içinde yer bulmaktan umudu kesen başkaları da serin çimenlere uzanmıştı. Bir viski tonik bulma hayaliyle masaya yöneldi ve boş şarap şişelerinden oluşan çölde, bir Jack Daniel's şişesinin şekli ve rengi, aniden bir serap gibi karşısına çıkıverdi.

"İzninizle...?"

İki zenci erkek, üstsüz bir Çinli kız ile tanga giymiş beyaz bir kadın, ahşap mutfak sandalyelerine oturmuş, iskambil oynuyordu. Archie tam Jack Daniels şişesine doğru uzandığı sırada, beyaz kadın başını sallayıp, eliyle bir sigara söndürme işareti yaptı.

"İçinde tütün var, şekerim. Piçin biri izmaritini oldukça iyi bir şişe viskinin içine attı. Burada şampanyayla başka boktan şeyler de var."

Archie, bu uyarı ve nazik ikram karşısında minnetle gülümsedi. Oturup kendine koca bir bardak şarap koydu.

Birkaç bardaktan sonra Archie, kendini bildi bileli, Clive ile Leo'yu, Wan-Si ile Petronnia'yı yakından tanıdığına inanmaya başladı. Bir kömür parçasıyla, Wan-Si'nin meme uçlarındaki her ürpertiyi, Petronia'nın konuşurken yüzüne düşen her tutam saçı, arkası dönükken bile çizebilirdi. Saat 11:00 olduğunda hepsini candan seviyordu, sahip olamadığı çocukları gibiydiler; onlar da karşılık olarak ona, yaşına göre eşsiz bir ruha sahip olduğunu söylediler. Herkes, Archie'nin içinde ve çevresinde yoğun ve olumlu kozmik enerji dolaştığında hemfikirdi. Bu enerji, bir kasabın, en kritik anda arabanın ön camını indirmesine yol açacak kadar güçlüydü. Anlaşılan komüne davet edilen, kırk yaşını geçmiş ilk kişi Archie'ydi; anlaşılan macera-

perest kadınları tatmin etmesi için daha yaşlı birinin cinselliğine gerek duyulduğu da konuşulmuştu. Archie, "Harika," dedi. "Mükemmel. İşte o benim." Kendini onlara o kadar yakın hissediyordu ki, öğleye doğru ilişkileri aniden soğuklaşınca aklı karıştı ve kendini feci bir akşamdan kalma baş ağrısıyla, başka konu kalmamış gibi İkinci Dünya Savaşı'nı hararetle tartışır bir durumda buldu.

Tam içeri girmeye karar verdikleri sırada giyinen Wan-Si, "Bu konuya nasıl girdik, bilmiyorum," diye inledi. Archie'nin fitilli kadife ceketi incecik omuzlarındaydı. "Tamam, bu konuya girmeyelim. Bu konuya girmektense yatağa girmeyi yeğlerim."

Clive, "*Girdik* bile, girdik *bile,*" diye ısrar ediyordu. "Onun kuşağının bütün sorunu da bu zaten, savaşı bir kalkan gibi kullanabileceklerine inanmaları..."

Leo, Clive'ın sözünü kesip tartışmayı özel bir konuya sürükleyince Archie ona minnet duydu. Archie, kırk beş dakika önce askerlik görevinin gençlerin karakterini geliştirdiğini söyleyerek bu tartışmayı açmış ve belirli aralarla fikrini savunmak zorunda kalınca da yaptığına pişman olmuştu. Sonunda bu zorunluluktan kurtulunca, merdivenlere oturup, tartışmanın onsuz sürmesine izin vererek başını elleri arasına gömdü.

Çok yazık. Bir komüne katılmak *isterdi.* Bir tartışma çıkaracağı yerde kartlarını doğru dürüst oynasaydı, belki de bu özgür aşk ve çıplak göğüsler arasında yaşayabilirdi; hatta sebze yetiştirmek için küçük bir tarlası bile olabilirdi. Çünkü bir ara (sabahın ikisinde Wan-Si'ye çocukluğunu anlatırken) yeni hayatı mükemmel olacak gibi görünmüştü; bundan sonra doğru şeyleri hep doğru zamanda söyleyecek ve her gittiği yerde insanlar onu sevecekti. Archie sonuca bakıp, *Kimsenin suçu yok,* diye düşündü, *Kimsenin suçu yok, kendi kabahatim*, yine de acaba bir ilahi plan var mıydı? Belki doğru şeyi doğru anda söyleyen Thespis gibi tarihin en doğru anında öne çıkan adamlar hep olacaktı ama, çoğunluğu oluşturmak için de Archie gibilerine ihtiyaç vardı. Daha da kötüsü, repliği duyunca

ortaya çıkıp oracıkta, sahnenin tam ortasında, herkesin gözleri önünde can vererek en büyük rollerini oynayacak kişilere.

Belki de bütün bu olayın, bütün o hüzünlü günün altına kalın bir çizgi çekilecekti ama o anda, bir erkek ne kadar değişebilirse, Archie Jones'un da o kadar değişmesine yol açan bir olay meydana geldi. Gerçi bu, kendi çabasıyla değil, bir insanın tamamen tesadüf eseri bir diğeriyle çarpışmasıyla olmuştu. Kazara yani. Ve kazanın adı Clara Bowden'dı.

Ama önce bir tarif: Clara Bowden her bakımdan güzeldi, tek kusuru zenci olmasıydı, klasik kusur. Clara Bowden endamlı, abanoz kadar, samur kürk kadar siyahtı; at nalı şeklinde örülmüş saçları kendini şanslı hissettiği zamanlarda yukarı kalkar, şansız hissettiği zamanlardaysa aşağıya sarkardı. Şu anda kalkıktı. Bunun bir anlamı olup olmadığını bilmek zor tabii.

Sütyene ihtiyacı yoktu -yerçekiminden bile etkilenmiyordu-, boyundan askılı ve göğsünün hemen altında biten kırmızı büstiyeri (harikülade güzel) göbeğini açıkta bırakıyordu, daha altta ise çok dar sarı kotu vardı. Clara açık kahverengi süet, topuklu sandalet giymişti ve merdivenlerden aşağı bir hayal gibi süzüldü. Ona bakmak için dönen Archie ise, onu şaha kalkmış cins bir kısrak gibi görmüştü.

Archie, filmlerden insanın merdivenlerden indiği zaman çevredekileri susturacak kadar çarpıcı olması fikrine alışıktı. Ancak hayatta böyle bir şeyle hiç karşılaşmamıştı. Ama Clara Bowden bunu başardı. Çevresini kendi güzelliğiyle aydınlatarak, ağır çekimde merdivenlerden indi. O, yalnızca gördüğü en güzel kadın değildi, aynı zamanda onu en çok rahatlatan kadındı. Güzelliği buz gibi soğuk değildi. Yeni yıkanmış çamaşır gibi, kadın gibi kokuyordu. Fiziksel yönden pek fazla uyumlu olmasa da -kol ve bacakları merkezi sinir sisteminden farklı bir lehçe konuşur gibiydi-, ince uzun endamı Archie'ye olağanüstü

alımlı göründü. Cinselliğini daha yaşlı kadınlar gibi rahatlıkla taşıyordu; (Archie'nin geçmişte tanıdığı genç kızlar gibi) nasıl tutacağını, nereye koyacağını, nereye asacağını ve ne zaman bırakacağını bilemediği biçimsiz bir çanta gibi taşımıyordu yani.

Archie'ye Jamaikalı Kriketçi'yi hatırlatan, enfes bir Karayib aksanıyla, "Neşelen," dedi. "Hiç olmayabilir."

"Bence oldu bile."

Ağzındaki, kendi kendine yanarak sönmekte olan izmariti düşüren Archie, Clara'nın onu ayağıyla çabucak ezdiğini gördü. Ona, belki de tek hatalı yönünü açığa çıkararak, gülümsedi. Clara'nın üst dişleri yoktu.

Onun şaşkınlığını görünce, "Kırıldılar," dedi, "ama dünyanın sonu gelince Tanrı'nın beni böyle kabul edeceğine inanıyorum." Hafifçe güldü.

Archie ona bir Marlboro uzatarak, "Archie Jones," dedi.

"Clara." Sigaranın dumanını içine çekip aynı anda gülümserken, bir ıslık sesi çıkardı. "Archie Jones, şu anda ben de kendimi senin göründüğün gibi hissediyorum. Clive ile diğerleri sana ne tür aptallıklar anlattı? Clive, söylesene, bu garip adama ne yaptın?"

Clive homurdandı -Archie'nin anısı, şarabın etkisiyle birlikte yok olmuştu- ve kaldığı yerden devam ederek, Leo'yu, politik fedakârlık ile fiziksel fedakârlık arasındaki farkı anlamamakla suçlamayı sürdürdü.

Onun alımlı yüzü karşısında şaşkınlığa düşen Archie, "Yoo, hayır... önemli değil," diye mırıldandı. "Ufak bir anlaşmazlık, o kadar. Clive ile bazı konularda farklı düşünüyoruz. Kuşak farkından olmalı."

Clara eline vurdu. "Yok canım. O kadar da yaşlı sayılmazsın. Ben daha yaşlılarını da gördüm."

Archie, "Yeterince yaşlıyım," dedi, sonra içinden ona söylemek geldiği için ekledi. "Bana inanmayacaksın, ama bugün az daha ölüyordum."

Clara bir kaşını kaldırdı. "Yapma ya. Gel, sen de kulübe ka-

tıl. Bu sabah çok kalabalığız. Ne *garip* bir parti bu." Archie'nin başındaki saçsız yeri okşayarak, "Azrail'e bu kadar yaklaşmış biri olarak hiç de fena görünmüyorsun," dedi. "Bir öğüt ister misin?"

Archie başını hızla salladı. O her zaman öğüt isterdi, başkalarının görüşünü öğrenmeye bayılırdı. Bu yüzden nereye giderse gitsin, yanında hep bir on pens bulundururdu.

"Eve git, biraz dinlen. Sabah ola hayrola. Bak... Hayat hiç kolay değil."

Archie, hangi ev, diye geçirdi içinden. Palamarı atıp eski hayattan ayrılmıştı, bilinmeyen topraklara doğru yol alıyordu.

Clara, hafifçe sırtına vurarak, "Bu hayat hiç kolay değil!" diye tekrarladı.

Uzun bir ıslık, arkasından hüzünlü bir kahkaha attı ve Archie, iyice delirmediyse, gözlerinde tıpkı Daria'nınkine benzeyen o, *haydi gel* bakışını gördü. Bakışında, sanki fazla seçeneği yokmuş gibi, hafif bir hüzün ve hayal kırıklığı da vardı. Clara on dokuz, Archibald kırk yedi yaşındaydı.

Altı hafta sonra evlendiler.

2
DİŞ SORUNLARI

Ama Archie, Clara Bowden'ı sokakta bulmamıştı. Hem artık güzel kadınlar hakkında gerçeği söylemenin zamanı da çoktan geldi. Güzel kadınlar pırıltılar içinde merdivenlerden aşağı kayar gibi inmezler. Bir zamanlar inanıldığının tersine, ta yükseklerden, yalnızca kanatlarının yardımıyla yeryüzüne de süzülmezler. Clara *yeri yurdu* olan bir kadındı. *Kökleri* vardı. Daha açık söylemek gerekirse, Lambeth'liydi (oraya da Jamaika'dan gelmişti) ve gençlerin aralarında yaptığı sessiz bir anlaşmayla, Ryan Topps adlı biriyle ilişkisi vardı. Çünkü Clara, güzel olmadan önce çirkindi. Ve Clara ile Archie'den önce, Clara ile Ryan vardı. Ve Ryan Topps'tan kurtulmak pek kolay değildi. Tıpkı iyi bir tarihçinin, Hitler'in Batı'da İngiltere'yi iş-

gal etmedeki gönülsüzlüğünü anlamak için Doğu'daki Napolyonvari emellerini kavraması gerektiği gibi, Clara'nın neyi niçin yaptığını anlamak için de Ryan Topps'ı anlamak gerekirdi. Ryan onsuz olmaz bir önemdeydi. Clara ile Archie merdivenin zıt uçlarından birbirlerine doğru çekildikleri andan tam sekiz ay önce, Clara ile Ryan vardı. Ve Clara, hızla Ryan Topps'tan kaçmaya çalışıyor olmasaydı, Archie Jones'un kollarına belki de hiç atılmazdı.

Zavallı Ryan Topps. Bir yığın talihsiz fiziksel özelliğe sahipti. Çok sıska, çok uzun boylu, kızıl saçlı, düztaban ve neredeyse cildi görünmeyecek derecede çilliydi. Ryan modaya uyduğunu sanıyordu. Üstüne pek uymayan gri takım elbiselerle, siyah balıkçı yakalı kazaklar giyerdi. Modası geçtikten çok sonra bile ayaklarında Chelsea çizmelerini görebilirdiniz. Tüm dünya elektro-gitarın keyfini sürüp başka bir şeye geçtikten sonra bile, o hâlâ Kinks, Small Faces ve Who gibi kocaman gitarlı küçük adamlara hayrandı. Ryan Topps günde iki kez, bebek beziyle parlattığı ve geleneğe göre yapılmış, kepenkli bir garajda sakladığı, yeşil bir Vespa GS motosikletle dolaşırdı. Ryan'ın düşünce tarzına göre, bir Vespa sadece bir ulaşım aracı değil, aynı zamanda kırkların sonuna uygun bir ideoloji, aile, dost ve sevgilinin birleşimi olan bir mühendislik harikasıydı.

Tahmin edilebileceği üzere, Ryan Topps'ın pek fazla arkadaşı yoktu.

On altı yaşında, uzun boylu, dişlek bir Yehova Şahidi olan Clara Bowden, Ryan'ı kendine yakın hissetmişti. Tipik bir genç kız gibi, daha onunla konuşmadan çok önce Ryan Topps hakkında her şeyi öğrenmişti. En gerekli şeyleri biliyordu: Aynı okuldaydılar (St. Jude's Bölge Okulu, Lambeth), aynı boydaydılar (1,82 m), o da Clara gibi ne İrlandalı ne de Katolikti; böylece sadece posta kodları yüzünden gittikleri bu okulda, hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından dışlanan ve St. Jude's'ın papaya bağlılık okyanusunda yüzen iki yalnız adacık gi-

biydiler. Onun motosikletinin markasını biliyordu, çantasının tepesinden gözüken plaklarının adlarını ezberlemişti. Onun hakkında, kendisinin bilmediği şeyleri bile biliyordu; örneğin, onun Yeryüzündeki Son Erkek olduğunu biliyordu. Bunlardan her okulda bir tane olurdu ve diğer eğitim kurumlarında olduğu gibi, St. Jude's'ta da kızlar hep onu seçip başkalarına dağıtırlardı. Tabii bunun çeşitlemeleri de olurdu:

Bay *Bir Milyona Bile Çekilmez.*

Bay *Annemin Hayatını Kurtarmak İçin Bile Olmaz.*

Bay *Dünya Barışı İçin Bile Olmaz.*

Fakat St Jude's'taki kızlar, genelde denenmiş formüllerden şaşmazlardı. Ryan'ın, kızların soyunma odasındaki sohbetlerden asla haberi olmazdı gerçi, ama Clara her şeyi biliyordu. Sevgisinin nesnesi olan bu gencin nasıl harcandığını biliyor ve sürekli çevreye kulak kabartıyordu; eninde sonunda, ter ve jimnastik mayoları ve ıslak havluyla vurulan darbeler arasında ne olduğunu öğrenmişti onun.

"Tanrım, sen beni dinlemiyorsun. O yeryüzündeki *son* erkek olsa bile diyordum."

"*Yine de* onu istemezdim."

"Atma, tabii ki *isterdin* o lanet olasıcayı!"

"Bak, dinle. Bütün kahrolası dünya bombalanmış, Japonya'da olduğu gibi, tamam mı? Bütün yakışıklı erkekler, senin Nicky Laird'in gibi *esaslı* tiplerin hepsi ölmüş. Hepsi cayır cayır yanmış. Geriye de sadece Ryan Topps ile kakalaklar kalmış."

"Yemin ederim ki, kakalaklarla yatmayı tercih ederdim."

Ryan'ın, St Jude's'taki kötü ünüyle sadece Clara'nmki yarışabiliyordu. Okuldaki ilk gününde, annesi ona, şeytanın inine girmek üzere olduğunu söyleyip, çantasına iki yüz adet *Watchtower* koymuş ve okula gidip Tanrı'ya hizmet etmesini emretmişti. Haftalarca okul bahçesinde, gözleri yerde, bir oraya bir buraya mekik dokuyup dergi dağıtırken, "Sizi yalnız Yehova kurtarabilir," diye mırıldanıyordu. Üstelik yüzdeki iri bir sivil-

ce yüzünden çocukların birbirini dışladığı, altı yüz Katoliği Yehova Şahitleri Kilisesi'ne katılmaya davet eden, 1,82 boyunda, şoset çorap giymiş zenci bir misyonerin, toplumsal anlamda cüzzamlı muamelesi gördüğü bir okulda.

Ryan pancar kadar kırmızıydı. Clara ise çizmeniz kadar kara. Ryan'ın çilleri, noktaları birleştirerek bulmaca çözmeyi sevenler için biçilmiş kaftandı. Clara ise bir elmanın etrafını diline hiç yaklaştırmadan ön dişleriyle dişleyebilirdi. Onların bu kusurlarını Katolikler bile affedemezdi (zaten Katolikler, ancak politikacıların vaatlerini yerine getirmesi veya fahişelerin bedava vermesi oranında bağışlayıcıdır); daha birinci yüzyılda (Jude ile Judas arasındaki ses benzerliği yüzünden) umutsuz davaların koruyuculuğunu yüklenen Aziz Jude bile bu işe karışmaya niyetli değildi.

Her gün saat beşte, Clara evinde oturmuş, İncil'den kısımlar okuyup, kan alıp vermeyi lanetleyen broşürler hazırlarken, Ryan Topps motosikletiyle onun açık penceresinin önünden geçip evine giderdi. Bowden'ın oturma odası yolun altında kalıyordu ve pencerelerinde parmaklıklar vardı, bu yüzden bütün görüntüler kısmiydi. Clara genelde ayaklar, tekerlekler, egzoz boruları ve sallanan şemsiyeler görürdü. Böyle anlık görüntüler çok şey anlatırdı: Canlı bir hayal gücü, yıpranmış bir dantelden, yamalı bir çoraptan, yere yakın sallanan ve daha iyi günler görmüş bir çantadan bir sürü duygulu öykü çıkarabilirdi. Fakat hiçbir şey, Ryan'ın motosikletinin egzoz borusunun gözden yitip gidişini seyretmek kadar derinden etkilemiyordu onu. Böyle zamanlarda karnının alt kısmında meydana gelen heyecanlı hareketleri nasıl adlandıracağını bilemeyen Clara, ona "Tanrı'nın ruhu" dedi. Clara, bu dinsiz Ryan Topps'un ruhunu bir şekilde kurtaracağını hissediyordu. Clara bu genci göğsüne yaslayıp, hepimizi kuşatan ve bizleri günaha teşvik eden güçlerden korumak, onu kurtuluş gününe hazırlamak istiyordu. (Bir yerlerde, midesinin de altında bir yerde -hiç sözü

edilmeyen o en alttaki bölgede- belki de Ryan Topps'ın *onu* kurtarabileceği umudu saklıydı?)

Hortense Bowden, kızını, parmaklıklı pencerede oturmuş, İncil'in sayfalarını rüzgâr karıştırır ve o da uzaklaşan bir motosikletin motor sesini dalgın dalgın dinlerken yakaladığı zamanlar, kafasına vurup, ona Mahşer Günü'nde yalnızca 144.000 Yehova Şahidi'nin Tanrı'nın huzurunda yer alabileceğini hatırlatırdı. Ayrıca bu Seçilmişler'in arasında, motosikletle gezen o uğursuz suratlı bilmem-nelere yer olmadığını da sözlerine eklerdi.

"Ama ya onu kurtarırsak..."

Hortense ağzından bir hırıltı çıkararak, "Bazı insanlar o kadar çok kutsal günah yığmışlardır ki," derdi, "*artık* onların Yehova'ya göz kırpacak halleri kalmamıştır. Yehova'ya yakın olmak çaba harcamayı ister. Bunun için kendini adama ve fedakârlık gerekir. *Ne mutlu, yüreği saf olanlara! Çünkü yalnız onlar Tanrı'yı görecekler,* Matta 5:8. Öyle değil mi, Darcus?"

Clara'nın babası, Darcus Bowden, içine gömüldüğü tahtakurularıyla dolu koltuktan, bir hortum sayesinde, dışarıdaki tuvalete gitmek için bile kalktığı hiç görülmemiş, etrafa kötü kokular yayıp, salyaları akan ve ölmek üzere olan bir adamdı. Darcus İngiltere'ye, onlardan on dört yıl önce gelmiş ve bütün zamanını oturma odasının en dibinde televizyon seyretmekle geçirmişti. Aslında niyeti, önden İngiltere'ye gelip yeterince para kazanmak, böylece Hortense ile Clara'yı da yanına aldıracak kadar para biriktirmek ve hep birlikte buraya yerleşmekti. Oysa ülkeye gelir gelmez, gizemli bir hastalık onu güçten kuvvetten düşürmüştü. Hiçbir doktorun fiziksel belirtilerini keşfedemediği, inanılmaz derecede tembellik yaratan bu hastalık, Darcus'u -çok hareketli bir erkek olduğu asla söylenemezdi- hayat boyu sosyal yardıma, koltuğuna ve İngiliz televizyonuna bağımlı kılacaktı. 1972'de, on dört yıl beklemekten çılgına dönen Hortense, sonunda seyahati kendi başına gerçekleştirmeye karar vermişti. Zaten Hortense'da enerjiden bol ne vardı ki?

Birden yanında on yedi yaşındaki Clara'yla kapıda bitiverdi, hırs içinde kapıyı kırıp içeri girdi ve Darcus Bowden'a yaşadığı sürece hiç unutamayacağı -St. Elizabeth'te hâlâ dillerde dolaşan- bir fırça çekti. Bazıları bu sözlü saldırının dört saat sürdüğünü, bazıları ise onun İncil'in her bölümünden alıntılar yaptığını ve tam bir gün bir gece konuştuğunu söylerler. Bilinen tek şey, bütün bunların sonunda, Darcus'un koltuğunun derinliklerine biraz daha gömüldüğü, son derece anlayışlı, şefkatli -karmaşık olmayan, masum duygularla dolu- bir ilişki kurduğu televizyona yaslı gözlerle baktığı ve gözyaşı kanalından bir damla yaşın sıyrılıp süzülerek gözünün altındaki bir çukura yerleştiğiydi. Sonra tek bir şey söylemişti: *Humph*.

Darcus'un tek söylediği, bundan sonra da söyleyeceği tek şey, *Humph* oldu. Darcus'a ne derseniz deyin; günün veya gecenin herhangi bir saatinde ona herhangi bir konuda sorular sorun, onu sorguya çekin, onunla sohbet edin, ona yalvarın, yakarın, isterseniz ilan-ı aşk edin, suçlayın veya aklayın, o size yalnızca tek bir yanıt verecektir.

"Öyle değil mi, Darcus?"

"*Humph*."

Darcus'un onayını aldıktan sonra Hortense, Clara'ya dönerek, "Sen ilgini o genç adamın *ruhuyla* sınırlamıyorsun, değil mi? Sana kaç kez söylemem gerekecek, senin oğlanlara ayıracak zamanın yok!" diye feryat etmişti.

Çünkü Bowden evinde artık pek Zaman kalmamıştı. Yıl 1974'tü; Hortense, Dünyanın Sonu'na hazırlanıyordu ve bu tarihi mavi keçeli kalemle ajandasına yazmıştı: 1 Ocak 1975. Bu, sadece Bowden'lara özgü bir psikoz değildi. Sekiz milyon Yehova Şahidi, Hortense'la birlikte bekliyordu. Hortense, egzantrik de olsa büyük bir topluluğun üyesiydi. Hortense (Tanrı'nın Evleri'nin Lambeth Şubesi'nin sekreteri olarak) Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en büyük şube olan Brooklyn'den William J. Rangeforth'un imzasının fotokopisini taşıyan ve bu tarihi onaylayan, kişiye özel bir mektup da almıştı. Dünyanın sonu,

altın harfli, resmi bir mektupla *resmen* onaylanmış, Hortense da bu mektubu, şık bir maun çerçeveye yerleştirerek onurlandırmıştı. Televizyonun üstünde, Baloya Giden Cinderalla'nın sırça heykeli ile üzerine On Emir işlenmiş çaydanlık örtüsü arasına, dantel bir örtünün üzerine, baş köşeye yerleştirmişti. Orada güzel görünüp görünmediğini Darcus'a sormuş, o da onayını, yine *Humph*'layarak vermişti.

Dünyanın sonu yakındı. Üstelik bu defa -Yehova Şahitleri Kilisesi Lambeth Şubesi'ne bu konuda güvence verilmişti- 1914'teki ve 1925'deki yanlışlar tekrarlanmayacaktı. Onlara, günahkârların iç organlarının ağaçların gövdesine dolanacağı vaat edilmişti ve gövdelerine günahkârların iç organları sarılmış ağaçlar, bu kez *görünecekti*. Ana caddedeki hendeklerin kanla dolup taşmasını çok uzun bir süre beklemişlerdi, şimdi bu özlemleri *giderilecekti*. Vakit gelmişti. Bu, doğru tarihti, tek tarihti, geçmişte öne sürülen tarihler hep yanlış hesaplamaların sonucuydu: Biri toplamayı unutmuş, biri çıkarmayı unutmuş, biri eldeki biri eklemeyi unutmuştu. Ama artık vakit gelmişti. Gerçek vakit. 1 Ocak 1975.

Hortense bir kere bunu duyunca sevinmişti. 1925 yılının ilk sabahı uyanıp da -kıyamet kopacağı ve tüm evren yok olacağı yerde- günlük hayatın devam ettiğini, otobüs ve trenlerin her zamanki düzenle çalıştığını görünce bir çocuk gibi ağlamıştı çünkü. Bütün bir gece boşuna beklemiş, yatakta bir hiç uğruna dönüp durmuştu.

> Sizin uyarılarınıza kulak asmayan komşularınız, derilerini kemiklerinden ayıran, gözlerini göz çukurlarında eriten, annesinin memesindeki bebekleri kavuran, aşırı sıcak, feci bir ateşin içine düşecekler... O gün o kadar çok komşunuz yanacak ki, yan yana dizilen cesetleri dünyayı üç yüz kez çevreleyecek ve gerçek Yehova Şahitleri onların kavrulmuş bedenleri üzerinde yürüyerek Tanrı'ya erişecek.
>
> - *The Clarion Bell*, sayı 245.

Ne kadar acı bir düş kırıklığına uğramıştı! Ama 1925'in yaraları artık sarılmıştı ve Hortense, mahşerin, tam da kutsal Bay Rangeforth'un açıkladığı gibi, çok yakın olduğuna tekrar inanmaya hazırdı. 1914 kuşağının vaadi hâlâ geçerliydi: *Doğrusu size derim ki, bu olayların tümü yerine gelinceye dek bu soy kaybolmayacaktır* (Matta 24:34). 1914'te hayatta olanlar, mahşer gününde iyilik ve kötülük ordularının arasındaki savaş meydanını göreceklerdi. Bu, onlara vaat edilmişti. Ve 1907'de doğmuş olan Hortense artık yaşlanıyor, yoruluyordu ve yaşıtları sinekler gibi teker teker ölüyorlardı. 1975, onun son şansı gibi görünüyordu.

Kilisenin en üstün iki yüz bilgini, İncil'i yirmi yıl inceledikten sonra oybirliğiyle bu tarihi ortaya atmamışlar mıydı? Daniel bölümündeki satır aralarını okumamışlar, vahiyin gizemli anlamını aramamışlar, meleğin "bir zaman, zamanlar ve yarım zaman" sözünde kastedilen dönemi Asya savaşları (Kore ve Vietnam) olarak doğru belirlememişler miydi? Hortense bunların alametlerin alameti olduğuna inanıyordu. Bunlar son günlerdi. Dünyanın sonuna sekiz ay kalmıştı. Fazla kalmamıştı yani! Flamalar dikilmeli, makaleler yazılmalı ("Tanrı Onanist'i Affedecek mi?"), ev ev dolaşılmalı, kapılar çalınmalıydı. Darcus'u düşünmek gerekiyordu -buzdolabına kadar bile yardımsız yürüyemiyordu-, öyleyse Tanrı'nın yanına nasıl yürüyecekti? Hepsi için Clara'nın yardımı gerekliydi; onun için erkeklere, Ryan Topps'a, kaytarmaya, gençlik bunalımlarına ayıracak zaman yoktu. Çünkü Clara diğer genç kızlar gibi değildi. O, Tanrı'nın çocuğu, Hortense'ın mucize bebeğiydi. Hortense, 1955 yılında bir sabah, Montego Körfezi'nde balık ayıklarken Tanrı'nın sesini duyduğunda, tam tamına kırk sekiz yaşındaydı. Elindeki balığı fırlattığı gibi tramvaya atlayıp doğruca eve gitmiş ve Tanrı'nın ondan istediği çocuğa hamile kalabilmek için en sevmediği eyleme teslim olmuştu. Tanrı niçin bu kadar çok beklemişti? Çünkü Tanrı, Hortense'a bir mucize göstermek istemişti. Bir efsane haline gelen 1907 yılındaki Kingston depre-

minin ortasında herkes ölmekle meşgulken doğan Hortense da zaten bir mucize çocuktu -ailede mucize çoktu; Hortense olaya şöyle bakıyordu: Eğer o yer sarsılırken, Montego Körfezi'nin parçaları denize gömülürken, dağlardan lavlar akarken, bütün bunların ortasında dünyaya gelebildiyse, hiç kimse hiçbir şey için hiçbir bahane ileri süremezdi. "En zor şey *dünyaya gelmek!* Bunu başardıktan sonra sorun yok," demeye bayılırdı. İşte Clara artık *burada* olduğuna göre, kapı kapı dolaşmakta, insanları idare etmekte, konuşmalar hazırlamakta ve Yehova Şahitleri Kilisesi'nin diğer çeşitli işlerinde ona yardım edecek yaşa geldiğine göre kolları sıvamalıydı. Erkeklere ayıracak vakit yoktu. Bu çocuğun işi daha yeni başlıyordu. Jamaika çatır çatır parçalanırken dünyaya gelen Hortense, daha on dokuzuna gelmeden mahşeri görecek birinin ileri süreceği bahanelere kulak asacak değildi.

Yine de tuhaftır ama ve belki de Yehova'nın tarihe mal olmuş gizemli yollara düşkünlüğü yüzünden, Clara, Tanrı için görev yaparken, ilk kez Ryan Topps'la yüz yüze gelmişti. Tanrı'nın Evi Lambeth Şubesi'nin gençlik kolu, bir pazar sabahı kapı kapı dolaşmaya gönderilmişti, *Çobanın koyunları keçilerden ayırdığı gibi* (Matta 25:31-46) ve Clara kravatlı, kadife sesli, genç Şahitler'den nefret ettiği için, elinde valiziyle tek başına Creighton Road'daki evlerin zilini çalmaya başladı. İlk birkaç kapıda sıkıntılı yüzlerle karşılaştı: İyi kalpli kadınlar onu en nazik şekilde başlarından defetmeye çalışırken, bir yandan da, din bir mikrop misali bulaşırmış gibi ona yaklaşmamaya özen gösteriyorlardı. Sokağın daha yoksul ucuna doğru ilerledikçe tepkiler daha da saldırganlaşmıştı; artık pencerelerden veya kapalı kapıların ardından bağırıyorlardı.

"Kahrolası Yehova Şahitleri'yse, söyle defolup gitsinler!"

Veya incelikli bir düş gücüyle, "Bugün ne günü bilmiyorum, şekerim! Pazar, değil mi? *Perişan* haldeyim. *Bütün hafta* karaları ve okyanusları yaratmak için uğraştım. Onun için bugün dinlenme günüm."

75 numarada, Tanrı'nın var olmadığını entelektüel yönden kanıtlamaya çalışırken bir yandan da bacaklarına bakıp duran, Colin adlı on dört yaşındaki dâhi bir fizikçiyle yarım saat harcadı. Sonra 87 numaranın zilini çaldı. Ve Ryan Topps kapıyı açtı.

"Evet?"

Siyah balıkçı yakalı kazağı ve kızıl saçlarının bütün ihtişamıyla öylece duruyordu; üst dudağı alaylı bir şekilde kıvrılmıştı.

"Ben... Ben..."

Çaresizlik içinde üstündeki giysileri unutmaya çalışıyordu: Yakası fırfırlı beyaz bir bluz, diz boyu ekose etek giyiyordu ve üstüne TANRIM SANA DAHA YAKIN yazılı bir kuşak takmıştı.

Ryan, "Bir şey mi istiyorsun?" diyerek, sönmekte olan sigarasından uzun bir nefes çekti. "Ne istiyorsun?"

Clara, kocaman ve dişlek bir tebessümle ezberden konuşmaya başladı. "Günaydın, efendim. Biz Tanrı'nın Evi'nin Lambeth Şubesi'ndeki Yehova Şahitleri, Tanrı'nın kutsal varlığıyla tekrar gelip bizi kutsamasını bekliyoruz. 1914 yılında bunu, ne yazık ki görünmez bir biçimde, bir kez ve kısaca yapmıştı. Bu sefer gelirken, mahşer gününün savaş meydanındaki cehennem ateşinden üç kez güçlü ateşi de yanında getirecek; o gün pek az kişinin kurtulacağına inanıyoruz. Bu sizin ilginizi çekiyor..."

"Ne?"

Clara utanç içinde ağlamak üzereydi ama bir kez daha denedi, "Yehova'nın öğretilerine ilgi duyuyor musunuz acaba?"

"*Ne dedin?*"

"Yehova'ya... Tanrı'nın öğretilerine. Bak, bu bir merdiven gibidir." Clara son çaresi olarak her zaman annesinin kutsal merdiven benzetmesine başvururdu. "Merdivenlerden indiğinizi görüyorum ve bir basamak eksik. Ben size yalnızca bastığınız yere dikkat edin, diyorum. Ben cennette sizinle birlikte olmak istiyorum, ayağınızı kırdığınızı görmek istemem."

Ryan Topps, kapı pervazına dayanıp kızıl kâhkülleri arasından, ona uzun bir süre baktı. Clara bir teleksop gibi bakışlarının kendi üzerine odaklandığını hissediyordu; birkaç saniye sonra tamamen yok olacağından emindi.

"İnceleyebileceğiniz bazı yayınlar var," diyerek valizinin kilidini açmaya çalıştı, ama başparmağıyla kilidi açarken valizin diğer tarafını tutmayı unuttu. Birden elli adet *Watchtower* kapının önüne dağılıverdi.

"Aman, bugün de her şey ters gidiyor..."

Clara o dağılan dergileri toplamak için kendini neredeyse yere attı ve sol dizinin derisini soydurdu. "Ah!"

Ryan ağır ağır, "Senin adın, Clara," dedi. "Benim okulumdansın, değil mi?"

Clara, onun kendi adını hatırlamasına müthiş sevinerek, "Evet," dedi. "St Jude's."

"Okulun adını ben de *biliyorum*."

Clara zencilerin kızarabildiği kadar kızardı ve gözlerini yere indirdi.

Ryan, "Umutsuz davalar. Azizi..." derken burnunu karıştırıp, kıvrak bir parmak hareketiyle çıkardığını çaktırmadan bir saksıya fırlattı. "IRA. Hepsi öyle."

Ryan, Clara'nın uzun gövdesini gözleriyle yeniden tararken, iki iri göğsün ve beyaz polyesterin altında belirgin bir çıkıntı yapan meme uçlarının üzerinde gereğinden fazla durdu.

Sonunda, "İçeri gelsen iyi olur," diyerek, gözlerini nihayet kızın kanayan dizine indirdi. "Oraya bir şey sürelim."

Hemen o akşamüstü, Ryan'ın divanında kaçamak el peşrevleri başladı (ve bunlar bir Hıristiyan kızdan umulmayacak kadar ileri gitti), şeytan Tanrı'yla oynadığı pokerde bir el daha kazandı. Oralar buralar mıncıklandı, sıkıştırıldı, avuçlandı: Pazartesi akşam zili çaldığı zaman, Ryan Topps ile Clara Jones (okulun müşterek nefretine rağmen) artık birlikte anılmaya başlamıştı bile: St Jude's dilinde artık birlikte "takılıyorlardı." Clara'nın terli ilkgençlik hayallerinde canlandırdıklarının hep-

si bundan mı ibaretti?

Ryan'la "takılmak" (önem sırasına göre) üç büyük meşgaleden oluşuyordu: Ryan'ın motosikletine hayran olmak, Ryan'ın plaklarına hayran olmak, Ryan'a hayran olmak. Diğer kızlar, Ryan'ın garajında yer alan ve onun motosikletinin motoruna bakım yapmasından, inceliklerini ve karmaşıklığını uzun uzadıya överek anlatmasından ibaret olan buluşmalardan hoşlanmayabilirlerdi, ama Clara için bunlar çok heyecan vericiydi. Ryan'ın ağzından zar zor söz çıktığını ve ender olarak yaptıkları sohbetlerin yalnızca Ryan'la ilgili; onun umutları, onun korkuları (hepsi de motosikletle ilgiliydi) ve onun motosikletiyle beraber kendisinin de uzun yaşamayacağına dair garip inancı hakkında olacağını çabucak kavradı. Ryan ellili yılların eski moda, "Hızlı yaşa, genç öl," düsturunu benimsemişti ve motosikleti yokuş aşağı saatte 22 milden fazla yapmadığı halde, ciddi bir ses tonuyla kendisine fazla bağlanmamasını; zira bu dünyadan erkenden "güm diye ayrılacağını" söylemekten hoşlanırdı. Clara kanlar içindeki Ryan'ı kolları arasında tuttuğunu, onun ölümsüz aşkını nihayet açıkladığını hayalinde canlandırıyordu; kendini bir yıl süreyle siyah balıkçı yakalı kazaklar giyen, cenaze töreninde "Waterloo Sunset" çalınmasını isteyen, Havalı Dul olarak düşlüyordu. Clara'nın, Ryan Topps'a duyduğu anlaşılmaz bağlılığının sınırı yoktu. Bu bağlılık, oğlanın çirkinliğinin, can sıkıcı kişiliğinin ve iğrenç alışkanlıklarının üstünde bir şeydi. Aslında Ryan'ı da aşıyordu, çünkü Hortense ne derse desin, Clara da diğerleri gibi sıradan bir genç kızdı; tutkusunun nesnesi, tutkusunun sadece bir aksesuarıydı ve uzun süredir bastırılmış olan bu tutku şimdi kendini volkanik bir güçle kanıtlıyordu. Bunu izleyen aylarda Clara'nın düşünceleri değişti, Clara'nın giysileri değişti, Clara'nın yürüyüşü değişti, Clara'nın ruhu değişti. Dünyadaki bütün kızlar bu değişime Donny Osmond veya Michael Jackson veya Bay City Rollers adını takarken, Clara, Ryan Topps adını vermeyi yeğlemişti.

Bilinen şekilde çıkmıyorlardı. Öyle çiçekler, restoranlar, sinemalar veya partiler yoktu. Zaman zaman esrar gerektiğinde, Ryan onu Kuzey Londra'da büyük bir işgal evine götürürdü. Burada hem esrar ucuzdu hem de yüzünüzü tam olarak seçemeyen, dumanaltı olmuş kişiler size en iyi arkadaşınızmış gibi davranırlardı. Ryan bir hamağa uzanır, birkaç esrarlı sigaradan sonra her zamanki tek heceli sohbetinden de vazgeçip, dış dünyayla tüm ilişkisini keserdi. Esrar içmeyen Clara, ayakucuna oturup hayran hayran onu seyreder ve etrafındaki genel sohbete uyum sağlamaya çalışırdı. Onun diğerleri gibi, Merlin gibi, Clive gibi, Leo gibi, Petronia, Wan-Si ve diğerleri gibi anlatacak öyküleri yoktu. LSD tripleri, polis şiddeti, Trafalgar Meydanı'ndaki mitingle ilgili eğlendirici hikâyeleri yoktu. Ama Clara onlarla dost oldu. Yetenekli bir kızdı ve bütün bildiklerini bu Hippi, Uçuk, Kaçık, Dumanaltı takımını eğlendirmek ve korkutmak için değerlendirdi. Onlara bambaşka bir aşırı uçtan; cehennem ateşinden, lanetlenmekten, şeytanın dışkıya olan hayranlığından, deri yüzme, kızgın demirle göz dağlama, cinsel organları parçalama merakından, kısacası gözden düşen meleklerin en muhteşemi olan İblis'in 1 Ocak 1975 için yaptığı dehşetengiz planların hepsinden söz etti.

Doğal olarak Ryan Topps denen yaratık, Dünyanın Sonu'nu, giderek Clara'nın bilincinin en arka odalarına itmeye başladı. Clara öylesine çok şeyle tanışıyor ve hayatına o kadar çok yenilik giriyordu ki! Sanki daha şimdiden buradaki, Lambeth'teki Seçilmişler'den biri gibiydi. Dünyada mutluluğu artıkça cenneti daha az düşünür oldu. Sonunda Clara, o destansı denebilecek ölçüde uzun bölme işleminin içinden çıkamadı. Kurtulamayanlar ne kadar çoktu. Sekiz milyon Yehova Şahidi'nden yalnızca 144.000'i cennette Tanrı'yla buluşabilecekti. İyi kadınlarla yeterince iyi erkekler yeryüzünde cennete kavuşacaklardı -bu da fena bir amorti sayılmazdı-, ama yine de iki milyon kişi safdışı bırakılıyordu. Buna dinsizleri; Yahudileri,

Katolikleri, Müslümanları; Clara'nın çocukken uğruna gözyaşı döktüğü Amazon'da yaşayan garip yerlileri eklerseniz, kurtulamayanların sayısı ne kadar çoktu... Şahitler, teolojilerinde cehennem olmadığı için övünürlerdi; ceza, mahşer gününde yapılacak bir işkence, akla hayale gelmez işkencelerdi; sonrası mezardı. Ama bu Clara'yı daha çok rahatsız ediyordu; Büyük Topluluk yeryüzündeki cennette eğlenirken, kaybedenlerin işkence görmüş, bozulmuş iskeletleri toprağın hemen altında yatacaktı.

Bir yanda, Gözlem Kulesi'nin (*Watchtower*) bütün öğretilerinden habersiz (bazılarının posta kutusu bile yoktu), Lambeth Şubesi'yle ilişki kurup kurtuluşun yolunu gösteren yayınları elde edemeyen, dev miktarda insan vardı. Diğer yanda, saçlarında bigudilerle, yatağında dönüp duran, günahkârların, özellikle de 53 numaradaki kadının üzerine yağacak olan sülfür yağmurunu sevinç içinde bekleyen Hortense vardı. Hortense açıklamaya çalışıyordu: "Tanrı'yı tanımadan ölenler *yeniden dirilecek* ve onlara bir şans daha verilecek." Ama bu denkleşemeyen denklem, Clara'ya yine de adaletsiz görünüyordu. Hesaplar denk değildi. İmana erişmek güçtür, onu yitirmekse kolay. Clara, Tanrı'nın Evi'ndeki kırmızı minderlerde dizlerinin izini bırakmakta giderek daha isteksizleşti. Kuşak takmaz, flama taşımaz ve broşür dağıtmaz oldu. Eksik basamaklardan kimseye söz etmiyordu. Esrarı keşfetti, merdiveni unuttu ve asansöre binmeye başladı.

1 Ekim 1974. Ceza. Okuldan sonra ceza olarak (müzik dersinde Roger Daltry'nin Johann Sebastian Bach'tan daha üstün bir müzisyen olduğunu iddia ettiği için) kırk beş dakika okulda alıkonulan Clara, Ryan'la buluşacağı Leenan Street'in köşesinde saat dörtteki randevusuna yetişemedi. Dışarı çıktığı zaman hava buz gibiydi ve kararmaya başlamıştı; çürümekte olan güz yaprağı yığınlarının arasında koştu, Leenan Street'in her iki tarafını uzunluğuna ve genişliğine aradı ama ortalıkta

kimseler yoktu. Endişe içinde evinin ön kapısına yaklaşırken, Tanrı'ya bir sürü sessiz anlaşma sunuyordu (*Bir daha hiç seks yapmayacağım, bir daha hiç esrar içmeyeceğim, bir daha hiç dizimin üstünde etek giymeyeceğim),* yeter ki Ryan Topps, rüzgârdan korunmak için annesinin zilini çalmamış olsun.

"Clara! Çabuk içeri gir, dışarısı çok soğuk."

Bu, Hortense'ın misafir olduğu zamanlar veya rahip ve beyaz kadınlarla konuşurken kullandığı ses tonuydu; tüm sessiz harfleri aşırı vurgulardı.

Clara sokak kapısını kapatıp dehşet içinde, oturma odasından -ağlayan (daha sonra ağlamayan) İsa heykelinin yanındangeçti ve mutfağa girdi.

"Tanrım, bir kedinin içeri sürüklediği bir şeye benziyor, değil mi?"

Mutfak masasının öbür tarafında oturan Ryan, tabağındaki sardalye ve patatesleri tıkınırken, "Mmm," demekle yetindi.

Clara, "Sen *burada* ne arıyorsun?" diye kekelerken, ön dişleri alt dudağında izler bırakıyordu.

Hortense neredeyse muzaffer bir edayla, "Ha!" diye bağırdı. "Arkadaşlarını benden ebediyen gizleyebileceğini mi sandın? Çocuk çok üşümüştü, ben de onu içeri aldım, güzel güzel sohbet ediyorduk, öyle değil mi delikanlı?"

"Mmm, evet Bayan Bowden."

Hortense, "Öyle şaşkın şaşkın bakma. Yoksa onu çiğ çiğ yiyeceğimi mi sandın? Ne dersin, Ryan?" derken, Clara'nın daha önce hiç görmediği bir şekilde parıldıyordu.

Ryan, "Ya, ya," diye sırıttı. Ve Ryan Topps ile Clara'nın annesi birlikte gülmeye başladılar.

Âşığın, sevgilisinin annesiyle keyifli bir ilişki kurması kadar bir aşkın tadını kaçıran başka ne olabilir? Geceler kısalıp karardıkça, her gün üç buçukta okulun önünde toplanan kalabalıkta Ryan'ı bulmak giderek güçleşti. Kederli Clara tek başına eve kadar yürüyüp, Ryan'ı mutfakta annesiyle sohbet ederek, Bowden ailesinin lezzetli yemeklerini mideye indirirken bulu-

yordu: Sardalya ile patates, rosto, tavuklu pilav ile bezelye, zencefilli çörek ve hindistancevizli dondurma.

Clara anahtarı çevirirken duyduğu heyecanlı sohbet, o mutfağa yaklaşınca hep sona eriyordu. Beklenmedik bir anda yakalanmış çocuklar gibi, önce surat asıyor, sonra şaşkınlaşıyorlardı, daha sonra da Ryan kalkıp gidiyordu. Zamanla ona acır gibi ve yüksekten baktıklarını fark etti, ayrıca giderek daha da gençleşip renklenen giysilerini de eleştirmeye başladılar. Ryan -peki, Ryan'a neler oluyordu?- balıkçı yakalı kazağından vazgeçmişti, okulda ondan uzak duruyordu ve bir *kravat satın almıştı.*

Tabii bütün bunları, tıpkı bir uyuşturucu bağımlısının annesi ya da seri cinayetler işleyen bir katilin komşusu gibi, en son öğrenen kişi Clara oldu. Bir zamanlar Ryan hakkındaki her şeyi -Ryan'dan da önce- bilirdi, hatta bir Ryan *uzmanıydı.* Şimdiyse İrlandalı kızların birbirlerine, Clara Jones ile Ryan Topps'ın artık birlikte takılmadıklarını söylediklerini duyuyordu -kesinlikle, evet, kesinlikle birlikte takılmıyorlardı-; hayır, hayır, *artık değil.*

Clara ne olup bittiğinin farkına varsaydı, asla inanmazdı. Ryan'ı broşürlerle kaplı mutfak masasında ilk defa gördüğü an -Hortense telaşla hepsini toparlayıp önlüğünün cebine tıkıştırmıştı- kendini bunu unutmaya *zorladı.* O ay daha sonra, Clara asık suratlı Ryan'ı özürlüler tuvaletinde istediğini yapmaya zorladığında, görmek *istemediği* şeyi görmemek için gözlerini kıstı. Ama işte orada, atletinin altındaydı, lavaboya sırtını yasladığı zaman, gümüşün parıltısı zayıf ışıkta hayal meyal görülüyordu -olamazdı, ama işte *oradaydı*-, küçücük, gümüş bir haçın gümüş pırıltısı.

Olamazdı, *ama olmuştu.* Mucizeler de hep böyle anlatılmaz mı? Nasıl olduysa, Hortense ile Ryan, başkalarının acı çekip ölmesine duydukları heveste birleşmiş, ölüm saçan bir ufukta kesişen çizgiler gibi kendi aşırılıklarında buluşmuşlardı. Aniden kurtulmuş ile kurtulmamış, mucizevi bir tam daire oluş-

turmuştu. Hortense ile Ryan şimdi *onu* kurtarmaya çalışıyorlardı.

"Motosiklete bin."

Clara akşamın alaca karanlığında okuldan yeni çıkmıştı ki, Ryan motosikletiyle gelip keskin bir fren yaparak önünde durdu.

"Claz, motosiklete bin."

"Git anneme sor, belki o biner."

Ryan yedek kaskı uzatarak, "Lütfen," dedi. "Bu önemli. Seninle konuşmam gerek. Fazla zaman kalmadı."

Clara apartman topuklarının üstünde, bir ileri bir geri sinirli bir tavırla sallanarak, "Niye?" diye sordu. "Bir yere mi gidiyorsun?"

Ryan, "Sen ve ben, birlikte gidiyoruz," diye mırıldandı. "Doğru yere, umarım."

"Hayır."

"Lütfen, Claz."

"*Hayır.*"

"*Lütfen.* Bu önemli. Ölüm kalım meselesi."

"Peki... tamam. Ama o şeyi başıma geçirmem," diyerek kaskı iade edip bindi motosiklete, "Sonra saçım bozulur."

Ryan onu Londra'nın öbür tarafına, Hampstead Heath'e kadar götürüp, Primrose Hill'e çıkardı. Burada, şehrin hastalıklı gibi görünen portakal rengi floresan ışıklarına tepeden bakarak, dikkatle, zorlanarak ve kendine ait olmayan sözcüklerle derdini anlattı. Sözün kısası, dünyanın sonuna sadece bir ay kalmıştı.

"Ayrıca o ve ben, biz sadece... "

"Biz!"

Ryan, "Annen... annen ve ben," diye mırıldandı, "Endişeleniyoruz senin adına. Bu son günleri çok kişi atlatamayacak. Sen de kötü bir gruba takılıyorsun, Claz..."

Clara başını sallayıp dişlerini dudaklarına geçirdi, "Buna *inanamıyorum*. Onların hepsi *senin* arkadaşındı."

"Hayır, hayır, değiller. Artık değiller. Esrar... Esrar kötüdür. Onlar da öyle; Wan-Si, Petronia."

"Onlar benim arkadaşlarım."

"Clara, onlar iyi kızlar değil. Öyle giyinip, o evdeki erkeklerle öyle şeyler yapacakları yerde, ailelerinin yanında olmalılar. Senin de böyle şeyler yapmaman gerek. Şey gibi giyiniyorlar, şey, şey..."

"Ne gibi?"

Ryan, aradığı kelime içinden çıkıp patlar gibi, "Fahişe gibi!" dedikten sonra adeta rahatladı. "Sokak kadını gibi!"

"Duyacağım *her şeyi* duydum... Şimdi beni eve götür."

Ryan kolunu, Chiswick'ten Archway'e kadar tüm Londra'yı kapsayacak şekilde uzatıp, kendi kendine başını sallayarak, "Cezalarını çekecekler," dedi. "Seninse hâlâ zamanın var. Kiminle birlikte olmak istiyorsun, Claz? Kiminle birlikte olmak istiyorsun? Cennette Tanrı'ya katılan 144.000 kişiyle mi? Yoksa yeryüzündeki cennette yaşayan Büyük Topluluk'la mı, gerçi o da fena değil ama... Yoksa cezasını bulup, işkence edilerek ölenlerden biri mi olmak istiyorsun? Ha? Ben sadece koyunları keçilerden ayırıyorum. Claz, koyunları keçilerden. Bu, Matta'dan. Ve senin bir koyun olduğunu düşünüyorum, değil mi?"

Clara, motosiklete yürüyüp arkaya oturarak, "Sana bir şey söyleyeyim," dedi. "Ben bir keçiyim. Keçi olmak *hoşuma gidiyor*. Bir keçi olmak *istiyorum*. Ve cennette Darcus, annem ve senle birlikte oturup can sıkıntısından patlamaktansa, arkadaşlarımla birlikte sülfür yağmuru altında cazırdamayı tercih ederim!"

Ryan, kaskını takarken ciddi bir sesle, "Böyle konuşmamalısın, Claz," dedi. "Keşke böyle konuşmasaydın. Kendi iyiliğin için. *O* bizi duyabilir."

"Seni dinlemekten *sıkıldım artık*. Beni eve götür."

Gazlayıp yokuş aşağı giderlerken, Ryan dönüp motorun gürültüsünü bastırmak için bağırarak, "Ama bu doğru! O bizi duyabilir!" dedi. "Her şeyi görebilir! O bizi izliyor!"

Yoldaki bir Hasidik Yahudi grubu canını kurtarmak için çil yavrusu gibi dağılırken, Clara, "Giderken önüne bak," diye bağırdı. "Yola bak!"

"Sadece birkaç kişi -öyle yazıyor-, sadece birkaç kişi. Hepsi cezasını çekecek -Dyoterronome'da öyle yazıyor-, hepsi cezasını bulacak ve yalnızca birkaç kişi..."

Ryan Topps'ın bu aydınlatıcı İncil yorumunun tam ortasında bir yerde, eski sahte göz ağrısı Vespa GS, 400 yıllık bir meşe ağacına tosladı. Doğa, mühendisliğin varsayımlarına karşı zafer kazanmıştı. Ağaca bir şey olmadı; motosiklet gitti; Ryan bir yana fırladı, Clara öbür yana.

Hıristiyanlığın ilkeleriyle Ahmakların Kuralları (Murphy'nin Kuralları olarak da bilinir) aynıdır: *Her şey benim başıma gelir, beni bulur.* Buna göre, adamın biri tereyağlı kızarmış ekmeğini düşürünce, ekmek yağlı tarafının üstüne düşerse, bu talihsiz olay talihsizliğin özündeki gerçeğin kanıtı şeklinde yorumlanır: evrende kötü talih diye güçlü ve belirleyici bir gerçeğin varlığını *sana* kanıtlamak için ekmek yağlı tarafı üzerine düştü Bay Talihsiz. Tartışma, "Bu bir tesadüf değil," "Asla yağsız tarafının üstüne düşemezdi," gibilerinden laflarla sürer gider, çünkü bu Ahmakların Kuralı'dır. Kısacası Ahmakların Kuralları, size böyle bir kurallar dizisi olduğunu kanıtlamak için başınıza gelir. Yine de bunlar, yerçekimi gibi, her durumda geçerliliğini koruyan kurallar değildir: Ekmek yağsız, *doğru* tarafına düştüğü anda, Ahmakların Kuralları gizemli bir şekilde yok olur. Aynı şekilde Ryan, kendisi bir tarafı sıyrılmadan kurtulup da, Clara'nın üst çenesindeki bütün dişler dökülünce, Tanrı'nın onu kurtulanlardan, Clara'yı ise kurtulmayanlardan biri saydığı için böyle olduğuna inandı. Biri kask taktığı, diğeri takmadığı için değil. Ya tam tersi olsaydı ve yerçekimi Ryan'ın dişlerine el koyup, onları küçük mineli kartopları gibi Primrose Hill'den aşağı yuvarlasaydı... O zaman Tanrı'nın bir sihirbaz numarasıyla Ryan'ın zihninden aniden yok olacağından emin olabilirsiniz.

Bu, Ryan için gerekli olan son işaretti. Yılbaşı akşamı gelip çattığı zaman, Darcus hortumuna işeyip, BBC 1'de *Kuşak Çatışması*'nı seyrederken, Ryan oturma odasında, mumlardan bir dairenin ortasında Hortense'la oturmuş, şevkle Clara'nın ruhu için dua ediyordu. Bu arada Clara sarı bir pantolon, boyundan askılı kırmızı bir büstiyer giyip bir partiye gitmişti. Partinin temasını o önermiş ve bir çarşafa yazılıp pencereye asılmasına yardım etmişti; üstelik diğerleriyle birlikte esrar içip dans etmiş, alçakgönüllülüğü bir kenara bırakıp, işgal evinin en güzel kızı olduğunu hissetmişti. Tabii yine mahşerin atlıları ortaya çıkmadan gece yarısı gelip geçti. Clara hüzünlendiğini fark edince buna kendisi de şaşırdı. Çünkü bir inançtan kurtulmak, tuz elde etmek için deniz suyunu kaynatmaya benzer: Bir şey elde edilirken, bir diğeri yitirilir. Arkadaşları -Merlin, Wan-Si ve diğerleri- sırtına vurup bu aşırı heyecanlı lanetlenme ve kurtulma düşlerinden kendini kurtardığı için onu kutlamışlardı. Oysa Clara, on dokuz yıldır beklediği, Her Şeye Kadir İlk ve Son Olan Tek Kurtarıcı'nın, onu şefkatle kucaklayarak bütün bunlardan, Lambeth'te bodrum kattaki neşesiz hayattan kurtaracağı o andan mahrum kaldığına içten içe üzüldü. Şimdi Clara ne yapacaktı? Ryan yeni bir merak bulurdu; Darcus hemen bir başka kanala geçerdi; tabii Hortense da iyice yenilenmiş imanıyla başka broşürlere ve yeni bir tarihe sarılırdı. Oysa Clara, Hortense'dan farklıydı.

Yine de Clara'nın buharlaşıp giden imanından geriye bir şey kalmıştı. O hâlâ bir kurtarıcının gelmesini diliyordu. Hâlâ bir adamın diğerlerinin arasından onu seçip almasını. *Onunla beraber beyazlarda yürüyecektir, çünkü [o] buna layıktır.* Vahiy 3:4.

Bu yüzden ertesi sabah Clara Bowden'ın, bir merdivenin alt basamağında kötü dikilmiş bir takım elbise giymiş, kısa boylu, topluca, orta yaşlı bir beyaz olan Archie Jones'la karşılaşınca, onu olduğu gibi görmemesine o kadar şaşmamak ge-

rekir. Clara, Archie'ye kaybetmenin gri-yeşil gözleriyle baktı; dünyası yeni yok olmuştu, ömür boyu yaşamını yönlendiren inancı gelgit suları gibi çekilivermişti ve Archie, tesadüf eseri fıkradaki adam oluvermişti: yeryüzündeki son erkek.

3
İKİ AİLE

Ama tutkularını alt edemeyenler evlensin. Çünkü evlenmek, için için yanmaktan yeğdir. Diğer İncil çevirisinde, Korinteliler Mektup I, Bab 7, Dize 9 böyle der.

İyi öğüt. Tabii Korintoslulara Mektup I, bize, *Harman döverken öküze gem vurulmaz,* diye de öğütler; çık işin içinden, çıkabilirsen.

Şubat 1975'de Clara, kiliseyi ve İncil'in harfi harfine tefsirini Archibald Jones için terk etti, ama yine de, mihrabın yakınlarında gülebilecek veya Aziz Paul'ün öğretilerini tamamen bir kenara atabilecek kadar dinsizleşmemişti. İkinci dize sorun değildi, öküzü olmadığına göre yakayı sıyırmıştı. Ama birinci dize yüzünden geceleri gözünü uyku tutmuyordu. Evlenmek

daha mı iyiydi? Erkek bir dinsiz olsa da mı? Bunun cevabını öğrenmenin yolu yoktu: Artık desteksiz yaşıyordu, *altta* bir güvenlik ağı yoktu. Annesi onu Tanrı'dan daha çok endişelendiriyordu. Hortense, bu ilişkiye yaş farkından çok renk farkı yüzünden şiddetle karşı çıktı ve haber alır almaz kızını bir sabah kapının eşiğinde evlatlıktan reddediverdi.

Clara, annesinin, onun bir günah ilişkisi sürdüreceği yerde, uygunsuz bir adamla evlenmesini yeğleyeceğini hissediyordu ve hemen Archie'ye onu, Lambeth'ten parasının yettiği kadar uzağa -Fas, Belçika, İtalya-, nereye olursa olsun götürmesi için yalvardı. Archie onun elini tutup başını sallayarak anlamsız tatlı sözler mırıldanırken, kendi imkânlarıyla en fazla Willesden Green'de yeni satın alınmış, iki katlı, oldukça yüklü ipotekli bir eve kadar gidilebileceğini çok iyi biliyordu. Ama bütün bu telaş arasında bundan söz etmeye gerek olmadığını düşündü. En azından alıştıra alıştıra söylemeliydi.

Üç ay sonra gerçek Clara'ya alıştıra alıştıra söylenmiş ve taşınılmıştı. Archie, Clara'nın ikisini üçünü birden kolaylıkla taşıdığı kutuların ağırlığı altında perişan, her zamanki gibi küfür kıyamet, merdivenleri çıkmaya çabalıyordu. Clara bir mola esnasında, sıcak mayıs güneşinde gözlerini kısarak, çevresine bakınıp bulunduğu yeri belirlemeye çalıştı. Üstündekileri çıkarıp mor bir yelekle ön bahçe kapısına yaslandı. Burası nasıl bir yerdi? İnsan asla *emin* olamıyordu, sorun da buydu. Nakliye kamyonunun önünde gelirken (Yehova Şahitleri veya Episcopalian kiliseleri olmasa da) çirkin, yoksul ve bildik görünen bir ana caddeden geçmişlerdi, ama sonra bir köşeyi dönünce her taraf birden yemyeşil oluvermişti; her tarafta güzel meşeler vardı, evler daha yüksek, daha geniş ve daha müstakil bir hal almıştı; Clara parklar ve kütüphaneler görebiliyordu. Sonra sanki birisi gece yarısı çanını çalmış gibi aniden ağaçlar yok oluyor, otobüs duraklarına dönüşüyordu; evler bu işarete uyarak, terk edilmiş, derme çatma alışveriş merkezlerinin karşısına sıralanmış, daha küçük, merdivensiz konutlar

halini alıyordu. Bu garip alışveriş merkezlerinin istisnasız hepsinde,

hâlâ kahvaltı servisi olduğunu belirten ilanı olan ama çalışmayan bir büfe

pazarlama teknikleriyle ilgilenmeyen bir çilingir (BURADA ANAHTAR YAPILIR)

ve kapatılmış ve camında ağza alınmayacak esprilerin yazılı olduğu gururla taşıyan uniseks bir kuaför salonu vardı.

Bu şekilde yol almak, camdan dışarı bakıp da, hayat boyu yaşamak üzere ağaçlar arasına mı, yoksa pisliğin ortasına mı yerleşeceğini bilememek, piyango çekmeye benziyordu. Sonunda kamyon, ağaçlarla pisliğin ortasında bir yerde, güzel bir evin önünde durunca, Clara'nın içini bir minnet duygusu kaplamıştı. *Güzeldi*, umduğu kadar güzel değildi gerçi, ama korktuğu kadar kötü de değildi; önde ve arkada iki küçük bahçesi, paspası, zili vardı ve tuvalet evin *içindeydi*... Üstelik bunun için fazla bir bedel de ödememişti. Sadece sevgi. Yalnızca sevgi. Korintoslulara Mektup'ta ne derse desin, sevgiden vazgeçmek çok da zor olamazdı, hele hiç sevmediyseniz. Archie'yi sevmiyordu ama ona merdivenlerde rastladığı o ilk anda, eğer onu evinden alıp götürürse kendini ona hasretmeye karar vermişti. İşte bu gerçekleşmişti. Burası tabii ki Fas, Belçika veya İtalya -vaat edilen topraklar- değildi, ama *güzeldi*, şimdiye kadar bulunduğu her yerden daha güzeldi.

Clara, Archibald Jones'un romantik bir kahraman olmadığını fark etmişti. Cricklewood'da berbat bir odada birlikte yaşanan üç ay bunu yeterince açık bir biçimde göstermişti. Duygulu, hatta zaman zaman cana yakın olabiliyor, sabah uyanır uyanmaz neşeyle ıslık çalabiliyor, sükûnetle ve sorumlulukla otomobil sürüyor, şaşırtıcı derecede gayet güzel yemek de pişiriyordu, fakat romans ona çok uzaktı, tutkudan ise haberi bile yoktu. Bu kadar sıradan bir adamla birlikteyseniz, en azından o *size* -güzelliğinize ve gençliğinize- kendini tamamen adamalı ve bu şekilde bazı şeyleri telafi edebilmeliydi. Clara böy-

le düşünüyordu. Ama Archie değil. Evliliklerinin daha birinci ayında, erkeklerin size saydammışsınız gibi baktığı, o cam gibi bakışları edinmişti bile. Hemen bekârlık alışkanlıklarına dönmüştü, Samet İkbal'le bira içmeye, Samet İkbal'le akşam yemeği yemeye, Samet İkbal'le pazar kahvaltısına, her kahrolası boş anını, o adamla *O'Connell's* denen o kahrolası yerde, o kahrolası inde geçirmeye başlamıştı. Clara mantıklı olmaya çalıştı. Ona, *Neden hiç evde değilsin? Neden o Hintliyle o kadar çok vakit geçiriyorsun?* diye sordu. Ama Archie sırtını okşayıp, yanağına bir öpücük kondurdu, ceketini kaptığı gibi, bir ayağı şimdiden eşiğin önündeyken o bildik, çok eskilerden beri kullanılan cevabı verdi: *Sam'le ben mi? Canım bizim dostluğumuz çok eskiye dayanır.* Buna karşı çıkamazdı. Onların dostluğu, kendisinin yaşından bile fazlaydı.

Yani Archibald Jones, beyaz atlı prens değildi. Hedefleri, umutları, hırsları yoktu. En büyük zevki İngiliz usulü kahvaltı ile Kendin Yap takımlarıydı. Can sıkıcı bir adam. *Yaşlı* bir adam. Ama yine de... İyi biri. *O iyi* bir adamdı. *İyilik* anlamsız olabilir, *iyilik* bir yaşamı parıltıya boğamaz, ama yine de bir şeydir. Merdivende karşılaştıkları o ilk anda, onun iyiliğini hemen görmüştü; tıpkı Brixton'da bir manavda, iyi bir mangoyu dokunmadan seçebildiği gibi.

Düğününden üç ay sonra, bahçe kapısına yaslanan Clara, işte böyle düşüncelere dalmış, sessizce kocasının bir akordeon gibi kırışıp kapanan kaşlarını, hamileymiş gibi kemerinin üstüne sarkan midesini, teninin beyazlığını, damarlarının maviliğini, boğazında beliren iki dikey çizgiyi -Jamaika'da ömrünün sonuna yaklaşanlarda belirdiği söylenirdi- seyrediyordu.

Clara kaşlarını çattı. Bu kusurları düğünde fark etmemişti. Acaba neden? O gün Archie beyaz, balıkçı yakalı bir kazak giymişti ve gülümsüyordu, ama asıl neden bu değildi, Clara o gün kusur *aramıyordu,* sorun *buydu*. Clara'nın gözleri, düğün gününün büyük bir bölümünde ayaklarına çevriliydi. 14 Şubat günü hava sıcak değildi ama inanılmayacak kadar ılıktı ve bütün

dünya onun o gün Ludgate Hill'daki küçük belediye binasında evlenmesini istediği için uzun süre beklemeleri gerekmişti. Clara, topuklu şık kahverengi ayakkabılarını çıkarıp ayaklarını serin taşlara dayarken, ayaklarını yer karosundaki koyu renk bir çatlağın her iki yanına koymaya dikkat ederek, ilerideki mutluluğunu tesadüfen bu dengeleme hareketine bağlamıştı.

Bu arada Archie'yse, üst dudağındaki teri silip, bacağının iç tarafından aşağıya doğru tuzlu damlaların birbiri ardından akmasına neden olan inatçı güneş ışınlarına küfrü basmıştı içinden. İkinci evliliği için tiftik bir takım elbise ile beyaz bir balıkçı yakalı kazak seçmişti, ama ikisi de sorun oluyordu. Sıcaktan her tarafından ter akıyordu, teri balıkçı yaka kazağını da ıslatıp tiftik elbisesine geçiyor ve çevreye tartışma götürmez bir ıslak köpek kokusu yayıyordu. Clara ise tam anlamıyla bir kediye benzemişti. Uzun kahverengi yünlü bir Jeff Banks elbisesi giymişti ve çok muntazam takma dişleri vardı. Elbisesinin sırtı açıktı, dişleri ise inci gibiydi ve genelde bir kediyi veya tuvalet giymiş bir panteri andırıyordu; yün kumaş nerede bitiyor, Clara'nın teni nerede başlıyor, çıplak gözle hemen anlaşılamıyordu. Yüksek bir pencereden girip bekleyen çiftlere vuran tozlu güneş ışığında, sırtını ısıtarak tam bir kedi gibi davranıyordu; neredeyse oraya *uzanıverecekti.* Her türlüsünü -at gibi kadınların gelinciği andıran adamlarla, fil gibi adamların baykuş gibi kadınlarla evlendiğini- görmüş olan nikâh memuru, bu çarpıcı çiftin masaya yürüdüğünü görünce bir kaşını kaldırdı. Kedi ile köpek!

Archie, "Selam, Sayın Rahip," dedi.

Nikâh Davetlileri Odası'ndaki sürgün yerinden, şahitlik etmek üzere ufak tefek karısı Alsana'yla birlikte çağrılan eski dostu Samet Maya İkbal, "O bir nikâh memuru, Archibald," diyerek uyardı onu. "Katolik bir Rahip değil."

"Tabii ya. Çok üzgünüm. Heyecandan olmalı."

Kibirli nikâh memuru, "İşimize bakalım," dedi. "Bugün evlendirilecek daha bir sürü çift var."

Merasim aşağı yukarı bundan ibaretti. Archie ona uzatılan kalemle adını (Alfred Archibald Jones), milliyetini (İngiliz) ve yaşını (47) yazdı. "Meslek" başlıklı bölümün üzerinde bir süre tereddüt ettikten sonra, "Reklamcılık: (Basılı Broşürler)" açıklamasında karar kıldı, sonra defteri imzaladı. Clara da adını (Clara Iphegenia Bowden), milliyetini (Jamaikalı) ve yaşını (19) yazdı. Onun mesleğiyle ilgili bir bölüm bulamayınca, en önemli noktalı satıra geçti, imzasını attı ve doğrulduğunda artık bir Jones'tu. Daha öncekilerine hiç benzemeyen bir Jones.

Dışarı çıktıkları zaman hafif bir rüzgârın, daha önce atılmış konfetileri yerden kaldırıp yeni çiftin üzerine serptiği basamaklarda, Clara mor ipekli giymiş iki Hintliden oluşan nikâh davetlileriyle ilk kez tanıştı. İnci gibi dişleri ve bir sakat eli olan uzun boylu, yakışıklı Samet İkbal, sağlam eliyle sürekli onun sırtına vuruyordu.

Tekrar tekrar, "Biliyor musun, bu benim fikrimdi," diyordu. "Bütün bu evlilik işi benim fikrimdi. O ihtiyar delikanlıyı ne zamandan beri tanıyorum dersin, sahi ne zamandan beri?"

"1945'ten beri Sam."

"Ben de sevimli eşine bunu söylemeye çalışıyordum, 1945'ten beri; bir adamı bu kadar uzun süre tanımışsan, birlikte savaşmışsan ve eğer mutlu değilse, onu mutlu etmek senin görevindir. Ve o mutlu değildi! Sen ortaya çıkana kadar kesinlikle mutlu değildi! Açıksözlülüğümü bağışlarsanız, bok çukurunda yuvarlanıp duruyordu. Neyse ki, *o* şimdi hepsini kaldırıp attı. Delilerin yeri kendileri gibilerinin yanıdır." Cümlesinin yarısına geldiğinde Clara'nın neden söz ettiğinden haberi bile olmadığını fark edince Samet'in soluğu kesildi. "Her neyse, bunun önemi yok... Ama bu benim fikrimdi."

Bir de ufak tefek, gergin dudaklı ve nedense Clara'yı onaylamıyormuş gibi görünen (olsa olsa ondan birkaç yaş büyük), karısı Alsana vardı; sürekli, "Ah, evet, Bayan Jones," veya "Ah, hayır, Bayan Jones," diyerek Clara'yı çileden çıkartıyordu. Asabileşip *utanan* Clara, ayakkabılarını tekrar giymek zorunda kalmıştı.

Archie daha büyük bir davet yapamadığı için Clara adına üzülüyordu. Ama davet edecek başka kimse yoktu ki. Diğer akrabaları ve arkadaşları düğün davetiyesini kabul etmemişti; kimi terslendiğini hissetmiş, kimi dehşete düşmüştü; diğerleri ise sessizliğin en doğru seçenek olduğuna karar vermiş ve son bir hafta boyunca biriken postanın üstünden titizlikte atlayıp geçmeyi, telefonu açmamayı yeğlemişlerdi. Yalnızca Ibelgaufts ailesi iyi dileklerini göndermişti; oysa onlar ne davet edilmiş ne de olaydan haberdar edilmişlerdi, ama gariptir, sabah postasından şöyle bir not çıkmıştı:

14 Şubat 1975

Sevgili Archibald,

Genelde düğünler benim hiç de insancıl olmayan yanımı su yüzüne çıkarır, ama bugün bir göbek boruçiçeğini yok olmaktan kurtarırken, bir kadınla bir erkeğin ömür boyu birleşmesi fikrinde çok sıcak bir duygu olduğunu düşündüm. Biz insanların böylesine imkânsız bir işe kalkışması, sence de olağanüstü değil mi? Bir an için ciddileşeyim: Biliyorsun, benim mesleğim, bir "Kadın"ın derinliklerine bakıp, bir psikiyatrist gibi ona tam bir sağlıklı veya değil raporu vermektir. Dostum, bir metaforu genişletirsek, senin de eşin-olacak-kadını ruhsal ve zihinsel olarak böyle incelediğinden ve onu kusursuz bulduğundan eminim. Sana rakibinin en içten tebriklerini iletmekten başka ne yapabilirim!

Horst Ibelgaufts

Başka ne olmuştu? O günü, 1975 yılını meydana getiren diğer 355 günden ayırıp eşsiz kılacak başka hangi anılar vardı? Clara, siyah takım elbise içinde terleyen genç bir zencinin, bir elma sandığının üzerinden erkek ve kız kardeşlerine seslendiğini hatırlıyordu; yaşlı bir dilenci kadın bir çöp tenekesinden aldığı karanfili saçına takmıştı. Ama sonra her şey bitiverdi; Clara'nın hazırlayıp jelatine sardığı sandviçler çantanın dibin-

de acı çekmeye bırakıldı, gökyüzü bulutlandı ve yokuşu çıkıp King Ludd Pub'a yürürlerken, Cumartesi biralarını içip patırtı çıkaran bir grup aylağın yanından geçtiler ve Archie'ye park cezası kesildiği anlaşıldı.

Böylece Clara, evli yaşamının ilk üç saatini Cheapside Polis Karakolu'nda geçirdi; ayakkabıları elinde, kurtarıcısının -Archie'nin-, pazar günkü park kurallarının incelikli yorumunu anlamamakta direnen bir trafik memuruyla inatla tartışmasını izledi.

"Clara, Clara sevgilim..."

Seslenen, onun yanından geçip, bir sehpanın kısmen gizlendiği sokak kapısına ulaşmaya çalışan Archie'ydi.

"Bu akşam İkbal'ler gelecek ve ben bu evi hale yola koymak istiyorum, onun için yoldan çekilir misin?"

Clara sabırla, "Yardım edeyim mi?" diye sorarken hâlâ hayallere dalmış gibiydi. "Ben de taşıyabilirim, eğer..."

"Hayır, hayır, hayır, ben yaparım."

Clara sehpanın bir ucunu tutmak için uzandı, "Bırak tutayım..."

Archie, sehpanın hem ayaklarını hem de büyük seyyar camını tutmaya çalışarak dar kapıdan geçmeye uğraşıyordu.

"Bu erkek işi, şekerim."

"İyi ama..." Clara, gıpta edilecek bir kolaylıkla koca bir koltuğu kaldırıp, Archie'nin hol merdiveninde nefes nefese yığıldığı yere götürdü. "Sorun değil. Yardım gerekirse, söylemen yeter." Sonra elini usulca alnında gezdirdi.

"Evet, evet, evet," Archie bir sineği kovar gibi sinirli bir tavırla itti onu. "Benim elim ayağım tutuyor hâlâ."

"Onu biliyorum..."

"Bu *erkek* işi."

"Evet, evet, anlıyorum, ben sadece..."

"Clara, şekerim, lütfen ayağımın altından çekil de bu işi halledeyim, tamam mı?"

Clara, onun kollarını karanlıkta sıvadıktan sonra orta sehpayı tekrar yüklenişini seyretti.

"Gerçekten yardımcı olmak istiyorsan, şekerim, kendi elbiselerinin bir kısmını taşıyabilirsin. Tanrı bilir ya, onlar da kahrolası bir savaş gemisini batıracak kadar çok. Bu küçük yere onları nasıl sığdıracağız bakalım, pek kestiremiyorum da."

"Daha önce de söyledim, istersen bir kısmını atabiliriz."

"Buna şimdi ben karar veremem, ben karar veremem, değil mi? Peki, şu palto askısı ne olacak?"

Bu adam böyleydi; asla bir karar veremez, asla bir fikir belirtemezdi.

"Daha önce söyledim ya, beğenmiyorsan o kahrolası şeyi geri gönder. Sen beğenirsin diye almıştım."

"Bak şekerim," dedi Archie. Clara sesini yükselttiği için şimdi daha temkinliydi. "Benim paramla *aldın*, onun için en azından benim fikrimi *sormak* nezaketini gösterebilirdin."

"Tanrım, bu sadece bir palto askısı. Tek sorun kırmızı olmasında. Ve kırmızı, kırmızıdır; kırmızıdır, o kadar. Birden kırmızı neden kötü oldu şimdi?"

Archie sesini kısık, zoraki bir fısıltıya indirdi (bu, evliliğin silah deposundaki en gözde ses-silahıdır: *Çocukların/misafirlerin önünde olmaz*), "Ben sadece evin *havasını* biraz değiştirmek istiyorum. Burası iyi bir semt, yeni bir yaşam, biliyorsun. Bak, tartışmayalım. Gel yazı tura atalım; yazı gelirse kalır, tura..."

Gerçek âşıklar kavga eder, bir saniye sonra yine sarmaş dolaş olurlar; daha gün görmüş âşıklar ise ödün vermeden önce ya merdivenleri çıkar ya da öbür odaya gidip geri dönerler. Yıkılmanın eşiğindeki ilişkilerde ise, eşlerden biri ancak ya iki sokak öteye, yahut da doğuya doğru iki ülke uzağa gittiği zaman, herhangi bir sorumluluk, herhangi bir anı, bir çocuğun elini çekmesi veya bir gönül telinin titremesi, onun tekrar uzun bir yol katederek öbür yarısının yanına dönmesine sebep olur. Richter ölçeğine göre, Clara en küçük sarsıntıyı ger-

çekleştirmiş sayılırdı. Nitekim bahçe kapısına yöneldi, yalnızca iki adım attı ve durdu.

Archie görünüşte hiç yüksünmeden, "Yazı," dedi. "Kalıyor. Gördün mü, o kadar da zor olmadı."

"Tartışmak istemiyorum," Ona borçlu olduğunu unutmamaya kendi kendine yeniden söz verdikten sonra ona döndü. "İkbal'ler yemeğe gelecek dedin, şimdi aklıma ne geldi... Onlara köri pişirmemi istersen bunu yapabilirim. Köri pişirebilirim diyorum, ama bu *benim* tarzımda özel bir köri olur."

Archie sinir içinde, "Tanrı aşkına, onlar *öyle* Hintlilerden değil," dedi. Bu teklife alınmıştı. "Sam herkes gibi pazarları rosto yer. Her gün Hint yemeği servisi yapar, ama o yemek istemez."

"Ben öylesine söyledim..."

"Bırak, Clara. *Lütfen*."

Onu sevgiyle alnından öptü, Clara da bunun için biraz öne eğildi.

"Sam'i yıllardır tanırım, karısı da sessiz birine benziyor. Kraliyet ailesinden değiller, biliyorsun. *Öyle* Hintlilerden de değiller," diye tekrarladı, sonra başını salladı; bir sorun, tam olarak çözemediği tuhaf bir duygu onu rahatsız ediyordu.

***

Öyle Hintlilerden olmayan (Archie'ye göre Clara da *öyle* zencilerden değildi), aslında Hintli bile olmayan, Bengladeş'li Samet ile Alsana İkbal, Willesden High Road'ın yanlış tarafında dört blok ötede oturuyorlardı. Oraya taşınmaları bir yıllarını almıştı, Whitechapel'in yanlış tarafından Willesden'in yanlış tarafına taşınmak uğruna bir yıl süreyle didinip uğraşmışlardı. Alsana tam bir yıl, mutfaktaki eski Singer makinesinde Soho'daki Domination adlı bir dükkân için siyah plastik parçalarını dikmişti (çoğu gece, verilen kalıba göre diktiği giysiyi havaya kaldırıp ne olduğunu merak ederdi). Samet tam bir yıl boyunca, sol elinde kurşunkalem, başını saygılı bir tarzda ha-

fifçe yana eğip, sipariş veren İngiliz, İspanyol, Amerikalı, Fransız ve Avustralyalı müşterilerin berbat telaffuzlarına tahammül etmişti.

Hosca kal, efendi.

Pılic kızatma, patata tav...

Akşamın altısından sabahın üçüne kadar böyle devam ederdi; sonra gündüzleri uyurdu, öyle ki sonunda gün ışığını hatırı sayılır bir bahşiş kadar ender görür oldu. Samet, iki nane şekeri ile fişi kenara itince on beş pens ortaya çıktı. Dilek tutmak için bir havuza atılan miktardaki parayı bir adama bahşiş diye vermenin mantığını anlamıyordu. Fakat on beş pensi gizlice peçeteli eline sıkıştırmak gibi yasaklı bir düşünce daha aklına düşmeden Mukhul, tepesinde bitiverdi. Lokantayı işleten Ardaşir Mukhul'un zayıf bedeni, saygılı bir gözle müşterileri, dikkatli gözlerle de personeli izleyerek lokantayı durmadan tarardı.

"Sameeeet." Sahte tatlı dili insanı canından bezdirirdi, "Kuzenim, bu akşam gerekli kişilere yağ çektin mi?"

Samet ile Ardaşir uzaktan kuzendiler, Samet ondan altı yaş büyüktü. Geçen yıl ocakta, Ardaşir o mektubu açıp da kendinden daha büyük, daha zeki, daha yakışıklı kuzeninin İngiltere'de iş bulmakta zorlandığını, ondan yardım istediğini büyük bir hazla (ne büyük mutluluktu!) öğrenmişti.

Samet avucunu açarak, "On beş pens, kuzen," dedi.

Ölü balığı andıran dudaklarıyla incecik gülümseyen Ardaşir, "O da lazım! O da lazım!" dedi. "Onu da Lazımlığa at."

Lazımlık, personel tuvaletinin önündeki bir duvar çıkıntısında duran tahta bir kutuydu. Bütün bahşişler buraya atılır ve gecenin sonunda paylaştırılırdı. Şiva gibi daha genç, havalı ve yakışıklı garsonlar için bu büyük bir adaletsizlikti. Şiva, personel arasındaki tek Hinduydu; bu onun iyi bir garson olmasını açıklıyor, böylece dini farklılıklar da aşılmış oluyordu. Köşedeki şişko beyaz dul, yeterince yalnızlık çekiyorsa ve Şiva uzun kirpikli gözleriyle ona anlamlı anlamlı baktıysa, gecede

dört pound bahşişe bahşiş demezdi. Ayrıca balıkçı yakalı kazak giyen yönetmenler ve yapımcılardan da para kazanıyordu. (Palace, Londra'nın tiyatro merkezindeydi ve o günler hâlâ Royal Court, güzel oğlanlar ve aile dramları modaydı.) Bunlar delikanlıya iltifat eder, bara gidip gelirken kıçının davetkâr kıvrılışını izler ve eğer birisi *A Passage to India*'yı filme çekerse istediği rolü kapabileceğine yemin ederlerdi. Bu yüzden, Lazımlık sistemi, Şiva için güpegündüz soygun ve tartışılmaz garsonluk yeteneğine hakaret etmekle eş anlamlıydı. Oysa ellisine merdiven dayamış Samet ve en azından sekseninde olan ve gençken güldüğünde yüzünde oluşan çizgiler iyice derinleşmiş haldeki Muhammed (Ardaşir'in büyük amcası) gibileri için bir nimetti. On beş pensi cebe indirirken yakalanıp ceza olarak bir hafta bahşişsiz kalmaktansa, müşterek dağıtıma katılmak daha akılcıydı.

Şiva gecenin sonunda beş pounda veda edip onu lazımlığa atmak zorunda kaldığı zaman, "Hepiniz sırtımdan geçiniyorsunuz," diye tıslardı. "Hepiniz sırtımdan geçiniyorsunuz! Birileri beni bu işe yaramaz insanlardan kurtarmalı! O benim beşliğimdi, oysa şimdi altmış beş milyon kez bölünüp, bu işe yaramazlara dağıtılacak! Nedir bu, komünizm mi?"

Ve diğerleri onunla göz göze gelmemeye çalışarak kendilerini meşgul edecek bir iş bulurlardı, ama on beş penslik bir akşam, Samet usulca, "Kapa çeneni!" dedi.

Şiva, Samet'in ertesi gün için büyük bir tencere dolusu mercimek ezdiği yere dönerek, "Sen!" dedi, "En kötüleri de sensin! Gördüğüm en sikindirik garson sensin! Adamları soysan bile bahşiş alamazsın. Müşterilerle yok politika, yok biyoloji, bir sürü saçmalık konuşmaya çalıştığını duyuyorum. Sen servisine baksana ahmak; lanet olası, sen Michael Parkinson değil, bir garsonsun. "*Delhi mi dediniz?*" Şiva önlüğünü koluna dolayıp mutfakta onun taklidini yapmaya başladı (pek beceremiyordu gerçi)... "Ben de orada bulundum, Delhi Üniversitesi, evet, çok ilginçti. Savaşa da katıldım, İngiltere için, evet, evet,

evet, müthişti, müthiş." Mutfakta dolaşıyor, başını eğip Uriah Heep gibi durmadan ellerini ovuşturuyor, aşçının, derin dondurucuya et yerleştiren yaşlı adamların ve fırının içini ovan delikanlının önünde eğilip, diz çöküyordu. Adeta sonsuz bir acımayla, "Samet, *Samet*..." dedi, sonra aniden sustu, önlüğü çekip beline bağladı. "Sen zavallı, küçük bir adamsın."

Muhammed, kafasını ovduğu tencereden kaldırıp baktı ve tekrar tekrar salladı. Sonra ortaya konuştu: "Ah, bu gençler, bunlar ne biçim lâf? Bunlar ne biçim lâf böyle? Saygıya ne oldu? Bu nasıl konuşma?"

Şiva, "Sen de siktirip gidebilirsin" diyerek, ondan yana bir kepçe fırlattı. "Seni yaşlı bunak. Babam değilsin ya."

Arka taraftan bir ses, "Annenin amcasının ikinci kuzeni..." diye mırıldandı.

Şiva, "Büyük iş," dedi. "Büyük iş."

Süpürgeyi kaptı ve tuvaletlere doğru yürürken Samet yolunu kesince, süpürgenin sapını Samet'in neredeyse ağzına dayadı.

Alay ederek, "Haydi, öp onu," dedi, sonra da Ardaşir'in yayvan sesini taklit etti: "Kim bilir, kuzen, belki de zam alırsın!"

Çoğu gece böyle olurdu: Şiva'nın ve diğerlerinin alayı, Ardaşir'in aşağılaması; Alsana'yı hiç görememe; gün ışığını hiç görememe; on beş pensi avucuna alıp sonra bırakma; üstünde şunlar yazılı kocaman beyaz bir pankartı boynunda taşımak isteme:

BEN BİR GARSON DEĞİLİM. BİR ZAMANLAR BİR ÖĞRENCİ, BİR BİLİM ADAMI, BİR ASKERDİM, KARIMIN ADI ALSANA, DOĞU LONDRA'DA OTURUYORUZ AMA KUZEYE TAŞINMAK İSTERDİK. BEN BİR MÜSLÜMANIM AMA ALLAH BENİ TERK ETTİ YA DA BEN ALLAH'I TERK ETTİM, EMİN DEĞİLİM. ARCHIE ADLI BİR DOSTUM VAR, BAŞKALARI DA VAR. KIRK DOKUZ YAŞINDAYIM AMA SOKAKTA BAZEN KADINLAR HÂLÂ DÖNÜP BANA BAKAR.

Ama böyle bir pankart olmadığı için onun yerine herkesle konuşmak, Eski Denizci gibi durmadan, hiç durmadan bir şeyler, ne olursa olsun, bir şeyler anlatmak, belirtmek, söylemek ihtiyacındaydı. Bu önemli değil miydi? Ama sonra yürek burkan bir düş kırıklığı -başını doğru açıda eğik tutmak, elinde kalem beklemek, bunlar önemli şeylerdi, çok önemli-, iyi bir garson olmak önemliydi, birisi sipariş verirken dinlemek...

Kuzu Fırın ve pilav. Patates kızartmasıyla. Teşekkür ederim...

Ve on beş pens tabakta çınladı. Teşekkür ederim, efendim. Çok teşekkür ederim size.

***

Archie'nin düğününü izleyen salı günü, Samet herkesin gitmesini bekledi, sonra masa örtüleriyle aynı kumaştan yapılmış bol paçalı, beyaz pantolonunu itinayla tam bir kare şeklinde katladı ve merdivenleri çıkıp Ardaşir'in bürosuna gitti, ondan bir şey isteyecekti.

Samet'in bedeninin dikkatle kıvrılarak kapıdan girdiğini görünce, Ardaşir yüzünü dostça buruşturdu. "Kuzen!" Samet'in zam istemek için geldiğini biliyordu ve onun, en azından aralarındaki dostluğa güvenerek durumu adilane biçimde inceledikten sonra reddettiğini düşünmesini istiyordu.

"Kuzen, içeri gel!"

Samet bir adım atıp odaya tamamen girerek, "İyi akşamlar, Ardaşir Mukhul," dedi.

Ardaşir sıcak bir sesle, "Otur, otur," dedi. "Aramızda merasime gerek yok, değil mi?"

Samet onun böyle konuşmasına sevindi ve sevincini belirtti. Bir an çevresindeki dikkat çekici altın kakmalara, uzun tüylü halılara, sarı ve yeşilin değişik tonlarındaki eşyaya gerektiği gibi hayranlıkla baktı. Ardaşir'in iş becerisini takdir etmek gerekirdi. Küçük bir Hint lokantası modelini (küçük salon,

pembe masa örtüleri, avaz avaz çalan müzik, zevksiz duvar kâğıdı, Hindistan'da bilinmeyen yemekler, döner, sos tabağı) alıp onu sadece büyütmüştü. Hiçbir şeyi değiştirmemişti, her şey aynıydı ama her şey daha büyüktü; daha büyük bir binadaydı, Londra'nın en büyük turistik merkezi olan Leicester Square'deydi. Bunu ve şimdi merhametli bir çekirge gibi, bir böceğinkini andıran bedeni siyah deri koltuğa bir bataklıkmış gibi gömülmüş oturan, çalışma masasına yaslanmış, sürekli gülümseyen, insancıl poz takınmış bu paraziti, bu adamı takdir etmek gerekirdi.

"Kuzen, senin için ne yapabilirim?"

Samet bir nefes aldı. Sorun şuydu...

Samet durumu anlatırken Ardaşir'in gözleri hafiften camlaştı. Sıska bacakları çalışma masasının altında kıpırdadı, parmakları arasındaki ataş A şeklini alana kadar onu kıvırdı. Ardaşir'in A'sı gibi. Sorun şuydu... sorun neydi? Sorun evdi. Samet, Doğu Londra'dan, çetelerle dolu Doğu Londra'dan (burada çocuk yetiştirilemezdi, yaralanmalarını istemiyorsan bu olanaksızdı, buna hak verdi) yaşamın daha... daha... liberal olduğu Kuzey Londra'ya, kuzeybatıya taşınıyordu.

Konuşma sırası ona mı gelmişti?

Ardaşir, "Kuzen..." diyerek, yüzünün ifadesini değiştirdi. "Şunu anlamalısın ki... bütün personelim için, kuzenim olsun veya olmasın, ev satın almak benim işim değil... Ben aylık ödüyorum, kuzen... Bu ülkede işler böyle yürüyor."

Ardaşir, "Bu ülkede işlerin böyle yürümesi"ni hiç onaylamıyormuş duygusunu yaratmak için omuz silkti, ama durum buydu. Bakışları, onun İngilizler tarafından çok fazla para kazanmaya zorlandığını ifade ediyordu.

"Ardaşir, beni yanlış anladın. Ev için depozitoyu ödedim, artık o *bizim* evimiz, taşındık bile..."

Ardaşir alt çekmeceden bir ataş daha alırken, bunu nasıl başarmış, karısını kahrolası bir köle gibi çalıştırmış olmalı, diye düşünüyordu.

"Bu taşınma masraflarını karşılayabilmem için bana sadece küçük bir zam gerekli. Yerleşirken işleri biraz daha kolaylaştırmak için. Üstelik Alsana da hamile."

Hamile. Zor iş. Durum çok ince bir diplomasiyi gerektiriyor.

"Beni sakın yanlış anlama, Samet, ikimiz de hem zeki hem de açıksözlü insanlarız, sanırım sana karşı açıksözlü davranabilirim... Senin sikindirik bir garson olmadığını biliyorum," bunu onları birbirine yakınlaştıran özel ve esprili bir şeymiş gibi söylemiş, sonra da gülümsemişti, "durumunu anlıyorum... tabii ki anlıyorum... ama sen de *benimkini* anlamalısın... İşe aldığım her akrabaya özel muamele yaparsam, ortalarda kahrolası Bay Gandhi gibi dolaşıyor olurdum. İçine işeyecek bir lazımlığım bile olmazdı. Ay ışığında iplik eğiriyor olurdum. Örneğin: Tam şu anda o kayınbiraderim olacak o işe yaramaz Şişko Elvis, Hüseyin-İsmail..."

"Kasap mı?"

"Evet, kokuşmuş eti için daha fazla para ödemem gerektiğini söylüyor! Bana, 'Ardaşir, biz akrabayız!' diyor. Ben de, 'İyi ama Muhammed, bu *perakende satış*...' diyorum."

Gözlerini camlaştırma sırası Samet'e gelmişti. Karısı Alsana'yı hatırladı, onun evlendikleri zaman sandığı gibi uysal olmadığını fark etmişti, şimdi ona bu kötü haberi nasıl verecekti? Alsana bazı anlar sinirli oluyor, hatta sinir krizleri -evet, kriz doğru sözcüktü- geçiriyordu. Kuzenleri, teyzeleri, ağabeyleri bunun kötü bir işaret olduğunu düşünüyor ve Alsana'nın ailesinde "tuhaf bir ruhsal durum" olmasından endişe ediyorlardı. Çalınmış bir otomobil satın alıp da sandığından fazla kilometre yapmış olduğunu sonradan fark eden birine anlayışla yaklaşır gibi ona da anlayış gösteriyorlardı. Samet bütün saflığıyla, bu kadar genç bir kadını idare etmenin... kolay olacağını sanmıştı. Ama Alsana'yla başa çıkmak... hiç de kolay değildi. Zor kadındı. Günümüzde genç kadınlar demek böyle oluyordu. Geçen salı, Archie'nin karısının gözlerinde de böyle kolay

başa çıkılmaz bir parıltı görmüştü. Günümüz kadınlarının yeni tarzı buydu.

Ardaşir mükemmel bir şekilde dile getirdiğini düşündüğü konuşmasından memnun, arkasına yaslandı, Mukhul'un M'si şeklindeki ataşı, dizinde duran Ardaşir'in A'sının yanına yerleştirdi.

Samet, "Teşekkür ederim, efendim," dedi. "Çok teşekkür ederim size."

O akşam feci bir kavga çıktı. Alsana, dikiş makinesi ile üstünde çalıştığı zımbalı, siyah mini şortları yere devirdi.

"Hepsi boş! Samet Maya, buraya taşınmanın anlamı ne? Güzel ev, evet, çok güzel, çok güzel, ama ne yiyip içeceğiz?"

"Burası iyi bir semt, burada dostlarımız var."

"Onlar da kim?" Küçük yumruğunu mutfak masasına indirince, tuzluk ile biberlik yerinden fırlayıp inanılmaz bir şekilde havada çarpıştı. "Ben onları tanımıyorum! Artık unutulmuş, eski bir savaşta, bir İngilizle beraber savaşmışsın... üstelik bir zenciyle evli! Onlar kimin dostu? Çocuğum bunların arasında mı büyüyecek? Onların çocukları melez olacak. Ama önce söyle bakalım," diye en çok sevdiği konuya döndü, "biz ne yiyip içeceğiz?" Dramatik bir tavırla mutfaktaki bütün dolapları açtı. "Hani, yiyecek nerede? Porselenleri yiyebilir miyiz?" İki tabak yere düşüp parçalandı. Doğmamış çocuğunu anlatmak için karnına dokundu ve parçaları gösterdi, "Acıktın mı?"

Samet de gerektiği zaman aynı ölçüde dramatik davranmasını bilirdi, derin dondurucuyu açtı, çıkardığı etleri odanın ortasına tepeleme yığdı. Onun annesi gece yarılarına kadar çalışıp ailesine yemek hazırlardı. Annesi, Alsana gibi mutfak masrafını hazır yemeklere, yoğurtlara ve konserve spagettiye harcamazdı.

Alsana onun göbeğinin tam ortasına bir yumruk oturttu.

"Samet İkbal, geleneksel adam! Niye sokağa çömelip çamaşırları bir kovada yıkamıyorum? Ha? Ayrıca, elbiselerime ne dersin? Acaba yenir mi?"

Samet gazlı karnını tutarken, Alsana oracıkta, mutfakta, üstündeki tüm giysileri tek tek çıkarıp parçaladı ve lokantadan gelen donmuş koyun eti ve kıyma yığınına ilave etti. Bir an, henüz küçük olan karnını rahatça görebileceği şekilde karşısında çırılçıplak durdu, sonra kahverengi, uzun bir pardesü giyip dışarı çıktı.

Arkasından kapıyı çarparken, yine de, doğru, burası iyi bir semt diye düşündü. Hızla ana caddeye yürürken ağaçların arasından seğirtti, oysa daha önce Whitechapel'de, sokağa serilmiş yataklar ve evsiz barksızların arasından geçmek gerekiyordu. Çocuk için iyi olacaktı, bunu inkâr edemezdi. Alsana yeşil alanlara yakın büyümenin çocuklara çok yararlı olduğuna eskiden beri inanırdı ve işte sağında liberal başbakanın (Alsana saygıdeğer bir Bengal ailesinden geliyordu ve İngiltere tarihini okumuştu; ama şu haline bir bakın, ne hallere düştüğünü bir gören olsa...!) adı verilen Gladstone Park, yemyeşil bir ufuk gibi uzanıyordu. Liberal anlayışla kurulan parkın duvarları yoktu, oysa daha varlıklı Queens Park (Kraliçe Victoria'nın) sivri uçlu parmaklıklarla çevriliydi. Willesden, Queens Park kadar şık değildi ama iyi bir semtti. Buna karşı çıkamazdı. Whitechapel gibi değildi, orada o deli, E-knock adı-her-neyse bir konuşma yapınca herkes bodrumlara saklanmak zorunda kalmıştı ve çocuklar çelik burunlu çizmeleriyle camları kırmışlardı. Hiç yoktan bir sürü kan akmıştı. Şimdi hamileydi ve biraz sükûnete, huzura ihtiyacı vardı. Aslında burası da pek farklı değildi, işte yine herkes ona garip garip bakıyordu, *Mali Kebabı*, uzun bir pardesü giymiş, saçı başı dağınık, bu ufak tefek Hintli kadın sokaklarda niye koşturuyordu. *Mr. Cheungs, Raj's, Malkovich Fırını*... önünden geçerken bilmediği yeni dükkân isimlerini okuyordu. Kurnazdı. Bunun ne anlama geldiğini biliyordu. "Liberal mi? Hadi canım, sen de!" Zaten hiç kimse başka yerdekilerden daha liberal değildi. Tek fark buradaydı, Willesden'da hiçbir grubun sayısı, bir diğerine karşı birlik

olup, camlar kırılırken onları bodrumlara kaçırtacak kadar fazla değildi.

Yüksek sesle, "En önemlisi hayatta kalabilmek," diyerek (bebeğine söylüyordu; ona her gün mantıklı bir şey söylemekten hoşlanıyordu) Crazy Shoes'ın kapısını açınca, kapının üstündeki küçük çan şıngırdadı. Yeğeni Neena burada çalışıyordu. Burası eski moda bir ayakkabı tamircisiydi. Neena ayakkabılara yeni topuk takıyordu.

Neena, Bengalce, "Alsana, köpek bokuna benziyorsun," diye seslendi. "O berbat pardesü de nereden çıktı?"

Alsana, "Seni hiç ilgilendirmez," diye İngilizce karşılık verdi. "Buraya Ailenin Yüz Karası Yeğenimle çene çalmaya değil, kocamın ayakkabılarını almaya geldim."

Neena buna alışıktı, hem şimdi Alsana, Willesden'e taşındığı için artık daha sık görüşeceklerdi. Önceleri daha uzun cümleler kurardı, örneğin, *Ailemize utançtan başka ne verdin ki...* veya, *Utanç kaynağı yeğenim...* ama artık Alsana yeterli derecede dehşeti bir araya getirmek için gerekli zamanı ve enerjisi kalmadığından, hepsi Ailenin Yüz Karası Yeğen'e indirgenmişti. Böylece genel duyguları özetleyen bir etiket oluşturulmuştu.

Neena, sarıya boyanmış kâküllerini kenara iterek, "Bu tabanları görüyor musun?" dedi ve Samet'in ayakkabılarını raftan alıp Alsana'ya küçük mavi kartı uzattı. "Alsana Teyze, o kadar yıpranmışlardı ki, tabanı yeni baştan yapmak zorunda kaldım. Tümüyle! Bunlarla ne yapıyor? Maratona mı katılıyor?"

Alsana ters ters, "Çalışıyor," dedi. "Ve namaz kılıyor," diye de ekledi, çünkü saygınlığını sergilemeye bayılırdı; hem zaten son derece geleneksel ve çok dindardı, tek eksiği imandı. "Hem bana Teyze deme. Senden sadece iki yaş büyüğüm." Alsana ayakkabıları bir poşete koydu ve çıkmak üzere arkasını döndü.

Neena hafifçe gülerek, "Namazın diz çökerek kılındığını sanıyordum," dedi.

Alsana şıngırdıyan küçük çanın altından tekrar geçip çıkarken, "Her ikisi de, her ikisi de, uyurken de, uyanıkken de, yürürken de," diye karşılık verdi, "Yaradanın gözü her an üzerimizde."

Neena arkasından, "Yeni ev nasıl?" diye seslendi.

Ama o gitmişti; Neena genç teyzesinin küçük, kahverengi bir kurşun gibi caddede gözden yitişini izlerken başını sallayıp iç geçirdi. Alsana. Neena, o aynı zamanda hem genç, hem yaşlı diye düşündü. Ağır başlı uzun pardesüsüyle her zaman mantıklı ve hep olması gerektiği gibi davranırdı ama yine de insan...

Depodan bir ses, "Ah, bayan, burada bakmanız gereken ayakkabılar var," diye seslendi.

Neena, "Telaş etme!" dedi.

Alsana sokağın köşesinde, postanenin arkasına sığınıp, ayağını sıkan sandallarını çıkardı ve Samet'in ayakkabılarını giydi. (Alsana'nın garipliği de buydu: Kendisi ufak tefekti, ama ayakları kocamandı. İnsan ona bakınca, içgüdüsel bir şekilde boyu uzayacak sanıyordu.) Birkaç saniye içinde saçlarını toplayıp ağır başlı bir topuz yaptı ve rüzgârdan korunmak için pardesüsüne daha sıkı sarıldı. Sonra kütüphaneyi geçip daha önce hiç yürümediği çevresi yemyeşil yokuşu tırmandı. Bir kez daha karnındaki şişkinliğe, "Hayatta kalmak en önemli şey, küçük İkbal," dedi. "Hayatta kalmak."

Yokuşun yarısında karşı tarafa geçti, niyeti sola sapıp dönerek tekrar ana caddeye çıkmaktı. Ama o sırada arka kapağı açık, içi eşya dolu beyaz bir kamyona yaklaşırken, içindeki eşyaya gıpta ederek baktı, bahçe çitine yaslanmış, geleceği oradaymış gibi kütüphane yönüne doğru dalgın dalgın bakan zenci kadını (neredeyse yarı çıplaktı! İç çamaşır gibi cırtlak, mor bir yelek giymişti) tanıdı. Alsana, ona görünmeden tekrar karşıya geçmeye hazırlanırken fark edildi.

Clara ona el sallayarak, "Bayan İkbal!" diye seslendi.

"Bayan Jones."

İki kadın da, bir an kendi giysisinden ötürü utandı ama diğerine bakınca rahatladı.

Clara bütün sessiz harfleri dikkatle telaffuz ederek, "Ne tuhaf, değil mi Archie?" dedi. Jamaika aksanını neredeyse düzeltmişti ve bunun için her fırsatı değerlendiriyordu.

Holde bir kitaplıkla boğuşmaktan fenalık geçirmek üzere olan Archie, "Ne? Ne?" diyebildi.

"Biz de şimdi sizden bahsediyorduk, bu akşam yemeğe geliyorsunuz, değil mi?"

Alsana, Clara'ya gülümseyerek, zencilerin genelde dost canlısı insanlar olduklarını düşündü ve bunu bilinçaltından, bu kız hakkında yaptığı iyi ve kötü listesinin çok kısa olan "iyi" tarafına ilave etti. Alsana, hoşlanmadığı her azınlık grubundan bir örneği ruhsal bağışlanmaya ayırırdı. Whitechapel'de bu şekilde diğerlerinden ayırıp bağışladığı birçok tip vardı. Çinli ayak bakımı uzmanı Bay Van, Yahudi marangoz Bay Segal, sürekli çat kapı gelip onu Seventh-Day Adventist Kilisesi'ne katmak isteyerek Alsana'yı hem sinirlendirip hem de eğlendiren Dominikli kadın Vernie; bütün bu şanslı kişiler Alsana tarafından geçici olarak bağışlanmış ve birer Pekin kaplanı gibi mucizevi bir şekilde derilerinden sıyrılmışlardı.

Alsana, "Evet, Samet söylemişti," dedi. Oysa söylememişti.

Clara neşe içinde, "İyi... iyi!" dedi.

Bir sessizlik oldu. İkisi de ne demek gerektiğini bilmiyordu. İkisi de bakışlarını yere indirmişti.

Clara, "Bu ayakkabılar gerçekten çok rahata benziyor," dedi.

"Evet, evet. Ben çok yürüyüş yaparım. Bir de bu olunca..." diyerek karnını okşadı.

Clara hayretle, "Demek hamilesin," dedi. "O kadar ufak tefeksin ki fark etmedim bile."

Clara susar susmaz kızardı; bir şey onu heyecanlandırdığı veya sevindirdiği zaman hemen Jamaika aksanına dönerdi. Al-

sana sadece gülümsemekle yetindi, onun ne dediğini pek anlamamıştı.

Şimdi biraz yatışmış olan Clara, "Hiç belli olmuyor," dedi.

Alsana, zoraki bir neşeyle, "Aman Tanrım," dedi. "Kocalarımız birbirine hiçbir şey anlatmaz mı?"

Ama bunu söyler söylemez, diğer olasılık bütün ağırlığıyla bu iki küçük kadının aklına düştü. Ya kocaları birbirlerine her şeyi anlatıyorlarsa! Ya karanlıkta kalan sadece onlarsa!

4
ÜÇÜ YOLDA

Archie haberi işyerinde aldı. Clara iki buçuk aylık hamileydi.

"Şekerim, olamaz!"

"Evet, hamileyim!"

"Olamazsın!"

"Hamileyim! Doktora yarı siyah yarı beyaz mı olacak falan diye de sordum. Her şey olabilir, dedi. Mavi gözlü olma ihtimali bile varmış! Düşünebiliyor musun, mavi gözlü?"

Archie bunu düşünemiyordu. Herhangi bir parçasının, Clara'nın bir parçasıyla gen havuzunda dövüşe girip de *galip gelebileceğine* ihtimal bile vermiyordu. Oysa bu müthiş bir ihtimaldi! Ne harika bir şey olurdu! Euston Road'daki bürodan bir

kutu puro almak için fırladı. Yirmi dakika sonra elinde koca bir kutu Hint tatlısıyla, kasılarak Morgan*Hero*'ya döndü ve odanın içinde dolaşmaya başladı.

"Noel, bir tane tatlı al. Bak, bu çok güzel."

Büronun en genç elemanı Noel, yağlı kutunun içine kuşkuyla baktı, "Bütün bunlar ne için...?"

Archie sırtına vurarak, "Bir çocuğum olacak. Hem de mavi gözlü, buna ne dersin? Onu kutluyorum! İşin tuhafı Euston Road'da on dört çeşit dal bulabiliyorsun da, ölsen kahrolası bir kutu puro bulamıyorsun. Haydi Noel, bak, bu nasıl?"

Archie, kötü kokan, yarısı beyaz yarısı pembe olanı ona uzattı.

"Şey, Bay Jones, bu çok... Pek bana göre sayılmaz..." Noel dosyalama işine döner gibi yaptı. "İşimi yapmalıyım..."

"Haydi Noel. Bir çocuğum olacak. Kırk yedi yaşındayım ve *küçük bir bebeğim olacak*. Bunu kutlamak gerek, değil mi? Haydi... Denemeden tadını öğrenemezsin. Bir lokma ısır."

"Pakistan yemekleri. Pek... Ben pek iyi değilim de..."

Noel çaresizlik içinde karnını tuttu. Doğrudan dağıtım işinde olmasına rağmen, Noel birinin ona doğrudan hitap etmesinden nefret ederdi. Morgan*Hero*'da aracı olmaktan memnundu. Telefonları bağlamaktan, birinin söylediklerini başka birine aktarmaktan, mektupları dağıtmaktan hoşnuttu.

"Lanet olsun, Noel... Bu sadece bir tatlı. Sadece kutlama yapmaya çalışıyorum. Yoksa siz hippiler tatlı gibi şeyler yemez misiniz?"

Noel'in saçları herkesinkinden birazcık daha uzundu ve bir keresinde kafeteryada yakmak için tütsü satın almıştı. Burası küçük bir ofisti ve konuşacak fazla bir şey olmadığı için Noel bu iki şey yüzünden Janis Joplin'e rakip ilan edilmişti; aynı şekilde yirmi yedi yıl önce olimpiyatlarda on üçüncü olduğu için Archie, beyaz Jesse Owens sayılıyordu; büyükannesi Fransız olan ve sigara dumanını burnundan üfleyen muhasebedeki Gary de Maurice Chevalier'ydi; Archie'yle birlikte kâğıt katla-

yan Elmott ise *The Times*'ın bilmecesinin üçte ikisini yapabildiği için Einstein.

Noel sıkıntılıydı: "Archie... Bay Hero'nun notunu aldın mı?"

Archie iç geçirdi. "Mothercare, değil mi? Evet, Noel, Elmott'a delikleri yukarı çekmesini söyledim."

Noel rahatlamıştı. "Şey için tebrikler... Ben işime bakayım..." Noel masasına döndü.

Archie, danışmadaki Maureen'i denemek için ayrıldı. Yaşına göre -gergin teninin içinde sımsıkı sosisleri andıran- güzel bacakları olan Maureen, ondan hep biraz hoşlanmıştı.

"Maureen, şekerim. Baba olacağım!"

"Sahi mi, şekerim? Ah, çok *sevindim*. Kız mı peki...?"

"Bunu anlamak için henüz çok erken. Ama gözleri mavi!" Gözler Archie için ender rastlanan bir genetik olasılıktan gerçeğe dönüşüvermişti. "İnanabiliyor musun buna?"

"Archie, şekerim, *mavi* gözler mi dedin?" Maureen nasıl söyleyeceğini bilemediği için ağır ağır konuşuyordu. "Şaka yapmıyorum ama... şey, karın *zenci* değil miydi?"

Archie hayretler içinde başını salladı. "Biliyorum! İkimizin bir çocuğu oluyor, genler karışıyor ve mavi gözler! Doğanın bir mucizesi!"

Maureen tersçe, "Ah, evet, bir mucize," derken, bunun oldukça kibar bir sözcük olduğunu düşündü.

"Tatlı ister misin?"

Maureen kuşkuluydu. Beyaz taytlarının içine hapsolmuş pembe baldırlarını elleyerek, "Oh, Archie şekerim, *ben almamalıyım*. Dosdoğru bacaklara ve kalçalara gidiyor, öyle değil mi? Üstelik yaşımız da malum. Kimse zamanı tersine döndüremiyor, değil mi? Şu Joan Rivers bunu nasıl başarıyor, bilmek isterdim."

Maureen, Morgan*Hero*'da ünlü, tiz ve çınlayan kahkahasıyla ağzını hafifçe açarak uzun uzun güldü, çünkü yüzünün kırışmasından ölesiye korkuyordu.

Kan kırmızısı ojeli tırnağını, tatlılardan birine kuşkuyla ve hafifçe değdirdi, "Hint tatlısı, öyle mi?"

Archie çapkınca sırıtarak, "Evet, Maureen," dedi. "Hem baharatlı hem tatlı. Tıpkı senin gibi."

Maureen hüzünlü bir sesle, "Ah, Archie, gerçekten *komiksin*," dedi. Maureen ondan hep *birazcık* hoşlanmıştı, ama sadece birazcık, çünkü Archie'nin garip halleri vardı, hiç aldırmadan Pakistanlılarla veya Karayiplilerle konuşurdu ve şimdi de gidip onlardan biriyle evlenmişti, üstelik kızın renginden söz etmeyi bile akıl etmemişti, sonra şirket yemeğine kapkara eşiyle çıkagelmişti, karides kokteylini yiyen Maureen onu görünce az kalsın boğuluyordu.

Maureen telefona cevap vermek için uzandı: "Archie, şekerim, almasan daha iyi..."

"Nasıl istersen. Ama ne kaçırdığını bilmiyorsun."

Maureen hafifçe gülümseyip ahizeyi kaldırdı. "Evet, Bay Hero, burada, baba olacağını öğrenmiş... evet, anlaşılan mavi gözlü olacakmış... evet, ben de öyle dedim, galiba genlerle ilgili bir şeymiş... ah, tabii... Ona söylerim, hemen gönderiyorum... *Oh, teşekkür ederim*, Bay Hero, çok *naziksiniz*." Maureen kuş pençesini andıran parmaklarıyla ahizeyi kapatarak, Archie'ye, "Archibald, şekerim, Bay Hero seni görmek istiyor. Aceleymiş, öyle diyor. Yoksa bir yaramazlık falan mı yaptın?" dedi.

Archie, "Hem de nasıl!" diyerek asansöre yürüdü.

Kapıda şunlar yazılıydı:

Kelvin Hero
Şirket Direktörü
Morgan*Hero*
Doğrudan Dağıtım Uzmanı

İnsanları sindirmek için böyle yazılmıştı, Archie de beklenen şekilde etkilenerek kapıyı önce çok hafif, sonra çok hızlı vurdu, her zamanki gibi deri takım giymiş Kelvin Hero onu içeri almak için kapıyı açınca da, düşer gibi içeri girdi.

Kelvin Hero, "Archle," derken, düzenli fırçalamadan çok, pahalı dişçilik eseri olan iki sıra inci gibi bembeyaz dişleri göründü. "Archie, Archie, Archie, Archie."

Archie, "Bay Hero," dedi.

Bay Hero, "Archie beni şaşırtıyorsun," dedi.

Archie, "Bay Hero," dedi.

Bay Hero, "Archie, şuraya otur," dedi.

Archie, "Peki, Bay Hero," dedi.

Kelvin gömleğinin yakasının çevresinde biriken kirli teri sildi, gümüş Parker kalemini elinde birkaç kez çevirdi ve arka arkaya birkaç derin nefes aldı. "Bu oldukça nazik bir konu... ben de bir ırkçı sayılmam, Archie."

"Bay Hero?"

Kelvin, kahretsin, bu nasıl bir *göz yüz orantısı* böyle, diye düşündü. Nazik bir konuyu açarken insan böyle bir göz yüz orantısıyla karşı karşıya olmak istemez. Bir çocuğunki veya yavru bir fokunki gibi kocaman gözler; masumiyetin fizyonomisi; Archie Jones'a bakmak, her an kafasına bir sopa inmesini bekleyen bir şeye bakmak gibiydi.

Kelvin daha yumuşak bir giriş denedi. "Şöyle söyleyeyim. Genelde bu gibi nazik bir sorunum olduğu zaman seninle konuşurum. Çünkü *sana* hep çok zaman ayırdım, Archie. Arch, sana *saygım* var. Sen *gösteriş meraklısı* değilsin, Archie asla gösterişli olmadın ama..."

"Dayanıklıyım," diye tamamladı, çünkü bu nutku biliyordu.

Kelvin, dönen kapılardan hızlı adımlarla çıkan şişman bir adamın ani dehşetiyle, bir belirip bir anda yok olan ve yüzünü bir yara gibi boydan boya kesen bir tebessümle gülümsedi. "Doğru, *dayanıklısın*, Archie. *İnsanlar sana güveniyor*. Biliyorum, yaşlanıyorsun ve yaşlı bacağın da sana rahatsızlık veriyor. Ama, şirket el değiştirdiği zaman seni bırakmadım, Archie, çünkü *insanların sana güvendiğini* hemen anladım. Bu yüzden posta dağıtım işinde bu kadar uzun süre kaldın. Archie, şimdi söyleyeceklerimi doğru değerlendireceğine güveniyorum."

"Bay Hero?"

Kelvin omuz silkti. "Archie, sana yalan söyleyebilirdim, yer ayırtırken bir hata yaptığımızı ve senin için yer olmadığını söyleyebilirdim, biraz düşünüp parlak bir yalan uydurabilirdim, ama Archie, sen *koca bir herifsin*. Lokantaya telefon ederdin, aptal değilsin. Archie, birkaç basamak da çıktın, senin kafan çalışır, iki kere iki!"

"Dört eder."

"Evet, *tam tamına* dört eder, Archie. *Dört* ettiğini biliyorsun. Sana ne anlatmak istediğimi anlıyor musun, Archie?" dedi Bay Hero.

Archie, "Hayır, Bay Hero," dedi.

Kelvin kovalamacayı bırakmaya niyetlendi. "Geçen ayki şirket yemeğimiz... çok tersti, Archie, hoş değildi. Şimdi de Sunderland'deki kardeş şirketle birlikte yapacağımız yıllık yemek yaklaşıyor, otuz kişi kadar olacağız, fazla şık bir şey değil, biliyorsun, köri, bira ve bir tatlı... dediğim gibi ben ırkçı değilim, Archie..."

"Irkçı mı!.."

"Enoch Powell'ın yüzüne tükürürüm... ama yine de haklı olduğu bir taraf var, değil mi? Bir an geliyor, doyum noktasına erişiliyor ve insanlar biraz rahatsız olmaya başlıyorlar... Onun bütün söylediği..."

"Kim?"

"Powell, Archie, Powell -*beni izlemeye çalış*-, bir noktadan sonra fazlası fazla diyor, değil mi? Her pazartesi sabahı Euston, Delhi'ye benziyor. Buradaki bazı insanlar -gerçi ben onların arasında değilim- senin tavrını biraz *garip* buluyor."

"Garip mi?"

"Eşler bundan hoşlanmıyor, doğrusunu söylemek gerekirse o enfes bir şey, gerçek bir güzel -bacakları harika, Archie, bacakları için seni tebrik ederim-, erkekler, şey erkekler de hanım hanımcık eşleriyle birlikte bir şirket yemeğine otururken, biraz da öbürlerini arzuladıklarını düşünmek istemiyorlar,

özellikle de o... *biliyorsun işte*... bu durumu nasıl karşılayacaklarını bilemiyorlar."

"Kim?"

"Ne?"

"Kimden söz ediyoruz, Bay Hero?"

Kelvin, "Archie bak," dedi, artık her tarafından ter akıyordu, göğsünde onunki kadar çok kılı olan biri için çok sevimsiz bir durum, "Bunları al." Kelvin büyük bir deste yemek kuponunu masada ona doğru itti. "Bunları hatırlarsın, o piyangodan kalanlar; Biafra'lılara yardım için yaptığımız çekilişten."

"Yo, hayır, ben o zaman zaten bir fırın eldiveni kazanmıştım, Bay Hero, buna gerek yok..."

"Bunları al, Archie. Burada ülke çapında beş bin lokantada kullanılabilir elli pound değerinde yemek kuponu var. Bunları al. Benden birkaç yemek ye."

Archie, kuponları, hepsi birer elli poundluk banknotmuş gibi elledi. Kelvin bir an sevinçten gözlerininin yaşardığını görür gibi oldu.

"Şey, ne diyeceğimi bilemiyorum. Benim sık sık, düzenli olarak gittiğim bir yer var. Orada da geçerse yaşadım demektir. Çok teşekkür ederim."

Kelvin mendilini alnında gezdirdi. "Hiç önemli değil, Arch. Lütfen."

Archie, "Bay Hero, acaba ben..." diyerek kapıyı işaret etti. "Bazı kimselere telefon etmek, anlarsın ya, bebek hakkında bilgi vermek istiyorum... eğer burada işim bittiyse."

Kelvin başını salladı, rahatlamıştı. Archie yerinden kalktı. Tam kapı tokmağına doğru uzanmıştı ki, Kelvin, Parker kalemini tekrar kaptı: "Şey, Archie, bir şey daha var... Sunderland grubuyla yemek hakkında bir şey daha söyleyecektim ... Maureen'le konuştum, sanırım sayıyı biraz indirmek zorundayız... İsimleri bir şapkaya koyup kura çektik, senin ismin çıktı. Yine de pek bir şey kaybetmiş sayılmazsın, değil mi? Bu gibi şeyler zaten hep sıkıcı olur."

Archie, aklı başka yerde olarak, "Tabii, Bay Hero," dedi; içinden yemek kuponlarının O'Connell's'ta geçmesi için dua ediyordu; kendi kendine gülümsüyor, bir yığın kahrolası yemek kuponunu çıkardığı zaman Samet'in ne yapacağını merak ediyordu.

***

Belki Bayan Jones, hemen Bayan İkbal'den sonra hamile kaldığı için, belki ikisi de her gün Kilburn'da bulunduğu için daha sık görüşmeye başladılar (Clara bir Kilburn gençlik grubuna liderlik yapıyordu, on beş kişilik grupta yirmi santim yükseklikte Afro saçlılar, Adidas eşofman giyenler, kahverengi kravat ve Velcro güneş gözlüğü takanlar, ne ararsan vardı; Alsana ise hemen biraz ileride, Kilburn Caddesi'ndeki Asyalı Kadınlar İçin Doğum Öncesi Kursu'na katılıyordu), başlangıçta tedirgindiler -birlikte birkaç öğle yemeği yiyip, arada bir bir fincan kahve içtiler-, önceleri kocalarının arkadaşlığına karşı bir cephe oluşturmakla başlayan dostlukları zamanla gelişti. Kocalarının birbirine duyduğu hayranlığa zamanla alıştılar, üstelik bunun onlara sağladığı boş zaman da oldukça keyifliydi: piknik yapıp gezmek, sohbet edip tartışmak ve böylece bir şeyler öğrenmek, sinemaya gitmek için zaman buluyorlardı. Görmeye gittikleri eski Fransız filmlerinde çıplaklık olasılığı belirdiği zaman Alsana çığlık atıp ("İstemez! Sallanan şeyleri görmek istemiyoruz!"), gözlerini yumar, Clara ise diğer yarının, romantizm, tutku ve *yaşam sevinciyle* yaşayan diğer yarının, nasıl yaşadığını izleme fırsatını bulurdu. *Cinselliği* yaşayan diğer yarıyı. Güzel bir sabah, Archibald Jones'un altında beklediği merdivenlerin tepesinde olmasaydı, onun da yaşayabileceği yaşamı.

Karınları büyüyüp de sinema koltuklarına sığmadıkları zaman, kadınlar öğle yemeği için Kilburn Parkı'nda buluşmaya başladılar. Çoğu zaman Ailenin Yüz Karası Yeğen de onlara katılırdı ve üçü büyük bir banka sıkışırlar, sonra Alsana, Cla-

ra'nın eline bir termos dolusu sütsüz, limonsuz P.G. Tips çayı tutuşturdu. Birkaç kat jelatin açıp günün mönüsü olan lezzetli hamur toplar, gökkuşağının renklerini taşıyan, ağızda dağılan Hint tatlıları, etli, baharatlı börekler ile soğanlı salatayı çıkarır ve Clara'ya, "Haydi ye! Patlayana kadar ye! Onlar karnımızda dolanıyor ve yemek bekliyorlar. Kadın, onlara işkence etme! Onları açlıktan öldürmek mi istiyorsun?" derdi. Görünenin aksine, bankta altı kişi oturuyordu (üçü hayatta, üçü yolda); Clara'nın bir kızı, Alsana'nın ise iki oğlu olacaktı.

Alsana, "Şikayet ettiğim yok, bu kesin. Çocuk nimettir, ne kadar çok olursa o kadar iyi. Ama başımı çevirip o ultra-bilmem neyi görünce..." dedi.

Ağzı pilavla dolu olan Clara, "Ultra*son*," diye onu düzeltti.

"Evet, neredeyse kalp krizi geçirip ölecektim! İki tane birden! Birini doyurmak bile zorken!"

Clara güldü, onları görünce Samet'in yüzü kim bilir ne hal almıştır, dedi.

Alsana, iri ayaklarını sarisinin katlarının altına sokarak, sitemkâr bir sesle, "Hayır, şekerim," dedi. "O bir şey görmedi. Orada değildi. Böyle şeyler görmesine izin vermiyorum zaten. Bir kadının sırları olmalı; bir koca böyle şeylerle, bir hanımın... *parçalarıyla* ilgilenmemeli"

Aralarında oturan Ailenin Yüz Karası Yeğen dudaklarını emdi.

"Bu kahrolası bir saçmalık, Alsi, bir zamanlar tabii ki senin parçalarınla ilgilenmiş olmalı, ne yani, yoksa bu günahsız bir doğum mu?"

Alsana, kendini beğenmiş İngilizvari bir tavırla, Clara'ya, "Ne kadar kabasın," dedi. "Böyle kaba davranmayacak kadar büyük, ama kendini bilmeyecek kadar da küçüksün."

Sonra Clara ile Alsana, aynı deneyimi paylaşan insanlarda sık sık rastlandığı gibi, ellerini aynı anda karınlarına koydular.

Neena, kendini temize çıkarmak için, "Öyle mi? . . Peki... İsim konusunu ne yapacaksınız? İsim buldunuz mu?"

Alsana kararlıdır. "Kız olurlarsa Mina ile Melana. Erkek olurlarsa: Macit ve Millet. M harfi güzeldir M harf güçlüdür. Mahatma, Muhammed, Morecambe ile Wise dizisindeki o komik Mr. Morecambe; insana güven veren bir harf."

Fakat Clara daha dikkatli, çünkü isim vermek ona ürkütücü bir sorumluluk gibi görünüyor, basit bir ölümlü için Tanrısal bir görev. "Kız olursa, sanırım adını *İrie* koyarım. Jamaika'da yerel bir sözcük. Her şey yolunda, *tamam, güzel, barışçıl* gibi demek."

O cümlesini bitirmeden Alsana dehşete düştü. "Tamam mı? Bu bir çocuk ismi mi? Oldu olacak kızın adını *'Nassın iyi misin'* veya *'Hava ne güzel di mi'* koy."

"... Ve Archie *Sarah* adını seviyor. Sarah'a karşı çıkmak çok zor, ama beğenmek de pek kolay değil. Hz. Abraham'in karısı beğendiyse..."

Alsana, Kuran'a bağlılığından çok içgüdüyle, "İbrahim," diye düzeltti. "Allah'ın izniyle yüz yaşında arka arkaya çocuk doğurmuş."

Sohbetin aldığı yön karşısında inleyen Neena, lafa karışır: "İrie *hoşuma gitti*. Değişik. Havalı."

Alsana buna *bayılır*. "Allah aşkına, Archibald *havalıdan, değişikten* ne anlar?" Clara'nın dizini okşayarak, "Yerinde olsam şekerim, Sarah'ı seçer, bu konuyu kapatırdım. Bazen bu adamların isteklerine boyun eğmek zorundasın. Birazcık -İngilizce nasıl deniyor?-, birazcık..." kapıdaki bir nöbetçi gibi parmağını sımsıkı büzdüğü dudaklarına koyar, "*şey* için her şeye katlanılır."

Ailenin Yüz Karası Yeğen, bunun üzerine uzun kirpikli gözlerini kırpıştırıp, okul eşarbını baş örtüsü gibi başına sarar ve koyu bir aksanla konuşmaya başlar. "Ah evet, Teyze, küçük, *uysal* Hintli kadın. Sen onunla konuşamazsın, o sana emreder. Birbirinize bağırıp çağırırsınız ama iletişim kuramazsınız. Sonunda yine o kazanır, çünkü o canının istediği şeyi canının istediği zaman yapar. Çoğu zaman onun nerede olduğunu, ne

yaptığını, ne *hissettiğini* bilmezsin bile. Alsi, 1975 yılındayız. İlişkileri artık böyle yürütemezsin. Burada her şey değişik, memleketteki gibi değil. Batı'da erkekle kadın arasında iletişim olması gerekir, birbirini dinlemek zorundalar, yoksa..." Neena avucunda patlayan bir mantarı canlandırır.

Alsana gözlerini yumup başını sallayarak, çınlayan bir sesle, "Bunların hepsi deli saçması," dedi. "Asıl dinlemeyen sensin. Allah biliyor ya, ben bana yapılanı karşılıksız bırakmam. Sen onun yaptıklarının beni hâlâ *ilgilendirdiğini* sanıyorsun. *Bilmek* istediğimi sanıyorsun. Aslında bir evliliği sürdürmek için bu kadar çok konuşmaya gerek yok; konuş, konuş, konuş, hep bu 'Ben buyum,' ve 'Ben aslında böyleyim,' gazetelerde yazıldığı gibi bütün bu *açıklamalar*, hepsi lüzumsuz. Hele kocan yaşlanmış, yüzü buruşmuş, elden ayaktan düşmüşse, yatağın altındaki kaygan şeyin, gardıropta takırdayan şeyin ne olduğunu bilmek bile *istemezsin*."

Neena kaşlarını çatar, Clara karşı çıkacak ciddi bir şey bulamaz ve biraz daha pilav yerler.

Biraz sonra Alsana, gamzeli kollarını göğüslerinin altına yerleştirerek, hatırı sayılır büyüklükteki göğsüne yakın bir yerden, kalpten konuştuğu için hoşnut devam eder. "Üstelik, bizimki gibi bir aileden gelen biri olarak *sessizliğin, söylenmeyen* şeylerin, aile hayatı için en iyi reçete olduğunu bilmen gerekir."

Çünkü üçü de aşırı dindar, katı ailelerde yetişmiştir, Tanrı'nın her yemekte ortaya çıktığı, her çocuk oyununa sızdığı, yorganların altında, elinde bir meşaleyle, lotus pozisyonunda oturup bir yarmazlık olup olmadığını kontrol ettiği evlerde büyümüşlerdir.

Neena alaycı bir sesle, "Şunu bir anlayalım," dedi. "Yani sen, belirli miktarda baskının evliliğin sağlıklı kalmasını sağladığını mı söylüyorsun?"

Alsana, bir düğmeye basılmış gibi aniden öfkelendi. "Baskıymış! Ne saçma sapan bir sözcük! Ben sağduyudan söz ediyorum. Benim kocam ne? Seninki ne?" diyerek Clara'yı işaret

etti. "Biz daha *doğmadan* önce onlar yirmi beş sene yaşamışlardı. Onlar nedir? Hangi yetenekleri var? Ellerinde kimin kanı var? Bedenlerinin gizli yerlerinde, yapış yapış ve kokulu neler var? Kim bilir?" Ellerini havaya kaldırarak, sorularını sağlıksız Kilburn havasına salarken, bir grup sèrçeyi de onlarla birlikte gönderdi.

"Ailenin Yüz Karası Yeğenim, senin ve kuşağının hiç anlamadığı şey..."

Tam o anda, karşı çıkma telaşı içinde olan Neena, ağzından bir soğan parçasının fırlamasını engelleyemez. "Benim *kuşağım* mı? Kahretsin, Alsi, sen benden sadece iki yaş büyüksün."

Ama Alsana, hayali bir bıçakla Ailenin Yüz Karası Yeğeninin küfür eden dilini doğrayarak, konuşmayı sürdürür: "... şu ki, kimse diğerinin terli, gizli saklı yerlerini görmek istemiyor."

Neena, "Ama Teyze," diye yalvaran bir sesle başladı, sonra sesini yükseltti, çünkü asıl tartışmak istediği şey, aralarında bir türlü halledemedikleri sorun, Alsana'nın görücü usulüyle yaptığı evlilikti. "Hiç tanımadığın biriyle birlikte yaşamaya nasıl *dayanabiliyorsun*?"

Ona sinir bozucu şekilde *göz kırparak* karşılık verdi: Alsana konuştuğu kimse sinirlenmeye başladığı anda hep şakacı görünmekten hoşlanırdı. "Çünkü *Bayan Çok Akıllı*, bu işin en kolay yolu da ondan. Havva da Âdem'le birlikte olduğu zaman onu tanımadığı için iyi geçindiler. Dur da anlatayım. Evet, Samet İkbal'le, onunla tanıştığım günün akşamı evlendim. Evet, onu tanımıyordum. Ama ondan yeterince hoşlandım. Buram buram sıcak bir Delhi gününde, kahvaltı odasında tanıştık ve o *The Times* ile beni yelpazeledi. İyi bir yüzü ve tatlı bir sesi olduğunu düşündüm, sırtı da onun yaşında biri için yüksek ve biçimliydi. Çok güzel. Şimdi, hakkında her yeni bir şey öğrendiğimde ondan *daha az hoşlanıyorum*. Görüyorsun ya, o durumda daha iyiydik."

Neena, bu çarpık mantık karşısında çaresizlik içinde, ayağını yere vurdu.

"Ayrıca onu asla çok iyi tanıyamayacağım. Kocamın ağzından lâf almak, taşı sıkıp suyunu çıkarmaktan zordur."

Neena kendini tutamayıp güldü. "*Taştan* su çıkarmak."

"Evet, evet. Sen beni aptal sanıyorsun. Ama bazı konularda, hele erkekler konusunda, çok akıllıyım..." Alsana, yıllar önce gördüğü, biriyantinli saçları yandan ayrılmış, Delhi'li avukatların yaptığı gibi davayı toparlamaya hazırlandı, "Erkekler, evrendeki son gizemdir. Erkeklerle karşılaştırıldığı zaman Tanrı'yı anlamak çok daha kolaydır. Eh, bu kadar felsefe yeter, değil mi?" Vardığı sonuçtan ve şişko, güzel bir kadın olarak kendinden memnun, arkasına yaslanıp plastik kabın kapağını açtı.

Neena bir sigara yakarak teyzesine, "Ne yazık ki oğlan doğuracaksın," dedi. "Ne yazık ki oğulların olacak."

"Ne demek istiyorsun?"

Bunu soran, birkaç aydır Neena'nın ödünç verdiği kitapları (Archie'den ve Alsana'dan gizlice) okuyan Clara'ydı. Birkaç ayda Greer'in *İğdiş Edilmiş Kadın*, Jong'un *Uçuş Korkusu*, Joyce Chalfen adlı bir kadının yazdığı *The New Flower Power* (Yeni Çiçek Gücü) ve *İkinci Cins* adlı kitapları okumuştu. Neena böylece, "yanlış bilinçlendirilmiş" Clara'yı bu durumdan gizlice kurtarmaya çalışıyordu.

"Bence erkekler bu yüzyılda yeterince felakete neden oldular. Dünyada yeterince lânet erkek var. Erkek doğuracağımı bilseydim," yanlış bilinçlendirilmiş iki arkadaşını bu yeni kavrama hazırlamak için biraz durakladı, "kürtaj yaptırmayı ciddi ciddi düşünürdüm."

Alsana bir çığlık atıp, bir eliyle kendi kulağını, diğeriyle de Clara'nınkini kapatırken, nefes borusuna kaçan patlıcan yüzünden neredeyse boğuluyordu. Bu söz nedense Clara'ya çok gülünç geldi; isterikçe, çaresizce gülünç geldi; sefilce, çılgınca gülünç geldi. Yumurta biçimli iki kadından biri gülmekten, diğeri dehşet içinde ve boğulmak üzere iki kat olmuşken, Ailenin Yüz Karası Yeğen ortalarında sakince oturuyordu.

"Hanımlar, iyi misiniz?"

Bunu, o zamanlar parkın fahri bekçiliğini üstlenen (belediyenin tasarruf önlemleri arasında park bekçisi olarak görevine çoktan son verilmişti) yaşlı Sol Jozefowicz sordu. Sol Jozefowicz, her zamanki gibi yardıma hazır, karşılarında duruyordu.

Alsana kendini toparlamaya çalışarak, "Bay Jozefowicz, hepimiz cehennemde cayır cayır yanacağız, siz buna iyilik diyorsanız orasını bilemem," dedi.

Ailenin Yüz Karası Yeğen gözlerini devirerek, "Kendi adına konuş," dedi.

Ama ateşe bir tüfekten daha hızlı karşılık veren Alsana, "Öyle yapıyorum zaten, şükürler olsun, Allah öyle istiyor," dedi.

Sol, hanımların önlerinde teker teker eğilerek onları selamladı, "İyi günler Neena, iyi günler Bayan Jones. Bayan Jones, gerçekten iyi misiniz?"

Clara, gözlerinin köşelerinden yaşlar akmasına engel olamadı. Ağlıyor muydu, gülüyor muydu, şu anda bundan pek emin değildi.

"Çok iyiyim... iyiyim, sizi endişelendirdiğim için üzgünüm, Bay Jozefowicz... gerçekten iyiyim."

Alsana, "Bu kadar komik olan nedir anlamadım," diye mırıldandı. "Masumların katli mi, komik olan bu mu?"

Sol Jozefowicz her zamanki temkinli tavrıyla, "Hayır, Bayan İkbal, benim deneyimlerime göre değil," diyerek mendilini Clara'ya uzattı. Üç kadın da donup kaldı -tarih her zaman yaptığı gibi, yine hiç uyarmadan, ani yüz kızarması gibi, üç kadını aniden sarstı-, eski park bekçisinin deneyimleri ne ola ki? Sustular.

Sol, Clara'ya mendilin onda kalabileceğini işaret ederek, "Siz hanımların bir şeyi yoksa, ben gideyim," diyerek eski usul selamını verirken çıkardığı şapkasını yeniden taktı. Onları yeniden eğilerek selamladı ve yelkovanın ters yönünde, parkın çevresinde ağır ağır turlamaya devam etti.

Sol onları duyamayacak kadar uzaklaşınca, "Peki, Alsi Teyze, özür dilerim, özür dilerim... Kahretsin, daha başka ne yapmamı istiyorsun?" dedi.

"Elinden gelen her kahrolası şeyi," derken, Alsana'nın sesi heyecanını yitirmiş, kırılganlaşmıştı. "Tüm kahrolası evren birkaç kelimeyle açıklanıyor. Artık hiçbir şeyi anlamıyorum, oysa daha yeni başlıyorum. Anlıyor musun?"

İç geçirip bir cevap beklemeksizin, Neena'ya değil de, porsuk ağaçlarının arasından dolanarak gözden yiten, kamburu çıkmış Sol'ün arkasından baktı. "Samet konusunda haklı olabilirsin... birçok konuda haklı olabilirsin. Belki hiçbir erkek iyi değildir, karnımda taşıdığım bu ikisi bile... Belki onunla yeterince konuşmuyorum, belki bir yabancıyla evlendim. Gerçeği sen benden daha iyi görebilirsin. Ben ne bilirim... çıplak ayaklı bir köy kızıyım... üniversitelere hiç gitmedim."

Neena, "Ah, Alsi"lerini, Alsi'nin sözleri arasına, kilim dokur gibi ilmek ilmek yerleştirdi. Üzülmüştü. "Öyle demek istemediğimi biliyorsun."

Alsana belli belirsiz gülümseyerek, "Ama ben, her an endişelenemem, *gerçek* nedir diye endişelenemem ki. Ben *yaşanabilecek* gerçek için endişelenmek zorundayım. İşte, aradaki fark da, deniz suyu içerek çıldırmak ile ırmakların suyunu içmek arasındaki fark gibi. Demek Ailenin Yüz Karası Yeğenim konuşmanın her şeyi iyileştirdiğine inanıyor ha?" dedi. "Konuş, konuş, konuş... ve her şey düzelecek. Dürüst ol, yüreğini ortadan yar ve içindeki kırmızılığı çevreye yay. Oysa şekerim, geçmişi oluşturan yalnızca kelimeler değildir, geçmişte çok daha fazla şey vardır. Biz yaşlı adamlarla evlendik. Bunların," diyerek ikisinin karnını da okşadı, "hep sanal babaları olacak. Bir ayağı geçmişte bir ayağı gelecekte olacak. Ne kadar konuşursan konuş, bunu değiştiremezsin. Kökleri hep dolaşık olacak. Üstelik kökler de kazılır. Bahçeme baksana, kuşlar her kahrolası gün kişnişin üstündeler..."

Sol Jozefowicz, en uzak kapıya erişince dönüp onlara el sal-

ladı, üç kadın da ona cevap verdi. Clara onun krem rengi mendilini başının üstünde sallarken biraz dramatik davrandığını düşündü. Sanki birini, iki ülkenin sınırını aşacağı bir tren yolculuğu için uğurlar gibiydi.

Neena, her nasılsa pikniklerinin üstüne çöken kara bulutu kaldırmak için, "Nasıl tanışmışlar?" diye sordu. "Bay Jones ile Samet Maya."

Alsana, küçümseyen bir edayla başını arkaya attı, "Savaşta. Bunu kesinlikle hak etmeyen zavallı garibanları öldürmeye gitmişler. Peki ya, bütün bu zahmetleri karşılığında ne elde etmişler? Samet Maya bir sakat el, diğeri ise ağrıyan bir bacak. İkisi de çok işe yarar, çok işe yarar."

Clara usulca, "Archie'nin *sağ* bacağı," diyerek kendi baldırında bir yeri işaret etti. "Sanırım bir metal parçası. Ama bana bir şey anlatmaz."

Alsana, "Aman, kime ne!" diye atıldı. "Bu adamların tek lâfına inanmaktansa, çok sayıda eli olan yankesici Vişnu'ya inanırım daha iyi."

Oysa genç asker Archie'nin görüntüsü Clara için çok değerliydi, özellikle de yaşlı, göbek bağlamış Doğrudan Dağıtım Görevlisi Archie onun üstündeyken. "Hadi canım... bir şey bilmiyoruz..."

Alsana, hiç çekinmeden çimene tükürdü. "Bok gibi yalanlar! Kahramansalar madalyaları nerede? Kahramanlara verilen o şeyler nerede? Kahramanların hep böyle ıvır zıvırları olur. Onları on mil öteden seçebilirsin. Ben hiç madalya görmedim... bir fotoğraf bile yok." Alsana boğazının gerisinden hoş olmayan bir ses çıkarır, bu onun inanmadığını gösteren işarettir. "Onun için bak -hayır, şekerim, bunu yapmak gerek-, *yakından* bak. Geriye ne kaldığına bak. Samet'in tek bir eli var; Allah'a ulaşmak istediğini söylüyor ama Allah onu çoktan terk etmiş. Ne yediğinden haberi bile olmayan o beyazlara, kösele gibi keçi eti servisi yaptığı, o köri lokantasında çalışmaya başlayalı şimdiden iki yıl oldu. Ya Archibald, demek ki olaya yakından bakmak gerek..."

Alsana durup Clara'ya baktı ve onu gücendirip boş yere canını sıkmadan, aklındankini söylemeye devam edip edemeyeceğini kestirmeye çalıştı, ama Clara gözlerini kapatmış, olaya şimdiden yakından bakmaktadır; yaşlı bir adama yakından bakan bir genç kız; Alsana'nın cümlesini, yüzünü kaplamaya başlayan bir tebessümle, tamamlayarak.

"...*Tanrım*, hayatını kâğıt katlayarak kazanıyor."

5
ALFRED ARCHIBALD JONES İLE SAMET MAYA İKBAL'İN DİŞ KÖKLERİ

Alsana'nın meseleye yakından bakma önerisi; tam da iki gözünün ortasına, tereddüt etmeyen, dürüst ve ısrarlı bir bakışla yakından bakmak. Evet, meselenin özüne inecek, iliği aşacak titiz, araştırıcı bir bakış, ilikten de öteye, köke kadar inecek bir bakış; ama asıl sorun, ne kadar eskiye gitmek istediğinizde. Ne kadarı sizin için *yeterli*? Amerikalıların dediği gibi, ne istiyorsunuz, *kan* mı? Oysa çoğu zaman kandan fazlası gerekir: fısıldanan yorumlar; unutulmuş konuşmalar; madalyalar ve fotoğraflar; listeler ve belgeler; kahverengi tarihlerin soluk izlerini taşıyan sararmış evraklar. Eski günlere, eski günlere, *eski günlere*. Eski Archie, pırıl pırıl, temiz, pespembe perdahlanmış yüzüyle, on yedisinde, tam da elleri kalemli ve me-

zuralı, tıp kurulundaki adamları kandıracak kadar büyük görünüyordu. Samet'e dönelim; o ondan iki yaş büyük ve yüzü iyi pişmiş sıcacık somun renginde. Şimdi birlikte çalışmak için görevlendirildikleri güne dönelim. Samet Maya İkbal ("İkinci sıradaki asker, buraya gel!") ve Alfred Archibald Jones ("Acele et, acele et, acele et!"); Archie'nin, farkında olmaksızın, İngiliz terbiyesinin en temel kuralını unuttuğu o gün. Archie gözünü dikip bakıyordu. Rusların taraflarında, kapkara tozlu bir yolda yan yana durmuşlardı; başlarında iğreti duran kâğıt yelkenliyi andıran aynı üçgen şapkalar, sırtlarında aynı teni dolayan standart üniforma, buz kesmiş ayaklarında aynı toza bulanmış aynı siyah çizmelerle, tıpatıp aynı giyinmişlerdi. Ama Archie gözlerini dikmiş, ona bakıyordu. Samet dişini sıkıp, bundan vazgeçmesini bekleyip durdu; boğucu derecede sıcak tanklarında, o havasız makinenin içinde tıklım tıkış bir hafta Archie'nin amansız bakışlarına hedef olduktan sonra, Samet, tepesi çabuk atan kafasının bu harekete, "şimdiye kadar hiçbir şey"e olmadığı kadar da yandığına karar verdi.

"Dostum, bende seni sürekli bu denli kendinden geçirecek kadar gizemli bulduğun kahrolası şey nedir?"

Archie şaşkınca, "Ne?" diye sordu, çünkü orduya ait zamanda özel sohbetlere girmeyen biri olduğu için aklı karışmıştı. "Hiç kimse? Yani, hiçbir şey, yani, şey, *sen* ne demek istiyorsun?"

Fısıltıyla konuşuyorlardı, çünkü Karadeniz kıyısında, Atina'dan Selanik'e doğru ilerleyen, beş kişilik Churchill tankında, onlardan başka daha iki er ile bir yüzbaşı olduğu için, bu özel bir konuşma sayılmazdı. Tarih, 1 Nisan 1945'ti. Archie Jones tankın sürücüsü, Samet ise telsizcisiydi, Roy Mackintosh yardımcı sürücüydü, topçu Will Johnson ise bir bidonun üstünde silah gibi çatılmış, oturuyordu ve Thomas Dickinson-Smith biraz daha yüksek bir sandalyede oturmuş, başı tavana dayandığı halde, yeni kazandığı yüzbaşılık rütbesi gururu yerini terk etmesini engelliyordu. Üç haftadır birbirlerinden başka kimseyi görmemişlerdi.

"Sadece, bu şeyin içinde belki iki yıl daha geçireceğiz, demek istiyorum."

Telsizden bir parazit sesi duyuldu ve işini ihmal ediyor gibi görünmek istemeyen Samet, sese hemen ve gerektiği gibi cevap verdi.

Samet koordinatları bildirdikten sonra, Archie, "Yani?" diye sordu.

"Yani insan böyle amansız bakışlara ancak bir süre dayanabilir. Telsizciler üzerine bir araştırma mı yapıyorsun, yoksa sadece kıçıma mı tutuldun?"

Samet'in kıçına gerçekten tutkun *olan* Yüzbaşı Dickinson-Smith (o kadarla da kalmayıp, zekâsına, ancak bir âşığı sarmaladığı zaman anlamlı olabilecek ince kaslı kollarına ve o enfes ela gözlerine de hayrandı) onları hemen susturdu.

"İkbal! Jones! İşinize bakın. Görmüyor musunuz, sizden başka çene çalan var mı?"

"Bir itirazda bulunuyordum, efendim. Fino köpeği gözlü bir adam fino köpeği gözleriyle sizin her hareketinizi izlediği sürece Foxtrot'un F'sine, Zebra'nın Z'sine, sonra da noktalara ve çizgilere dikkat etmek güçleşiyor, efendim. Bengal'de böyle bakan gözleri olan bir adamın..."

Samet'ten ve onun nonoş telsizci pozlarından nefret eden Roy, "Kapa çeneni, Sultan," diye araya girdi.

Dickinson-Şmith, "Haydi *Mackintosh*, Sultan'ı susturmayalım," dedi. "Devam et, Sultan."

Yüzbaşı Dickinson-Smith, Samet'e farklı davrandığı akla gelmesin diye sık sık onunla uğraşır ve nefret ettiği Sultan lakabını kullanırdı, ama bunu asla doğru dürüst yapmazdı; hep yumuşak bir tavırla ve Samet'in ağır ağır, sakin konuşma tarzına çok benzer bir şekilde davranırdı. Sonuçta hem Roy, hem de direkt onun emrindeki diğer seksen Roy, ondan nefret eder ve onu alaya alarak saygısızlıklarını açıkça sergilerlerdi. Nisan 1945'te artık onu açıkça hor görüyor ve onun nonoş komutan parlak çocuk havalarından yaka silkiyorlardı. 1. Hücum Ala-

yı'nda yeni olan Archie, bunları yeni yeni öğreniyordu.

Roy kibarlık olsun diye, "Ona sadece çenesini kapatmasını söyledim, Hintli Sultanımızın aklı varsa ağzını kapatır, lanet olası Hintli Sultan. Size saygısızlık etmek istemedim, efendim," şeklinde ekledi.

Dickinson-Smith diğer alaylarda, diğer tanklarda, askerlerin komutanlarına karşılık vermelerinin, hatta onlarla konuşmalarının söz konusu olmadığını bilirdi. Roy'un Kibarlık Gösterisi bile, Dickinson-Smith'in başarısızlığının bir göstergesiydi. Avrupa topraklarına dirençli kakalaklar gibi yayılmış olan diğer tanklarda, Sherman'lar, Churchill'ler ve Mathilda'larda saygı veya saygısızlık diye bir sorun yoktu. Sadece itaat vardı. Sadece İtaat, İtaatsizlik, Cezalandırma.

Samet, "Sultan... Sultan..." diye düşünceli düşünceli mırıldandı. "*Doğru* olsa, bu lakaba sinirlenmezdim, Bay Mackintosh. Tarihsel olarak bile *doğru* değil. *Coğrafya olarak* bile doğru değil. Size *Bengalli* olduğumu sanırım söyledim. 'Sultan' sözcüğü, Bengal'in yüzlerce mil batısındaki, *Arap* ülkelerindeki bazı erkekler için kullanılır. Bana Sultan demek, mesafe yönünden size kahrolası şişko Jerry-Hun demek kadar yanlıştır."

"Sana Sultan dedim ve tekrar diyorum, anladın mı?"

"Ah, Bay *Mackintosh*, bu İngiliz tankının içinde tıkılıp kalmış iki İngiliz vatandaşı gibi, omuz omuza savaşmak bu kadar zor, bu kadar imkânsız mı?"

Biraz eblek olan Will Johnson, birisi "İngiliz" der demez her zaman yaptığı gibi, şapkasını çıkardı.

Mackintosh biranın büyüttüğü göbeğini yerine yerleştirerek, "Ne oluyor?" diye sordu.

Samet, "Hiçbir şey olmuyor," dedi. "Korkarım, hiçbir şey olamıyor? Yalnızca konuşuyordum, konuşuyor ve lâflıyor, İstihkâmcı Jones'un faltaşı gibi gözlerini bana dikmesini önlemeye çalışıyordum, o kadar... Anlaşılan ikisini de becerememedim."

Gerçekten incinmiş gibiydi ve Archie onun acısını hafiflet-

mek gibi hiç de askerce olmayan ani bir isteğe kapıldı. Ama bunun ne yeri ne de zamanıydı.

Dickinson-Smith, "Tamam. Bu kadar yeter. Jones, haritayı kontrol et," dedi.

Archie haritayı kontrol etti.

Yolculukları uzun, yorucu ve tekdüzeydi; ender olarak bir olayla karşılaşırlardı. Archie'nin tankı, özel bir istihkâmcı tümenine aitti ve hasar gören teçhizatı toplar, köprüler kurar, savaş için yollar açar, imha edilen geçitlerin yerine yenilerini açar, ülkeden ülkeye giden ordulara destek sağlarlardı. Onların işi, savaşmaktan ziyade savaşın doğru dürüst devam etmesini sağlamaktı. Archie çatışmaya katıldığı zaman, zalimce ve kanlı kararların, Alman tanksavar mermisiyle İngiliz mermisinin arasındaki otuz santimetrelik farktan değil, hava saldırılarından doğacağı anlaşılmıştı. Şehirleri dize getiren, büyüklük, patlama ve nüfusla ilgili ölümcül hesaplamaların yapıldığı gerçek savaş, Archie'nin başından millerce yukarıda sürüyordu. Bu arada, onların ağır zırhlı tankı, yerde daha basit görevler yapıyordu: Dağlarda EAM ile ELAS arasında yürütülen iç savaşa -savaş içinde savaş- bulaşmamak; ölüm istatistikleri ile "israf edilen gençlik"in camlaşmış gözleri arasından ilerlemek, cehennemin bir ucundan diğerine giden iletişim yollarının tümüyle iletişime açık durumda olmasını sağlamak.

Archie, "Bombalanan cephane fabrikası yirmi mil güneybatıda, efendim. Geride kalanları toplamamız isteniyor, efendim. Er İkbal'in 16:47'de alıp bana verdiği telsiz mesajında, havadan görüldüğü kadarıyla bölgenin işgal altında olmadığı belirtiliyor, efendim," dedi.

Samet usulca, "Bu savaş değil," dedi.

İki hafta sonra Archie, Sofya yolunu kontrol ederken, Samet kendi kendine konuşur gibi, "Ben burada olmamalıydım," dedi.

Her zamanki gibi ona aldıran olmadı tabii; aslında bir şekilde onu dinlemek isteyen Archie bile çok kararlı ve belirgin bir şekilde ona aldırmadı.

"Ben eğitim gördüm. Ben talimlere katıldım. Kraliyet Hava Kuvvetleri'yle uçup yukarılardan bombardıman yapmalıydım! Ben bir subayım! Orduda ağır işlere koşulan bir molla veya sömürge askeri değilim. Benim büyük-büyükbabam Mangal Pande," ismin hak ettiği gibi tanınmasını bekleyerek çevresine bakındı ama ona boş boş bakan, krep suratlı İngiliz yüzlerini görünce konuşmayı sürdürdü, "Hint Ayaklanması'nın büyük kahramanıydı!"

Sessizlik.

"1857 isyanı. Sığır yağı sürülmüş başkaldırı mermisini ilk kez ateşleyip, dönerek sonsuzluğa gönderen oydu."

Daha uzun, daha yoğun bir sessizlik.

"Bu kötü el olmasa," Samet, İngilizlerin tarih belleği olmayışına içinden küfür ederek, sımsıkı kıvrılmış, beş cansız parmağı her zaman durduğu göğsünden kaldırdı, "Uğraşlarım için Hint ordusunun bana verdiği bu boktan el olmasa, onun başarılarına erişirdim. Peki, ben neden sakatlandım? Çünkü Hint ordusu, savaş meydanının ateşinden, terinden değil de, yalakalıktan anlar! İstihkâmcı Jones, benim sevgili dostum, asla Hindistan'a gitme; orası aptallara ve aptallardan da daha kötülerine göre bir yer. Aptallar, Hindular, Sihler ve Pencaplılara göre bir yer. Şimdi de bağımsızlık sözü fısıldanıp duruyor -Archie, bence bağımsızlık asıl *Bengal*'e verilmeli- ve Hindistan, eğer bu hoşuna gidiyorsa, İngilizlerle yatmayı sürdürmeli."

Kolu cansız ağırlığıyla yanına düştü ve bir öfke krizinden sonra yaşlı bir adam gibi yerine yerleşti. Samet, Archie'ye hep, sanki ikisi tanktaki diğer kişilere karşı bir birlik oluşturmuşlar gibi hitap ediyordu. Archie ondan ne kadar kaçınsa da, o dört günlük göz dikme hareketi, iki adam arasında ipekten bir bağ oluşturmuştu ve Samet her fırsatta bu bağı çekiştiriyordu.

Samet, "Bak Jones," dedi. "Genel valinin en büyük hatası Sihleri önemli görevlere getirmekti. Afrika'da kâfirlerle savaşırken sınırlı bir başarı kazandılar diye, onlara, Tamam Bayım, dedi, terli şişko yüzün, komik sahte İngilizvari bıyığın ve başının üstünde bok gibi duran türbanınla subay olabilirsin. Artık orduyu Hintlileştireceğiz, dedi ve haydi, Rissaldar Binbaşı Pugri, Daffadar Pugri, gidin gidin, benim kahraman İngiliz taburumla İtalya'da çarpışın! Hata! Sonra da bana, 9. Kuzey Bengal Süvari Birliği'nin kahramanı, Bengal Hava Kuvvetleri'nin kahramanı olan bana, 'Samet Maya İkbal, Samet, seni onurlandırıyoruz. Sen Kıta Avrupası'nda savaşacaksın -Mısır veya Malezya'da aç ve susuz kalıp, kendi idrarını içmeyeceksin-, Almanlarla onların yurdunda savaşacaksın,' dedi. Almanya'nın eşiğinde, İstihkâmcı Jones, tam da eşiğinde. Böylece İtalya'ya gittim. İşte, dedim, artık İngiliz ordusuna, Müslüman bir Bengallinin herhangi bir Sih kadar iyi savaşabileceğini göstereceğim yer. Hatta daha da iyi! Daha da güçlü! Bizler daha iyi eğitim gördük ve safkanız, bizler Subay olmak için yaratılmışız."

Roy, "Hintli subaylar mı? Haydi canım sende," dedi.

Samet, "Oradaki ilk günümde," diye sürdürdü. "Gizli bir Nazi deposunu havadan imha ettim. Pike yapan bir kartal gibiydim."

Roy, "Palavra," dedi.

"İkinci günümde, Gothic Hattı'na yaklaşan düşmanı havadan bombalayıp, Argenta Geçidi'ni yardım ve Müttefiklere Po Vadisi'nin yolunu açtım. Lord Mounbatten, beni şahsen tebrik edecekti. Bu eli sıkacaktı. Ama bütün bunlara engel olundu. İstihkâmcı Jones, üçüncü günümde ne oldu, biliyor musun? Nasıl sakat kaldım, biliyor musun? Hem de aslan gibi bir delikanlıyken!"

Archie usulca, "Hayır," dedi.

"Kahrolası bir Sih, İstihkâmcı Jones, kahrolası bir ahmak. Siperdeyken silahı ateş aldı ve bileğime isabet etti. Ama onu kestirtmedim. Çünkü bedenimin her parçasını Allah yarattı. Sonra her parçası yine ona dönecek."

Böylece Samet kendini, diğer işe yaramazlarla birlikte, Majestelerinin Ordusu'nun pek övülmeyen, köprü kurmakla mükellef istihkâm alayında buldu. Archie gibi, Dickinson-Smith (dosyasında "Tehlikeli: Eşcinsel" kaydı bulunuyordu) gibi, Mackintosh ve Johnson gibi ön lobotomy vakalarıyla bir aradaydı. Bunlar savaşın reddettiği kişilerdi. Roy biraz da şefkatle "Garipler Taburu" adını vermişti ona. Grubun sorunlarının çoğunun kaynağı, 1. Hücum Alayı Komutanı Dickinson-Smith'in doğru düzgün bir subay olmamasından kaynaklanıyordu. Dickinson-Smith iyi bir asker değildi. Genlerinde kumandanlık olmasına rağmen, asla iyi bir kumandan değildi. Kendi arzusu olmadan babasının mezun olduğu üniversitesinden çekip alınmış, babasının cüppesi üzerinden çıkarılmış ve babası gibi Bir Savaşa Katılmaya zorlanmıştı. Ondan önce onun babası, ondan önce de onun babası, bu sonsuza dek böyle devam ediyordu. Genç Thomas kaderine razı olmuş ve ismini Little Marlow kasabasının tarihi mezarlığına gururla yukarıdan bakan, aile mezarlığındaki mermerden uzun bir mezar taşına kazınmış, giderek uzayan Dickinson-Smith'lerin listesine ismini yazdırıp, ailenin sardalya-kutusu mezarında, en üste gömülmek için sürekli olarak ne zamandır (dört yıl olmuştu) yoğun bir şekilde uğraşıyordu.

Almanlar, İtalyanlar, İspanyollar, Çinliler, Kâfirler, Fransızlar, İskoçlar, Zulululer, Hintliler (güneyde ve doğudaki) ve Kızılderililer tarafından öldürülen, hatta biri Nairobi'de, onu kaçan bir okapi* sanan bir İsveçli avcı tarafından bir av gezisinde vurulan Dickinson-Smith'ler, geleneksel olarak Dickinson-Smith kanını uzak ülke topraklarında dökmeye aşırı derecede tutkundular. Bir savaş olmadığı zamanlarda Dickinson-Smith'ler, İrlanda Sorunu'yla ilgilendiler, bu adeta ölümle buluşmak için gidilen bir Dickinson-Smith tatil beldesi gibiydi ve 1600 yılından beri sürüp gidiyor, biteceğe de benzemiyordu.

*) Orta Afrika'ya özgü, parlak kestane renginde, zürafaya benzer, fakat kısa boyunlu bir hayvan. (ç.n.)

Ama ölüm kolay iş değildi. Kendini herhangi bir öldürücü silahın önüne fırlatma şansı aile fertlerini yüzyıllardır cezbettiyse de, bu Dickinson-Smith bunu bir türlü başaramıyordu. Zavallı Thomas, egzotik ülkelere karşı farklı türden bir ilgi duyuyordu. Onları tanımak, geliştirmek, onlardan öğrenmek ve onları sevmek istiyordu. Savaş oyununda işe yaramazın biriydi.

Samet'in, Bengal ordusundaki askeri başarılarının zirvesinden Garipler Taburu'na düşüşünün uzun öyküsü, değişik yorumlar ve ilavelerle, dinlese de dinlemese de iki hafta süreyle Jones'a her gün bir kez anlatıldı. Sıkıcı da olsa, o uzun geceleri dolduran ve Garipler Taburu askerlerinin arzuladıkları gibi moralsiz ve çaresizlik içinde kalmasını sağlayan, bütün o başarısızlık öykülerine kıyasla, pırıltılı bir öyküydü. Sık sık tekrarlanan diğer öyküler arasında, bir bigudiye basınca ayağı kayıp düşerek lavaboda boynunu kıran bir kuaför olan Roy'un Nişanlısının Trajik Ölümü, annesinin üniforma alacak parası olmadığı için Archie'nin İlkokula Gidememesi; Dickinson-Smith'in katledilen sayısız akrabası vardı; Will Johnson ise gündüzleri pek konuşmazdı ama geceleri uykusunda fısıldardı, yüzünün ifadesi kimsenin araştırmak istemeyeceği acılardan daha büyük trajedileri mükemmellikle ifade ediyordu. Garipler Taburu bir süre böyle yoluna devam etti; Doğu Avrupa'da amaçsızca dolaşan bir mutsuzlar sirki; kendilerinden başka izleyicisi olmayan garipler ve aptallar. Sırayla oyuncu ve seyirci oluyorlardı. Ta ki tankları, Tarih'in anımsamadığı, Belleğin saklamak için çaba göstermediği bir güne girene kadar. Aniden bir taş suya daldı. Takma dişler sessizce su dolu bardağın dibine çöktü. 6 Mayıs 1945.

6 Mayıs 1945 günü, saat 18:00 sıralarında tankta bir şey patladı. Bu bir bomba sesi değil de, bir mühendislik felaketinin sesiydi ve tank yavaşlayıp durdu. Savaşın sıkılıp da terk ettiği, insanlarının hemen hemen normal yaşama döndüğü, Yunanistan ile Türkiye'ye sınır komşusu olan, küçük bir Bulgar köyünde.

Roy, sorunu inceledikten sonra, "Tamam," dedi. "Motor bozulmuş ve paletlerden biri kırılmış. Telsizle yardım isteyip gelene kadar oturup beklemek zorundayız. Yapabileceğimiz başka bir şey yok."

Samet, "Peki, tamir etmeye çalışmayacak mıyız?" diye sordu.

Dickinson-Smith, "Hayır," dedi. "Er Mackintosh haklı. Elimizdeki alet edevatla böyle bir hasarı gideremeyiz. Yardım gelene kadar burada beklememiz gerekecek."

"Bu ne kadar sürer?"

Johnson, "Bir gün," diye lafa karıştı. "Diğerlerinden çok uzaktayız."

Roy'un pisliğinden bıkan, hareketsiz ve boğucu bir geceyi onunla birlikte geçirmekten iğrenen Samet, "Yüzbaşı Smith, yirmi dört saat tankın içinde kalmak zorunda mıyız?" diye sordu.

Roy, "Lanet olası, tabii ki kalmak zorundayız, bunu izin günü falan mı sandın?" diye homurdandı.

"Hayır, hayır... Biraz dolaşmanızda bir sakınca görmüyorum, hepimizin burada tıkılıp kalmasına gerek yok. Sen Jones'la çık, döndüğünüz zaman er Mackintosh, Johnson ile ben çıkarız."

Böylece Samet ile Archie, köye gidip üç saat boyunca rakı içerek, iki Nazinin minyatür bir işgali nasıl gerçekleştirdiklerinin öyküsünü kahve sahibinden dinlediler: İki Nazi kasabaya gelip kahvedeki yiyeceklerin hepsini yemiş, kasabadaki iki sokak kızıyla yatmışlar ve en yakın kasabayı onlara, istedikleri hızla tarif etmedi diye bir adamı başından vurup öldürmüşlerdi.

Yaşlı adam başını sallayarak, "Her konuda sabırsızlardı," dedi. Samet hesabı ödedi.

Dönerlerken Archie sohbet olsun diye, "Fetih ve talan için kalabalık olmaları gerekmiyor," dedi.

Samet, "Bir güçlü adam ile bir zayıf adam bir sömürge oluşturur, İstihkâmcı Jones," dedi.

Archie ile Samet tanka döndükleri zaman, Er Mackintosh, Er Johnson ve Yüzbaşı Thomas Dickinson-Smith'i ölü buldular. Johnson telle boğulmuş, Roy sırtından vurulmuştu. Roy'un ağzı açılmış, gümüş dolguları sökülmüştü, kerpeten hâlâ ağzında demir bir dil gibi duruyordu. Saldırgan ona yaklaşırken, Thomas Dickinson-Smith'in alın yazısına sırtını dönüp, kendi yüzüne ateş ederek kendini vurduğu anlaşılıyordu. İngiliz eliyle öldürülen tek Dickinson-Smith oydu.

***

Archie ile Samet ellerinden geldiğince bir durum değerlendirmesi yaparken, General Jodl, Reims'ta küçük kırmızı bir okul lojmanında oturuyor ve dolmakalemini sallıyordu. Bir kere salladı. İki kere salladı. Sonra mürekkebi, noktalı çizgi üzerinde, ağırbaşlı bir dansla sürükleyerek adıyla tarihi yazdı. Avrupa'da savaşın sonu. Omuz başındaki biri kâğıdı hızla alırken, yaptığı işin tam önemini kavrayan Jodl'ın başı önüne düştü. Ama Samet ile Archie'nin bunu duyması için aradan iki hafta geçecekti.

Tuhaf zamanlardı, İkbal ile Jones gibilerinin arasında bir dostluk kurulabilecek kadar tuhaf. O gün, bütün Avrupa kutlama yaparken, Samet ile Archie, Bulgaristan'da bir yol kenarında duruyorlardı; Samet sağlam elinde bir avuç tel, not defteri ve bir metal çerçeve tutuyordu.

Samet, "Bu telsiz mahvolmuş," dedi. "En baştan başlamamız gerekecek. Bu çok kötü bir şey, Jones. Çok kötü. İletişim, nakliye ve savunma imkânlarımızı yitirdik. Daha da kötüsü: Komutanımızı yitirdik. Savaşta komutansız kalmak gerçekten çok kötü bir şeydir."

Archie, Samet'e arkasını dönüp bir çalının dibine fena halde kustu. Er Mackintosh, bütün palavralarına rağmen, cennetin kapısında altına sıçmıştı ve kokusu Archie'nin ciğerlerine kadar işleyip, sinirlerini, tedirginliğini ve kahvaltısını ayaklandırmıştı.

Telsiz tamiri konusunda Samet bilgiliydi, *kuramsal* olarak *ne* yapılması gerektiğini biliyordu, ama Archie'nin teller, çiviler ve zamkla ilgili işlerde özel bir becerisi ve iki eli vardı. İkisini de kurtarabilecek olan küçük metal parçalarını birleştirirken, aralarında bilgi ile pratik yetenek konusunda garip bir ağız dalaşı sürüp gitti.

"Bana üç om'luk resistörü verir misin?"

Samet'in hangi parçayı kastettiğini anlamayan Archie kıpkırmızı oldu. Eli, tellerin ve diğer küçük parçaların üzerinde gezindi. Archie'nin serçe parmağı doğru parçaya yaklaşınca Samet hafifçe öksürdü. Zor bir durumdu, bir Hintli bir İngilize ne yapması gerektiğini söylüyordu, ama işin sükünetle ve erkekçe yürütülmesi sayesinde bunu atlattılar. Archie bu arada "kendin yap" yöntemini keşfetti; bu yöntemde isimler ve sıfatlar yerine çekiç ve çivi kullanıldığını ve böyle bir işin erkekler arasında nasıl bir iletişim doğurduğunu gördü. Bu dersi hayatı boyunca unutmadı.

Archie ona elektrodu uzatırken, Samet, "Aferin," dedi, sonra telleri birleştirip telsiz çerçevesine iliştirmek için tek elin yeterli olmadığını görünce, onları tekrar Archie'ye verip, nereye takacağını işaret etti.

Archie neşeyle, "Bunu kısa zamanda yaparız," dedi.

"Ciklet, bayım, ciklet!"

Dördüncü gün, bir grup köylü çocuk, korkunç cinayetlerin büyüsüne, Samet'in ela gözlü yakışıklılığına ve Archie'nin Amerikan cikletlerine dayanamayıp tankın çevresinde toplandı.

Kestane tenli, serçe sıklet bir çocuk, dikkatli bir İngilizce konuşarak, "Bay Asker, lütfen ciklet, teşekküderim," dedi.

Archie elini cebine sokup beş pembe ciklet çıkardı. Çocuk kendini beğenmiş havalarla onları arkadaşlarına dağıttı. Deli gibi çiğnemeye başladılar, gözleri başlarından fırlayacak gibi görünüyordu. Sonra şekeri tükenince, sessiz bir saygıyla onla-

ra iyi davranan bu adamı izlemeye başladılar. Birkaç dakika sonra aynı sıska çocuk Halk Temsilcisi olarak tekrar gönderildi.

"Bay Asker," diye elini uzattı. "Ciklet lütfen, teşekküre-derim."

Archie abartılı el hareketleriyle derdini anlatmaya çalışarak, "Kalmadı. Başka yok," dedi.

Çocuk heyecanla, "Lütfen, teşekküre-derim. *Lütfen*?" diye tekrarladı.

Samet, "Tanrı aşkına," diye terslendi. "Telsizi tamir edip bu tankı hareket ettirmeliyiz. Haydi işimize bakalım, tamam mı?"

"Ciklet, bayım, Bay Asker, ciklet." Çocuklar öğrendikleri birkaç kelimeyi, şarkı söyler gibi değişik sıralarla söylemeyi sürdürdüler.

"*Lütfen*?" Çocuk elini öylesine hızla uzattı ki, sonunda ayak parmaklarının ucunda kalktı.

Birden elini açıp, hınzırca gülümsedi, pazarlığa hazırlanıyordu. Avucunda bir tutam ot gibi sıkıştırılmış, dört yeşil banknot duruyordu.

"Dolar, bayım!"

Samet hemen onları kapmaya çalışarak, "Bunları nereden buldun?" diye sordu. Çocuk elini hızla geri çekti. Ağırlığını sürekli bir ayağından diğerine aktarıyordu; bu, çocukların savaşta öğrendiği hınzırca bir danstı. Gardım almanın en basit yöntemiydi.

"Önce ciklet, bayım."

"Söyle, bunları nereden buldun? Seni uyarıyorum, benimle dalga geçmesen iyi olur."

Samet çocuğa doğru bir hamle yaptı ve onu gömleğinin kolundan yakaladı. Çocuk telaş içinde elinden kurtulmaya çabalıyordu. Çocuğun arkadaşları, hızla umudunu yitiren şampiyonu terk ederek sıvışmaya başladılar.

"Bunun için bir adamı öldürdün mü?"

Samet'in alnında bir damar, bütün gücüyle derisinin dışına

çıkmaya çalışıyordu. Kendine ait olmayan bir ülkeyi savunmak, sivil hayatta ona sokakta selam bile vermeyecek adamların intikamını almak istiyordu. Archie şaşırmıştı. Bu, onun ülkesiydi; soğukkanlı, sıradan haliyle o ülkenin bel kemiği için gerekli çok sayıda omur kemiğinden birini oluşturuyordu, ama hiç buna benzer bir duyguya kapılmamıştı.

"Hayır, bayım, hayır, hayır. Ondan aldım. Ondan."

Serbest olan kolunu uzatarak, ufukta kuluçkaya yatmış, şişko bir tavuk gibi duran, yıkık dökük bir evi işaret etti.

Samet, "O evden biri, bizim adamlarımızı mı öldürdü?" diye çıkıştı.

Çocuk, "Ne diyorsun, bayım?" diye vızıldadı.

"Orada kim var?"

"O bir doktor. Orada oturuyor. Ama hasta. Hareket edemiyor. Doktor Hasta."

Geride kalmış birkaç çocuk da heyecanla bu ismi onayladılar: "Doktor Hasta, bayım, Doktor Hasta."

"Nesi var?"

Bu ilgiden hoşlanan çocuk, şimdi dramatik bir tavırla, ağlama taklidi yaptı.

"İngiliz mi? Bizim gibi mi? Alman mı? Fransız mı? Yunanlı mı?" Çocuğu tutmaktan yorulan Samet onu bıraktı.

Çocuk, "Kimse değil. Sadece Doktor Hasta," diye kesip attı. "Ciklet?"

Birkaç gün geçtiği halde hâlâ yardım gelmemişti. Böyle sevimli bir köyde sürekli savaş halinde olmak, Samet ile Archie'yi yormaya başlamıştı ve yavaş yavaş rahatlayarak, gittikçe bir çeşit sivil hayatı benimsediler. Her akşam yaşlı Kozan'ın kahvesinde yemek yiyorlardı. Sulu bir tas çorbanın ücreti beş sigaraydı. Herhangi çeşit bir balığın ücreti küçük bir bronz madalyaydı. Üniforması parçalanan Archie, Dickinson-Smith'in üniformalarından birini giydiği için, ölen adamın madalyaları eline geçmişti, o da onlarla kahve, sabun ve çikolata gibi güzel

şeyler satın alıyordu. Askere alındığından beri, arka cebinde kıçına yapışık duran sigara paketinden çıkan bir Dorothy Lamour resmi karşılığında da bir parça domuz eti satın aldı.

"Haydi Sam, bunları yiyecek karnesi gibi kullanacağız; paramız olunca istersen onları tekrar satın alırız."

Samet bir tabak domuz etini iterek, "Ben Müslümanım," dedi. "Ve benim Rita Hayworth'um ruhumla baş başa bırakıyor beni."

Archie, iki pirzolayı dèli gibi yiyip yutarken, "Neden yemiyorsun?" diye sordu. "Bana sorarsan, bu, garip bir iş."

"Sen nasıl bir İngiliz erkeği olarak, bir kadını asla gerçekten tatmin edemiyorsan, ben de aynı nedenle domuz eti yemiyorum."

Archie ziyafetine ara vererek, "O niye?" diye sordu.

"Bu bizim kültürümüzden geliyor, dostum." Bir an düşündü. "Belki daha da derinlerde. Belki kemiklerimizde."

Yemekten sonra, katilleri bulmak için köyü taramak bahanesiyle sokaklarda hızla dolaşır, kötü şöhretli üç barı arayıp, güzel kadınların yatak odalarına bakarlardı; ama bir süre sonra bundan da vezgeçtiler ve tankın yanında oturup ucuz sigara içerek, gökyüzünü ağır ağır morun çeşitli tonlarına boğan günbatımının keyfini çıkarıp, gazete satıcısı (Archie) ve biyoloji öğrencisi (Samet) oldukları eski yaşamlarından söz etmeye başladılar. Archie'nin tam olarak anlamadığı birçok fikri tartıştılar ve Samet şimdiye kadar hiç sözünü etmediği sırlarını gecenin serinliğine sundu. Birbirlerini yıllardır tanıyan kadınlar arasında yaşanan dingin sessizliklere benzer anlar yaşadılar. Bilmedikleri bu ülkeyi aydınlatan yıldızları seyrettiler ama ikisi de sıla özlemi çekmedi. Kısacası aralarında, bir İngiliz erkeğinin tatilde kurduğu ve sadece tatilde kurabildiği türden bir arkadaşlık gelişti. Sınıf ve renk farklılıklarını aşan, temelini fiziksel yakınlıktan alan bir arkadaşlık ve İngiliz erkeğinin bu fiziksel yakınlığın nasılsa uzun sürmeyeceğine olan inancına dayanan bir arkadaşlık.

Telsiz tamir edileli bir buçuk hafta olmuştu, ama gönderdikleri ve radyo dalgaları boyunca zıplayarak onları duyacak kulaklar arayan ve yardım isteyen mesajlara hâlâ bir yanıt alamamışlardı. (Bu arada köy halkı savaşın bittiğini öğrenmişti, ama bu iki misafirin günlük takasları yerel ekonomiyi epeyce canlandırdığı için bunu onlara açıklamaktan kaçınmışlardı.) Boş zamanlarda Archie, bir demir manivelayla tankın paletinin bölümlerini yukarı kaldırırken, Samet de problemin ne olduğunu araştırıyordu. İki erkeğin kıtalar ötesindeki aileleri de, onların öldüğüne inanmaya başlamışlardı.

Samet, başını tankla paletinin demirden çeneleri arasına sokarak, "Brighton City'de sevdiğin bir kadın var mı?" diye sordu.

Archie yakışıklı bir delikanlı değildi. Bir resmini alıp da başparmağınızla ağzını ve burnunu kapatırsanız yakışıklı görünebilirdi, ama onun dışında pek dikkat çekici bir yanı yoktu. Kızlar onun iri, hüzünlü, mavi Sinatra gözlerine hayran olur, ama sonra Bing Crosby kulaklarını ve W.C. Fields'ınkine benzeyen, soğan biçiminde doğal bir şişkinlikle biten burnunu görüp ondan soğurlardı.

İlgisiz bir tavırla, "Birkaç tane," dedi. "Anlarsın, şurada burada. Ya senin?"

"Benim için genç bir hanım seçildi. Sizin dediğiniz gibi müstakbel kayınbaba ile kaynanamın, Mr. ve Mrs. Begüm'ün kızı, Miss Begüm. Tanrım, ikisi de Bengal yönetiminin kıçından o kadar yukarlardalar ki, Genel Vali bile evinde salya sümük ağlayarak mollasının onlardan bir davetiye getirmesini bekler!"

Samet kahkahayla güldü ve arkadaşının da ona katılmasını bekledi, ama tek bir kelime bile anlamamış olan Archie, her zamanki gibi ifadesiz bir yüzle öylece kalakaldı.

Keyfi yalnızca birazcık kaçmış olan Samet, "Çok iyi insanlar," dedi. "Gerçekten çok iyi insanlar. Asil bir kan taşıyorlar... ayrıca ek bir ikramiye olarak, yüzyıllardır kadınlarında gelenek haline gelen bir eğilim var; karpuzları gerçekten çok iri."

Samet gerekli el işaretlerini yaptıktan sonra, dikkatini paletin her dişini yivine yerleştirmeye yöneltti.

Archie, "Sonra?" diye sordu.

"Sonra ne?"

"Onlar...?" Archie el işaretini tekrarladı ama havada eliyle çizdiği kadının anatomisi, dik durmasını engelleyecek kadar abartılıydı.

Samet özlemle gülümseyerek, "Oh, ama bir süre daha beklemek zorundayım," dedi. "Ne yazık ki Begüm ailesinin henüz benim kuşağımdan bir kız çocuğu yok."

"Yani, Tanrı aşkına, lanet olası karın daha doğmadı mı demek istiyorsun?"

Samet, Archie'nin göğüs cebinden bir sigara alarak, "Ne olmuş yani!" dedi. Kibritini tankın kenarında çakıp sigarasını yaktı. Archie yağlı eliyle yüzündeki teri sildi.

Archie, "Benin ülkemde bir erkek, bir kızla evlenmeden önce onu tanımak ister," dedi.

Samet ters bir sesle, "Senin ülkende sebzeleri posası çıkana kadar haşlamak âdettendir," dedi. "Bu durum, geleneğinizin iyi bir fikir olduğunu kanıtlamaz."

Köydeki son akşamları mutlak bir karanlık ve sessizlik içinde geçti. Sıkıntılı havada sigara içmek pek keyifli olmuyordu, bu yüzden Archie ile Samet, ellerini meşgul edecek bir şey bulamadıklarından bir kilisenin soğuk taş basamaklarında parmaklarıyla trampet çalıyorlardı. Akşam alacasında Archie, aslında zaten sona ermiş olan savaşı bir an gerçekten unuttu. Bu, geçmişi gergin ama geleceği mükemmel bir geceydi.

Hâlâ barış konusunda masumken, bilgisizliklerinin bu son gecesinde, Samet, Archie ile arkadaşlığını sağlamlaştırmaya karar verdi. Bu bağ genelde, tek bir bilginin paylaşılmasıyla kurulur. Yeni tanışıklığın suskunluğunun söylenmesini engellediği bir cinsel kaçamak, duygusal bir sır veya gizli saklı bir tutku olabilir bu. Fakat Samet için hiçbir şey, ona kanından da-

ha yakın veya anlamlı görünmüyordu. Bu yüzden, bu kutsal yerde otururlarken kendisi için kutsal olan bir şeyden söz etmesi doğaldı. Damarlarında akan kan ile yüzyıllar boyunca bu kanla sulanmış toprakların büyük-büyükbabasının öyküsünü çağrıştırması bu yüzden doğaldı. Böylece Samet, Mangal Pande'nin aşırı ihmale uğramış, yüz yıllık küflü öyküsünü Archie'ye anlattı.

Öykü bittikten, mehtap bulutların arkasında kaybolduktan ve yeterince etkilendikten sonra Archie, "Demek büyükbabandı?" diye sordu. "Gerçek büyükbaban mıydı?"

"*Büyük*-büyükbabam."

"Bu müthiş bir şey. Bunu okuldan *hatırlıyorum* -gerçekten- Sömürgeler Tarihi, Bay Juggs. Kel kafalı, patlak gözlü, sevimsiz bir adamdı -Bay Juggs'ı kastediyorum, büyükbabanı değil. Elimizin üstüne cetvelle vurması gerekse de, dersini öğretirdi... Biliyor musun, orduda biraz isyankâr tipler birbirlerine hâlâ *Pande* dermiş... Bunun kaynağını bilmezdim... Pande bir asiydi, İngilizlerden hoşlanmıyordu, isyanın ilk kurşununu attı. Şimdi hepsini hatırlıyorum. Demek o senin büyükbabandı!"

"*Büyük*-büyükbabam."

Archie, "Şu işe bak," diyerek ellerini başının altına yerleştirdi, yıldızları seyretmek için sırt üstü uzandı. "Kanında böyle bir tarihten bir parça taşımak. Herhalde seni heyecanlandırıyordur. Oysa ben bir Jones'um. 'Smith' gibi bir şey. Önemli birileri değiliz... Babam her zaman, 'Oğlum, biz önemsiz kişileriz. Önemsiz kişileriz,' derdi. Tabii bunu kendime pek dert etmedim. Yine de gururluydum. Sağlam ve dürüst bir İngiliz soyundan geliyoruz. Ama sizin ailede gerçek bir kahraman varmış!"

Samet gururlanıp şişindi. "Evet, Archibald, *tamı tamına* öyle. Tabii bir Hintliye hakkını vermeye dayanamayan bazı İngiliz tarihçileri onu aşağılamaya kalkıştılar. Ama o bir kahramandı ve ben, bu savaşta attığım her adımda onun izinden yürüdüğümün bilincindeydim."

Archie düşünceli düşünceli, "Evet, bu doğru," dedi. "İngiltere'de Hintililerden pek hoşlanmazlar, bir Hintlinin kahraman olduğunu söylersen bu pek hoşlarına gitmez... Herkes sana tuhaf tuhaf bakar."

Samet aniden onun elini tuttu. Eli sıcaktı, Archie ateşi olduğunu sandı. Daha önce hiç bir erkek elini tutmamıştı; ilk içgüdüsel tepki olarak aklına ondan uzaklaşmak ya da ona vurmak falan geldi, ama sonra vazgeçti, çünkü Hintliler duygusal insanlardı, değil mi? Yediklèri o baharattan falan olmalıydı...

"*Lütfen.* Jones, bana bir iyilik yap. Ülkene döndüğün zaman, -eğer sen, eğer *ikimiz de* kendi evimize dönebilirsek- birinin Doğu'dan söz ettiğini duyarsan," sesi burada yükseldi, derinleşip hüzünlendi, "*sakın yargılama.* Sana, 'Onlar şöyledir böyledir,' veya 'Şöyle yaparlar, böyle yaparlar,' veya 'Şöyle düşünürler, böyle düşünürler,' derlerse, işin aslını öğrenmeden asla yargılama. Çünkü onların 'Hindistan' dediği ülkenin binlerce adı vardır ve orada milyonlarca insan yaşar, o kalabalıkta birbirinin aynı iki insan bulduğunu sanırsan yanılmışsındır. Bu, sadece mehtabın yarattığı bir yanılgıdır."

Samet onun elini bırakıp cebinde bir şey aradı, parmağını oraya sakladığı bir tutam beyaz toza batırıp, belli etmeden ağzına götürdü. Duvara yaslanıp, parmak uçlarını taşın üstünde yürüttü. Burası, küçücük bir misyoner kilisesiydi, bir ara hastahane olarak kullanılmış ama bombaların gürültüsü pencere çerçevelerini sarsmaya başlayınca, iki ay sonra terk edilmişti. Samet ile Archie, ince şilteleri ve geniş havadar pencereleri olduğu için burada uyumaya başlamışlardı. Samet, ayrıca binanın her tarafındaki dolaplarda rastgele saklanmış toz halinde morfine ilgi duymaya başlamıştı (kendi kendine bunun yalnızlıktan ve melankoliden kaynaklandığını söylüyordu). Archie, ne zaman su dökmeye veya telsizi bir kez daha denemeye gitse, Samet, küçük kilisede, bir günah çıkartma hücresinden diğerine giden bir günahkâr gibi, binadaki bütün dolapları arıyordu. Küçük günah şişesini bulunca da birazını dişetlerine

sürer veya piposunda içer, sonra da serin tuğla zemine uzanıp kilisenin zarif kavisli kubbesini seyre dalardı. Kilisenin bütün duvarları yazıyla kaplıydı. Üç yüz yıl önce bir kolera salgını sırasında, zalim bir toprak beyi cenaze vergisi ödemek istemeyenleri kiliseye kapatıp, ölüme terk etmiş, onlar da ölmeden önce ailelerine yazdıkları mektuplar, şiirler ve ebedi isyankârlık bildirileriyle tüm duvarları kaplamışlardı. Samet öyküyü ilk duyduğu zaman zaten çok beğenmişti ama morfin alınca daha da etkilendi. O zaman bedenindeki bütün sinirler canlanıyor ve bilgi, evrenin ihtiva ettiği tüm bilgi, duvarlardaki tüm bilgi, mantarı çıkarılan bir şişeden akar gibi benliğine dolup bedeninde, elektriğin bir yeraltı kablosundan aktığı gibi, akıyordu. O zaman zihni bir şezlong gibi açılıyor, o da bir süre onun üstünde oturup dünyayı izliyordu. Bu gece de, gerektiğinden biraz daha fazla morfin aldıktan sonra, Samet'in zihni iyice berraklaşmıştı. Sanki dili yağlanmıştı ve dünya, cilalanmış bir mermer yumurta gibiydi. Sonra kendisini ölmüş olan asilere kendini çok yakın hissetti, onlar Pande'nin kardeşleriydi -bu gece her asi Samet'e kardeşi gibi görünüyordu-, keşke dünyada bıraktıkları iz hakkında onlarla konuşabilseydi. Bu onlara yetmiş miydi? Ölüm çıkageldiği zaman, bu gerçekten yeterli olmuş muydu? Arkalarında bıraktıkları binlerce sözcük onları tatmin etmiş miydi?

Samet'in gözlerini izleyerek, kilise kubbesinin yansımasını orada gören Archie, "Sana bir şey söyleyeyim mi?" dedi. "Sadece birkaç saatlik ömrüm kalsaydı, onu tavana resim yapmak için harcamazdım."

Keyifli düşüncelerden uzaklaştırıldığı için sinirlenen Samet, "Ölümünden önceki saatlerde, hangi büyük davayla uğraşırdın? Fermat'nın Teoremi'ni açıklamaya mı? Yoksa Aristoteles'in felsefesini özümsemeye mi?"

Archie, "Ne? Kim? Hayır... Ben, şey... *aşk* yapardım... bir *hanımefendiyle*," dedi. Deneyimsizlik onu böyle kibar olmaya zorluyordu işte. "Şey yani... *son kez*."

Samet kahkahayı bastı. "İlk kez desene şuna, daha doğru olur."

"Dalga geçme, ben *ciddiyim*."

"Peki. Ya çevrende 'hanımefendiler' kaynamıyorşa?"

Archie bir posta kutusu kadar kızardı, "Şey, o zaman Amerikan askerlerinin dediği gibi, maymunu tokatlardım," dedi. Bu onun arkadaşlıklarını güçlendirme yöntemiydi.

Samet küçümseyerek, "*Maymunu tokatlamak* ha, hepsi bu kadar mı? Bu ölümlü dünyadan çekip gitmeden önce yapmak istediğin son şey 'maymunu tokatlamak' öyle mi?" dedi. "Orgazma ulaşmak ha?"

Kimsenin, ama hiç kimsenin *asla* orgazm gibi şeyler söylemediği bir yerde, Brighton'da doğup büyümüş olan Archie, utançla histerik bir gülme krizine girdi.

Sıcağa rağmen dalgın dalgın bir sigara yakan Samet, "Kim komik? Komik olan ne?" diye sordu. Morfin yüzünden aklı başka yerlerdeydi.

Archie duraksayarak, "Hiç kimse. Hiçbir şey," dedi.

Samet, yarısı kapının içinde, yarısı dışında yatmış, kollarını tavana doğru uzatmıştı. "Anlamıyor musun, Jones, göremiyor musun? Onların *niyetini* anlamıyor musun? Onlar maymunlarını tokatlamıyorlardı -beyaz ersuyunu dökmek peşinde değillerdi-, onlar daha *kalıcı* bir şeyin peşindeydi."

Archie, "Samimi olmamı istersen, ben fark göremiyorum," dedi. "Öldüğün zaman ölürsün."

Samet hüzünle, "*Hayır*, Archibald, *hayır*," diye fısıldadı. "Buna inanamazsın. Davranışlarının *kalıcı* olacağına gerçekten inanarak yaşamalısın. Bizler tesadüfi yaratıklarız, Archibald," diyerek kilisenin duvarların işaret etti. "Onlar bunu biliyordu. Benim büyük-büyükbabam biliyordu. Bir gün çocuklarımız da bunu anlayacak."

Archie, "Çocuklarımız ha," diye alayla güldü. Çocuk sahibi olma ihtimali, ona o kadar uzak görünüyordu ki...

"Çocuklarımız davranışlarımızın sonunda dünyaya gele-

cekler. *Bizim için kaza olanlar, onların kaderi olacak.* Davranışlar tabii kalıcı olacak. Önemli olan sonunda ne yapacağın. Melekler şarkı söylerken. Duvarlar yıkılır, gökyüzü kararır, yer sallanırken. O anki davranışlarımız, ne olduğumuzu belirleyecek. Seni izleyenin Allah, İsa ya da Buda olup olmadığının hiç önemi yok. Soğuk günlerde insan nefesini görebilir, oysa sıcak günlerde göremez. Ama ikisinde de *nefes alıyordur.*"

Kısa bir sessizlikten sonra Archie, "Biliyor musun, Felixstowe'dan ayrılmadan önce yeni yapılan bir delgi makkabı gördüm, ikiye ayrılıyordu ve ucuna istediğini, çekiç, İngiliz anahtarı, hatta şişe açacağı bile takabiliyordun. Sıkışık bir anda çok yararlı bir alet olmalı. O kahrolası aletten bir tane almak isterdim."

Samet bir an Archie'ye baktıktan sonra başını salladı. "Haydi, içeri girelim. Bu Bulgar yemekleri midemi altüst ediyor. Biraz uyumam gerek."

Archie, onun kalkmasına yardım ederek, "Solgun görünüyorsun," dedi.

"Günahlarımın bedeli, Jones, günahlarımın, ama inan, benim işlediğimden daha çok günah bana karşı işlendi." Samet kendi kendine kıkırdadı.

"Ne dedin?"

Archie, Samet'i yarı taşıyarak içeri götürdü.

Samet kesme cam bir İngiliz aksanıyla, "Bir şey yedim ve o şey beni rahatsız etmek üzere," dedi.

Archie, Samet'in dolaplardan morfin aşırdığını pekâlâ biliyordu, ama bunu gizlemek istediğinin farkındaydı. "Seni yatağına götüreyim," diyerek onu bir şilteye götürdü.

Samet şilteye doğru hamle yaparak, "Bu iş bitince İngiltere'de tekrar görüşeceğiz, tamam mı?" diye sordu.

Archie, Brighton rıhtımında Samet'le yürüdüğünü hayal etmeye çalışarak, "Tamam," dedi.

"İstihkâmcı Jones, sen ender rastlanan bir İngiliz olduğun için seni dostum sayıyorum."

Gerçi Archie, Samet'i ne sayacağını pek bilemiyordu ama bu içten duygu karşısında hafifçe gülümsedi.

"1975 yılında ben ve eşimle birlikte yemek yiyeceksin. O zaman yığınla para kazanmış, koca göbekli adamlar olacağız. Bir şekilde karşılaşacağız."

Archie, yabancı yemeklerden kuşkulandığı için belli belirsiz gülümsedi.

"Dostluğumuzu hayat boyu sürdüreceğiz!"

Archie, Samet'i yatırdı, kendine de bir şilte bulup, uyumaya hazırlandı.

Samet, gerçekten hoşnut olmuş bir sesle, "İyi geceler, dostum," dedi.

***

Sabahleyin kasabaya sirk geldi. Çığlıklar ve kahkahalarla uyanan Samet, alelacele üniformasını giyip silahını eline aldı. Güneşli avluya çıktığında, boz renkli üniformalarıyla uzun eşek oynayan, birbirlerinin başındaki teneke kutulara ateş eden, sopaların ucuna takılmış üstünde bıyık çizili patateslere bıçak atan Rus askerlerini gördü. Durumu kavrayınca yılgınlıkla merdivenlere yığıldı, içini çekip elleri dizlerinde oturdu ve yüzünü güneşe çevirdi. Bir an sonra Archie, pantolonu dizlerinde, elinde silahını sallayıp düşmanı arayarak seke seke çıktı ve korkudan havaya bir kurşun sıktı. Kimse bunu fark etmedi ve şamata aynen olduğu gibi devam etti. Samet, bitkin bir tavırla Archie'yi paçasından çekip oturmasını işaret etti.

Archie sulanmış gözlerle, "Ne oluyor?" diye sordu.

"Hiçbir şey. Hiç ama hiçbir şey olmuyor. Aslında bitmiş."

"Ya bu adamlar?.."

"Patateslere baksana, Jones."

Archie, anlamayan gözlerle çevreye bakındı, "Bunun patatesle ne ilgisi var?!"

"Dostum, bunlar Hitler patatesi. Zerzevat diktatörleri. Devrik diktatörler." Birini sopasından çekip çıkardı. "Küçük bıyığı

görüyor musun? Bitti, Jones. Biri bizim yerimize onu bitirdi."

Archie patatesi eline aldı.

"Kahrolası savaşı otobüsü kaçırır gibi kaçırdık, Jones."

Archie, bir Hitler patatesini bıçaklamak üzere olan ince uzun Rus askerine seslendi. "İngilizce biliyor musun? Ne kadar zaman oldu?"

"Savaş mı?" diye hayretler içinde güldü. "İki hafta, yoldaş! Daha istiyorsan Japonya'ya gitmen gerek."

Samet, "Otobüsü kaçırır gibi," diye tekrarlayıp başını salladı. İçinde müthiş bir öfke safra gibi kabarıyor, boğazını tıkıyordu. Bu savaş onun fırsatı olacaktı. Ülkesine şan şöhret içinde dönüp, oradan da muzaffer bir şekilde Delhi'ye gidecekti. Bir daha karşısına böyle bir şans asla çıkmazdı. Artık böyle savaşlar olmazdı, bunu herkes biliyordu. Archie'yle konuşan asker onlara yaklaştı. Rusların ince kumaştan, yüksek yakalı ve devrik şapkalı, yazlık üniformasını giymişti; geniş belindeki kemerin tokasından yansıyan gün ışığı Archie'nin gözlerini kamaştırıyordu. Yansıma geçince Archie geniş, içten bir yüz, kısık bakan bir sol göz ve darmadağınık sarı saçlar gördü. Böyle güneşli bir sabaha uygun, neşeli bir görüntüydü ve adam, kumsalda kırılan dalgalar gibi, insanın kulağına hoş gelen bir Amerikan aksanıyla, düzgün bir İngilizce konuşuyordu.

"Savaş iki hafta önce bitti ve siz farkında değildiniz, öyle mi?"

"Telsizimiz... bozuktu..." Archie'nin sözleri kendiliğinden tükendi.

Asker kocaman bir gülümsemeyle, ikisinin de elini hararetle sıktı. "Beyler, barış zamanına hoş geldiniz! Biz de Rusların iyi bilgilendirilmemiş bir ülke olduğunu sanırdık!" Yine o kocaman kahkahasını attı. Samet'e dönerek, "Peki, diğerleri nerede?" diye sordu.

"Diğerleri yok, yoldaş. Tankımızdaki diğer askerler öldü, taburumuzdan ise haber yok."

"Özel bir görevle mi buradasınız?"

Archie birden utanmıştı. "Şey... hayır."

Midesi bulanan Samet, "Özel görev yok, yoldaş," dedi. "Savaş bitti ve biz burada amaçsız kalakaldık." Ağırbaşlılıkla gülümseyip sağlam eliyle Rusun elini sıktı. Gözlerini kırpıştırarak, "Ben içeri giriyorum, güneş gözlerimi yakıyor. Tanıştığımıza memnun oldum," dedi.

Rus, "Tabii, tabii," diyerek, kilisenin içinde kaybolana kadar gözleriyle Samet'in arkasından baktı. Sonra dikkatini Archie'ye yöneltti.

"Garip bir adam."

Archie, "Hımm," dedi. "Peki, *siz* neden buradasınız?" diye sorarak Rusun uzattığı elde sarılmış sigarayı aldı. Anlaşılan Rus, yedi adamıyla birlikte, zaman zaman alçak sesle sözü edilen o çalışma kamplarını boşaltmak için Polonya'ya gidiyormuş. Burada Tokat'ın batısında, bir Nazi'yi yakalamak için duraklamışlar.

Archie dostça, "Ama burada kimse yok," dedi. "Benden, Hintliden ve kasabadaki ihtiyarlarla çocuklardan başka kimse yok. Diğerleri ya kaçmış ya ölmüş."

Rus başparmağıyla işaretparmağı arasında bir kibriti döndürerek neşeyle, "Ya kaçmış ya ölmüş... *ya kaçmış ya ölmüş*," dedi. "Hoş lâf... gülünç lâf. Bana da kalsa öyle düşünürdüm, ama sizin gizli servisinizden aldığımız güvenilir istihbarata göre, üst düzey bir subay orada saklanıyor." Ufuktaki evi işaret etti.

"Doktor mu? Çocuklar bize ondan söz etti. Onun peşindeyseniz herhalde korkudan altına yapıyordur," diye iltifat etmek istedi. "Hasta biri olduğunu söylediklerinden eminim. Doktor Hasta. Ay, İngiliz değil, değil mi? Hain falan değil yani."

"Hımm? Yo, hayır. Hayır, hayır, hayır, hayır. Doktor Marc-Pierre Perret. Genç bir Fransız. Bir dâhi. Çok parlak birisi. Savaş öncesinden beri bir bilim adamı olarak Nazilerle birlikte çalışmış. Kısırlaştırma programında, daha sonra da ötanazi politikasında çalışmış. Almanya'nın iç meseleleri. Onlara en sadık kalanlardan biri."

Archie, "Yok ya!" derken, keşke bütün bunların ne anlama geldiğini bilseydim diye düşünüyordu. "Peki, ne yapacaksınız?"

"Onu yakalayıp Polonya'ya götüreceğiz, orada yetkililer onunla ilgilenecek."

Archie, "Yetkililer ha," dedi. Etkilenmişti ama hâlâ onu pek dikkatle dinleyemiyordu. "Lanet olası!"

Archie'nin dikkatini yoğunlaştırma süresi zaten her zaman kısaydı ve bu iri yarı, sevimli Rusun tuhaf, aynı anda iki farklı yöne birden bakabilme yeteneği dikkatini dağıtıyordu.

"Aldığımız istihbarat sizin gizli servisinizden geldiğine göre ve siz de burada en yüksek rütbeli subay olduğunuza göre, Yüzbaşı... Yüzbaşı ..."

Cam bir göz. Arkasında ona uyum sağlamayan bir kas olan cam bir gözdü.

Rus, bir gözüyle Archie'ye, diğeriyle de kilisenin kapısına sarılan sarmaşığa bakarak, "Korkarım, adınızı ve rütbenizi bilmiyorum," dedi.

Archie, "Kim? Ben mi? Jones," diyerek, gözün sarmaşıktan patatese, sonra Archie'ye ve tekrar patatese doğru dönen yörüngesini izledi.

"Yüzbaşı Jones, tepeye yapılacak saldırıyı yönetmeniz bizim için bir onur olacaktır."

Archie, "Yüzbaşı mı, ne? Lanet olsun, hayır işin başını kıçını karıştırdınız," diyerek, dikkatini gözün cazibesinden koparıp, Dickinson-Smith'in parlak düğmeli üniforması içindeki kendine çevirdi.

"Ben kahrolası..."

Arkasından gelen ses, "Teğmenle ben komutayı ele almaktan mutluluk duyacağız," diye araya girdi. "Ne zamandır savaşın dışındaydık. Tekrar savaşa katılmanın zamanı gelmişti."

Samet, Dickinson-Smith'in üniformasıyla ve bitmemiş, karmaşık bir cümle gibi alt dudağından sarkan bir sigarayla, bir gölge gibi sessizce dışarı çıkmıştı. Her zaman gösterişli bir de-

likanlıydı, otoritenin parıldayan düğmeleri de cazibesini perçinliyordu; parlak gün ışığında kilise kapısıyla çerçevelenen, etkileyici bir görüntü oluşturuyordu.

Samet, en sevimli ve müzikal Anglo-Hint aksanıyla konuşarak, "Arkadaşım, yüzbaşı olmadığını söylemek istedi," dedi. "Yüzbaşı benim. Yüzbaşı Samet İkbal."

"Yoldaş Nikolay -Nick- Pesotski."

Samet ile Rus, birlikte kahkahalarla gülüp tekrar el sıkıştılar. Samet bir sigara yaktı.

"O, benim teğmenim, Archibald Jones. Biraz önce garip davrandıysam özür dilerim; buranın yemekleri bana yaramıyor. Şimdi: Bu akşam hava kararınca yola çıkarız, tamam mı? Teğmen?" derken Samet, Archie'ye özel anlamlı ve kodu yoğun bir bakış fırlattı.

Archie, "Evet," diye atıldı.

Samet kibritini duvarda çakıp sigarasını yakarak, "Yoldaş, umarım sormamın bir sakıncası yoktur," dedi. "Gözünüzün biri cam mı? Sahici gibi duruyor da."

"Evet! Onu St. Petersburg'dan aldım. Kendiminkinden Berlin'de ayrılmıştım. Kendi gözüme fevkalade benziyor, sence de öyle değil mi?"

Güler yüzlü Rus, cam gözü çıkardı, kaygan inciyi Samet ve Archie'ye göstermek için avucuna koydu. Archie, savaş başladığı zaman biz delikanlılar, sigara paketinden çıkan Grable'ın bacaklarının resmine bakmak için toplaşırdık, diye düşündü. Şimdi savaş bitti ve biz bir zavallının cam gözüne bakmak için toplaşıyoruz. Lanet olsun!

Göz bir an Rusun avucunun iki yanında aşağı yukarı yuvarlandı, sonra uzun ve derin hayat çizgisinin üstünde durdu. Ve hiç kırpışmadan, Teğmen Archie ile Yüzbaşı Samet'e baktı.

***

O akşam Teğmen Jones, ilk kez gerçek savaşı tattı. Archie, sekiz Rus, kahvenin sahibi Kozan ile Kozan'ın yeğeni ve iki or-

du cipiyle Samet'in komutasında bir Nazi'yi yakalamak için tepeye doğru sefere çıktılar. Ruslar, hiçbiri milli marşlarının ilk birkaç satırını dahi hatırlayamayacak kadar sarhoş olana dek şişelerce rakı içerken, Kozan da en yüksek fiyatı verene kızarmış tavuk butları satıyordu; adamları, beyaz tozla kafayı iyice bulmuş, bir uçurtma gibi yüksekten uçan ve birinci cipte ayakta duran Samet'in, sağlam kolunu sağa sola sallayıp geceyi parçalara bölerek verdiği emirleri dinlemeyecek kadar sarhoş, kendisi de anlamayacak kadar kafayı bulmuştu.

İkinci cipin arkasında sessiz ve ayık oturan, korku içindeki Archie, arkadaşına büyük bir hayranlık duyuyordu. Archie'nin asla bir kahramanı olmamıştı; babası, o malum, bir paket sigara almak bahanesiyle çıkıp gittiği ve dönmeyi ihmal ettiği zamanlar henüz beş yaşındaydı. Pek kitap okumazdı ve gençlere ahmak kahramanlar yaratmak için yazılan o berbat kitaplarla da hiç karşılaşmamıştı. Bu yüzden Archie'nin kabadayılardan, tek gözlü korsanlardan veya korkusuz serserilerden bir kahramanı hiç olmamıştı. Parlak düğmeleri ay ışığında dilek kuyusundaki paralar gibi parlayan Samet, on yedi yaşındaki Archie'nin çenesine adeta bir aparküt indirmiş ve ona; "İşte, hayat yolunda engel tanımayan bir adam," demişti. O cipin üstündeki gözü dönmüş bir çılgın, bir dost ve Archie'nin hiç beklemediği bir kılıkta bir *kahramandı.* Yolun dörtte üçünü gittikten sonra ciplerin izlediği dar yol beklenmedik bir şekilde aniden yok olunca, yapılan ani fren kahraman yüzbaşıyı kıçı yukarıda cipin üstüne fırlatıp, havada ters bir takla atmasına neden oldu.

Bir tavuk budunu kemirmekte olan Kozan'ın yeğeni, filozofça, "Buralara uzun zamandır kimse gelmedi," dedi. Hemen yanı başına düşen Samet'e bakıp içinde bulundukları cipi göstererek, "Bu asla oraya çıkamaz," diye ekledi. "Bu mümkün değil."

Böylece Samet, müfrezesini çevresine toplayıp, büyük-büyükbabasının maceralarının ona anlatıldığı gibi, bir gün torunlarına anlatacağı bir savaş anısının peşinde tırmanışa geçti.

Daha önce düşen bombaların titreşimiyle tepeden kopup yuvarlanan ve patikayı geçilmez hale getiren koca kesekler tırmanışı zorlaştırıyordu. Çoğundan fırlayan verimsiz ağaç kökleri cansız havaya doğru yükseliyor ve ilerleyebilmek için bunların Rus tüfeklerinin süngüleriyle kesilmesi gerekiyordu.

Kozan'ın sarhoş yeğeni, "Cehenneme benziyor!" diyerek yalpalaya yalpalaya böyle bir kök demetinin arasından geçmeye çalışıyordu. "Her şey cehenneme benziyor."

Arkadaşının aniden rütbe alması konusunda çenesini tutması için rüşvet olarak bir çift çizme alan Kozan, "Onun kusuruna bakmayın. Genç olduğu için heyecanlı. Ama bu doğru. Bu gerçekten de -nasıl dersiniz- *bizim kavgamız* değil, Teğmen Jones," dedi. "*Bütün bunlardan bize ne?*" Yarı sarhoşluktan, yarı duygusallıktan gözlerine dolan yaşları sildi. "Bize ne? Biz barışçıl insanlarız. Biz savaş istemiyoruz. Bu tepe bir zamanlar çok *güzeldi!* Burada çiçekler açar, kuşlar öterdi, anlıyor musunuz? Biz Doğuluyuz. Batı'nın savaşlarından bize ne!"

Archie, her zamanki nutuklarından birini çekmesini bekleyerek, içgüdüsel olarak Samet'e döndü; fakat Kozan daha sözünü bitirmeden Samet aniden hızlandı ve süngülerini sağa sola sallayan sarhoş Rusların önüne geçti. O kadar hızlıydı ki, hemen sonra kör bir viraj alıp her şeyi yutup yok eden gecenin karanlığında kayboldu. Archie bir an heyecanla titredi, sonra onu sımsıkı tutan (Amsterdam'da rastladığı Kübalı bir fahişenin öyküsüne başlamak üzere olan) Kozan'ın yeğeninin amansız ellerinden kendini kurtarıp, gümüş düğme pırıltısını en son gördüğü noktaya, bu dağ patikasının aklına estiği zaman yaptığı keskin dönüşlerden birine doğru koştu.

"Yüzbaşı İkbal! Bekleyin. Yüzbaşı İkbal!"

Bu çağrıyı yineleyerek koştu, salladığı el feneri çalı çırpıyı aydınlatıp giderek daha acayip görüntüler oluşturmaktan başka işe yaramıyordu; şurada bir adam, burada diz çökmüş bir kadın, şurada aya uluyan üç köpek. Bir süre böyle karanlıkta sağa sola çarpıp sendeleyerek ilerledi.

"El fenerini yak! Yüzbaşı İkbal! Yüzbaşı İkbal!"

Cevap veren olmadı.

"Yüzbaşı İkbal!"

Hemen sağından, çok yakından bir ses, "Öyle olmadığımı bildiğin halde, niye bana öyle sesleniyorsun?" dedi.

"İkbal?" derken Archie'nin el feneri, bir kütüğün üstünde oturmuş, başını elleri arasında tutan Samet'i aydınlattı.

"Niye, gerçekten bu kadar da ahmak olamazsın değil mi? Aslında benim Majestelerinin ordusunda bir *er* olduğumu, sanırım biliyorsun."

"Tabii. Yine de durumu idare etmek, yalanı sürdürmek gerekmez mi?"

"Durumu idare etmek mi?" Samet kendi kendine güldü ama Archie bu gülüşte kötü bir şey sezdi ve başını kaldırdığı zaman kan çanağına dönmüş gözlerinin dolu dolu olduğu görüldü. "Bunu bir oyun mu sandın? Hırsız polis mi oynuyoruz?"

"Hayır, ben... Sen iyi misin, Sam? Bir tuhaf görünüyorsun."

Samet, bir tuhaf göründüğünün az buçuk farkındaydı. O akşam bir süre önce gözkapaklarının altına beyaz tozdan incecik bir çizgi çekmişti. Morfin zihnini bir bıçak gibi keskinleştirmiş ve onu yarıp açmıştı. Devam ettiği sürece dehşetli, güzel bir sarhoşluktu; ama ortaya çıkan düşünceler bir alkol havuzunda debelenmeye bırakılmış, sonra da Samet'i kötücül bir çukura sürüklemişti. Bu gece kendi aksini görüyordu ve çok çirkindi. Nerede durduğunu görüyordu -Avrupa'nın sonu için bir veda partisindeydi- ve Doğu'nun *hasretini* çekiyordu. İşe yaramaz eli ile onun işe yaramaz beş eklentisine baktı; güneşin yakıp kahverengi çikolata rengini verdiği tenine baktı; beyninin içine bakıp aptalca sohbetlerden ve ölümün donuk dürtüsünden aptallaşan beynini gördü ve bir zamanlar olduğu adamı özledi: üstün bilgili, yakışıklı, buğday tenli Samet Maya; annesi için o kadar değerliydi ki, annesi onu güneşin ışınlarından korur, en iyi öğretmenlere gönderir ve bedenini günde iki kez keten tohumu yağıyla ovardı.

"Sam? Sam? Sam, sen iyi görünmüyorsun. Birazdan gelirler, lütfen... *Sam*?"

Kendinden nefret eden insan, hıncını karşısına ilk çıkandan alır. Ama bu kişinin, ona içten bir ilgiyle bakan, herhangi bir duygu ifade etmekten âciz o biçimsiz yüzünde, korku ile öfkenin birleştiği Archie olması, Samet'in çok ağırına gidiyordu.

Archie'nin tanımadığı bir sesle, "Bana Sam deme," diye hırladı. "Ben senin İngiliz dostlarından biri değilim. Benim adım Samet Maya İkbal. Sam değil. Sammy de değil. Hele hele -Tanrı korusun- Samuel hiç değil. Benim adım *Samet*."

Archie yılgın görünüyordu.

Samet duygusal bir sahne yaratmamak için aniden işgüzar bir tavırla, "Her neyse," dedi. "Burada olduğuna sevindim, çünkü çok yorgun olduğumu söylemek istiyorum, Teğmen Jones. Senin de dediğin gibi, iyi değilim. Çok yorgunum."

Ayağa kalktı ama sonra sendeleyerek yine kütüğüne yığıldı.

Archie dişlerinin arasından tıslar gibi, "Ayağa kalk," dedi. "Ayağa kalk. Senin *neyin* var?"

"Doğru, gerçekten çok yorgunum. Ama düşünüyordum," diyerek silahını sağlam eline aldı.

"Bırak onu."

"İşimin bitik olduğunu düşünüyordum, Teğmen Jones. Benim geleceğim yok. Sanırım bu size şaşırtıcı görünecek, ama şu anda, üst dudağım korkarım bana itaat etmiyor, fakat gerçek şu ki... Her taraf çepeçevre..."

"Onu, yerine koy."

"Karanlık. Ben bir *sakatım*, Jones." Kendini bir o yana bir bu yana savururken sağlam elindeki silah da çılgınca dans ediyordu. "İmanım da sakatlandı, anlıyor musun? Artık hiçbir işe yaramam, şefkatini esirgemeyen Allah'ın bile işine yaramam. Bu savaş bittikten sonra, zaten bitmiş olan bu savaştan sonra, ne yapacağım? Bengal'e mi döneceğim? Yoksa Delhi'ye mi? Böyle bir İngilizi orada kim ister? İngiltere'ye mi? Böyle bir Hintliyi orada kim ister? Bize kişiliğimiz karşılığında bağımsızlık vaat ediyor-

lar. Oysa bu şeytanca bir anlaşma. Ne yapmam gerek? Burada mı kalmalıyım? Yoksa başka bir yere mi gitmeliyim? Hangi laboratuvarda tek elli bir adama gerek var? Ben ne işe yararım?"

"Bak Sam... *Kendini aptal yerine koyuyorsun.*"

Samet, "*Sahi mi?* Senin arkadaşlığın bu mu?" diye sorup ayağa kalktı, bir taşa takılıp Archie'ye çarptı. "Bir akşamüstü içinde seni Er Boktan'dan, İngiliz ordusunda teğmenliğe terfi ettiriyorum ve sen bana böyle teşekkür ediyorsun, ha? Sana en çok ihtiyaç duyduğum anda neredesin? Kozan!" diye en arkada, kan ter içinde köşeyi dönmeye çabalayan, şişko kahve sahibine seslendi. "Kozan -benim Müslüman arkadaşım- Allah adına söyle, böyle şey olur mu?"

Archie, "Çeneni kapa," dedi. "Herkesin seni duymasını mı istiyorsun? Onu *aşağı* indir."

Samet'in silahlı kolu karanlıkta uzanıp Archie'nin boynuna dolandı ve tabanca ile her ikisinin başı, iğrenç bir grup kucaklaşmasıyla birleşti.

"Jones, ben ne işe yararım? Şu tetiği çekersem arkamda ne bırakacağım? Bir Hintli, odun parçası gibi ölü bir bileği olan, dönek bir İngiliz Hintli. Cesedimle birlikte eve gönderilecek madalyalarım bile yok." Archie'yi bırakıp kendi yakasına yapıştı.

Archie, "Tanrı aşkına, bunları al," diyerek yakasından üç tane koparıp ona fırlattı. "Bende bir sürü var."

"Peki, ya o küçük soruna ne demeli? Firari olduğumuzun farkında mısın? Tam anlamıyla firariyiz. Dostum, biraz geri çekil de halimize bir bak. Yüzbaşımız öldü. Biz onun üniformalarını giyip, bizden yüksek rütbeli subaylara kumanda ediyoruz. Hem de bunu nasıl yapıyoruz? *Hileyle*. Bu bizi firari duruma düşürmez mi?"

"Savaş bitmiş! Diğerleriyle ilişki kurmaya çalıştık."

"Çalıştık mı? Archie, dostum, sahiden çalıştık mı? Gerçekten? Yoksa çevremizde dünya parçalanırken, savaş meydanlarında askerler ölürken, biz firariler gibi bir kilisede kıçımızın üstünde oturup saklandık mı?"

Archie tabancasını almaya çalışırken biraz itiştiler; Samet hiç de azımsanmayacak bir güçle ona karşı koyuyordu. Archie, alacakaranlıkta yalpalayan karmakarışık gri bir leke gibi görünen grubun, "Dövmeli Leydi Lydia" şarkısını söyleyerek uzakta köşeyi döndüğünü gördü.

Archie onu serbest bırakarak, "Sesini yükseltme. Ve sakinleş," dedi.

"Biz hilekârız; başkalarının üniformasını giymiş dönekleriz. Görevimizi yaptık mı, Archibald? Yaptık mı? Dürüstçe söyle. Seni de peşimden sürükleyip batırdım, Archie, bunun için özür dilerim. Gerçek şu ki bu benim almyazım. Çok önceden alnıma böyle yazılmış."

Ah Lydia, Ah Lydia, Ah Lydia'yı tanıdınız mı, Ah Dööövmeeeeli Leydi Lydia!

Samet, dalgın bir tavırla silahı ağzına sokup horozu çekti.

Archie, "İkbal, beni dinle," dedi. "Yüzbaşı, Roy ve diğerleriyle birlikte o tankın içindeyken."

Ah Lydia, Dövmelerin Kraliçesi! Sırtında Waterloo Savaşı...

"Hep bir kahraman olmaktan söz ederdin; o büyükamcan gibi, adı neydi?"

Yanında da Hesperus hezimeti...

Samet silahı ağzından çıkardı.

"*Pande*, büyük-*büyükbabam*," deyip silahı tekrar ağzına soktu.

"İşte sana bir fırsat, gözünün önünde duruyor. Otobüsü kaçırmak istemedin, eğer bunu doğru dürüst yaparsak otobüsü kaçırmayacağız. Onun için aptalın teki gibi davranmayı bırak."

Kırmızı, beyaz ve maaaavi dalgaların üzerinde gururlu,

Lydia'dan çok ders alabilirsiniz!

"Yoldaş! Tanrı aşkına ne oluyor?"

Onlar fark etmeden hızla yaklaşan güler yüzlü Rus, arkalarında durmuş, tabancasının namlusunu horoz şekeri gibi emen Samet'e dehşet içinde bakıyordu.

Samet, "Temizliyordum," diye kekeleyerek tabancayı ağzından çıkardı. Belli ki sarsılmıştı.

Archie bu garip durumu, "Bengal'de böyle yaparlar," diye açıkladı.

On iki adamın tepedeki o büyük evde aradığı savaşı, Samet'in turşusunu kurup bir kavanozda gençliğinden bir armağan olarak torunlarına sunmak istediği savaşı, orada bulamadılar. Odun ateşinin yandığı şöminenin önünde sallanan bir koltukta oturan Doktor Hasta, ismi gibi hastaydı. Hastaydı. Bir battaniyeye sarılmıştı. Solgundu. Çok zayıftı. Üniformasızdı, yakası açık beyaz bir gömlek ve koyu renk pantolon giymişti. O da genç bir adamdı, yirmi beşten fazla değildi, hepsi ellerinde ateş etmeye hazır silahlarla içeri doluştukları zaman şaşırmadı ve karşı gelmedi. Sanki güzel bir Fransız çiftliğine şöyle bir uğramış, yemeğe hem davetsiz hem de elleri silahlı gelerek, kabalık yapmış gibiydiler. Oda tümüyle, bir kadın bedenini andıran gaz lambalarıyla aydınlatılmıştı ve duvarlarda aşağı yukarı dans eden ışık, Bulgaristan'ın bir kır manzarasını oluşturan sekiz tabloyu aydınlatıyordu. Samet, beşincisinde, ufukta kum rengi bir leke oluşturan kiliseyi tanıdı. Tablolar aralıklarla asılmıştı ve bütün odayı çepeçevre saran bir manzara oluşturuyorlardı. Modern sanatın iğrenç bir taklidi olan, boyası henüz kurumamış ve çerçevelenmemiş olan dokuzuncu tablo, bir şövalede şömineye çok yakın duruyordu. On iki silah ressama yöneltilmişti. Ressam Doktor onlara doğru döndüğünde, gözlerinden aşağı kanlı yaşlar akıyor gibi görünüyordu.

Samet öne çıktı. Biraz önce ağzına bir tabanca sokmuş olması onu cesaretlendirmişti. Olmayacak kadar çok morfin yutmuş, morfinin yarattığı çukura düşmüş ve kurtulmuştu. Samet, Doktor'a yaklaşırken, en güçlü olduğun an, çaresizliği aştığın andır, diye düşündü.

"Doktor Perret, sen misin?" diye sordu. Genç adam, ismi-

nin İngilizce telaffuz edildiğini duyunca irkildi ve gözlerinden daha çok kanlı yaşlar boşanmaya başladı. Samet tabancasını ona çevrili tutuyordu.

"Evet, o benim."

Samet, "O ne? Gözlerindeki?" diye sordu.

"Diyabetik retinopati denen hastalık, Mösyö."

Samet, "Ne?" diye sorarken, tabancayı hâlâ ona doğru tutuyor, bu zafer anının tadını hiç de kahramanca olmayan, tıbbi bir tartışmayla kaçırmak istemiyordu.

"İnsulin almadığım zamanlar dostum, gözlerimden kan akar. Gözlerimden." Çevresindeki tabloları işaret ederek, "Bu benim resim yapmamı oldukça güçleştiriyor. On tane tablo olacaktı. 180 derecelik bir manzara. Ama anlaşılan siz beni rahatsız etmeye geldiniz." İçini çekerek ayağa kalktı. "Dostum, beni öldürecek misiniz?"

"Ben senin dostun değilim."

"Sanırım değilsin. Peki, beni öldürmek niyetinde misin? Kusura bakma ama, henüz sinek avlayacak yaşta bile görünmüyorsun." Samet'in üniformasına baktı. "Tanrım, bu rütbeye yükselmek için çok gençsin, Yüzbaşı." Samet huzursuzlukla kıpırdanırken, gözucuyla, Archie'nin paniğe kapıldığını gördü. Samet ayaklarını biraz daha açarak, yere sağlamca bastı.

"Bu konuda canınızı sıkıyorsam, özür dilerim... ama beni öldürmek niyetinde misiniz?"

Samet'in kolu da tabanca da hiç kıpırdamıyordu. Onu öldürebilirdi, onu soğukkanlılıkla öldürebilirdi. Samet'in karanlığın örtüsüne sığınmaya veya savaş bahanesine ihtiyacı yoktu. Onu öldürebilirdi, bunu ikisi de biliyordu. Hintlinin bakışını gören Rus öne çıktı. "Özür dilerim, Yüzbaşı."

Samet hâlâ Doktor'a dönük, konuşmadan duruyordu. Rus, bir adımda yanına geldi. Doktor Hasta'ya hitap ederek, "Böyle bir niyetimiz yok," dedi. "Sizi Polonya'ya götürmek için emir aldık."

"Peki, orada mı öldürüleceğim?"

"Buna yetkili merciler karar verecek."

Doktor başını bir yana eğip gözlerini kıstı. "Şey... insan böyle bir şeyi bilmek ister de. Bunu bilmek garip bir şekilde önemli. Bunu söylemek en azından kibarlıktır. Öldürülecek misin, yoksa bağışlanacak mısın?"

Rus, "Buna yetkili merciler karar verecek," diye tekrarladı.

Samet, Doktor'un arkasına doğru yürüyüp tabancasını adamın başının arkasına dayadı. "Yürü," dedi.

Silahlarını ona doğrultmuş on iki adam onu evden çıkartırken, Doktor Hasta, "Yetkili merciler karar verecek...Barış zamanı nasıl da uygarca, değil mi?" diyordu.

***

Müfreze o gece, kelepçeli Doktor Hasta'yı tepenin dibinde cipte bırakarak kahveye çekildi.

Nikolay, odaya giren Samet ile Archie'ye, neşeli bir sesle, "Poker oynar mısınız?" diye sordu.

Archie, "Ben her oyunu oynarım," dedi.

Çarpık bir gülümsemeyle yerini alan Samet, "Bunun daha doğrusu, *İyi oynar mısın?* diye sormaktır," dedi.

"Sen iyi oynar mısın, Yüzbaşı İkbal?"

Dağıtılan kâğıtları alıp tek elinde yelpaze gibi açarak, "Hem de bir usta gibi," dedi.

Herkesin bardağına biraz daha rakı koyan Nikolay, "Madem dostumuz İkbal kendinden bu kadar emin, o zaman küçük başlamakta yarar var," dedi. "Sigarayla başlayalım, bakalım ne olacak?"

Sigaradan madalyalara, oradan tabancalara, oradan radyoya, oradan ciplere ilerlediler. Gece yarısı olduğunda, Samet üç cip, yedi tabanca, on dört madalya ile Kozan'ın kız kardeşinin evine bitişik arsayı kazanmış, dört at, üç tavuk ve bir ördek için de borç senedi imzalatmıştı.

Açık ve dostça tavrı endişeli bir ciddiyete dönüşen Nikolay

Pesotski, "Dostum, " dedi. "Malımızı geri almak için bize bir şans tanımalısın. Oyunu böyle bırakmamız imkânsız."

Samet, sandalyesinde ağzı açık oturan sarhoş Archibald Jones'la göz göze gelmemeye çalışarak, "Kazandığım şeylere karşılık Doktor'u istiyorum," dedi.

Nikolay hayret içinde arkasına dayanarak, "Niçin? Ne işine yarar ki?" diye sordu.

"Özel nedenlerim var. Onu bu akşam alıp götürmek istiyorum, kimse beni izlemeyecek ve olay rapor edilmeyecek."

Nikolay Pesotski ellerine baktı, masada oturanlara baktı, sonra tekrar ellerine baktı. Sonra elini cebine sokup anahtarları Samet'in önüne attı.

Samet ile Archie dışarı çıkınca, başını kontrol paneline yaslayarak uyuyan Doktor Hasta'nın olduğu cipe bindiler, motoru çalıştırıp cipi karanlığa doğru sürdüler.

Köyden elli kilometre ileride, Doktor Hasta, alçak sesle yapılan ve yakın geleceğini ilgilendiren bir tartışmayla uyandı.

Archie, "Ama *niye?*" diye tıslıyordu.

"Benim bakış açıma göre, elimizi kana bulamamız gerekiyor da ondan. Telafi etmek için. Jones, anlamıyor musun? Bu savaşta senle ben salak rolü oynayıp durduk. Onunla savaşmayı beceremediğimiz büyük bir kötülük vardı ve şimdi ise artık çok geç. Ama elimizde o var, bu bir fırsat. Sana şunu sorayım: Bu savaş niçin yapıldı?"

Archie cevap yerine, "Saçmalama," diye atıldı.

"Gelecekte *özgür* olalım diye. Sorun hep buydu: *Çocuklarının nasıl bir dünyada büyümesini istiyorsun?* Ve biz hiçbir şey yapmadık. Ahlâki bir dönüm noktasındayız."

Archie, "Ne demek istediğini anlamıyorum, anlamak da istemiyorum," diye çıkıştı. Yarı baygın Hasta'yı işaret ederek, "Karşımıza çıkan ilk kışlada ondan kurtulacağız, sonra yollarımız ayrılacak; beni ilgilendiren yegâne dönüm noktası da bu."

Kilometrelerce hiç değişmeden uzanan bozkırda yol alır-

ken Samet, "Bence kuşaklar birbirleriyle konuşuyor, Jones. Bu bir replik değil, yaşam bir replik değildir -bu falcılık değil-, yaşam bir dairedir ve onlar bizimle konuşuyorlar. İşte bu yüzden, kader okunamaz; onu *yaşamak zorundasın.*" Samet, yine morfinin onu bilgilendirdiğini hissedebiliyordu; evrendeki tüm bilgi, duvarlardaki tüm bilgi muhteşem bir anda ona malum oluyordu.

Samet, Doktor'u saçlarından kavrayıp boynunu arkaya doğru bastırdı, "Bu adam kim, biliyor musun, Jones? Ruslar bana söyledi. Benim gibi bir bilim adamı, ama hangi bilimle uğraşıyor? Kimin doğup, kimin doğmayacağına karar veriyor; insanları tavuk gibi üretip, nitelikleri doğru değilse onları yok ediyor. O, geleceği kontrol etmek, düzenlemek istiyor. O, yok edilemeyen, bu dünyanın son günlerini görecek kadar hayatta kalabilecek bir insan soyu istiyor. Ama bu bir laboratuvarda yapılamaz. Bu ancak ve ancak imanla yapılır! Koruyan ve esirgeyen yalnız Allah'tır! Ben dindar bir adam değilim -asla o kadar güçlü olamadım- ama gerçeği görmezden gelecek kadar da ahmak değilim."

"Ama biraz önce bunun *sizin sorununuz olmadığını* söylemedin mi, tepede böyle söyledin," Archie, Samet'in bir açığını yakaladığı için heyecanla konuşuyordu. "Yani, yani, yani bu adam ne yaparsa... ne yaparsa yapsın, sen onun *bizim* sorunumuz olduğunu söyledin, bizim, *Batılıların* sorunu, öyle söyledin."

Bu arada, Samet'in hâlâ saçlarından tuttuğu ve gözlerinden dere gibi şırıl şırıl kanlı yaşlar akan Doktor Hasta, dili boğazını tıkadığı için boğulmak üzereydi.

Archie, "Dikkat et, onu boğuyorsun," dedi.

Samet yankı bile yapmayan bozkıra doğru, "Ne olmuş?" diye bağırdı. "Onun gibileri, yaşayan yaratıkların tasarlanması gerektiğine inanır. Onlar hayat bilimine tapınır, hayatı bize bahşedene değil! O bir Nazi. Hem de en kötüsünden."

Archie, yakaladığı açığı ifade etmeye kararlıydı, "Ama sen

dedin ki..." diye devam etti. "Bunların sizinle bir ilgisi olmadığını söyledin. Sizin sorununuz olmadığını söyledin. Bu cipte bu çılgın Almanla görülecek hesabı olan biri varsa..."

"Fransız. O bir Fransız."

"Peki, Fransız; onunla görülecek hesabı olan biri varsa, o da benim. Biz İngiltere'nin geleceği için savaşıyorduk. İngiltere için. Bilirsin," Archie gerekli sözcükleri zihninde arıyordu, "Demokrasi ve pazar yemekleri ve... ve... rıhtımda yürüyüşler, sosis ile patates püresi ve *bizim* olan şeyler için. *Sizin* değil."

Samet, "*Aynen* öyle," dedi.

"Ne dedin?"

"Bunu *sen* yapmalısın, Archie!"

"Haydi canım, sen de!"

Samet sesinde çirkin bir neşeyle, "Jones, kaderin gözünün içine bakıyor, sense maymununu tokatlıyorsun," dedi. Saçından tuttuğu Doktor'u hâlâ koltuğa bastırıyordu.

Samet, Doktor'un boynunu kıracak kadar bastırmaya başlayınca, Archie gözünü yoldan ayırmamaya çalışarak, "Biraz yavaş," dedi. "Gerçi ölmeyi hak etmediğini söylemek istemiyorum, tamam mı?"

"O zaman yap bu işi. *Bitir bu işi.*"

"Bunu yapmam senin için neden bu kadar önemli, anlamıyorum? Asla bir adam öldürmediğimi, böyle göz gözeyken, durup dururken öldürmediğimi biliyorsun. Bir insan otomobilin içinde ölmemeli.... Bunu yapamam."

"Jones, sorun, *iş olacağına varınca* senin ne yapacağındır. Bu beni son derece ilgilendiren bir sorun. Bu akşamı, çok eski bir inancın hayata geçirildiği ân olarak kabul et. İstersen bir deney de sayabilirsin."

"Neden söz ettiğini anlamıyorum."

"Jones, senin nasıl bir adam olduğunu öğrenmek istiyorum. Senin neler yapabileceğini görmek istiyorum. Jones, sen bir korkak mısın?"

Archie cipi aniden durdurdu.

"Lanet olası, sen aranıyorsun, gerçekten aranıyorsun."

Samet, "Jones, sen hiçbir şeyi savunmuyorsun," diye devam etti. "Ne bir inancı, ne bir politikayı. Hatta ülkeni bile savunmuyorsun. Senin gibilerin, benim gibileri nasıl olup da fethettiği kahrolası bir esrar. Sen bir şifresin, değil mi?"

"Bir neyim?"

"Bir ahmağın tekisin. Çocukların sana ne olduğunu, kim olduğunu sorduğu zaman onlara ne diyeceksin? Kim olduğunu hiç öğrenebilecek misin? Öğrenebilecek misin?"

"Lanet olası, sen kendini çok muhteşem bir şey mi sanıyorsun?"

"Ben bir Müslümanım, bir Erkek ve bir Oğulum ve İnançlı biriyim. Kıyamet gününü de göreceğim," dedi.

"Sen kahrolası bir sarhoşun tekisin ve uyuşturucunun etkisindesin; bu gece uyuşturucu aldın, değil mi?"

Samet dua eder gibi yavaş yavaş tekrarladı: "Ben bir Müslümanım, bir Erkek ve bir Oğulum ve İnançlı biriyim. Kıyamet gününü de göreceğim."

Archie, "Lanet olası, bu da ne demek oluyor?" diye bağırarak Doktor Hasta'yı yakaladı. Kan revan içindeki yüzünü, burnu burnuna değene kadar kendi yüzüne yaklaştırdı.

Archie, "Sen," diye bağırdı. "Sen benimle geliyorsun."

"Gelirdim ama, Mösyö..." Doktor kelepçeli ellerini ona kaldırdı.

Archie kelepçeyi paslı anahtarla zar zor açtı, Doktor'u cipten dışarı çekti, silahını Doktor Marc-Pierre Perret'nin kafasına doğru tutarak, yoldan ayrılıp karanlığa doğru yürümeye başladı.

Yürürlerken Doktor Hasta, "Delikanlı, beni öldürecek misin?" diye sordu.

Archie, "Öyle görünüyor, değil mi?" dedi.

"Hayatımı kurtarman için sana yalvarabilir miyim?"

Archie yürümeyi sürdürmesi için onu iterek, "Nasıl istersen," dedi.

Cipte oturan Samet, beş dakika kadar sonra bir silah sesi duydu. Bu onu yerinden sıçrattı. Isıracak et arayarak bileğinin çevresinde dolaşan bir böceği, eliyle vurarak öldürdü. Başını kaldırınca Archie'nin döndüğünü gördü, fena halde topallayıp kanayarak, farların ışığına girip çıktıkça, bir görünür bir görünmez oluyor, aydınlanıyor, karanlıkta kalıyordu. Çok genç olduğu aşikârdı, farların ışığında sarı saçları yarı saydam görünüyordu, dolunaya benzeyen yüzü, yeni doğan ve önce başı görünen büyük bir bebeğinki gibi ışıltılıydı.

SAMET
1984 - 1857

"Kriket testi -hangi takımı alkışlıyorlar?... Sen hâlâ geriye, geldiğin yere mi bakıyorsun, yoksa olduğun yere mi?"

(Norman Tebbit)

6
SAMET İKBAL'İN BAŞTAN ÇIKIŞI

Çocuklar. Samet hasta olur gibi çocuklara yakalanmıştı. Evet, ikisini de -bir erkeğin isteyebileceği kadar- istemişti ama öbür şeyi hiç hesaba katmamıştı. Bu konuda kimse size bir şey söylemez zaten. Çocukları *tanıma* konusunu. Samet aşağı yukarı kırk yıldır, hayat yolunda memnun mesut ilerlerken, bu yolun kenarında belirli aralarda bulunan her servis istayonunun kreş tesislerinde, toplumun bir alt sınıfının, üstelik ağlayan ve kusan bir alt sınıfın yaşadığının farkına varmamıştı. Onlar hakkında hiçbir şey bilmiyordu ve onun ilgi alanının dışında kalıyorlardı. Sonra aniden, seksenli yılların başlarında, çocuk mikrobu ona bulaştı; *başkalarının çocukları*, *kendi* çocuklarının arkadaşları olan çocuklar ve *onların* da arkadaşları,

sonra da çocuk televizyonundaki çocuk programlarında gördüğü çocuklar. 1984 yılında artık toplumsal ve kültürel çevresinin en az yüzde otuzu dokuz yaşın altındaydı ve bütün bunların sonunda kendini, kaçınılmaz olarak şimdiki durumunda buluverdi. *Okul Aile Birliği* üyesi olmuştu.

Garip bir simetrik gelişme sonunda, Okul Aile Birliği üyesi olmak bir ebeveyn olma sürecine tam bir ayna tutar. Her şey masumca başlar. Öylesine. Her yıl düzenlenen Bahar Festivali'ne neşeyle katılırsınız, piyango biletlerinin satılmasına yardım edersiniz (çünkü kızıl saçlı güzel müzik öğretmeni rica etmiştir), bir şişe viski kazanırsınız (bütün okul piyangoları şikelidir) ve siz daha ne olduğunu anlamadan haftalık okul idare heyeti toplantılarına katılmaya, konserler tertiplemeye, yeni müzik bölümü için planlar yapmaya, içme suyu musluklarının yenilenmesi için bağış toplamaya başlarsınız; artık okula *bulaşmış*, onun bir *parçası* olmuşsunuzdur. Zamanla çocuğunuzu okulun kapısında bırakmaktan vazgeçersiniz. Peşlerinden okula girersiniz.

"Elini indir."

"*Hayır*, indirmeyeceğim."

"Lütfen, indir."

"Elimi bırak."

"Samet, beni rezil etmeye niçin bu kadar heveslisin? *Elini indir.*"

"Benim de bir fikrim var. Benim de fikir sahibi olmaya hakkım var, ayrıca o fikri *ifade etmeye* de."

"Evet, ama bu kadar sık ifade etmek zorunda mısın?"

Bu fısıltılı konuşma, 1984 yılında Temmuz başlarında Okul Aile Birliği'nin bir çarşamba toplantısında, arkada oturan Samet ile Alsana arasında geçti. Alsana, Samet'in kararlı sol elini zorla indirmek için elinden gelen bütün çabayı harcadı.

"Elimi bırakasana be kadın!"

Alsana iki küçük eliyle onun bileğini yakalayıp bir Çin nu-

marası yapmaya kalkıştı. "Samet Maya, sadece seni kendinden korumaya çalıştığımın farkında değil misin?"

Bilek güreşi gizlice devam ederken, dar bir kot pantolon giymiş, kıvır kıvır saçlı, kazma dişli, ince uzun boylu, beyaz bir dul olan başkan Katie Miniver, Samet'le göz göze gelmemek için çırpınıyordu. Samet'in arkasında oturan ve okulun meyve bahçesindeki ağaçkurtlarından söz ederek Samet'in ısrarlı elinin gözden kaçtığını farz etmeyi imkânsız hale getiren, şişko Bayan Hanson'a içinden küfretti. Eninde sonunda Samet'e konuşma izni vermek zorunda kalacaktı. Bayan Hanson'a başını sallarken, solundaki sekreter Bayan Khilnani'nin yazdığı tutanağa arada bir gizlice göz attı. Haksızlık yapmadığını, anti-demokratik bir davranış içine girmediğini, daha da kötüsü *ırkçılık* yapmadığını (oysa Gökkuşağı Birliği'nin *Renk Körü* adlı küçük yarıyıl broşürünü okumuş ve arka sayfadaki testte iyi puan almıştı), insanın dikkatinden kaçacak kadar derinlere yerleşmiş, toplumsal yönden ise son derece belirleyici bir tarzda, ırkçı olmadığını, böyle olduğunu hayal etmediğini, bunun bir gerçek olduğunu doğrulamak istiyordu. Fakat hayır, hayır. Deli değildi. Notların rastgele bakılan her bölümü bu sorunu vurguluyordu:

13.0 Bayan Janet Trott, oyun bahçesindeki tırmanma çerçevesinin, çok sayıda çocuk oynadığı için bir tehlike haline geldiğini, bu yüzden yanma yeni bir tane daha yapılmasını önerdi. Bayan Trott'un eşi Mimar Bay Hanover Trott'un, bu tırmanma çerçevesini ücret talep etmeden tasarlayıp yaptıracağını belirtti.

13.1 Başkan bir sakınca görmedi. Önerinin oylanmasını istedi.

13.2 Bay İkbal, Batı eğitim sisteminin, neden bedensel faaliyetleri zihinsel ve ruhsal faaliyetlerden üstün tuttuğunu öğrenmek istedi.

13.3 Başkan bunun gerçekten doğru olup olmadığını merak etti.

13.4 Bay İkbal, başlıca savunma noktalarını ayrıntılı olarak açıklayacak ve oğulları Macit ile Millat'ın başlarının üstünde durarak, kasları güçlendiren ve beyne kan götürerek korteksi canlandıran hareketlerin hepsini yapmış olduklarını vurgulayacak bir yazı hazırlayana kadar oylamanın ertelenmesini istedi.

13.4 Bayan Wolfe, Bay İkbal'in kızı Susan'ı başının üstünde durmaya mecbur etmek isteyip istemediğini sordu.

13.6 Bay İkbal, Susan'ın derslerinin durumu ile aşırı kilo sorunu göz önüne alındığında, amuda kalkma egzersizlerinin yararlı olabileceğini belirtti.

"*Evet*, Bay İkbal?"

Samet, Alsana'nın ellerinin yakasında oluşturduğu mengeneden kendini güç bela kurtarıp, gereksiz yere ayağa kalktı ve elindeki dosyadaki kâğıtları karıştırarak içinden istediğini çıkarıp önünde tuttu.

"Evet, evet. Bir önerim var. Bir önerim var."

Dernek üyelerinden belli belirsiz bir inleme yükseldi; bunu kısa süreli yerinde kıpırdanmalar, kaşınmalar, ayak ayak üstüne atmalar, çanta karıştırmalar ve paltoları sandalyelerin üzerine yeniden yerleştirmeler izledi.

"Bir öneri *daha* mı, Bay İkbal?"

"Evet, Bayan Miniver."

"Evet, ama bu akşam zaten on iki öneri sundunuz; bence belki başkalarına..."

"Bayan Miniver, bu önerim ertelenemeyecek kadar önemli. Şimdi ben sadece..."

Samet elindeki kâğıda baktı ve kalemiyle üç kez bir şeyin altını çizdikten sonra, tekrar dernek üyelerine döndü. "Hasat Festivali."

Kıpırdanmalar, kaşınmalar, ayak ayak üstüne atmalar, çanta karıştırmalar, paltoların yeniden yerleştirilmesi.

Katie Miniver, "Evet, Bay İkbal," dedi. "Hasat Festivali'nin *nesi* var?"

"Ben de tam olarak bunu öğrenmek istiyorum. Hasat Festivali'nin *nesi* var? Nedir o? *Neden* önemlidir? Benim çocuklarım niye onu kutlamak zorunda?"

Çok zarif bir kadın olan ve yüzü zalimce kısacık kesilmiş sarı saçlarıyla yarı yarıya örtülü Okul Müdiresi Bayan Owens, Katie Miniver'a bunu ben hallederim gibisinden bir işaret yaptı.

"Bay İkbal, sonbahar toplantısında dini bayramlar konusunu etraflıca görüşmüştük. Sizin de bildiğiniz gibi, okulumuz çok çeşitli dini ve resmi bayramı dikkate alıyor: Bunların arasında Noel, Ramazan, Çin Yeni Yılı, Diwali, Yom Kippur, Hanukkah, Haile Selasie'nin doğum günü, Martin Luther King'in ölüm günü de var. Hasat Festivali ise, okulumuzun dinsel farlılıklara gösterdiği sürekli bağlılığın bir parçasıdır, Bay İkbal."

"Anlıyorum. Bayan Owens, Manor School'da çok putperest var mı?"

"Putperest mi? Pek anlayamadım..."

"Bu çok basit. Hıristiyan takviminde otuz yedi tane dini gün var. Tam *otuz yedi.* Müslüman takviminde sadece *dokuz* tane var. Sadece dokuz. Ve onlar şaşırtıcı sayıdaki Hıristiyan Festivali arasında yok olup gidiyorlar. Benim önerim son derece basit. Hıristiyan takviminden bütün putperest festivallerini çıkarırsak, ortalama..." Samet duraklayıp elindeki kâğıda baktı, "yirmi gün boş kalır, çocuklar bu günleri aralıktaki Lailat-ul-Kadir, ocaktaki Eid-ul-Fitr ve nisandaki Eid-ul-Adha'yı kutlamak için değerlendirebilirler. Kaldırılması gereken ilk festivalde bence Hasat Festivali olmalıdır."

Bayan Owens, güler yüzlü fakat kesin tavrını takınarak, sözlerinin en önemli bölümünü kalabalığa sundu. "Korkarım Hıristiyan bayramlarını yeryüzünden silmek benim yetkimi biraz aşar. Yoksa Noel'i de kaldırır, kendimi bir alay çorap doldurma derdinden kurtarırdım."

Samet sözlerinin yol açtığı gülüşmeleri göz ardı ederek konuşmayı sürdürdü: "İşte, ben de zaten bunu söylemek istiyorum. Hasat Festivali bir Hıristiyan bayramı *değildir.* İncil'in ne-

resinde, *Anne babanızın dolabından yiyecek çalıp okul toplantısına getirmelisiniz* ve *annenizi balık biçiminde bir ekmek pişirmeye zorlamalısınız,* diye yazıyor. Bunlar putperestlerin idealleri! Bana söyler misiniz nerede, *Wembley'de oturan yaşlı bir adama donmuş balık götüreceksiniz*, diye yazıyor."

Bayan Owens öğretmenlerin yaptıklarının dışında kinayeye pek alışık olmadığı için kaşlarını çattı. Öğretmenlerinki de genelde şöyle şeylerdi: *Biz bir ahırda mı yaşıyoruz? Sanırım kendi evinizde de böyle davranıyorsunuzdur!*

"Bay İkbal, Hasat Festivali'ni sürdürmenin en önemli nedeni de onun bu *iyiliksever* yönüdür. Yaşlılara yiyecek götürmek İncil'de yazsa da yazmasa da övülecek bir davranıştır. Noel akşamı hindi yememiz gerektiği de İncil'de yazılı değil, ama kimse bu yüzden hindi yenmesine karşı çıkmıyor. Doğrusunu isterseniz, Bay İkbal, biz bu gibi konuların, *dinsel* değil, *toplumsal* olduğunu düşünüyoruz."

Samet sesini yükselterek, "Bir insanın Tanrı'sı, onun toplumudur," dedi.

"Evet, hımın... Şey, öneriyi oylayalım mı?"

Bayan Owens, sinirli bir tavırla el kaldıran var mı diye bakındı. "Oylama isteyen var mı?"

Samet, Alsana'nın elini sıktı. O da onun ayak bileğini tekmeledi. Samet karısının ayak başparmağına bastı. O da onun kalçasını çimdikledi. Samet tekrar karısının serçe parmağını bükünce, Alsana isteksizce sağ elini kaldırırken, sol dirseğiyle kocasının apışarasına vuruverdi.

Bayan Owens, "Teşekkür ederim, Bayan İkbal," derken, Janice ile Ellen de ona, boyun eğdirilen Müslüman kadınlara ayırdıkları o acı ve hüzün dolu tebessümle baktılar.

"Okul takviminden Hasat Festivali'ni çıkarmak isteyenler..."

"Putperest kökenli olduğu gerekçesiyle."

"Bazı putperest çağrışımlar... yaptığı gerekçesiyle. Ellerini kaldırsın."

Bayan Owens gözleriyle odayı taradı. Tek bir el, kızıl saçlı güzel müzik öğretmeni Poppy Burt-Jones'un eli, bileziklerini şıngır şıngır bileğinden aşağı kaydırarak kalktı. Sonra, Hintli taklidi giysiler giymiş olan orta yaşlı hippi Chalfen çifti, Marcus ile Joyce, ellerini meydan okurcasına kaldırdılar. Sonra Samet, odanın karşı tarafında mahcubiyet içinde oturan Clara ile Archie'ye anlamlı anlamlı baktı ve ağır ağır iki el daha kalktı.

"Karşı olanlar..."

Geri kalan otuz altı el havaya kalktı.

"Öneri reddedildi."

Samet tekrar otururken, "Eminim bu karar, Manor School Cadılar ve Cinler Cemiyeti'ni çok sevindirecektir," dedi.

Toplantıdan sonra minyatür bir klozette güçlükle rahatlamış olan Samet tuvaletten çıkınca, kızıl saçlı güzel müzik öğretmeni Poppy Burt-Jones, koridorda onun yolunu kesti.

"Bay İkbal."

"Hımm?"

Kadın uzun, soluk ve hafifçe çilli kolunu uzattı. "Poppy Burt-Jones. Macit ile Millat benim orkestra ve şan dersimdeler."

Samet, onun sıkmak istediği sakat eli yerine sağlam sol elini uzattı. "Ah, affedersiniz."

"Hayır, ziyanı yok. Acı vermiyor. Sadece işe yaramıyor."

"Bu iyi! Yani *acınız* olmadığına sevindim, demek istedim."

Doğuştan güzel denilen tiplerdendi. Yirmi sekiz, en fazla otuz iki yaşında olmalıydı. İnce fakat sıska değildi, göğüs kafesi bir çocuğunki gibi kavisliydi; uzun, basık göğüslerinin ucu kalkıktı; yakası açık beyaz bir gömlek, eski bir Levi's ve gri spor ayakkabı giymiş, gür, koyu kızıl saçlarını gelişigüzel biçimde atkuyruğu yapmıştı. Birkaç tutam saç boynuna düşmüştü. Çilliydi. Samet'e hoş ve biraz baygın bir tebessümle bakıyordu.

"İkizler hakkında görüşmek istediğiniz bir şey mi vardı? Bir sorun mu var?"

"Yoo, hayır, hayır... Şey, onlar iyiler. Macit biraz zorlanıyor ama notları iyi olduğu için sanırım flüt çalmayı pek önemsemiyor. Millat ise saksafona bayağı yatkın. Hayır, ben sadece iyi bir konuya dikkat çektiğinizi söylemek istedim." Başparmağıyla toplantı salonunu işaret etti. "Toplantıda. Hasat Festivali bana hep çok saçma gelmiştir. Yaşlılara yardım etmek istiyorsan onlara konserve Heinz spagetti göndereceğine, farklı bir hükümet için oy vermelisin." Ona tekrar gülümseyerek, bir tutam saçı kulağının arkasına itti.

İkinci tebesssüm çok hoşuna gitmişti, elli yedi yıllık göbeğini içine çekerek, "Başkalarının da böyle düşünmemesi ne kötü," dedi. "Bu akşam çok azınlıkta kaldık."

"Şey, Chalfen'ler sizi destekledi -çok *hoş* insanlar-, onlar gerçek birer *entelektüeldir*," bunu sanki egzotik, tropikal bir hastalıkmış gibi fısıldadı. "Adam bilim adamı, kadın da bahçecilikle ilgili, ama ikisi de ayağı yere basan tipler. Onlarla da konuştum ve bu işi sizin takip etmeniz gerektiğini söylediler. Bence, aslında önümüzdeki birkaç ay içinde bir ara toplanıp eylül toplantısı için yeni bir öneri hazırlamalıyız; toplantıya yakın bir zamanda, daha anlaşılır bir şey yapmalıyız, belki broşürler bastırabiliriz, öyle bir şey. Ben Hint kültürüne gerçekten çok ilgi duyarım. Sözünü ettiğiniz o bayramların çok daha... renkli olacağını düşünüyorum... Onları sanat tarihi, müzik ve resim dersleriyle de destekleyebiliriz. Bu *gerçekten* çok heyecanlı olurdu," derken, Poppy Burt-Jones gerçekten heyecanlanmıştı. "Bence bu çocuklar için gerçekten yararlı olurdu."

Samet, bu kadının kendine erotik bir ilgi duymasının imkânsız olduğunu biliyordu. Yine de çevreye bakınıp Alsana'yı aradı, yine de cebindeki otomobil anahtarlarını sinirli sinirli şıngırdattı, yine de kalbini buz gibi bir şeyin sardığını hissetti ve yine de bunun Tanrı korkusu olduğunu anladı.

Samet, İngiltere'ye geldiğinden beri çok kez tekrarlamak zorunda kaldığı bu cümleyi şimdiye dek hiç bu kadar sabırla söylememişti: "Biliyorsunuz, ben aslında Hintli *değilim*."

Poppy Burt-Jones şaşırmış ve hayal kırıklığına uğramıştı. "Değil misiniz?"

"Hayır, ben Benglades'liyim."

"Benglades..."

"Eskiden Pakistan'dı. Daha eskiden de Bengal."

"Ah, evet. Yani aynı yer."

"Evet, öyle."

Sıkıntılı, kısa bir sessizlik oldu ve bu arada Samet, onu son on yılda tanıştığı kadınların hepsinden daha fazla arzuladığını fark etti. Bunu hemen öyle anlayıverdi. Arzu çevreyi kollayıp, komşuların evde olup olmadığını bile kontrol etmeye gerek duymadı; bir tekmeyle kapıyı açıp, içeri yerleşiverdi. Kendini bir tuhaf hissediyordu. Sonra, Poppy Burt-Jones'u ve onun akla getirdiği bütün fiziksel ve metafiziksel sonuçları değerlendirirken, yüz kaslarının, zihninin hareketlerini izleyerek uyarıdan dehşete kadar bütün duygularını gülünç bir şekilde sergilediğini fark etti. İşler daha da kötüleşmeden konuşmalıydı.

İradesi dışında konuşarak, "Evet... öneriyi yeniden gündeme getirmek iyi bir fikir," dedi, çünkü şu anda iradesinden daha hayvani bir şey konuşuyordu. "Tabii buna zaman ayırabilirseniz."

"Tabii, bunu konuşabiliriz. Birkaç hafta içinde sizi ararım. Belki orkestra dersinden sonra buluşabiliriz, olur mu?"

"Çok iyi olur... Güzel."

"Harika! O zaman anlaştık. Çocuklarınız gerçekten çok sevimli, çok sıradışı çocuklar. Chalfen'lere de bunu söylüyordum, Marcus hemen durumu aydınlattı: Sizi rahatsız etmezse açıklayayım, Hintli çocuklar genelde çok daha..."

"Daha?"

"*Sessizler*. Çok terbiyeliler fakat sanki *baskı altındaymış* gibi davranıyorlar."

Samet, Alsana bunları duyarsa diye içinden geçirip, irkildi.

"Oysa Macit ile Millat çok... *canlılar*."

Samet güçlükle gülümsedi.

"Macit, dokuz yaşında bir çocuk için inanılmayacak kadar entelektüel, herkes böyle söylüyor. Olağanüstü bir çocuk. Onunla *çok* gurur duyuyor olmalısınız. Büyümüş de küçülmüş gibi. Giysileri bile öyle... Daha önce böyle ... böyle *ciddi* giyinen dokuz yaşında bir çocuk hiç görmemiştim."

İkizler hep kendi giysilerini seçmekte ısrar etmiş ve bir örnek kot giyerek genetik yakınlıklarının boğucu düğümünü daha da sıkmak istememişlerdi. Millat, kırmızı çizgili Nike'lar, Osh Kosh Begosh ve içi dışı desenli garip askılı pantalonlar alması için Alsana'yı sıkıştırırken; Macit, hava nasıl olursa olsun cüce bir kütüphane memuru gibi gri kazak, gri gömlek ve siyah pantalondan oluşan kıyafetini, parlak siyah ayakkabıları ve burnunun üstünde duran Ulusal Sağlık Servisi'nden alınan gözlüğüyle tamamlardı. Alsana onu Mothercare'in ana renkler bölümüne ite kaka sokarak, "Küçük adam, Amma'nın hatırı için bir tane de mavi al, olmaz mı?" diye yalvarırdı. "Sadece bir tane mavi. Gözlerine de yakışır. Macit, Amma'nın hatırı için. Nasıl olur da maviyi sevmezsin? Gökyüzü de mavidir!" diye yakarırdı.

"Hayır, Amma. Gökyüzü mavi değildir. Sadece beyaz ışık vardır. Beyaz ışığın içinde gökkuşağının bütün renkleri vardır ve onlar gökyüzündeki milyarlarca molekül arasına dağılınca, kısa dalga boylu renkler -mavi ve mor- görünür. Gökyüzü aslında mavi değildir. Sadece öyle görünür. Buna Rayleigh dağılımı denir."

Buz gibi zekâsı olan, garip bir çocuk.

Poppy, "Onunla *çok* gurur duyuyor olmalısınız," diye gülümseyerek tekrarladı. "Ben de olsam gururlanırdım."

Samet, ikinci oğlunun (iki dakika farkla) acı veren anısıyla, aletinin sertleşmesi yarıda kaldığı için iç geçirerek, "Ne yazık ki, Millat işe yaramazın biridir," dedi.

Poppy hayretler içinde, "Ah, hayır! Hayır, ben asla bunu demek istemedim... Belki biraz Macit'in gölgesinde kalıyor ama müthiş bir kişiliği var! Dersleri takip edişi biraz zayıf ama herkes ona *bayılıyor*, üstelik çok da güzel bir çocuk." Ona göz

kırpıp hafifçe omzuna vurarak, "Bu da genetik olmalı," dedi.

Genetik mi? Bununla ne demek istedi, *genetik olmalı?*

Onlara görünmeden arkalarından yaklaşan Archie, Samet'in sırtına bir yumruk indirerek, "Merhaba!" dedi. Poppy'nin elini sıkarken, eğitimli insanlarla karşılaştığı zaman takındığı o neredeyse alaycı, aristokrat tavırlarıyla tekrar, "Merhaba!" dedi. "Archie Jones. İrie'nin babasıyım, bu, günahlarımın cezası olmalı."

"Poppy Burt-Jones. İrie benim..."

"Evet, müzik dersinizde. Durmadan sizden söz eder. Ama onu birinci kemanlara seçmediniz diye biraz düş kırıklığına uğradı... Belki gelecek yıl, ha, ne dersiniz?" Archie, Poppy ile ikisinden biraz uzakta duran ve bir tuhaf görünen Samet'e baktı. Archie, onun yüzünde kahrolası garip bir ifade var, diye düşündü. "Demek ünlü İkbal'le tanıştınız! Samet, toplantıda biraz fazla ileri gittin. Değil mi, ha?"

Poppy tatlı bir sesle, "Bilmem," dedi. "Aslında ben, Bay İkbal'in önemli bir konuya dikkat çektiğini düşünüyorum. Söylediklerinin birçoğu beni çok etkiledi. Birçok konuda böyle bilgili olmayı çok isterdim. Ne yazık ki sadece kendi konumla ilgiliyim. Bay İkbal, siz *profesör* müsünüz?"

Archie'nin orada olması yüzünden yalan söyleyemediğine hırslanan ve "garson" sözcüğü boğazına takılan Samet, "Hayır, hayır," dedi. "Aslında bir lokantada çalışıyorum. Gençliğimde bazı çalışmalar yaptım ama araya savaş girdi..." Samet omuz silkerek cümlesini bitirdi ve Poppy Burt-Jones'un çilli yüzünün şekil değiştirerek, kocaman, kırmızı, şaşkın bir soru işareti halini almasını içi ezilerek izledi.

Sanki radyo, harpsicord veya su kuyusu demiş gibi, "Savaş mı?" diye sordu. "Falkland Savaşı mı?"

Samet ifadesiz bir sesle, "Hayır," dedi. "İkinci Dünya."

"Ah, Bay İkbal, inanılır gibi değil. Herhalde çok gençtiniz."

Archie sırıtarak, "Bazı tanklar bizden daha yaşlıydı, tatlım," dedi.

"Bay İkbal, buna çok şaşırdım! Ama esmer tenin daha az kırıştığı söylenir, öyle değil mi?"

Samet, "Öyle mi?" derken, onun kat kat ölü epidermis tabakasıyla kaplı gergin, pembe tenini hayal etmeye çalıştı. "Ben çocukların bir erkeği gençleştirdiğini sanıyordum."

Poppy güldü. "Tabii o da var. Peki öyleyse!" derken, aynı zamanda hem mahcup, hem nazlı, hem de kendinden emin görünüyordu. "Siz çok iyi görünüyorsunuz. Eminim daha önce de Ömer Şerif'e benzetilmişsinizdir, Bay İkbal."

Samet mutluluk içinde, "Yoo, hayır, hayır, hayır," dedi. "Tek benzerlik, ikimizin de briç sevmemiz. Hayır, hayır, hayır... Ben Samet'im," diye ekledi. "Hem lütfen, bana sadece Samet deyin."

Öğretmenlere ısrarla hep böyle hitap eden Archie, "Bayan, ona başka bir zaman Samet demeniz gerekecek," dedi. "Çünkü bizim gitmemiz gerek. Eşlerimiz park yerinde bekliyor. Anlaşılan, yemeğe gidiyoruz."

Poppy yine yanlış ele uzandı ve Samet sol eliyle onun elini kavrayınca kızardı. "Sizinle konuşmak keyifliydi."

"Evet. Hoşça kalın."

Archie, Samet'i kapıdan çıkarıp hafifçe yokuş yoldan ön kapıya götürürken, "Haydi, haydi," diyordu. "Tanrım, o neydi öyle! *Hiyuu*... Hoş, çok hoş. Seninki de iyi denemeydi ama... *İkimizin de briç sevmesi* nerden aklına geldi. Seni yirmi yıldır tanırım, hiç briç oynadığını görmedim. Sen hep beş kart poker oynarsın."

"Kapa çeneni, Archibald."

"Yoo, yoo, doğruya doğru, gayet iyiydin. Ama sen böyle şeyler yapmazdın, Tanrı'ya döndün ya, tenin cazibesine kapılman şaşırtıcı."

Samet, Archie'nin omzunda duran elini silkeledi. "Nasıl böyle tahammül edilemeyecek kadar kaba olabiliyorsun *sen*?"

"*Ben* bir şey yapmadım ki..."

Ama Samet onu dinlemiyordu, son on yıldır İngiltere'de öğ-

rendiği, bütün gücüyle inanmaya çalıştığı ve onu pantolonundaki iğrenç ateşten koruyacağını umduğu iki İngiliz özdeyişini şimdiden içinden tekrarlıyordu.

Saf yürekler için her şey saftır. Saf yürekler için her şey saftır. Saf yürekler için her şey saftır.

O kadar da olsun artık. O kadar da olsun artık. O kadar da olsun artık.

Ama biraz geriye saralım.

1) Saf yürekler için her şey saftır

Cinsellik, en azından cinselliğin ayartıcılığı, uzun süredir sorun yaratıyordu. 1976 yılı civarında, Samet'in yüreğine Tanrı korkusu ilk kez sızmaya başladığı zaman, küçük avuçlu, güçsüz bilekli ve ilgisiz Alsana'yla evlendikten hemen sonra, Croydon'daki camideki yaşlıca bir hocaya, bir erkeğin... eliyle şey... yapması caiz midir, diye sessizce sormuştu.

İşaretle anlatma işleminin daha yarısındayken, yaşlı hoca masadaki yığından aldığı bir broşürü sessizce ona uzatmış ve kesin bir tavır takınarak kırışık parmağıyla üçüncü bölümün altını çizmişti.

Orucu bozan dokuz şey vardır:

1) Yemek ve içmek.

2) Cinsel ilişkiye girmek.

3) **Mastürbasyon (istimna) yapmak, boşalmayla sonuçlanan kendi kendini tatmin demektir.**

4) Yüce Allah'a veya Peygamberine veya Kutsal Peygamberin haleflerine iftira etmek.

5) Çok miktarda toz yutmak.

6) Başını tümüyle suya sokmak.

7) Sabah ezanına kadar cenabet kalmak.

8) Sıvıyla lavman yapmak.
9) Kusmak.

Samet sıkıntı içinde, "Peki, hocam, ya oruç tutmuyorsa?" diye sormuştu.

Yaşlı hoca çok ciddiydi. "İbni Ömer'e sorulmuş. Onun şöyle cevap verdiği söylenir: *Suyu çıkana kadar erkek organının ovuşturulmasmdan ibarettir. Bu sadece, ovuşturulan bir sinirdir."*

Samet bunu duyunca rahatlamıştı, ama Hoca devam etti: "Başka bir rivayete göre de şöyle cevap vermiş: *İnsanın kendi kendini tatmin etmesi yasaklanmıştır."*

"Ama hangisi doğru? Bu helal mi, haram mı? Bazılarının dediğine göre..." diye Samet utanarak konuşmaya başlamıştı. "*Saf yürekler için her şey saftır.* İnsan kendine karşı dürüst ve tutarlıysa, bu kimseye zarar vermez, kimseyi rahatsız ..."

Ama hoca buna gülmüştü. "Biz *onların* kim olduğunu biliyoruz. Allah Anglikanlara acısın! Samet, bir erkeğin erkeklik organı kalktığı zaman aklının üçte ikisi yok olur." Hoca başını sallayarak ekledi: "Ve imanının üçte biri de. Hazreti Muhammet Aleyhisselam'ın -huzur içinde yatsın!- bir hadisi var, şöyle diyor: *Ey Allah'ım, kulaklarımın, gözlerimin, dilimin, kalbimin ve cinsel organımın kötülüğünden kaçıp sana sığmıyorum."*

"İyi ama... bir adam safsa, o zaman..."

"Samet, bana tek bir saf adam gösterebilir misin? Tek bir saf davranış göster bana! Ah, Samet Maya... Ben sana sağ elinden uzak durmayı sağlık veririm."

Tabii Samet, Samet olduğu için, bildiği Batılı pragmatizminin en iyisini uyguladı, eve gidip bir yandan, *Saf yürekler için her şey saftır* diye tekrarlarken, sağlam sol eliyle hararetle işe koyuldu. *Saf yürekler için her şey saftır* diye diye sonunda yapış yapış, hüzünlü ve kasvetli bir orgazma ulaştı. Lokantadan sabahın üçünde sürünerek eve döndüğü her Allah'ın sabahı (Alsana'yı uyandırmamak için) tek başına yattığı evin üst ka-

tındaki o küçük odada, bu tören beş yıl kadar, sessizce ve gizlice devam etti. İster inanın ister inanmayın, bu telaşlı çekiştirme, sıkıştırma, boşalmalardan ötürü azap çekiyordu. Kendisinin saf olmaması, davranışlarının saf olmaması ve asla saflığa erişemeyeceği korkusuyla kendi kendine işkence ediyordu. Tanrı sanki ona durmadan küçük işaretler gönderiyor, küçük uyarılar yapıyor, başına küçük belalar sarıyordu (1976'da bir idrar yolları iltihabı, 1978'de iğdiş edilme rüyası, 1979'da Alsana'nın büyük teyzesinin kirli, kabuk bağlamış çarşafı keşfedip durumu yanlış yorumlaması) ve 1980'de kriz sonunda patlama noktasına erişti. Tanrı, bir denizkabuğunda duyulan dalga sesleri gibi Samet'in kulağına haykırıyordu; artık bir anlaşma yapmanın zamanı gelmişti.

2) O kadar da olsun artık

Anlaşma şuydu: 1 Ocak 1980 günü, yeni yılda perhiz yapmaya karar verip de, çikolata yiyebilmek koşuluyla peynirden vazgeçenler gibi, Samet içki içmek koşuluyla mastürbasyon yapmaktan vazgeçti. Bu Tanrı'yla yaptığı bir anlaşma, bir iş önerisiydi: Samet ilk taraf, Tanrı ise uyuyan taraf oluyordu. Ve Samet o günden sonra manevi huzurun ve Archibald Jones'la içtiği köpüklü Guiness'lerin keyfini çıkarmıştı; hatta son yudumda bir Hıristiyan gibi yüzünü gökyüzüne kaldırıp, ben aslında iyi bir adamım, diye düşünme alışkanlığını bile edinmişti. Artık maymunu tokatlamıyorum. Beni biraz rahat bırak. Ara sıra bir bardak bir şey içiyorum. *O kadar da olsun artık*...

Ama o, uzlaşmalar, anlaşmalar, sözleşmeler, zayıflıklar ve *o kadar da olsun artık*'ların geçerli olmadığı, yanlış bir dine bağlıydı... Arzuladığı şey anlayış görmek, ayrıcalık tanınmak, kutsal kitabın liberal yorumlanması ve *rahat bırakılmaksa*, yanlış takımı tutuyordu. Onun Tanrı'sı Anglikan, Metodist veya Katolik kiliselerinin sevimli, beyaz sakallı beceriksiz Tanrı-

sı'na *benzemezdi*. Onun Tanrısı'nın görevi *insanları rahat bırakmak değildi*. Samet, 1984 Ağustos'unda kızıl saçlı, güzel müzik öğretmenini daha ilk gördüğü anda gerçeği nihayet kavradı. Tanrı'nın ondan intikam aldığını anladı, oyun bitmiş, anlaşma bozulmuştu ve aklı başında davranma koşulu zaten hiç yerine getirilmemişti, bilinçli olarak ve acımasızca günaha teşvik ediliyordu. Kısacası, bütün anlaşmalar yürürlükten kalkmıştı.

Mastürbasyon ciddi bir şekilde yeniden başladı. Kızıl saçlı, güzel müzik öğretmenini ilk gördüğü an ile onu tekrar gördüğü an arasındaki bu iki ay, Samet'in hayatının en uzun, en yapış yapış, en kokulu, en suçluluk dolu elli altı günü oldu. Nerede olursa olsun, ne yapıyor olursa olsun, birden bu kadınla ilgili bir duyusu ikilem yaşıyordu: Camide onun saçının rengini işitiyor, metroda elini dokunuşunun kokusunu alıyor, masumca işe giderken yolda onun tebesümünü tadıyordu ve bu, Londra'taki her genel tuvaletin yerini öğrenmesine, Shetlands'da yaşayan on beş yaşında bir gencin bile aşırı bulacağı bir mastürbasyon alışkanlığına yol açmıştı. Tek tesellisi, Roosevelt gibi bir Yeni Düzen oturtmuş olmaktı: Otuz bir çekecek ama yemek *yemeyecekti*. Kendini Poppy Burt-Jones'un görüntüleri ve kokularından, *istimna* günahından bir şekilde arındırmak istedi ve Ramazan olmamasına, yılın en uzun günleri hüküm sürmekte olmasına rağmen, gün doğumundan günbatımına kadar Samet'in boğazından bir lokma geçmiyor, hatta küçük porselen bir tükürük hokkası sayesinde kendi tükürüğünü bile yutmuyordu. Ağzına yemek girmediğine göre öbür taraftan çıkan şey de, o kadar sulu ve az, yetersiz ve yarı saydamdı ki, Samet neredeyse günahının azaldığına kendini inandıracaktı. Öyle ki, harikûlade bir gün, organını ne kadar sıkıştırırsa sıkıştırsın artık havadan başka bir şey çıkmayacaktı.

Samet şiddetli -ruhsal, fiziksel ve cinsel- açlığına rağmen, lokantada hâlâ günde on iki saat çalışıyordu. Aslında ancak lokantada rahat edebiliyordu. Ailesini görmeye dayanamıyordu,

O'Connell's'a gitmeye dayanamıyordu, Archie'ye onu bu halde görme zevkini tattırmaya da dayanamıyordu. Ağustos'un ortasında çalışma saatlerini günde on dört saate yükseltti; işinin törensel yanı -sepet dolusu, kuğu şeklinde katlanmış pembe peçeteleri alıp Şiva'nın plastik karanfillerinin izini sürerek çatal bıçağın yerini düzeltmek, bir bardağı parlatmak, porselen tabaklardaki bir parmak izini silmek gibi- onu bir şekilde sakinleştiriyordu. Ne kadar kötü bir Müslüman olsa da, Samet'in mükemmel bir garson olmadığını kimse iddia edemezdi. Can sıkıcı bir beceri onu alıp mükemmelleştirmişti. En azından burada diğerlerine doğru yolu gösterebiliyordu: Soğan yahnisinin bayatlığı nasıl gizlenir, birkaç karidesin daha çok görünmesi nasıl sağlanır, bir Avustralyalı istediği acı biberi gerçekte istemediğine nasıl ikna edilir?.. Palace'ın kapıları dışında, o, mastürbasyon yapan biri, kötü bir koca, ilgisiz bir baba ve Anglikan ahlâkına kapılmış biriydi. Ama burada, yeşilli, sarılı desenli bu dört duvarın arasında, o tek elli bir dâhiydi.

"Şiva! Burada çiçek yok."

Samet'in Yeni Düzen'inin ikinci haftasıydı ve Palace'ta hazırlık yapılan sıradan bir cuma günüydü.

"Şiva, bu vazoyu atlamışsın."

Şiva, on dokuz numaralı masadaki boş, kalem gibi incecik, akuamarin vazoyu incelemek için geldi.

"On beşinci masanın döner sos tabağındaki mango turşusuna, misket limonu turşusu karışmış."

Şiva soğuk soğuk, "Sahi mi?" dedi. Zavallı Şiva, otuzuna girmişti ve artık o kadar yakışıklı değildi ama işte hâlâ buradaydı. Olmasını beklediği şeyler olmamıştı. Samet onun 1979'da kısa bir süre lokantadan ayrılıp bir güvenlik firması kurduğunu hayal meyal hatırlıyordu ama anlaşılan kimse Pakistanlı koruma istemiyordu ve Şiva, terbiye edilmiş bir at gibi, biraz daha az saldırgan ve biraz daha yılgın dönmüştü.

"Evet, Şiva, sahiden öyle."

"Seni çıldırtan şey bu mu?"

"Beni çıldırttığını söylemek biraz abartılı olur... Daha ziyade, beni *rahatsız ediyor* diyelim."

Şiva, "Çünkü son zamanlarda senin kıçına batan bir şey var," diye sözünü kesti. "Bunu hepimiz fark ettik."

"Hepimiz mi?"

"Biz. Çocuklar. Dün peçetenin üstünde bir tuz tanesi vardı. Daha önceki gün Gandi duvarda düz durmuyordu. Daha önceki hafta tam bizim Führer gibi davrandın," diyerek Şiva başıyla Ardaşir'i işaret etti. "Delirmiş gibisin. Gülümsemiyorsun. Yemek yemiyorsun. Sürekli birileriyle uğraşıyorsun. Şef garsonun aklı başında olmayınca da, herkes bozuluyor. Bu, takım kaptanlığı gibi bir şey."

Samet gergin dudaklarla, "Ne demek istediğini kesinlikle anlamıyorum," diyerek vazoyu ona uzattı.

Şiva kışkırtıcı bir tavırla, "Anladığından kesinlikle eminim," diyerek boş vazoyu tekrar masaya koydu.

Samet telaşla vazoyu tekrar alıp ona uzatarak, "Bir şey canımı sıkıyor olsa da, bunun buradaki işimi engellemesi için hiçbir neden yok," dedi. "Başkalarını rahatsız etmek istemem."

Şiva vazoyu bir kez daha masaya koydu. "Demek bir derdin *var*? Haydi... Seninle pek anlaşamayız ama burada birlik içinde olmalıyız. Samet Maya, kaç yıldır beraber çalışıyoruz?"

Samet birden Şiva'ya baktı, Şiva onun terlediğini ve şaşkın bir halde olduğunu gördü. "Evet, evet... bir şey... var."

Şiva elini Samet'in omzuna koydu. "Öyleyse bu lanet olası karanfili unutalım ve gidip sana bir köri pişirelim, güneş yirmi dakika sonra batacak. Haydi gel, Şiva'ya içini dök. Kahretsin, aldırdığımdan değil ama ben de burada çalışmak zorundayım ve sen beni çıldırtıyorsun."

Şiva'nın bu zarafetten uzak, dert ortaklığı önerisi Samet'i garip bir şekilde duygulandırmıştı; pembe kuğularını bırakıp, onun arkasından mutfağa yürüdü.

"Hayvan mı, sebze mi, maden mi?"

Şiva, tezgâhın önünde durup bir tavuk göğsünü muntazam kareler halinde kesip mısır ununa bulamaya başladı.

"Efendim?"

Şiva sabırsızca, "Hayvan mı, sebze mi yoksa maden mi?" diye tekrarladı. "Seni rahatsız eden şey."

"Daha çok hayvan sayılır."

"Dişi mi?"

Samet yakındaki bir tabureye çöküp, başını önüne eğdi.

Şiva, "Demek dişi," diye karar verdi. "Karın mı?"

"Acısı ve utancı karımı sonunda etkileyecek, ama hayır... Sorun o değil."

"Başka bir kuş. Benim uzmanlık konum." Şiva film makinesini getirir gibi yaptı, *Mastermind* filminin şarkısını söyleyerek çekime başladı. "Şiva Bhagwati, konumuz evlilik-dışı maceralar, karınızdan başka kadınlarla yatma konusunda otuz saniyeniz var. İlk soru: Bu doğru bir şey mi? Cevap: Duruma göre değişir. İkinci soru: Cehenneme gider miyim?..."

Samet sinir içinde onu durdurdu, "Ben onunla... sevişmiyorum."

"Bir kere çekime başladım, bitirmem lazım. cehenneme gider miyim? Cevap..."

"Bırak. Unut gitsin. Lütfen, bu konuda söylediklerimi unut."

"Buna patlıcan koymamı istiyor musun?"

"Hayır... yeşil biber yeterli."

Şiva, "Pekâlâ," diyerek bir yeşil biberi atıp bıçağının ucuyla havada yakaladı. "Evet, bir Tavuk Bhuna geliyor. Ne kadar zamandır sürüyor?"

"Bir şeyin sürdüğü yok. Onunla bir kez karşılaştım. Onu tanımıyorum bile."

"Peki, ne yaptın? El peşrevi? Öpücük?"

"Sadece elini sıktım. Oğlumun öğretmeni."

Şiva, soğanlar ile yeşil biberi kızgın yağa attı. "Yani sadece aklın kaldı. Bunda ne var ki?"

Samet ayağa kalktı. "Sadece aklım değil, Şiva. Bütün bedenim başkaldırdı, hiçbir tarafım söz dinlemiyor. Şimdiye kadar fiziksel olarak hiç böylesine zayıf hissetmemiştim kendimi. Örneğin: Ben sürekli..."

Şiva, Samet'in apışarasını işaret etti. "Evet, onu da fark ettik. Niçin işe gelmeden önce onun derdini halletmiyorsun?"

"Hallediyorum... ben... hiç fark etmiyor. Üstelik Allah bunu yasaklamış."

"Ah Samet, sen asla dindar olmamalıydın. Bu sana göre değil." Şiva, soğanın yaşarttığı gözlerini eliyle sildi. "Bu suçluluk duygusu sağlıklı değil."

"Suçluluk değil. Korku. Şiva, ben elli yedi yaşındayım. Benim yaşımda insan... dinine ilgi duyuyor, işleri son dakikaya bırakmak istemiyorsun. İngiltere beni baştan çıkardı, bunu şimdi görebiliyorum; çocuklarım, karım da baştan çıktı. Belki de doğru arkadaşlar seçemedim. Belki uçarılık ettim. Belki zekâyı imandan üstün tuttum. Ve şimdi de, sanki bu son günaha teşvik ediliyorum. Cezalandırılıyorum, anlıyor musun? Şiva, sen kadınları bilirsin. Bana yardım et. Nasıl olur da böyle duygulara kapılabilirim? Kadının varlığından bile sadece birkaç aydır haberdarım. Onunla yalnızca bir kez konuştum."

"Dediğin gibi elli yedi yaşındasın. Orta yaş krizi."

Samet sinir içinde, "Orta yaş mı?" diye terslendi. "Lanet olsun, Şiva, yüz on dört yaşına kadar yaşayacak değilim."

"Bu bir *deyim*, salak. Bugünlerde dergilerde çıkıyor. Bir erkek yaşamında belli bir noktaya gelince her şeyin bittiğini düşünüyor... Oysa erkek, sarıldığı kızın yaşındadır, bilmem anlatabildim mi?"

"Ben hayatımın ahlâki bir dönüm noktasındayım, sense saçma sapan şeyler söylüyorsun."

Şiva ağır ağır ve sabırla konuşarak, "Dostum, bütün bunları öğrenmen gerek," dedi. "Kadın bedeni, G-noktası, yumurtalık kanseri, menopoz... orta yaş krizi de bunlardan biri. Modern erkek bu bilgilerle donanmış olmalı."

Samet, "Ama ben böyle şeyleri öğrenmek istemiyorum," diyerek ayağa kalktı ve mutfakta volta atmaya başladı. "Sorun tam da bu! Modern bir erkek olmak istemiyorum! Geleneksel bir hayat yaşamak istiyorum! Doğu'ya dönmek istiyorum!"

Şiva tavadaki biberleri ve soğanları karıştırarak, "Evet... Kim istemez ki!" diye mırıldandı. "Ben üç yaşında ayrıldım. Bu kahrolası ülkeyi hiç anlayamadım. Ama uçak parası kimde var? Kim bir kulübede on dört uşakla birlikte yaşamak ister? Şiva Bhagwati, Kalküta'da kalsaydı kim bilir ne olurdu? Prens mi, dilenci mi?" derken, Şiva'nın eski güzelliği bir an yüzünde tekrar belirdi. "Ayrıca Batı bir kere kanına girdi mi, onu kim çıkartabilir?"

Samet volta atmayı sürdürdü. "Asla buraya gelmemeliydim, bütün sorunlar bundan kaynaklanıyor. Asla çocuklarımı buraya, Tanrı'dan bu kadar uzağa getirmemeliydim. Willesden Green! Şekerci vitrinlerinde telekız numaraları, okulda Judy Bloom, kaldırımda prezervatifler, Hasat Festivali, baştan çıkarıcı öğretmenler!" Samet aklına gelenleri haykırarak sıralıyordu. "Şiva -kimse duymasın ama-, en sevdiğim dostum Archibald Jones inançsız biri! Peki, ben çocuklarım için nasıl bir örnek oluşturuyorum?"

"İkbal, otur. Sakinleş. Dinle: Sen sadece birini istiyorsun. İnsanın insana ihtiyacı vardır. Bu, Delhi'den Deptford'a kadar her yerde böyledir. Ve dünyanın sonu demek değildir."

"Keşke bundan emin olabilseydim."

"Onu bir daha ne zaman göreceksin?"

"Okulla ilgili bir iş için buluşacağız... Eylül'ün ilk Çarşamba'sı."

"Anlıyorum. Hindu mu? Müslüman mı? Umarım, Sih değildir."

Samet, sesi titreyerek, "En kötüsü de bu ya!" dedi. "İngiliz. Beyaz. İngiliz."

Şiva başını salladı. "Bir sürü beyaz kuşla çıktım, Samet. Bir sürü. Bazen yürüdü, bazen yürümedi. İki harikülade Amerika-

lı kız. Muhteşem bir Parisliye deli gibi tutuldum. Hatta bir Rumenle bir yıl yaşadım. Ama bir İngilizle hiç birlikte olmadım. Asla yürümez. Asla."

Samet başparmağının tırnağını kemirmeye başlayarak, "Neden?" diye sordu. Sanki yukarılardan bir yerden korkunç bir cevap, bir ferman bekler gibiydi. "Niçin olmasın, Şiva Bhagwati?"

Şiva'nın anlaşılmaz cevabı, "Tarihleri çok eski," oldu. Tavuk Bhuna'yı bir tabağa koydu. "Kahrolası, tarihleri çok eski."

***

Sabah saat 8:30, 1984 yılı, eylülün ilk çarşambası. Düşüncelere dalmış olan Samet, Austin Mini Metro'nun -uzaklarda bir yerde, gerçek dünyada- kapısının açılıp kapandığını duydu ve soluna dönünce Millat'ın yanına yerleştiğini gördü. En azından bu, boynundan aşağısı Millat'a benzeyen bir şeydi, başının yerinde bir *Tomytronic* vardı; iri bir dürbüne benzeyen bir bilgisayar oyunu. Samet, o şeyin içinde, oğlunu temsil eden kırmızı bir otomobilin, biri yeşil biri sarı iki otomobille üç boyutlu bir yolda yarıştığını biliyordu.

Millat küçük poposunu kahverengi plastik koltuğa yerleştirdi. "Ooh! Koltuk buz gibi! Koltuk buz gibi! Popom dondu!"

"Millat, Macit ile Irie nerede?"

"Geliyorlar."

"Tren hızıyla mı geliyorlar, yoksa sümüklüböcek hızıyla mı?"

Kırmızı otomobilini, döne döne boşluğa fırlatabilecek sanal bir engeli gören Millat, "Eyvah!" diye bir çığlık attı.

"Millat, lütfen, çıkar şunu."

"Çıkaramam. Bir, sıfır, iki, yedi ve üç puan almam gerek."

"Millat, artık sayıları öğrenmelisin. Tekrarla bakayım: bin iki yüz yetmiş üç."

"Bin iki yüz yetmiş üç."

"Millat, çıkar şunu."

"Çıkaramam. Ölürüm. Abba, ölmemi mi istiyorsun?"

Samet onu dinlemiyordu. Bu seyahatin herhangi bir amacı olabilmesi için, dokuzdan önce okulda olması şarttı. Dokuzda kadın sınıfa girerdi. Dokuzu sıfır iki geçe o uzun parmaklarıyla yoklama defterini açar, dokuzu sıfır üç geçe de gözden ırak bir yerlerde, biçimli tırnaklarıyla bir sıranın üstünde tempo tutuyor olurdu.

"Nerede kaldılar? Okula geç kalacaklar?"

"Ya!"

Samet, "Hep böyle geç mi kalırlar?" diye sordu, çünkü bu her zaman yaptığı bir şey değildi; çocukları okula götürmek genelde Alsana veya Clara'nın göreviydi. Burt-Jones'u (buluşmalarına sadece yedi saat elli yedi dakika kalmıştı, yedi saat elli altı dakika, yedi saat...) bir an görebilmek için ebeveynin görevleri arasında en sevimsiz olanını üstlenmişti. Aniden çocukları ile Archie'nin çocuğunun, okula nakledilmesi işine tam olarak katılmak istemesinde hiç de bir gariplik olmadığını Alsana'yı anlatana kadar da akla karayı seçmişti.

"Samet, sabah üçten önce eve dönmüyorsun? Sen delirdin mi?"

"Oğullarımı görmek istiyorum! Irie'yi görmek istiyorum! Her sabah biraz daha büyüyorlar. Bunu hiç göremiyorum! Millat beş santim uzamış."

Alsana, "Ama sabahın sekiz buçuğunda değil. Komik ama o her an büyüyor, Tanrı'ya şükürler olsun! Bu bir mucize olmalı. Sana neler oluyor," diyerek tırnaklarını sarkan karnına geçirdi. "Bunda bir numara var? Kokusunu alabiliyorum; kokmuş keçi dili gibi."

Tüm Brent ilçesinde suçluluk, ihanet ve korku kokusu almakta Alsana'nın üstüne yoktu ve bu durumda Samet çaresizdi. Anlamış mıydı? Nasıl tahmin etmişti? Samet, bütün gece (maymununu tokatlamadığı zamanlar) bu endişelerle kıvranmış ve acısını çocuklardan çıkartmak için sabahleyin ilk iş kuşkularını otomobiline taşımıştı.

"Hangi cehennemde kaldılar?"

"Cehennemin dibinde!"

"Millat!"

Millat, on dördüncü tura girerken sarı otomobilin tutuşmasına yol açtığı için beş sıfır sıfır puan alırken, "*Sen* küfrettin," dedi. "Her zaman *sen* küfrediyorsun zaten. Bay Jones da ediyor."

"Bizim özel küfretme ruhsatımız var."

Başı görünmeyen Millat'ın, isyanını ifade etmek için bir yüze ihtiyacı yoktu. "ÖYLE ŞEY OLMAZ..."

Samet, dokuz yaşında bir çocukla yaradılış bilimi konusunda tartışmanın hiç keyfli olmadığını bildiği için, "Tamam, tamam, tamam," diyerek geri adım attı. "Açığımı yakaladın. Özel küfretme ruhsatı diye bir şey yok. Millat, saksafonun nerede? Bugün orkestra dersin var."

Millat, hem hayret dolu hem de bıkkın bir sesle, "*Bagajda*," dedi. Saksafonun pazar akşamından bagaja konduğunu bilmeyen bir erkek, toplumsal anlamda geri zekâlı sayılırdı. "Niye bizi okuldan *sen* alıyorsun? Pazartesileri bizi hep Bay *Jones* alır. *Sen* bizi okuldan almak konusunda bir şey bilmiyorsun ki. Okula götürmek konusunda da bir şey bilmiyorsun."

"Teşekkür ederim, Millat, ama bir şekilde başaracağım. Ne de olsa bu roket bilimi sayılmaz. *Bu ikisi nerede kaldı?"* diye bağırarak kornaya bastı, dokuz yaşındaki oğlunun davranışlarındaki tutarsızlığı görme becerisi onu rahatsız etmişti. "*Lütfen,* o kahrolası şeyi çıkarır mısın!" Samet *Tomytronic*'i yakalayıp Millat'ın boynuna indirdi.

"BENİ ÖLDÜRDÜN!" Millat tekrar *Tomytronic*'e bakınca, küçük kırmızı ikinci kişiliğinin bariyerlere çarpıp, sarı kıvılcımlar yağdıran müthiş bir gösteriyle gözden yittiğini dehşet içinde gördü. "BENİ ÖLDÜRDÜN! HEM DE KAZANIRKEN!"

Samet gözlerini yumdu, Batı'nın yoldan çıkardığı o diğer kişi, Oidipus gibi, beyninin onu da kör etmesini dileyerek, gözbebeklerini mümkün olduğu kadar geriye döndürdü. Düşün:

Başka bir kadını arzuluyorum. Düşün: Oğlumu öldürdüm. Küfür ediyorum. Domuz eti yiyorum. Sürekli maymunumu tokatlıyorum. Bira içiyorum. En iyi dostum inançsız bir kâfir. Kendi kendime, elimi sürmeden aşağı yukarı sürtersem günah olmadığını söylüyorum. Ama günah, evet günah. Her günahı kaydedenin büyük günah defterinde günah sayılıyor bu. Mahşer gününde ne olacak? Günahlar sevaplar tartılır ve Son Hüküm verilirken kendimi nasıl kurtaracağım?

...Klik-küt. Klik-küt. Biri Macit, diğeri Irie. Samet gözlerini açıp dikiz aynasına baktı. Beklediği iki çocuk arka koltukta oturuyordu; ikisi de gözlüklüydü, Irie'nin zaptedilemeyen Afro saçları vardı (güzel bir çocuk değildi; genleri karışmıştı, Archie'nin burnunu, Clara'nın da feci kazma dişlerini almıştı), Macit'in gür siyah saçları ise ona yakışmayan bir şekilde ortadan ayrılıp yapıştırılmıştı. Macit'in elinde bir flüt, Irie'nin elindeyse keman vardı. Bu temel ayrıntılar dışında, her şey olması gerektiği gibi değildi. Yanılmıyorsa bu Mini Metro'da kokuşmuş bir şeyler vardı, bir şeyler *dönüyordu*. İki çocuk da baştan aşağı siyahlar giymişti. İkisi de sol kollarına, üzerine kabaca sebze sepetleri çizilmiş beyaz pazubent takmıştı. İkisinin de boynuna, iple bir bloknot ile kalem asılmıştı.

"Bunu size kim yaptı?"

Sessizlik.

"Amma mı? Yoksa Bayan Jones mu?"

Sessizlik.

"Macit! Irie! Dilinizi mi yuttunuz?"

Daha fazla sessizlik; büyüklerin çaresizlik içinde arzuladığı, bulunca da onları ürküten, çocukların o dehşet verici sessizliği.

"Millat, *bu* neyin nesi biliyor musun?"

Millat, "Çok can sıkıcı," diye inledi. "Kendilerini zeki sanıyorlar, zeki, burnu büyük ve uyanık sanıyorlar. Lord Magoo ile Bayan Çirkin Poo."

Samet koltuğunda arkaya dönerek iki muhalife baktı. "Bütün bunların ne anlama geldiğini size sormam mı gerekiyor?"

Macit kalemini alıp, düzgün ve okunaklı yazısıyla, NASIL İSTERSEN yazdı ve kâğıdı koparıp Samet'e uzattı.

"Sessizlik yemini, anlıyorum. Sen de mi, Irie? Senin böyle saçmalıklar yapmayacak kadar akıllı olduğunu sanıyordum."

Irie bloknotuna bir şeyler yazıp notu öne geçirdi, PROSTESTO YAPIYORUZ.

"Pros-test mi? Pros ne, onları niye test ediyorsunuz? Bu sözcüğü sana annen mi öğretti?"

İrie açıklama yapmak arzusuyla patlayacak gibi görünüyordu ama Macit onun ağzını bir fermuarla kapatır gibi yaptı, notu çekip aldı ve birinci *s* harfini karaladı.

"*Anladım, Protesto.*"

Macit ile Irie başlarını manyaklar gibi salladı.

"Evet, bu gerçekten çok ilginç. Herhalde bütün bu senaryoyu anneleriniz hazırladı. Kostümler. Bloknotlar."

Sessizlik.

"Tam birer siyasi mahkümsunuz... hiçbir şeyi ele vermiyorsunuz. Peki: *Neyi* protesto ettiğinizi sorabilir miyim?"

İki çocuk da telaşla pazubentlerini işaret etti.

"Sebzeler? Zerzevat hakları için mi protesto yapıyorsunuz?"

Irie cevabı haykırmamak için eliyle ağzını kapatırken, Macit telaşla bloknotuna bir şeyler karaladı. HASAT FESTİVALİ İÇİN PROTESTO YAPIYORUZ.

Samet, "Size daha önce söyledim. O saçmalığa katılmanızı istemiyorum," diye kükredi. "Onun bizimle bir ilgisi yok, Macit. Niçin hep başka biri olmaya çalışıyorsun?"

İma edilen acı olayı hatırlayıp, ikisi de sessiz bir öfke içinde oturdular. Birkaç ay önce, Macit'in dokuzuncu doğum gününde son derece terbiyeli davranışları olan bir grup sevimli beyaz çocuk kapıyı çalıp Mark Smith'i görmek istediklerini söylemişti.

Gülümseyerek onlara doğru eğilen Alsana, "Mark mı? Burada Mark yok," demişti. "Burada sadece İkbal ailesi oturuyor. Yanlış eve geldiniz."

Ama o daha cümlesini bitiremeden Macit kapıya koşup annesini içeri sokmuştu.

"Selam çocuklar."

"Selam, Mark."

"Anne, ben satranç kulübüne gidiyorum."

Alsana, "Peki, M - M - Mark," derken oğlunun ona "Amma" değil de "Anne" demesine o kadar alınmıştı ki, ağlamak üzereydi. "Peki, geç kalma."

O akşam, Macit eve dönüp de bir kurşun hızıyla merdivenleri çıkarak odasına kapanınca, Samet arkasından, "BEN SANA MACİT MAHFUZ MÜRŞİT MÜBTAZİM İKBAL GİBİ MUHTEŞEM BİR İSİM VERDİM, OYSA SEN ADININ MARK SMITH OLMASINI İSTİYORSUN," diye bağırmıştı.

Ama bu, kökü çok daha derinlere inen bir hastalığın belirtisiydi. Aslında Macit gerçekten de *başka bir ailenin* çocuğu olmak istiyordu. Evinde hamamböcekleri değil kedi beslemek istiyordu; annesinin dikiş makinesinde çalışacağı yerde çello çalmasını istiyordu; bahçelerinde başkalarının hurdalarından giderek büyüyen bir yığın yerine evin bir yanında bir kafese sarılmış çiçekler yetişsin istiyordu; holde kuzen Kürşat'ın otomobilinin kırık kapısı yerine bir piyano olsun istiyordu; teyzeleri ziyaret etmek için günübirliğine Blackpool'a gitmek değil, tatilini Fransa'da bisiklet turu yaparak geçirmek istiyordu; odasının döşemesinin lokantadan arta kalan kavuniçi ve yeşil renkli, uçları kıvrılan halıyla değil, pırıl pırıl parkeyle kaplı olmasını istiyordu; babasının tek elli bir garson değil, doktor olmasını istiyordu ve bu ay, Macit, bütün bu arzularını Mark Smith veya başka birinin yapacağı gibi, Hasat Festivali'ne katılarak gidermeye kalkışmıştı.

AMA BİZ KATILMAK İSTİYORUZ. YOKSA CEZA ALACAĞIZ. BAYAN OWENS BUNUN BİR GELENEK OLDUĞUNU SÖYLEDİ.

Samet'in tepesi attı. "Kimin geleneği?" diye böğürdü. Bu arada ağlamak üzere olan Macit telaşla bir şeyler yazıyordu. "Kahrolası, sen bir putperest değil, bir Müslümansın. Sana

söyledim, Macit, hangi şartla buna izin vereceğimi söyledim. Benimle Hacc'a gideceksin. Ölmeden o siyah taşa dokunabilirsem bunu büyük oğlumla birlikte yapmak isterim."

Macit cevabının yarısında kaleminin ucunu kırdı ve kırık uçla yazmayı sürdürdü. BU HAKSIZLIK! BEN HACC'A GİDEMEM. OKULA GİTMEM GEREKİYOR. MEKKE'YE GİDECEK ZAMANIM YOK. BU HAKSIZLIK!

"Yirminci yüzyıla hoş geldin. Bu haksızlık. Haksızlık diz boyu."

Macit bloknotundan bir sayfa daha koparıp babasının yüzünün önünde tuttu. BABASINA IRIE'Yİ GÖNDERMEMESİNİ SÖYLEMİŞSİN.

Samet bunu inkâr edemezdi. Geçen salı, Archie'den, Irie'yi festival haftası boyunca evde tutarak onunla dayanışma içinde olmasını istemişti. Clara'nın gazabından korkan Archie, yalvarıp yakarmış, kıvırtmaya çalışmıştı, ama Samet ona güvence vermişti: *Archibald, beni örnek al. Bizim evde pantolonu kim giyer?* Archie, çoğu zaman bileğe doğru daralan, zarif ipek pantolon giyen Alsana'yı anımsadı; Samet ise, beline bir kuşak bağladığı, hep nakışlı gri pamukludan uzun bir gömlek giyerdi ki, bu neresinden bakarsan bak, bir etekti. Düşüncelerini kendine sakladı.

GİTMEMİZE İZİN VERMEZSENİZ KONUŞMAYACAĞIZ. BİR DAHA HİÇ, HİÇ, HİÇ AMA HİÇ KONUŞMAYACAĞIZ. ÖLDÜĞÜMÜZ ZAMAN HERKES SİZİ, SİZİ, SİZİ, HEP SİZİ SUÇLAYACAK.

Samet, *harika* diye düşündü, *tek sağlam elime biraz daha kan ve suçluluk bulaşacak.*

***

Samet, orkestra yönetimi hakkında pek bir şey bilmezdi ama neyi beğendiğini iyi bilirdi. Doğrusu onun yaptığı pek karışık bir şey gibi görünmüyordu, işaret parmağıyla havada tek boyutlu, üç/dörtlük bir metronom çiziyordu -ama bunu yaparken, *aaaah*, onu seyretmek ne büyük bir zevkti! Kadının arkası ona dönüktü; -her üçüncü- vuruşta çıplak ayakları espadri-

linden çıkıyordu; her kreşendoda öne doğru eğildiğinde popo-su birazcık dışarı fırlayarak kot pantolonunu geriyordu; ne müthiş bir zevkti! Ne harikülade bir *görüntüydü*! Ona doğru atı-lıp, onu kucaklayıp götürmemek için kendini zor tutuyordu; *gözlerini ondan ayıramaması* onu korkutuyordu. Ama mantıklı davranmak zorundaydı: Orkestranın ona ihtiyacı vardı; Tanrı biliyor ya, bu *Kuğu Gölü* (daha çok petrol atığında yalpalayan ördekleri anımsatıyordu) uyarlamasını, onsuz asla bitiremezlerdi. Yine de bu güzellikte bir şeyin, onunla ne yapacağını bilmeyecek kadar küçüklerin emrine verilmesi ne büyük bir *israftı*; bu, küçük bir çocuğun, otobüste yanında oturan yabancının göğsünü fark etmeden avuçlamasını izlemek gibiydi. Bu düşünceleri fark ettiği anda onları yeniden gözden geçirdi: *Samet Maya... emzirilen bir çocuğu, gençliği ve geleceği kıskanan adam, düşebileceği en alt noktaya düşmüştür...* Sonra, Poppy Burt-Jones'ın ayakları espadrillerinden bir kez daha çıktı ve ördekler sonunda çevre kirliliği felaketine boyun eğdikleri zaman, kendi kendine bir kez daha şunu sordu: *Allah aşkına, benim burada ne işim var?* Ve cevap adeta bir kusma gibi kaçınılmazlıkla bir kez daha geri geldi: *Başka bir yerde olmama imkân yok da ondan.*

Tik, tik, tik. Samet, bagetin nota sehpasına değdikçe çıkardığı ve onu bu düşüncelerden, çılgınlığın eşiğindeki düşüncelerden, uzaklaştıran bu sese minnet duydu.

"Şimdi çocuklar, çocuklar. Durun. *Şişşt*, sessiz olun. Ağzınızı aletlerinizden çekin, yaylar aşağı insin. *Aşağı* dedim, Anita. Evet, tam öyle, yere doğru. *Teşekkür ederim*. Şimdi: Bugün bir ziyaretçimiz olduğunu herhalde fark ettiniz." Ona döndü ve Samet, dikkatini üzerinde yoğunlaştırmak için onun bedeninde kanını kızıştırmayan bir küçük nokta bulmaya çabaladı. "Bu Bay İkbal, Macit ile Millat'ın babası."

Samet, selam duracakmış gibi ayağa kalktı, geniş yakalı trençkotunu ateş almaya hazır apışarasına sararak, isteksizce elini sallayıp oturdu.

"Bay İkbal'e merhaba deyin."

İkisi dışında bütün müzisyenler, koro halinde, "MERHABA, BAY İKBAL," diye bağırdılar.

"Şimdi, bir dinleyicimiz olduğuna göre, üç kez daha iyi çalmak istemez miyiz?"

"EVET, BAYAN BURT-JONES."

"Bay İkbal sıradan bir dinleyici değil, çok özel bir dinleyici. Çünkü Bay İkbal sayesinde *Kuğu Gölü*'nü gelecek hafta bir daha çalmayacağız."

Bu açıklama büyük çığlıklarla karşılandı ve onlara trompetlerin fanfarları, davul soloları ve zillerin vuruşu eşlik etti.

"Peki, peki, yeter. Böylesine *çok* sevinçli bir onay beklemiyordum."

Samet gülümsedi. Demek bir mizah duygusu vardı. Sivri bir zekâ ve hazırcevaplık da vardı; iyi ama günaha girmek için nedenler *arttıkça* günah *azalmıyordu* ki! Yine bir Hıristiyan gibi düşünmeye başlamıştı; Yaradan'a *O kadar da olsun artık,* diyordu.

"Aletleri indirin. Evet, Marvin sen. Çok *teşekkür ederim*."

"Onun yerine ne yapacağız, efendim?"

Poppy Burt-Jones, daha önce fark ettiği o yarı utangaç, yarı cesur tebessümüyle, "Şey..." diye söze başladı. "Çok heyecanlı bir şey yapacağız. Gelecek hafta *Hint* müziğiyle bir deneme yapmak istiyorum."

Böyle kökten bir tarz değişikliğinde, onun bir yeri olacağından kuşku duyan zil çalan çocuk, bu planı ilk alaya alan kişi olmayı seçti. "Ne, yani o Eeeee EEEAAaaaaEEEeeeeAAOoooo müziğini mi?" diyerek, bir Hint müzikalinin başında duyulan notaların veya bir "Hint" lokantasının arka odasında duyulan müziğin, uygun baş hareketleriyle birlikte başarılı bir taklidini yaptı. Sınıf, pirinç nefesliler kadar gürültülü bir kahkaha koyverip bir ağızdan taklidi yineledi: *Eeee Eaaaoo OOOAaaah Eeee Ooooiiiiii...* Kemanların alaylı gıcırtısıyla birlikte bu ses, Samet'in derin, erotik, yarı uykulu halini delerek, onun hayal

gücünü bir bahçeye, beyaz mermerle çevrelenmiş bir bahçeye taşıdı; burada beyazlar giyinmiş Samet, büyük bir ağacın arkasına gizlenmiş ve fıskiyelerin arasında cilveli cilveli dolaşıp, bir ortaya çıkıp bir gözden yiten, sari giymiş, bindi takmış Poppy Burt-Jones'ı gözetliyordu.

Gürültü patırtıya rağmen sesini duyurmaya çalışan Poppy Burt-Jones, "Bence bu doğru," diye başladı, sonra sesini birkaç desibel yükselterek, "BENCE BU DOĞRU BİR," diyordu ki, sınıf onun öfkeli ses tonunu fark edip sustuğu için sesi yeniden normale döndü: "Bence *başkasının kültürüyle* alay etmek hoş bir davranış değil," dedi.

Böyle bir şey yaptığının farkında olmayan, ama Manor School'un kurallar kitabındaki en iğrenç suçun bu olduğunu çok iyi bilen tüm orkestra üyeleri gözlerini yere dikti.

"*Değil mi*? *Değil mi*? Sophie, birisi kraliçeyle alay etse, bu *senin* hoşuna gider miydi?"

Baştan ayağa bir rock grubunun ismini taşıyan giysilere bürünmüş, biraz geri zekâlı olan Sophie, şişe dibi gibi kalın camlı gözlüklerinin ardından şaşkın şaşkın bakıyordu.

"Hoşuma gitmezdi efendim."

"Tabii gitmezdi, değil mi?"

"Hayır, efendim."

"Çünkü Freddie Mercury *senin kültüründen* biri."

Samet, bütün Palace garsonlarının hepsinin ağzında dolaşan dedikodulardan, bu Mercury denen tipin aslında Faruk adlı, beyaz tenli bir İranlı olduğunu ve şefin onu Bombay yakınlarındaki Pençgani'deki okuldan tanıdığını duymuştu. Ama titizlik edecek hali de yoktu. Sevimli Burt-Jones havaya girmişken onu durdurmak istemeyen Samet, bu bilgiyi kendine sakladı.

Bayan Burt-Jones ciddi bir sesle, "Başkalarının kültürü *bizimkinden* farklı olduğu için bazen onların müziği bize garip gelir," dedi. "Ama bu onların müziğinin bizimki kadar iyi olmadığını göstermez, değil mi?"

"HAYIR, EFENDİM."

"Ve birbirimizi kültürlerimiz aracılığıyla tanırız, öyle değil mi?"

"EVET, EFENDİM."

"Örneğin sen, Millat, hangi tür müziği seversin?"

Millat bir an düşündü, saksafonunu yan tarafa kaydırıp bir gitar gibi çalmaya başladı. "Ben kaçmak için doğmuşum! Da da da daa! Bruce Springsteen, efendim! Da da da da daaa! Biz kaçmak için..."

"Hmm, başka, *evde* dinlediğin başka bir şey yok mu?"

Millat, verdiği cevabın beklenen cevap olmadığını anlayınca suratını astı. Öğretmenin arkasından çılgınlar gibi işaretler yaparak bharata natyam dansının ani baş ve el hareketlerini taklit eden babasına baktı. Hüzün yüreğini ağırlaştırmadan ve çocuklar elini kolunu bağlamadan önce, Alsana bu dansı çok severdi.

Babasının işaretini anladığına inanan Millat, yüksek sesle, "Michael Jackson, efendim! Michael Jackson!" dedi.

Samet, başını ellerinin arasına aldı. Bayan Burt-Jones, bir sandalyenin üstüne çıkmış, sürekli sallanarak apışarasını tutan küçük çocuğa tuhaf tuhaf baktı. "Peki, Millat, teşekkür ederim. Bizimle paylaştığın için..."

Millat gülümsedi, "Bir şey değil, efendim."

Çocuklar yirmi pens karşılığında iki kepekli bisküvi ile bir fincan lezzetsiz meyve suyu almak için sıraya girerken, Samet, hızlı adımlarla yürüyen Poppy Burt-Jones'u, yırtıcı bir hayvan gibi müzik dolabına kadar izledi. Bu müzik aletleri ve içinden notalar taşan dosya dolaplarıyla dolu, penceresiz ve kaçışı olmayan küçücük bir odaydı. Oda, Samet'in onun kokusu sandığı, oysa şimdi keman kutularının eski derisinin ve yıllanmış katküt kokusunun karışımı olduğunu fark ettiği kokuyla doluydu.

Üstü dağ gibi kâğıt yığınlarıyla dolu bir masa gören Samet,

"Burada mı çalışıyorsunuz?" diye sordu.

Poppy kızardı, "Çok küçük, değil mi? Müzik bütçesi her yıl budanır, bu yıl artık budanacak *bir şey* kalmamıştı. Artık masa yerleştirilen dolaplara büro der oldular. Yardımlar olmasa, masamız bile olmayacak."

Samet çaresizlik içinde etrafına bakınıp, ondan bir kol mesafesi uzaklıkta durabileceği bir nokta aradı. "Gerçekten de küçük. Hatta klostrofobik olduğu bile söylenebilir."

"*Berbat* olduğunu biliyorum, oturmaz mıydınız?"

Samet, sözü edilen sandalyeyi aradı.

"Tanrım, özür dilerim! İşte *burada*." Bir sürü kâğıt, kitap ve ıvır zıvırı tek eliyle yere atarak tehlikeli görünen bir tabureyi meydana çıkardı. "Bunu ben yaptım, ama oldukça güvenlidir."

Samet, "Marangozluktan da anlıyorsunuz?" diye sorarken, yine kötü bir günah işlemek için başka iyi nedenler bulmaya çalışıyordu. "Demek hem zanaatkâr, hem de müzisyensiniz."

"Hayır, hayır, hayır -birkaç gece kursuna katıldım sadece-, özel bir yetenek değil. Onu ve bir de ayak dayamak için bir tabure yaptım, ama o kırıldı. Ben... ne tuhaf, aklıma tek bir marangoz adı *gelmiyor*!"

"İsa var ya!"

"İyi ama 'İsa sayılmam,' diyemem ki. Tabii ki değilim ama nedenler farklı."

Poppy Burt-Jones masasına geçerken, Samet de sallanan tabureye oturdu. "İyi bir insan olmadığınızı mı söylemek istiyorsunuz?"

Samet farkında olmadan ciddi bir ses tonuyla sorduğu sorunun onu şaşırttığını fark etti; kâhküllerini eliyle düzeltti, bluzundaki küçük bağa düğmeyle oynadı, hafifçe güldü. "Tümüyle kötü olmadığıma inanıyorum."

"Bu yeterli mi?"

"Şey... ben..."

Samet, "Çok özür dilerim..." diye başladı. "Şaka yapıyordum, Bayan Burt-Jones."

"Şey... *Bay Chippendale* sayılamayacağımı söylemekle yetineyim, bu yeterli olur"

Samet şefkatle, "Evet," derken bir Kraliçe Ana Koltuğundan çok daha güzel bacakları olduğunu düşünüyordu. "Bu yeterli."

"Evet, nerede kalmıştık?"

Samet masaya yaslanarak yüzünü onunkine yaklaştırdı, "Bir yerlerde mi kalmıştık, Bayan Burt-Jones?"

(Gözlerini kullanıyordu; herkesin gözlerinden söz ettiğini hatırlıyordu; Delhi'ye yeni gelen o çocuğun, Samet Maya'nın gözleri uğruna ölünür, derlerdi.)

"Şeyi arıyordum... şeyi... notlarımı arıyordum... notlarım nerede?"

Fena halde dağınık olan masasını karıştırmaya başladı ve Samet bir kez daha taburesinin üstünde doğruldu. Gözleri onu yanıltmadıysa, parmaklarının titriyor görünmesi onu az da olsa hoşnut etmişti. Tam o sırada, bir *ân* yaşamışlar mıydı? Elli yedi yaşındaydı -en az on yıldır önemli bir ân yaşamamıştı-, böyle bir ân karşısına çıksa belki de fark etmeyebilirdi. Mendilini yüzüne değdirirken içinden, *seni gidi yaşlı adam* dedi, *seni gidi yaşlı aptal*. Şimdi git, kendi suçluluk ifrazatında boğulmadan git (çünkü bir domuz gibi terliyordu), *her şeyi berbat etmeden git*. Ama bu mümkün müydü? Bu geçen ay süresince (sıkıştırıp boşaldığı, dua ettiği, yalvardığı, anlaşmalar yapıp düşündüğü, hep onu düşündüğü bu ay boyunca) acaba o da *onu* düşünmüş olabilir miydi?

"Bir yandan ararken... Şimdi hatırladım, size sormak istediğim bir şey vardı."

Samet'in sağ yumurtalığına yerleşen insan sesi, *Evet!* dedi. Soru ne olursa olsun cevap hep aynıydı: *Evet evet evet. Evet*, tam da bu masanın üzerinde sevişeceğiz, *evet*, birlikte yanıp tutuşacağız, *evet*, Bayan Burt-Jones, *evet*, cevap hiç değişmeyen kaçınılmaz bir *EVET* olacak. Yine de bu sohbetin sürdüğü taşaklarının elli santim yukarısındaki mantık dünyasında, cevabın "Çarşamba" olduğu ortaya çıktı.

Poppy güldü. "Hayır, bugün ne günü demek istemedim, o kadar kaçık görünmüyorum, değil mi? Hayır, bugün Müslümanlar için ne *günü* demek istedim. Macit'in bir kostüm giydiğini görünce ne olduğunu sordum, ama cevap vermedi. Onu bir şekilde kırdığımı düşünüp üzüldüm."

Samet kaşlarını çattı. İnsan, sutyen ve bluzun altından kendini böylesine belli eden bir meme ucunun tam renginin tonunu ve sertliğini tahmin etmeye çalışırken, çocuklarının hatırlatılması çok iğrenç bir şeydi.

"Macit mi? Lütfen Macit için, kendinizi üzmeyin. Alınmadığından eminim."

Poppy sevinçle, "Demek haklıydım," dedi. "Bu, bir çeşit ses orucu mu?"

Samet, ailenin çıkmazını açıklamak istemediği için, "Şeey... evet, evet," diye kekeledi. "Bu Kuran'ın bir simgesi... kıyamet gününden önce hepimizin bilincini kaybedeceğini *doğruluyor*. Sessizlik, anlarsınız. Bu yüzden ailenin en büyük oğlu siyahlar giyer, hımm, *günahlardan arınmak* için... belirli... bir *süre* hiç konuşmaz."

Aman *Tanrım*.

"Anlıyorum. Bu çok *etkileyici*. Macit büyüğü mü?"

"Evet, iki dakika farkla."

Poppy gülümsedi, "Yani ucu ucuna."

Samet sabırla, "İki dakika," dedi, çünkü İkbal ailesinin tarihinde böyle kısa sürelerin ne kadar büyük etkileri olduğunu bilmeyen biriyle konuşuyordu. "Çok büyük bir fark yarattı."

"Peki, bunun bir adı var mı?"

"*Amar durbol lagche.*"

"Anlamı nedir?"

Tam olarak: *Kendinden geçmek*. Bayan Burt-Jones, *her parçam sizi öpmek arzusuyla kendinden geçiyor*.

Samet, bir an bile duraksamadan yüksek sesle, "Konuşmayan ağızla Yaradan'a ibadet etmek demek."

Poppy Burt-Jones, "*Amar durbol lagche*. Çok ilginç," dedi.

Samet Maya, "Evet, öyle," dedi.

Poppy Burt-Jones sandalyesinde öne eğildi. "Bilmem ama... bence bu *inanılmaz* bir irade eylemi, bir *özdenetim* eylemi. Bizde Batı'da böyle şeyler yok; o fedakârlık duygusunu, sizin halkınızın kendini yoksun bırakma, *kendini kısıtlama* gücünü çok takdir ediyorum."

Samet tam da o anda, kendini asan bir adam gibi, altındaki tabureyi bir tekmeyle devirdi ve ateşli dudaklarını Poppy Burt-Jones'un sürekli konuşan dudaklarıyla birleştirdi.

7
AZILAR

Ve Doğulu babanın günahlarını Batılı oğullar çekecek. Bunlar çoğu zaman kellik veya erbezi kanseri gibi genlerde depolanıp, çok sonra, ama bazen de hemen aynı günde ortaya çıkacak. Bazen de aynı anda. Bu en azından Samet'in, iki hafta sonra Druid'lerin Hasat Festivali'nde, camiye (*Saf yürekliler için her şey saftır)* giderken hiç giymediği tek gömleğini neden plastik bir poşete koyduğunu açıklıyor. Böylece daha sonra gömleğini değiştirerek şüphe uyandırmadan, Bayan Burt-Jones'la (16:30, Harlesden saati) buluşabilecekti ... Bu arada, Macit ile son anda fikrini değiştiren Millat da, son kullanma tarihi geçmiş dört kutu nohut konservesini, bir paket karışık bisküvi ile birkaç elmayı sırt çantalarına yerleştiriyorlardı (*O ka-*

dar da olsun artık). Daha sonra Irie'yle buluşup (16:30, dondurma arabası) onlara adresi verilen yaşlı adamı, Kensal Rise'da oturan Bay J.P. Hamilton'ı ziyaret edip, ona putperestlere özgü yardımda bulunacaklardı.

İlgili kişilerin hiçbiri bilmese de, bu iki yolculuğu birleştiren tarihsel nedenler vardı; modern dilde söylemek gerekirse, bu bir ikinci gösterimdi. Bunu daha önce yaşamıştık. Bu, sıkıcı ve ebedi bir ilmek halinde, eski kolonilere püskürtülen, hep o aynı eski İngiliz komedilerini, Bombay veya Kingston veya Dakka televizyonunda izlemeye benziyor. Çünkü göçmenler tekrarı her zaman sevmiştir; bu, onların Batı'dan Doğu'ya veya Doğu'dan Batıya veya adadan adaya yaptıkları göç deneyimleriyle ilgili olmalı. Bir yere vardığınız zaman bile hâlâ gidip gelirsiniz; çocuklarınız ise durmadan dönüp durur. Bunu ifade edecek bir sözcük yok; *ilk günah* fazla sert kaçıyor; belki *ilk travma* demek daha uygun olur. Travma durmadan tekrarlanan bir şeydir, hem zaten bu İkbal'lerin trajedisi de; bir ülkeden diğerine, bir dinden diğerine, esmer bir anavatandan imparatorluk hükümdarının soluk, çilli kollarına atılmalarını yeniden canlandırmadan edemezler. Bunu ancak birkaç kez yaşadıktan sonra yeni oyunlara geçebilirler. Alsana da, evde dolaşan, giysi ve yiyecekleri torbalara koyan baba ile oğullara aldırmadan dev Singer makinesinde ağı olmayan bir donun çevresine gürültüyle çift dikiş çekerken, işte bunlar olup bitiyordu. Bu bir tekrardır. Kıtalararası bir seyahat. Bir ikinci gösterimdir. Ama teker teker, şimdi, teker teker...

***

Gençler yaşlıları nasıl karşılar? Yaşlıların gençleri karşıladığı gibi: Alçakgönüllülükle; diğerinin mantığından kuşku duyarak; sözlerinin diğeri tarafından pek anlaşılmayacağını, onları aşacağını bilerek (başından değil de bacakarasından) ve giderken diğerinin hoşlanacağı bisküvi gibi uygun bir şey götürmek gerektiğini düşünerek. Garibaldi bisküvileri gibi.

Birlikte 52 numaralı otobüsün üst katında giderlerken, ikizler onun seçimini eleştirince Irie, "*Hoşlarına* gider," dedi. "İçindeki kuruüzümleri severler. Yaşlılar kuruüzüm *sever*."

Millat, *Tomytronic* kozasının altından burun büktü, "Kimse kuruüzüm sevmez. Onlar ölü üzüm *-böög. Onları* kim yemek ister?"

Irie ısrarla, "*Yaşlılar sever*," diyerek bisküvileri tekrar çantasına tıktı. "Aslında onlar *ölü* değil, *kurutulmuş*."

"Evet, öldükten *sonra*."

"Millat, çeneni *kapa*. Macit, ona çenesini kapamasını söyle."

Macit gözlüğünü burnunun üstünde yukarı doğru iterek diplomatça konuyu değiştirdi. "Başka ne getirdin?"

Irie elini çantasına soktu. "Bir Hindistancevizi."

"Hindistancevizi mi!"

İrie, hindistancevizini Millat'ın erişemeyeceği kadar uzaklaştırarak, "Belki bilmek istersin, yaşlılar hindistancevizini de *sever*. Sütünü çaylarına koyarlar," dedi.

Irie, Millat'ın öğürmesine aldırmadan devam etti. "*Ayrıca* çıtır çıtır bir baton ekmek, erimiş peynir ve birkaç elma."

Millat, "Biz de elma *getirdik, şef*," dedi. Kuzey Londra argosunın etimolojisinde izah edilemeyen gizli bir nedenden ötürü, "şef" *aptal, ahmak* veya *enayi* anlamında kullanılıyordu.

"Bende *daha çok* ve *daha güzel* elmalar var. Kendal naneli keki ile sardalya da var."

"Sardalyadan *nefret ederim*."

"*Sana* veren olmadı."

"*İstemem* ki."

"Senin için *değil*."

"İyi, çünkü *istemiyorum*."

"İyi, çünkü *istesen* de vermezdim."

Millat, "İsabet, çünkü *istemiyorum*. Utan," diyerek, *Tomytronic*'ini çıkarmadan geleneksel şekilde utanç işaretini yaparak, avucunun içini Irie'nin alnına sürttü. "*Aklından utan*."

"Hiç *dert etme*, çünkü sana vermeyeceğim."

Millat küçük avucunun içini ovuşturarak, "Ah, nasıl da ısındı, *ısındı*!" diye çığlığı bastı. "Sen utandırıldın."

"*Aslında* ben değil, *sen* utandırıldın, çünkü bunlar Bay J.P. Hamilton için..."

Macit ayağa fırlayarak, "Yeter artık!" diyerek zilin ipini birkaç kez çekti.

Yaşlı bir adam diğerine, "*Bana sorarsan hepsi kendi ülkelerine dönmeli...*" dedi.

Fakat dünyanın bu en eski cümlesi, zil seslerinin ve ayak patırtılarının arasında boğuldu ve sonunda cikletle birlikte koltukların altına çekildi.

Macit, "Utan, utan, haydi utan," diye şarkıya başladı. Üçü birden aceleyle merdivenlerden ve otobüsten indiler.

***

52 numaralı otobüs iki yöne gider. Ona, çocukların yaptığı gibi, güneyden, rengârenk Willesden'den binebilirsiniz; Kensal Rise'ten Portobello ve Knightsbridge'e ilerlerken, çokrenkliliğin solarak yerini şehrin parlak beyaz ışıklarına bıraktığını izleyebilirsiniz. Ya da Samet gibi kuzeyden binebilirsiniz; Willesden'den, Dollis Hill, Harlesden'e ilerlerken beyazın sarıya, sarının kahverengine dönüşmesini korku içinde izlersiniz (siz de Samet gibi korkuyorsanız ve büyükşehir hayatından tek öğrendiğiniz şey zenci bir adamla karşılaşınca karşı kaldırıma geçmekse), sonra da Kingston'daki Kraliçe Victoria heykeli gibi, siyahla çevrelenmiş beyaz bir taş olan Harlesden Saati görünür.

Öpücükten -tadı hâlâ dudaklarındaydı- sonra onun elini sıkıp (anlaşılmaz bir şekilde *"Karım, çocuklarım,"* diye mırıldanmıştı), onu buradan *uzakta*, çok uzaklarda nerede görebileceğini sorduğu zaman, *Harlesden* diye fısıldayınca, Samet şaşırmıştı; evet, *şaşırmıştı*. Samet, "Islington" veya "West Hampste-

ad" veya en azından "Swiss Cottage" demesini beklerken, "Harlesden, ben Harlesden'de oturuyorum," demişti.

Samet dehşet içinde, "Stonebridge Estate mi?" diye sormuştu. Allah'ın onu cezalandırmak için başvurduğu yaratıcılığa şaşarak, sırtında on santimlik bir gangster sustalısı, yeni sevgilisinin üstünde yattığını hayal etti.

"Hayır, ama oradan fazla uzak değil. Buluşmak ister misin?"

O gün Samet'in ağzı, uçsuz bucaksız otlaktaki yalnız silahşör gibiydi, aynı zamanda hem beynini öldürüyor hem de görev yemini ediyordu.

"Evet, lanet olsun! *Evet*."

Oldukça masum olan ilk öpücüğü başka bir şeye dönüştürerek, onu bir kez daha öpmüştü. Göğsünü sol eliyle kavrayınca kadının hafif bir inilti eşliğinde içini çekmesi çok hoşuna gitmişti.

Sonra da ihanet edenlerin, kendilerini ihanet edenler gibi hissetmesini önleyen o mecburi, kısa konuşmayı da yapmışlardı.

"Aslında bunu yapmamalıyım..."

"Bilmem ki, ne yapmak lazım..."

"En azından olanları konuşmak için buluşmalıyız..."

"Doğru, olanları konuşmak gerek..."

"Çünkü burada bir şey oldu ama..."

"Karım... çocuklarım..."

"Kendimize biraz zaman tanıyalım... İki hafta sonra çarşamba? 16:30? Harlesden Saati?"

Bütün bu sefil karmaşada, en azından zamanlama açısından kendini kutlayabilirdi: Otobüsten indiğinde saat 16:15'ti ve McDonalds'ın (kapıda zenci nöbetçileri, zencileri içeri sokmamak için zenci nöbetçileri olan) tuvaletine gidip, garson giysilerini çıkarıp koyu mavi takım elbise, V yakalı yün bir kazak ve gri gömlek giymek için zamanı vardı. Gömleğinin cebinde, gür saçlarına uysal bir görünüm vermek için bir de tarak bulunuyordu. Bu arada saat 16:20 olmuştu ve kuzeni Hâkim ile

karısı Ziynet'i ziyaret edip onları tanık yapmak için beş dakikası vardı. Kuzeni o semtteki "Her Şey 1£+50p" dükkânını işletiyordu ve burada bir buçuk poundun üstünde bir şey satılmadığı iddia ediliyorsa da, iyice dikkat edince aslında her şeyin bu fiyattan başladığı anlaşılıyordu.

"Samet Maya, bugün ne kadar şıksın böyle, bunun mutlaka bir nedeni olmalı!"

Ziynet Mahal'in, Blackwell Tüneli kadar büyük bir ağzı vardı ve Samet ona güveniyordu.

Samet özellikle kurnaz görünmeye gayret ederek, "Teşekkür ederim, Ziynet," dedi. "Nedenine gelince... Belki söylemesem daha iyi olur."

"Samet! Benden laf çıkmaz! Bana söylenen her şey benimle birlikte mezara gider."

Oysa Ziynet'e söylenen her şey, anında telefon ağını harekete geçirir, antenlerden yansıyıp radyo dalgaları ve uydular aracılığıyla çok uzaktaki gezegenlere çarpıp uzaya dağılır ve sonunda daha ileri uygarlık düzeyindeki bilinmeyen yaratıklar tarafından dinlenirdi.

"Doğrusunu istersen..."

Dedikodudan dehşetli zevk alan Ziynet, "Allah aşkına, haydi durma, söyle!" derken, neredeyse tezgâhın öbür tarafına geçmişti bile. "Böyle nereye gidiyorsun?"

"Şey... Hayat sigortası konusunda görüşmek için Park Royal'de bir adamla buluşmaya gidiyorum. Ben öldükten sonra Alsana'nın sıkıntı çekmesini istemiyorum, ama!", her tarafı mücevherle kaplı, gözleri aşırı boyalı pırıltılı sorgucusuna parmağını salladı, "onun bundan haberi olsun istemiyorum! Ölüm düşüncesi onu dehşete düşürür, Ziynet."

"Duydun mu, Hâkim? Bazı adamlar karılarının geleceğinden endişeleniyor! Haydi git, ben seni tutmayayım, kuzen." Uzun kıvrık tırnaklı elleriyle bir yandan telefona uzanırken, bir yandan da arkasından, "Sakın merak etme," diye seslendi: "Alsana'ya tek kelime bile söylemem."

Tanık işi hallolmuştu, şimdi yaşlı bir adamın genç bir kıza ne vermesi gerektiğine karar vermek için Samet'in üç dakikası kalmıştı: Yaşlı kahverengi bir adamın, dört siyah sokağının kesiştiği yerde, genç beyaz bir kıza ne vermesi uygun düşerdi...

"Hindistancevizi!"

Poppy Burt-Jones kıllı şeyi eline alıp, şaşkın bir tebessümle Samet'e baktı.

Samet sinirli bir sesle, "O karışık bir meyvedir," dedi. "Sütü meyve gibidir ama aynı zamanda ceviz gibi serttir. Dışı kahverengi ve yaşlı görünüşlüdür, içi ise beyaz ve taptazedir. Bence, bu karışım hiç de fena değil." Başka söyleyecek bir şey bulamadığı için, "Bazen köri yaparken kullanırız," dedi.

Poppy gülümsedi; bu, yüzünün bütün doğal güzelliğini vurgulayan müthiş bir tebessümdü. Tabii Samet'e göre, bütün bunlardan daha değerliydi, içinde utanç yoktu, yaptıkları şeyden daha iyi, daha saf bir şeydi.

"Çok güzel," dedi.

***

Sokaktaydılar ve defterlerinde yazılı adresten beş dakika uzaklıktaydılar, Irie hâlâ utancın yakan sıcaklığını hissediyor ve intikam almak istiyordu.

"Onu aldım," diyerek Kensal Rise Metro İstasyonu'nun duvarına dayalı eski püskü bir motosikleti işaret etti. "Onu ve onu aldım," diye onun yanındaki iki BMX'i de işaret etti.

Millat ile Macit hemen oyuna katıldılar. Sokakta duran ve onlara ait olmayan şeylere, yeni bir sömürgeci gibi sahip çıkmak esasına dayanan "almak" oyununu ikisi de çok iyi bilir ve severdi.

Millat, milliyetleri ne olursa olsun bütün çocukların, bir şeyi küçümserken kullandıkları Jamaika aksanıyla konuşarak, "Yok ya! O külüstür şeyleri almak *istemem*," dedi. Köşeyi dönmekte olan, gerçekten son derece gösterişli, kırmızı küçük, bir

MG'yi göstererek, "Ben *onu* aldım," dedi. Macit'ten önce davranıp hızla geçen bir BMW'yi işaret ederek, "*Onu* da!" diye bağırdı. Karşı çıkmayan Macit'e, "Onu aldığımı *biliyorsun*!" diye bağırdı. "Bu *apaçık* ortada!"

Olayların böyle gelişmesine biraz bozulan Irie, gözlerini yere indirdi, birden beyninde bir şimşek çaktı ve aklına bir şey geldi.

"*Bunları* aldım!"

Macit ile Millat durup, Irie'nin ayağındaki bembeyaz Nike'lara hayranlıkla baktılar (kırmızılı mavili Nike'lar o kadar güzeldi ki, Millat'ın daha sonra söylediği gibi, insanı intihara teşvik ediyorlardı). Şimdi İrie'nin malı gibi görünseler de onlar, Queens Park'a doğru yürüyen, uzun boylu, hazırcevap bir zenci çocuğun ayağındaki bir çift sıradan ayakkabıydı.

Millat, hasetle başını salladı. "*Bravo!* Keşke onları ben daha önce görseydim."

Macit aniden, "Onu aldım!" diye bağırdı. Kirli parmağıyla bir dükkânın vitrinindeki, üstünde yaşlı bir televizyon yıldızının resmi bulunan, yarım metre boyundaki kimya setini gösterdi.

Vitrine vurarak, "Onu aldım!" diye tekrarladı.

Kısa bir sessizlik oldu.

Millat hayretle, "*Onu* mu aldın?" diye sordu. "*Onu!* Bir kimya setini mi aldın?"

Zavallı Macit, daha neye uğradığını anlamadan iki avuç şiddetle alnına yapışıp, aşırı bir şekilde ovalamaya başladı. Macit, yararı olmayacağını bile bile Irie'ye *Sen de mi Brutus* anlamında, yalvaran bir bakış fırlattı. On yaşına girmek üzere olan çocukların arasında dürüstlüğe yer yoktur.

"Utan, utan, haydi utan!"

Utancın sıcaklığından bunalan Macit, "Ama Bay J.P. Hamilton," diye inledi. "Onun evine geldik. Burası çok sakin bir sokak, burada bu kadar gürültü yapamazsınız. O *yaşlı* biri."

Millat, "Yaşlıysa sağırdır da," diye mantık yürüttü. "Sağırlar da duyamaz."

"Hiç de öyle değil. Yaşlılar için yaşam zordur. Sen anlamazsın."

Irie, "Belki de bütün bunları çantalardan çıkaramayacak kadar yaşlıdır," dedi. "Onları çıkarıp elimizde taşımalıyız."

Buna oybirliğiyle karar verildi ve kapıyı açınca Bay J.P. Hamilton'a aşırı iyilikseverlikleriyle "sürpriz yapmak" için, bütün yiyecekleri ellere ve bedenin çeşitli girintilerine sığdırmak için zaman harcandı. Kapısının önünde, ellerinde bir sürü çıkıntıyı sımsıkı tutan, üç esmer tenli çocuğu gören Bay J.P. Hamilton gerçekten şaşırdı. Tahmin ettikleri kadar yaşlı ama çok daha uzun boylu ve temizdi, kapısını aralayıp üstü dağ silsilesi gibi mavi damarlarla kaplı elini kapı tokmağında tutarak, başını dışarıya doğru uzattı. Irie onu soylu ve yaşlı bir kartala benzetti: Tüyü andıran kıl tutamları kulak zarlarından, gömlek manşetlerinden ve boynundan dışarı fışkırıyordu. Tek bir tutam beyaz saç alnına düşmüştü ve parmakları pençeyi andıran bir biçimde hep kasılmış duruyordu, Harikalar Diyarı'ndaki ihtiyar bir İngiliz kuşundan bekleneceği gibi iyi giyinmişti: Süet bir yelek ve tüvit ceket giymişti, altın zincirli bir saati vardı.

Çevresindeki beyazlık ile kızarıklığın yok edemediği gözlerindeki mavi parıltıdan, parmağındaki mühür biçimli yüzüğün ve kalbinin üstüne taktığı dört gümüş madalyanın pırıltısına ve göğüs cebinin üstünden görünen Senior Service paketinin gümüş kenarına kadar, bir saksağan gibi capcanlıydı.

Kuş adam, "Kapımdan gitmenizi rica etmek zorundayım. Hiç param yok; niyetiniz bir şey satmak veya çalmaksa, korkarım düş kırıklığına uğrayacaksınız," dedi. Bu sesin farklı bir sınıfa, farklı bir çağa ait olduğunu çocuklar bile hissetmişti.

Macit, yaşlı adamın görüş alanına girmeye çalışarak öne çıktı, çünkü Rayleigh dağılımı kadar masmavi olan sol gözü, onların arkasında bir noktaya çevrilmişti, kırışıklıkların arasında zar zor görünen sağ gözü ise kapalı gibiydi. "Bay Hamilton, hatırlamıyor musunuz? Bizi okuldan gönderdiler. Bunlar da..."

Ama adam, tren yolculuğuna çıkan yaşlı bir teyzeyi uğurlar gibi, "Güle güle," dedi. Sonra bir kez daha, "Güle güle," dedi. Çocuklar kapanan kapıdaki, iki ucuz renkli cam panonun ardından, Bay Hamilton'ın uzun boylu görüntüsünün, sıcaktan bulanıklaşmış gibi usulca onlardan uzaklaşıp koridorda ilerleyişini izlediler. Giderek kahverengi bir lekeye dönüşen görüntüsü, sonunda ev eşyasının kahverengi lekeleriyle kaynaşıp, yok oldu.

Millat *Tomytronic*'ini boynuna indirdi, kaşlarını çattı ve küçük yumruğunu kapı ziline dayayıp, inatla orada tuttu.

Irie, "Belki de bunları istemiyor," dedi.

Millat kısa bir süre için yumruğunu zilden çekti. "İstemek zorunda. Zaten istedi," diye kükreyip, yumruğunu bütün gücüyle tekrar zile bastırdı. "Bu Tanrı'nın hasadı değil mi? Bay Hamilton. Bay J.P. Hamilton!"

Sonra ağır ağır yok olma olayının ikinci gösterimi, bu sefer tersinden yapılırken, merdivenin ve şifonyerin atomlarıyla birleşip ortaya çıktı ve normal boyuna erişip yine kapıdan başını uzattı.

Sabırsız Millat, okuldan verilen bilgi formunu onun eline tutuşturdu. "Bu Tanrı'nın hasadı," dedi.

Fakat yaşlı adam başını kuş banyosundaki bir kuş gibi silkeledi. "Hayır, hayır, kendi kapımda alışveriş yapmaya zorlanamam. Ne sattığınızı bilmiyorum -Tanrım, dilerim ansiklopedi değildir-, benim yaşımda insan daha fazla değil, *daha az* bilgiye ihtiyaç duyuyor."

"Ama bu parasız!"

"A... evet, anlıyorum... peki niye?"

Macit, "Bu Tanrı'nın hasadı," diye tekrarladı.

Irie, yetişkin insan sesiyle konuşarak, "Sosyal yardım, Bay Hamilton, öğretmenimizle konuşmuş olmalısınız, çünkü bizi buraya o gönderdi. Belki de aklınızdan çıktı," dedi.

Bay Hamilton hatırlamaya çalışır gibi parmağını hüzünle şakağına değdirdi, sonra kapıyı yavaş yavaş ardına kadar açtı

ve öne doğru bir güvercin adımı atıp sonbahar güneşine çıktı. "Öyleyse... içeri girseniz daha iyi olur."

Bay Hamilton'un peşinden, bir şehir evinin kasvetini yansıtan hole girdiler. Ağzına kadar kırık dökük ve çizik Victoria devri mobilyayla doluydu, bunların arasında -kırık çocuk bisikletleri, atılmış eski oyuncaklar ve aile üyelerine ait çeşitli boylarda, dört çift çamurlu çizme gibi- daha yakın zamanın yaşamını yansıtan eşyalar da vardı.

Yere kadar inen güzel pencerelerinden geniş bir bahçenin göründüğü oturma odasına girdikleri zaman, neşeli bir sesle, "Şimdi," dedi. "Bakalım burada neler var?"

Çocuklar kucaklarındaki yükü güve yeniği bir koltuğa döktüler ve Bay Hamilton bir sigara yakıp, bu şehir içi piknik malzemesini titreyen parmaklarla incelerken, Macit de alış veriş listesi okur gibi hepsini sıraladı.

"Elma... oh, olamaz... nohut... hayır, hayır, hayır... patates cipsi..."

Bu böyle devam ediyordu, sırayla her biri teker teker ele alınıp kötüleniyordu, sonunda yaşlı adam hafif yaşlı gözlerle onlara baktı. "Ben bunların hiçbirini yiyemem... Çok sert, kahrolası çok sertler. En iyisi galiba o hindistancevizinin içindeki süt. Yine de... çay içeriz, değil mi? Çaya kalırsınız, değil mi çocuklar?"

Çocuklar ona boş boş baktılar.

"Haydi çocuklar, oturun."

Irie, Macit ve Millat koltuğa rahatsızca sıralandılar. Sonra bir klik-klak duyuldu ve başlarını kaldırdıkları zaman, Bay Hamilton'un dişlerinin dilinde durduğunu gördüler, sanki ağzının içinden ikinci bir ağız çıkmış gibiydi. Sonra dişler aniden tekrar yerlerine döndüler.

"Önceden ezilmemiş hiçbir şeyi yiyemem. Bu kendi kabahatim. Yılların ihmali. Diş temizliği... orduda mecburi değildir." Titreyen eliyle göğsüne beceriksizce dokunarak kendini işaret etti. "Ben bir subaydım. Şimdi: Siz gençler dişlerinizi günde kaç kez fırçalıyorsunuz?"

Irie, "Günde üç kere," diye yalan söyledi.

Millat ile Macit koro halinde, "YALANCI!" diye bağırdılar. "PANTS ON FIRE!"

"İki buçuk kere."

Bay Hamilton bir eliyle pantolonunu düzeltirken, diğeriyle çay fincanını alarak, "Peki, hangisi doğru?" diye sordu.

Irie utanarak, "Günde bir kere," dedi. Adamın sesindeki endişe onu doğru söylemeye yöneltti: "Çoğu zaman."

"Korkarım bir gün bu halinden pişman olacaksın. Ya siz ikiniz?"

Macit, bu işi uyurken yapan bir diş fırçalama makinesi hakkında ayrıntılı bir masal uydurmak üzereyken, Millat doğruyu söyledi. "Aynı. Günde bir kere. Aşağı yukarı."

Bay Hamilton düşünceli düşünceli arkasına yaslandı. "İnsan bazen dişlerin önemini unutuyor. Sürekli olarak dişleri yenilenen aşağı hayvanlar sınıfından değiliz, bizler memeliler sınıfındanız. Ve memelilerin diş konusunda sadece iki şansı vardır. Biraz daha şeker?"

Çocuklar, sadece iki şansları olduğunu düşünerek onu reddettiler.

"Ama her şey gibi bunun da kötü yanı var. Temiz beyaz dişlere sahip olmak her zaman iyi bir şey değil. Mesela, ben Kongo'dayken zencileri en kolay beyaz dişlerinden seçebiliyordum. Berbat bir iş. Zifiri karanlıktı. Ve onlar bu yüzden öldüler. Zavallılar. Ya da olaya başka bir açıdan bakacak olursak, ben hayatta kaldım."

Çocuklar sessizce oturdular. Sonra Irie usulca ağlamaya başladı.

Bay Hamilton devam etti: "Savaşta anında karar vermek gerekir. Beyaz bir şey parlayınca hemen, bang... Zifiri karanlıktı. Berbat günlerdi. Bütün o güzel oğlanlar ölmüştü, ayaklarımın dibinde yatıyorlardı. Karınları deşilmiş, bağırsakları ayakkabılarıma saçılmıştı. Kahrolası dünyanın sonu gelmiş gibiydi. Almanların askere aldığı o güzel adamlar simsiyahtı; zavallı ah-

maklar neden orada olduklarından, kimin için savaştıklarından, kime ateş açtıklarından bile habersizdi. Silahlar çok hızlıdır, çocuklar. Çok acımasızdır. Bisküvi?"

Irie, "Ben eve gitmek istiyorum," diye fısıldadı.

Millat öfkeyle ve kıpkırmızı bir yüzle, "Babam da savaşa katıldı. İngiltere için oynadı," dedi.

"Oğlum, futbol takımını mı, yoksa orduyu mu kastediyorsun?"

Macit, "İngiliz ordusunu. Bir tank kullanmış. Bir Bay Churchill. Onun babasıyla," diye açıkladı.

Bay Hamilton her zamanki kibar haliyle, "Korkarım yanılıyorsun," dedi. "Hatırladığım kadarıyla sizden kimse yoktu. Hayır, hayır... Pakistanlı yoktu... Onlara ne yedirirdik? Hayır, hayır," diye homurdandı. Şimdi burada tarihi yeniden yazma fırsatı eline geçmiş gibi, kendi sorusunu değerlendirdi. "Söz konusu bile değil. O yağlı yemekleri asla midem kaldırmazdı. Hiç Pakistanlı yoktu. Pakistanlıların, Pakistan ordusunda olmaları gerekir, öyle bir şey varsa. Zavallı İngilizlere gelince, onlar zaten benim gibi parlak çocuklarla uğraşmaktan bezmişlerdi."

Bay Hamilton kendi kendine hafifçe güldü, başını çevirip bahçesinin bütün bir köşesini kaplayan, dal budak sarmış bir kiraz ağacını sessizce inceledi. Uzun bir süre sonra başını çevirdiğinde gözlerinde yine yaşlar vardı; bir tokat yemiş gibi, ani ve yakıcı yaşlar. "Sizin gibi genç erkekler yalan söylememeli, değil mi? Yalanlar dişlerinizi çürütür."

Macit her zamanki barışsever, arabulucu tavrıyla, "Yalan değil, Bay Hamilton, gerçekten ordudaydı," dedi. "Elinden vurulmuş. Madalyaları var. O bir kahramandı."

"Dişleriniz çürüyünce..."

Millat, yerde ortada duran çay tepsisine bir tekme atarak, "Bu doğru!" diye bağırdı. "Lanet olası *aptal* ihtiyar!"

Bay Hamilton tavana doğru gülümseyerek, "Dişleriniz çürüyünce," diye devam etti. "Aaah, artık yapılacak bir şey yok. Sizi artık eskisi gibi beğenmezler. Güzeller, ne aşk ne de para

için dönüp size ikinci bir defa bakar. Ama hâlâ gençseniz, önemli olan üçüncü azılardır. Onlara sanırım daha çok akıl dişi denir. Üçüncü azılara her şeyden çok önem vermelisiniz. İşte ben, burada hata yaptım. Sizinkiler daha henüz çıkmaz ama torunlarımın üçüncü azıları çıkmaya başladı. Üçüncü azıların en kötü tarafı, ağzınızda onlar için yer olup olmadığını asla bilememenizdir. İnsan bedeninin alışması gerektiği tek parçası bu dişlerdir. Bu dişler için insanın yeterince büyük bir ağzı olması gerekir. Bu dişler için yeterince büyük biri olmak gerekir. Yoksa eğri çıkarlar veya hiç çıkmazlar. Orada sıkışıp kalır, kemiğe kaynarlar ve berbat mı berbat bir enfeksiyon oluşur. Torunum Jocelyn'e çocuklarınınkini erkenden çektirmesini hep söylüyorum. Başka çaresi yok. Yapacak bir şey yok. Keşke ben de çektirseydim. Keşke onlardan erkenden vazgeçseydim ve şansımı deneseydim. Çünkü onlar babanızın dişleridir, akıl dişleri babaya çeker. Bundan eminim. Bu yüzden onlar için yeterince büyük olmak gerekir. Tanrı bilir ya, ben benimkiler için yeterince büyük değildim... Beni dinleyin, onları çektirin ve dişlerinizi günde üç kez fırçalayın."

Bay J.P. Hamilton, öğütlerinin ciddiye alınıp alınmadığını görmek için gözlerini indirdiği zaman, boz tenli üç ziyaretçisinin yerlerinde olmadığını fark etti. Çoktan elma (Jocelyn'e makinede çektirmeyi düşündüğü elmalar) torbasını almış, birbirlerine çarpa çarpa, rahatça nefes alabilecekleri ve şehrin ciğerlerini oluşturan bir yeşil alana varana kadar koşmuşlardı.

***

Çocuklar artık şehri biliyorlardı. Şehrin çeşitli Deliler çıkardığını da. Yüzü beyaza, dudakları maviye boyalı, bir çift tayt ve dağcı çizmesiyle Willesden sokaklarında dolaşan Hintli Bay Beyaz Yüz'ü tanıyorlardı; ayak bileklerine kadar uzanan trençkotuyla, Brent kütüphanelerinde oturup çantasından çıkardığı günlük gazeteleri titizlikle ve uzun şeritler halinde yırtan uzun boylu, sıska Bay Gazete'yi tanıyorlardı; yaşam alanı Kil-

burn'dan Oxford Street'e kadar uzansa da, West Hampstead'de bir varilde kara büyü yapan, kırmızı yüzlü, zenci voodoo kadını, Çılgın Mary'yi tanıyorladı; kaşları olmayan ve peruğunu başına takacağı yerde bir iple boynuna asan Bay Peruk'u tanıyorlardı. Ama bu insanlar çılgın olduklarını *ilan ediyorlardı* -onlar Bay J.P. Hamilton'dan daha iyi ve daha az ürkütücüydüler-, deliliklerini gösterişle sergiliyorlardı, yoksa kendini kapı çerçevesine dolayan yarı deli, yarı akıllılardan değildiler. Tam anlamıyla Shakespearevari delilerdi ve hiç beklenmedik anlarda mantıklı konuşurlardı. Kuzey Londra sokaklarında yürürken, belediye encümeninin bir keresinde adını *Nirvana* olarak değiştirmek için oylama yaptığı, tebeşir yüzlü, mavi dudaklı veya kaşsız adamın bilgece sözleriyle karşılaşmak mümkündü. Şizofrenik yetenekleriyle, tesadüfi olaylarda bağlantılar görüp (bir kum taneciğinde tüm dünyayı görüp, hiç yoktan bir öykü çıkararak), caddenin karşı tarafından veya metro vagonunun öbür ucundan size bilmeceler sorup, dizeler okur, sizi çırılçıplak soyarlar ve kim olduğunuzu, nereye (genelde Baker Street, çağdaş kâhinlerin büyük çoğunluğu Metropolitan Hattı'nda seyahat eder), niçin gittiğinizi söylerlerdi. Ama biz bir şehir olarak bu insanların değerini bilmiyoruz. Biz onların, patlak gözleri ve sivilceli burunlarıyla, trende sarsılarak ilerlerken mutlaka *neye baktığımızı* sorarak bizi rahatsız edip *utandırmaya* çalıştıklarına inanırız. *Kahrolasılar*, neye bakıyoruz? Londralılar, "Ne bakıyorsun?" sorusundan ve bu sorunun acınası, ürkek ve yararsız cevabı "Hiç"ten kurtulmak için, atak davranıp bir savunma sistemi olarak hiç bakmamayı, kimseyle göz göze gelmemeyi öğrenmişlerdi. Ama av geliştikçe (ve bizler, bahtsız metro yolcularına kendi özel gerçeklerini açıklamak için yanıp tutuşan delilerin avıyız) avcı da gelişiyor ve gerçek profesyoneller, o eski moda "Ne bakıyorsun?"dan bıkıp daha egzotik alanlara açılıyorlar. Örneğin Çılgın Mary. İlke hep aynı, konu yine göz göze gelmek ve bunun yarattığı tehlikeler, ama o, şimdi yüz, iki yüz, hatta üç yüz metre uzaklıktan göz te-

ması kurmaya çalışıyor ve sizinle göz göze gelirse, elinde karabüyü sopası, tüyleri ve pelerini uçuşarak yanınıza kadar koşup yüzünüze tükürüyor ve oyun başlıyor. Samet bütün bunları biliyordu; daha önce de kırmızı yüzlü Çılgın Mary'yle karşılaşmıştı, hatta otobüste onunla yan yana oturmak bahtsızlığına bile uğramıştı. Başka zaman olsa onunla başa çıkmasını bilirdi. Ama bugün kendini suçlu ve kırılgan hissediyordu, bugün güneş alçalırken Poppy'nin elini tutmuş, yürüyordu; Çılgın Mary'yle, onun hırçın doğru sözleriyle ve çirkin çılgınlığıyla baş edecek halde değildi; zaten kadın da onu bu yüzden izliyor, Church Road'da inatla peşinden yürüyordu.

Samet, "Emniyetin için, sakın ona bakma," dedi. "Dümdüz yürümeye devam et. Onun Harlesden'e kadar geldiğinden haberim yoktu."

Poppy, ana caddede, hayali bir at üstünde dörtnala giden bu rengârenk hayalete çabucak bir göz attı.

Poppy güldü, "*O* da kim?"

Samet adımlarını hızlandırdı. "O, Çılgın Mary. Ve hiç komik değildir. Tehlikelidir."

"Saçmalama. Evsiz barksız ve ruhsal sağlık....*sorunları* var diye başkalarına zarar verecek değil ya! Zavallı kadın, bu hale gelene kadar kim bilir neler yaşadı?"

Samet içini çekti. "Bir kere o evsiz barksız değil. West Hampstead'deki bütün varilleri çalıp Fortune Green'de kendine bayağı sağlam bir yer yaptı. İkincisi 'zavallı bir kadın' da değil. Belediye encümeninden başlayarak herkesin ondan ödü patlar. Lanetlediği Ramchandra'nın dükkânı bir ay içinde battığından beri Kuzey Londra'daki her dükkândan parasız yiyecek alır." Caddenin karşısındaki Çılgın Mary'yle birlikte onlar da hızlarını arttırınca, Samet'in toplu bedeni epeyce terlemeye başladı.

Nefes nefese, "Ve beyazlardan hiç hoşlanmaz," diye fısıldadı.

Poppy'nin gözleri büyüdü. Daha önce böyle bir düşünce hiç aklından geçmemiş gibi, "Sahi mi?" diye dönüp ona doğru bakma hatasını işledi. Tabii, Çılgın Mary de anında yanlarında bitti.

Çılgın Mary, Samet'in gözlerinin arasına, tam burnunun köprüsüne okkalı bir tükürük kondurdu. Samet tükürüğü eliyle silip, Poppy'yi kendine doğru çekti ve St. Andrew's Kilisesi'nin avlusuna saparak Çılgın Mary'den kurtulmaya çalıştı, ama karabüyü sopası ikisinin önüne dikilip, çakıl taşları ile tozun üstüne aşılamayacak bir çizgi çekti.

Ağır ağır konuşurken öylesine tehditkâr bir şekilde kaşlarını çattı ki, yüzünün bir tarafı felçli gibi göründü. "Sen... ne... bakıyorsun?"

Poppy ince bir sesle ancak, "Hiç," diyebildi.

Çılgın Mary karabüyü sopasıyla Poppy'nin baldırına vurup Samet'e döndü. "Ya sen! Sen... ne... bakıyorsun?"

Samet başını salladı.

Aniden avaz avaz bağırmaya başladı. "SİYAH ADAM! NEREYE DÖNSEN YOLUNU KESERLER!"

Poppy dehşet içinde, "Lütfen," diye kekeledi. "Sorun çıksın istemiyoruz."

"SİYAH ADAM!" (Kafiyeli dizelerle konuşmaktan hoşlanırdı). "KALTAK, CAYIR CAYIR YANMANI DİLER!"

Samet, "Biz kendi işimize bakıyoruz," diye başladı, ama bu sefer yanağına isabet eden ikinci bir balgam onu susturdu.

"Dere tepe, onlar seni izler, onlar seni izler, Dere tepe, şeytan seni yutar, seni yutar." Karabüyü sopasını Poppy Burt-Jones'un çenesine sımsıkı dayamış, kollarını öne uzatmış, iki yana sallanarak yaptığı bir dans eşliğinde, bunları hafif bir sesle ve şarkı söyler gibi söylüyordu.

"Bizi köleleştirip öldürmekten başka bedenimiz için ne yaptılar ki? Canımızı acıtıp bizi öfkelendirmekten başka ruhumuz için ne yaptılar ki? Közüm nedir?

Çılgın Mary, sopasıyla Poppy'nin çenesini yukarı kaldırıp tekrar sordu: "KÖZÜM NE?"

Poppy ağlıyordu. "Lütfen... Benden ne istediğinizi bilmiyorum..."

Çılgın Mary dudaklarını emdi ve dikkatini bir kez daha Samet'e yöneltti. "ÇÖZÜM NE?"

"Bilmiyorum."

Çılgın Mary sopasıyla Samet'in ayak bileklerine vurdu. "ÇÖZÜM NE, SİYAH ADAM?"

Çılgın Mary çok güzel ve çekici bir kadındı: Soylu bir alnı, muntazam bir burnu, yaşını belli etmeyen kapkara bir teni ve kraliçelerin ancak rüyalarında görebilecekleri kadar uzun bir boynu vardı. Fakat Samet dikkatini, çöküşün eşiğinde bir öfkeyi çevreye yayan tehditkâr gözlerine yoğunlaştırmıştı, çünkü bu gözlerin ona, yalnızca ona hitap ettiğinden emindi. Poppy'nin bununla ilgisi yoktu. Çılgın Mary onu *tanıyormuş* gibi bakıyordu. Çılgın Mary bir *yoldaş* bulmuştu. Onun içindeki *çılgın adamı* (yani, *peygamberi*) görmüştü; kadının öfkeli adamı, mastürbasyon yapan adamı, oğullarından uzakta çölde yolunu kaybetmiş adamı, yabancı bir ülkede, sınırlar arasında sıkışıp kalmış, yabancı adamı... yeterince baskı yapılırsa aniden mantıklı olabilecek adamı gördüğünden emindi. Böyle olmasa sokaktaki kalabalık arasından onu seçmezdi? Onu tanıdığı için seçmişti. Çünkü, o ve Çılgın Mary, ikisi de aynı yerden, *çok uzaklardan* geliyordu.

Samet sakin haline kendi de şaşarak, "Satyagraha," dedi.

Sorgulamalarının cevapla karşılanmasına alışık olmayan Çılgın Mary hayretle ona baktı. "ÇÖZÜM NE?"

"Satyagraha. Sanskritçe, 'gerçek ve kararlılık' demek. Gandi'nin sözü. Çünkü o 'pasif direniş' veya 'sivil itaatsizlik' demekten hoşlanmıyordu."

Çılgın Mary'nin her tarafı seğirmeye başlamıştı, alçak sesle ve hırsla küfür ediyordu, ama Samet, bunun Çılgın Mary'nin onu dinleme biçimi olduğunu ve zihninin kendine ait olmayan sözcükleri bir araya getirmeye çalıştığını bir şekilde hissetti.

"Bu sözcükler Gandhi için yeterince büyük değildi. O, bi-

zim zayıflık saydığımız şeyin güç olduğunu göstermek istiyordu. Bazen hiçbir eylem yapmamanın bir insanın en büyük zaferi olduğunu biliyordu. O bir Hinduydu. Bense Müslümanım. Arkadaşım ise..."

Poppy titrek bir sesle, "Roma Katoliği, eskiden," dedi.

Samet, "Ya sen?" diye başladı.

Çılgın Mary birkaç kez *kaltak, kancık, kahpe* deyip *yere* tükürdü, Samet bunu çatışmanın sonu olarak yorumladı.

"Söylemeye çalıştığım..."

Samet, gürültüyü duyunca St Andrew's Kilisesi'nin kapısında endişeyle toplanmış olan Metodist'lere baktı. Kendine güveni arttı. Samet'in içinde hep bir vaiz vardı zaten. Her şeyi bilen, yürüyerek konuşan biri. Küçük bir dinleyici grubu ve bol temiz havayla, evrendeki tüm bilginin, duvarlardaki bütün bilginin ona malum olduğuna kendini her zaman inandırabilmişti.

"Yaşamın büyük bir kilise olduğunu söylemek istiyorum." Korkudan titreyen inançlılarla dolu, çirkin kırmızı tuğla binayı işaret etti. "Geniş yolları var." Ana caddede telaşla aşağı yukarı koşuşturan, pis kokulu siyah, beyaz ve sarı tenlileri, kilise bahçesinden topladığı papatyaları kuru temizlemecinin önünde satan doğuştan beyaz saçlı kadını gösterdi. "İzin verirseniz, arkadaşımla birlikte bu yolda yürümek istiyoruz. İnanın, endişelerinizi anlıyorum." Samet şimdi de, Kuzey Londralı diğer büyük sokak vaizi Ken Livingstone'dan ilham alıyordu. "Benim de sorunlarım var; bizim için aynı zamanda hem yeni hem de eski olan bu ülkede, hepimiz sorunlarla karşılaşıyoruz. Biz bölünmüş bir halkız, değil mi?"

Ve şimdi Samet, Çılgın Mary'ye on beş yıldır kimsenin yapmadığı şeyi yaptı: Ona dokundu. Çok hafifçe, omzuna dokundu.

"Biz parçalanmış bir halkız. Bir yanım bağdaş kurup sessizce oturmak ve kontrolüm dışındaki şeylerin üstümden akıp gitmesine izin vermek istiyor. Öbür yanımsa kutsal savaşa ka-

tılmak istiyor. Cihad! Bunu tabii ki sokaklarda tartışabiliriz ama bu bir şeyi değiştirmez: Çünkü sonuçta, sizin geçmişiniz benim geçmişim değil, sizin gerçeğiniz benim gerçeğim değil, sizin çözümünüz benim çözümüm değil. Bu yüzden ne demem istediğinizi bilmiyorum. Gerçek ve kararlılık bir öneridir, ama bu sizi tatmin etmezse, fikrini sorabileceğiniz başka birçok insan var. Kişisel olarak benim umudum son günlerde yatıyor. Peygamberimiz Hz. Muhammed Aleyhisselam -huzur içinde yatsın!- Kıyamet Günü'nde herkesin bilinçsiz kılınacağını söylüyor. Sağır ve dilsiz. Çene çalmak yok. Dilsiz. Bu ne *kahrolası*, büyük bir rahatlık olacak. Şimdi izninizle."

Samet, Poppy'nin elini sıkıca tutup yürüdü, Çılgın Mary ise kilise kapısına koşup cemaate tükürük saçmadan önce, kısacık bir an olduğu yerde kalakaldı.

Poppy gözündeki korku yaşlarını silip, içini çekti.

"Kriz anında serinkanlısın. Çok etkileyici," dedi.

Giderek daha çok hayal görmeye başlayan Samet, büyükbüyükbabası Mangal Pande'nin tüfeğini sallayarak, gelenekleri koruyup yeniliğe karşı savaş açtığını görür gibi oldu.

"Aileden geliyor," dedi.

Daha sonra Samet ile Poppy, Harlesden'de, Dollis Hill'in çevresinde dolaşırlarken, Willesden'e epeyce yaklaştıklarında, Samet güneşin batmasını bekledikten sonra bir kutu ağdalı Hint şekeri satın aldı ve Round Wood Park'a girip çiçekleri seyrettiler. Samet sürekli konuşuyor, konuşuyordu; kaçınılmaz bedensel arzuyu uzaklaştırmak için yapılan ama onu arttırmaktan başka işe yaramayan konuşmalardı bunlar. Samet 1942 yılının Delhi'sini anlattı, Poppy de 1972 yılının St. Alban's'ını. Poppy, ona uygun olmayan çok sayıda erkek arkadaştan şikayet etti. Samet, değil Alsana'yı eleştirmek, onun adını bile anmaya korktuğu için sadece çocuklarından söz etti: Millat'ın küfüre ve A Takımı adlı gürültülü bir TV programına olan merakından, Macit'in yeterince gün ışığı alıp almadığı

konusundaki endişelerinden söz etti. Bu ülkenin, çocuklarına ne yapmak istediğini öğrenmek istiyordu.

Poppy sonunda, "Senden hoşlandım," dedi. "Hem de çok. Çok esprilisin. Esprili biri olduğunu biliyor musun?"

Samet gülerek başını salladı. "Kendimi komik biri olarak hiç düşünmedim."

"Hayır, komik değil, esprilisin. Develer hakkında söylediğin şey..." Gülmeye başladı ve kahkahaları ona da bulaştı.

"Ne söyledim?"

"Yürürken develer hakkında söylediğin..."

"Erkekler deve gibidir: Yüz tanesinde güvenebileceğin bir tane bile çıkmaz."

"Evet!"

Samet, "Bu espri değil, bu Kuran'da yazılı," dedi. "Ve iyi bir öğüttür. Ben doğru olduğunu kesinlikle öğrendim."

"Yine de komik."

Poppy bankta ona yanaşıp Samet'i kulağından öptü. "Senden cidden hoşlanıyorum."

"Ama ben baban olacak yaştayım. Evliyim. Müslümanım."

"Bu yüzden elektronik çöpçatanlar formlarımızı bir araya getirmezdi. Ne yani?"

"O ne biçim söz öyle, 'Ne yani?' Bu İngilizce mi? Bu İngilizce değil. Günümüzde kraliçenin İngilizcesini yalnızca göçmenler konuşabiliyor."

Poppy kıkırdadı, "Yine de tekrarlıyorum. Ne..."

Ama Samet onun ağzını eliyle kapattı ve bir an için ona vuracakmış gibi göründü. "Yani *her şey*. Yani *her şey*. Bu durum hiç de komik değil. Hoş da değil. Bunun doğrularını yanlışlarını seninle tartışmak istemiyorum. Niçin burada olduğumuz üstünde duralım. İşin metafiziksel değil, fiziksel yanı üstünde duralım."

Poppy bankın diğer ucuna kaydı, dirseklerini dizlerine dayayıp öne eğildi. Ağır ağır konuşarak, "Bunun göründüğünden fazla bir şey olmadığını biliyorum," dedi. "Ama benimle böyle konuşmana izin veremem."

"Özür dilerim. Yanlış yaptım..."

"Sen suçluluk duyuyorsun diye benim duygularımı..."

"Evet, affedersin. Ben..."

"İstemiyorsan gidebilirsin..."

Bölük pörçük düşünceler. Hepsini bir araya toplasan yine bir anlam çıkmaz.

"Gitmek istemiyorum. Ben seni istiyorum."

Poppy biraz neşelenir gibi oldu ve o yarı hüzünlü, yarı şakacı tebesümüyle güldü.

"Geceyi seninle... birlikte geçirmek istiyorum."

"İyi," diye karşılık verdi Poppy. "Çünkü sen bitişik dükkândan o ağdalı şekerleri alırken ben de sana bunu aldım."

"Nedir o?"

Poppy elini çantasına daldırıp ruj, kontak anahtarı ve bozuk paralar arasında arandığı, işlerin yavaşladığı o bir dakikada, iki şey oldu.

1.1. Samet gözlerini yumdu ve *Saf yürekliler için her şey saftır* sözünü duydu, hemen arkasından da O *kadar da olsun artık* sözünü.

1.2. Samet gözlerini açtı ve bando sahnesinde, iki oğlunun el sallayıp gülümseyerek, inci gibi beyaz dişleriyle elma yediklerini açık seçik gördü.

Ve Poppy, elinde kırmızı plastik bir şeyle ve muzaffer bir edayla doğruldu.

"Bir diş fırçası," dedi.

8
HÜCRELERİN BÖLÜNMESİ

Büyükbabasının yumuşacık İrlanda aksanını duymak veya kırmızı bir topu kenara çarptırarak köşedeki deliğe göndermek için, oradan geçerken öylesine O'Connell's Bilardo Salonu'na uğrayan bir yabancı, burasının ne İrlandalılara özgü bir yer, ne de bir bilardo salonu olduğunu hemen fark edip hayal kırıklığına uğrayacaktır. Halıyla kaplı duvarlara, George Stubb'ın yarış atı tablolarının kopyaları ile bazı Doğu elyazmalarının çerçevelenmiş bölümlerini görünce, aklı karışacaktır. Bilardo masası ararken, esmer tenli, fena halde sivilceli ve uzun boylu bir adamın, tezgâhın arkasında tavada yumurta ve mantar pişirdiğini görecektir. Gözleri, birbirine düğümlenip duvardan duvara asılarak onu diğer müşterilerden ayıran, bir

İrlanda bayrağı ile Arap Emirlikleri'nin haritasına kuşkuyla takılacaktır. Sonra kimi küçümseyerek, kimi ise hayretle ona bakan birkaç çift gözü fark edecek ve bahtsız yabancı, sakınan adımlarla, geri geri giderek kendini dışarı atarken, Viv Richards'ın normal boydaki karton resmini devirecektir. Müşteriler de kahkahayı basacaktır tabii. Yani, O'Connell's yabancılara göre değildir.

O'Connell's, aile erkeklerinin farklı bir bir aile bulmak için geldikleri bir yerdir. Kan bağlarının aksine, burada herkes toplumdaki yerini *kazanmak* zorundadır: Bunun için yıllarca tutkuyla bu kahrolası yere takılmak, zaman öldürmek, orada oturmak, mevsimlerin değişmesini seyretmek, boyanın kurumasını izlemek gerekir; bu, erkeklerin üreme için dikkatsizce harcadığı o tek bir andan, çok daha fazla sebat ister. Orayı *tanımak* gerekir. Örneğin, O'Connell's'ın, bilardo masaları olmayan, Arapların yönettiği bir İrlanda Bilardo Salonu olmasının nedenleri vardır. Ayrıca sivilceli yüzlü Mickey'nin size patates tava, yumurta ile fasulye veya yumurta, patates tava ile fasulye veya fasulye, patates tava, yumurta ile mantar pişirip de hiçbir zaman patates tava, fasulye, yumurta ve domuz pastırması pişirmemesinin de nedenleri vardır. Ama bu gibi bilgileri edinmek için oraya takılmak gerekir. Bu konuya daha sonra değineceğiz. Şimdilik burasının Archie ile Samet'in ikinci evi olduğunu ve son on yıldır her akşam altı (Archie'nin işten çıktığı saat) ile sekiz (Samet'in işbaşı yaptığı saat) arasında buraya gelip, vahiylerin anlamından muslukçu fiyatlarına kadar her şeyi tartıştıklarını belirmekle yetinelim. Ve kadınlar. Teorik olarak kadınlar. Bir kadın, O'Connell's'ın yumurta sarısı lekeleriyle dolu vitrininin önünden geçecek olsa (bilindiği kadarıyla hiçbir kadın içeri girme cesaretini asla gösterememiştir) gülümseyip, Samet'in o akşamki dini duyarlılığına göre, onu hemen yatağa atmak mı gerekir sorusundan, naylon çorapların taytlara olan üstünlüğüne kadar uzanan her konuda tartışırlardı. Sonunda da, o kaçınılmaz büyük tartışmaya, (dik

duran) küçük göğüsler mi, yoksa (iki yana ayrılan) büyük göğüsler mi daha iyi tartışmasına gelinirdi. Ama gerçek kadınlar, etli, kanlı canlı ve terli kadınlar asla konu edilmezdi. Şimdiye kadar bu hiç olmamıştı. Geçen birkaç ayın eşi benzeri görülmemiş olayları, her zamankinden daha erken başlayan bir O'Connell's zirvesini gerekli kıldı. Samet, sonunda Archie'ye telefon edip bütün rezaleti itiraf etmişti: Aldatmıştı, aldatıyordu; çocukları onu görmüştü, şimdi de çocuklarının hayali gece gündüz gözünün önünden gitmiyordu. Archie bir an sessiz kalmış sonra, "Lanet olsun. O zaman saat dörtte. Lanet olsun," dedi. Archie hep böyleydi. Kriz anında serinkanlıydı.

Ama 4:15 olup da, o ortalarda görünmeyince, bütün tırnaklarını etlerine kadar yiyip bitiren Samet, çaresizlik içinde burnunu köftelerin saklandığı sıcak cama dayayacak, gözleri Antrim bölgesinin sekiz yerel güzelliğini gösteren kartpostalla aynı hizaya gelecek şekilde, tezgâhın üzerine yığıldı.

Aşçı, şef garson, aynı zamanda mal sahibi olan ve her müşteriyi adıyla tanıyan, canlarının sıkkın olduğunu hemen anlayan ve bu özelliğinden gurur duyan Mickey, tahta spatülle Samet'in yüzünü, sıcak camdan uzaklaştırdı.

"Hey."

"Merhaba Mickey, nasılsın?"

"Bildiğin gibi. Bildiğin gibi. Ama sen beni boş ver. Söylesene kahrolası, asıl senin neyin var? Sammy, içeri girdiğin andan beri seni izliyorum. Yüzün bok gibi. Haydi, derdini Mickey Amca'ya anlat."

Samet inledi.

"Hey. Hayır, bundan vazgeç. Beni bilirsin. Ben hizmet sektörünün sempatik yüzüyüm. Kahrolası kafam bu kadar büyük olmasaydı, ben de Kahrolası Bay Burger'dekiler gibi kırmızı papyon takıp, kırmızı şapka giyerdim."

Bu kelime oyunu değildi. Mickey'nin kafası gerçekten çok büyüktü, adeta sivilceleri onlara daha fazla yer gerektiği için başvuru yapıp, planlama komisyonundan izin almıştı.

"Sorun ne?"

Samet, Mickey'nin koca kırmızı kafasına baktı.

"Archie'yi bekliyorum, Mickey. Lütfen, canını sıkma. Ben iyiyim."

"Biraz erken, değil mi?"

"Pardon?"

Mickey arkasındaki, yelkovanının üstünde yontmataş devrinden kalma kurumuş yumurta parçaları olan saate baktı. "Dediğim gibi, biraz erken değil mi? Sen ve Archie için. Hep altıda gelirsiniz. Bir patates tava, fasulye, yumurta ile mantar. Bir omlet ile mantar. Tabii, mevsim spesiyalitesiyle birlikte."

Samet iç geçirdi. "Konuşacak çok şeyimiz var."

Mickey gözlerini devirdi. "Umarım, yine o Mangy Pandy'yle, adıherneboksa ile başlamazsınız. Kim kimi vurdu, kim kimi astı, büyükbabam Pakistan'ı veya adıherneboksa onu yönetti, artık kimsenin bu boktan şeyleri bir bok sandığı yok. Müşterileri kaçırıyorsunuz. Siz şey yapıyorsunuz..." Mickey, *Yiyecek Endüstrisinde Yer Alan İşverenler ve Çalışanlar İçin Rehber - Müşteri Stratejisi ve Müşteri İlişkileri* adlı yeni kutsal kitabını karıştırdı. "Siz bütün bu lanet olası tiplerin iştahını kaçıran bir *tekrar sendromu* yaratıyorsunuz."

"Yoo, hayır. Bu akşam konu *büyük*-büyükbabam olmayacak. Başka bir işimiz var."

"Kahrolası, teşekkürler. Onun adı tekrar sendromu." Mickey kitabını sefkatle okşadı. "Hepsi burada yazılı. Dört doksan beş pound verdim ama doğrusu buna değdi." Mickey alt katı işaret ederek, "Onlara katılacak mısın?" diye sordu.

"Ben Müslümanım, Mickey. Artık günaha girmekten kaçınıyorum."

"Tabii, tabii. Hepimiz kardeş sayılırız, ama yaşamak da gerekli, değil mi? Hı?"

"Bilmem, Mickey, gerekli mi?"

Mickey, Samet'in sırtına bir şaplak attı. "Tabii ki gerekli! Kardeşim Abdül'e dedim ki..."

"Hangi Abdül?"

Mickey'nin hem çekirdek hem de geniş ailesinde, bütün oğullara Abdül ismi koyma geleneği vardı. Bu, onlara kendilerini başkalarından üstün tutmamayı öğretmek için yapılıyor ama küçük yaşlarda karışıklıklara neden oluyordu. Yine de çocuklar yaratıcıdır; nitekim bütün Abdül'ler, adlarına bir de İngiliz ismi ekleyip bu sorunu çözümlediler.

"Abdül-Colin."

"Anladım."

"Abdül-Colin biraz köktendinci oldu -YUMURTA, FASULYE, PATATES TAVA, KIZARMIŞ EKMEK-, upuzun kahrolası bir sakal bıraktı; domuz eti yok, içki yok, kadın yok, her şey kitaba uygun."

Abdül-Mickey karbonhidratla dolup taşan bir tabağı, pantolonunu yavaş yavaş, onu tümüyle yutacakmış izlenimi yaratacak kadar yukarılara çekmiş, yaşlı ve bitkin bir adama doğru itti.

"Peki, Abdül-Colin'i daha geçen hafta nerede gördüm, dersin? Harrow Road'daki o malum yerde. Ona, 'Hey Abdül-Colin, görüyorum ki kitaptan kahrolası epey uzaklaşmışsın,' dedim. O sakallı ve en ciddi haliyle bana şöyle dedi..."

"Mickey, Mickey, hikâyeyi başka bir güne bıraksak olur mu? Şey ben..."

"Olur, olur. Niye dert ettiğimi ben de bilmiyorum."

"Geldiği zaman Archibald'a tilt makinesinin arkasındaki locada olduğumu söyler misin? Şey, yine her zamanki olsun."

"Tamam, dostum."

Aşağı yukarı on dakika sonra kapı açıldı ve Mickey, "Çorbamda Bir Sinek Var: Sağlık Sorunlarıyla İlgili Saldırganlık Kalıplarıyla Nasıl Başa Çıkılır", Bölüm 6'dan başını kaldırınca, Archibald Jones'un, elinde ucuz bir valizle tezgâha yaklaştığını gördü.

"Selam, Arch. Kâğıt katlama işi nasıl gidiyor?"

"Bilirsin. Şöyle böyle. Samet buralarda mı?"

"*Buralarda mı? Buralarda mı?* Kahrolası, yarım saattir berbat bir koku gibi buraya sindi. Suratı bok gibi. İnsanın içinden bir Poop-a-Scoop alıp onu temizlemek geliyor."

Archie valizini tezgâhın üstüne koydu, kaşlarını çattı. "Demek hali kötü? Mickey, aramızda kalsın, ama onun için endişeleniyorum."

Bölüm 6'da tabakları kaynar suda çalkalamak gerektiğini okuyup sinirlenmiş olan Mickey, "Git de o kahrolası dağa anlat. Veya sigara makinesinin arkasındaki locaya git," dedi.

"Teşekkürler, Mickey. Şey omlet ve..."

"Mantar, biliyorum."

Archie, O'Connell's'ın marleyleri üzerinde yürüdü. "Selam, Denzel. Selam, Clarence."

Denzel ile Clarence, eşi bulunmaz derecede kaba ve ağzı bozuk, iki adet seksenlik Jamaikalıydı. Denzel inanılmayacak derecede şişman, Clarence da korkunç sıskaydı, ikisinin de aileleri ölmüştü, ikisi de fötr şapka takar, onlara kalan saatlerde köşede oturup durmadan domino oynarlardı.

"Bu ne diyor?"

"Selam diyor."

"Domino oynadığımızı görmüyor mu?"

"Hayır. Onun yüzü olması gereken yerde bir kadınlık organı var. Onun için hiçbir şeyi göremez."

Archie onlara aldırmadan locaya girip Samet'in karşısına oturdu. Archie hemen telefondaki konuşmalarının bittiği yerden başlayarak, "Anlamıyorum," dedi. "Onları karşımda görüyorum derken, hayalinde mi görüyorsun yoksa gerçekten karşında mı görüyorsun?"

"Aslında çok basit. İlk seferinde, ilk seferinde oradaydılar. Ama Archie, ondan sonra, son birkaç haftadır ne zaman onunla birlikte olsam ikizleri karşımda görüyorum, hayalet gibi! Şey yaparken bile... onları görüyorum. Bana gülümsüyorlar."

"Aşırı yorgunluktan falan olmasın?"

"Archie, dinle: Onları *görüyorum.* Bu bir alamet."

"Sam, gerçeklerden kopmamaya çalışalım. Seni gerçekten gördükleri zaman sen ne yaptın?"

"Ne yapabilirdim ki? 'Merhaba çocuklar. Bayan Burt-Jones'a merhaba deyin,' dedim."

"Onlar ne dediler?"

"Merhaba, dediler."

"Sen ne dedin?"

"Archibald, bu anlamsız sorgulamayı bıraksak da, ben sana olan biteni anlatsam daha iyi olmaz mı?"

"PATATES TAVA, FASULYE, YUMURTA, DOMATES İLE MANTAR!"

"Sam, bu senin."

"Bu bir iftira! O benim değil. Ben asla domates sipariş etmem. Soyulup, ölesiye haşlandıktan sonra ölesiye kızartılmış zavallı bir domatesi ne yapayım?"

"Benim değil. Ben omlet istedim."

"Benim de değil. Şimdi devam edebilir miyim?"

"Memnuniyetle."

"Çocuklarıma baktım, Archie... Güzel çocuklarıma baktım...ve kalbim çatladı -hayır, daha da kötüsü-, kalbim paramparça oldu. Birçok parçaya bölündü ve her parçası ölümcül bir yara gibi bana batıyordu. Sürekli şunu düşünüyordum: Oğullarıma hiçbir şey öğretemeyeceğim, yolunu yitirmiş bir erkek olarak, onlara doğru yolu nasıl gösterebilirim?"

Archie tereddüt ederek, "Ben sorunun kadın olduğunu sanmıştım," dedi. "Onun hakkında ne karar vereceğini bilmiyorsan... Şey, yazı tura atarız, yazı gelirse kalırsın, tura gelirse gidersin. En azından bir seçim yapmış..."

Samet sağlam yumruğunu masaya indirdi. "Kahrolası bir parayı havaya atmak istemiyorum! Ayrıca bunun için zaten çok geç, anlamıyor musun? Olan oldu. Ben cehennemliğim, bunu şimdi anlıyorum. Bunun için oğullarımı kurtarmaya çalışmalıyım. Bir seçim, *ahlâki* bir seçim yapmak zorundayım." Samet sesini alçalttı ve o konuşmadan, Archie neden söz ede-

ceğini anlamıştı. "Archie, sen de yıllar önce zor bir seçim yapmak zorunda kaldın. Hiç belli etmiyorsun ama bunun nasıl bir şey olduğunu unuttuğunu sanmıyorum. Bunu kanıtlamak için baldırında bir kurşun taşıyorsun. Onunla dövüştün. Sen kazandın. Bunu unutmadım. Archibald, seni bu yüzden hep takdir etmişimdir."

Archie gözlerini yere çevirdi. "Bu konuyu kapatalım..."

"İnan ki, senin için hoş olmayan bu konuyu ortaya atmak benim de hoşuma gitmiyor, dostum. Sadece durumumu anlatmaya çalışıyorum, o kadar. O zamanki sorun da, şimdiki de hep aynı: *Çocuklarımın nasıl bir dünyada yaşamasını istiyorum?* Sen bu konuda bir kez kararını verip eyleme geçtin. Şimdi sıra bende."

Samet'in nutuklarını kırk yıl önce anlamadığı gibi şimdi de hiç anlamayan Archie bir an için bir kürdanla oynadı.

"Şey... Onu görmekten vazgeçsen."

"Deniyorum... deniyorum."

"Demek o kadar iyi ha?"

"Hayır, şey, o değil... Demek istediğim şu, evet, hoş . . ama şey yapmıyoruz... öpüşüyoruz, kucaklaşıyoruz."

"Peki, ya şey..."

"Pek sayılmaz."

"Hiç mi?"

"Archibald, sen benim çocuklarımla mı ilgileniyorsun yoksa spermlerimle mi?"

Archie, "Çocuklarınla," dedi. "Tabii ki çocuklarınla."

"Çünkü Archie, onların içinde isyankârlık var. Bunu görebiliyorum, şimdilik küçük ama büyüyor. Bu ülkede çocuklarımız ne hale geliyor, bilmiyorum. Nereye bakarsan bak, durum aynı. Geçen hafta Ziynet'in oğlu marihuana içerken yakalanmış. Bir Jamaika'lı gibi!"

Archie kaşlarını kaldırdı.

"Archibald, seni kırmak istemedim."

"Dert etme, dostum. Ama bir şeyi denemeden suçlamama-

lısın. Bir Jamaika'lıyla evli olmak benim mafsal iltihabımı iyileştirdi. Ama bu başka bir konu. Devam et."

"Örneğin Alsana'nın kız kardeşleri, çocuklarının hepsi sorunlu. Camiye gitmezler, namaz kılmazlar, garip garip konuşurlar, garip şeyler giyerler, ne bulurlarsa yerler, her önlerine çıkanla yatarlar. Geleneklere saygı kalmadı. Herkes buna uyum sağlamak diyor ama ahlâksızlıktan başka bir şey değil. Kokuşmuşluk!"

Archie, ne diyeceğini bilemediği için önce çok şaşırmış gibi yaptı, sonra iğrenmiş gibi yapmayı denedi. Archie, insanlar niye bu kadar beceriksiz diye düşünüyordu. Yani niye birlikte yaşayamıyorlardı; o herkesin barış ve uyum içinde yaşamasını isterdi, ya da öyle bir şey işte.

"PATATES TAVA, FASULYE, YUMURTA, MANTAR! OMLET İLE MANTAR!"

Samet elini kaldırıp tezgâha doğru, "Abdül-Mickey!" diye seslendi. Hafif komik bir Cockney aksanıyla, "Buradayım," dedi.

Mickey, Samet'e baktı, tezgâha yaslanıp burnunu önlüğüne sildi.

"Amma da yaptın ha! Burası self servistir, beyler. Burası, lanet olası Waldorf değil."

Archie, yerinden kalkarak, "Ben alırım," dedi.

Mickey tabağı Archie'ye doğru iterken alçak sesle, "O nasıl?" diye sordu.

Archie kaşlarını çattı. "Bilmem. Yine gelenekten söz ediyor. Oğulları için endişeleniyor. Günümüzde çocukların yoldan çıkması çok kolay, biliyorsun. Ben de ne diyeceğimi gerçekten bilemiyorum."

Mickey, "Hiç bilmez olur muyum," dedi. "Bu işin kahrolası kitabını yazdım, değil mi? En küçük oğlum Abdül-Jimmy'ye baksana. Gelecek hafta kahrolası Volkswagen armalarını yürütmekten çocuk mahkemesinde yargılanacak. Ona kahrolası, sen aptal mısın nesin, diyorum. Lanet olası, bunu niye yapı-

yorsun? Maden çalacaksın bari kahrolası *otomobili* çal. Niye? Kahrolası Beetie çetesiyle veya öyle boktan birileriyle ilgili bir şeyler söylüyor. O boktan herifleri bir yakalarsam kendilerini ölmüş bilsinler, lanet olasılar diyorum. Geleneklere saygı kalmadı, ahlâksızlık yaygınlaştı. Bütün sorun bu."

Archie başını salladı ve sıcak tabakları tutabilmek için bir tutam peçete aldı.

"Bana sorarsan -ki sorarsın, çünkü lokanta sahibi ile müşteri arasındaki özel ilişki bunu gerektirir-, Samet'e iki seçeneği olduğunu söyle. Ya onları eski ülkeye, Hindistan'a gönderir..."

Archie, Samet'in tabağından bir patates aşırarak, "Bengladeş," diye düzeltti.

"Herneboksa! Onları oraya gönderip büyükbabaları ve büyükanneleri tarafından doğru düzgün yetiştirilmelerini, kendi kahrolası kültürlerini öğrenmelerini, kahrolası prensip sahibi biri olarak büyümelerini sağlar. Ya da -bir dakika- İKİ TANE, PATATES TAVA, FASULYE, PÜRE İLE MANTAR!"

Denzel ile Clarence, ağır ağır sıcak tabaklara yanaştı.

Clarence, "O püre *garip* görünüyor," dedi.

Denzel, "Bizi zehirlemeye çalışıyor," dedi.

Clarence, "O mantar bir *tuhaf* görünüyor," dedi.

Denzel, "İyi insanları şeytanın yiyecekleriyle besliyor," dedi.

Mickey tahta spatülle Clarence'in parmaklarına vurdu. "Hey. Hazırcevap Morecambe ile Kahrolası Wise. Artık kahrolası yeni bir numara bulun, tamam mı?"

Archie, "Ya da ne?" diye ısrarla sordu.

Ayaklarını sürüyerek masalarına giderlerken Denzel, "İhtiyar bir adama saldırıyor. İhtiyar ve güçsüz bir adama," diye mırıldanıyordu.

"Şu ikisi de tam kahrolası baş belaları. Kahrolası bedenlerinin yakılması için gerekli parayı vermeyecek kadar cimri oldukları için hâlâ yaşıyorlar."

"Ya da ne?"

"Ne?"

"İkinci seçenek ne?"

"Ah, evet. İkinci seçenek zaten belli, değil mi?"

"Öyle mi?"

"Durumu *kabullen*. Durumu kabullenmek zorunda kalacak, değil mi? Artık hepimiz İngiliz sayılırız dostum. Ravent kökünün kremaya dediği gibi, ya al ya da at. Archibald, dostum, borcun iki elli. Yemek Fişlerinin altın çağı çoktan bitti."

Yemek Fişlerinin altın çağı on yıl önce bitti. Mickey tam on yıldır, "Yemek Fişlerinin altın çağı çoktan bitti," der durur. Archie de, O'Connell's'ı zaten bunun için çok sever. Burada her şey hatırlanır, hiçbir şey unutulmaz. Tarih asla tekrar yazılmaz, yeniden yorumlanmaz, uyarlanmaz veya silinmez. O saatin üstündeki kurumuş yumurta parçası kadar değişmez ve sabittir.

Archie sekiz numaralı masaya döndüğü zaman, Samet, Jeeves gibi can sıkıntısından da sıkılmış gibiydi.

"Archibald, Ganj'da ters bir dönüş mü yaptın? Benim açmazımı dinlemiyor muydun? Ben ahlâksızın tekiyim, çocuklarım da ahlâksız olacak, hepimiz cehennem ateşinde yanacağız. Bunlar acil sorunlar, Archibald."

Archie sakin sakin gülümseyerek bir patates daha aşırdı. "Samet, dostum, sorunun çözüldü."

"Sorun çözüldü mü?"

"Sorun çözüldü. Şimdi bana sorarsan, önünde iki seçenek var..."

***

Bu yüzyılın başlarında Tayland Kraliçesi, çok sayıda uşakları, hizmetçileri, halayıkları, ayak yıkayıcıları ve çeşnicibaşılarıyla tekne gezintisi yaparken, aniden teknenin kıçı büyük bir dalgaya çarpınca, Kraliçe, Nippon-Kai'nin mavi sularına düşmüş, yardım istemesine rağmen teknedeki hiç kimse yar-

dımına koşmayınca Kraliçe ölmüş. Yapılan açıklama dış dünyaya anlaşılmaz gelse de Tayland'lılar durumu hemen kavramıştı: Gelenek, o gün de günümüzde de hiçbir kadın veya erkeğin Kraliçe'ye dokunmasına izin vermez.

Din eğer toplumların uyuşturucusuysa, gelenek de kötülük saçan bir ağrı kesicidir, çünkü ender olarak kötü görünür. Din eğer bir bantla sıkılan kolda atan bir damar ve bir şırıngaysa, gelenek daha çok ev yapımında kullanılan bir karışımdır: Çaya katılan öğütülmüş afyon çekirdekleri; kokain katılmış şekerli bir kakao; büyükannenizin hazırlayabileceği türden bir şey. Samet de Tayland halkı gibi, geleneğin kültür olduğuna ve kültürün insanı köklerine döndüreceğine, bunların iyi şeyler, lekelenmemiş prensipler olduğuna inanıyordu. Bu onun, geleneklere göre yaşayabileceği, onlara itaat edeceği veya onların emrettiği şekilde büyüyeceği anlamına gelmez, ama kökler köklerdir ve iyi şeylerdir. Ona otların da yumruları olduğunu veya sallanan dişlerin ilk işaretinin, dişetlerinin ta içinde bir çürümüşlük, bir soysuzlaşma olduğunu söylemeniz bir şey ifade etmez. Kökler, boğulmak üzere olan insanların canını ve ruhunu kurtarmak için atılan halatlar gibidir; can kurtarırlar. Poppy Burt-Jones adlı deniz perisinin şarkılarıyla açık denizlere çağrılan Samet, denize açıldıkça çocukları için karada, fırtına veya kasırganın söküp atamayacağı kadar derin kökler yaratmaya verdi kendini. Bunu söylemek yapmaktan daha kolaydı. Poppy'nin hapishaneyi andıran küçücük dairesinde banka hesabını kontrol ederken, parasının iki çocuk için yetersiz olduğunu fark etti. Onları geri gönderecek olsa büyükanne ve baba için iki misli çeyiz parası, iki misli okul parası ve iki misli giysi parası ödemesi gerekecekti. Poppy, "Peki, ya karın, o zengin bir aileden değil miydi?" diye sordu. Ama Samet bu planını henüz Alsana'ya açmamıştı. Bahçesinde çalışan Clara'ya, bundan bir faraziye olarak söz ederek sadece bir yoklama yapmıştı. Irie'nin iyiliğini düşünen birisi onu daha iyi bir yaşama götürse, o bunu nasıl karşılardı? Clara ayağa kalkıp ona

sessiz bir endişeyle uzun uzun bakmış, sonra da kahkahayı basmıştı. Sonunda *Bunu yapan adamı* diyerek, koca bir bahçe makasını apışarasından biraz uzakta tutarak *keserim, keserim* demişti. Samet keser, keser, diye düşünürken, ne yapması gerektiğine karar verdi.

"*Birini* mi?"

Yine O'Connell's. Saat 18:25. Bir patates tava, fasulye, yumurta ile mantar. Ve bir omlet, mantar ile *bezelye* (mevsim spesiyalitesi).

"Yalnızca *birini* mi?

"Archibald, lütfen sesini yükseltme."

"Ama sadece *birini* ha?"

"Öyle dedim. Keser, keser," diyerek tabağındaki yumurtayı ortadan ikiye böldü. "Başka yolu yok."

"İyi ama..."

Archie, yine elinden geldiğince düşünmeye çalışıyordu. Hep aynı şeyler. Niye insanlar birlikte yaşamayı beceremiyorlardı? Yani barış ve uyum içinde ya da öyle bir halde. Ama bundan hiç söz etmedi. Sadece, "İyi ama..." dedi. Sonra yine, "İyi ama..." dedi.

En sonunda da, "İyi ama *hangisini*?" diye sordu.

Bu da (uçak bileti, çeyiz, okulun ilk taksidini hesaplarsanız) üç bin iki yüz kırk beş pound ediyordu. Parayı ayarladıktan sonra -evet, evine bir ipotek daha koydurdu, bir göçmenin yapacağı en büyük hatayı yaptı ve toprağını tehlikeye attı-, iş çocuğu seçmeye kaldı. İlk hafta Macit'te karar kıldı; evet, Macit olmalıydı. Macit akıllıydı; çevreye daha kolay uyum sağlar, dili daha kolay öğrenirdi. Millat, Willesden Atletik Kulübü'nün yıllardır gördüğü (on beş yaşının altında) en iyi sporcuydu ve Archie bu yüzden onun ülkede kalmasından yanaydı. Böylece Samet, Macit'in giysilerini gizlice bir bavulda toplamak üzere aşırmaya başladı, ona ayrı bir pasaport çıkarttı (4 Kasım'da

Ziynet Teyze'yle birlikte gidecekti), okula da uzun bir tatile çıkacağını (ve tatilde yapmak üzere ödev verilmesini falan isteyerek) çıtlattı.

Ama ertesi hafta her şey değişti ve Millat'ın gitmesini uygun gördü, çünkü Samet, Macit'i daha çok severdi ve o büyürken yanında olmak istiyordu, hem zaten Millat'ın ahlâki yönlendirmeye daha çok ihtiyacı vardı. Bu sefer *onun* giysileri aşırıldı, *onun* için pasaport çıkarıldı, gerekli kulaklara *onun* adı fısıldandı.

Ertesi hafta, çarşambaya kadar Macit'ti, ama sonra Millat oldu, çünkü Archie, eski mektup arkadaşı Horst Ibelgaufts'tan aşağıdaki mektubu aldı ve Horst'un mektuplarının garip kehanet gücünden artık emin olan Archie mektubu Samet'e gösterdi:

15 Eylül 1984

Sevgili Archibald,

Son mektubumu yazalı epey oldu, ama son birkaç ayda bana çok mutluluk veren bahçemdeki harikûlade bir gelişmeyi sana yazmak istedim. Kısaca söylemek gerekirse, bahçemin köşesindeki eski meşe ağacına sonunda kıyıp, kestirdim ve meydana gelen değişikliği sana anlatamam! Nazlı tohumlar bile o kadar çok güneş alıyorlar ki, artık çiçeklerini bile kesebiliyorum; yıllardır ilk kez çocuklarımın masalarında birer vazo dolusu pat var. Yıllardır hep beceriksiz bir bahçıvan olduğumu düşünürdüm; oysa o muhteşem eski ağaç bahçenin yarısını kökleriyle kapladığı için başka şeyin yetişmesine izin vermiyormuş.

Mektup devam ediyordu ama Samet burada okumayı bıraktı. Sinirli bir sesle, "Benim bundan tam olarak ne anlamam gerekiyor... ne?" diye sordu.

Archie, bilmiş bir edayla, işaretparmağını burnunun yan tarafına vurdu. "Keserim, keserim. Bu, Millat olmalı. Bu bir alamet. Ibelgaufts'a güvenebilirsin."

Alametlerle uğraşacak ve şans getirir diye burnuna vuracak hali olmayan Samet o kadar sinirliydi ki, bu öneriyi hemen kabul etti. Ama sonra (çocukların sorunu karşısında Samet'in aklında ikinci duruma düştüğünü gayet iyi gören) Poppy, birden bu sorunla ilgilenmeye başladı ve bir rüyada bunun Macit olması gerektiğini *hissettiğini* söyledi ve tekrar Macit'te karar kılındı. Samet, çaresizlik içinde Archie'nin yazı tura atmasına dahi izin verdi, ama karara bağlı kalmak zordu -üç atıştan en fazlası, beş atıştan en fazlası-, Samet buna güvenemiyordu. Archie ile Samet konuyu günlerce konuşup O'Connell's'ın duvarlarında yansıttılar, çocuklarla piyango çeker gibi oynadılar, ruhları para gibi atıp tutarak, yazı mı tura mı dediler.

Onları savunmak için söylenebilecek tek olumlu şey, *kaçırma* sözcüğünü asla ağızlarına almamalarıydı. Aslında Samet'in yapmak üzere olduğu şey için bu terim önerilseydi, Samet hayretler içinde kalır, şaşırırdı ve elinde ekmek bıçağıyla birinin yatak odasında aniden uyanan bir uyurgezer gibi her şeyden vazgeçerdi. *Henüz Alsana'ya haber vermediğinin* farkındaydı. *Sabahın üçünde kalkan bir uçakta yer ayırttığını* da biliyordu. Yine de bu iki gerçeğin birbiriyle ilişkili olduğunun ve bir araya gelince *kaçırma* anlamına geleceğinin bilincinde değildi. Bu yüzden 31 Ekim'de, sabahın ikisinde Alsana'yı mutfak masasına kapanmış ağlarken bulunca, Samet çok şaşırdı. Victoria döneminin polisiye romanlarındaki bıyıklı kötü adamlardan olmadığı ve bir suç sayılacak şeyler planladığından habersiz olduğu için, *Eyvah, Macit'e yapacaklarımı öğrendi* (sonunda ve ebediyen Macit'te karar kılmıştı) demedi. İlk aklına gelen, *Demek Poppy'yi öğrendi* oldu ve bu durumda her çapkın erkek gibi, içgüdülerine uyup en iyi savunma saldırıdır, dedi.

"Demek eve dönünce böyle karşılanıyorum?" Etki yaratmak için çantasını masaya indirdi. "Bütün gece o lanet olası lokantadan çalıştıktan sonra, eve dönüp bir de senin melodramlarını seyretmem gerekiyor, öyle mi?"

Alsana gözyaşları içinde kıvranıyordu. Samet, Alsana'nın

sarisinin boşluğunda titreyen sevimli tombulluktan bir gurultu geldiğini fark etti; Alsana ellerini ona doğru salladıktan sonra kulaklarının üstüne kapattı.

Samet korkusunu gizlemeye çalışarak (o öfke bekliyor ve gözyaşlarıyla nasıl başa çıkacağını bilmiyordu), "Lütfen, Alsana, kesinlikle aşırı tepki gösteriyorsun," dedi.

Sanki onu uzaklaştırmak ister gibi, ellerini bir kez daha ona doğru salladı ve biraz doğrulunca Samet gurultunun onun bedeninden gelmediğini anladı, bir şeyin üzerine kapanmıştı. Bir radyonun.

"Ne oluyor?.."

Alsana radyoyu bedeninden uzağa, masanın ortasına doğru itti ve sesini açması için Samet'e işaret etti. İngilizlerin peşinden fethettikleri bütün ülkelere giden o bildik dört bip sesinden sonra, Samet, yerel dille nakledilen şu haberi dinledi:

> Burası BBC Dünya Servisi, saat 3:00 GMT. Hindistan Başbakanı Bayan İndira Gandi bugün Yeni Delhi'deki evinin bahçesinde dolaşırken, başkaldıran Sih korumaları tarafından katledildi. Bu cinayetin, geçen haziranda Sihlerin Amritsar'daki en kutsal tapınağına yapılan "Mavi Yıldız Operasyonu" adlı saldırıya karşı bir misilleme olduğu kesinlik kazanmıştır. Kültürlerine saldırıldığını ileri süren Sih toplumu...

Samet, "Yeter!" diyerek radyoyu kapattı. "Zaten kahrolası bir işe yaramıyordu. Hiçbiri kahrolası bir işe yaramıyor. Üstelik lağım çukuru Hindistan'da olup bitenlerden bize ne?" Daha ağzını açmadan niye bunu söylemek zorunda olduğunu ve bu akşam neden içinden *kötü davranmak* geldiğini düşündü. "Sen gerçekten de *tuhaf* birisin. *Ben* ölseydim acaba arkamdan ağlar mıydın? Tanımadığın ahlâksız bir politikacıya benden daha çok önem veriyorsun. Kendinin yığınların cehaletinin iyi bir örneği olduğunun farkında mısın, Alsi? Bunu biliyor muydun?"

Çenesinden tutup başını kaldırdı ve bir çocukla konuşur gibi konuştu. "Seni, üstüne çişini yapacak kadar bile önemsemeyen zenginler ve güçlüler için gözyaşı döküyorsun. Gelecek hafta da kuşkusuz, Prenses Diana bir tırnağını kırdı diye ağlarsın."

Alsana ağzındaki bütün tükürüğü toplayıp ona fırlattı.

"*Bhainchute!* Onun için ağlamıyorum, *sersem* herif, dostlarım için ağlıyorum. Bu yüzden Hindistan *ve* Bengladeş'te sokaklarda kan akacak. Ayaklanmalar olacak; bıçaklar, silahlar... Herkes birbirine saldıracak, ben bunu gördüm. Ortalık Mahşer Günü'ne dönecek, insanlar sokaklarda öldürülecek, Samet. Bunu sen de biliyorsun, ben de. En kötüsü Delhi'de olacak, hep öyle olur. Delhi'de akrabalarım, dostlarım, *eski sevgililerim*..."

Samet o anda ona bir tokat attı, hem eski sevgililer yüzünden, hem de kimse ona yıllardır *bhainchute** demediği için.

Alsana yanağını tutarak alçak sesle konuşmayı sürdürdü: "Hem o zavallı ailelerin çekeceği acılar için, hem de kendi çocuklarımın burada olmasından duyduğum *ferahlıkla* ağlıyorum. Babaları onlarla ilgilenmiyor, onlara kötü davranıyor, ama en azından sokaklarda sıçanlar gibi ölmeyecekler."

Demek bu da o kavgalardan biri olacaktı: aynı tavırlar, aynı replikler, aynı suçlamalar, aynı sağ kroşeler. Çıplak yumruklar. Gong çaldı. Samet köşesinden çıkıp yerini aldı.

"Hayır, onlar daha beter acılar çekecekler: Ahlâken çökmüş bir ülkede, deliren anneleriyle birlikte yaşayacaklar. Sen aklını tamamen kaçırmışsın. Kendine bir bak, şu haline bak! Bak, ne kadar *şişmansın*!" Etini tuttu ama sonra ondan bir şey bulaşacakmış gibi bıraktı. "Şu giyinişine bak. Koşu ayakkabıları ile sari! Ya bu ne?"

Bu, Clara'nın Afrika eşarplarından biriydi; Alsana, harikülade güzel portakal rengi Kenti bezinden yapılmış bu uzun eşarbı, gür saçlarına sarmıştı. Samet onu çekip odanın öbür tarafına fırlatınca, Alsana'nın saçları sırtına düşüp yayıldı.

*) Kızkardeşiyle yatan anlamında Sanskritçe sözcük. (ç.n.)

"Sen kim olduğunu, nereden geldiğini bile bilmiyorsun. Artık akrabalarla bile görüşmüyoruz, seni onlara göstermekten utanıyorum. *Evlenmek için niye ta Bengal'e kadar gittin,* diye soruyorlar. *Neden Putney'e gitmedin?*"

Alsana acı acı gülümsedi, başını salladı, bu arada Samet sakinleşmiş gibi görünerek, çelik çaydanlığı suyla doldurup gürültüyle ocağın üzerine koydu.

"Samet Maya, üstündeki geleneksel giysi ne kadar güzel," diye başını acıyla ona doğru salladı. Samet mavi havlu eşofman giymiş, başına da Poppy'nin Los Angeles Raiders beyzbol şapkasını takmıştı.

Samet, "Asıl fark şurada ne olduğunda," diyerek sol göğüs kemiğinin hemen altına vurdu. "İngiltere'de olduğumuz için mutlu olduğunu söylüyorsun, çünkü hiçbir şey anlamıyorsun. Bu çocukların memlekette çok daha iyi bir hayatları olurdu..."

"Samet Maya! Yine başlama! Bu ailenin hayatımızın tehlikede olacağı bir yere gitmesi için, benim cesedimi çiğnemen gerekecek! Clara bana senden söz ediyor, senden söz ediyor. Ona garip şeyler sorduğunu anlattı. Neler çeviriyorsun, Samet? Ziynet'ten hayat sigortası lafları duyuyorum... Ölecek olan kim? Kötü bir koku alıyorum. Sana söylüyorum, cesedimi çiğnemen gerekecek..."

"Alsi, sen zaten ölmüşsün..."

"Sus! Sus! Ben deli değilim. Sen beni delirtmeye çalışıyorsun! Samet, Ardaşir'e telefon ettim. Bana işten hep on bir buçukta çıktığını söyledi. *Şimdi sabahın ikisi.* Ben deli değilim!"

"Hayır, daha da kötüsün. Sen akıl hastasısın. Bir de kendini Müslüman sanıyorsun..."

Alsana hızla dönüp, bütün dikkatini çaydanlıktan ıslık çalarak fışkıran buharda toplamaya çalışan Samet'e baktı.

"Hayır, Samet. Yoo, hayır. Yoo, hayır. Ben kendimi bir şey sanmıyorum. Benim iddialarım yok. Kendini Müslüman sanan *sensin.* Allah'la anlaşmalar yapan *sensin.* Mahşer gününde, o seninle konuşmak isteyecektir. *Seninle*, Samet Maya. Seninle, seninle, *seninle.*"

İkinci raund. Samet, Alsana'ya tokat attı. Alsana onun midesine bir sağ kroşe indirdikten sonra sol yanağına da bir yumruk attı. Sonra arka kapıya doğru hamle yaptı ama Samet onu belinden yakalayıp, Rugby oyuncuları gibi yere indirdi ve dirseğiyle kuyruk sokumuna vurdu. Alsana, Samet'ten ağır olduğu için Samet'i de kaldırarak dizlerinin üzerinde doğruldu; onu yere savurup, bahçeye sürükledi, yerde yatarken iki kez tekmeledi, alnına iki kısa ve güçlü tekme... ama lastik ayakkabıları yüzünden fazla zarar veremedi ve Samet bir an sonra dizlerinin üzerine doğruldu. Birbirlerinin saçını tutmak için atıldılar, Samet kan çıkana kadar saçına asılmak niyetindeydi onun. Ama Alsana'nın serbest kalan dizi hızla Samet'in apışarasına inince, Samet onun saçlarını bırakmak zorunda kaldı ve ağzına vurmak umuduyla körlemesine attığı yumruk kulağına indi. Bu sırada ikizler uykulu uykulu yataklarından kalkmış, yere kadar inen mutfak penceresinin önünde durmuş, kavgayı seyrediyorlardı; o sırada komşuların güvenlik ışıkları yanmış, İkbal'lerin bahçesi bir stadyum gibi aydınlanmıştı.

Macit, oyunun gidişatını bir an inceledikten sonra, "Abba," dedi. "Kesinlikle Abba kazanır!"

Parlak ışıkta gözlerini kırpıştıran Millat, "Yok canım," dedi. "Seninle iki portakallı lolipopuna iddiaya girerim ki, Amma onun bokunu çıkaracak."

İkizler bir fişek gösterisi izliyorlarmış gibi bir ağızdan, önce "Oooooooo," sonra da "Aaaaaaah!" diye bağırdılar.

Alsana, bahçe tırmığının da yardımıyla, kavgayı bitirmişti.

Bir komşu, "Belki şimdi sabah *çalışmak* zorunda olan *bizler*, gecenin sade aktörleri, rahatça uyuyabiliriz. *Kahrolası* Pakistanlılar!" diye bağırdı.

Samet birkaç dakika sonra içeri girdi (çünkü bu kavgalardan sonra bir an *kucaklaşırlardı*, şefkat ile fenalık geçirme arası bir kucaklaşmaydı bu). Hâlâ biraz sarsılmış gibi görünüyordu, "Yatağınıza dönün," diyerek iki oğlunun da siyah ve gür saçlarını okşadı.

Kapıya varınca durakladı. Macit'e, "Bana teşekkür edeceksin," dedi. Macit hafifçe gülümseyerek, belki de Abba o kimya setini alacak, diye düşündü. "Sonunda bana teşekkür edeceksin. Bu ülkede iş yok. Bu ülkede birbirimizi parçalayıp duruyoruz."

Sonra yukarı çıktı, Poppy Burt-Jones'a telefon edip onu uyandırdı ve bundan sonra akşamüstleri kaçamak öpücükler, suçluluk dolu yürüyüşler, gizli taksi gezintileri olmayacağını bildirdi. Maceranın sonu.

Belki de İkbal'lerin hepsi birer kâhindi, çünkü Alsana'nın kötü koku alan burnu hiç bu kadar haklı çıkmamıştı. Boynu kesilenler, uykuda yakılan aileler, Kaşmir Kapısı'nın dışında asılanlar, ortalıkta sendeleyerek dolaşan şaşkın sakatlar; Sihin Müslümandan, Hindunun Sihten kesip kopardığı parçalar, ayaklar, parmaklar, burunlar, ayak parmakları ve dişler, ülkenin her yanına saçılan dişler toza toprağa bulanmıştı. Alsana, 4 Kasım günü, küvetteki sudan başını çıkarıp da, ilaç dolabının üstündeki radyodan Delhi'deki Adamımız'ın cızırdayan sesinden haberleri dinlediği zaman, bin kişi ölmüştü bile.

Bu berbat bir şeydi. Ama Samet'e sorarsanız, bazıları küvette sıcak suyun içinde uzanıp radyo haberlerini dinleme lüksüne sahipken, diğerleri hayatını kazanmak, bir macerayı bitirip unutmak ve bir çocuğu ülke dışına kaçırmak zorundaydı. Bunun için iş pantolonunu giydi, uçak biletini kontrol etti, Archie'ye telefon edip planı tekrarladı ve işe gitmek üzere çıktı.

Metroda İspanyola benzeyen, bitişik kaşlı, genç bir esmer güzeli ağlıyordu. Bacaklarında kalın pembe çoraplarla tam karşısına oturmuş, saklamadan, uluorta ağlıyordu. Kimse bir şey söylemedi. Kimse bir şey yapmadı. Herkes onun Kilburn'da ineceğini umuyordu. Ama o öylece oturup, ağlamayı sürdürdü; West Hampstead, Finchley Road, Swiss Cottage, St John's Wood. Sonra Bond Street'te sırt çantasından pek de gelecek vaat etmeyen bir delikanlının fotoğrafını çıkarıp, Samet'e ve bazı diğer yolculara gösterdi.

"Niye gitti? Kalbimi kırdı... Neil, adı Neil'di. Neil, Neil, *Neil.*"

Hattın sonunda, Charing Cross'ta, Samet onun karşı tarafa geçip dosdoğru Willesden Green'e dönen trene bindiğini gördü. Romantik bir durum. "Neil" derken tutkuyla ve acıyla patlamak üzere olan bir sözcüğü telaffuz eder gibiydi. Bu, sonu gelmeyen bir kadınsı ıstıraptı. Nedense Poppy'den de böyle bir tepki beklemişti; ahizeyi kaldırırken usul usul, ritmik gözyaşları, daha sonra da, belki gözyaşlarıyla ıslanmış kokulu mektuplar. Kendisi de belki Neil'in şu anda yaptığı gibi, Poppy'nin acısıyla yücelecekti; *onun* acısı *Samet'i* kurtuluşuna taşıyan bir ayin oluşturacaktı. Oysa duyduğu sadece, "Kahrolası, kahrolası, *siktir git*," olmuştu.

Şiva, başını sallayıp Samet'e kale biçiminde katlanacak bir sepet dolusu sarı peçete uzatarak, "Sana söylemiştim," dedi. "Sana, o lanet olasılarla ilişki kurma demiştim, değil mi? Çok uzun bir tarihleri var. Onun öfkelendiği aslında yalnızca sen değilsin."

Samet omzunu silkerek kuleleri biçimlendirmeye geçti.

"Olmaz, tarihleri, tarihleri. Hepsi de esmer adamın İngiliz kadınını terk edişiyle ilgili. Nehru'nun Madam Britanya'ya uğurlar olsun demesi gibi." Şiva kendini geliştirmek amacıyla Açık Üniversite'ye devam ediyordu. "Çok karışık, boktan ve karışık. Hem de gururla ilgili. On pound'una iddiaya girerim ki, seni kendine uşak olarak istiyordu, üzümlerini soyacak bir yerli uşak."

Samet, "Hayır," diye karşı çıktı. "Öyle değildi. Orta Çağ'da değiliz, Şiva, 1984 yılındayız."

"Sana öyle geliyor. Bana anlattıklarına göre, o tam klasik bir tip, dostum, klasik."

Samet, "Şimdi başka sorunlarım var zaten," diye mırıldanırken içinden hesap yapıyordu. Çocukları şimdi Jones'ların misafir odasında uyuyor olmalıydı ve iki saat sonra Archie, Millat'a dokunmadan Macit'i uyandırıp... "Aile sorunları."

Samet'in kalelerinin mazgal siperlerini kontrol etmek için,

onlara fark ettirmeden her zamanki gibi arkadan yaklaşan Ardaşir, "Aile sorunları için vakit yok, kuzen. Herkes dertli ve herkes ailesini memleketteki karmaşadan bir an önce kurtarmak istiyor -ben de geveze kız kardeşime bilet almak için bin papel veriyorum- ama yine de işe gelmek zorundayım, işleri yürütmek zorundayım. Bu akşam çok iş var, kuzen," dedi. Ardaşir siyah smokiniyle lokantayı kolaçan etmek için mutfaktan çıkarken, "Beni mahcup etmeyin," diye seslendi.

Haftanın en kalabalık akşamıydı; cumartesi akşamları müşteriler dalgalar halinde gelirdi: tiyatro öncesi, tiyatro sonrası, pub sonrası, kulüp sonrası. Birinciler kibar ve konuşkan olurdu, ikinciler müzikallerden şarkılar mırıldanırdı, üçüncüler patırtıcı, dördüncüler uyanık ve saldırgan. Tiyatroseverler doğal olarak garsonların en çok sevdiği gruptu; iyi huyluydular, bol bahşiş bırakır ve yemeklerin hangi bölgeye ait olduğunu sorarlardı -Doğu'daki yeri ve tarihçesi-, bunlar ya genç garsonlar tarafından anında uydurulan (Doğu'ya yaptıkları en büyük sefer, her akşam evlerine dönmek için gittikleri Whitechapel, Smithfield's veya Isle of Dogs'dan ibaret olan) bir masalla veya yaşlıların keçeli kalemle pembe bir peçeteye yazdığı notlarla sadakat ve gururla cevaplandırılırdı.

Son birkaç aydır Ulusal Tiyatro'da otuzlu yılları anlatan ve ellili yılların ortalarında ünlü olmuş, şimdi yeniden keşfedilmiş *I'll Bet She Is!* (Bahse Girerim Öyledir!) adlı bir müzikal oynuyordu. Evini terk eden zengin bir kızın, İspanya'daki İç Savaş'a katılmaya giden bir yoksul gençle yolda karşılaşmasını anlatıyordu. Birbirlerine âşık oluyorlardı. Müzik kulağı olmayan Samet bile, atılan programlardan ve masalarda birlikte yüksek sesle söylenen şarkıları duya duya birçoğunu öğrenmişti. Şarkılar can sıkıcı işini hafifletiyordu; mutfakta sebze doğrayıp keserken veya ezerken diğerleriyle birlikte bir çalışma temposu gibi mırıldanıyordu (hele bu akşam, Archie'nin, Macit'i, gece yarısı tam birde Palace'ın önüne getirip getirmeyeceğini çok merak ederken onu rahatlatıyordu).

Paris operasını ve Doğu'nun harikalarını gördüm

"Samet Maya, Raca hardalı tohumlarını arıyorum."

Yazları Nil kıyısında, kışları kuzeyde geçirdim

"Hardal tohumu mu?.. Sanırım Muhammed'in elindeydi."

Pırlantalarım, yakutlarım, kürklerim ve kadife pelerinlerim oldu

"İftira, hepsi iftira... Hardal tohumlarını ben hiç görmedim."

Howard Hughes benim için üzüm soydu

"Özür dilerim Şiva, yaşlı adamda değilse ben de onları görmedim demektir."

Ama aşk olmayınca bunlar neye yarar?

Şiva şefin yanındaki yerinden gelip, Samet'in sağ dirseğinin yanında duran bir paket hardal tohumunu alarak, "Peki, ya bunlar ne?" diye sordu. "Haydi Sam, kendini toparla. Bu akşam başın bulutlarda."

"Özür dilerim... Aklım çok karışık..."

"O kadın arkadaşın mı?"

"Şiva, sesini yükseltme."

Şiva, Hintvari Atlantik-ötesi aksanlarının en tuhafıyla şarkıyı söylüyordu: *"Şımarık, sorun çıkaran zengin bir kadın olduğumu söylüyorlar."* *"Ama bana verilen sevginin iki mislini veririm."*

Şiva eline bir vazo alıp mikrofon gibi tutarak, son dizeyi ters okudu: *"Ama para sevgilimi bana geri getirmez...* Öğüdüme kulak ver, Samet Maya," diyen Şiva, Samet'in evine koyduruğu ikinci ipoteği sevgilisine harcadığını sanıyordu. "İyi bir öğüttür."

Birkaç saat sonra Ardaşir, moral konuşmasının ikinci bölümünü yapmak için yaylı kapıda yeniden belirince şarkı yarıda kesildi. "Beyler, beyler! Bu kadar yeter. Şimdi beni dinleyin: Saat on otuz. Müzikali seyrettiler. Karınları aç. Arada yalnızca bir porsiyon dondurma ile bol bol Bombay cini içtiler ki, bu da

insanın köri için iştahını açar ve işte beyler, bu da bizim işimiz. On beş kişilik iki grup gelip arkaya oturdu. Şimdi: Su istedikleri zaman ne yapacaksınız? Ravind, ne yapacaksın?"

Şefin on altı yaşındaki yeğeni olan Ravind çok yeni ve çok heyecanlıydı. "Onlara..."

"Hayır, Ravind, daha konuşmadan önce ne yaparsın?"

Ravind dudağını ısırdı, "Bilmiyorum, Ardaşir."

Ardaşir, "*Başını sallarsın,*" dedi. "Aynı anda onların sağlığı için endişelenir ve korkmuş gibi bir tavırla bakarsın." Ardaşir bakışı taklit etti. "Sonra da..."

"Su iyi gelmez, efendim."

"Peki, ya ne iyi gelir, Ravind? O anda ağzı yanan beylere ne iyi gelir?"

"Biraz daha pilav, Ardaşir."

"Ve? Ve?"

Ravind şaşırmış kalmıştı, terliyordu. Ardaşir tarafından çok fazla aşağılanmış olduğu için başkasının kurban edilişini izlemekten zevk almayan Samet, eğilip cevabı Ravind'in terli kulağına fısıldadı.

Ravind'in yüzü parladı, "Aan ekmeği, Ardaşir!"

"Evet, çünkü ekmek acıyı giderir, ama daha da önemlisi su bedavadır, naan ekmeği ise bir pound yirmi pense." Ardaşir, Samet'e dönüp işaretparmağını salladı, "Peki kuzen, bu çocuk nasıl öğrenecek? Bir daha sefere bırak da çocuk kendi cevap versin. Senin kendi işin var: On iki numaradaki iki hanım özellikle şef garsonu istediler, servisi senin yapmanı istiyorlar..."

"Beni mi istediler? Ama ben bu akşam mutfakta kalabileceğimi sandım. Ayrıca nasıl olur da, özel uşaklarını ister gibi beni çağırırlar, yapacak çok iş var, böyle bir usulümüz yok, kuzen."

Samet o anda paniğe kapıldı. Bütün aklı, saat birde yapılacak operasyonda ve ikizlerini ayırmakta olduğu için, bu akşam, sıcak servis tabakları, üstünde buharı tüten dal, yağı cızırdayan tavuk güveçleri gibi tek elli bir garsonu bekleyen teh-

likeleri göze alacak hali yoktu. Aklı oğullarındaydı. Bu akşam rüyada gibiydi. Yine bütün tırnaklarını etlerine kadar kemirmiş, neredeyse kanayan diplere dayanmıştı.

"Ardaşir, burada mutfakta yapacak milyonlarca işim var," dedi, dediğini duyar gibi oldu. "Hem ben niye?.."

Ve cevabını alıyor. "Çünkü şef garson, en iyi garsondur, üstelik bu ayrıcalık için bana -bize- tabii ki bahşiş verdiler. Dırdırı kes, kuzen. On iki numaralı masa, Samet Maya!"

Hafifçe terleyen Samet, sol koluna beyaz bir havlu atıp kapıları açtı, ünlü müzikal şarkısını tonsuz bir sesle mırıldanmaya başlayarak dışarı çıktı.

Bir erkek sevdiği kız için ne yapmaz ki! Parfümün en güzeli, incinin en irisi!

On iki numaralı masaya gitmek uzun sürdü. Mesafe olarak değil, sadece yirmi metre ileride ama ağır kokular, yükselen sesler ve istekler, İngilizlerin çığlıkları arasında ilerlemek ve onlarla ilgilenmek zaman aldığı için: İki numaralı masada dolan kül tablasını sessizce temiz bir kül tablasıyla kapatıp, çabucak ve tam bir kaygısızlıkla döndürüvermek; sipariş edilmemiş, bilinmeyen bir yemeğin getirildiği dört numaralı masada duraklamak; altı numaralı masa ile masalarını birleştirmek isteyen beş numaralı masayla tartışıp, biraz uğraşmasına rağmen bunun sorun olmadığını söylemek; bir Çin yemeği de olsa yumurtada kızarmış pirinç isteyen yedi numaralı masayla ilgilenmek gerekti; sekiz numaralı masa sallanıyor ve bir şişe daha şarap istiyordu! Birkaç bira daha! Bu bir cangılda yürümek kadar zordu; bitmek tükenmek bilmeyen istekler ve gereksiz sonuçlarla ilgilenmek, Samet'e şu anda, kolonyel-şapka-giymiş, kucaklarında tüfekleri ile ayaklarını masaya uzatmış oturan beyler gibi görünen pembe suratlıların arzuları ve isteklerini yerine getirmek, verandalarda esmer çocukların salladığı devekuşu tüyünden yelpazelerle serinleyerek çay yudumlayan hanımefendilere benzeyen hanımlara hizmet etmek bayağı zaman aldı.

Onun için gitmeyeceği yer, çekmeyeceği ceza yoktur

Allah'a şükür ki (evet, bayan, bir saniye), Macit'i düşünmek onu çok *memnun ediyor*, en azından Macit dört saat sonra buradan Doğu'ya doğru uçuyor olacak, buradan ve buranın isteklerinden, bitmek bilmeyen arzularından uzaklaşacak, sabır ve acımanın olmadığı, herkesin her şeyi hemen şimdi *(Yirmi dakikadır sebzeleri bekliyoruz)* istediği, sevgililerin, çocukların, dostların, hatta tanrıların bile en kısa zamanda, en ucuz şekilde (on numaralı masanın tandoori karides istediği gibi) çıkagelmesi beklenen bu yerden ayrılacak...

Beğendiği müzayededen, kaç Rembrandt, Klimt veya De Kooning alınacak?

Tüm inançlarını cinselliğe, tüm cinselliklerini güce peşkeş çekebilen bu insanlar, Tanrı korkusunu gurura, bilgiyi kinayeye, örtülü saygın bir başı göz alıcı turuncu saçlara feda edebilirler...

On ikinci masada Poppy oturuyordu. Evet, Poppy Burt-Jones. Şu anda bu isim bile (alev almaya hazır bir halde olan Samet, Siyam'lı ikizleri tükürükle ıslatılmış kaba saba bıçağıyla ayıran o ilk sinirli cerrah gibi kendi ikizlerini ikiye bölmek üzeredir), sadece bu isim bile beynini patlatmaya yeterlidir. Yalnızca bu isim bile, küçük bir balıkçı teknesine yönelen bir torpido gibi, onun düşüncelerini sudan çıkarıp atmaya yeter. Ama bu bir isimden, düşüncesiz bir aptalın söylediği bir ismin yankısından veya eski bir mektubun altında rastlanandan da fazlasıdır; bu, çilli teniyle Poppy Burt-Jones'un ta kendisidir. Yanında, arzuladığımız kişilerin bütün kardeşleri gibi, hep onların daha çirkin ve biçimsiz bir kopyası olan kız kardeşiyle birlikte, soğuk ve kararlı bir tavırla orada oturuyor işte.

Marlboro paketiyle oynayan Poppy birden, "Bir şey söylesene," dedi. "Yapacak bir espri bulamadın mı? Develerle veya hindistancevizleriyle ilgili bir saçmalık? Söyleyecek bir şeyin yok mu?"

Samet'in söyleyecek bir şeyi yoktu. Mırıldandığı melodiyi bıraktı, başını en nazik açıda eğerek sipariş almaya hazırlandı. Rüyada gibiydi.

Poppy, Samet'i baştan aşağı süzdükten sonra bir sigara yaktı ve ters bir sesle, "Peki öyleyse," dedi. "Öyle olsun. Peki. Antre olarak kuzu samosas ile yoğurt adıherneyse istiyoruz."

Daha kısa boylu, daha gösterişsiz, daha kızıl saçlı ve kalkık burunlu kız kardeş, "Garson, sonra da iki tane kuzu fırın, pilav ve patates kızartması istiyoruz *lütfen*," dedi.

***

Neyse ki Archie tam zamanında geldi; doğru yıl, doğru gün ve doğru saatte: 1984, 5 Kasım, sabahın biri. Lokantanın önünde, uzun trençkotuyla Vauxhall'unun yanında durmuş, bir eliyle pırıl pırıl yepyeni bir Pirelli lastiğini yokluyor, diğer elinde tuttuğu sigaradan Bogart veya bir şoför veya Bogart'ın şoförü gibi uzun nefesler çekiyordu. Samet dışarı çıkıp Archie'nin sağ elini sıktı, arkadaşının parmaklarının buz gibi olduğunu hissetti ve ona ne kadar çok şey borçlu olduğunu düşündü. Fark etmeden buz gibi nefesini onun yüzüne üfledi. "Archibald, bunu unutmayacağım," dedi. "Bu akşam benim için yaptığını asla unutmayacağım."

Archie beceriksizce kıpırdandı, "Sam, önce sana bir şey söylemem gerek..."

Ama Samet kapıya uzanmıştı bile ve Archie'nin geciken açıklaması, arka koltukta titreyerek oturan üç çocuğun görüntüsünü -bir fıkranın esprisi kaçan son sözü gibi- izlemek zorunda kaldı.

"*Uyandılar*, Sam. Hepsi aynı odada yatıyordu. Yapabileceğim başka bir şey yoktu. Pijamalarının üstüne paltolarını giydirdim -Clara'nın duymasını göze alamazdım-, üçünü de getirmek zorunda ***kaldım***."

Irie, başı küllükte, ayakları vites kutusunda kıvrılmış uyuyordu; Millat ile Macit ise neşe içinde babalarına uzanmış, ceketini çekiştire çekiştire çenesine vuruyorlardı.

"Hey, Abba! Nereye gidiyoruz, Abba? Yoksa gizlice bir disko partisine mi gidiyoruz? Sahiden mi?"

Samet ters ters Archie'ye baktı; Archie omuz silkti.

"Havaalanına gideceğiz. Heathrow'a."

"Yaşasın!"

"Oraya gidince de Macit... Macit..."

Her şey bir rüya gibiydi. Samet engelleyemeden gözlerinden yaşlar akmaya başladı, iki-dakika-farkla- büyük oğlunu tutup göğsüne öyle sıkıca bastırdı ki gözlüğünün sapı kırıldı. "Sonra Macit, Ziynet Teyzesi'yle bir yolculuğa çıkacak."

Millat, "Geri dönecek mi?" diye sordu. "Dönmese ne *kıyak* olurdu!"

Macit kendini babasının kafakolundan kurtardı. "Uzağa mı gidiyoruz? Pazartesiye kadar döner miyim? Fen dersi için yaptığım fotosentez deneyine bakmam gerek; iki bitki aldım, birini dolaba birini de güneşe koydum ve sonucu öğrenmem gerek. Abba, *hangisinin daha...*"

Yıllar sonra, hatta uçağın kalkmasından birkaç saat sonra bile, bütün bunlar Samet'in hatırlamak istemediği bir tarih oldu. Belleği bunları korumak için hiç uğraşmadı. Bir taş aniden suya battı. Takma dişler sessizce su dolu bardağın dibine çöktü.

"Okula dönecek miyim, Abba?"

Archie ön koltuktan ciddi bir sesle, "Haydi," dedi. "Acele etmemiz gerek."

"Macit, pazartesi günü okulda olacaksın. Sana söz veriyorum. Haydi, şimdi arkanıza dayanın. Abba'nın hatırı için, lütfen."

Samet otomobilin kapısını kapattı ve çömelerek ikiz çocuklarının camı hohlamalarını seyretti. Sonra tek elini kaldırdı, camın arkasından pespembe görünen dudaklarına yapay bir şekilde dokundu; salyaları kirli buğuya karışıyordu.

9
İSYAN

Alsana'ya göre, insanlar arasındaki asıl fark renklerinde değildi. Cinsiyetlerinde, dinlerinde veya ritmik dans edebilme yeteneklerinde veya avuç dolusu altın paraya sahip olmalarında da değildi. Asıl fark çok daha köktendi. Yerdeydi. Gökteydi. Ona göre her salı *Woman's Own*'da yayınlananlar gibi kısa birkaç soru sorarak, tüm insanlığı iki ayrı kampa bölmek mümkündü:

a) Başınızın üstündeki gökyüzünden haftalar boyu yağmur boşanır mı?
b) Üstünde yürüdüğünüz toprak titreyip çatlar mı?
c) İkindi vakti gölgesi evinize vuran tehditkâr dağın bir gün

durup dururken nedensiz patlaması ihtimali (bu ihtimal ne kadar küçük olsa da lütfen gerekli yeri işaretleyin) var mı?

Çünkü bu sorulardan herhangi birinin veya hepsinin cevabı evet ise, o zaman siz gece yarısının karanlığında, cadıların boşanacağı andan kıl payı uzaklıkta yaşıyorsunuz demektir. Hayatınız her an ateş almaya hazırdır, aşınmıştır ve kelimenin gerçek anlamında dertsiz tasasızdır, çünkü bir anahtar veya toka gibi kolayca yitirilebilen bir şeydir. Hayatınız ayrıca atalettir: Tozda sekizler çizerek niçin bütün sabah, bütün gün, bütün yıl aynı okaliptus ağacının altında oturmayasınız? Bundan da öte, hayatınız bir felakettir, bir *kaostur*. Neden bir kapris uğruna hükümeti devirmeyesiniz, niye nefret ettiğiniz adamı kör etmeyesiniz, niye delirip kasabada ellerinizi sallayarak, saçlarınızı yolarak, anlaşılmaz sözler söyleyerek bir çılgın gibi dolaşmayasınız? Sizi hiçbir şey durduramaz -daha doğrusu, *herhangi* bir şey, sizi her an, her saat durdurabilir. *Bu* duygu. İşte *bu* duygu hayatı farklı kılar. Sağlam yerde, güvenli gökkubbe altında yürüyenlerin bundan haberi bile yoktur: Onlar bombardıman alarmı verilirken, şehir alev alev yanarken bile çay içip akşam yemeği için resmi giyinen Dresden'deki İngiliz savaş esirlerine benzerler. Yemyeşil, hoş ve ılıman bir ülkede doğup büyüyen İngilizler, insan eseri olduğu zaman bile felaket denen şeyi kavrama yeteneğinden yoksundurlar.

Adı daha önce Doğu Pakistan, ondan önce Hindistan, ondan da önce Bengal olan, Bengladeş halkı için durum farklıdır. Onlar sel, tayfun, kasırga ve toprak kayması gibi tesadüfi felaketlerin görünmeyen eli altında yaşarlar. Genelde yılın ortasında ülkelerinin yarısı su altındadır; kuşaklar, hiç aksamadan işleyen bir saat düzeniyle yok olur; ortalama ömür süresi iyimser bir bakışla elli ikidir ve mahşerden söz edildiğinde, toplu ölümlerden söz edildiğinde, bu özel alanlarda önder olduklarını ve kutuplardaki sevimsiz kutup buzulları hareket edip erimeye başladığı zaman Atlantis gibi, denizin dibine ilk çökenle-

rin kendileri olacağını bilirler. Bengladeş dünyanın en saçma sapan ülkesidir. Bengladeş, Tanrı'nın *gerçek güldürü anlayışı*, kara mizah denemesidir. Bengladeşlilere soruşturma yapmaya gerek yoktur. Onların yaşamı felaket istatistiklerinden ibarettir. Örneğin, Alsana'nın on altıncı tatlı doğum gününden (1971) kocasıyla doğrudan doğruya konuşmaktan vazgeçtiği (1985) yıla kadar, Bengladeş'te ölenlerin sayısı, rüzgâra veya yağmura kapılıp ölenlerin sayısı, Hiroşima, Nagazaki ve Dresden'de ölenlerin *toplamından* fazlaydı. Bir milyon kişi, zaten başlangıçta pek de önemsememeyi öğrendiği hayatını kaybetmişti.

Doğrusunu isterseniz, aldatılmaktan, yalanlardan, çocuğunun kaçırılması gerçeğinden çok, Alsana'nın Samet'te asıl affedemediği şey: Macit'in *hayatını önemsememeyi öğrenecek olmasıydı*. O dümdüz ve alçak toprakların en yüksek yeri olan Chittagong Tepeleri'nde oldukça güvende sayılırdı ama yine de, bir zamanlar kendisinin de yaptığı gibi, Macit'in de hayatına bir metelikten fazla değer vermeyeceği, hiç aldırmadan sel basan bölgelerden geçip, kapkara göklerin ağırlığı altında titreyeceği düşüncesinden nefret ediyordu...

Tabii isteri nöbetleri geçirdi. Tabii onu geri getirtmeye çalıştı. İlgili yetkililerle görüştü. İlgili yetkililer ona şöyle şeyler söylediler, "Doğrusunu istersen, şekerim, bizi asıl *geri* gelmeleri endişelendirir," veya "Doğrusunu isterseniz, seyahati planlayan *kocanız* olduğu için bizim yapabileceğimiz pek fazla bir şey..." O da telefonu kapattı. Birkaç ay sonra da telefon etmekten vazgeçti. Çaresizlik içinde Wembley ve Whitechapel'e gitti, akrabalarının evlerinde destansı hafta sonları boyunca oturup, ağlayıp, yemek yiyip, onlarla kederini paylaştı. Yine de içinden bir ses, ona köri lezzetli olsa da tesellilerin göründüğü kadar içten olmadığını söylüyordu. Büyük bir eve, siyah beyaz dostlara, Ömer Şerif'e benzeyen bir kocaya ve Galler prensi gibi konuşan bir oğula sahip olan Alsana İkbal'in de, artık onlar gibi, endişe ve sıkıntı içinde yaşadığını ve eski ipek

bir gömlek gibi acıyı giymeyi öğrendiğini bilmek, bazılarını içten içe mutlu ediyordu. Anlayış dolu kuş pençeleriyle koltuğun kolundan uzanıp Alsana'nın elini tutan (olaydaki rolünü hiç açıklamayan) Ziynet'in *memnuniyeti* belli oluyordu. "Ah Alsi, hep ikisinden en iyisini alması ne *şanssızlık*, diye düşünüyorum! Ne kadar zeki ve *terbiyeliydi*! O uyuşturucuya veya kötü kızlara takılacak diye üzülmen gerekmezdi. O kadar çok okuduğu için ödeyeceğin gözlük parasından başka sorunu olmazdı."

Bundan belli bir *keyif* alanlar da vardı. İnsanları asla küçümsemeyin, kendilerinin olmayan acıyı izlerken, kötü haber verirken, televizyonda bombaların düşüşünü seyrederken, telefonun öbür ucundaki bastırılmış hıçkırıkları dinlerken, aldıkları keyfi de asla küçümsemeyin. Acı tek başına sadece Acı'dır. Fakat Acı + Mesafe = eğlence, röntgencilik, insani ilgi, gerçekçi sinema, keyifli bir kahkaha, anlayışlı bir tebessüm, kalkık bir kaş veya gizlenmiş nefret olabilir. 28 Mayıs 1985'teki son tayfundan sonra ona haber vermek, onu *teselli etmek* için telefonlar yağmaya başlayınca, Alsana telefonun öbür ucunda bütün bunların ve daha da fazlasının bulunduğunu sezdi.

"Alsi, seni aramadan edemedim. Bengal Körfezi'nde bir sürü cesedin yüzdüğünü söylüyorlar..."

"Radyoda son haberleri dinledim; on bin diyorlar!"

"Hayatta kalanların sığındıkları yüzen damlara köpek balıkları ve timsahlar saldırıyormuş."

"Alsi, bilememek, emin olamamak feci bir şey olmalı..."

Alsana, altı gün altı gece bilemedi, emin olamadı. Bu süre boyunca Bengalli şair Rabindranath Tagore'u okudu ve onun güvencelerine (*Gecenin karanlığı, şafağın altın ışığıyla patlayan bir torbadır)* inanmak istedi, ama o aslında pratik bir kadın olduğundan şiirde aradığı teselliyi bulamadı. O altı gün, hayatı gece yarısının karanlığında, cadıların saatinden kıl payı uzaktaydı. Ama yedinci gün ortalık ışıdı: Macit'in iyi olduğu haberi geldi. Sadece camide yüksek bir raftaki tehlikeli yerin-

den ilk rüzgârın ilk nefesiyle düşen bir vazo burnunu kırmıştı (bu vazoyu sakın gözden kaçırmayın, çünkü Macit'i burnundan tutup mesleğine götürecek olan aynı vazodur). Şimdi, Jamuna Nehri'nde patlak gözlü gümüş yüzgeçli balıkların şaşkın bakışları altında sırt üstü yüzenler, iki gün önce, gizli bir cin stoğunu ele geçirip ailenin külüstür kamyonetine doluşarak Dakka'ya eğlenmeye giden hizmetkârlardı.

Samet muzaffer bir edayla, "Gördün mü? Chittagong'da ona bir şey olmaz! Daha da iyisi, o sırada bir *camide* olması. Burnunu Kilburn'da bir sokak kavgasında kıracağına, camide kırsın daha iyi! Tam da umduğum gibi oluyor! Eski usulleri öğreniyor, değil mi?"

Alsana bir an düşünükten sonra, "Belki, Samet Maya," dedi.

"Belki de ne demek oluyor?"

"Belki, Samet Maya, belki de değil."

Alsana kocasıyla doğrudan konuşmaktan vazgeçmişti. Bunu izleyen sekiz yıl boyunca, ona asla *evet* demeyerek, ona asla *hayır* demeyerek, onu da kendi gibi yaşamaya zorladı; asla bilemeden, asla emin olamadan, ilk evladı, iki-dakika-farklabüyük oğlu geri dönünceye ve o tombul eliyle onun gür saçlarını bir daha okşayana kadar, intikamını tam olarak alana kadar Samet'in ruhunu rehin tutacaktı. Bunu yapacağına söz vermişti, Samet'i böyle lanetliyordu ve intikamı *muhteşemdi.* Zaman zaman bu Samet'i uçurumun kenarına, ekmek bıçağına, ilaç dolabına kadar götürdü. Ama Samet, bu başkasına zevk verecekse, kendini öldürmeyecek kadar inatçıydı. Yerini korudu. Alsana, uykusunda dönerken şöyle mırıldanıyordu: "Yeter, onu geri getir, Bay Ahmak... Bu seni delirtiyorsa, bebeğimi geri getir."

Samet beyaz bayrak açmaya gönüllü olsa bile, Macit'i geri getirecek parası yoktu. Bu durumda yaşamaya alıştı. Sonunda biri Samet'e sokakta veya lokantada "evet" veya "hayır" diyecek olsa, ne diyeceğini bilemiyordu; bu iki küçük, zarif ifade şeklinin anlamını adeta unutmuştu. Onları Alsana'dan hiç duy-

muyordu çünkü. İkbal'lerin evinde, soru ne olursa olsun, bir daha asla doğrudan bir cevap alınamayacaktı.

"Alsana, terliklerimi gördün mü?"

"Belki görmüşümdür, Samet Maya."

"Saat kaç?"

"Belki üçtür, Samet Maya, ama Allah bilir, belki de dörttür."

"Alsana, uzaktan kumandayı nereye koydun?"

"Belki çekmecededir, Samet Maya, belki de koltuğun arkasında."

Bu böyle sürüp gitti.

Mayıs'taki tayfun ve selden bir süre sonra, İkbal çifti iki-dakika-farkla-büyük oğullarından, defter kâğıdına özenle yazılmış ve yeni bir fotoğrafın çevresine katlanmış bir mektup aldı. Bu onun yazdığı ilk mektup değildi, ama Samet bu mektupta onu heyecanlandıran ve beğenilmeyen kararını haklı çıkaran farklı bir şey gördü; bir ifade değişikliği, bir olgunluk işareti, gelişen bir Doğu bilgeliği: Önce bahçede dikkatle okuduktan sonra içeri girip, onu, mutfakta naneli çay içen Alsana ile Clara'ya, yüksek sesle okumaktan büyük bir zevk duydu.

"Bakın ne yazmış, 'Dün, dedem tamim'i * arkası domatesten daha çok kızarana kadar bir kemerle dövdü. Tamimin birkaç mum çaldığını söyledi (doğru, bunu ben de gördüm!) ve cezasını verdi. Dedem insanları bazen Allah'ın cezalandırdığını, bazen de bunu insanların yapması gerektiğini söylüyor ve bilge bir adam, sıranın ne zaman Allah'ta, ne zaman kendinde olduğunu bilirmiş. Umarım ben de bir gün bilge bir adam olurum.' Duydunuz mu? Bilge bir adam olmak istiyor. O okulda bilge adam olmak isteyen kaç çocuk tanıyorsunuz?"

"Belki hiç, Samet Maya, belki de çok."

Samet karısına ters ters bakıp devam etti: Ve burada, burada burnundan söz ediyor: "'Bence bir vazo düşüp de bir çocu-

*) hizmetkâr. (ç.n.)

ğun burnunu kırabileceği saçma sapan bir yere konmamalı. Bu birinin kabahati olmalı ve o kişi cezalandırılmalıdır (küçük yaşta değilse arkasına vurulmamalı, *on ikiden küçükse bu yapılabilir*). Ben büyüdüğüm zaman, vazoların tehlikeli olabileceği, böyle saçma sapan yerlere konulmaması ve diğer tehlikeler konusunda da şikayette bulunmak isterim (bu arada *burnum düzeldi*).' Gördün mü?"

Clara kaşlarını çattı: "Neyi?"

"Camilerde ikonaların bulundurulmasına açık seçik karşı çıkıyor, putperest, gereksiz ve tehlikeli süslemelerin hiçbirini istemiyor. Bu çocuğun alnına büyük bir adam olacağı yazılmış, değil mi?"

"Belki, Samet Maya, belki de değil."

Clara, "Belki hükümette yer alır, belki de hukukçu olur," diye bir fikir belirtti.

"Saçma! Benim oğlum kul için değil, Tanrı için yaratılmış. O görevinden korkmuyor. Gerçek bir Bengalli, tam bir Müslüman olmaktan korkmuyor. Bak, burada da fotoğraftaki keçinin öldüğünü yazıyor. 'Keçinin kesilmesine yardım ettim, Abba,' diyor. 'İkiye yardıktan sonra bile bir süre hareket etmeyi sürdürdü.' Bunu yazan korkak bir çocuk olabilir mi?"

Birinin hayır demesi açıkça zorunlu olduğundan, Clara isteksizce hayır diyerek, Samet'in uzattığı fotoğrafı almak için uzandı. Her zamanki gibi griler giyinmiş Macit, yanında ölüme mahkûm keçiyle, eski evin önünde duruyordu.

"Ah! Burnuna bak! Kırılan burnuna bak! Şimdi bir Romalı burnu var. Küçük bir aristokrata, küçük bir İngilize benziyor. Millat, bak," diyerek Clara, fotoğrafı Millat'ın daha küçük ve basık burnunun dibine koydu. "Artık ikiz gibi görünmüyorsunuz."

Millat şöyle bir göz atıp, "Bir *şefe* benziyor," dedi.

Willesden sokaklarının dilinden hiç anlamayan Samet, ciddi ciddi başını sallayarak oğlunun saçını okşadı. "Millat, kardeşinle aranızdaki farkı daha sonra değil de şimdi fark etmen çok

iyi." Alsana, işaretparmağını şakağı hizasında daire şeklinde döndürüp, *kaçık, çılgın* anlamına şakağına vururken, Samet ona dik dik bakıyordu. "Başkaları alaya alabilir, ama sen de ben de kardeşinin başkalarına yol gösterip onları aydınlığa çıkaracağını biliyoruz. O kabilelerin önderi olacak. O doğal bir *şef*."

Millat buna öyle coşkuyla ve o kadar çok güldü ki dengesini kaybetti, bir bulaşık bezine takılıp, kaydı ve burnunu evyeye çarpıp kırdı.

***

İki oğul. Biri görünmez ve mükemmel, dokuz gibi sevimli bir yaşta donup kalmış, bir çerçeve içinde hareketsiz duruyor, altındaki televizyon seksenli yılların tüm pisliğini kusarken -İrlanda bombaları, İngiliz gösterileri, Atlantik ötesi çıkmazlar- çocuk bütün bu karmaşanın üstünde dokunulmaz ve lekesiz görünüyor, hep gülümseyen Buda mertebesine yükseltilmiş, sakin bir Doğulu havasıyla; her şeyi yapabilecek, doğal bir lider, doğal bir Müslüman, doğal bir şef -kısacası, bir hayaletten başka bir şey değil. Bu, babasının düş gücünün cıvasıyla oluşturulup, annesinin tuzlu gözyaşlarıyla korunmuş, gümüş levha üzerine çekilmiş hayalet bir fotoğraftı. Bu oğul, Majesteleri Kraliçe'nin bir ada sömürgesinin ileri karakolu gibi sessiz, mesafeli, "iyi olduğu tahmin edilen" ebedi bir doğal masumiyete ve bitmeyen bir büluğ öncesine takılıp kalmış, öylece duruyordu. Samet bu oğlunu göremiyordu. Ve Samet, göremediği şeylere tapınmayı yıllar önce öğrenmişti.

Görebildiği, her dakika ayağının altında ve saçının içinde olan oğluna gelince, şey, Samet bu konuya, *Millat'ın Sorunu* konusuna hiç girmese daha iyi olurdu. Ama işte, *girdi bile*: O ikinci oğul, geciken bir otobüs, karadan gönderilen ucuz posta, kara tren, hep geri kalan çocuk, doğum kanalındaki ilk yarışı kaybeden, şimdi de genetik kalıta göre bir artçı, Allah'ın akıl

sır ermez işiyle o, ne her şeyi gören parabolik aynalarda, ne tanrıların kristal kürelerinde, ne de *babasının gözünde*, asla kapatamayacağı iki dakikalık farkla kaybeden oğuldur.

Millat'tan daha hüzünlü, daha düşünceli bir çocuk, hayatının geri kalanını o iki dakikayı avlamaya adar, kendine kahrederek bir türlü yakalanmayan bu avın peşine düşer ve sonunda onu babasının ayaklarının dibine bırakırdı. Ama babasının onun hakkında söyledikleri Millat'ı pek fazla ilgilendirmiyordu: Babası ne derse desin, o aptal, ahmak, enayi, pislik olmadığını biliyordu. Sokak dilinde Millat, uyanık, kötü adam ve akıncıydı ve ayakkabı değiştirir gibi imaj değiştirirdi; sevimli, güvenli, hınzırdı ve çocukları yukarı tepelerde top oynamak, aşağıda otomat soymak, okuldan kaçıp video dükkânlarına gitmek için ayartırdı. Millat'ın en sevdiği yer olan ve vicdansız bir kokain satıcısı tarafından işletilen Rocky Video'da, on beşindeyken porno, on birindeyken on sekizinden küçüklerin görmesi yasaklanmış filmleri, beş papel verdin mi tezgâh altından her istediğin filmi alabilirdin. Millat'ın babalar hakkında öğrendiği her şeyin kaynağı burasıydı. Mafya babaları, kan kardeşler, siyahlar giyen, yakışıklı olup hızlı konuşan ve hayatında hiç bir (lanet olası) masaya servis yapmamış olan, tam olarak çalışan, silah taşıyan iki eli olan erkekler... Tehlikeli bir yaşamı tatmak ve bilge bir adam olmak için, sel veya tayfun tehdidi altında yaşamak gerekmediğini de burada öğrendi. Tehlike istiyorsan onu arardın. Millat, on iki yaşında onu aramaya çıktı, Willesden Green bir Bronx veya bir South Central sayılmasa da, o birazını, yeterli olacak kadarını buldu. Yırtık ve edepsizdi; yakışıklılığı, kapağı açılınca yaylı bir kutudan fırlayan oyuncaklar gibi içinde sıkışmış, on üç yaşına girmesini bekliyordu. Sivilceli yüzlü çocukların önderliğinden kadınların önderliğine tam da bu noktada terfi etti. Willesden Green'in Sihirli Kavalcısı'nın peşinden ona kesik, dilleri dışarda, göğüsleri dik gidip, kırık kalp havuzuna düşen bir sürü kız vardı... çünkü o EN BÜYÜK ve EN KÖTÜYDÜ ve genç yaşamını BÜYÜK HARFLERLE

yaşamayı seçmişti. İlk sigara içen oydu, ilk içki içen oydu, hatta ONU! ilk kaybeden de oydu -on üç buçuk yaşında bekâretini kaybetmişti. TAMAM, pek bir şey HİSSETMEMİŞTİ, pek bir şey de ELLEMEMİŞTİ, olay ISLAK ve AKIL KARIŞTIRICIYDI, bekâretini, ONUN nereye gittiğini bile anlamadan yitirmişti ama yine de ONU yitirmişti, çünkü HİÇ kuşkusuz hepsinden daha iyiydi. Çocuk suçlular konusunda herhangi bir sıralamada o, ergenlik yaşındakilerin toplumunda parıldayan bir yıldızdı. BABA, ÖNDER her şeydi, bir sokak çocuğu, bir kabile lideriydi. Aslında Millat'ın tek sorunu belaya *bayılmasıydı*. Ve bunda *başarılıydı*. Hayır, bu doğru değil. Bunda *harikaydı*.

Yine de *Millat'ın Sorunu* konusu -evde, okulda ve geniş İkbal/Begüm kabilesinin mutfaklarında- çok tartışılıyordu. Camide osuran, sarışınların peşine düşen, tütün kokan, on üç yaşındaki asi Millat. Yalnız Millat da değil, bütün çocuklar öyleydi: Örneğin Mucip (on dört yaşında, uyuşturucu kullanmak suçundan sabıkalı), Kandakar (on altı yaşında, beyaz kız arkadaşı var, akşamları maskara sürüyor), Dipeş (on beş yaşında, esrar kullanıyor), Kürşid (on sekiz yaşında, esrar, şalvar tipi pantolon), Kaleda (on yedi yaşında, Çinli çocukla evlenmeden önce cinsel ilişki), Bimal (on dokuz yaşında, tiyatro okulunda); *bütün bu çocukların sorunu neydi?*, büyük okyanus-aşırı deneyimin ilk kuşağına ne olmuştu? İsteyebilecekleri her şeye sahip değiller miydi? Büyük bahçeleri, düzenli yemekleri, Marks 'n' Sparks'dan alınmış temiz giysileri, birinci sınıf, üst düzey eğitim olanakları yok muydu? Büyükler ellerinden geleni yapmamışlar mıydı? Hepsi bir nedenden ötürü bu adaya gelmemiş miydi? Güvende olmak için. *Güvende* değiller miydi?

Samet, "*Fazlasıyla güvendeler*," diye açıklayarak, öfkeli bir anne ve babayı, şaşkın yaşlı nine veya dedeyi teselli etmeye çalışıyordu. "Onlar bu ülkede fazlasıyla güvende. Kendi yarattığımız plastik kavanozda yaşıyorlar, tüm yaşamları onlar için önceden planlanıyor. Bana kalsa Aziz Paul'ün suratına tükürürdüm, bilgelik Allah'a mahsustur: *çocukça şeylerden vazge-*

çin. Çocuklarımız bir erkek gibi zorlanmazsa nasıl erkek olur? Hımm? Düşünüyorum da Macit'i geri göndermekle iyi etmişim. Size de öneririm."

Tam bu anda, orada toplanmış, ağlayıp inleyen kişiler, Macit'in keçiyle çekilmiş değerli fotoğrafına yeis içinde baktılar. Hinduların taştan ineğin böğürmesini beklediği gibi, onlar da adeta fotoğrafın çevresinde gözle görülür bir hale oluşmasını bekliyorlardı: Karşıtlıklardan, felaketlerden doğan iyilik ve cesaret; gerçek Müslüman çocuk; onların asla sahip olamadığı çocuk. Acıklı da olsa Alsana bu durumu hafiften eğlenceli buluyordu. Her şey tersine dönmüştü, artık kimse onun için ağlamıyordu, herkes kendisi ve çocukları için, berbat seksenli yılların her iki kuşağa yaptıkları için ağlıyordu. Bu toplantılar, çaresiz kalınca son anda başvurulan politik zirve toplantılarına benziyordu; isyankâr kalabalıklar sokakları doldurup vitrinleri indirirken, hükümet ve kilise yetkililerinin kapalı kapılar ardında yaptığı çaresiz toplantılar gibiydi. Yalnızca *baba-oğul, yaşlı genç, orada doğan ile burada doğan,* arasında değil, içerde kalanla dışarıda çılgınlık yapan arasında da giderek bir mesafe oluşuyordu.

Büyük teyze Bibi, Macit'i Mr Sheen ve sevgiyle temizlerken, Samet, "Hem güvenli hem kolay," diye tekrarladı. "Memlekette bir ay kalmak, hepsinin sorunlarını çözer."

Aslında Millat'ın memlekete gitmesine gerek yoktu: O zaten bir ayağı Bengal'de, diğeri Willesden'de, şizofrenik bir duruşa sahipti. Zihninde orada olduğu kadar da buradaydı. Aynı anda iki yerde birden yaşamak için pasaporta ihtiyacı yoktu, hem kardeşinin hayatını hem de kendininkini (ne de olsa ikizdiler) yaşamak için vizeye de ihtiyacı yoktu. Bunu ilk fark eden Alsana oldu. İçini Clara'ya döktü: *Sanki birbirlerine bağlılar, tahterevalli gibi, bir ucunu indirince diğeri yukarı kalkıyor, Millat inerse Macit çıkıyor veya tam tersi!* Üstelik Alsana sadece ayrı kıtalarda geçirilen benzer hastalıklar, eşzamanlı kazalar, aynı anda ölen ev hayvanları gibi gündelik olayları biliyordu. Örne-

ğin Macit, 1985 tayfununun yükseklerdeki şeyleri salladığını izlerken, Millat'ın Fortune Green'deki kuleye benzeyen mezarlık duvarında şansını zorladığını; 10 Şubat 1988'de Macit, Dakka'daki saldırgan kalabalık arasında yürümeye çabalayıp, seçimi bıçaklar ve yumruklarla halletmeye çalışanların gelişigüzel darbelerinden korunmaya çalışırken, Millat'ın da Biddy Mulligan'ın Killburn'daki kötü şöhretli birahanesinin önünde, öfkeli ve ayağına çabuk üç sarhoş İrlanda'lıyla karşı koyduğundan Alsana'nın haberi yoktu. Ah, demek tesadüfler sizi ikna etmeye yetmiyor? Demek siz gerçeği, gerçeği, sadece gerçeği istiyorsunuz? Demek siz kara kapşonlu, tırpanlı Büyük Adam'la karşılaşmalar arzuluyorsunuz? Peki, 28 Nisan 1989 günü bir hortum Chittagong'daki mutfağı, içindekilerle birlikte alıp götürdü, geride yalnız yerde kıvrılmış mucizevi bir şekilde top gibi yatan Macit kaldı. Şimdi Millat'a dönelim, sekiz bin kilometre uzakta, dillere destan altıncı sınıf öğrencisi Natalie Cavendish'in (bedeni, ondan karanlık bir sır saklayan o kızın) üstüne yatmak üzereydi; açılmamış prezervatif kutusu arka cebinde duruyordu; ama bir şekilde hastalığa yakalanmayacaktı; oysa işte yukarı ve içeri, daha derinlere ve yanlara doğru ritmik hareketlere ölümle dans etmeye başlamıştı bile.

***

Üç gün:

16 Ekim 1987

Işıklar söndükten sonra ve rüzgâr çift camlı pencereleri bokunu çıkarana dek döverken, BBC denilen kâhine kayıtsız şartsız inanan Alsana, gecelikle koltukta oturmuş, yerinden kıpırdamayı reddediyordu.

"Eğer o Bay Fish, önemli değil diyorsa, önemli değildir. Tanrı aşkına, BBC bu!"

Samet umudu kesti (beğendiği İngiliz kurumlarının doğasında olan güvenilirliği konusunda Alsana'nın fikrini değiştirmek hemen hemen olanaksızdı. Bu kurumlar arasında, Prenses Anne, Blu-Tack, Çocuk Eğlence Programı, Eric Morecambe ve *Kadın Saati* sayılabilirdi): El fenerini mutfak çekmecesinden alıp Millat'a bakmak için yukarı çıktı.

"Millat? Cevap ver, Millat! Orada mısın?"

"Belki Abba, belki de değilim."

Samet sesin geldiği yöne giderek banyoya girdi ve Millat'ı, çenesine kadar yükselen kirli pembe sabun köpükleri içinde yatmış, *Viz* okurken buldu.

"Ah Abba, yamansın. El feneri ha. Buraya tut da okuyayım."

Samet çizgi romanı oğlunun elinden çekip aldı, "Onu bırak," dedi. "Kahrolası bir fırtına çıktı ve çılgın annen dam tepemize çökene kadar burada oturmakta kararlı. Banyodan çık. Odunluğa gidip biraz tahta ve çivi bul da..."

"Ama Abba, ben çırılçıplağım."

"Benimle ayrıntıları tartışma; bu acil bir durum. Senin..."

Dışarıdan, sanki bir şey köklerinden sökülüp bir duvara fırlatılmış gibi, dehşetli bir gürültü geldi.

İki dakika sonra İkbal ailesi, yarı çıplak yarı giyinik, asker gibi yan yana dizilmiş, büyük mutfak penceresinden bir zamanlar odunluğun durduğu çimdeki çukura bakıyordu. Millat topuklarını üç kere birbirine vurarak sokak ağzıyla, "Aman, aman. İnsanın evi gibi yok. İnsanın evi gibi yok," diye durumu özetledi.

"*Peki*, kadın. *Şimdi*, geliyor musun?"

"Belki Samet Maya, belki."

"*Kahretsin!* Referandum yapacak havada değilim şimdi. Archibald'ın evine gidiyoruz. Belki orada hâlâ elektrik vardır. Sayılar güven verir. Birlikte olmakta yarar var. Şimdi ikiniz de giyinin ve gerekli şeyleri, *yaşam ve ölüm eşyasını* alıp otomobile binin!"

Onu kapamaya kararlı bir rüzgâra karşı otomobilin bagaj

kapağını açık tutmaya çalışan Samet, karısı ile oğlunun gerekli olduğuna karar verdiği yaşam ve ölüm eşyasını görünce, önce güldü, sonra da üzüldü:

Millat
Born to Run (albüm) – Springsteen
De Niro afişi, *Taxi Driver*'da, "Bana mı dedin" sahnesi
Purple Rain'in (rock filmi) videosu
Levi's 501 (kırmızı tab)
Bir çift siyah beyzbol ayakkabısı
A Clockwork Orange (kitap)

Alsana
Dikiş makinesi
Üç kavanoz melhem
Kuzu budu (donmuş)
Ayak banyosu şampuanı
Linda Goodman'ın *Yıldız Burçları* (kitap)
Bir karton sigara
Divargiit Singh, *Moonshine over Kerela* (müzikal video)

Samet bagajı kapattı.

"Ne çakı, ne yiyecek, ne de el feneri almışlar. Kahrolası iş! İkbal ailesinde kimin gazi olduğunu bilmek hiç de zor değil. Kuran'ı almak kimsenin aklına bile gelmiyor. Acil durumlarda anahtar malzeme; manevi destek. Ben eve dönüyorum. Otomobilde oturun ve sakın yerinizden kımıldamayın."

Samet mutfağa girince el fenerini çevrede dolaştırdı: ibrik, ocak, fincan, perde ve komşunun atkestanesi ağacında bir ağaç evi gibi memnun oturan odunluğun gerçeküstü görüntüsü. Evyenin altında bıraktığını hatırladığı İsviçre çakısını aldı, oturma odasından altın varak kapaklı, kadife püsküllü Kuran'ı aldı ve tam çıkmak üzereyken fırtınayı hissetme, bu dehşetli yıkıcılığın bir bölümünü görme isteği içini kapladı. Rüzgârın hafifçe durakladığı bir anda, mutfak kapısını açıp dikkatle bahçeye çıktı ve aniden çakan şimşeğin aydınlattığı bir banliyö faciasıyla karşı karşıya kaldı: bahçelerdeki bütün meşe, sedir, çınar ve karaağaçlar devrilmiş, çitler yıkılmış, bahçe mobleleri parçalanmıştı. Yalnız herkesin alay ettiği, oluklu demir lev-

hayla çevrili ağaçsız ve sıra sıra garip kokulu baharat bitkileriyle dolu olan kendi bahçesi pek zarar görmemişti.

Tam da kendinden memnun, Doğulu sazın inatçı Batılı meşeye göre nasıl da kolaylıkla eğilip büküldüğü konusunda bir özdeyiş oluşturmak üzereyken, rüzgâr gücünü toparlayıp tekrar saldırdı, onu yan tarafa devirip yolunda ilerleyerek çift camlı pencereleri vurdu, camlar bir anda çatlayıp patladı, cam kırıkları evin içine dolarken, mutfak içindeki bütün eşyayı dışarı kustu. Samet, biraz önce havada uçan kişniş kulağında olarak, Kuran'ı göğsüne bastırarak otomobile koştu.

"Direksiyonda ne işin var *senin*?"

Alsana sıkı sıkı direksiyona tutunmuş, dikiz aynasından bakarak Millat'la konuşuyordu. "Lütfen, biri eşime otomobili *benim* süreceğimi söyler mi! *Ben* Bengal Körfezi'nde büyüdüm. Kocam Delhi'de bir sürü parlak kolej öğrencisiyle uğraşırken, annemin böyle fırtınalarda otomobil kullandığını gördüm. Eşimin yan koltuğa oturup, iznim olmadan osurmamasını öneririm."

Saatte iki yüz kilometre hızla esen rüzgâr, yüksek binaları acımasızca hırpalarken, Alsana otomobili terk edilmiş ve kararılmış ana caddede saatte beş kilometre hızla sürdü.

"İngiltere, bunu nasıl yaparsın! Ben bunu tekrar yaşamamak için İngiltere'ye geldim. O Bay Crab'e bir daha asla inanmayacağım."

"Amma, Bay Fish."

Alsana kötü kötü bakarak, "Bundan sonra ben ona Bay Crab diyeceğim," diye onu tersledi. "BBC olsa da, olmasa da."

Archie'nin evinde de elektrik kesilmişti, ama Jones'ların evi, gelgit dalgalarından nükleer serpintiye kadar her felakete karşı hazırlıklıydı. İkbal'ler oraya gelene kadar ev bir düzine gaz lambası, bahçe mumları ve gece lambasıyla aydınlatılmış, ön kapı ve pencereler çabucak kontrplakla kapatılmış ve bahçedeki ağaçların dalları birbirine bağlanmıştı.

Archie, kucak dolusu eşyalarıyla acınacak halde olan İkbal'lere kapıyı açıp, "Hazırlıklı olmak gerekiyor," derken, evsiz barksızlarla konuşan bir Kendin Yap kralı havasındaydı. "İnsan ailesini korumak zorunda, değil mi? Bu konuda siz başarısız -şey yani, demek istediğim-, ben rüzgâra karşı savaşıyordum. İkbal, sana milyon kez söyledim, binayı taşıyan *duvarları kontrol edeceksin.* Onlar sağlam değilse, işin bitiktir dostum. Bu gerçekten böyle. Bir de evde havalı İngiliz anahtarı bulundurmalısın. Bu şart."

"Archibald, bu çok ilginç. İçeri girebilir miyiz?"

Archie kenara çekildi. "Tabii. Doğrusu ya, sizi bekliyordum. İkbal, sen bir matkap ucu ile tornavida sapının arasındaki farkı bilmezsin. Teknik olarak iyisin ama işin pratiğini asla kavrayamadın. Buyrun, merdivenlerden çıkın, gece lambalarına dikkat edin; nasıl, iyi fikir ama, değil mi? Merhaba Alsi, her zamanki gibi güzelsin; selam Millat, seni yaramaz seni. Sam, haydi söyle, ne oldu?"

Samet, rüzgârın yaptığı hasarı utanarak anlattı.

"Sorun camlarda değil, onlar sağlamdır -onları *ben* taktım-, sorun *çerçevelerde.* Sanırım rüzgâr onları, o parçalanmak üzere olan duvardan çekip çıkardı."

Samet isteksizce, bunun doğru olduğunu onaylamak zorunda kaldı.

"Giderek daha kötü olacaklar, sözümü unutma. Neyse, olan oldu. Clara ile Irie mutfakta. Bunsen gaz ocağını yaktık ve yemek bir dakikada hazır olur. Ne berbat bir fırtınaydı, değil mi? Telefon kesik. Cereyan kesik. Hiç böylesini görmedim."

Mutfakta adeta yapay bir sükûnet hüküm sürüyordu. Clara, fasulye tenceresini karıştırırken *Buffalo Soldier*'dan bir şarkı mırıldanıyordu. Irie defterinin üzerine eğilmiş, on üç yaşındakilerin o tutkulu tavrıyla, günlüğüne bir şeyler yazmaktaydı:

> 20:30. Millat şimdi geldi. Müthiş ama sonuçta sinir bozucu! Her zamanki dapdar kot pantolonu. Bana bakmıyor

(her zamanki gibi, olsa olsa ARKADAŞÇA bakar). Aptalın tekine âşık oldum (ne sersemce)! Keşke kardeşi gibi akıllı olsaydı... her neyse, falan filan. Ne çekiyorsam çocukluk aşkı ile çocukluk şişkoluğundan çekiyorum, aaaah! Fırtına hâlâ çılgın gibi. Gitmem gerek. Sonra yazarım.

Millat, "N'aber?" dedi.

Irie, "N'aber?" dedi.

"Deli gibi, hı?"

"Ya, aklını oynatmış."

"Babam kriz geçiriyordu. Evin boku çıktı."

"Aynen. Burası da tımarhane gibiydi."

Archie, kontrplak levhaya bir çivi daha çakarak, "Bensiz ne yapardınız bilmiyorum, küçükhanım," dedi. "Bu, Willesden'in en iyi korunan evi. Buradayken dışarıda fırtına olduğunu bile anlamazsın."

Millat, "Yaa," diyerek, Archie kontrplak ve çivilerle gökyüzünü tamamen örtmeden önce, kıyamet görmüş ağaçlara bir göz attı. "Sorun da bu."

Samet, Millat'ın kulağını çekti. "Haydi, küstahlık etmeye başlama. Biz ne yaptığımızı biliyoruz. Unutma ki, Archibald'la ben, birlikte aşırı zor durumlarla defalarca başa çıktık. Beş kişilik müfrezeyle savaş alanına çıktığın zaman, hayatın her dönemeçte tehlikededir, kurşunlar kıçından birkaç santim öteden vızlar, bu arada mümkün olabilen en berbat koşullarda düşmanı ele geçirmek zorundasındır, inan ki, kasırga bunun yanında çocuk oyuncağı kalır. Çok daha kötüsü olabilir." İki çocukla, iki kadın uykuya dalmış gibi yapınca, Samet, "Evet, evet, eminim bu çok komik," diye mırıldandı. "Kim fasulye istiyor? Servis yapıyorum."

Alsana, "Biri bir şey anlatsın. Bütün gece, bu eski büyük geveze savaşçıları dinlemek çok sıkıcı olur," dedi.

Archie göz kırparak, "Haydi, Sam," dedi. "Bize Mangal Pande'yi anlat. Eğleniriz."

Her kafadan *Yoooo* sesleri yükselirken, boğaz kesme ve kendini boğma taklitleri yapıldı.

Samet, "Mangal Pande'nin öyküsü komik değildir," diye karşı çıktı. "O bir aksırığı yaratan gıcıktır, bizi olduğumuz gibi yapan odur, modern Hindistan'ın kurucusudur, büyük ve tarihi bir kişiliktir."

Alsana çemkirdi. "Hepsi saçma. En büyük tarihi kişiliğin Gandi olduğunu herkes bilir. Veya Nehru. Veya Ekber, ama o koca burunlu ve kamburdu, bu yüzden onu hiç sevmedim."

"Kahretsin! Saçmalama kadın. Sen bu konuda ne bilirsin? Gerçek şu ki: Bu bir pazar ekonomisi, tanıtım, film telif hakları sorunu. Mesele de şu: İri beyaz dişli yakışıklı erkekler sizi canlandırmak ister mi, vs. Gandi'yi Bay Kingsley oynadı -aferin ona- ama Pande'yi kim canlandıracak, ha? Pande yeterince yakışıklı değil. Tam bir Hintli gibi, iri burunlu, kalın kaşlıdır. İşte, ben de bu yüzden siz nankörlere hep Mangal Pande hakkında bir iki şey söylemek zorunda kalıyorum. Sonuç: Benden başka kimse bunu yapmaz."

Millat, "Dinleyin," dedi. "Ben özetleyeyim. Büyük-büyükbabam..."

Alsana, "Senin büyük-*büyük*baban, aptal," diye düzeltti.

"Her *neyse*. O İngilizlerin anasını..."

"Millat!"

"İngilizlere karşı *isyan* başlatır, aşırı uyuşturucu almıştır, yüzbaşıyı vurmaya çalışır, vuramaz, kendini vurmaya çalışır, vuramaz, asılır..."

Archie, "Her neyse. Öykünün sonu. Sıkıcı," diyerek yerinden kalkıp uzaklaştı.

Tam o anda, dev bir ağaç -Kuzey Londra'ya özgü ve gövdesinin çevresinde üç küçük ağaç halinde sürgün verdikten sonra harikûlade bir yeşilliğe bürünen ve büyük bir saksağan kolonisine şehir hayatı sağlayan-, işte böyle bir ağaç, kendini köpek pisliğinden ve çimentodan kurtarıp, öne doğru titrek bir adım attı, baygınlık geçirdi ve olukların, çift camlı pencerele-

rin, kontrplak kaplamanın üstüne devrildi; bir gaz lambasını devirip, Archie biraz önce terk ettiği için onun biçimini alan boşluğa düştü.

Herkes ağlayıp titreşerek, yaralı var mı diye birbirini yoklarken, Archie hemen harekete geçti ve mantar kaplı mutfak döşemesinde başlayan küçük yangını, üstüne ıslak bir havlu atarak söndürdü. Kendin Yap'taki üstünlüğüne indirilen bu darbeden epey sarsılan Archie, tekrar doğaya karşı kontrolü eline alarak bazı dalları mutfak bezleriyle bağlayıp, Millat ve Irie'ye evdeki bütün gaz lambalarını söndürmelerini söyledi.

"Yanarak ölmek istemeyiz, değil mi? Hemen siyah plastikle bant bulmalıyım. Bir şeyler yapmak gerek."

Samet kulaklarına inanamıyordu. "*Bir şeyler mi yapmak gerek*, Archibald? Bir ağacın yarısının mutfakta olduğu gerçeğini bantla nasıl değiştireceksin?"

Birkaç dakikalık sessizlikten sonra fırtına diner gibi olunca, Clara, "Dehşet içindeyim," dedi. "Bu sessizlik kötüye işarettir. Büyükannem -mezarında rahat yatsın- hep şöyle derdi: Sessizlik, Tanrı'nın yeniden haykırmaya başlamadan önce durup nefes aldığı andır, derdi. Bence öbür odaya geçmeliyiz."

"O, bu taraftaki tek ağaçtı. En iyisi burada kalmak. Olabileceklerin en kötüsü oldu zaten." Archie karısının koluna şefkatle dokundu. "Ayrıca siz Bowden'lar bundan beterini görmüşsünüzdür! Tanrı aşkına, annen kahrolası büyük deprem felaketinin ortasında doğmuş. 1907 yılında Kingston parçalanırken, Hortense dünyaya gelmiş. Böyle küçük bir fırtınanın onu endişelendireceğini hiç sanmam. O demir gibi sağlamdır."

Clara, kırılan pencereden dışarıdaki karmaşaya bakmak için ayağa kalkarak usulca, "Sağlamlık önemli değil," dedi. "Şans. Şans ve iman."

Samet, "Dua etmeyi öneriyorum," diyerek yepyeni Kuran'ını açtı. "Bu gece, en kötüsü olurken, Yüce Yaradan'ın gücünü şükranla analım."

Samet, Kuran'ı karıştırıp aradığı yeri buldu ve bir dini lider

havasında onu karısının burnuna dayadı, ama Alsana Kuran'ı küt diye kapatıp ona dik dik baktı. Dindar olmayan Alsana'nın bu konuda da ağzı iyi lâf yapardı (iyi eğitim, saygın anne baba, oh, evet) ve imandan başka eksiği olmadığı için acil durumlarda devreye soktuğu duayı ezberden okudu: *"Ben senin tapındığın şeye hizmet etmiyorum, sen de benim tapındığım şeye hizmet etmiyorsun: Ben senin tapındığın şeye hizmet etmeyeceğim, sen de benim tapındığım şeye hizmet etmeyeceksin: Senin kendi dinin olacak, benim de kendi dinim.* Sure 109, çeviren N.J. Dawood. Şimdi lütfen biri," diyerek Clara'ya baktı, "eşime bir Bay Manilow olmadığını ve bütün dünyaya yayılan şarkılar yazmadığını anımsatır mı? O kendi düdüğünü öttürür, ben de kendiminkini."

Samet alınmış bir tavırla başını çevirdi ve açık elini de kitabının üzerine koydu. "Kim benimle dua edecek?"

Boğuk bir ses, "Kusura bakma, Sam," dedi (bu, başı bir dolabın içinde çöp torbası arayan Archie'ydi). "Bu bana göre değil. Ben asla dindar olamadım. Lütfen alınma."

Sakin bir beş dakika daha geçti. Sonra sessizlik patladı ve tıpkı Ambrosia Bowden'ın torununa söylediği gibi, Tanrı haykırdı. Gök gürültüsü, ölen bir adamın safrası gibi evin üzerinden geçti, hemen peşinden şimşek onu son bir beddua gibi izledi ve Samet gözlerini yumdu.

Önce Clara, arkasından da Alsana, "Irie! Millat!" diye seslendiler. Cevap veren olmadı. Aniden ayağa kalkınca başını baharat rafına çarpan Archie, "On dakika oldu. Kahrolsun! *Bunlar nerede kaldı?*" dedi.

***

Çocuklardan biri Chittagong'daydı, bir arkadaşı ona giysisini çıkarıp ünlü bir timsah bataklığından geçmesi için meydan okuyordu; diğer ikisi fırtınanın ortasına gitmek için evden gizlice çıkmışlardı ve şimdi güçlü rüzgâra karşı kalçalarına ka-

dar su içindeymiş gibi yürüyorladı. Suda yürür gibi Willesden Parkı'na girdiler ve aralarında şu konuşma geçti:

"Bu *inanılmaz* bir şey!"

"*Aklını kaçırmış* gibi!"

"Aklını kaçırmış olan sensin."

"Ne demek istiyorsun? Ben iyiyim!"

"Hayır, değilsin. Hep bana *bakıyorsun*. Hem ne yazıyordun öyle? Aptalın tekisin. Hep bir şeyler yazıyorsun."

"Hiç. Öylesine. Bilirsin, günlük."

"Sen bana kesiksin. Açıkça belli bu."

"Duyamıyorum, yüksek sesle söyle."

"KESİKSİN, APAÇIK BELLİ BU. BENİ DUYUYOR MUSUN?"

"Hiç de değil. *Sen* egomanyaksın."

"Kıçımı ye."

"Ağzını topla."

"Bu olmaz. Sen irileşiyorsun. Ben irileri sevmem. Benimle olamazsın."

"Bunu istemezdim zaten, *Bay* Egomanyak."

"Üstelik, bir düşün, çocuklarımız nasıl olurdu?"

"Bence *güzel* olurlardı."

"Kahverengi siyahi. Siyahi kahverengi. Afro saçlı, basık burunlu, dişlek ve çilli. Hilkat garibesi olurlardı!"

"Sen hiç konuşma. Büyükbabanın o resmini gördüm..."

"BÜYÜK-BÜYÜK-BÜYÜKBABAM."

"Devasa bir burun, feci kaşlar..."

"O bir sanatçının yorumu, şef."

"Zaten deli olurlardı -*o* deliydi-, senin bütün ailen deli. Bu genetik bir durum."

"Ya, ya. Her *neyse*."

"Ayrıca şunu bil ki, zaten senden hoşlanmıyorum. Burnun yamuk. Hep sorun çıkarıyorsun. Kim sorun ister ki?"

Millat, "Öyleyse gözünü aç," diyerek ona doğru eğildi, öne doğru çıkık dişlere çarptı, dilini bir an içeri sokup, geri çekti. "Çünkü görüp göreceğin sorun bu."

Millat, bacaklarını Elvis gibi açarak cüzdanını gişenin önüne çarptı. "Bradford'a bir tane, tamam mı?"

Gişe memuru yorgun yüzünü cama yaklaştırdı. "Genç adam, istiyor musun yoksa bana söylüyor musun?"

"Sadece söylüyorum. Bradford'a bir tane, tamam mı? Bir sorunun mu var? İngilizce biliyor musun? Burası King's Cross, tamam mı? Bradford'a bir tane."

Millat'ın Rajik, Ranil, Dipeş ve Hifan'dan oluşan takımı, arkasında sırıtıp kıpırdanıyor ve onun tamamlarına katılarak adeta vokal yapıyorlardı.

"*Lütfen?*"

"Lütfen *ne*, yaa? Bradford'a bir tane ya? Anladın mı? Bradford'a bir tane, *şef*."

"Dönüşü de var mı? Çocuk bileti mi?"

"Tabii yaa. Ben on beş yaşındayım. Tabii dönüş bileti de istiyorum. Herkes gibi benim de dönecek bir evim var."

"Yetmiş beş pound, lütfen."

Bu, Millat ve takımı tarafından hiç hoş karşılanmadı.

"Ne dedin? Ne yapıyorsun? Yetmiş, *yok yaa*. Yetmiş beş pound falan ödeyemem."

Gişe memuru, "Ne yazık ki fiyatı bu. Belki gelecek sefere yaşlı bir kadını soyarsın," diyerek Millat'ın kulaklarından, bileklerinden, parmaklarından ve boynundan sarkan iri altınlara anlamlı anlamlı baktı. "Kuyumcuya gitmeden *önce* buraya uğra."

Hifan, "Herife bak," dedi.

Ranil, "Sana küfrediyor," dedi.

Rajik, "Ona ağzının payını ver," dedi.

Millat bir dakika bekledi. Zamanlama çok önemliydi. Sonra arkasını döndü, kıçını havaya kaldırıp gişe memuruna doğru, uzun ve patırtılı bir şekilde osurdu.

Takım, repliği almış gibi hep bir ağızdan, "*Somokami!*" diye bağırdı.

"Bana ne dedin? Sen, ne dedin? Sizi gidi piç kuruları. İngilizce söylesenize. Pakistan'daki gibi konuşmanız şart mı?"

Millat yumruğunu cama öyle hızlı indirdi ki, cam, bölmelerden aşağı doğru, oradan da Milton Keynes'e bilet satan gişe memuruna kadar titredi.

"Birincisi: Ben Pakistanlı değilim, bilgisiz bok herif. İkincisi: Çevirmene gerek yok, tamam mı? Sana doğrusunu söyleyeceğim. Sen kahrolası bir solucansın, tamam mı? İbne, tekerlek, nonoş herif sen de."

Millat'ın takımının, eşcinseller için buldukları aşağılayıcı sözlerin sayısıyla olduğu kadar övündüğü başka şey yoktu.

"Tanrı'ya şükret ki, aramızda cam var."

"Tabii, tabii, tabii. Allah'a şükrederim, tamam mı? Dilerim, seni kahreder. Bradford'a senin gibileri silkelemeye gidiyoruz, anladın mı *şef*?"

On iki numaralı peronun ortasında, bir trene biletsiz binmek üzereyken, King's Cross güvenlik memuru bir şey sormak için onları durdurdu. "Çocuklar, bela aramıyorsunuz, değil mi?"

Soru yerindeydi. Millat'ın takımı belaya benziyordu. O zamanlar böyle özel bir şekilde belaya benzeyen takımlara, bu yeni tiplere, *Raggastani* deniliyordu.

Bunlar ortaya yeni çıkıp, Becks, B-çocukları, Hintliler, yaygın çocuklar, çılgınlar, kaba çocuklar, asit kafalar, Sharonlar, Traciler, Kevler, Kardeşler, Raggalar ve Pakiler gibi diğer sokak takımlarına katılmışlar ve son üç grubun bir çeşit kültürel karışımını oluşturmuşlardı. Raggastaniler, Jamaika dili, Bengalce, Gucurati ve İngilizce karışımı garip bir dil konuşuyordu. Özellikleri ve manifestoları da, böyle denilebilirse, aynı oranda melezdi: Yüce bir varlıktan çok, ortak bir ağabey olan bir Allah *kavramları* vardı, gerekirse onların tarafında savaşacak sıkı bir savaşçı; ayrıca Kung Fu ile Bruce Lee'nin kitaplarının da felsefelerinde önemli bir yeri vardı; buna ek olarak biraz da (*Fear of a Black Planet*, Public Enemy adlı albümden alınmış) Siyah

Güç vardı; ama asıl amaçları Hintlileri, Bengallileri, Pakistanlıları eskisi gibi güçlü yapmaktı. Satranç oynayıp V yakalı kazaklar giydiği günlerde herkes Rajik'le dalga geçmişti. Sınıfta en arka sırada oturup öğretmenin her dediğini defterine yazan Ranil'le herkes dalga geçmişti. Milli kıyafetleriyle parka giden Dipeş ve Hifan'la da herkes dalga geçmişti. Sımsıkı kot pantolon giyip, beyazların rock müziğini dinliyor diye Millat'la bile dalga geçmişlerdi. Ama artık kimse onlarla dalga geçmiyordu çünkü bela gibiydiler. Aslında stereo belaydılar. Tabii, bir de üniformaları vardı. Hepsinin her tarafından altın sarkıyordu, alınlarına ya da dizleri veya dirseklerine mendil bağlıyorlardı. Dehşetli bol, şalvar tipi pantolonlar giyiyor ve anlaşılmayan bir nedenle sol paçalarını her zaman dize kadar kıvırıyorlardı; spor ayakkabıları da aynı derecede gösterişliydi, dilleri tüm bileği kaplayacak kadar uzundu; kulaklara kadar indirilmiş, asla çıkarılmayan beyzbol şapkaları mecburiydi ve her şey, her şey ama her şey, *Nike*™'tı. Beşi birlikte nereye gitseler çevreye büyük bir hareketlilik, birlik beraberlik ve uyum havası yayıyorlardı. Ve çok özel bir şekilde *yürüyorlardı,* bedenin sol tarafının sağ tarafını sürüklemek zorunda olduğu, hafif ve gevşek bir felç halinde gibiydi; bu havalı, garip sekme Yeats'in bin yıllık kaba yaratığına yakıştırdığı, o ağır ağır sürüklenmeye benziyordu. On yıl önce mutlu asit kafalar, *Summer of Love* şarkısıyla dans ederken, Millat'ın takımı Bradford'a sızıyordu.

Millat, güvenlik görevlisine, "Bela aramıyoruz, tamam mı?" dedi.

Hifan, "Sadece şeye..." diye başladı.

Rajik, "Bradford'a gidiyoruz," diye tamamladı.

Dipeş, "Orada bir işimiz var, tamam mı?" diye ekledi.

Trene binerlerken, Hifan, "Görüşürüz," diye seslendi ve o malum parmak işaretini yapıp kıçlarını kapanan kapılara dayadılar.

"Pencere kenarı benim, anlaşıldı mı? *Açıkçası* burada bir sigara içmem lazım. Çok gerginim. Bütün bunlar, o boktan herif yüzünden. Kaçığın teki, onun bokunu çıkartmak isterdim."

"O sahiden, orada olacak mı?"

Bütün ciddi sorular hep Millat'a hitaben sorulur, Millat da cevapları hep bütün takıma hitaben verirdi. "Yolu yok. Orada olmayacak. Yalnızca kardeşler orada olacak. Bu kahrolası bir protesto, şef kendini protesto eden gösteriye niye katılsın?"

Ranil kırılmıştı, "Öylesine sordum," dedi. "Orada onun bokunu çıkarırdım, tamam mı? Pis, boktan bir kitap."

Millat cama cikletini tükürerek, "Bu boktan bir hakaret!" dedi. "Bu ülkede buna fazlasıyla katlandık. Şimdi de kendi insanımızın hakaretlerine maruz kalıyoruz. O, beyaz adamın kahrolası kuklası."

İçlerinde en dindar olanı Hifan öfkeyle, "Amcam onun doğru dürüst yazı bile yazamadığını söylüyor," dedi. "Utanmadan Allah'ın adını ağzına alıyor."

Zekâsı en kıt olan ve Allah'ı Büyücülük ile Bruce Willis karışımı bir şey sanan Rajik, "Allah ona gösterir," dedi. "Onun taşaklarına bir tekme indirir. Pis kitap."

Finsbury Park'tan hızla geçerlerken Ranil, "Okudun mu?" diye sordu.

Genel bir sessizlik oldu.

Millat, "Tam olarak değil, ama bütün o boku biliyorum, tamam mı?" dedi.

Kesin söylemek gerekirse, Millat onu okumamıştı. Millat, ne yazar ne de kitap hakkında bir şey biliyordu; kitabı bir grup kitabın içinden seçip çıkaramazdı, yazarı da bir sıra yazar arasından seçemezdi (insanları öfkelendiren yazarları sıralamak karşı konulmayacak kadar cazip bir fikir: Sokrates, Protagoras, Ovidius ve Juvenal, Radclyffe Hall, Boris Pasternak, D.H. Lawrence, Soljenitsin, hepsi ellerinde sabıka numaralarını tutmuş, flaşın karşısında gözlerini kırpıştırıyorlar). Ama bildiği başka şeyler vardı. Millat, nereden gelirse gelsin bir Pakistanlı olduğunu, köri koktuğunu, cinsel kimlik sahibi olmadığını, başkalarının işini elinden aldığını, veya devletten işsizlik parası alıp serserilik yaptığını, veya bütün işleri akrabalarına ver-

diğini, bir dişçi veya dükkân sahibi veya köri satıcısı olabileceğini fakat asla bir futbolcu veya film yönetmeni olamayacağını, ülkesine geri dönmesi gerektiğini, veya burada kalıp kahrolası hayatını kazanması gerektiğini, fillere tapınıp türban taktığını, Millat'a benzeyen, Millat gibi konuşan veya Millat'ın duygularını paylaşan hiç kimsenin, yakınlarda öldürülmedikçe, haberlere asla konu olamayacağını biliyordu. Kısacası bu ülkede bir yüzü olmadığını, bu ülkede bir sesi olmadığını biliyordu. Ama evvelsi hafta birden Millat gibi insanlar her kanalda, her radyo istasyonunda ve her gazetede yer almışlardı ve öfkeliydiler. Millat öfkeyi tanıdı, öfkenin de onu tanıdığını fark edip, ona dört elle sarıldı.

Ranil tedirgin, "Demek... okumadın?" diye sordu.

"Bakın, ben o boku yemem, bunu iyi bilin. Yolu yok."

Hifan, "Ben de," dedi.

Rajik, "Doğru," dedi.

Ranil, "Kahrolası saçmalıklar," dedi.

Dipeş, "Fiyatı on iki doksan beş, biliyor musun!" dedi.

Millat heyecanına rağmen konuyu kapatan bir ses tonuyla, "Ayrıca," dedi. "O bokun küfür olduğunu anlamak için onu okumak gerekmez, anladınız mı?"

***

Willesden'de, akşam haberlerini dinleyen Samet İkbal de, tamı tamına aynı duyguları yüksek sesle ifade ediyordu.

"Okumama *gerek* yok. İlgili bölümlerin fotokopisini verdiler."

Alsana haber spikerine bakarak, "Birisi kocama kahrolası kitabın neden bahsettiğini bile bilmediğini hatırlatsın," dedi. "Çünkü okuduğu son şey kahrolası *A-Z* idi."

"Bir kere daha susmanı isteyeceğim, haber dinliyorum."

"Bir çığlık duyuyorum ama o benim sesime benzemiyor."

"Kadın, anlamıyor musun? Bu, bu ülkede şimdiye kadar başımıza gelen en önemli şey. Bir kriz noktası. Bu aksırık yaratan

gıcık. Bu çok önemli." Samet başparmağıyla ses düğmesine birkaç kez vurdu. "Bu kadın -Moira soyadı her neyse- ağzının içinde konuşuyor. Doğru dürüst konuşamıyorsa niye haber okuyor?"

Moira'nın sesi cümle ortasında birden yükseldi ve "Yazar hakaret iddialarını reddediyor ve kitabın laik ve dini hayat görüşleri arasındaki mücadeleyi anlattığını iddia ediyor," dedi.

Samet güldü. "Ne mücadelesi! Ben mücadele falan görmüyorum. Benim hiçbir sorunum yok. Gri hücrelerin hepsi yerli yerinde. Duygusal sorunlarım da yok."

Alsana acı acı güldü. "Kocam her kahrolası gün kafasında Üçüncü Dünya Savaşı'nı yürütüyor, herkes aynı şeyi yapıyor."

"Hayır, hayır, hayır. Mücadele falan yok. O neler saçmalıyor öyle? Mantıklı davranarak bunun içinden sıyrılamaz. Hayır, bu olmaz. Kısacası o bir saldırgan, herkese saldırdı..."

Alsana, "Buraya bak," diye araya girdi. "Benim grubum toplandığı zaman, eğer bir konuda anlaşamazsak, sorunu çözümlüyoruz. Örneğin: Mohona Hüseyin, Divargit Singh'den nefret ediyor. Bütün filmlerinden nefret ediyor. Ondan tutkuyla nefret ediyor. Bir hanımefendi gibi kirpikleri olan o öbür aptalı beğeniyor! Ama biz uzlaşıyoruz. Asla onun videolarından birini yakmadım."

"Hiç de aynı şey değil, Bayan İkbal, hiç değil."

"Kadınlar komitesinde tutkular güçlüdür, ama Samet İkbal bundan anlamaz ki. Ama ben Samet İkbal gibi değilim. Ben kendimi kontrol ederim. Yaşarım ve herkes yaşasın, derim."

"Bu, başkalarına yaşama hakkı tanımakla ilgili bir şey değil. Bu, kendi kültürüne sahip çıkmakla ve dinini saldırılardan korumakla ilgili bir şey. Ama sen böyle şeylerden tabii ki anlamazsın. Kendi öz kültürüne vakit ayıramayacak kadar meşgulsün."

"Kendi *kültürüm* mü? O da neymiş?"

"Sen bir Bengallisin. Bengalli gibi davran."

"Peki, bir Bengalli nedir?"

"Televizyonun önünden çekil ve ansiklopediye bak."

Alsana, 24 ciltlik *Readers's Digest Ansiklopedisi'nin* üçüncü cildi olan BALTIK-BEYİN'i alıp, ilgili bölümü yüksek sesle okumaya başladı.

> Bengladeş nüfusunun ezici çoğunluğunu oluşturan Bengalliler, Indo-Ari kökenli olup, binlerce yıl önce batıdan ülkeye göç edip Bengal'deki yerli ırklarla karıştılar. Etnik azınlıklar arasında Chakma ve Mogh, Chittagong Tepesi bölgesinde yaşayan Mongloid'ler, bugünkü Hindistan'dan göç edenlerden olan Santal ve bölünmeden sonra Hindistan'dan göç eden Bengalli olmayan Müslüman Biharis'i sayabiliriz.

"Hey, bayım! İndo-Ari... Ben belki de Batılıyım! Belki de Tina Turner dinleyip, mini minnacık deri etekler giymeliyim. Hah." Alsana düzgün bir İngilizce'yle konuşarak, "İşte böyle," dedi. "Ne kadar gerilere, gerilere ve gerilere gidersen git, dünyada tek bir saf insan, tek bir saf din bulmak, doğru Hoover torbasını bulmaktan çok daha zordur... Hangi İngiliz gerçekten İngiliz? Gerçekten İngiliz? Bu bir peri masalı!"

"Sen ne dediğini bilmiyorsun. Bu konu seni aşar."

Alsana ansiklopediyi yukarı kaldırdı. "Ah, *Samet Maya.* Bunu da mı yakmak istiyorsun?"

"Bak. Şu anda oyun oynayacak zamanım yok. Çok önemli bir haberi dinlemek istiyorum. Bradford'da önemli şeyler oluyor. Lütfen, izin verirsen..."

Alsana, "Aman Tanrım," diye çığlık attı. Gülümsemesi yüzünden uçup gitti ve televizyonun önünde diz çöktü, parmağını yanan kitaptan geriye, flaşların ardından ona gülümseyen o tanıdık yüze, çerçevelenmiş birincisinin altındaki kaçık ikinci oğlunun yüzüne doğru ilerletti. "O ne yapıyor orada? Delirdi mi ne? Kendini ne zannediyor? Orada ne işi var? Onun okulda olması gerekir! Çoluk çocuğun kitap yaktığı günler *geldi* mi sonunda? Buna inanamıyorum."

İstifini bozmadan koltuğunda oturan Samet, "Bunun benimle bir ilgisi yok. Aksırığı yaratan gıcık bu, Bayan İkbal," dedi. "Aksırığı yaratan gıcık."

Millat akşam eve döndüğünde arka bahçede kocaman bir ateş cayır cayır yanıyordu. Bütün dünyevi eşyası, dört yıldır topladığı her şey, Raggastani öncesi ve sonrasına ait bütün albümleri, bütün afişleri, özel baskılı tişörtleri, topladığı ve iki yıldır sakladığı bütün spor kulübü flamaları, harikülade Air Max spor ayakkabıları, *2000 AD* dergisinin 20-75. sayıları, Chuck D'nin imzalı fotoğrafı, Slick Rick'in *Hey Young World*'ünün az bulunan kopyası, *Çavdar Tarlasında Çocuklar*, gitarı, *Godfather I* ve *II, Mean Street, Rumble Fish, Dog Day Afternoon* ile *Shaft in Africa*; hepsi ölü yakılan odun yığınına konmuştu ve şimdi çevreye plastik ve kâğıt kokusu yayarak dumanları tüten bir kül yığınına dönüşmüştü. Duman, çocuğun zaten yaşarmış olan gözlerini yakıyordu.

Birkaç saat önce hüzünlü hüzünlü kibriti çakan Alsana, "Herkesin bir derse ihtiyacı var," dedi. "Ya her şey kutsaldır ya da hiçbir şey. O başkalarına ait şeyleri yakmaya başladıysa, o zaman kendi de kutsal bir şeyini yitirmeli. Kimse başına geleceklerden kaçamaz."

10 Kasım 1989

Bir duvar yıkılıyordu. Tarihle ilgili bir şeydi. *Tarihsel bir olaydı.* Kimse onu kimin yaptığını veya kimin yıktığını veya bunun iyi mi, yoksa kötü mü olduğunu bilmiyordu. Kimse onun yüksekliğini, uzunluğunu veya insanların onu aşmaya çalışırken neden öldüğünü, bundan sonra ölüp ölmeyeceğini de bilmiyordu ama bu yine de eğitici bir olaydı; bir araya gelmek için daha iyi neden bulunamazdı. Bir perşembe akşamıydı, Alsana ile Clara yemek pişirmişti ve herkes TV'de tarih izliyordu.

"Daha pilav isteyen var mı?"

Millat ile Irie, ilk alan olmak için itişerek tabaklarını uzattılar.

Clara, bir kâse Jamaika lokmasıyla koşarak yerine dönerken, Irie onlardan üç tanesini yürüttü, "Şimdi ne oluyor?" diye sordu.

Millat, "Aynı şey," diye homurdandı. "Aynı, aynı, aynı. Duvarın üstünde dans edip onu çekiçle kırıyorlar. Her neyse. Televizyonda başka ne var, bakmak istiyorum."

Alsana uzaktan kumandayı kapıp, Clara ile Archie'nin arasına sıkıştı. "Sakın ha, küçük bey."

Clara üstüne basa basa, "Bu *eğitici* bir olay," dedi. Bloknotuyla kalemi koltuğun kolunda hazır duruyordu, eğitici bir şey geçerse hemen not alabilecekti. "Hepimizin izlemesi gereken şeyler oluyor."

Alsana başını sallayıp, yuttuğu garip biçimli lokmanın boğazından geçmesini bekledi. "Ben de çocuğa bunu anlatmaya çalışıyordum. Büyük olay. Tam bir tarihsel olay. Senin kendi küçük İkbal'lerin, pantolonunu çekiştirip, bunlar olurken sen neredeydin diye sorarlarsa..."

"Kahrolası televizyonda izlerken sıkıntıdan patlamıştım diyeceğim."

Millat "kahrolası" sözcüğü için kafasına bir tokat yedi, sergilediği ilgisizlik için de bir tane daha. Her zaman giydiği üstü grafitilerle dolu pantolonu, boncukla örülmüş saçlarıyla, tuhaf bir şekilde duvarın üstündekilere benzeyen Irie, hayretle başını salladı. Tam da o yaştaydı. Söylediği her şey, yüzyılların sessizliğinde dahiyane bir söz gibi patlıyordu. Dokunduğu her şey, dünyada ilk kez dokunulan bir şeydi. İnandığı her şey, dinin şekillendirdiği bir şey değil de, kesinlikten oyulup çıkarılmış bir inançtı. Her düşüncesi, şimdiye kadar hiç düşünülmemiş bir şeydi.

"Senin *bütün* sorunun da bu, Mill. Dış dünyayla hiç ilgilenmiyorsun. Bu bence *hayret edilecek* bir şey. Hepsi özgür! Bu kadar zaman sonra, sence bu *şaşırtıcı* değil mi? Doğu komünizminin kara bulutları altında yıllarca yaşadıktan sonra, birleşe-

rek Batı demokrasisinin ışığına kavuşuyorlar," derken *Newsnight*'tan satırı satırına alıntı yapıyordu. "Bence demokrasi insanoğlunun *en büyük* keşfidir."

Clara'nın çocuğunun son günlerde dayanılmaz bir şekilde ukalalaştığına inanan Alsana, Jamaika usulü kızarmış balığı, protesto eder gibi başından tutarak, "Hayır, şekerim. Bu yanılgıya düşme. İnsanoğlunun en büyük keşfi patates soyacağıdır ya da Poop-a-Scoop'tur," dedi.

Millat, "Bence çekiçle vurup duracaklarına, onu istemiyorlarsa biraz Semtex bulup kahrolası şeyi uçursunlar," dedi. "Daha çabuk olmaz mı?"

Irie, lokmaları mideye indirirken, "Niye böyle konuşuyorsun?" diye sordu. "Bu senin sesin değil ki! Komik oluyorsun."

Millat, "Sen de o lokmalara dikkat et," diyerek göbeğine vurdu. "Şişmanlık güzel değil."

"Kaybol şuradan."

Bir tavuk kanadını kemiren Archie usulca, "Biliyor musun," dedi, "bunun o kadar da iyi bir fikir olduğunu sanmıyorum, unutma ki Samet ile ben, *biz oradaydık*. İnan ki, ikiye ayırmanın iyi bir nedeni vardı. Böl ve yönet, kızım."

"Aman *Tanrım*, baba. Saçmalama?"

Samet sertçe, "Saçmalamıyor," dedi. "Siz gençler bazı şeylerin neden yapıldığını unutuyorsunuz, onların önemini unutuyorsunuz. Biz oradaydık. Pek çoğumuz birleşmiş bir Almanya'ya pek hoş bakmaz. Onlar farklı günlerdi, hanım kızım."

"Bir dolu insanın özgürlükleri için gürültü patırtı çıkarmasında ne kötülük var? Onlara baksana. Bak, ne kadar *mutlular*."

Samet, duvarın üstünde dans eden mutlu insanlara baktı ve içinde bir nefret hissetti, bunun altındaki daha rahatsız edici duygu, belki de kıskançlıktı.

"Bütün isyankâr hareketleri *kafadan* lanetliyor değilim. Eski bir düzeni yıkacaksan, kesinlikle onun yerine koyacak bir şeyin olması gerekir; Alman halkının anlaması gereken şey de bu. Örneğin, benim büyük-büyükbabam Mangal Pande..."

Irie, içini çekti ve bu, iç çekişlerin en zarifiydi. "Lütfen, yine başlamayın."

Clara, kendini buna mecbur hissettiği için, "Irie!" dedi.

Irie, ahlayıp, ohladı.

"Hep her şeyi o bilirmiş gibi konuşuyor. Sanki her şey *onunla* ilgili, ama *ben bugünden* ve Almanya'dan söz etmek isiyorum. İddiaya girerim ki bu konuda senden daha çok şey biliyorum," diye Samet'e döndü. "Ne istersen sor. Bütün sömestr bunu çalıştım. Ayrıca siz orada değildiniz, sen ve babam 1945'te ayrıldınız. Duvar ise *1961'e* kadar yapılmamıştı."

Samet ona kulak asmayıp ters bir sesle, "Soğuk Savaş," dedi. "Artık sıcak savaştan söz edilmiyor. Erkeklerin öldürüldüğü savaştan. Ben Avrupa'yı orada tanıdım. Onu bir kitapta bulamazsın," dedi.

Archie bir tartışma çıkmasını önlemek için, "On dakika sonra BBC 2'de *Last of the Summer Wine* (Yaz Şarabının Sonu) başlıyor, biliyor musunuz?" dedi.

Irie, dizlerinin üstünde doğrulup Samet'e dönerek, "Haydi," diye ısrar etti. "Bana ne istersen sor."

Samet ciddi bir sesle, "Kitaplarla deneyimlerin arasındaki uçurum, ıssız bir okyanustur," dedi.

"Doğru. Siz ikiniz o kadar çok bok..."

Ama Clara, atak davranıp Irie'nin kulağına tokatı yapıştırdı. "Irie!"

Irie yeniden yere oturdu; tavrında yenilgiden çok öfke vardı ve televizyonun sesini açtı.

> 16 kilometre uzunluğundaki bu yaranın -bölünmüş bir dünyanın, Doğu ile Batı'nın en çirkin sembolünün- artık bir anlamı kalmadı. Bu gazeteci dahil, kimse bunu görecek kadar yaşayacağını ummamıştı, ama geçen akşam, saat gece yarısını vurduğunda, duvarın iki tarafında toplanan binlerce kişi büyük bir haykırışla kontrol noktalarından geçtiler, duvara tırmandılar ve onu aştılar.

Samet televizyona, "Aptallık bu. Arkasından çok büyük göçmen sorunları çıkar," diyerek lokmasını ketçapa buladı. "Bir milyon kişiyi zengin bir ülkeye sokamazsın. Bu, felakete davetiye çıkarmaktır."

Alsana aşağılayıcı bir kahkahayla, "Bu da kendini kim sanıyor? Bay Churchill falan mı?" dedi.

Clara not alarak, "Yara," dedi. "Bu doğru bir sözcük seçimi mi?"

"Aman *Tanrım*! Burada olup bitenin ne kadar önemli olduğunu hiçbiriniz anlamıyor mu? Bunlar bir rejimin son günleri. Politik bir mahşer günü, çözülme. Bu tarihi bir olay."

Archie, televizyon programını inceleyerek, "Herkes bunu söylüyor," dedi. "Peki, ITV'deki *The Krypton Factor*'e ne dersiniz? O iyidir. Şimdi başladı."

Millat bütün bu ukalaca politik laflardan sıkılmıştı, "Tarihi olay deyip durmasana. Niye hep böyle havalı olmak zorundasın?"

"Boş versene!" (Onu seviyordu ama o gerçekten *imkânsız* biriydi.) "Ne bok istersem söylerim!"

Samet yerinde doğruldu, "Irie, burası benim evim ve sen de hâlâ misafirsin. Evimde böyle konuşulmasını istemiyorum."

"Peki! Ben de proleteryanın geri kalanıyla birlikte sokaklarda konuşurum."

Ön kapı gürültüyle kapanırken, Alsana, "Bu kız bir ansiklopediyle birlikte bir lağım çukurunu da yutmuş," dedi.

Millat dudaklarını emdi. "Nedense bu evde herkes hep boktan havalar takınıyor," dedi.

Samet kapıyı gösterdi, "Evet, bayım. Annenle böyle konuşamazsın. Sen de dışarı."

Millat hırs içinde odasına çıkınca, Clara usulca, "Çocukların fikir sahibi olmasını engellemek bence doğru değil," dedi. "Özgürce düşünebilmeleri iyi bir şey."

Samet çemkirdi, "Bak, sen bunu iyi bilirsin... Özgürce düşünmeye bol bol vaktin oluyordur. Bütün gün evde televizyon izlerken?"

"Efendim?"

"Clara, bu çok karışık bir dünya. Bu çocukların anlaması gereken en önemli şey, hayatta kalabilmek için onlara *kuralların* gerekli olduğu, hayallerin değil."

Archie ciddi bir tonla, "Bu doğru," diyerek sigarasını boş bir köri kâsesine bastırdı. "Duygusal konular; o zaman, evet, o sizin özel ilgi alanınız."

Alsana, ağız dolusu köri arasından, "Ah, kadın işi!" diye ciyakladı. "Çok teşekkürler, Archibald."

Archie omuz silkerek devam etti: "Yine de deneyimi küçümseyemezsiniz. Siz ikiniz, bir bakıma hâlâ genç sayılırsınız. Oysa *biz*, çocukların istedikleri zaman değerlendirebileceği *bilgi küpüyüz*. Biz birer ansiklopedi gibiyiz. Bizim onlara verebileceklerimizi siz veremezsiniz. Bu gerçekten böyle."

Alsana avucunu Archie'nin alnına koyup, hafifçe okşadı. "Sen bir *aptalsın*. Atlı araba gibi, balmumu gibi eskilerde kaldığınızın farkında değil misin? Onlar için dünkü balık ve cips kâğıdı gibi eski ve pis kokulu olduğunuzun farkında değil misin? Kızınla bu önemli konuda aynı fikirdeyim," diyerek yerinden kalktı ve bu son hakaret üzerine ağlayarak mutfağa kaçan Clara'nın peşinden giderken, "Siz iki beyfendi, bir sürü o biçim laf ediyorsunuz," dedi.

Yalnız kalan Archie ile Samet, iki ailenin de onları terk etmesini gözlerini devirerek ve manalı manalı gülümseyerek kabullendiler. Bir an sessiz otururlarken Archie'nin becerikli başparmağı, *An Historic Occasion, A Costume Drama Set in Jersey, Two Men Trying to Build a Raft in Thirty Seconds, A Studio Debate on Abortion*'ı dolaşıp tekrar *An Historic Occasion*'a döndü.

Klik.

Klik.

Klik.

Klik.

Klik.

"Ev mi? Pub mı? O'Connell's mı?"

Archie, parlak bir on penslik çıkarmak üzere cebine uzanırken, birden buna gerek olmadığını anladı.

Archie, "O'Connell's," dedi.

Samet, "O'Connell's," dedi.

10
MANGAL PANDE'NİN DİŞ KÖKLERİ

Nihayet O'Connell's. *Kaçınılmaz olarak* O'Connell's. Çünkü O'Connell's'ta ailesiz olabilirsiniz, hatta malsız mülksüz ya da statüsüz, parlak bir geçmişsiz ya da hatta gelecekten umutsuz bile olabilirsiniz; ama hiçbir şeyiniz olmadan o kapıdan içeri girip, oradaki herkesle eşit de olabilirsiniz. Dışarıda yıl 1989, 1990 veya 2009 olabilir ve siz hâlâ 1975, 1945 veya 1935 yılında düğününüzde giydiğiniz V yakalı kazakla tezgâhta oturuyor olabilirsiniz. Burada hiçbir şey değişmez, sadece tekrarlanır, yeniden anlatılır ve hatırlanır. Bu yüzden yaşlı adamlar burayı çok sever.

Önemli olan zamandır. Zamanın sadece durağanlığı değil, şaşırtıcı bolluğu da önemlidir. Nitelik'ten çok Nicelik. Bunu an-

latmak çok güç. Keşke bir denklem olsaydı... mesela şöyle:

$$\frac{\text{BURADA HARCANAN ZAMAN}}{\text{BAŞKA YERDE YARARLI BİR İŞTE HARCAYABİLECEĞİM ZAMAN}} \text{ EĞLENCE x MAZOŞİZM} = \text{Bu yüzden müşteriyim}$$

İnsanların, Freud'un torununun *ce-ee* oyununu tekrarladığı gibi, hep aynı sefil senaryoya dönmesinin nedenini açıklamanın mantıklı bir yolu olmalı. Ama her şeyin başı *zamandır*. Belirli bir miktar harcadıktan, bu kadar büyük bir miktarı bir yere yatırdıktan sonra, krediniz artar ve siz kronolojik bankayı yıkmak istersiniz. Orada geçirdiğiniz bütün zaman, size geri ödenene kadar orada kalmak istersiniz –asla ödenmeyecek olsa da.

Geçirilen zamanla, bilgi kazanılır, tarih kazanılır. Samet, Archie'ye tekrar evlenmesini O'Connell's'ta önerdi: 1974. Archie, altı numaralı masanın altında, kendi kusmuğundan oluşan havuzun içinde, Irie'nin doğumunu kutladı: 1975. Tilt makinesinin köşesindeki leke, Samet'in ırkçı bir sarhoşa attığı okkalı bir sol kroşeyle döktüğü ilk sivil kanıdır: 1980. Archie, ellinci doğum gününün, eski bir batık gibi fersahlarca derin bir viski denizinden yükselişini, alt katta seyretti: 1978. Ve 1989'da (İkbal ve Jones aileleri 90'lı yıllara onların eşliğinde girmek arzusunda olduklarını belirtmeyince) yılbaşı akşamı birlikte buraya gelmiş ve Mickey'nin, yılbaşı özel yemeğinin keyfini çıkarmışlardı: 2,85 pound'a üç yumurta, fasulye, kızarmış ekmek, mantar ve cömert bir dilim mevsim spesiyalitesi hindi.

Mevsim spesiyalitesi hindi ikramdı. Archie ile Samet için en önemlisi tanık olmak, *uzman* olmaktı. Burayı *bildikleri* için buraya geliyorlardı. İçini dışını biliyorlardı. Çocuğunuza camın neden belirli darbelerle kırılırken diğerleriyle kırılmadığını açıklayamıyorsanız, aynı devlet içinde demokratik sekülarizm ile dini inançların nasıl dengelendiğini anlayamıyorsanız veya Almanya'nın hangi koşullarda bölündüğünü hatırlayamıyorsanız, o zaman, belirli bir zaman süresince, ilk elden göz-

lemlerle tanıklık ederek, en azından bir yeri bilmek; o yerin uzmanı olmak, bir kerecik, *bir kerecik* olsun zamanı lehinize işletmek size *iyi* -hayır, fevkalade iyi- gelecektir. *O'Connell's Bilardo Salonu'nun Savaş Sonrasında Yeniden Yapılanışı ve Gelişimi* konusunda *dünyada* Archie ile Samet'ten daha iyi bir tarihçi, daha iyi bir uzman yoktur.

1952 Ali (Mickey'nin babası) ile üç erkek kardeşi, otuz pound ve babalarının altın cep saatiyle Dover'a gelirler. Hepsinin cildi bozuktur.

1954-1963 Evlenirler: Çeşitli işlerde çalışırlar; Abdül-Mickey ve diğer beş Abdül ile kuzenleri dünyaya gelir.

1968 Ali ile kardeşleri, bir Yugoslav kuru temizlemecide üç yıl dağıtım görevlisi olarak çalıştıktan sonra biriktirdikleri parayla Ali'nin Taksi Servisi'ni kurarlar.

1971 Taksi işi çok başarılı olur. Ama Ali memnun değildir. O aslında "yemek servisi yaparak insanları mutlu etmek ve arada bir birileriyle karşılıklı sohbet etmek" istemektedir. Finchley Road'da kapatılmış tren istasyonunun yanındaki boş duran İrlanda Bilardo Salonu'nu satın alır ve tamir etmeye başlar.

1972 Finchley Road'da yalnızca İrlandalı kuruluşlar iyi iş yapmaktadır. Bu yüzden Ortadoğu kökenli olmasına ve bir bilardo salonu değil bir kafe açıyor olmasına karşın, Ali eski İrlanda ismini değiştirmemeye karar verir. Her yeri portakal rengine ve yeşile boyar, duvarlara yarış atı resimleri asar ve işyerini "Andrew O'Connell Yusuf" olarak kaydettirir. Erkek kardeşleri duvarlara Kuran'dan bölümler de asmasını önerirler, bu şekilde melez işyeri "kabul görebilecektir".

13 Mayıs 1973 O'Connell's açılır ve çalışmaya başlar.

2 Kasım 1974 Samet ile Archie eve giderlerken O'Connell's'ı fark ederler ve bir şeyler atıştırmak için içeri girerler.

1975 Ali, yiyecek lekelerini azaltmak için duvarlara halı kaplatmaya karar verir.

Mayıs 1977 Samet meyve makinesinde on beş şilin kazanır.

1979 Ali, kalbinin çevresinde kolesterol birikiminden ötürü kalp krizi geçirip ölür. Ali'nin hayatta kalan ailesi ölümünün domuz etinden kaynaklandığına karar verir. Domuz eti mönüden kaldırılır.

1980 Çok önemli bir yıl. Abdül-Mickey, O'Connell's'ı devralır. Domuz sosilerinden kaybedilen parayı telafi etmek için alt katta bir kumar salonu açar. İki büyük bilardo masası kullanılır: "Ölüm" masasıyla "Yaşam" masası. Parayla oynamak isteyenler "Ölüm" masasında oynarlar. Dini veya mali nedenlerden buna karşı çıkanlar, dostça oyunların oynandığı "Yaşam" masasını seçerler. Bu yenilik çok başarılı olur. Samet ile Archie hep "Ölüm" masasında oynarlar.

Aralık 1980 Archie tilt makinesinde kazanılan en yüksek puanı alır: 51.998.

1981 Archie, Selfridges'te normal boyda istenmeyen bir Viv Richards resmi bulur ve onu O'Connell's'a getirir. Samet, büyük-büyükbabası Mangal Pande'nin resminin duvara asılmasını ister. Mickey "gözlerinin birbirine çok yakın" olduğunu söyleyerek buna karşı çıkar.

1982 Samet dini nedenlerden ötürü "Ölüm" masasında oynamaktan vazgeçer. Samet resmin asılması isteğinde ısrar eder.

31 Ekim 1984 Archie "Ölüm" masasında 268.72 pound kazanır. Külüstür otomobili için yepyeni Pirelli lastikler alır.

Yılbaşı akşamı 1989, 22:30 Samet resmi asması için sonunda Mickey'i ikna eder. Mickey onun hâlâ "herkesin iştahını kaçırdığını" düşünmektedir.

"Ben hâlâ onun herkesin iştahını kaçırdığını düşünüyorum.

Hem de yılbaşı gecesi. Özür dilerim, dostum. Alınma. Çünkü benim fikrim Allah'ın emri sayılmaz, ama yine de benim fikrimdir."

Mickey ucuz çerçevenin arkasına bir tel taktı, tozlu camı önlüğüyle çabucak sildikten sonra portreyi isteksizce fırının üstündeki kancaya astı.

"Kahrolası, o kadar da *sevimsiz* görünüyor ki: Hele bıyığı. Tam anlamıyla *çirkin* bir resim. Ya o küpe ne oluyor öyle? Yoksa eşcinsel mi?"

"Hayır, hayır, hayır. O zamanlar erkeklerin takı takması normal sayılırmış."

Mickey, tilt makinesine 50 pence atıp da oynayamadıklarını iddia ederek paralarını geri isteyenlere baktığı gibi, Sâmet'i kuşkuyla baktı. Tezgâhın arkasından çıkıp resme bir de bu açıdan süzdü. "Ne dersin, Arch?"

Archie kesin bir sesle, "Güzel," dedi. "Bence *güzel*."

"Lütfen. Orada kalmasına izin verirsen beni çok memnun etmiş olursun."

Mickey başını önce bir yana sonra öbür yana eğdi. "Dediğim gibi, seni kırmak falan istemiyorum. Bence biraz kahrolası karanlık bir *tipe* benziyor. Başka bir resmi falan yok mu?"

"Bu elimde kalan tek resim. Beni gerçekten çok sevindirirsin, çok."

"Bilmem ki..." Mickey bir yumurtayı çevirerek düşünmeyi sürdürdü. "Devamlı müşterimsin ve bu kahrolası konuyu çok önemsiyorsun. Anlaşılan, asmam gerekecek. Bir kamuoyu araştırması yapalım mı? Siz ne düşünüyorsunuz, Denzel, Clarence?"

Denzel ile Clarence her zamanki gibi köşede oturuyorlardı, yılbaşı akşamı için yaptıkları tek değişiklik Denzel'in fötr şapkasındaki uyuz gümüş telle, Clarence'ın ağzında, pürosunun yanında yer alan tüylü düdüktü.

"Ne var?"

"Samet'in resmini asmak istediği bu adam hakkında ne düşünüyorsun? Büyükbabasıymış."

Samet, "*Büyük*-büyükbabam," diye düzeltti.

"Domino oynadığımızı görmüyor musun? İhtiyar bir adamın keyfini mi kaçırmak istiyorsun? Ne resmi?" Denzel bakmak için isteksizce döndü. "O mu? Hımın. Beğenmedim. Şeytan taifesine benziyor!"

Clarence kadınsı sesiyle Samet'e, "Senin akraban mı?" diye ciyakladı. "Bu çok şeyi açıklıyor dostum, çok şeyi! Onun da yüzü eşek kıçına benziyor."

Denzel ile Clarence pis kahkahalarına boğuldular. "Sindirim bozukluğu yaratmak için birebir!"

Mickey muzaffer bir tavırla, "İşte gördün," diyerek tekrar Samet'e döndü. "Müşterinin iştahını kaçırıyor, zaten ben de aynısını söylemiştim."

"Umarım bu ikisini dinlemeyeceksin?"

"Bilmem ki..." Mickey ocağın önünde kıvranmaya başladı; derin düşüncelere dalmak her zaman bedenini iradesi dışında harekete geçirirdi. "Sana saygım var, babamın da arkadaşıydın -sakın alınma- ama artık kahrolası iyice yaşlanıyorsun. Samet, dostum, genç müşterilerden bazıları bundan hoşlanmayabilir."

Samet, Clarence ile Denzel'ı işaret ederek, "*Genç* müşteriler bunlar mı?" diye sordu.

"Evet, anlıyorum... ama müşteri her zaman haklıdır, değil mi?"

Samet gerçekten alınmıştı. "*Ben de* müşteriyim. *Ben de* müşteriyim. Buraya on yıldır geliyorum, Mickey. Bu herkes için uzun bir zaman sayılır."

"Evet, ama çoğunluk önemlidir, değil mi? Başka konularda hep senin fikrini alırım. Çocuklar sana 'Profesör' diyorlar, haksız da sayılmazlar. Genelde, yedi günün altısında senin kararlarına saygı duyarım. Ama şu var ki, tek kaptan sensen ve denizciler kahrolası isyan çıkarmak istiyorlarsa... kahrolası, sen yandın demektir, değil mi?"

Mickey, on iki mantarın tek bir mantarı tavanın kenarından

nasıl zorla yere attığını göstererek sözlerinin bilgeliğini kanıtladı.

Denzel ile Clarence'ın kıkırdamaları hâlâ kulağında çınlarken, Samet'in içinden yükselen öfke dalgası, o daha önleyemeden, boğazına dayandı.

Tezgâhın üstüne eğildi, "Onu bana ver!" diyerek Mangal Pande'nin fırının üstünde hüzünlü bir açıyla asılı resmine doğru uzandı. "Bunu senden asla istememeliydim... Resmini buraya, bu dinsiz utanç yuvasına asmak Mangal Pande'nin anısına hakaret ve saygısızlık olur!"

"Ne dedin?"

"Onu bana ver!"

"Şimdi bak... Bir dakika..."

Mickey ile Archie uzanıp ona engel olmaya çalıştılar, ama sinirlenen Samet, on yıl süren küçümsemelerin kuyruk acısıyla, Mickey'nin güçlü engellemesine karşı koymaya çalışıyordu. Bir süre itiştiler ama sonra Samet'in bedeni gevşedi, ter içinde pes etti.

Mickey, "Samet, beni dinle," diyerek omzuna şefkatle dokununca ağlayacak gibi oldu. "Senin için bu kadar kahrolası önemli olduğunu bilmiyordum. Baştan alalım. Resmi bir hafta orada bırakalım, bakalım ne olacak? Tamam mı?"

Samet bir mendil çıkarıp alnını sildi. "Teşekkür ederim, dostum. Takdir ediyorum. Takdir ediyorum."

Mickey, kürekkemiklerinin arasına barışçıl bir şaplak attı. "Kahrolası yıllar boyu, onun hakkında çok şey dinledim. Resmini de kahrolası duvara asalım bakalım. Benim için fark etmez, Fransızların dediği gibi, Comme-See Comme-Çar*. Kahrolası. Kahrolası. Archibald, dostum, o hindi için nakit ödemen gerekiyor. Yemek Fişlerinin altın çağı çoktan geçti. Bir hiç uğruna ne çok lâf ettik..."

Samet, büyük-büyükbabasının gözlerinin içine uzun uzun

*) (Fransızcası, *comme çi, comme ça*) şöyle böyle. (ç.n.)

baktı. Samet ile Pande, büyük-büyükbabanın onurunu kurtarmak için yapılan bu tür savaşlara ikisi de alışıktı. Mangal Pande hakkındaki çağdaş düşüncenin iki kampa bölündüğünü ikisi de gayet iyi biliyordu.

Tanınmamış bir kahraman	Palavradan başka bir şey değil
Samet İkbal	Mickey
A.S. Misra	Macit ile Millat
	Alsana
	Archie
	Irie
	Calarence ile Denzel
	İngiliz bilginleri (1857'den günümüze kadar)

Archie'yle bu konuyu tekrar tekrar tartışmıştı. Yıllar boyunca O'Connell's'ta oturup aynı tartışmaya sık sık dönmüşlerdi. Bazen Samet'in yaptığı sürekli araştırmalarda ortaya çıkan yeni bilgiler de konu edilirdi, ama Archie, 1953 civarında Pande hakkında "gerçeği" öğrendiğinden beri onu etkilemek imkânsız hale gelmişti. Archie'nin ısrarla ileri sürdüğü gibi "Pandy" sözcüğünün ünü yalnızca İngiliz diline yaptığı etimolojik katkıdan kaynaklanıyordu. Meraklı okur, *Oxford Ansiklopedik Sözlüğü*'de "Pandy" kelimesine bakınca aynı açıklamayı bulabilir:

Pandy /'pandi / n. (artık *Tarih*) **-dee** diye de yazılır. M19 [Herh. Bengal ordusundaki yüksek kasttan ilk asinin soyadı.] **1** 1857-1859 tarihleri arasındaki Hindistan İsyanı'nda yer alan herhangi bir asker **2** Herhangi bir asi veya hain **3** Askeri bir çatışma ortamında herhangi bir aptal veya korkak.

Archie, coşku içinde kitabı kapatarak, "İşte, bu kadar basit," dedi. "Bunu öğrenmek için benim bir sözlüğe ihtiyacım

yok; tabii senin de. Bunu herkes bilir. Seninle birlikte ordudayken de böyle oldu. Dostum, bir kez beni kandırmaya çalışmıştın ama gerçek eninde sonunda ortaya çıkar. "Pandy'nin bir tek anlamı vardı. Senin yerinde olsam günün kahrolası yirmi dört saatinde herkesin kafasını bununla şişireceğim yerde akrabalık konusunu pek açmazdım."

"Archibald, bu kelimenin varlığı, onun Mangal Pande'nin karakterinin doğru bir saptaması olduğunu kanıtlamaz ki. Anlaşmaya vardığımız ilk tanımlama doğru: Büyük-büyükbabam bir asiydi ve ben bununla gurur duyuyorum. İşlerin planlandığı gibi yürümediğini de kabul ediyorum. Ama hain? Korkak? Bana gösterdiğin sözlük eski, bu tanımlamalar artık kullanılmıyor. Pande ne haindi ne de korkak.

Archie, "Ahh, bunu tekrar tekrar tartıştıktan sonra ben ne düşünüyorum, biliyor musun? *Ateş olmayan yerden duman çıkmaz*," derken, vardığı bu sonucun bilgeliğinden kendisi de etkilenmiş gibiydi. "Anlıyor musun?" Bu, Archie'nin haberler, tarihsel olaylar ve gerçeği kurgudan ayırmayı gerektiren akıl karıştırıcı günlük olaylarla karşılaştığı zaman başvurmayı en çok sevdiği inceleme yöntemlerinden biriydi. *Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.* Bu kanıya körü körüne güvenişinde öyle bir kırılganlık vardı ki, onu bundan caydırmaya Samet'in gönlü asla elvermiyordu. Yaşlı bir adama, ateş olmayan yerden duman çıkabileceği gibi, kanamayan derin yaralar da olduğunu söylemenin âlemi yoktu.

"Tabii, Archie, senin bakış açını anlıyorum. Daha konuyu ilk ele aldığımız günden beri benim söylemek istediğim şey şu ki, *hikâyenin tamamı* bu değil. Evet, konuyu birçok kez derinine incelediğimizi biliyorum ama tam olarak hikâyelere, dürüstlük kadar ender rastlanır ve pırlanta kadar değerlidir. Böyle bir şeyi ortaya çıkarabilirsen, tamamı anlatılan bir hikâye beyne kurşun gibi çöker. Onları kavraması zordur. Uzundur. Destansıdır. Tanrı'nın anlattığı hikâyelere benzerler: Özel bilgiyle doludur. Onları bir sözlükte *bulamazsın.*"

"Peki, Profesör. Şimdi de *senin* hikâyeni dinleyelim."

Kafelerin karanlık köşelerinde ihtiyarların el kol işaretleriyle konuştuklarını, çoktan ölmüş kişileri ve çok uzak yerleri belirlemek için bira bardaklarıyla tuzlukları kullandıklarını sık sık görürsünüz. Onlar o anda, hayatlarının diğer bütün alanlarında hiç görülmeyen bir canlılık sergilerler. Canlanırlar. Tüm bir hikâyeyi masaya dökerken -bu Churchill-çatal, orası Çekoslavakya-peçete, burada ise bir grup soğuk bezelyenin temsil ettiği Alman taburları- sanki yeniden doğarlar. Ama Archie ile Samet, seksenli yıllarda bu masa üstü tartışmalarını yaparlarken, çatal bıçak yeterli olmuyordu. O sıcak ve nemli 1857 Hindistan yazı, isyan ve katliam dolu bütün bir yıl, bu iki hevesli tarihçi tarafından O'Connell's'a taşındı ve orada adeta diriltildi. Müzik makinesinden meyve makinesine kadar olan bölüm Delhi'ydi; Viv Richards sessizce Pande'nin İngiliz komutanı Yüzbaşı Hearsay olmayı kabul ederdi; Clarence ile Denzel domino oynamayı sürdürürken bir yandan da İngiliz ordusunda rahat duramayan Hintli askerleri temsil ederlerdi. Her biri, iddiasının parçalarını getirip diğerinin görmesi için onları bir yerlere yerleştirirdi. Sahneler kurulmuş, kurşunların izlediği yol belirlenmiştir. Anlaşmazlık da kalıcıdır.

Söylentiye göre, 1857 yılının baharında Dum-Dum'daki bir fabrikada yeni bir İngiliz mermisi imal edilmeye başlandı. Bu mermi, Hintli askerler tarafından İngiliz tüfeklerinde kullanılmak üzere tasarlanmıştı ve o zamanın bütün mermileri gibi tüfeğin namlusuna sığabilmesi için kovanın önce ısırılması gerekiyordu. Pek bir özelliği yoktu, ta ki açıkgöz bir fabrika işçisi, mermilerin domuz yağına bulandığını keşfedene kadar; inek yağının Hindular için kutsal olduğu gibi, domuz yağı da Müslümanlar için haramdı. Bu masumca işlenmiş bir hata -çalınmış bir ülkede ne kadar masum olunabilirse-, rezilane bir İngiliz gafıydı. Fakat haberin ilk duyulduğu an, insanlar büyük bir öfkeye kapılmış olmalılar! İngilizler, yeni silah yapma bahane-

siyle, onların kastını, şerefini, Allah'ın ve kulun gözündeki yerlerini -kısacası, uğrunda yaşamaya değer olan her şeyi- yok etmeye çalışıyordu. Böyle bir söylenti saklanamazdı; dolayısıyla o yaz bu söylenti, Hindistan'ın kupkuru topraklarında orman yangını gibi yayıldı, fabrikadan sokaklara, şehir evlerinden köy kulübelerine, kışladan kışlaya sıçradı ve sonunda bütün ülke ayaklanma isteğiyle alev alev yanmaya başladı. Söylenti sonunda, Barrackpore adlı küçük bir kasabada yaşayan, sıradan bir Hintli asker olan Mangal Pande'nin yelken kulaklarına erişti. Pande, 29 Mart 1857 günü kasılarak tören alanına yürüdü ve bir anlamda tarih yazmak için kalabalıktan ayrılıp bir adım öne çıktı. Archie, "Daha çok kendini rezil etmek için," dedi (çünkü artık Pande-olojiyi eskisi gibi yutmuyordu).

Samet, "Onun yaptığı fedakârlığı tamamen yanlış değerlendiriyorsun," diye karşılık verdi.

"Ne fedakârlığı? Kendini öldürmeyi bile beceremedi! Sam, senin sorunun kanıtlara kulak asmaman. Ben bu konuda her şeyi okudum. Sevimsiz de olsa, gerçek gerçektir."

"*Sahi mi*? Peki dostum, anlaşılan sen benim ailemin geçmişi konusunda uzmansın, öyleyse beni aydınlat. Senin yorumunu öğrenelim."

Günümüzde ortalama bir öğrenci, savaşlar çıkaran ve devrimleri tetikleyen karmaşık güçlerden, hareketlerden ve derin akımlardan haberdardır. Ama Archie'nin okula gittiği günlerde, dünya kendi yarattığı masallara inanmaya çok daha yatkındı. O zamanlar tarih farklı bir şeydi: Ne kadar imkânsız veya kronolojik yönden hatalı olsa da, eğitimde anlatı ve dramatik öğe öne çıkardı. Bu şemaya göre, herkes Rasputin'den nefret ettiği için Rus Devrimi olmuştu. Antonius, Kleopatra'yla kırıştırdığı için Roma İmparatorluğu gerileyip yıkılmıştı. Fransızlar kendi giysilerini seyretmeye daldıkları için V. Henry, Agincourt'ta zafer kazanmıştı. Ve Mangal Pande adlı sarhoş bir aptal bir kurşun sıktı diye 1857 Büyük Hint İsyanı başlamıştı. Sa-

met'in karşı çıkmasına rağmen, Archie aşağıdaki yazıyı her okuduğunda ona daha çok inanıyordu.

> Yer Barrackpore, tarih 29 Mart 1857. Bir pazar akşamüstü, ama tozlu tören alanında yer alan dramatik oyun pazar gününün sükûnetine hiç de uygun değil. Orada giyinik, yarı giyinik, silahlı ve silahsız, ama heyecandan için için kaynayan Hintli askerler, sürekli konuşup dalgalanıyor ve anafora kapılmış gibi dönüyorlar. 34. Alay'ın ön sırasının otuz metre kadar önünde Mangal Pande adlı bir asker salınarak volta atıyor. Çektiği esrarla yarı sarhoş, ama dinsel fanatizmle iyiden iyiye sarhoş. Çenesi havada, doldurulmuş tüfek elinde, dans eder gibi ileri geri kasılarak yürürken, genizden gelen ince bir sesle bağırıyor: "Haydi, çıkın ortaya! Haydi, hepiniz. İngilizler peşimizde. Bu mermileri ısırarak hepimiz kâfir olacağız."
>
> Adamın, esrar ve heyecandan doğan ruh halinin Malay'ları çıldırttığı bilinir; ağzından çıkan her haykırış, onu dinleyen Hint askerlerinin beynini ve sinir sistemini alev gibi yalayıp geçiyor, topluluk büyüdükçe gerilim de artıyor. Başka bir deyişle, bu insan şeklindeki barut fıçısı, patlamak üzeredir.

Ve patladı. Pande, teğmenine ateş edip ıskaladı. Sonra iri bir kılıçla, bir korkak gibi teğmene arkasından saldırıp onu omzundan yaraladı. Bir başka Hintli asker onu engellemeye çalıştı ama Pande saldırıyı sürdürdü. Sonra takviye geldi; ikisi de silahlı, şerefli ve ülkesi için ölmeye hazır General Hearsay ("Hearsay adı onu tam olarak tanımlıyor! Saçmalık! Uydurma!") ile oğlu ileri atıldılar. O anda Pande oyunun bittiğini kavradı ve dramatik bir tavırla kocaman tüfeğini başına doğrultup, tetiği sol ayağıyla çekti. Ve ıskaladı. Birkaç gün sonra Pande yargılandı ve suçlu bulundu. Ülkenin ta öbür ucunda bir divana uzanmış olan General Henry Havelock (bu çok şerefli adamın, Palace Lokantası'nın hemen dışında, Trafalgar Mey-

danı'nda, Nelson'un sağına bir heykelinin dikilmesini Samet bir türlü hazmedemedi) onun idamını istedi. General Havelock idam emrine bir not düşerek, bunun son zamanlarda sık sık duyulan isyan söylentilerini bastıracağını *umduğunu* belirtti. Alelacele yapılan uyduruk darağacına asılan Pande, nemli meltemde sallanırken, dağıtılan 34. Alay'daki silah arkadaşları, asilere katılmak için Delhi'ye doğru yola çıkmışlardı. Bu yüzyılın ve tarihin en kanlı ve başarısız isyanlarından birisi işte böyle başlamış oldu.

Fitchett adlı çağdaş bir tarihçinin dile getirdiği bu yorum, Samet'e öfke krizleri geçirtmeye yetiyordu. İnsanın kanından başka övünecek bir şeyi olmazsa, o zaman her damla önem kazanır; her damlası kıskançlıkla savunulmalıdır. Saldırganlardan ve iftiracılardan korunmalıdır. Uğruna savaşılmalıdır. Fakat Fitchett'in sarhoş, beceriksiz Pande yorumu, kulaktan kulağa taşınıp sonraki tarihçilere aktarılarak birçok tarihçi tarafından benimsenirken, gerçek ise bükülüp çarpıtılmış ve zamanla tarihe gömülmüştür. Az miktarda ve tedavi amaçlı alınan esrarın böyle bir sarhoşluk yaratmasının, ayrıca dindar bir Hindu olan Pande'nin onu içmesinin mümkün olmadığı gözlerden kaçmıştır. Samet'in, Pande'nin o sabah esrar içtiğine dair hiçbir kanıt bulamaması da önemsenmemektedir. Hikâye yine de, İkbal ailesinin itibarına dev bir yanlış alıntı gibi yapışıp kaldı; tıpkı Hamlet'in Yorick'i "iyi" tanıdığını söylemesine inanılması gibi, yanlış da olsa bir türlü silinip atılamadı.

"Yeter! Archibald bunları bana kaç kez okursan oku, bir yararı olmuyor." (Archie, genelde bir poşet dolusu Brent Kütüphanesi kitabı, anti-Pande propagandası ve bir sürü yanlış alıntıyla çıkagelirdi). "Bunlar elleri koca bir bal küpünün içinde yakalanmış bir çocuk çetesine benziyor; hepsi bana aynı yalanı söyleyecek. Ben bu gibi iftiralarla ilgilenmiyorum. Ben kukla oyunuyla ve trajik farsla da ilgilenmiyorum. Dostum, ben eylemle ilgileniyorum." Bu sırada Samet, dudaklarını bir fermuar gibi kapatıp anahtarı atma hareketini yapardı. "Gerçek

eylem. Sözler değil. Archibald, Mangal Pande sarhoş veya deli olduğu için değil, Hindistan'ın hakları için yaşamını feda etti. Ketçabı uzatır mısın?"

O'Connell's'da, 1989 Yılbaşı gece vardiyasındayız ve tartışma, kıvamını bulmuş sürüyor.

"Doğru, o sizin Batılı kahramanlarınız gibi bir kahraman değildi; onurlu ölüm şeklinden başka bir başarısı olmadı. Ama bir düşün, orada öyle oturdu," diyerek Samet, el kazanan taşını oynamaya hazırlanan Denzel'ı işaret etti. "Ölümün pençesine düştüğünü bilerek duruşmada öylece oturdu ve diğer suikastçıların adlarını açıklamayı reddetti..."

Archie, aralarında Michael Edwardes, P.J.O. Taylor, Seyit Moinul Hak gibi isimlerin de bulunduğu kuşkucular yığınına eliyle vurarak, "Şimdi *bu*, ne okuduğuna bağlı," dedi.

"Hayır, Archie. Bu yaygın bir hata. Gerçek ne okunduğuna bağlı *değildir*. Lütfen, gerçeğin doğasını tartışmayalım."

"Peki öyleyse: Pande. Ne başardı? Hiçbir şey! Bütün yaptığı bir isyan başlatmak oldu -hem de dikkatini çekerim, kararlaştırılan tarihten önce-, Fransızca'mın kusuruna bakma, ama bu, askeri yönden kahrolası bir felaket demektir. Böyle şeyler *planlanır*, içgüdülerle yapılmaz. Gereksiz ölümlere neden oldu. Hem İngiliz hem Hintlilerden."

"Kusura bakma, ben durumun böyle olduğuna inanmıyorum."

"Yanılıyorsun."

"Kusura bakma ama yanılmadığıma inanıyorum."

"Sam, bak böyle oldu: Şimdi bunlar..." Mickey'nin bulaşık makinesine koymak üzere olduğu kirli tabak yığınını aldı, "son yüz bilmem kaç yıldır Pande hakkında yazan insanlar. Şimdi: Bunlar, benim gibi düşünenler," deyip, on tabağı kendinden yana koyup bir tanesini Samet'e doğru itti, "o da senin tarafını tutan çılgın."

"A.S. Misra, saygın bir Hintli, bir devlet memurudur. Deli *değildir*."

"Tamam. Ama senin, benim kadar tabağın olması için, hepsini kendin yapmaya kalksan bile, bir yüz bilmem kaç yıl daha gerekecek ve o zaman da, büyük bir olasılıkla kimse o tabaklardan yemek yemek istemeyecektir. Mecazi anlamda söylüyorum. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

Geriye bir tek A.S. Misra kalıyordu. Samet'in yeğenlerinden biri olan Rajnu, 1981 ilkbaharında Cambridge College'dan yazdığı mektupta, lâf arasında amcasının ilgisini çekebilecek bir kitap bulduğunu belirtmişti. Kitapta ortak ataları Mangal Pande'nin çok güzel yazılmış bir savunmasının yer aldığını söylüyordu. Kitabın bugüne gelebilen tek nüshası okul kütüphanesindeydi, yazarı da Misra adlı biriydi. Daha önce bundan söz edildiğini duymuş muydu? Duymadıysa bu (Rajnu bunu mektubunun sonuna not olarak yazmıştı), amcasını tekrar görebilmek için hoş bir neden oluşturamaz mıydı?

Samet, hemen ertesi günü trenle gitmiş, bardaktan boşanırcasına yağan yağmur altında peronda durup, alçak sesle konuşan yeğeninin elini sevgiyle birkaç kez sıkmış ve adeta modası geçecekmiş gibi sürekli konuşmuştu.

İkisi de sırılsıklam olana kadar, "Müthiş bir gün," diye tekrarlayıp durmuştu. "Ailemiz için müthiş bir gün, Rajnu, *gerçek* için müthiş bir gün."

Sırılsıklam kişilerin kütüphaneye girmesi yasak olduğu için, bütün sabahı, doğru tipte hanımefendilerin doğru marka çaylarını yudumladıkları ikinci katta, aşırı şık bir kahvede geçirdiler. Her zaman iyi bir dinleyici olan Rajnu, amcası çılgın gibi konuşurken sabırla karşısında oturup -Ah, bu keşif ne kadar *önemliydi*, Ah, bilseniz bu anı ne kadar *uzun* zamandır beklemişti-, uygun anlarda başını sallayıp, amcası gözlerindeki yaşları silerken tatlı tatlı gülümsedi. Yeğeni, aşırı heyecanlı Hintlilerin bir fincan çay içip üç saat oturmalarına ve möblenin her tarafında ıslak izler bırakmalarına sinirlenen, ekşi suratlı garson kıza cömert bir bahşiş bırakırken, Samet yalvaran

bir sesle, "Bu müthiş bir kitap, değil mi Rajnu?" diyordu. "Kabul görüyor, değil mi?"

Rajnu aslında kitabın değersiz, önemsiz ve unutulmuş bir akademik araştırma olduğunun farkındaydı, ama amcasını sevdiği için gülümsedi, başını salladı ve tekrar gülümsedi.

Kütüphaneye girince, Samet'in ziyaretçi defterindeki soruları cevaplaması istendi:

İsim: Samet Maya İkbal
Kolej: Öğenimimi dışarıda (Delhi) yaptım
Araştırma konusu: Gerçek

Bu son cevaba bayılan Rajnu, kalemi alıp yanına, "ve Trajedi," diye ekleme yaptı.

"Gerçek ve Trajedi," diye okuyan kütüphane memurunun yüzü tamamen ifadesizdi. Defteri kendine doğru çevirdi. "Özel bir cinsini mi arıyorsunuz?"

Samet dostça, "Siz üzülmeyin," dedi. "Biz buluruz."

Ona ulaşmak için bir merdivene tırmanmak gerekti ama doğrusu bu zahmete değdi. Rajnu kitabı amcasına uzattığı zaman, Samet parmaklarının karıncalandığını hissetti; kapağına, biçimine ve rengine bakınca onun hayalinde canlandırdığı gibi bir kitap olduğunu fark etti. Ağır ve kalındı, ten rengi deriyle ciltlenmişti ve inanılmayacak kadar değerli, nadiren dokunulan bir şey olduğunu gösterecek kadar hafif bir toz tabakasıyla kaplıydı.

Rajnu onu bir masaya koyarken, "Arasına bir kâğıt koymuştum. Okunacak çok şey var ama sanırım önce bunu görmek istersiniz," dedi. Kitabın bir yarısı küt diye masaya çarptı ve Samet belirtilen sayfaya baktı. Bu umduğundan da iyiydi.

"Elbette bir sanatçının yorumu ama aradaki benzerlik..."

Samet parmağını sayfada gezdirerek, "Sus, konuşma," dedi. "Bu bizim *kanımız*, Rajnu. Bunu görebileceğimi asla ummuyordum... Şu kaşlara bir bak! Şu buruna bak! Burnumu ondan almışım!"

"Yüzünü de, amca. Tabii daha yakışıklısın."

"Peki, ya altında ne yazıyor? Kahretsin! Gözlüğüm nerede... benim için oku, Rajnu, puntosu çok küçük."

"Resim altı mı? *Mangal Pandey, 1857 hareketinin ilk kurşununu attı. Onun canını feda ederek ulusunu yabancı bir hükümdara karşı ayaklanmaya çağırması, dünya tarihinde eşi görülmemiş bir halk ayaklanmasına yol açtı. Bu çaba hemen bir sonuca ulaşamadıysa da, 1947 yılında kazanılan bağımsızlığın temelini atmayı başardı. Vatanseverliğinin bedelini canıyla ödedi. Fakat son nefesine kadar büyük ayaklanmayı hazırlayan ve başlatanların adlarını vermeyi reddetti.*"

Samet, merdivenin alt basamağına oturup, ağladı.

"Şimdi. Şunu açıklığa kavuşturalım. Sen şimdi, Pande olmasaydı Gandihi de olmaz mıydı, demek istiyorsun? Yani senin çılgın deden olmasaydı kahrolası bağımsızlık da olmayacaktı..."

"Büyük-büyükbabam."

Archie, "Hayır, Sam, bırak da bitireyim. Sen *bizden* buna ciddi ciddi inanmamızı mı istiyorsun?" diyerek, ilgisiz Clarence ile Denzel'ın sırtına vurdu, Clarence'a, "*Sen* buna inanıyor musun?" diye sordu.

Konudan haberi bile olmayan Clarence, "Ben inanabilirim!" dedi.

Denzel bir peçeteye sümkürdü. "Doğrusunu istersen ben bir şeye inanmak istemiyorum. Hiçbir şey görmedim, hiçbir şey duymadım, hiçbir şey söylemedim. Benim düsturum bu."

"Archibald, o aksırığı yaratan gıcıktı. Bu kadar basit. Ben buna *inanıyorum*."

Bir anlık bir sessizlik oldu. Archibald, üç adet kesmeşekerin çay fincanında eriyişini izledi. Sonra çekinerek, "Biliyor musun, benim kendi teorim var," dedi. "Kitaplardan ayrı olarak, yani."

Samet başını eğdi: "Öyleyse, lütfen beni aydınlat."

"Şimdi sakın öfkelenme... Ama bir an için *düşün*. Pande gibi aşırı dindar bir adam niye esrar içer? Bu konuda sana takıldığımı biliyorum. Ama sahiden niye?"

"Bu konudaki fikrimi biliyorsun. İçmez. İçmedi de. Bu bir İngiliz propagandası."

"İyi bir nişancıydı..."

"Kuşkusuz öyleydi. A.S. Misra, Pande'nin özel muhafız olmak için, özellikle de tüfek kullanmada, bir yıl eğitim gördüğünü belgelerle kanıtlıyor."

"Peki. Öyleyse kendini vurmak isterken niye ıskalıyor? Niye?"

"Bence bunun tek açıklaması, tüfekte bir bozukluğun olmasıydı."

"Evet... O da var. Ama başka bir neden de olabilir. Belki de ortaya çıkıp sorun yaratması için başkaları tarafından zorlanıyordu, başkaları tarafından kışkırtılıyordu. Ve o kimseyi öldürmek istemiyordu. Bu yüzden, kışladaki çocuklar onun ıskaladığına inansınlar diye sarhoşmuş *numarası yaptı*."

Samet, "Bu şimdiye kadar duyduğum en aptalca teori," diyerek içini çekerken, Mickey'nin yumurta lekeli saatinin yelkovanı, gece yarısına otuz saniye kaldığını gösterdiği için geri sayıma başlandı. "Böyle bir şeyi ancak sen düşünebilirsin. Bu çok saçma."

"Neden?"

"Neden mi? Archibald, bu İngilizler, bu Yüzbaşı Hearsay'ler, Havelock'lar ve diğerleri her Hintlinin can düşmanıydı. Nefret ettiği kişilerin canını niye kurtarsın?"

"Belki de yapamadı, elinden gelmedi. Belki o, öyle biri değildi."

"Sen gerçekten öldürebilen bir erkek tipi ile öldüremeyen bir erkek tipi ayrımı olduğuna inanıyor musun?"

"Belki Sam, belki de yoktur."

Samet yumurtasından geri kalanı da ekmekle sıyırarak, "Karım gibi konuşuyorsun," diye inledi. "Archibald, sana bir

şey söyleyeyim. Bir erkek, erkek bir erkektir. Ailesi tehlikedeyse, inançlarına saldırılıyorsa, yaşam şekli yok ediliyorsa, tüm dünyası sona eriyorsa, o öldürür. Sakın yanılmayasın. Mücadele etmeden yeni düzenin onu ezip geçmesine izin vermez. Onun öldüreceği insanlar olacaktır."

Archie Jones, "Onun kurtaracağı insanlar da olacaktır," diyerek arkadaşına gizemli bir bakış attı. Samet ise bu tombul yüzle onun nasıl böyle bakabildiğine şaşmıştı. "Bana inan."

Clarence ile Denzel, "Beş! Dört! Üç! İki! Bir! Jamaika Irie!" deyip, sıcak İrlanda kahvelerini şerefe diye kaldırdıktan sonra, hemen domino oyunlarının dokuzuncu raunduna döndüler.

Mickey tezgâhın arkasından, "KAHROLASI MUTLU YILLAR!" diye haykırdı.

IRIE
1990, 1907

Çapraz neden ve sonuç ilişkilerinden ibaret bu dövme demir dünyada, *onlardan* çaldığım gizli heyecan, acaba *onların* geleceğini hiç mi etkilemedi?

(*Lolita,* Vladimir Nabokov)

11
IRIE JONES'UN KÖTÜ EĞİTİMİ

Jones'ların evi ile Glenard Oak Okulu'nun tam ortasında, Irie'nin rüyalarına girmeye başlayan bir sokak lambası direği vardı. Rüyalara giren tam olarak sokak lambası direği değildi tabii ki, ama elle yazılmış ve direğin üstüne, bantla göz hizasında yapıştırılmış bir ilandı. İlanda şöyle yazıyordu:

KİLO VERİP PARA KAZANIN
0181 555 6752

On beş yaşında olan Irie Jones iriydi. Clara'nın Avrupai ölçüleri bir kuşak atlamış ve Hortense'ın iriyarı Jamaika'lı cüssesi Irie'ye miras kalmıştı. Ananas, mango ve guaveyle beslenen

ırkı gibi o da kiloluydu; büyük göğüsleri, geniş beli, geniş kalçaları, geniş baldırları ve büyük dişleri vardı. Yetmiş kiloydu ve banka hesabında sadece on üç pound bulunuyordu. Bu ilanın hedef kitlesi (eğer böyle bir şey varsa) oydu ve ağzı kurabiye dolu, kollarını göğsünde kavuşturmuş olarak okula yürürken, ilanın ona *hitap ettiğini* pekâlâ biliyordu. Ona hitap ediyordu. KİLO VERİP (diyordu) PARA KAZANIN. Sen, sen, *sen*, Bayan Jones. Kollarını göğsünde kavuşturup, hırkasını beline bağlayan (Bitmeyen sorun: O koca kalçalarını, Jamaikalı poposunu nasıl gizleyebilirdi?), karnı küçük gösteren külodun, göğüsleri küçük gösteren sütyeninle, lycra -doksanlı yıllarının balina kemiğinin yerine bulduğu malzeme- korsenle beli lastikli giysilerinle, sen. İlanın *ona* hitap ettiğini biliyordu. Ama tam olarak ne dediğini bilmiyordu. Ne demek istiyordu? Sponsorlu zayıflama mı? Zayıf insanların para kazanma şansı fazla mıydı? Yoksa daha Jakobyen bir şey miydi; Willesden'li insafsız bir tefeci, *bir kilo et* karşılığında *bir kilo altın* mı teklif ediyordu?

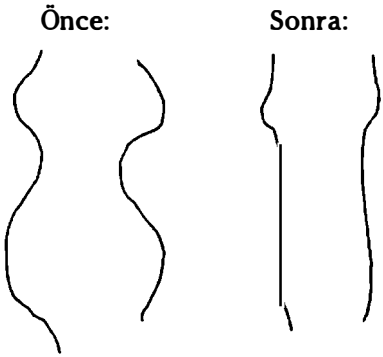
Hızlı. Göz. Hareketleri. Bir görüntü: Bir gün okulda bikiniyle dolaşıyordu ve sokak lambasının bilmecesi bedeninin (kitaplar için raf, çay fincanları, sepetler, daha doğrusu, meyve sepetleri, su kovası için) çıkıntılarına ve genetik olarak başka bir ülke, başka bir iklim için planlanmış olan raflarına tebeşirle yazılmıştı. Başka bir görüntü: Güneşte parlayan teniyle çırılçıplak, elinde bir not defteriyle sırasıyla bütün kapıları çalarak yaşlı adamları bir pound karşılığında ona çimdik atmaya kandırmaya çalışıyor. Daha beteri de var. Fazla beyaz benekli etlerini koparıp o bombeli koca kola şişelerine doldurup, köşedeki dükkâna götürüyor. Dükkân sahibi olan V yakalı kazak giymiş Millat, miktarı topluyor, kanlı elleriyle kasayı açıp istemeye istemeye ona parasını ödüyor. *Birkaç İngiliz pound'u için biraz Jamaika eti.*

Irie aklını kilosuna takmıştı. Bazen endişeli annesi onu koridorda sıkıştırıyor ve kapıdan kaçıp gitmeden ona çıkışıyordu, "Senin neyin var? Tanrı aşkına, ne biçim şeyler giyiyorsun

öyle? Nasıl nefes alıyorsun? Irie, şekerim, sen güzelsin -tipik bir Bowden'sın o kadar-, güzel olduğunun farkında değil misin?"

Irie güzel olduğunun farkında değildi. İngiltere devasa bir ayna gibiydi ve orada Irie'nin görüntüsü yoktu. Yabancı bir ülkede bir yabancıydı.

Otobüste, banyoda ve sınıfta, karabasanlar görüp hayallere dalıyordu. Önce. Sonra. Önce. Sonra. Önce. *Sonra.* İçine çek, bırak; kurtulmuş uyuşturucu bağımlısının mantrası gibi bunu tekrarlıyordu. Genetik kaderine razı olmak istemiyordu: Dunn Nehri Çağlayanı'nın kumlarıyla ağırlaşmış bir Jamaikalı kum saatinden bir *İngiliz Gülü*'ne dönüşmeyi bekliyordu; onu bilirsiniz canım, sıcak güneşe dayanamayan, incecik, zarif, dalgaların okşadığı bir sörf tahtasıdır.

Yirmi metreye kadar mesafeden, hayale dalıp defterlerini karalamalarla dolduranları fark etmekte usta olan İngilizce öğretmeni Bayan Olive Roody, Irie'nin sırasına gidip defterinden o sayfayı yırtıp aldı. Kuşkuyla baktı. Sonra melodik İskoç aksanıyla, "*Neyden* önce ve sonra?" diye sordu.

"Şey... ne?"

"*Neyden* önce ve sonra?"

"Hiç, efendim."

"Hiç mi? Haydi, Bayan Jones. Alçakgönüllü olmayın. Bunun 127 sayılı soneden çok daha ilginç bir şey olduğu kesin."

"Hiç. *Hiçbir şey.*"

"Emin misin? Herhalde sınıfı daha fazla meşgul etmek istemezsin. Çünkü... sınıfın bir kısmı benim söyleyeceklerimi dinlemek *istiyor*. Bunun için karalamalarından zaman ayırabilirsen..."

Kimse, ama hiç kimse Olive Roody gibi "karalama" diyemezdi.

"Sen de bize katıl. Evet?"

"Evet ne?"

"Zaman ayırabilir misin bize?"

"Evet, Bayan Roody."

"*Çok iyi.* Bu beni sevindirdi: Sone 127, lütfen."

Francis Stone, öğrencilerin Elizabeth çağının şiirini okudukları o ölgün sesle okudu: *"Eski devirlerde siyah beğenilmezdi, Beğenilse de ona güzel denmezdi."*

Irie sağ elini karnının üzerine koyup orasını içine çekti ve Millat'ın gözünü yakalamaya çalıştı. Ama Millat, güzel Nikki Tyler'a, dilini nasıl bir flüt gibi kıvırabildiğini göstermekle meşguldü. Nikki Tyler da ona, kulak memelerinin ayrık değil de nasıl başına yapışık olduğunu gösteriyordu. Bu sabahki fen dersinin flörtvari kalıntıları: *Kalıtımsal özellikler. Bölüm Bir (a).* Serbest. Yapışık. Kıvrık. Düz. Mavi göz. Kahverengi göz. Önce. Sonra.

"Bu yüzden sevgilimin gözleri kuzguni siyah, kaşları da o kadar uyumlu ki, matem[illegible]: gibi görünüyorlar... Sevgilimin gözleri güneşe hiç benzemez; mercan dudaklarından daha kırmızıdır; kar beyazsa, onun göğüsleri boz..."

Ergenlik, (öyle göğüslerin hafiften belirmesi veya gölge gibi bıyıkların çıkması değil) dolu dizgin ergenlik, bu iki eski arkadaşı ayırmıştı; Irie Jones ile Millat İkbal'i. Okulda ayrı kamplardaydılar. Irie elindeki kozların kötü olduğunu düşünüyordu: Dağ gibi kıvrımlar, kalın tel takılmış kazma dişler, asi Afro

saçlar ve şişe dibi gibi kalın açık pembe camlı gözlük takmasını gerektiren miyop gözler. (O mavi gözler bile -Archie'yi o kadar heyecanlandıran gözler- sadece iki hafta sürmüştü. Öyle doğmuştu, evet, ama Clara bir gün ona tekrar baktığında bir çift kahverengi göz gördü, goncanın tamamen açılmış bir çiçeğe dönüştüğü, bekleyen çıplak gözle asla görülemeyen o geçiş anı gibi.) Çirkin olduğuna, *yanlış* olduğuna duyduğu inanç onu suskunlaştırmıştı; artık zekice sözlerini kendine saklıyor, sağ elini de karnının üstünde tutuyordu. Her şeyi *yanlıştı.*

Oysa Millat, yaşlılığın nostaljik aynasında hatırlanan gençliğin ta kendisiydi, güzelliği kendini belli ediyordu: Kırılan Romalı burnu, uzun boyu, ince, hafif damarlı, düzgün kaslı bedeni; ay ışığının karanlık denizde parladığı gibi yeşilimsi pırıltılı, çikolata rengi gözleri; karşı konulamayan bir gülüşü ve inci gibi iri beyaz dişleri vardı. Glenard Oak Okulu'nda zenci, Pakistanlı, Yunanlı ve İrlandalı vardı; bunlar ırklardı. Ama yarışı cinsel cazibesi olanlar kazanıyordu. Onlar kendine özgü bir türdü.

"Saçlar telse, başında siyah teller var..."

Tabii Irie onu seviyordu. Ama Millat ona, "İnsanlar bana güveniyor. Onlar için Millat olmalıyım. Bildikleri eski Millat. Haylaz Millat. Güvenilir Millat. Kimseyi takmayan Millat. Bu *fiilen* bir sorumluluk," diyordu.

Gerçekten de öyleydi. Ringo Starr, Beatles'ın 1962 yılında Liverpool'da olduğundan asla daha büyük olamadığını söylemişti. Sadece ünleri başka ülkelere yayılmıştı, o kadar. Millat için de aynı şey söz konusuydu. 1990 yazında Criclewood'da, Willesden'de ve West Hampstead'de o kadar ünlüydü ki, hayatta daha sonra yapacağı hiçbir şey bunu aşamazdı. İlk Raggastani grubundan sonra gelişip, okulda ve Kuzey Londra'da da gruplar oluşturdu. O, yalnızca Irie'nin hayranlık duyduğu biri, Raggastani'lerin lideri veya Samet ve Alsana İkbal'in oğlu olarak kalamayacak kadar büyüktü. Herkesi, her zaman memnun etmek zorundaydı. Beyaz kotlu, renkli gömlekli, Cokney

çocuklar için şakacı ve gözüpek biri, saygın bir Casanova'ydı. Zenci çocuklar için esrar çeken değerli bir müşteriydi. Asyalı çocukların kahramanı ve sözcüsüydü. Toplumsal bir bukalemundu. Bütün bunların altında, hiç dinmeyen bir öfke ve acı vardı, her yere ait olan insanlara özgü, o bir yere ait olamama duygusu vardı. İşte bu yumuşak karnı onu, Irie ile obua çalan, uzun etekli, iyi orta sınıf kızlarının sevgilisi, saç savuran ve fügâ söyleyen kızların gözdesi yapıyordu; onların kara prensi, zaman zaman âşığı ve kara sevdası, kan ter içinde hayalini kurdukları, ateşli rüyalarına giren delikanlıydı ...

Ayrıca onların *projesiydi*: Millat konusunda ne *yapılmalıydı*? Kesinlikle esrar çekmekten *vazgeçmeliydi*. Sınıftan çekip gitmesine engel olmaya *çalışmalılardı*. Geceleri birbirlerinin evinde kaldıkları zaman onun davranışları konusunda endişeleniyor, ebeveynleriyle kuramsal olarak onun eğitimini tartışıyor *(mesela Hintli bir çocuk var diyelim, tamam mı, hep başını derde...)*, hatta bu konuda şiirler bile yazıyorlardı. Kızlar onu ya elde etmek ya da ıslah etmek, ama genelde ikisini birden başarmak istiyorlardı. Büyük arzularını haklı çıkarana kadar onu ıslah etmek istiyorlardı. Millat İkbal, herkesin gözdesiydi.

Millat İkbal, kurban Irie Jones'a, "Ama sen farklısın," dedi. "Sen *farklısın*. Biz eski arkadaşız. Bir tarihimiz var. Sen *gerçek* bir arkadaşsın. Onlar benim için bir şey *ifade* etmiyor."

Buna inanmak: Bir tarihleri olduğuna, iyi anlamda farklı olduğuna inanmak Irie'nin hoşuna gidiyordu..

"Bence siyah güzeldir..."

Bayan Roody, kaldırdığı parmağıyla Francis'i susturdu. "Şimdi, burada ne diyor? Annalese?"

Ders boyunca saçına sarı kırmızı iplik bağlamış olan Annalese Hersh, bomboş bir şaşkınlık içinde başını kaldırdı.

"*Bir şey* söyle, Annalese. Hiçbir fikrin yok mu? Küçücük de olsa. Önemsiz de olsa."

Annalese dudağını ısırdı. Kitaba baktı. Bayan Roody'ye baktı. Kitaba baktı.

"Siyah?... Güzeldir?..."

"Evet... Sanırım bunu da geçen haftanın katkısına ilave edebiliriz: Hamlet?... Delidir?... Başka fikri olan var mı? Peki, buna ne dersiniz? *Çünkü herkes doğanın gücüne el koymuş, Çirkini sanatın ödünç yüzüyle güzelleştiriyordu.* Acaba bu ne demek?"

Sınıfta fikrini gönüllü olarak söyleyen tek çocuk olan Joshua Chalfen elini kaldırdı.

"Evet, Joshua?"

"Makyaj."

"Evet." Bayan Roody orgazm geçirmek üzereymiş gibi görünüyordu. "Evet, Joshua, doğru. Nasıl bir makyaj?"

"Koyu renk tenini makyajla açmaya çalışıyor. Elizabeth devrinde beyaz tene çok önem verilirmiş."

Millat alaylı, "Öyleyse sana bayılırlardı," dedi, çünkü Joshua kansız denecek kadar soluk tenli, kıvırcık saçlı ve tombuldu. "Devrin kahrolası Tom Cruise'u olurdun."

Kahkahalar. Komik olduğu için değil de, Millat bir aptala haddini bildiriyor diye gülüyorlardı.

"Bay İkbal, bir tek kelime daha söylersen, seni sınıftan atarım."

"Shakespeare. Terli. Saçmalık. İşte, üç kelime etti. Dert etmeyin. Ben çıkarım."

Millat bu gibi şeyleri büyük bir ustalıkla yapardı. Kapıyı çarptı. İyi kızlar *anlamlı anlamlı* bakıştılar. (*Öyle* asi... *öyle* çılgın ki... onun *gerçekten* yardıma, *iyi* bir dostun *kişisel* yakın ilgisine ihtiyacı var...) Erkek çocuklar gürültüyle güldü. Öğretmen, bu acaba bir isyanın başlangıcı mı diye meraklandı. Irie sağ eliyle karnını örttü.

"Fevkalade. Akıllıca. Sanırım, Millat İkbal bir çeşit kahraman." Bayan Roody 5F sınıfındaki anlamsız yüzlere bakarken, bunun ne kadar doğru olduğunu ilk kez kavradı.

"Bu soneler hakkında bir şey söylemek isteyen var mı? Bayan Jones! Keder içinde kapıya bakmayı keser misin! Gitti, tamam mı? Yoksa ona katılmak mı istiyorsun?"

"Hayır, Bayan Roody."

"Peki öyleyse. Soneler hakkında söyleyecek bir şeyin var mı?"

"Evet."

"Ne?"

"O siyah mı?"

"Kim siyah mı?"

"Esmer leydi."

"Hayır şekerim, o *esmer*. Günümüzdeki anlamda siyah değil. Eee... o devirde İngiltere'de Afro-Karayibliler yoktu. Senin de bildiğin gibi bu çağdaş bir olay. Bu ise 1600 yıllarından söz ediyor. Çok da emin değilim ama ancak bir köle olabilir, ama Shakespeare önce bir lorda, sonra da köleye soneler yazmış olamaz, değil mi?"

Irie kızardı. Tam o anda kendi görüntüsüne benzer bir şey, bir yansıma yakalar gibi olmuştu, ama görüntü hemen yok oldu. Bu yüzden, "Bilmiyorum efendim," dedi.

"Ayrıca, açıkça *Davranışlarının dışında hiçbir şeyin siyah değil*... diyor. Hayır şekerim, sadece esmer bir teni var, herhalde benim kadar esmerdi."

Irie, Bayan Roody'ye baktı. Teni çilekli krema rengindeydi.

"Joshua çok haklı; o günlerde son derece beyaz tenli kadınlar gözdeymiş. Sone, onun teninin rengiyle, o devirde moda olan makyajı karşılaştırıyor."

"Ben düşündüm ki... şurada... *O zaman güzelliğin siyah olduğuna yemin ederim*... diyor. Ve kıvırcık saçlarını siyah tellere benzetmesi."

Irie, kıkırdamalar karşısında omuz silkip sustu.

"Hayır şekerim, sen bunu modern bağlamda okuyorsun. Eski bir şeyi asla modern bağlamda okumayın. Bugünün prensibi bu olmalı, hepiniz bunu defterinize yazın."

5F bunu defterine yazdı. Ve Irie'nin bir an gördüğü görüntü, gerileyip o malum karanlığa karıştı. Irie sınıftan çıkarken, Annalese Hersh ona bir not uzattı ve omuz silkerek onu kendi-

sinin yazmadığını, sadece elden ele geçirenlerden biri olduğunu belirtti. Notta şu yazılıydı: "Yazan William Shakespeare: LETITIA'ya VE BÜTÜN KIVIRCIK SAÇLI KOCA KIÇLI KARILARIMA SONE."

***

Şifre gibi bir ismi olan, P.K. Afro Saç: Tasarım ve Biçimlendirme, Fairweather Cenaze İşleri ile Raakshan Diş Doktorları arasındaydı. Bu pratik yakınlık, Afrika kökenli bir kadavranın kapağı açık tabutuna doğru son yolculuğuna çıkmadan önce, belki de bu üç kurumdan geçtiğini gösteriyor. Randevu için telefon ettiğinizde, Andrea, Denise veya Jackie, size *Jamaika saatiyle on beş otuz* dediği zaman, tabii ki geç gel demek istiyorlardır, ama mezarına uzun yapay tırnaklar ve mizampliyle gitmeye kararlı, kilise-müdavimi buz gibi soğuk bir kadına da çatmış olabilirsiniz. Kulağa tuhaf gelse de, Afro saçlarla Tanrı'nın huzuruna çıkmayı reddeden çok sayıda insan vardır.

Değişmeye ve genleriyle savaşmaya kararlı, kuş yuvasını andıran saçlarını bir eşarpla örtmüş, elini de dikkatle karnının üzerine yerleştirmiş olan Irie, bütün bunlardan habersiz, randevusuna tam on beş otuzda geldi.

"Bir şey mi istedin, canım?"

Düz saç. Dümdüz siyah, uzun, parlak, savrulabilen, arkaya atılabilen, sallanabilen, ellenebilen, arasından parmak geçirilebilen, rüzgârda dağılabilen saç. Bir de kâhkül.

Irie, bütün bunların yerine sadece, "On beş otuz," diyebildi. "Andrea ile."

Kadın cikletini upuzun çekerek, "Andrea bitişikte," diye başıyla Fairweather'ı işaret etti. "Sevgili kaybımızla gırgırını geçiyor. Gel şöyle, otur bekle ve beni meşgul etme. Ne zaman döner, bilmiyorum."

Irie, göbeğini tutmuş, dükkânın ortasında şaşkın şaşkın duruyordu. Kadın ona acıdı, cikletini ağzına soktu ve baştan aşa-

ğı süzdü: Irie'nin kakao rengi teni ile açık renk gözlerini görünce biraz yumuşadı.

"Jackie."

"Irie."

"Bayağı soluk tenlisin! Çiller falan. Yoksa Meksikalı mısın?"

"Hayır."

"Arap?"

"Yarı Jamaikalı, yarı İngiliz."

Jackie sabırla, "*Melez*," diye düzeltti. "Annen beyaz mı?"

"Babam."

Jackie burnunu kırıştırdı. "Genelde tersi olur. Ne kadar kıvırcık? Dur bir bakayım." Irie'nin eşarbına uzandı. Bu kalabalık odada öylece ortaya çıkmaktan korkan Irie, ondan hızlı davranıp eşarbını sımsıkı tuttu.

Jackie dudaklarını emdi. "Görmeden bir şey yapamayız ki!"

Irie omuz silkti. Jackie gülümseyerek başını salladı.

"Daha önce geldin mi?"

"Hayır, hiç gelmedim."

"Ne istiyorsun?"

Irie, Nikki Taylor'ı düşünerek, güvenle, "Düz," dedi. "Düz ve koyu kızıl."

"Deme yaa! Saçını ne zaman yıkadın?"

Irie alınmıştı, "Dün," dedi. Jackie elini onun başına vurdu.

"Yıkamamalısın! Düz saç istiyorsan yıkamamalısın! Hiç kafana amonyak sürdün mü? Şeytan, kafa derinde parti veriyor sanırsın. Delirdin mi? İki hafta hiç yıkama, sonra gel."

Ama Irie'nin iki hafta vakti yoktu. Her şeyi planlamıştı: Hemen o akşam yeni saçlarını topuz yapıp Millat'lara gidecekti, gözlüklerini çıkarıp, saçlarını sallayarak omuzlarına düşürecekti ve Millat şöyle diyecekti: *Niçin bayan Jones, sizi hiç böyle göreceğimi düşünmemiştim... Bayan Jones, siz ...*"

"*Bugün* yaptırmak zorundayım. Ablam evleniyor."

"Peki, Andrea dönünce saçının canına okur, buradan kel çıkmazsan kendini şanslı say. Ama bu da *senin* cenaze törenin

için," diyerek eline bir sürü dergi tutuşturup oturması için bir koltuğu işaret etti.

P.K., erkek ve kadın salonu olarak ikiye bölünmüştü. Erkek bölümünden eski bir müzik setinde çalınan, hiç bitmeyen cızırtılı bir Ragga duyuluyordu; elektrikli tıraş makinesini beceriyle kullanan genç erkekler, kendilerinden birkaç yaş küçüklerinin başının arkasına markalar kazıyordu. ADIDAS, BADMUTHA, MARTIN. Erkek bölümü kahkaha, gevezelik ve eğlence doluydu; bu rahatlık erkek tıraşının en fazla altı pound tutmasından ve en çok on beş dakika sürmesinden kaynaklanıyordu. Basit bir değiş tokuştu ve eğlenceliydi: kulağında elektrikli makinenin vızıltısı, sıcak bir elin sertçe üstünü başını süpürmesi, değişimi seyretmek için öne ve arkaya tutulan bir ayna. Bir beyzbol şapkasının altına gizlenmiş dağınık, karışık ve kabarık saçlarla geliyordun ve kısa bir süre sonra hindistancevizi kokan, saçları bir küfür kadar keskin ve düzgün kesilmiş yepyeni bir adam olarak çıkıyordun.

Bununla karşılaştırıldığı zaman P.K.'nin kadın bölümü ölümcül bir yerdi. Burada, düz ve serbest dökülen saç merakı, her gün kıvırcık Afrikalı saçının inatçı direncine karşı savaş veriyordu; burada amonyak, sıcak maşa, klipsler, tokalar ve bildiğimiz ateş bu uğurda askere alınmıştı ve her kıvırcık saç teline boyun eğdirmek için kıyasıya uğraşıyorlardı.

Havlular kaldırılıp, acıdan zonklayan başlar kurutucudan çıkarıldığı zaman duyulan tek soru, "Düz mü?" idi. "Düz mü, Denise? Jackie, söyle düz mü?"

Beyaz kuaförler gibi çay ikram edip yalakalık yapma, çene çalıp iltifat etme (çünkü onlar müşterilerle değil, çaresiz ve perişan *hastalarla* uğraşıyorlardı) mecburiyeti olmayan Jackie ile Denise, kuşkulu bir homurtuyla kusmuk yeşili penuarı çekip çıkararak, "Olabildiğince düz!" diye karşılık verirlerdi.

Irie'nin önündeki dört kadın dudaklarını kemiriyor, uzun ve kirli bir aynaya dikkatle bakarak düz saçlı görüntülerinin belirmesini bekliyorlardı. Irie asabi bir tavırla, Amerikan zen-

ci saç modeli dergilerini karıştırırken, dört kadın acıyla yüzlerini buruşturarak oturuyordu. Zaman zaman biri diğerine, "Ne kadar oldu?" diye soruyor, diğeri ise iftiharla, "On beş dakika. Ya sen?" diye karşılık veriyordu. "Yirmi iki. Bu boktan şey, yirmi iki dakikadır kafamda. Düz olsa *daha iyi* olur!"

Bu bir ıstırap yarışıydı. Varlıklı kadınların lüks lokantalarda, giderek daha küçük salata sipariş etmesi gibi bir şeydi.

Nihayet bir çığlık duyulur veya biri, "Yetti artık! Kahretsin! Daha fazla dayanamayacağım!" der ve hemen başı suyun altına sokulur ve ne kadar aceleyle yıkansa da bu asla yeterli olmaz (amonyağı saçtan yeterince çabuk çıkartamazsın), usul usul bir ağlama başlardı. İşte tam bu noktada düşmanlık baş gösterir; bazılarının saçı diğerlerinkinden daha kıvırcıktır, bazı Afro saçlar daha dirençlidir ve yok olmazlar. Ve düşmanlık diğer müşterilerden bu acıyı çektirene, kuaföre yönelir, Jackie veya Denise'i sadizm gibi bir şeyle suçlamak doğaldır: Amonyağı yıkarken parmakları yeterince hızlı değildir, suyu boca edecek yerde neredeyse damlatırlar ve bu arada şeytan, kafa derinizi cayır cayır yakarak çılgınca eğlenmektedir.

"Düz mü? Jackie, düz mü?"

Erkek çocuklar bölmeden başlarını uzattılar, Irie başını dergiden kaldırdı. Söyleyecek pek bir şey yoktu. Çoğu düz veya yeterince düzdü. Ama hepsi de ölüydü. Kuru. Uçları kırık. Sert. Bütün canlılığı yok olmuş. Giderek kuruyan bir kadavranın saçı gibi.

Jackie veya Denise, kıvırcık Afrikalı saçının eninde sonunda genetik talimatını yerine getireceğini çok iyi bildiği için, kötü habere felsefi bir yaklaşım katarak, "Olabildiğince düz!" derlerdi. "Şansın varsa üç hafta!"

Girişimlerin başarısızlığına rağmen, sıradaki her kadın sonucun kendisi için farklı olacağını, havlu kaldırıldığı zaman dümdüz, arkaya atılabilen, rüzgârda dağılabilen saçlara sahip olacağını düşünürdü. Irie, diğerleri gibi güvenle dergisine döndü.

Çok beğenilen komedi dizisi *Malika'nın Hayatı*'nın hareketli genç yıldızı Malika, serbestçe dökülen saç modelini nasıl elde ettiğini anlatıyor: "Uçlarını hafifçe *African Queen afro Sheen™* ile yağlayıp her akşam sarıyorum, sonra sabahleyin maşayı ısıtıp..."

Andrea döndü. Dergi elinden çekilip alındı, o engel olana kadar eşarbı hızla başından çıkartıldı ve dört uzun ve zarif tırnak saçının diplerinde dolaşmaya başladı.

Andrea, "Oooooh," diye mırıldandı.

Bu beğeni ifadesi o kadar ender rastlanan bir şeydi ki, diğer bölümdekilerin hepsi görmek için bu tarafa geçtiler.

Denise, "Oooooh," diyerek parmaklarını Andrea'nınkilere kattı. "Çok gevşek."

Kurutucunun altında acıyla kıvranan yaşlıca bir hanım, takdirle başını salladı.

Jackie, alev alev yanan kendi müşterisine aldırmadan Irie'nin saçına uzanarak, "Çok gevşek," diye tekrarladı.

"İşte bu melez saçı. Keşke benimki de böyle olsa. Bu güzelce açılır."

Irie yüzünü buruşturdu, "Ondan *nefret ediyorum*."

Denis ötekilere, "Nefret ediyormuş," dedi. "Yer yer açık kahverengi!"

Andrea, "Bütün sabah bir cesetle uğraştım. Ellerimi yumuşak bir şeye değdirmek iyi olacak," diyerek kendini toparladı. "Düz mü istiyorsun?"

"Evet. Düz. Düz ve kızıl."

Andrea, Irie'nin boynuna yeşil bir penuar bağlayıp onu bir döner koltuğa oturttu. "Kızılı bilemem, şekerim. Aynı günde hem düzeltip hem boyayamam. Saçı öldürür. Ama düzleştiririm, sorun değil. Çok iyi olacak."

P.K. kuaförleri arasında iyi bir iletişim olmadığı için, kimse Andrea'ya, Irie'nin saçını yıkamış olduğunu söylemedi. Kalın beyaz macun halindeki amonyak karışımı başına sürüldükten

iki dakika sonra, o ilk serinlik yerini feci bir yanmaya bıraktı. Deriyi koruyacak kir yoktu ve Irie bağırmaya başladı.

"Daha yeni sürdüm. Düz olmasını istemiyor musun? Gürültüyü kes!"

"Ama canım acıyor!"

Andrea küçümseyici bir tavırla, "Hayat acı verir," dedi. "Güzellik acı verir."

Irie dilini ısırıp otuz saniye daha dayandı, sonra sağ kulağının üstü kanamaya başladı. O zaman zavallı kız bayıldı.

Kendine geldiği zaman başı suyun altındaydı ve tutam tutam dökülen saçları lavabonun deliğine doğru kayıyordu.

Andrea homurdanarak, "Bana söylemen gerekirdi," diyordu. "Temiz olduğunu söylemen gerekirdi. Kirli olması gerekirdi. Bak, işte."

Bak, işte. Beline kadar uzanan saçları şimdi beş altı santim boyundaydı.

Irie hüngür hüngür ağlarken Andrea, "Bak, gördün mü ne yaptın," diye sürdürdü. "Acaba Bay Paul King buna ne diyecek? Bir telefon edeyim, bakalım sana bir kolaylık yapabilir miyiz?"

Bay Paul King, adının ilk harflerinden oluşan P.K.'nin sahibiydi. Elli yaşlarında, iri yarı bir beyazdı ve karısının kredi kartı fazlaları ile Kara Çarşamba günü, birkaç tuğla ve biraz beton dışında, elindeki her şeyi silip süpürmeden önce inşaat işleriyle uğraşırdı. Yeni bir fikir ararken, sabah gazetesinin yaşam sayfasında, siyah kadınların güzellik malzemelerine beyaz kadınlardan beş misli, saçlarına da dokuz misli daha fazla harcadığını okudu. Karısı Sheila'nın tipik bir kadın olduğunu düşününce ağzı sulanmaya başladı. Yerel kütüphanede yaptığı küçük bir araştırma ise milyonlarca pound'luk bir endüstriyi ortaya çıkardı. Paul King daha sonra Willesden High Road'da boş duran bir kasap dükkânını satın aldı, Harlesden kuaför salonunda çalışan Andrea'yı tavladı ve siyahlar için kuaför işletmeye başladı. Hemen başarılı oldu. Dar gelirli kadınların ayda

yüzlerce pound'u saçları için, daha da fazlasını manikür ve diğer güzellik malzemesi için harcamaya hazır olduklarını hayretle gördü. Andrea, işin içinde fiziksel acı olduğunu söylediği zaman bunu biraz eğlendirici bulmuştu. En iyi tarafı da, dava açmaları söz konusu değildi, yanık vakalarının yaşanacağını *biliyorlardı*. Enfes bir işti.

Paul King, Wembley'deki yeni salonunun inşaat gürültüsünü bastırmak için tuğla biçimindeki el telefonuna bağırarak, "Peki, Andrea, ücretsiz olsun," dedi. "Ama bu alışkanlık haline gelmesin."

Andrea iyi haberi ulaştırmak için Irie'ye döndü: "Ziyanı yok, şekerim. Bu bizden olsun."

"İyi ama..." Irie, Hiroşima'yı anımsatan görüntüsüne bakarak yalvardı. "Bir şeyler yap..."

"Eşarbını başına ört, buradan çıkınca sola dön, Roshi Saç Bakımı adlı dükkâna gelinceye kadar ana caddeden aşağı doğru yürü. Bu kartı al ve onlara seni P.K.'nin gönderdiğini söyle. Sekiz kutu 5 numara kızıl pırıltılı siyah saç alıp çabucak buraya dön."

Irie, salya sümük arasında, "Saç mı?" diye sordu. "*Yapay* saç?"

"Aptal kız. Yapay değil. Sahici saç. Başına koyunca senin saçın olacak. Haydi!"

Irie bir bebek gibi ağlayarak P.K.'den ayaklarını sürüye sürüye çıktı; ana caddeden aşağı doğru yürürken vitrinlerdeki aksine bakmamaya çabalıyordu. Roshi Saç Bakımı'na gelince kendini toparlamaya çalıştı, elini karnına koyup kapıyı itti.

Dükkân loştu ve burası da P.K. gibi amonyak ve hindistan cevizi yağı kokuyordu, acı ile keyfin karışımı. Yanıp sönen neon lambasının hafif ışığında Irie, duvarlarda raf olmadığını ve malzemelerin yerde yığınlar halinde durduğunu, tarak, taç ve oje gibi malzemenin ise fiyat etiketleriyle birlikte duvarlara yapıştırılmış olduğunu gördü. Çevrede sergilenen tek şey, kurbanların kafa derileri veya av anıları gibi, tavana çok yakın

odayı çepeçevre dönen bir ipin üzerinde dizilmişti. Saçlar. Dört beş santim arayla dizilmiş uzun saçlar. Hepsinin altında kökenini açıklayan iri kartonlar asılıydı.

2 metre. Doğal Tayland. Düz. Kestane.
1 metre. Doğal Pakistan. Hafif dalgalı düz. Siyah.
5 metre. Doğal Çin. Düz. Siyah.
3 metre. Sentetik saç. Tirbuşon dalgalı. Pembe.

Irie tezgâha yaklaştı. Sari giymiş çok şişman bir kadın, saçları gelişigüzel dibinden kesilmiş bir Hintli kıza yirmi beş pound ödemek için paytak paytak kasaya gidip döndü.

"Lütfen, bana öyle bakma. Yirmi beş çok uygun bir fiyat. O kırık uçlara daha fazla veremezdim."

Kız bir başka dilde ona itiraz etti, tezgâhın üstünde duran saç poşetini alıp gider gibi yaptı ama yaşlı kadın onu elinden kaptı.

"Lütfen, kendini gülünç duruma düşürme. İkimiz de uçlarını gördük. Sana yirmi beşten fazla veremem. Başka yerde daha fazlasını alamazsın. Lütfen," diyerek kızın arkasındaki Irie'ye baktı, "Bekleyen müşterim var."

Irie, kızın gözlerinin kendininki gibi yaşardığını gördü. Bir an sanki donup kaldı, öfkeden hafifçe titriyor gibiydi; kız sonra elini tezgâha vurup yirmi beş pound'unu aldı ve kapıya yürüdü.

Şişman kadın giden kızın arkasından sinir içinde gıdılarını sallayarak, "Teşekkür bile etmiyor," dedi.

Sonra bir yapışkan etiketi kâğıdından sıyırıp saç paketine yapıştırdı. Üstünde, "6 metre. Hint. Düz. Siyah-kızıl," yazılıydı.

"Evet, şekerim. Senin için ne yapabilirim."

Irie, Andrea'nın talimatını tekrarlayıp kartı uzattı.

"Sekiz paket mi? Altı metre eder, değil mi?"

"Bilmem."

"Evet, evet, öyle. Düz mü dalgalı mı istiyorsun?"

"Düz. Dümdüz."

Şişman kadın içinden hesap yaptıktan sonra, biraz önce kızın bıraktığı saç paketini aldı. "Senin aradığın bu. Paketlemeye vaktim olmadı, anlarsın. Ama gerçekten temiz. İster misin?"

Irie tereddüt etti.

"Sen benim dediğime bakma. Uçları kırık değil. Aptal kız hakkından fazlasını almaya çalışıyordu. Bazı insanların basit iktisadi kurallardan haberi bile yok... Saçını kestirmek ona acı geliyor, o da bir milyon pound gibi çılgınca bir şey bekliyor. Saçı çok güzel. Gençken benim de saçım güzeldi." Şişman kadın üst dudağındaki bıyıkları titreten tiz bir kahkaha attı. Kahkahası dindi.

"Andrea'ya otuz yedi elli tuttuğunu söyle. Biz Hintli kadınların saçları güzeldir. Herkes onları ister."

Pusette ikiz çocuklarıyla zenci bir kadın, elinde bir kutu tokayla Irie'nin arkasında bekliyordu. Dudaklarını emdi. Kendi kendine konuşur gibi, "Hepiniz kendinizi Bay Büyükiş sanıyorsunuz," diye mırıldandı. "Bazılarımız Afrikalı saçlarımızla çok mutluyuz, teşekkürler. Zavallı bir Hintli kızın saçını satın almak istemiyorum. Zenci saç malzemesini bir kez de bir zenciden alabilsem ne iyi olurdu. Kendi ticaretimizi kendimiz yönetemezsek bu ülkede nasıl yaşayacağız?"

Şişman kadının dudaklarının çevresindeki deri gerildikçe gerildi. Irie'nin saçını bir torbaya koyup makbuz yazarken makineli tüfek gibi konuşuyor ve kadının sözlerine kulak asmadan ona söyleyeceklerini Irie'ye söyler gibi yapıyordu. "Burada alışveriş yapmaktan hoşlanmıyorsanız, yapmayın. Sizi zorlayan mı var? Hayır, yok. İnsanların kabalığı ne şaşırtıcı. Ben ırkçı değilim ama anlamıyorum, ben bir hizmet veriyorum, hizmet. Hakaret istemiyorum, paranızı tezgâhta bırakıp gidin, hakaret görürsem hizmet vermem."

"Tanrı aşkına, kimse size hakaret etmiyor."

"Düz saç istemeleri benim suçum mu, bazen de daha açık renkte ten istemeleri, Michael Jackson gibi, o da mı benim su-

çum? Bana Dr. Peacock Beyazlatıcısı satmamamı söylüyorlar - Tanrım, yerel gazetelerde kıyameti koparıyor-, sonra satın alıyorlar. Makbuzu Andrea'ya verir misin şekerim, lütfen? Ben de bu ülkedeki herkes gibi hayatımı kazanmaya çalışıyorum. İşte, saçın burada şekerim."

Kadın, Irie'nin yanından uzanıp parayı öfkeyle tezgâha vurdu. "Kahretsin!"

"İstedikleri buysa ben bir şey yapamam, arz ve talep meselesi. Ayrıca kabalığa tahammül edemem. Basit iktisadi kurallar -çıkarken merdivene dikkat et, şekerim- ve sen bir daha lütfen buraya gelme. Gelirsen polis çağırırım. Beni tehdit edemezsin, polis çağırırım."

"Evet, evet, *evet*."

Irie, yol verip kapıyı tuttu, sonra da pusetin kenarından tutarak basamaktan indirmesine yardım etti. Kadın toka kutusunu cebine koydu, bitkin görünüyordu.

"Buradan nefret ederim," dedi. "Ama toka lazımdı."

Irie, "Bana da saç lazımdı," dedi.

Kadın başını salladı, "Saçın *var* ya," dedi.

Beş buçuk saat süren yorucu bir işlemden sonra, başkasının saçını küçük tutamlar halinde Irie'nin kısacık saçıyla birlikte örüp, zamkla yapıştırdıktan sonra, Irie Jones'un uzun, düz kızıla çalan siyah saçları oldu.

Irie, kendi gözlerine inanamayarak, "Düz mü?" diye sordu.

Andrea yaptığı işi beğenerek, "Hem de dümdüz," dedi. "Durmasını istiyorsan onu sıkı sıkı örmelisin. Bırak da şimdi ben öreyim. Böyle gevşek olursa durmaz."

Kendi görüntüsünün büyüsüne kapılan Irie, "Durur," dedi. "Durması gerek."

Millat'ın onu bir kez böyle görmesi yeterliydi. Saçı bozulmadan ona ulaşabilmek için Irie, rüzgârda uçmasın diye saçlarını elleriyle tutarak İkbal'lerin evine kadar yürüdü.

Kapıyı Alsana açtı. "Ah, merhaba. Hayır, burada değil. Dışa-

rıda. Nerede diye sorma, bana bir şey söylemez. Macit'in nerede olduğunu bilmek daha kolay."

Irie hole girdi ve aynadaki aksine gizlice bir göz attı. Hâlâ orada, yerli yerindeydiler.

"Burada bekleyebilir miyim?"

"Tabii. Değişik görünüyorsun, şekerim. Zayıfladın mı yoksa?"

Irie mutluluktan uçuyordu. "Saçımı yaptırdım."

"Ah, evet... haber spikerine benziyorsun. Çok güzel. Oturma odasına geçsene. Allenin Yüz Karası Yeğenim ile arkadaşı da orada, ama sen onlara aldırma. Benim mutfakta işim var, Samet de bahçede çalışıyor, onun için fazla gürültü yapmayın."

Irie oturma odasına yürüdü. Neena yaklaşan hayaleti görünce, "Kahrolası," diye bağırdı. "Bu kahrolası hal de ne böyle?"

Çok güzel görünüyordu. Kıvırcık değil, düz görünüyordu. Güzeldi.

"Bir garip görünüyorsun! Maxine, şunun haline bak! Tanrı adına, Irie, ne yapmaya çalışıyorsun?"

Bu belli değil miydi? Düz. Dümdüz, arkaya atılabilen saç.

"Yani büyük plan neydi? Zenci Meryl Streep?" Neena bir çekyat gibi kapandı ve deliler gibi güldü.

Alsana, "Ailenin Yüz Karası Yeğenim," diye mutfaktan seslendi. "Dikiş dikkat ister. Bayan Koca Ağız, lütfen çeneni kapa!"

Neena'nın "haylaz arkadaşı" veya Neena'nın kız arkadaşı olarak bilinen Maxine, porselen gibi güzel yüzlü, koyu renk gözlü, gür kahverengi dalgalı saçlı, incecik, seksi bir kızdı. Irie'nin garip görünen kâhküllerini çekerek, "Sen ne yaptın? Ne *güzel saçların* vardı. Kıvırcık ve çılgındı. Harikûladeydi."

Irie bir an konuşamadı. Muhteşem görünmediğine ihtimal bile vermiyordu.

"Saçımı kestirdim. Bunun nesi var?"

Neena, "Ama bu *senin* saçın değil ki! Bu, çocukları için pa-

raya ihtiyacı olan, baskı altında yaşayan, zavallı bir Pakistanlı kadının saçı," diyerek çekti ve bir avuç dolusu saç elinde kaldı. "KAHRETSİN!"

Neena ile Maxine yeniden isteri krizine girdiler.

Irie, "Yeter, *kesin* artık," diyerek bir koltuğa oturup, dizlerini çenesinin altına çekti. İlgisiz davranmaya çalışarak, "Peki... şey... Millat nerede?" diye sordu.

Neena hayretler içinde, "Bütün bunlar onun için mi?" diye sordu. "Benim kuş beyinli kuzenim için mi?"

"Hayır. Kapa çeneni."

"Burada değil. Yeni bir kuş bulmuş. Doğu blokundan, tahta gibi dümdüz karınlı bir jimnastikçi. Hiç fena değil, harika göğüsleri var ama poposu dümdüz. Adı... adı?"

Maxine başını bir an *Top of the Pops* dergisinden kaldırıp, "Stasia," dedi. "Ya da öyle bir şey."

Irie, Samet'in en sevdiği koltuğunun bozuk yayları arasına iyice gömüldü.

"Irie, sana biraz öğüt vereyim mi? Seni bildim bileli kaybolmuş bir köpek gibi o çocuğun peşinde dolaşıyorsun. O bu arada herkesle, senden başka *herkesle* yattı. Benimle bile yattı, üstelik ben onun kahrolası kuziniyim."

Maxine, "Benimle de," dedi. "Üstelik ben böyle eğilimleri olan biri değilim."

"Seninle niçin yatmadığını hiç düşündün mü?"

"Çünkü ben çirkinim. Şişmanım. Saçlarım da kıvırcık."

"Kahrolası, hayır. Çünkü senden başka kimsesi *yok*. Sana *ihtiyacı* var. Sizin ikinizin bir tarihiniz var. Sen onu gerçekten *tanıyorsun*. Baksana onun aklı ne kadar karışık. Bir gün Allah aşağı, Allah yukarı diye konuşuyor, bir dakika sonra iri göğüslü sarışınlardan, Rus jimnastikçilerden, esrar çekmekten başka şey düşünmüyor. Kıçını dirseğinden ayırt edemiyor. Tıpkı babası gibi. Kim olduğunu bilmiyor. Ama *sen* onu tanıyorsun, en azından biraz, onun her yönünü biliyorsun. Ve onun sana ihtiyacı var. Sen farklısın."

Irie gözlerini devirdi. Bazen insan farklı olmak ister. Ama bazen de, herkes gibi olmak için, başındaki saçı bile feda etmeye hazırdır.

"Irie, bak, sen akıllı bir kızsın. Ama sana her çeşit boku öğretmişler. Sen kendi kendini yeniden eğitmelisin. Kendi değerini anla, bu kölevari hayranlıktan vazgeç ve yaşamaya başla, Irie. Bir kız ya da bir oğlan bul, ama kendine bir hayat kur."

Maxine tatlı bir sesle, "Çok seksi bir kızsın," dedi.

"Evet, öyle."

Neena, Maxine'nin saçını şefkatle karıştırıp onu öptü. "Ona güvenebilirsin, kızlara çok düşkündür," dedi. "Ama gerçek şu ki, o Barbara Streisand saç modeli bir boka yaramıyor. Afro harikaydı. Çılgındı. *Senin* tipindi."

Birden Alsana elinde bir koca tabak dolusu bisküvi ve kuşku dolu bakışlarla kapıda belirdi. Maxine ona bir öpücük yolladı.

"Irie, bisküvi ister misin? Gel, bisküvi ye. Mutfakta benimle otur."

Neena inledi. "Teyzeciğim, paniğe kapılma. Onu Sappho'nun kültüne almıyoruz."

"Ne yaptığınız beni *ilgilendirmiyor*. Ne yaptığınızı bilmiyorum. Böyle şeyleri öğrenmek de *istemiyorum*."

"*Televizyon* seyrediyoruz."

Madonna, televizyon ekranında ellerini koni biçimindeki iki göğsünün çevresinde dolaştırıyordu.

Alsana, Maxine'e dik dik bakarak, "Eminim çok güzeldir," dedi. "Irie, bisküvi?"

Maxine işveyle gür kirpiklerini kırpıştırarak, "Ben de bisküvi *istiyorum*," dedi.

"Eminim, istiyorsundur." Alsana şifreyi çözerek, ağır ağır ve imalı konuştu: "Ama *senin* istediğinden bende yok."

Neena ile Maxine, yine deliler gibi gülmeye başladılar.

"Irie?" Alsana yüzünü buruşturarak mutfağı işaret etti. Irie onun peşinden çıktı.

Yalnız kaldıkları zaman Alsana, "Ben de herkes kadar liberalim," dedi. "Ama neden bu kadar çok güldüklerini ve her şeyi alaya aldıklarını anlamıyorum. Eşcinselliğin bu kadar eğlenceli olduğunu sanmıyorum. Heteroseksüellik kesinlikle değil."

Bahçeden gelen Samet ifadesiz bir yüzle, "O sözcüğü bu evde bir daha duymak istemiyorum," diyerek bahçe eldivenlerini masaya koydu.

"Hangisini?"

"İkisini de. Ben burada doğru düzgün bir ev yönetmeye çalışıyorum."

Samet masada birinin oturduğunu fark etti, bunun gerçekten Irie Jones olduğuna karar verdi ve ikisinin ne zamandır oynadığı oyunu başlattı. "Merhaba, Bayan Jones. Babanız nasıl?"

Repliğini alan Irie omuz silkti. "Sen onu bizden daha çok görüyorsun. Tanrı nasıl?"

"Çok iyi, teşekkür ederim. Benim işe yaramaz oğlumu yakınlarda gördün mü?"

"Hayır."

"Ya iyi oğlumu?"

"Yıllardır hayır!"

"İşe yaramaz oğlumu gördüğün zaman ona işe yaramaz bir oğul olduğunu söyler misin?"

"Elimden geldiğince, Bay İkbal."

"Tanrı seni korusun."

"Çok yaşayın!"

Samet, "Şimdi izninizle," diyerek buzdolabının üstünden seccadesini alarak, odadan çıktı.

Samet'in oyunu her zamanki gibi hevesle oynamadığını fark eden Irie, "*Onun* nesi var?" diye sordu. "Sanki *üzgün* gibi."

Alsana iç geçirdi. "Evet, *üzgün*. Her şeyi berbat ettiğini düşünüyor. Her şeyi berbat ettiği çok doğru, iyi ama ilk taşı atan kim olacak, falan filan. Sürekli namaz kılıyor. Ama gerçeklerle yüzleşmiyor: Millat'ın nasıl insanlarla dolaştığını ancak Tanrı bilir, hep beyaz kızlarla birlikte, Macit de..."

Irie ilk sevgilisini, ışıltılı bir mükemmellik halesiyle çevrelenmiş olarak hatırladı; bu hayal, Millat'ın yıllardır onda yarattığı düş kırıklıklarından doğmuştu.

"Niye, Macit'in nesi var?"

Alsana kaşlarını çattı ve en üstteki mutfak rafından bir zarf alıp, Irie'ye uzattı. Irie zarfın içindeki mektupla fotoğrafı çıkardı.

Fotoğrafta, artık uzun boylu, iyi yetişmiş bir genç adam olan Macit görünüyordu. Saçları kardeşininki gibi simsiyahtı ama öne taranmamıştı. Soldan ayrılıp, yapıştırılarak sağ kulağının arkasına taranmıştı. Tüvit bir takım giymişti ve kravata benzeyen -insan emin olamıyordu çünkü fotoğraf pek iyi değildi- bir şey takmıştı. Bir elinde büyük bir hasır şapka vardı. Diğer eliyle de ünlü Hint yazar Sir R.V. Sarasvati'nin elini tutuyordu. Sarasvati baştan aşağı beyazlar giymişti, başında geniş kenarlı bir şapka, diğer elinde ise gösterişli bir baston tutuyordu. İkisi de hallerinden memnun gülümsüyordu, biraz sonra birbirlerinin sırtına dostça vuracakmış veya az önce bunu yapmış gibi görünüyorlardı. Öğlen güneşi, fotoğrafın çekildiği Dakka Üniversitesi'nin merdivenlerinde parlıyordu.

Alsana baş parmağıyla resimdeki bir lekeyi sildi. "Sarasvati'yi tanıyor musun?"

Irie başını salladı. Mecburi okuma listesi: *A Stitch in Time*, yazan R.V. Sarasvati. İmparatorluğun son günlerinin acı tatlı bir hikâyesi.

"Samet, Sarasvati'den nefret eder. Onun sömürge artığı, İngilizlerin kıç yalayıcısı olduğunu söyler."

Irie mektuptan rastgele seçtiği bir paragrafı yüksek sesle okumaya başladı:

> *Anlayabileceğiniz gibi, güzel bir mart günü, Hindistan'ın en iyi yazarıyla tanışma şansına eriştim. Bir yazı yarışmasını kazanınca (yazımın başlığı: "Bangladeş... Nereye Yönelebilir?") ödülümü almak için Dakka'ya gitmiştim*

(bir belge ile küçük bir ikramiye). Ödülü üniversitede yapılan bir törende, büyük yazarın elinden aldım. Benden hoşlandığını söylerken onur duyuyorum ve birlikte çok hoş bir akşamüstü geçirdik; baş başa keyifle çay içtikten sonra Dakka'nın daha güzel yerlerinde yürüyüş yaptık. Uzun sohbetimiz sırasında Sir Sarasati zekâmı beğendi, hatta (bunlar onun sözleri) "birinci sınıf bir genç adam" olduğumu söyledi; bu sözü hep hatırlayacağım! Geleceğimin hukuk eğitiminde, üniversitede, hatta onun mesleği olan edebiyatta olabileceğini söyledi! Ona ilk sözü edilen mesleği seçmek istediğimi söyledim ve uzun bir süredir Asya ülkelerinin, hukukun hüküm sürdüğü, halkın felaketlere karşı hazırlıklı olduğu ve bir çocuğun, düşen bir vazo(!) tarafından tehdit edilmediği mantıklı yerler haline getirmek istediğimi söyledim. Ona kara kaderimiz olan doğal afetlerle başa çıkmak için yeni yasalar ve uygulamalar gerektiğini söyledim. Ama o, "Kader değil," diye düzeltti. "Biz Hintliler, Bengalliler ve Pakistanlılar çoğu zaman ellerimizi açıp tarihin yüzüne, Kader! diye bağırırız. Ama çoğumuz eğitimsiz, çoğumuz bu dünyayı anlamaz. İngilizler gibi olmalıyız. İngilizler kaderle ölümüne savaşırlar. Onlara duymak istediklerini söylemiyorsa tarihe kulak asmazlar. Biz, Böyle olması gerekti! deriz. Oysa öyle olması gerekmez." Bu büyük adamdan bir akşamüstü boyunca öğrendiklerim...

"Hiçbir şey öğrenemez!"

Samet hızlı adımlarla mutfağa döndü ve çaydanlığı ocağın üstüne fırlattı.

"Hiçbir şey bilmeyen bir adamdan hiçbir şey öğrenemez! Hani, sakalı nerede? Tespihi nerede? Alçakgönüllüğü nerede? Allah fırtına çıkacak derse, fırtına çıkar. Deprem derse deprem olur. Tabii ki öyle olması gerekir! Ben bunu anlasın diye onu oraya gönderdim; âciz yaratıklar olduğumuzu ve kontrolün

bizde olmadığını anlasın diye. İslam'ın anlamı nedir? Kelimenin anlamı nedir? *Teslim oluyorum*. Allah'a teslim oluyorum. Ona teslim oluyorum. Bu benim hayatım değil, onun hayatı. Benim hayatım dediğim şeyle, o istediğini yapar. Tabii ki dalgaların arasında yuvarlanıp duracağım ve yapacak bir şey olmayacak. Hiçbir şey! Doğa da Müslüman, çünkü Yaradan'ın koyduğu kurallara itaat ediyor."

"Samet Maya, bu evde vaaz veremezsin! Bunu yapabileceğin yerler var. Camiye git ama bunu mutfakta yapma, burada yemek yenir..."

"Ama biz kendiliğinden itaat etmeyiz. Hile yaparız, biz insanlar hilekâr yaratıklarız. İçimize şeytan girmiş, özgür irade. Oysa itaat etmeyi *öğrenmeliyiz*. İşte, ben çocuğum Macit Mahfuz Mürşit Mübtazim İkbal'i bunu öğrensin diye oraya gönderdim. İngiliz yönetimine tapan yaşlı bir Hindu nonoş onu zehirlesin diye değil."

"Belki Samet Maya, belki de değil."

"Alsana yapma, seni uyarıyorum..."

"Hadi oradan sen de," diyerek Alsana, sumo güreşçisi gibi yedek lastiklerini çevresinde şöyle bir toparladı. "Kontrol bizde değil diyorsun, ama sen her şeyi kontrol etmek istiyorsun! Bırak, Samet Maya. Çocuğun yakasını bırak. O ikinci kuşaktan -burada doğdu-, tabii ki her şeyi farklı yapacak. Her şeyi planlayamazsın. Bu kadar kötü olan ne, âlim olmayacak, ama iyi bir eğitim aldı, temiz bir çocuk!"

"Senin, oğlundan beklentilerin bu kadar mı? Yalnızca temiz olması yeterli mi?"

"Belki Samet Maya, belki..."

"Bana ikinci kuşak lafı etme! Tek kuşak vardır! Bölünemez! Ebedi!"

Tartışmanın ortasında bir ara Irie mutfaktan çıkıp ön kapıya yürürdü. Holdeki aynanın çizik ve lekelerinde bir an kendi hazin görüntüsünü yakaladı. Diana Ross ile Engelbert Humperdinck'in aşk çocuğuna benziyordu.

Alsana'nın kavganın heyecanıyla, "*Kendi yanlışlarını yapmalarına izin vermelisin...*" diyen sesi, mutfak kapısının ucuz tahtasından geçip, Irie'nin elleriyle başkasının saçlarını başından yolarken, kendi görüntüsünü seyrettiği hole erişiyordu.

***

Bütün okullar gibi Glenard Oak Okulu'nun da karmaşık bir coğrafyası vardı. Labirenti andıran bir planı olduğundan değil. İki basit aşamada inşa edilmişti, ilk olarak 1886'da çalışma kampı olarak yapılmıştı (sonuç: Büyük, kırmızı, devasa bir bina, Victoria Dönemi'ne ait bir tımarhane), daha sonra da 1963'te okula çevrilince (sonuç: Gri abide, Cesur Yeni Belediye Binası) bazı eklemeler yapılmıştı. Sonra bu iki dev bina 1974'te tüp şeklinde kocaman bir yaya köprüsüyle birleştirilmişti. Ama bu köprü, ne bu iki binayı birleştirmeye ne de öğrencilerin parçalanıp gruplaşma eğilimini bozmaya yetiyordu. Okul, bin çocuğun tek bir Latince etiket (okul kodu: *Laborare est Orare*. Çalışmak İbadettir) altında birleştirilemeyeceğini, bedelini ödeyerek öğrenmişti: Çocuklar, işeyen kediler veya toprağı kazan köstebekler gibi, alan içinde alanı işaretleyerek her bölüme kendine özgü kurallar, inançlar ve yasalar koymuştu. Bütün engellemelere karşın okulda bölümler, takılınan yerler, tartışmalı alanlar, uydu devletler, acil durum bölgeleri, varoşlar, girintiler, adalar vardı. Haritalar yoktu ama aklıselim, örneğin çöp bidonlarıyla el sanatları bölümü arasındaki alana bulaşmamanızı söylerdi. Burada kazalar olmuştu (en ünlüsü, başı mengeneye sıkıştırılan garip Keith) ve burayı kontrol altında tutan cılız ve güçlü çocuklara bulaşmaya gelmezdi; onlar arka ceplerinde tabanca taşır gibi saldırgan akşam gazeteleri taşıyan, kaba adalete inanan şişman adamların sıska çocuklarıydı; *cana can, onları asmaya değmez.*

Bunun karşısında: Banklar, üç tane yan yana. Bunlar, çok çok küçük miktarlarda uyuşturucunun el altından satıldığı yerdi. 2,50 poundluk marihuana gibi şeyler, bunlar o kadar kü-

çüktü ki, kalem kutusunda kaybolur veya silgi kırıntısı sanılabilirdi. Veya dörtte bir Ecstacy hapı ki, bu da daha çok dinmeyen âdet sancılarını hafifletmeye yarardı. Enayiler de arkada, tiyatro bölümünün arkasındaki çukurda içilip yutulacak birinci sınıf uyarıcı niyetine yasemin çayı, bahçe çimi, aspirin, anason şekeri, un gibi şeyler satın alabilirdi. Duvarın içbükey kısmı, doğru yerde dururlarsa, sigara bahçesinde (on altı yaşındakilerin deliler gibi sigara içebildikleri beton bir alan, hâlâ *böyle* okullar kaldı mı?) sigara içemeyen küçükleri öğretmenlerin görüş alanından uzak tutardı. Tiyatro çukurundan uzak durmak gerekirdi. On iki, on üç yaşlarındaki bu gözüpek tiryakiler hiçbir boktan çekinmezdi. *Sahiden* hiçbir boka sizin sağlığınıza, kendi sağlıklarına, öğretmenlere, ebeveynlere, polisealdırmazlardı. Sigara içmek onların evrene verdikleri tepki, *varlık nedenleriydi.* Sigaraya hayranlardı. İçim farkından ve markadan anlamazlardı, sigara olsun da ne olursa olsun. Meme emen bebekler gibi sigaralarını içer, bitince de izmariti yaşlı gözlerle çamura gömerlerdi. Kahrolası sigaraya deli olurlardı. Sigara, sigara, yine sigara. Sigara dışında ilgilendikleri tek şey politikaydı, tam olarak söylemek gerekirse, sigaraya sürekli zam yapan şu kahrolası sefil maliye bakanıydı. Çünkü asla yeterli paraları ve sigaraları olmazdı. Dilenmek, aşırmak, koparmak ve otlakçılıkta usta olmak gerekliydi. En çok başvurulan numara, bir haftalık harçlığı sigaraya yatırıp herkese sigara dağıtmak ve ayın sonuna kadar sigarası olanlara, onlara sigara verdiğini hatırlatıp otlamaktı. Ama bu tehlikeli bir girişimdi. En iyisi hiç hatırlanmayacak bir yüze sahip olmaktı, bir sigara kopardıktan beş dakika sonra tekrar geldiğinde tanınmamaktı. En iyisi önemsiz bir kişilik geliştirmek, Mart, Jules veya Ian adında fark edilmeyen bir tip olmaktı. Aksi takdirde merhamete ve *paylaşıma* başvurmak zorunda kalırdınız. Bir sigara binlerce şekilde bölünebilirdi. Bu şöyle yapılırdı: Biri (kim gerçekten bir paket sigara satın almışsa) sigarasını yakar. Biri "yarım" diye seslenir. Yarıya gelince sigara ona veri-

lir. Sigara ikinci kişiye erişir erişmez "üçte bir", sonra da "gerisi" (bu üçte birin yarısıdır), sonra "izmarit" sesleri duyulurdu. Eğer hava soğuksa ve sigara içme ihtiyacı dayanılmazsa "dibi" denirdi. Ama dibi yalnızca çaresizler içindi; bu, sigaranın sonundaki çizginin, markanın ve izmarit denilebilecek şeyin de ötesindeydi. Dibi, tütün sayılmayacak izmaritin sararmış bölümü, ciğerlerde saatli bomba gibi biriken, bağışıklık sistemini yok eden, kalıcı burun akıntısı ve nezle yaratan maddeydi. İnci gibi dişleri sarartan maddeydi.

Glenard Oak'ta herkes çalışıyordu; Babil Kulesi gibi değişik dillerde konuşan, akla gelebilecek her sınıftan, her renkten çocuk, her biri kendi hummalı köşesinde, hiç durmayan ağızlarından gökteki tanrılara adanan sigara dumanını sunuyorlardı (Brent Okulları Raporu, 1990, 67 değişik din, 123 değişik dil).

Çalışmak İbadettir:

Ahmaklar havuz kenarında, kurbağaların cinsel yaşamını izliyor,

Müzik bölümündeki havalı kızlar Fransız şarkıları söylüyor, yarım yamalak Latince konuşuyor, üzüm perhizi yapıp lezbiyen içgüdülerini bastırıyorlar,

Şişko çocuklar cimnastik salonunun koridorunda çalışıyor,

Heyecanlı kızlar edebiyat bölümünün önünde cinayet romanları okuyor,

Hintliler, futbol sahasında tenis raketiyle, kriket oynuyor,

Irie Jones, Millat İkbal'i arıyor,

Scott Breeze ile Lisa Rainbow tuvalette düzüşüyor,

Joshua Chalfen, cin, mürver ağacı ve cüce, fen bölümünün arkasında *Cinler ve Cadılar* oynuyor,

Ve herkes, herkes sigara, sigara, sigara içiyor, harıl harıl sigara dileniyor, sigarasını yakıyor, dumanını içine çekiyor, izmaritleri topluyor, onları tekrar yakıyor ve değişik kültürlerden ve dinlerden insanları bir araya getirmekteki bu güçlerini, daha çok da sigara tüttürmenin keyfini kutluyorlar -*Bir sigara*

versene, hadi bir tane de bana-, baca gibi tütüyorlar ve sonunda çevreye öyle bir duman çöküyor ki, 1886'da burası çalışma kampıyken bacaları temizleyenler şimdi gelseler hiç şaşırmayacaklar.

Irie sisin içinde Millat'ı arıyordu. Basketbol sahasına, sigara bahçesine, müzik bölümüne, kafeteryaya, erkek ve kız tuvaletlerine ve okulun arkasında başlayan mezarlığa bakmıştı. Onu uyarmak zorundaydı. Bugün, okul ve yerel karakol personelinin ortak çalışmasıyla, yasadışı sigara ve esrar içenleri yakalamak için bir baskın yapılacaktı. Sismik gürültüler vahiy meleği Archie'den gelmişti; onun telefon görüşmesini dinleyip Okul Aile Birliği'nin kutsal sırlarını öğrenmişti. Irie şimdi, sismoloğunkinden çok daha önemli bir görev üstlenmişti; o şimdi, depremin gününü ve saatini (bugün saat 14:30'da) ve gücünü (muhtemelen okuldan atılma) ve kimin fay hattında kurban edileceğini bildiği için, adeta bir peygamber gibiydi. Onu kurtarmalıydı. Titreyen göbeğini tutmuş, beş altı santimlik afro saçları ter içinde, okulun çevresinde adını seslenerek dolaşıyor, gördüklerine onu soruyor ve olabileceği her yeri arıyordu, ama o, Cokney çocukların, havalı kızların, Hint müfrezesinin veya zenci çocukların yanında değildi. Sonunda fen bölümüne doğru yürüdü; bu, eski çalışma kampının bir bölümüydü ve okulun en çok sevilen gözden ırak köşelerinden biriydi. Dipteki duvarla Doğu duvarı arasında otuz metre kadar çimenlik bir alan vardı ve yasadışı işlerle ilgilenen öğrencileri burada kimse göremezdi. Güneşli ve serin, güzel bir sonbahar günüydü, burası doluydu; Irie bademcik-tenisi/el peşrevi şampiyonalarının arasından güçlükle geçti; Joshua Chalfen'in *Cinler ile Cadılar* oyununun ("Hey, önüne bak! Ölüm Mağarası'na dikkat et!") üstünden atladı; tiryakilerin sık safları arasında kendine yol açarak ilerledikten sonra, bütün hepsinin ortasında, sessizce esrar içerken, uzun boylu kocaman sakallı bir adamı dinleyen Millat'ı buldu.

"Mill!"

"Şimdi olmaz, Jones."

"Ama Mill!"

"Lütfen, Jones. Bu Hifan. Eski bir arkadaş. Onu dinlemeye çalışıyorum."

Uzun boylu çocuk Hifan, konuşmasına ara vermemişti. Akarsu gibi derin ve yumuşacık bir sesi vardı, kaçınılmaz ve kesintisiz konuşmasını bölmek için Irie'nin aniden ortaya çıkmasından, hatta yerçekiminden bile daha güçlü bir etken gerekliydi. Şık siyah takım elbise, beyaz gömlek ve yeşil papyon kravat takmıştı. Göğüs cebinde ufak bir arma işlenmişti, iki elin koruduğu alev ve altında görülmeyecek kadar küçük bir şey daha vardı. Millat'dan büyük olmamasına rağmen gür saçı ve sakalı onu daha büyük gösteriyordu.

"... bu yüzden marihuana insanın yeteneklerini, gücünü zayıflatıyor ve bu ülkedeki en iyi adamlarımızı elimizden alıyor; Millat, senin gibi liderlik yetenekleri olan, insanları ellerinden tutup kaldırabilen adamları. Buhara'da bir hadis var, bölüm dört, sayfa iki: *Toplumun en değerli insanları benim çağdaşlarım ve beni destekleyenlerdir.* Sen benim çağdaşımsın, Millat, beni destekleyenlerden biri olman için de dua ediyorum; Millat bir savaş yaşıyoruz, bir savaş."

Vurgulamak veya nefes almak için durmaksızın konuşuyor, sözcükler ağzından bal akar gibi birbirinin ardından dökülüyordu; insan neredeyse cümlelerinin içine girebilir ve orada uykuya dalabilirdi.

"Mill. *Mill.* Çok önemli."

Millat, esrardan mı, Hifan'ın yüzünden mi bilinmez, hafif uykulu gibiydi. Kolunu tutan Irie'yi silkelemeye çalışarak, onları tanıştırmayı denedi. "Irie, Hifan. Bir ara birlikte takılırdık. Hifan..."

Hifan bir adım attı, Irie'nin yanında bir çan kulesi gibi dikildi. "Seninle tanıştığıma sevindim. Benim adım Hifan."

"Çok iyi. *Millat.*"

"Irie yaa, ne var. *Bir an* için kessene şunu." Esrarı ona uzattı. "Onu dinlemeye çalışıyorum, tamam mı? Hifan hocadır. Takım elbisesine baksana... gangster modası!" Millat bir parmağını Hifan'ın yakasına sürünce, Hifan boş bulunup memnuniyetle gülümsedi. "Gerçekten Hifan, müthiş görünüyorsun. Gıcır gıcır."

"Öyle mi?"

"Bu birlikte takıldığımız eski günlerde giydiklerinden çok daha iyi. Kilburn günlerinde. Bradford'a gittiğimiz günü hatırlıyor musun?"

Hifan kendini toparladı. Yine o kararlı dindar yüz ifadesini takındı. "Korkarım Kilburn günlerini hatırlamıyorum. O zamanlar cehaletten bazı şeyler yaptım. O başka biriydi."

Millat çekinerek, "Tabii ya," dedi. "Tabii."

Millat, Hifan'ın omzuna sıkı bir yumruk indirdi, Hifan ise direk gibi kımıldamadan durdu.

"Demek kahrolası manevi bir savaş var, bu kahrolası bir çılgınlık! Bu kahrolası ülkede sesimizi çıkarmanın zamanı geldi. Senin takımın adı neydi?"

Hifan gururla, "Ben Ebedi ve Muzaffer İslam Devletinin Koruyucuları'nın Kilburn grubundayım," dedi.

Irie derin bir nefes aldı.

Millat, "Ebedi ve Muzaffer İslam Devletinin Koruyucuları" *(Keepers of the Eternal and Victorious Islamic Nation)* diye tekrarladı. Etkilenmişti. "Bu dehşetli bir isim. Kıça inen bir kungfu tekmesi gibi dehşetli bir tınısı var."

Irie kaşlarını çattı, "KEVIN mi?"

Hifan, iki elin arasındaki alevin altında küçücük işlenmiş baş harfleri işaret ederek, ciddi bir sesle, "Baş harflerin bir araya getirilmesiyle ortaya bir sorun çıktığının farkındayız," dedi.

"Ufak bir sorun."

"Ama isim Allah'ın ve değiştirilemez... Sözüme devam etmem gerekirse: Millat, dostum, sen Cricklewood bölgesinin başına geçebilirsin..."

"Mill."

"İçinde bulunduğun feci karmaşa yerine, hükümetler tarafından siyah ve Asyalı toplulukları *yatıştırmak* uğruna, *gücümüzü azaltmak* için özellikle ithal edilen bu ilaçlara bağımlı olacağına, benim gibi olabilirsin."

Millat hüzünle, "Evet ama," dedi. "Ben olaya öyle bakmıyorum. Ama belki de öyle bakmak gerek."

"Mill."

"Jones, *kes artık*. Burada tartışıyoruz, görüyorsun. Hifan, şimdi hangi okuldasın dostum?"

Hifan gülümseyerek başını salladı. "Bir süre önce İngiliz eğitim sistemini terk ettim. Ama eğitimim bitmiş sayılmaz. Sana Tebrizi'den bir hadis okuyayım, 220 sayılı hadis: *Bilgi aramaya çıkan kişi geri dönene kadar Allah'ın hizmetinde sayılır ve..."*

Irie, Hifan'ın ağzından bal akar gibi akan sesinin arasında, "Mill," diye fısıldadı. *"Mill."*

"Kahretsin. Ne var? Hifan, dostum özür dilerim, bir dakika."

Irie elindeki esrarlı sigaradan bir nefes çekip haberi verdi. Millat içini çekti. "Irie, onlar bir kapıdan girerken biz diğerinden çıkarız. Büyük iş değil. Her zamanki iş. Tamam mı? Şimdi neden gidip diğer çocuklarla oynamıyorsun? Burada önemli bir iş konuşuyoruz."

Hifan elini uzatıp onu baştan aşağı süzerek, "Seninle tanıştığıma sevindim, Irie," dedi. "Böyle sade giyinmiş, kısa saçlı bir kız görmek insanı rahatlatıyor. KEVIN bir kadının, Batı cinselliğinin erotik fantazilerine uymak zorunluğunu hissetmemesi gerektiğine inanıyor."

"A şey, evet. Teşekkür ederim."

Irie kafayı bulmuştu, kendine acıyarak duman duvarının arasından geçip, Joshua Chalfen'in *Cinler ile Cadılar* oyununun üsünden tekrar atlayarak geri döndü.

"Hey, burada oyun oynamaya çalışıyoruz!"

Bastırılmış öfkeyle dopdolu olan Irie, hızla ona döndü. "NE OLMUŞ?"

Joshua'nın şişman, koca kafalı ve sivilceli arkadaşı korkuyla geriledi. Ama Joshua ödün vermedi. Okulun sözümona orkestrasında ikinci viyola çalan Irie'nin arkasında obua çalıyordu ve sık sık onun garip saçlarını, geniş omuzlarını seyretmiş ve onunla bir şansı olabileceğini düşünmüştü. Zekiydi, çirkin de sayılmazdı ve bütün vaktini birlikte geçirdiği o çocuğa rağmen, hınzır bir tarafı vardı. Hintli çocuk. Kız hep onun peşindeydi ama ona *benzemiyordu*. Joshua Chalfen onu *kendine yakın* buluyordu. Joshua, onun doğuştan sahip olduğu bazı yönlerini gün ışığına çıkartabilirdi. Şişmanlar diyarından kaçan bu uyanık göçmen inanılmayacak kadar zekiydi. Başka bir ülkeye gitmek için, gerçek halkından çılgınlar gibi kaçarken Caldor dağlarına tırmanmış, Leviathrax Nehri'nde yüzmüş ve Duilwen uçurumuna göğüs germişti.

"Sana *söylüyorum*. Golthon ülkesine ayağını basmakta kararlı görünüyorsun. Bizimle oynamak ister misin?"

"Hayır, seninle oynamak istemiyorum lanet olası! Seni tanımıyorum bile."

"Joshua Chalfen. Manor İlkokulu'ndaydım. İngilizce dersinde aynı sınıftayız. *Ayrıca* orkestra dersinde de beraberiz."

"Hayır, *değiliz*. Ben orkestradayım. Sen orkestradasın. Ama hiçbir anlamda *beraber* değiliz."

Kelime oyunlarına bayılan Cin, Mürver Ağacı ve Cüce buna güldü. Hakaretler Joshua'ya vız gelirdi. Joshua, hakaretlere tahammül etmekte Cyrano de Bergerac kadar iyiydi. O kadar çok hakarete uğramıştı ki (sevdiklerinden gelenler *Chalfen Şişkosu, Hoş Josh, Kıvırcık Saçlı Josh*, diğerlerinden gelenler *Lanet Olası Hippi, Kıvırcık Piç, Bok Yiyen*), kahrolası hayatı boyunca sonu gelmeyen hakaretlerle karşılaşmış ama buna dayanabilmiş ve kendinden emin, karşı tarafa geçmişti. Bir hakaret, yoluna atılan bir çakıltaşından başka bir şey değildi ve sadece onu atanın entelektüel düşkünlüğünü kanıtlardı. O ise aldırmadan yoluna devam ederdi.

"Saçına ne yaptıysan güzel olmuş."

"Esrar mı çektin?"

"Hayır, kısa saçlı kızlardan hoşlanırım. O androjen hava hoşuma gider. Ciddi söylüyorum."

"Kahrolası senin sorunun ne?"

Joshua omuz silkti. "Sorunum yok. Freud'un temel kuramına biraz ilgi duyan herkes sorunu olanın sen olduğunu hemen anlar. Bütün bu saldırganlık nereden kaynaklanıyor? Esrarın insanı rahatlattığını sanırdım. Bir nefes çekebilir miyim?"

Irie elindeki esrarlı sigarayı unutmuştu. "Ah, evet, peki. Hep içer misin?"

"Bazen."

Cüce, Mürver Ağacı ve Cin, bazı homurtular ve gurultular çıkardı.

Irie, "Tabii," diyerek sigarayı ona uzattı.

"Irie!"

Bu, Millat'tı. Koşarak Irie'de kalan esrarlı sigarasını almaya geliyordu. Irie, onu Joshua'ya uzatırken, eli havada kaldı, o anda Millat'ın ona doğru geldiğini gördü ve yerden gelen gümbürtüyü duydu, bir sarsıntı Joshua'nın dökme demir minyatür cin alayını dizleri üzerine çöktürdü, sonra da hepsini tahtadan silip attı.

Millat, "Kahretsin!" dedi.

Baskın komitesiydi. Okul Aile Birliği üyelerinden pusu kurma alanında uzman olduğunu iddia eden eski asker Archibald Jones'un önerisi üzerine, her iki taraftan gelmeye karar vermişlerdi (daha önce bu plan hiç denenmemişti) ve yüz kişilik grup sürpriz öğesinden yararlanarak, yaklaşan ayak seslerinden başka hiçbir uyarı yapmadan, piç kurularını çevirip düşmanın bütün kaçış yollarını keserek Millat İkbal, Irie Jones ve Joshua Chalfen gibilerini marihuana tüketimi sırasında suçüstü yakalamıştı.

***

Glenard Oak Okulu'nun müdürü kelimenin tam anlamıyla çökmüştü. Saçları gerilemiş ve kararlı bir gelgit dalgası gibi dönmemişti, göz çukurları derindi, dudakları ağzının içine kıvrılmıştı ve neredeyse bedeni yok gibiydi, daha doğrusu sanki bedenini küçük, yamuk bir paket halinde katlayıp, kavuşturduğu kolları ve üst üste attığı bacaklarıyla mühürlemişti. Müdür bu kişisel, içsel çöküntüyü gidermek ister gibi sandalyeleri büyük bir daire şeklinde yerleştirtmişti, bu cömert tavır sayesinde herkes birbirini görüp birbiriyle konuşabilecek, *fikrini söyleyecek, sesini duyuracaktı* ve birlikte *davranışları cezalandırmak* yerine *sorunları çözeceklerdi.* Bazı veliler müdürün içi kanayan bir liberal olmasından korkuyordu. Sekreteri Tina'ya soracak olursanız (aslında hiç kimsenin Tina'ya asla kahrolası bir şey sorduğu yoktu, yoo hayır, ona yalnızca, *Bu üç kuş beyinlinin suçu ne?* gibi sorular sorulurdu) bu daha çok bir iç kanamaya benziyordu.

Müdür, hüzünlü bir tebessümle Tina'ya, "Bu üç kuş beyinlinin suçu ne?" diye sordu.

Tina yorgun bir tavırla, "mari-yua-na" bulundurma suçlamasını üç kez okudu. Irie elini kaldırarak itiraz etmek istedi ama müdür onu nazik bir tebessümle susturdu.

"Anlıyorum. Peki, Tina. Çıkarken kapıyı aralık bırakabilirsen iyi olur, evet öyle, biraz daha... *güzel*, kimsenin kendini burada sıkışmış gibi hissetmesini istemem. Bence bunu en *uygarca* yapmanın yolu," diyerek, silahsız olduğunu göstermek ister gibi ellerini avuçları yukarı gelecek şekilde dizlerinin üstüne koydu, "herkesin bir ağızdan konuşmasını engellemek için hepimiz sırayla konuşacağız. Millat, seninle başlayıp Joshua ile bitireceğiz. Herkes söyleyeceğini bitirdikten sonra, ben son sözü söyleyeceğim ve bu iş bitecek. Oldukça sıkıntısız. Tamam mı? Tamam mı?"

Millat, "Bir sigara istiyorum," dedi.

Müdür oturuş biçimini değiştirdi. Sağ bacağını indirip onun yerine ince sol bacağını üste attı, iki işaret parmağını bir

kilise kulesi gibi birleştirerek dudaklarına götürdü, başını kaplumbağa gibi içeri çekti.

"Millat, lütfen."

"Kül tablası var mı?"

"Şimdi olmaz, Millat, haydi..."

"Öyleyse gidip bahçe kapısında bir tane içeyim."

Bütün okul, müdürü böyle esir almıştı. Bin çocuğun Cricklewood caddelerine sıralanıp sigara içerek okulun adını kötüye çıkarmasına izin veremezdi. Bu, dayanışma çağıydı. Titiz velilerin, *The Times*'ın eğitim ekini okuyarak mektuplarla, sayılarla ve denetçi raporlarıyla okulları değerlendirdiği çağdı. Müdür bin adet sigara tiryakisini okul sınırları içinde tutarak, yangın alarmını uzun süreler kapatmak zorunda kalıyordu

"Bak... Sandalyeni pencereye biraz daha yaklaştır. Haydi, fazla uzatma. İşte, oldu. Tamam mı?"

Millat'ın dudaklarından bir Lambert & Butler sarkıyordu. "Ateş?"

Müdür, bir sürü kâğıt mendil ve kalemin altında kalmış Alman tütünüyle çakmağını bulabilmek için, gömleğinin cebini karıştırdı.

"İşte." Millat sigarasını yakıp dumanını müdüre doğru üfledi. Müdür yaşlı bir kadın gibi öksürdü. "Peki, Millat, ilk sen başlıyorsun. En azından bunu *senden* bekliyorum. Haydi bakalım, her şeyi anlat."

Millat, "Ruhsal gelişim konusuyla ilgili olarak fen bölümünün arkasındaydım," dedi.

Müdür öne eğilip kilise kulesini birkaç kez dudaklarına vurdu. "Biraz daha açıklama yapmalısın. Burada dinsel bir ilişki varsa, bu senin lehine işler ama konuyu biraz açmalısın."

Millat konuyu açtı: "Dostum Hifan'la konuşuyordum."

Müdür başını salladı. "Seni anlamıyorum, Millat."

"O bir ruhani liderdir. Bana öğüt veriyordu."

"Ruhani lider mi? Hifan mı? O hâlâ okulda mı? Millat, kültten mi söz ediyorsun? Bunu bilmem gerek."

Irie, "Hayır, kahrolası bir kült değil," diye sinir içinde bağırdı. "Biraz acele eder misiniz? On dakika sonra viyola dersim var."

"Irie, Millat konuşuyor ve biz dinliyoruz. Sıra sana geldiğinde umarım Millat sana senin ona gösterdiğinden daha çok saygı gösterir. Tamam mı? İletişim kurmamız gerek. Evet, Millat, devam et. *Nasıl* bir ruhani lider?"

"İslam. Bana inancım konusunda yardımcı oluyordu. O, Ebedi ve Muzaffer İslam Devletinin Koruyucuları'nın (KEVIN) Kilburn bölge sorumlusu."

Müdür kaşlarını çattı, "KEVIN?"

Irie, "Baş harflerin birleştirilmesi konusunda bir sorunları olduğunun farkındalar," diye açıkladı.

Müdür hevesle, "KEVIN"den gelen bu çocuk, esrarı o mu getiriyor?" diye sordu.

Millat sigarasını pencere pervazında söndürerek, "Hayır," dedi. "Esrar benimdi. O bana anlatırken, ben içiyordum."

Birkaç dakika süreyle herkes birbiriyle konuştuktan sonra Irie, "Bakın, bu çok basit," dedi. "Millat'ın esrarıydı. Ben farkında olmadan içtim, sonra da ayakkabılarımı bağlarken bir saniye tutması için onu Joshua'ya verdim, ama onun bununla hiçbir ilgisi yok. Tamam mı? Artık gidebilir miyiz?"

"Evet, vardı."

Irie, Joshua'ya döndü, "*Ne*?"

"O beni korumaya çalışıyor. Marihuananın bir bölümü benimdi. Marihuana satıyordum. Ama beni attılar."

"Aman Tanrım. Chalfen, sen delisin."

Belki. Ama Joshua, son iki gündür hayatında hiç görmediği kadar saygı görmüştü, bir sürü kişi onun sırtını okşamış ve itibar göstermişti. Millat'ın cazibesi sanki bu yakınlıktan ötürü ona da bulaşmıştı, Irie'ye gelince, şey.. ona duyduğu "belli belirsiz ilginin" son iki günde tam bir hayranlığa dönüşmesine izin vermişti. Hayır, öyle değil. İkisine de hayranlık duyuyordu. Çekici bir tarafları vardı. Hatta Cüce Elgin ile Büyücü Mo-

loch'tan bile daha caziptiler. Belli belirsiz de olsa onlarla ilişkili olmak hoşuna gidiyordu. İkisi onu okulun ahmaklar sınıfından kazara çekip almış, aniden karanlıktan çıkarıp okulun spot ışıklarının önüne koymuştu. Geriye dönmemek için mücadele edecekti.

"Bu doğru mu, Joshua?"

"Evet... Ufak ufak başladı ama sanırım şimdi ciddi bir sorunum var. Tabii ki uyuşturucu işinde olmak istemiyorum, ama artık bu bir *zorunluluk* halini aldı."

"Aman *Tanrım*..."

"Irie, Joshua'nın konuşmasına izin vermelisin. Onun söyleyecekleri de seninkiler kadar önemli."

Millat uzanıp müdürün cebinden tütün paketini aldı. İçindekileri küçük sehpaya boşalttı.

"Hey Chalfen, varoşların çocuğu. Haydi bir sekizlik ölç."

Joshua pis kokulu kahverengi yığına baktı. "Avrupa ölçüsü mü İngiliz ölçüsü mü?"

Müdür sinirlenerek, "Millat'ın dediğini yap," diyerek tütünü incelemek üzere sandalyesinde öne eğildi. "Bunu halledelim."

Joshua titreyen parmaklarla tütünün bir bölümünü avucuna alıp uzattı. Müdür, Joshua'nın elini, incelemesi için Millat'ın önüne itti.

Millat küçümseyerek, "Ancak bir beşlik eder," dedi. "Senden bir bok almam."

Müdür tütünü tekrar paketine doldurarak, "Joshua, sanırım artık oyun bitti diyebiliriz," dedi. "Ben bile bunun bir sekizlik olmadığını anlamıştım. Ama yalan söyleme ihtiyacını duyman beni endişelendiriyor, bu konuyu aramızda konuşmak için bir gün ayarlayacağız."

"Evet, efendim."

"Bu arada anne ve babanla konuştum, okulumuzun disiplin kurulundan *çıkıp* yapıcı ilişkiler kurma yöntemine *geçiş* politikasına uygun olarak iki aylık son derece cömert bir program önerdiler."

"Program mı?"

"Salı ve perşembe günleri, sen, Millat, ve sen Irie, Joshua'nın evine gidip, iki saatlik okul sonrası çalışması yapacaksınız. Bu iki saat, sizlerin zayıf, Joshua'nın ise başarılı olduğu biyoloji ve matematik dersleri arasında bölünecek."

Irie hayretle, "Ciddi olamazsınız?" dedi.

"*Benim* ciddi olduğumu biliyorsun. Bence bu gerçekten ilginç bir öneri. Böylece Joshua başarılı olduğu dersleri sizinle eşit olarak paylaşacak, ikiniz düzenli bir ortamda çalışacak, aynı zamanda sokaklardan uzak tutulmuş olacaksınız. Ebeveynlerinizle konuştum, onlar da bu çözümü beğendiler. İşin en heyecanlı yanı, Joshua'nın babası ünlü bir bilim adamı, annesi de sanırım bir bahçecilik uzmanı, böylece bu çözüm sizlere çok yararlı olacak. İkiniz de akıllısınız ama bence size zarar verecek şeylere bulaşıyorsunuz -bunun nedeni aile sorunları mı yoksa kişisel sorunlar mı, bilmiyorum- ama bunlardan kurtulmak için işte size iyi bir fırsat. Umarım bunu cezadan öte bir şey olarak kabul edersiniz. Bu yapıcı bir tavır. İnsanın insana yardımı. Umarım buna içtenlikle katılırsınız. Bu gibi şeyler Sir Glenard'ın temelini attığı, Glenard Oak'un tarihine, ruhuna ve *ahlak anlayışına* uygundur."

***

Benim diyen her Glenard mezununun bildiği gibi, Glenard Oak'un tarihi, ruhu ve ahlâk anlayışının temeli, okulun Victoria Dönemi'ndeki iyi yürekli velinimeti saydığı Sir Edmund Flecker Glenard (1842-1907) tarafından atılmıştır. Resmi kayıtlara göre Glenard, yoksulların yaşam koşullarının iyileştirilmesine büyük ilgi duyduğu için ilk binanın masraflarını karşılamıştır. Okul Aile Birliği'nin resmi broşürü, burayı *çalışma kampı* olarak değil de, zamanında İngilizler ile Karayiblilerin kullandığı "koruma, çalışma ve eğitim amaçlı kurum" olarak adlandırıyor. Okul Aile Birliği'nin broşürü, Glenard Oak'un kurucusunun eğitim meraklısı bir hayırsever olduğunu belirtiyor.

Ama Okul Aile Birliği'nin broşürüne bakılırsa, "ceza" yerine "doğru yoldan ayrılanların değerlendirildiği ders dışı süre" demek daha yerinde bir davranıştır.

Yerel Grange Kütüphanesi'nde yapılacak kapsamlı bir araştırma ise, Sir Edmund Flecker Glenard'ın Jamaika'da tütün üreterek, daha doğrusu, tütün üretilen uçsuz bucaksız toprakları yöneterek, büyük paralar kazanan bir sömürgeci olduğunu ortaya çıkarır. Yirmi yıl sonra, gereğinden çok fazla para kazanmış olan Sir Edmund, çok etkileyici olan, şık deri koltuğunda arkasına yaslanıp ne yapabileceğini düşündü. Bunaklık çağına girerken, ona hayırseverlik ve değerbilirlik duygusu kazandıracak bir şey. İnsanlar için ne yapabilirdi? Penceresinden görebildiği insanlar için? Oradaki, tarladaki insanlar için?

Sir Edmund, birkaç ay boyunca derin derin düşündü. Sonra bir pazar akşamüstü Kingston'da yürüyüş yaparken, kulağına o an değişik gelen, bildik bir ses duydu. Kilise korosu. El çırpmalar. Ağlama ve bağrışmalar. Bütün kiliselerden taşan gürültü, heyecan ve kendinden geçmişçesine yapılan hareketler Jamaika'nın ağır havasına, görünmez bir koronun müziği gibi yayılıyordu. Sir Edmund, işte bu bir şey, diye düşündü. Birçok çağdaşı bu şarkıları mart kedilerinin çığlıklarına benzetip barbarca bulurken, Jamaikalı Hıristiyanların dinlerine bağlılığı Sir Edmund'u hep derinden etkilemişti. İnsanların papazın garip bakışlarıyla karşılaşmadan, rahatça burnunu çekip öksürebileceği ve ani hareketler yapabileceği özgür ve mutlu bir kilise fikri ona cazip geliyordu. Sir Edmund, hikmetinden sual olunmaz Tanrı'nın, kiliselerin, Tunbridge Wells'teki gibi kolalanmış yakalı, bedbaht yerler değil, el çırpılan, ayak vurulan, şarkı söylenip dans edilen sevinç dolu yerler olmasını istediğinden emindi. Jamaikalılar bunu anlıyordu. Hatta bazen insan, tek *anladıkları* şeyin bu olduğu düşüncesine kapılıyordu. Sir Edmund, aşırı canlı bir kilisenin önünde bir an durakladıp, bu bilmeceye kafa yordu: Jamaikalıların Tanrı'ya duyduğu bağlılıkla, patronlarına duydukları bağlılık arasındaki şaşırtıcı

fark. Bu, geçmişte, sık sık düşünmek durumunda kaldığı bir durumdu. Daha geçen ay, çalışma odasında oturmuş kendi sorununa çözüm ararken, muhafızları yanına gelip üç grevi, çalışma saatlerinde uyuyan veya uyuşturucu almış birkaç adamı ve düşük ücretlerden şikayet edip çalışmayı reddeden bir (aralarında Bowden kadınları da olan) anneler grubunu rapor etmişlerdi. İşte sorunun can alıcı noktası tam da buradaydı. Bir Jamaikalıya günün veya gecenin her saatinde dua ettirebilirdiniz; en bilinmeyen bir bayram veya dini bahaneyle kiliseleri doldururlardı, ama tütün tarlalarında gözlerinizi üstlerinden ayırdığınız anda çalışma dururdu. Kilisede enerji doluydular, yerlerinden fırlayıp sıra aralarında bağırırlardı... oysa çalışırken somurtkan ve aksi olurlardı. Bu sorun onu öylesine şaşırtmıştı ki, birkaç ay önce *Gleaner*'a bu konuda bir mektup yazarak, bu konuda mektuplaşmak istediğini belirtmiş, ama kayda değer bir cevap alamamıştı. Edmund bu konuda düşündükçe, durumun İngiltere'de bunun tam tersi olduğunu açıkça gördü. Jamaikalıların dine bağlılığı etkileyici olsa da, çalışma ahlâkları ve eğitimleri insanı umutsuzluğa sürüklüyordu. Buna karşın insan, İngilizlerin çalışma ahlâkı ve eğitimini takdir etse de, dine karşı kayıtsızlıklar insanı umutsuzluğa düşürüyordu. Şimdi Sir Edmund, malikânesine dönerken, bu durumu etkileyebilecek konumda olduğunu fark etti -hayır, hayır, daha fazlası-, değiştirebilecek konumdaydı! İçinde bir başka adamı saklıyor gibi görünen, oldukça şişman bir adam olan Sir Edmund, evine kadar neredeyse seke seke gitti.

Hemen ertesi gün *The Times*'a heyecan dolu bir mektup yazarak, Londra'da büyük bir mülk almak için harcanmak koşuluyla bir misyoner grubuna kırk bin pound hibe etti. Jamaikalılar burada İngilizlerle birlikte Sir Edmund'un sigaralarını paketleyip, akşamları da İngilizler tarafından eğitileceklerdi. Ana fabrika binasının yanına küçük bir kilise yapılacaktı. Pazarları da, Jamaikalılar İngilizleri kiliseye götürüp onlara nasıl dua edileceğini göstereceklerdi.

Fabrika inşa edildi ve Sir Edmund, taşı toprağı altın bir şehir vaadiyle üç yüz Jamaikalıyı alelacele Kuzey Londra'ya gönderdi. İki hafta sonra Jamaikalılar, Glenard'a dünyanın öbür ucundan, sağ salim vardıklarını bildiren bir telgraf çektiler. Glenard da onlara bir telgraf çekerek, isminin yazıldığı levhanın altına Latince bir özdeyişin yazılmasını önerdi. *Labortate est Orare.* İşler bir süre oldukça iyi gitti. Jamaikalılar İngiltere konusunda iyimserdi. Dondurucu iklimi unutmaya çalışarak Sir Edmund'un onlara duyduğu ani ilgi ve hevesle içlerini ısıttılar. Ama Sir Edmund heves ve ilgisini uzun süreler sürdürmekte hep zorlanırdı. Küçük beyni, tutkuların sürekli akıp gittiği büyük deliklerle doluydu ve bilincinin ters işleyen eleğinde *Jamaikalıların Dini İnançları,* yerini başka meraklara bıraktı, örneğin: *Hindu Askerlerinin Aşırı Heyecanı, İngiliz Bakiresinin Sorunları, Aşırı Sıcakların Trinidatlıların Cinsel Eğilimlerindeki Etkisi.* Bunu izleyen on beş yıl süresince, Glenard Oak fabrikası, muhasebecisinin oldukça düzenli olarak gönderdiği çekler dışında, Sir Glenard'dan bir haber alamadı. Sonra 1907 Kingston depreminde, Irie'nin büyükannesinin gözleri önünde, Sir Glenard, devrilen mermer bir Meryem Ana heykelinin altında ezilerek öldü. (Bunlar eski sırlar. Zamanı gelince akıl dişleri gibi ortaya çıkıverirler.) Şanssız bir zamanlamaydı. Daha o ay, uzun süredir ilgisiz kaldığı deneyinin gidişatını görmek için İngiltere sahillerine dönmeye karar vermişti oysa. Ayrıntılı seyahat planlarını veren mektubunun Glenard Oak'a varışı, bir solucanın beyninde yaptığı iki günlük yolculuktan sonra zavallı adamın sol kulağından çıktığı zamana rastgeldi. Solucanlara yem olsa da, Glenard tatsız bir durumdan kurtulmuş oldu, çünkü deneyimi iyi yürümüyordu. Nemli, ağır çeken tütünü İngiltere'ye gönderme işi başından beri pahalıya patlıyordu; Sir Edmund'un desteği de altı ay önce kesilince fabrika iflas etmiş, misyoner grup sessizce yok olmuş, İngilizler de başka yerde iş bulmuştu. Başka yerde iş bulamayan Jamaikalılar ise orada kalıp yiyecek stoklarının biteceği günü bekledi-

ler. Artık şart kipini, dokuz kere dokuz çarpım tablosunu, Kral William'ın hayatını ve devrini, eşkenar üçgenin özelliklerini öğrenmişlerdi ama karınları açtı. Bazıları açlıktan öldü, bazıları açlığın tetiklediği küçük suçlardan tutuklandı, birçoğu Doğu Yakası'na giderek İngiliz işçi sınıfına katıldı. Birkaçı, on yedi yıl sonra 1924 yılında, Britanya İmparatorluğu Fuarı'nda, kendini Jamaikalılar gibi giyinmiş, eski yaşamını berbat bir şekilde canlandırıken buldu -teneke davullar, mercan kolyeler- çünkü artık onlar İngilizdi, uğradıkları düş kırıklıkları sayesinde İngilizlerden daha İngiliz olmuşlardı. Yani, müdür yanılıyordu: Glenard'ın gelecek kuşaklar için yol gösterici bir fener olduğu pek söylenemezdi. Miras canının istediği gibi alıp bırakabileceğin bir şey değildir ve karmaşık bir iş olan verasette kesinlik yoktur. Bilse üzülürdü ama, Glenard meslek veya eğitim alanında değil de kişisel alanda etkili oldu; yarattığı etki insanların ve ailelerinin kanında etkili oldu; üç kuşak göçmenin kanına karışıp, onların mutlu evlerinde mükellef bir ziyafetin başında otururlarken bile kendilerini hem terk edilmiş hem de aç hissetmelerine neden oldu. Bundan haberi olmasa da, Jamaika'nın Bowden kabilesinden Irie Jones'ın bile kanına karıştı (oysa biri ona bir gözünü Glenard'dan ayırmamasını tembih etmeliydi; Jamaika küçük bir yerdir, bir günde gezebilirsiniz, orada yaşayan herkes şu veya bu zamanda birbiriyle ilişkiye girmiştir).

***

Irie, "Gerçekten seçim hakkımız var mı?" diye sordu.

Müdür soluk dudaklarını ısırarak, "Siz benimle dürüstçe konuştunuz, ben de öyle yapacağım," dedi.

"Seçim hakkımız yok."

"Hayır, yok. Ya bu ya da iki aylık 'doğru yoldan çıkanların değerlendirildiği ders dışı süre.' Irie, korkarım insanları memnun etmek zorundayız. Ve herkesi her zaman memnun edemezsek, en azından bazılarını..."

"Evet, harika..."

"Irie, Joshua'nın anne babası gerçekten çok etkileyici insanlar. Ben bütün bu deneyimin senin için gerçekten eğitici olacağına inanıyorum. Sen ne dersin, Joshua?"

Joshua mutluluk içindeydi. "Evet, efendim. Ben de buna inanıyorum."

Müdür yüksek sesle düşünür gibi, "İşin heyecan verici yanı, bu yepyeni programlar için bir deneme oluşturabilir," dedi. "Yoksul veya azınlık gruplarının çocuklarını, onlara bir şey verebilecek durumda olan çocuklarla bir araya getirmek gibi. Bu karşılıklı da olabilir. Çocuklar çocuklara basketbol veya futbol öğretebilir. *Mali destek* bulabiliriz." Sihirli iki söz olan *mali destek* lâfından sonra, müdürün çukura kaçmış gözleri asabileşen gözkapaklarının altında kayboldu.

"Kahretsin!" Millat hayretler içinde başını salladı. "Bir sigara içmem gerek."

Peşinden dışarı çıkan Irie, "Yarısı," dedi.

Joshua, "Salı günü görüşürüz!" dedi.

12
KÖPEK DİŞLERİ: KESİCİ DİŞLER

Bu son yirmi yılda meydana gelen cinsel ve kültürel devrim, aslında taflanlarımıza ve çiçek tarhlarımıza yansıyan, bahçecilikteki devrimden pek de farklı değildir. Bir zamanlar, iki yıl yaşayan, topraktan çıkan cılız sapları üstünde yılda birkaç kez (o da şanslıysak), soluk renkli çiçekler açan bitkilerle yetinirken, şimdi çiçeklerimizden hem çeşitlilik hem de süreklilik istiyor ve yılda 365 gün açan, egzotik bitkilerin şehvetli renklerini taşıyan çiçekler arzuluyoruz. Bahçıvanlar bir zamanlar çiçek tozlarının aynı çiçekte, stamenden stigmaya taşınmasıyla (autogamy), kendi kendini tozaklayan bitkilerin güvenilirliliğini överdi. Oysa şimdi daha maceracıyız ve çapraz tozaklamanın üstünlüklerinden

söz ediyoruz ki, bu da çiçek tozunun aynı bitkideki bir çiçekten diğerine taşınması (geitonogamy) veya aynı cinsten bir başka bitkinin çiçeğine taşınmasıdır (xenogamy). Kuşlar ve arılar, kalın bir çiçek tozu bulutu... bütün bunlar özendirilir! Kendi kendini tozaklama, özellikle de aynı ebeveyn özelliklerini bol bol tekrarlayarak çoğalan türler için her iki tozaklama şeklinden daha basit ve güvenli olanıdır. Fakat böyle benzer kuşaklar yaratan türlerin, tek bir evrimsel olay sonunda yok olma tehlikesi vardır. Toplumsal ve siyasal alanda da olduğu gibi, bahçede de tek değişmeyen şey değişim olmalıdır. Ebeveynimiz ve ebeveynimizin boru çiçekleri bunu zor yoldan öğrendiler. Tarih, duygusallıktan uzak adımlarıyla, bütün bir kuşağı, çiçekleriyle birlikte acımasız kararlılığıyla ezer geçer.

Çapraz tozaklama çeşitli ve değişen çevreye daha kolay uyum sağlayabilen kuşaklar yaratır. Çapraz tozaklamayla elde edilen bitkilerin daha çok ve daha nitelikli tohumlar verdiği söylenir. Bir yaşındaki oğlum bir örnek sayılabilirse (eski Katolik bir bahçecilik uzmanı feminist ile entellektüel bir Musevi arasında çapraz tozaklama!) bu tezin doğruluğuna kefil olurum. Hanımlar, gelecek on yılda da saçımıza çiçek takmak istiyorsak, onların dayanıklı ve bol olması gerekir ve bunu da gerçekten titiz ve şefkatli bahçıvanlar başarabilir. Çocuklarımız için güzel oyun alanları, eşlerimiz için sakin bahçe köşeleri yaratmak istiyorsak çeşitli ve ilginç bahçeler yaratmalıyız. Toprak Ana bereketli ve cömerttir, ama onun bile bazen yardıma ihtiyacı olur!),

- Joyce Chalfen, *New Flower Power* (Yeni Çiçek Gücü), 1976, Catterpillar Press.

Joyce Chalfen, *Yeni Çiçek Gücü*'nü kendi düzensiz bahçesine bakan küçücük bir tavan arası odasında, 1976 yılının kavurucu yazında yazdı. Bu, küçük ve garip bir kitap -çiçeklerden çok ilişkiler üzerineydi- için zekice yazılmış bir girişti ve kitap

yetmişli yıllarının sonlarında sürekli iyi sattı (sehpalarda görülen bir kitap olmadı gerçi, ama o kuşaktan hemen hemen herkesin kütüphanesinde, hafif tozlu ve unutulmuş bütün diğer bildik kitapların yanında yerini aldı: Dr. Spock, Shirley Conran, Women's Press'den Alice Walker'ın eskimiş bir *The Third Life of Grange Copeland* nüshası) *Yeni Çiçek Gücü*'nün çok satılması en çok da Joyce'u şaşırttı. Kitap neredeyse kendi kendini yazmış ve üç ayda tamamlanmıştı. Joyce sıcakla başa çıkabilmek için sadece bir tişörtle kısacık şort giymiş ve ara ara Joshua'yı emzirerek, kolayca birbirini izleyen paragraflar arasında, bunun *tam da* hayalindeki yaşam şekli olduğunu düşünmüştü. Yedi yıl önce, mini eteğiyle Oxbridge'in avlusunda yürürken, Marcus'un kalın beyaz bacaklarını süzen küçük zeki gözlerini gördüğü andan beri böyle bir gelecek düşlemişti. O böyle şeyleri *anında* fark edenlerdendi, gelecekteki eşi daha ağzını açıp sinirli bir merhaba bile demeden, o ilk bakışta her şeyi anlamıştı.

Evliliği çok mutluydu. Sıcağı, sinekleri ve hiç bitmeyen müzikli dondurma kamyonlarıyla 1976 yılının yazında, her şey bir sis içinde gelişiyordu; Joyce zaman zaman bütün bunların gerçek olduğuna inanmakta neredeyse zorlanıyordu. Marcus'un çalışma odası holden ileride sağdaydı; Joyce günde iki kez, iri kalçasının üstünde Joshua'yı taşıyarak, diğeriyle kapıyı açıp, onun hâlâ orada olduğunu görmek, *gerçekten hâlâ var olduğunu bilmek* için odasına girer, şehvetle masasına yaslanıp, garip sarmal eğrileri, harf ve sayıları üzerinde çalışan sevgili dâhisine bir öpücük verirdi. Onu bütün bunlardan uzaklaştırıp, Joshua'nın en son yaptığı hayret verici bir şeyi; öğrendiği yeni bir ses veya harfi, yaptığı eşuyumlu bir hareketi veya taklidi anlatmak hoşuna gidiyordu. Marcus'a *tıpkı sana benziyor* der, o da *iyi genleri var* diyerek arkasını, o muhteşem kalçalarını okşar, göğüslerini teker teker elinde tartar, küçük karnını okşar, armut biçimindeki İngiliz sevgilisini, yeryüzündeki tanrıçasını doya doya seyrederdi... sonra tatmin olmuş, mutlu ve hafif bir terle kaplı

koca bir kedi gibi, yavrusu pençelerinde, çalışma odasına dönerdi. Amaçsızca ve mutlu bir sesle okulun tuvalet kapılarına yazılanları mırıldanırdı: Joyce ile Marcus, Marcus ile Joyce.

1976 yazında Marcus da bir kitap yazıyordu. Bir kitaptan çok (Joyce'a göre) bir incelemeydi. Adı: *Chimeric Mice: An Evaluation and Practical Exploration of the Work of Brinster (1974) Concerning the Embryonic Fusion of Mouse Strains at the Eight-cell Stage of Development* (Hayali Fareler: Brinster'in Sekiz-Hücrelik Gelişme Devresinde Fare Soylarının Cenin Halindeyken Birleştirilmesiyle İlgili Çalışmalarının Bir Değerlendirmesi ve İşlevsel Araştırması). Joyce kolejde biyoloji okumuştu, ama kocasının ayaklarının dibinde bir köstebeğin toprak yığını gibi sürekli büyüyen incelemeye dokunmaya bile cesaret edemedi. Joyce sınırlarını bilirdi. Marcus'un kitaplarını okumaya pek hevesli değildi. Bir şekilde yazıldıklarını bilmek ona yetiyordu. Evlendiği adamın onları yazdığını bilmek yeterliydi. Kocası sadece para kazanmıyor, eşya imal etmiyor veya başkalarının imal ettiği şeyleri satmıyordu; o, varlıklar *yaratıyordu*. O, Tanrı'nın hayal gücünün sınırlarını zorlayarak, onun tasarlayamadığı fareyi yaratıyordu: Tavşan genlerine sahip fare, perdeli ayaklı fare (ya da Joyce öyle hayal etmiş ve sormamıştı) ve yıllar geçtikçe Marcus'un tasarılarını daha mükemmel ifade eden fare. Gelişigüzel üretimden seçici üretime, ondan ceninlerin hayali birleşimine, ondan da Joyce'un kavrayışını aşan ve Marcus'un geleceğini oluşturan daha hızlı gelişmelere yol alınıyordu -DNA mikro enjeksiyonu, retrovirus aracılığıyla yaratma (bununla 1987 Nobeli'ne çok yaklaşmıştı), cenin gövde hücresi aracılığıyla gen transferi-, bütün bu işlemlerde Marcus rahmi yönlendiriyor, bir genin aşırı veya alt düzeyde ifade bulmasını ayarlıyor, istediği fiziksel özelliklerin gerçekleşmesi için gerekli talimat ve emirleri hücrelere aşılıyordu. Bedenleri, Marcus'un her dediğini aynen yerine getiren fareler yaratıyordu. Bu arada aklında hep insanoğlu vardı - kansere, felce, Parkinson hastalığına çare bulmak-, hep yaşa-

mı *mükemmelleştirmenin* peşindeydi, onu daha iyi işleyen, daha mantıklı (çünkü Marcus'a göre hastalık genler açısından mantıksızlıkdan başka bir şey değildi, tıpkı kapitalizmin toplumsal hayvan açısından mantıksızlıktan başka bir şey olmadığı gibi) daha etkili hale getirmek ve ilerleyişini daha *Chalfenist* yapmak arzusundaydı. Hayvan hakları manyaklarına -birkaç aşırı tip Marcus'un farelerle yaptığı araştırmaları duyup da kapıya dayanınca, Joyce onları bir perde sopasıyla kovalamak zorunda kalmıştı- veya hippilere veya ağaç dostlarına veya toplumsal ve bilimsel gelişmenin el ele ilerlediği gerçeğini kavrayamayan herkese sinirleniyordu. Bu Chalfen yöntemi, ailede kuşaktan kuşağa geçerdi; hiçbiri doğuştan aptallara tahammül edemezdi, tabii bunun tersi de geçerliydi. Chalfen'lerden biriyle tartışır ve gerçeğin dilbilimsel bir işlev olduğuna veya tarihin yoruma bağlı, bilmin mecazi olduğuna inanan şu garip Fransız adamları desteklerseniz, söz konusu Chalfen sizi sessizce dinler, bu saçmalıklara karşı çıkarak onları onurlandırmaya gerek görmeden, elini hafifçe sallayarak sizi aklından silerdi. Bir Chalfen için gerçek gerçekti. Deha da dehaydı. *Marcus yaratıklar yaratıyordu.* Joyce da onun, harıl harıl küçük Marcus'lar yaratan karısıydı.

***

Joyce, on beş yıl sonra bile, onunkinden daha mutlu bir evlilik olmadığını iddia edebilirdi. Joshua'yı üç çocuk daha izlemişti: Benjamin (on dört), Jack (on iki) ve Oscar (altı); hepsi hareketli, kıvırcık saçlı, konuşkan ve sevimli oğlanlardı. *The Inner Life of Houseplants* (Ev Bitkilerinin Özel Yaşamı) (1984) adlı kitap ile Marcus'a önerilen kürsü, onları seksenli yıllarının iktisadi patlama ile düşüş dönemleri sırasında geçindirmiş, ilave bir banyo, bir limonluk yaptırmalarına ve lezzetli peynir, iyi şarap, Floransa'da geçirilen kışlar gibi hayatın zevklerinin tadını çıkarmalarına olanak sağlamıştı. Şimdi üstünde çalışılan iki kitap daha vardı: *The Secret Passions of the Climbing Ro-*

se (Sarmaşık Gülünün Gizemli Tutkuları) ve *Transgenetic Mice: A Study of the Inherent Limitations of DNA Microenjection (Gordon and Ruddle, 1981) in Comparison with Embryonic Stem (ES) Cell-mediated Gene Transfer (Gossler et al., 1986)* (Transgenetik Fareler: Cenin Gövde Hücresi (ES) Hücre Aracılığıyla Yapılan Gen Transferiyle (Gossler ve diğerleri, 1986) Karşılaştırıldığı Zaman DNA Mikroenjeksiyonun Doğal Kısıtlamaları (Gordon ve Ruddle, 1981). Marcus, aklı pek yatmasa da, ayrıca bir edebiyatçıyla birlikte bir "popüler bilim" kitabı hazırlıyordu ve bunun geliriyle en azından ilk iki çocuğunun üniversite eğitimini karşılamayı umuyordu. Joshua matematikte üstün bir öğrenciydi, Benjamin babası gibi bir genetikçi olmayı istiyordu, Jack'in tutkusu psikiyatriydi, Oscar ise on beş hamlede babasına şah mat diyordu. Chalfen'ler, omuz silkip özel eğitim masrafını gözden çıkaran endişeli liberallerin aksine, yaşıtlarının suçluluk duygusuyla reddettiği ideolojik kumarı cesurca göğüsleyerek, çocuklarını Glenard Oak Okulu'na göndermelerine rağmen gerçekleşmişti bunlar. Çocukları hem mutluydu hem de hiçbir şekilde aşırı koruma altında değillerdi. Tek ders sonrası uğraşları (spordan nefret ediyorladı) haftada beş kere Marjorie adlı eski moda bir Freudyene özel terapiye gitmekti. Joyce ile Marcus da (ayrı ayrı) hafta sonları gidiyordu. Chalfen-olmayanlara bu aşırı bir davranış gibi görünebilir, ama Marcus terapiye saygı duyarak büyümüştü (ailesinde terapi yıllar önce Yahudiliğin yerini almıştı) ve sonuçlar tartışılmazdı. Chalfen'lerin hepsinin ruh sağlığı yerindeydi ve duygusal yönden dengeliydiler. Çocuklar Ödipal komplekslerini erkenden ve doğru sırasıyla yaşadılar, hepsi açıkça heteroseksüeldi, annelerini çok severler, babalarına hayranlık duyarlardı ve genel eğilimin tersine, ergenlik çağına yaklaştıkça bu duyguları gelişti. Kavga ettikleri enderdi, o da genelde, zaten hepsinin aynı fikirde olduğu politik ve entelektüel konularda şakacıktan yapılırdı (anarşinin önemi, yüksek vergilere duyulan ihtiyaç, Güney Afrika sorunu, ruh-beden ikilemi).

Chalfen'lerin arkadaşları yoktu. Daha çok, geniş Chalfen ailesiyle görüşürlerdi (sık sık sözü edilen *iyi genler*: Ailede iki bilim adamı, bir matematikçi, üç psikiyatrist ve İşçi Partisi için çalışan genç bir kuzen vardı). Tatil günlerinde ve zorla, Joyce'un uzun zamandır ihmal edilmiş ailesini, *Daily Mail*'e mektup yazan tiplerden oluşan ve Joyce'un bir İsrail'liyle yaptığı aşk evliliğini hâlâ içine sindiremeyen Connor ailesini ziyaret ederlerdi. İşin özeti: Chalfen'lerin başka insanlara ihtiyacı yoktu. Kendilerinden birer isim, eylem, zaman zaman da sıfat gibi söz ederlerdi: *Bu Chalfen yöntemidir, Sonra da tam bir Chalfenist gibi davrandı, Yine Chalfen'liği tuttu, Bu konuda biraz daha Chalfen'ce davranmalıyız.* Joyce, kendi ailesinden daha mutlu, daha Chalfenist bir aile olmadığına inanıyordu.

Yine de, yine de... Joyce, Chalfen ailesinin dingil çivisi olduğu o altın devrin özlemini çekiyordu. Hiçbirinin o olmadan yemek yiyemediği, o yardım etmeden giyinemediği devri. Şimdi Oscar bile kendine bir sandviç yapabiliyordu. Bazen düzeltilecek, geliştirecek bir şey olmadığını düşünüyordu; geçenlerde güllerin kuru dallarını budarken, keşke Joshua'nın dikkate değer bir kusurunu görsem, Jack veya Ben'in gizli bir travmasını, Oscar'ın bir sapkınlığını bulsam diye düşündüğünü fark etti. Ama hepsi mükemmeldi. Bazen Chalfen'ler, pazar yemeğinde bir tavuğu geriye kemikleri kalana kadar parçalayıp, sessizce yiyip yuttukları, yalnızca tuz ve biberi istemek için konuştukları zaman, can sıkıntısı *elle tutulur* bir hal alıyordu. Yüzyılın sonuna yaklaşılıyordu ve Chalfen'ler sıkılmaya başlamıştı. Hepsi birbirinin burnundan düşmüş gibi birbirine benzeyen bu ailenin yemek zamanı, mükemmelliğin bir yansıması gibiydi. Chalfenizm ve ilkeleri, rosto ve sebzelerin üstünden, Oscar'dan Joyce'a, Joyce'tan Joshua'ya, Joshua'dan Marcus'a, Marcus'tan Benjamin'e, Benjamin'den Jack'e ve böylece sonsuzluğa kadar yansıyordu. Yine hep o aynı harikülade aileydiler. Ama Oxbridge'teki akranlarıyla -yargıçlar, TV yöneticileri, reklamcılar, avukatlar, oyuncular ve Chalfenizmin alaya aldığı

diğer önemsiz mesleklerden kimseyle- görüşmedikleri için, çevrelerinde Chalfenizmi, onun muhteşem mantığını, tutkusunu ve üstün zekâsını takdir edecek kimse kalmamıştı. Henüz karayı görmemiş gözleri fal taşı gibi açık *The Mayflower* yolcularına benziyorlardı. Yerleşecek bir yabancı ülke bulamayan hacılar ve peygamberler gibiydiler. Hepsinin, en çok da Joyce'un canı sıkılıyordu.

Evde yalnız kaldığı uzun günler (Marcus üniversiteye gidiyordu) boyunca Joyce, sıkıntıdan Chalfen'lerin abone olduğu çok sayıda dergiyi karıştırmaya başladı (*New Marxism, Living Marxism, New Scientist, Oxfam Report, Third World Action, Anarchist's Journal)* ve kel kafalı Rumenlere veya şiş karınlı güzel Etiopyalılara -evet, bu *berbat* bir şeydi ama öyleydi-, parlak kuşe kâğıttan ona bakıp ağlayan, ona *ihtiyacı* olan çocuklara özlem duymaya başladı. Birilerinin ona ihtiyaç duymasına ihtiyacı vardı. Bunu itiraf etmekten asla çekinmezdi. Örneğin, uyuşturucu bağımlıları gibi ana sütüne bağımlı çocukları teker teker bu alışkanlığı terk edince buna üzülmüştü. O, çoğu zaman emzirme süresini iki veya üç yıla kadar uzatırdı, Joshua'yı dört yıl emzirmişti, arz azalmasa da ona duyulan talep azalmıştı. Hafif ilaçlardan sertlere geçecekleri, kalsiyumu bırakıp şeker kaplı Ribena'ya geçecekleri zamanı endişeyle beklerdi. Oscar anne sütünü bırakınca yeniden bahçeciliğe başlayıp, ona güvenen küçücük şeylerin içinde yaşadığı ılık çamurlu toprağa geri döndü.

Sonra güzel bir günde, Millat İkbal ile Irie Jones onun yaşamına isteksizce adım attılar. O anda arka bahçede, yaşlı gözlerle Garter Knight delphinium'unda* diğer çiçeklerine dadanıp öldüren zararlı bir böcek olan Thysanoptera arıyordu. Kapı çalındı. Joyce, başını arkaya eğip Marcus'un çalışma odasından koşarak çıkan ve merdivenden inen ayak seslerini din-

*) Açık mor ve kobalt mavisi renginde, ortaları gökyüzündeki bir kurşun deliği gibi simsiyah bir çiçek türü. (ç.n.)

ledi, o kapıya bakacağı için memnun olarak tekrar işine döndü. Delphinium'un otuz beş santim boyundaki sapında, çift sıra hizaya girmiş duran çiçekleri kalkık kaşlarla inceledi. Birçok çiçeğin kıvrılan taç yaprağına bakarak, kendi kendine *Thysanoptera* dedi, biraz da memnuniyetle *Thysanoptera* diye tekrarladı, çünkü onunla hemen uğraşması gerekecekti, hem kim bilir, belki de yeni bir kitaba, en azından bir bölüme konu olabilirdi.

> **Thysanoptera**, çeşitli bitkilerle beslenen, özellikle de salon bitkileri ile egzotik bitkiler için gerekli sıcak ortamı seven küçük böceklerin genel adı. Çoğu türünün boyu en fazla 1,5 mm olur; bazıları kanatsızdır ama diğerlerinin çevresinde tüyler olan iki çift kanadı vardır. Hem yavruların hem de büyüklerin emen ve delen ağızları vardır. Thysanoptera bazı bitkileri tozakladığı ve diğer zararlı böcekleri yediği için, modern bahçıvanlara hem yararı hem de zararı vardır, ama genelde zararlı böceklerden sayılırlar ve Lindex gibi ilaçlarla kontrol edilmelidir.
>
> -Joyce Chalfen, *The Inner Life of Houseplants* (Ev Bitkilerinin Özel Yaşamı), zararlı böcekler listesinden.

Evet. Thysanoptera'ların sağlam *içgüdüleri* vardır; genelde bitkilerin gelişmesine yardımcı olan, yardımsever ve üretken organizmalardır. *İyi niyetlidirler*, ama fazla ileri giderler, tozaklamanın ve zararlı böcekleri yemenin de ötesinde, bitkiyi yemeye, onu içinden kemirmeye başlarlar. Thysanoptera ile savaşmazsanız, delphinium'ları kuşaklar boyu sarar. Bu sefer olduğu gibi Lindex'in de işe yaramadığı zamanlar, Thysanoptera'ya karşı ne yapılabilir? Budamak, acımasızca budamak ve ta başından başlayarak budamaktan başka yapılacak bir şey yoktur. Joyce derin bir nefes aldı. Bunu delphinium'u için yapacaktı. Bunu yapacaktı çünkü delphinium'un onsuz yaşama şansı yoktu. Joyce kocaman bahçe makasını önlüğünün cebin-

den çıkardı, cırtlak portakal rengi sapını sımsıkı kavrayıp, mavi bir delphinium'u makasın gümüş renkli ağzına yerleştirdi. Vahşi aşk.

"Joyce! *Jaoyce*! Joshua ile marihuana içen arkadaşları geldi!"

Güzellik. Latin kökenli bir sözcükten türeyip İngilizce'ye girmiş. Millat İkbal, Marcus'un kötü esprilerine sırıtıp koyu renk gözlerini alçalan kış güneşinden sakınarak, limonluğunun merdivenlerinde ilk belirdiği an, Joyce'un aklına bu kelime geldi. Sadece bir kavram olarak değil, sanki biri onu retinasına yazmış gibi sözcük gözünün önünde belirdi - `G zellik` - hem de ona rastlayacağını hiç ummadığın bir yerde, sonbaharı veya bir sayıyı belirtecek gibi görünen bir kelimede gizlenmişti. Güzellik, Joyce'un her gün düzenli süt veya ekmek satın aldığı, hesaplarını kontrol ettirdiği, çek defterini kalın camlı banka veznesinin arkasına uzattığı adamlardan hiç farkı olmayan, bu uzun boylu, esmer tenli delikanlıda karşısına çıkmıştı.

***

Marcus, "Mil-lat İk-bal," diye yabancı heceleri vurgulayarak gösteri yapıyordu. "Ve Irie Jones. Josh'un arkadaşları. Josh'a, böyle güzel görünüşlü arkadaşlarıyla şimdiye kadar hiç tanışmadığımızı söylüyordum! Çoğu ufak tefek, pısırık ve sakardır ve o kadar hipermetropturlar ki aslında miyop sayılırlar. Ayrıca aralarında *asla* bir kız olmadı." Marcus, Joshua'nın dehşet dolu bakışlarına aldırmadan devam etti: "İyi ki ortaya çıktın. Biz de yaşlı Joshua'yı evlendirecek bir kadın arıyorduk..."

Marcus bahçe merdivenlerinde durmuş, Irie'nin göğüslerine açıkça ve hayran hayran bakıyordu (doğrusu Irie, ona tepeden bakacak kadar uzun boyluydu). "İyi çocuktur, onu severiz. Biraz kaçıktır ama severiz."

Marcus duraklayıp, Joyce'un bahçeden gelmesini, eldivenlerini çıkarıp, Millat ile el sıkıştıktan sonra, peşlerinden mutfağa yürümesini bekledi. "Sen iri bir kızsın."

"Şey... teşekkürler."

"Bu bizim hoşumuza gider; iştah belirtisidir. Chalfen'lerin hepsi iştahlıdır. Ben tek bir kilo bile almam, ama Joyce alır. Tabii bu ona yakışıyor. Yemeğe kalacak mısınız?"

Irie mutfağın ortasında donup kalmıştı, konuşamayacak kadar sinirliydi. Bunlar onun tanıdığı ebeveyn türlerine hiç benzemiyordu.

Joshua neşeyle göz kırparak, "Marcus'a aldırma," dedi. "O hep öyle sarkar. Bu bir Chalfen esprisidir. Kapıdan girdiğin anda bombardıman başlar; zekânı ölçmek için. Chalfen'ler yersiz hoş beşe gerek olmadığını düşünürler. Joyce, bu Irie ile Millat. Fen bölümünün arkasındaki ikili."

Joyce, Millat İkbal'in görüntüsünden kendini biraz sıyırıp, ona biçilen Chalfen Anne rolünü oynayabilecek kadar toparlandı.

"Demek büyük oğlumu baştan çıkaran *sizsiniz*? Ben Joyce. Çay ister misiniz? Demek *Josh'un kötü arkadaşları sizsiniz*? Ben de delphinium'ları buduyordum. Bu Benjamin, Jack, holdeki de Oscar. Çilek mi, mango mu, yoksa normal mi istersiniz?"

Joshua, "Ben normal istiyorum, Joyce," dedi.

Irie, "Aynısından," dedi.

Millat, "Evet," dedi.

"Üç normal ve bir mango, Marcus, şekerim. *Lütfen*."

Yeni doldurulmuş piposuyla kapıdan çıkmak üzere olan Marcus, yorgun bir tebessümle geri döndü. "Bu kadının esiriyim," diyerek fişlerini iki koluyla toplayan bir kumarbaz gibi, onu belinden kavradı. "Ama olmasam, eve uğrayan ilk yakışıklıyla kaçabilir. Bu hafta Darwinizmin kurbanı olmak niyetinde değilim."

Uluorta yapılan bu kucaklama, sanki Millat'ın görebilmesi için önden yapılmıştı. Joyce, buğulu mavi gözlerini ondan hiç ayırmamıştı.

Joyce, aile arasında konuşur gibi alçak sesle, "Irie, işte böy-

le biri olmalı," derken beş dakika değil de beş yıldır tanışıyorlarmış gibi çok yakın davranıyordu ona. "Uzun vadede Marcus gibi bir erkek. Bu bir gecelik erkekler iyi hoş, ama onlardan baba olmaz."

Joshua morardı. "Joyce, daha eve şimdi girdi! Bırak da çayını içsin."

Joyce şaşırmış gibi yaptı. "Seni utandırmadım, değil mi? Chalfen Anne'yi affetmelisin, ben aklıma geleni söylerim."

Oysa Irie utanmamıştı; beş dakika içinde hayran olmuş, büyülenmişti. Jones evinde kimse Darwin konusunda espri yapmaz, "Ben aklıma geleni söylerim," demez, değişik çay türleri ikram etmezdi ve her iki kabile arasındaki iletişim kanallarına tarihsel bir ket vurulmamış gibi çocuklarla büyükler, büyüklerle çocuklar arasındaki sohbetin, iki yönlü olarak *özgürce* gidip gelmesine izin vermezdi.

Marcus'un serbest bıraktığı Joyce, "Evet," diyerek yuvarlak masaya oturup diğerlerini de buyur etti. "Çok egzotik görünüyorsun. Sormamın bir sakıncası yoksa, nerelisiniz?"

Irie ile Millat aynı anda, "Willesden," dediler.

"Evet, tabii ama *aslen* nerelisiniz?"

Millat komik bir aksanla, "Ah, *köken olarak* nereli olduğumu soruyorsunuz?" dedi.

Joyce şaşırmıştı, "Evet, aslen," dedi.

Millat bir sigara çıkarıp, "Whitechapel," dedi, "Londra Kraliyet Hastanesi yolundan, 207 numaralı otobüsle gidiliyor."

Marcus, Josh, Benjamin ve Jack, mutfağa doluşmuş olan bütün Chalfen'ler, kahkahayı bastı. Joyce da itaatkâr bir tavırla aynı şeyi yaptı.

Millat kuşkuyla, "Yeter, kesin," dedi. "Kahrolası, o kadar da komik değildi."

Ama Chalfen'ler devam ettiler. Chalfen'ler ya soğuk espriler ya da sayılarla ilgili veya her ikisini birleştiren espriler dışında pek espri yapmazlardı: Sıfır sekize ne demiş? *Kemerin ne güzel.*

Kahkahalar dinince Joyce, birden sesinde bir panik belirtisiyle, "Onu içecek misin?" diye sordu. "Burada mı? Ama biz onun kokusundan nefret ederiz. Biz sadece Alman tütününün kokusunu severiz. Onu da Marcus'un çalışma odasında içeriz, çünkü Oscar'a dokunuyor, değil mi Oscar?"

Çocukların en küçüğü ve en melek yüzlüsü olan ve o sırada bir Lego imparatorluğu kurmakla meşgul olan Oscar, "Hayır," dedi. "Benim için fark etmez."

Joyce, "Oscar'a dokunuyor," diye alçak sesle yineledi. "Bundan nefret eder."

Millat, delilerle ve yabancılarla konuşurken takınılan ses tonuyla, ağır ağır konuşarak, "Ben... dışarıda... bahçede... içerim," dedi. "Biraz... sonra... dönerim."

Millat uzaklaşıp da Marcus çay servisi yapınca, yıllar ölü deri gibi Joyce'un bedeninden düşüverdi, bir lise öğrencisi gibi masaya eğilerek, "Tanrım, *muhteşem* biri değil mi? Ömer Şerif'in otuz yıl önceki hali. Tam bir Romalı burnu var. Siz ikiniz?.." dedi.

Marcus, "Kızı rahat bırak," diye tembih etti. "Sana her şeyi anlatacak değil ya!"

Irie, "Hayır," derken, bu insanlara her şeyi anlatmak istediğini düşündü. "Değiliz."

"Bu daha iyi. Anne babası onun için plan yapmıştır herhalde, değil mi? Müdür onun bir Müslüman olduğunu söyledi. Yine de kız olmadığı için kendini şanslı saymalı, ha? Kızlara yaptıklarına inanmak bile zor. Marcus, *Time*'da çıkan o yazıyı hatırlıyor musun?"

Marcus arayıp tarayıp, buzdolabında dünden kalma bir tabak soğuk patates buldu. "Evet, inanılmaz bir şey."

"Yine de, daha önce gördüğüm Müslüman çocuklara pek benzemiyor. Bahçecilikle ilgili olarak bir sürü okula gidiyorum ve çeşitli yaşlarda çocuklarla birlikte çalışıyorum. Genelde çok sessiz ve uysal oluyorlar, oysa o sözünü esirgemiyor! Ama onun gibi çocuklar, hep uzun boylu sarışınların peşinden ko-

şar, değil mi? Yakışıklılar hep böyle yapar. Senin duygularını anlıyorum... Ben de senin yaşındayken sorunlu çocukları severdim ama insan zamanla öğreniyor, gerçekten öğreniyor. Tehlike aslında seksi değildir, inan bana. Sen, Joshua gibi biriyle daha çok mutlu olursun."

"Anne!"

"Bütün hafta, hiç durmadan senin hakkında konuştu."

"Anne!"

Joyce, bu uyarıyı küçük bir tebessümle karşıladı. "Bilmem ki, belki de siz gençlere göre fazla açıksözlüyüm... Benim zamanımda istediğin erkeği elde etmek için sözünü sakınmamak *gerekiyordu*. Üniversitede iki yüz kıza karşılık iki bin erkek öğrenci vardı! Hepsi kızlar için birbirini yiyordu, *seçme hakkı* aklını kullananın oluyordu."

Marcus arkasından ona yaklaşıp kulağından öperek, "Sen de gerçekten seçiciydin," dedi. "Üstelik *zevkliydin* de!"

Joyce, en iyi arkadaşının küçük kardeşine tahammül eder gibi bir tavırla, onun öpücüğünü kabul etti.

"Ama annen beni pek beğenmemişti, değil mi? Bir entelektüel olduğum için çocuk istemeyeceğimi sandı."

"Ama sen onu ikna ettin. O kalçalar herkesi ikna edebilirdi."

"Evet, sonunda öyle oldu... ama o beni iyi değerlendiremedi. Annen benim Chalfen malzemesinden olduğumu bilmiyordu."

"O zaman henüz seni tanımıyordu."

"Ona bir sürpriz hazırladık, değil mi?"

"O kadını mutlu kılmak için ne çok sevişmemiz gerekti."

"Ancak dört torundan sonra ikna oldu!"

Bu sohbet sırasında Irie, koca pembe bir filin hortumunu arkasına sokarak başka bir yaratık oluşturmakta olan Oscar'ı seyrediyordu. Bu tuhaf ve güzel şeye, *orta sınıfa*, hiç bu kadar *yakın* olmamıştı ve aslında heyecan ve ilgiden oluşan garip bir çekingenlik duyuyordu. Bütün bunlar hem garip hem de hari-

kûladeydi. Kendini çıplaklar kampında kumları inceleyerek yürüyen utangaç biri gibi hissediyordu. Çıplak yerlilerle karşılaştığı zaman nereye bakacağını bilemeyen Columbus gibiydi.

Joshua, "Annemle babamın kusuruna bakma," dedi. "Birbirlerine dokunmadan edemezler."

Bu bile gururla söylenmişti, çünkü Chalfen çocukları anne babalarının ender rastlanan tipler olduğunun farkındaydı. Onlar, bütün Glenard Oak'ta sayıları bir düzineyi geçmeyen *mutlu bir çiftti.* Irie, dokunuşları artık sanal olan kendi anne babasını anımsadı, onlar ancak her ikisinin daha önce dokunduğu boşluklara dokunuyorlardı: uzaktan kumanda, bisküvi kutusunun kapağı, elektrik düğmeleri gibi.

Irie, "Yirmi yıl sonra hâlâ böyle duygular hissetmek güzel olmalı," dedi.

Joyce, birisi bir yayı boşaltmış gibi aniden döndü. "Harikûlade! Müthiş! Bir sabah uyanıyorsun ve tekeşliliğin bir engel olmadığını, seni özgürleştirdiğini anlıyorsun! Çocukların da bu duygunun çevresinde büyümeye ihtiyacı var. Bilmem, hiç fark ettin mi, Afro-Karayiblilerin uzun vadeli ilişkiler kurmakta zorlandığı konusunda yazılar okuyorum. Bu ne kadar da hüzünlü, değil mi? *The Inner Life of Houseplants*'de (Ev Bitkilerinin Özel Hayatı) sözünü ettiğim bir Dominikli kadın vardı, bir açalya saksısını altı değişik erkeğin evine taşımıştı; önce pencere pervazına, sonra karanlık bir köşeye, daha sonra da güneye bakan bir yatak odasına ve bu gibi değişik yerlere koymuştu. Bir bitkiye bunu asla yapamazsın."

Bu, klasik bir Joyce anlatım şekliydi, Marcus ile Joshua şefkatle gözlerini devirdiler.

Sigarası biten Millat, salınarak döndü.

"Ders yapacak mıyız? Bu durum iyi hoş da, bu akşam bir ara dışarı çıkmak istiyorum."

Irie romantik bir antropolog gibi Chalfen'leri değerlendirerek hayallere dalmışken, Millat bahçede, pençerelerden içeri bakıp etrafı kolaçan ediyordu. Irie'nin, kültür, incelik, zarafet

ve zekâ gördüğü yerde, Millat para, başıboş para, bu ailenin çevresine takılmış duran, bir işe yaramayan ve iyi bir hedef arayan para görüyordu; bu hedef neden Millat olmasındı?

Joyce ellerini çırptı, "Peki," diyerek onları biraz daha orada tutmaya ve Chalfen sessizliğinin yine üstlerine çökmesini mümkün olduğu kadar geciktirmeye çalışıyordu. "Hep birlikte mi çalışacaksınız! İkiniz de hoşgeldiniz. Müdürünüze bunun bir cezaya benzememesi gerektiğini söyledim, değil mi Marcus? Suçunuz çok da kötü sayılmaz. Lâf aramızda, marihuana yetiştirmekte bir zamanlar ben de bayağı ustaydım..."

Millat, "Yapma ya," dedi.

Joyce, itina gerek, diye düşündü. Sabırlı ol, düzenli sula ve budarken sakın sinirlenme.

"Okul müdürü, aile ortamınızın pek de şey olmadığını anlattı... şey... Eminim burada daha rahat çalışacaksınız. Bu önemli bir yıl, bitirme sınavları var. İkinizin de zeki olduğu belli; bunu gözlerinize bakan herkes hemen anlar, değil mi Marcus?"

"Josh, annen bana zekâ katsayısının kendini göz rengi, göz biçimi, vs. gibi ikincil fiziksel özelliklerde belli edip etmediğini soruyor. Bu soruya mantıklı bir cevap vermek mümkün mü?"

Joyce konuşmayı sürdürdü. Fareler ve insanlar, genler ve mikroplar Marcus'un alanıydı. Fideler, ışık kaynakları, büyüme, bakım, toprak altındaki güçler *onun* alanıydı. Herhangi bir misyoner teknesinde olduğu gibi işbölümü yapılmıştı. Marcus pruvada fırtına kolluyordu. Joyce güverte altında, çarşaflarda tahtakurusu arıyordu.

"Okul müdürü zekânın ziyan edilmesine hiç dayanamadığımı bildiği için sizi *bize* gönderdi."

Jack yerinde zıplayarak, "Ayrıca Chalfen'lerin ondan dört yüz kez daha zeki olduğunu da bilir," dedi. Küçük olduğu için ailesiyle gururlanırken, bunu toplumsal olarak daha kolay kabul edilebilir bir biçimde yapmasını henüz öğrenememişti. "Hatta Oscar bile."

Oscar, biraz önce tamamladığı lego garajı tekmeleyerek, "Hayır, değilim," dedi. "Dünyadaki en aptal kişi benim."

Joyce, "Oscar'ın zekâ katsayısı 178," diye fısıldadı. "İnsanı biraz ürkütüyor, kendi çocuğun bile olsa."

Irie, "Ooo," diyerek diğerleriyle birlikte dönüp plastik bir zürafanın başını yemeğe çalışan Oscar'a takdirle baktı. "Olağanüstü."

"Evet, ama ona her şeyi verdik ve bu işte yetiştirilme tarzı çok önemli, değil mi? Ben buna gerçekten inanıyorum. Ona her şeyi verebilecek durumda olduğumuz için şanslıyız ve Marcus gibi bir babası da var; bu da günde yirmi dört saat gün ışığı altında olmak gibi bir şey, öyle değil mi canım? Bunun için şanslı sayılır. Bu hepsi için geçerli. Bakın, size garip gelebilir, ama ben hep, benden daha zeki bir erkekle evlenmek istemişimdir." Joyce ellerini beline dayayıp Irie'nin bunu saçma bulmasını bekledi. "Bunu gerçekten istedim. Üstelik ben sıkı bir feministim, değil mi Marcus?"

Marcus, buzdolabının derinliklerinden, "O sıkı bir feministtir," dedi.

"Bunu anlayacağınızı sanmıyorum -sizin kuşak değişik fikirlere sahip- ama bu insanı özgürleştiren bir düşünce. Ayrıca çocuklarımın nasıl bir babası olması gerektiğini de biliyordum. Buna şaşırdınız, değil mi? Özür dilerim ama biz buralarda pek boş lâf *etmeyiz*. Her hafta burada olacaksanız, o zaman Chalfen'leri şimdiden tanımanız gerektiğini düşündüm."

Bu son sözü duyacak kadar yakınlarda olan bütün Chalfen'ler başlarını sallayıp gülümsediler.

Joyce durakladı ve Millat ile Irie'ye, tıpkı delphinium'una baktığı gibi baktı. Hastalık tespit etmekte deneyimliydi ve burada bir hasar vardı. Irie'de (*Irieanthus negressium marcusilia*) sessiz bir acı vardı, belki bir baba modeli eksikliği, değerlendirilmemiş bir zekâ, kendini küçük görme; Millat'ta (*Millaturea brandolidia joyculatus*) ise daha derin bir hüzün vardı, feci bir kayıp, kapanmamış derin bir yara. Eğitim ve paradan başka

şeylere de gerek duyan bir yara. Sevgi isteyen bir yara. Joyce dokunduğu yeri yeşerten, o Chalfen parmağıyla o yaraya dokunmak, yırtılan dokuyu bir araya getirip, iyileştirmek istedi.

"Sorabilir miyim? Baban? Ne..."

(Joyce, anne babalarının onlara ne yaptığını merak etti. Mutasyona uğramış bir çiçeğe rastladığı zaman çeliğin nereden geldiğini bilmek isterdi. Soru yanlıştı. Bir şey yapan anne babaları değildi, tek bir kuşak değildi, tüm bir yüzyıldı. Yalnız gonca değil, bütün bitkiydi.)

Millat, "Köri satıcısı," dedi. "Otobüs biletçisi. Garson."

Irie, "Kâğıt," diye başladı. "Katlıyor... zımba delikleri... doğrudan dağıtım işi... reklamla ilgili ama reklamcılık değil..." Sonunda vazgeçti. "Anlatmak çok zor."

"Evet, evet, *evet*. Bir erkek modeli eksik olursa... bence o zaman işler gerçekten karışır. Geçenlerde *Women's Earth* için bir yazı yazdım. Orada ders verdiğim bir okulu anlattım. Çocukların hepsine birer saksı çiçeği verip, ona bir hafta süreyle anne babalarının bir bebeğe baktığı gibi bakmalarını söyledim. Her çocuk anne babasından birini seçip onu taklit etti. Bu küçük sevimli Jamaikalı çocuk, Winston, babasını seçti. Ertesi hafta annesi telefon edip, Winston'a niçin bu çiçeğe Pepsi döküp, televizyonun önüne koymasını söylediğimi sordu. Ne *feci*, değil mi? Bence bu anne babaların çoğu çocuklarının değerini bilmiyor. Kısmen kültür farkı. Ama bu beni çok öfkelendiriyor. Ben Oscar'ın sadece günde yarım saat haber izlemesine izin veriyorum. Yeter de artar bile."

Millat, "Şanslı Oscar," dedi.

"Her neyse, buraya gelmeniz beni gerçekten heyecanlandırıyor, çünkü, çünkü Chalfen'ler, şey -kulağa garip gelebilir ama, en iyi fikrin bu olduğunu okul müdürüne kabul ettirmek için uğraştım ve şimdi sizi tanıyınca bunun en doğrusu olduğundan daha çok eminim- çünkü *Chalfen'ler*..."

"Herkesin içindeki en iyi yönü ortaya çıkarmasını bilirler," diye Joshua tamamladı. "Benimkini de çıkardılar."

Joyce, istediği sözcüğü bulmak için uğraşmasına gerek kalmadığı için rahatlamıştı ve gururla parıldayarak, "*Evet*," dedi.

Joshua sandalyesini itip kalktı. "Derse başlasak iyi olur. Marcus, biraz sonra gelip, biyolojide biraz yardım eder misin? Yeniden üretim işini ufak parçalara bölmekte zorlanıyorum."

"Tabii. Ama ben de benim GelecekFaresi ile uğraşıyorum." Bu, Marcus'un çalışmasına ailenin verdiği esprili isimdi ve en küçük Chalfen, kırmızı şortlu insan şeklinde bir fare hayal ederek, *GelecekFaresi!* diye şarkı söylemeye başladı. "Önce Jack ile biraz piyano çalmam gerekiyor. Scott Joplin. Jack sol eli, ben de sağı çalacağım. Art Tatum sayılmayız," diyerek Jack'in saçlarını karıştırdı, "Ama idare ediyoruz."

Irie bütün gücüyle, Bay İkbal'in ölü gri parmaklarıyla, sağ el Scott Joplin çaldığını hayal etmeye çalıştı. Veya Bay Jones'un herhangi bir şeyi ufak parçalara böldüğünü. Chalfenist açıklamalarının sıcaklığıyla yanaklarının kızardığını hissetti. Demek geçmişi bir pranga gibi peşinde sürüklemeyip, şimdiki zamanda yaşayan babalar gerçekten vardı. Demek boğazına kadar geçmişin bataklığına batmamış erkekler de vardı.

Joyce yalvaran bir sesle, "Yemeğe kalırsınız, değil mi?" dedi. "Oscar sizin gerçekten kalmanızı istiyor. Oscar evde yabancıların olmasından çok hoşlanır, bunu heyecan verici bulur. Özellikle de esmer tenli yabancıları. Değil mi, Oscar?"

Oscar, Irie'nin kulağına tükürerek, "Hayır, hoşlanmam," diye itiraf etti. "Esmer tenli yabancılardan nefret ederim."

Joyce, "Esmer tenli yabancıları geçekten heyecan verici bulur," diye fısıldadı.

***

Bu yüzyıl esmer, sarı ve beyaz yabancıların yüzyılıydı. Bu yüzyıl büyük göçmen deneyiminin yüzyılıydı. Ancak şimdilerde, bir oyun alanına girdiğinizde, balık havuzu başında Isaac Leung'u, futbol sahasında Danny Rahman'ı, basket atan Quang O'Shea'yı ve bir şarkı mırıldanan Irie Jones'u görebilirsi-

niz. İlk isimleri soy isimleriyle tam bir zıtlık içinde olan çocuklar. Toplu göçlerin, tıklım tıklım dolu vapur ve uçakların, soğuk karşılamaların, tıbbi muayenelerin ıstırabını içinde taşıyan isimler. Ancak şimdilerde ve belki de yalnız Willesden'de, Sita ile Sharon adlı iki iyi arkadaşın sürekli birbiriyle karıştırıldığına tanık olabilirsiniz, çünkü Sita beyazdır (annesi bu ismi beğenmiş), Sharon ise Pakistan'lı (annesi böylesinin daha iyi, daha kolay olacağını düşünmüş). Yine de bütün bu karışmaya ve (gece yarısı yürüyüşünden sonra sevgilisinin yatağına usulca giren bir adam gibi) birbirimizin hayatına rahatlıkla girmiş olmamıza, bütün bunlara rağmen, yine de Hintlilerin İngilizlerden daha İngiliz, İngilizlerin de Hintlilerden daha Hintli olduğunu itirafta zorlanıyoruz. Hâlâ buna *öfkelenip*, kapanış saatinde ellerinde sımsıkı tuttukları bir ekmek bıçağıyla, loş sokaklara dalan gençler var.

Mikrop kapmaktan, etkilenmekten, melezleşmekten korkan milliyetçilerin korkuları göçmenlere gülünç geliyor, çünkü göçmenlerin korkuları yanında bunlar *fındık fıstık* gibi önemsiz kalır; göçmenler erimekten, *yok olmaktan* korkuyorlar. Kayıtsız Alsana İkbal bile, sürekli olarak gördüğü kâbustan kan ter içinde uyanıyordu. Kâbusunda Millat (genetik olarak *BB*; burada *B*, Bengal-li anlamında), Sarah (aa, burada a, Aryan anlamında) adlı biriyle evlenip Michael (*B*a) adlı bir çocuğu oluyor, o da Lucy (aa) adlı biriyle evlenip Alsana'yı tanıyamadığı, Bengal-li olma özelliği tamamen sulandırılmış, genetik özelliklerini yitirmiş torunlarıyla (Aaaaaaa!) baş başa bırakıyordu. Bu, dünyadaki hem en mantıksız hem de en doğal duygudur. Bu, Jamaika'da gramere bile yansır: Tek zamir vardır, *ben* veya *sen* veya *onlar* arasında bir ayrım yoktur, yalnızca tek ve kaynaşmış bir *ben* vardır. Kendisi de yarı beyaz olan Hortense Bowden, Clara'nın evliliğini öğrenince, onun evine gitti ve eşikte durup, "Şunu bil ki, Ben ve ben, bu andan sonra konuşmuyoruz," deyip ayrıldı ve sözünü tuttu. Hortense, bir siyahla evlenip genlerini uçurumun kenarından kurtarmak için bu ka-

dar uğraştıysa, bunu herhalde kızı dünyaya daha açık renkli çocuklar getirsin diye yapmamıştı.

Aynı şekilde, İkbal ailesinde de savaş için gayet belirgin bir sınır çekilmişti. Millat eve bir Emily veya Lucy getirdiği zaman, Alsana mutfakta sessizce ağlar, Samet ise bahçeye çıkıp kişniş saldırırdı. Ertesi sabah bir sabır oyunu oynanır, Emily veya Lucy evi terk edene kadar diller hırs içinde ısırılır, ancak ondan sonra sözlü savaş başlardı. Oysa Irie ile Clara arasında bu hiç konu edilmemişti, çünkü Clara vaaz verecek durumda olmadığını biliyordu. Yine de düş kırıklığını ve içindeki acıyı saklamaya çalışmıyordu. Irie'nin yatak odasındaki yeşil gözlü Hollywood yıldızlarının resimlerinden ve odasına sürekli girip çıkan beyaz arkadaşlarının seslerinden, Clara onun bir pembe ten okyanusuyla çevrildiğini görüyor ve onun bu dalgalara kapılıp gideceğinden korkuyordu.

Irie'nin, anne babasına Chalfen'lerden söz etmemesinin bir nedeni de buydu. Chalfen'lerden biriyle *evlenmek* istediğinden değil... ama içgüdü aynı içgüdüydü. Onlara karşı, on beş yaşa özgü, bulutumsu, müthiş bir hayranlık duyuyordu ama bu duygunun belirli bir yönü ve hedefi yoktu. O sadece onların arasına *karışmak* istiyordu. Onlar gibi İngiliz olmak istiyordu. Onlar gibi bir Chalfen olmak istiyordu. O *safiyeti* arzuluyordu. Chalfen'lerin de aslında, bir anlamda, göçmen olduğu (üçüncü kuşak, Almanya ve Polonya yoluyla, eski adları Şalfenovski idi) ve Irie'nin onlara muhtaç olduğu kadar, onların da Irie'ye muhtaç olabilecekleri hiç aklına gelmedi. Irie'ye göre Chalfen'ler İngilizlerden daha İngilizdi. Irie, Chalfen'lerin eşiğini aştığı anda içini yasak bir heyecan kaplıyordu; bu, bir Yahudinin sosis yemesi veya bir Hindu'nun Big Mac yemesi gibi bir şeydi. Sınırları aşıyor, İngiltere'ye sızıyordu; bu, başkasının üniformasını giymek veya başkasının tenini kuşanmak gibi müthiş bir başkaldırı hareketiydi.

Onun için salı akşamları top oynadığını söylemekle yetindi, hepsi o kadardı.

***

Chalfen evinde sohbet hiç bitmezdi. Irie bu evde kimsenin dua etmediğine, duygularını alet kutusuna gömmediğine veya sessizce soluk resimleri okşayıp, kim bilir ne olurdu diye düşünmediğine inanıyordu. Sohbet hayatın önemli bir parçasıydı.

"Selam, Irie! Haydi içeri gir, Joshua ile Joyce mutfakta, sen iyi görünüyorsun. Millat yok mu?"

"Sonra gelecek. *Randevusu* var."

"Ah, tabii. Sınavlarda sözel iletişim hakkında bir soru olursa, en yüksek notu o alır. Joyce! Irie geldi! Dersler nasıl gidiyor! Başlayalı ne kadar oldu? Şimdiden dört ay ha! Chalfen dehası bulaşıyor mu?"

"Evet, fena değil, hiç fena değil. Fenden hiç anlamadığımı sanıyordum ama... galiba işe yarıyor. Yine de bilmiyorum. Bazen beynim zonkluyor."

"Bu, uzun bir uykudan sonra uyanıp, harekete geçen beyninin sağ tarafı olmalı. Gerçekten etkilendim; orta karar bir edebiyat öğrencisini, kısa sürede bir fen öğrencisine çevirmenin mümkün olduğunu sana söylemiştim. Şey... GelecekFaresi'nin fotoğraflarını aldım. Onları görmek istemiştin, sonra bana hatırlat. Joyce, büyük kahverengi tanrıça karşınızda!"

"Marcus, kes artık... Merhaba Joyce. Merhaba Josh. Hey, Jack. Oooooh, selam Oscar, seni şirin şey."

"Merhaba, Irie! Gel, bana bir öpücük ver. Oscar, bak, Irie bizi tekrar görmeye gelmiş! Ah, şunun yüzüne bak... Millat'ı arıyor, değil mi Oscar?"

"Hayır, aramıyorum."

"Tabii ki arıyor... Şu küçük surata bak... Millat gelmediği zaman öfkeleniyor. Irie'ye babanın sana verdiği yeni maymunun adını söyle."

"George."

"Hayır, George değil. Maymun Millat demiştin ya, unuttun

mu! Çünkü maymunlar yaramazlık yapar, Millat da *onlar kadar haylaz*, değil mi Oscar?"

"Bilmiyorum. Bana ne!"

"Millat gelmediği zaman Oscar çok öfkeleniyor."

"Birazdan gelir. *Randevusu* var."

"Ne zaman yok ki! Bütün o büyük göğüslü kızlar! Neredeyse onu kıskanacağız, değil mi Oscar? Onlarla, bizimle geçirdiğinden daha çok zaman geçiriyor. Ama şaka yapmamalıyız. Sen üzülüyorsundur çünkü."

"Aldırmıyorum Joyce, gerçekten. Artık alıştım."

"Ama herkes Millat'ı seviyor, değil mi Oscar? Onu sevmemek mümkün değil, değil mi Oscar? Biz de onu seviyoruz, değil mi Oscar?"

"Ben ondan nefret ediyorum."

"Oscar, böyle saçma şeyler söyleme."

"*Lütfen*, Millat'tan söz etmeyi bırakabilir miyiz?"

"Evet, Joshua, tabii. Görüyor musun, nasıl da kıskanıyor? Ona Millat'ın biraz daha fazla itinaya ihtiyacı olduğunu söylüyorum. Zor bir çevreden geliyor. Tıpkı şakayıklara papatyalardan daha fazla zaman ayırdığım gibi, papatyalar her yerde yetişir... Joshi, bazen çok bencil olabiliyorsun."

"Peki anne, peki. Yemeği ne yapacağız, dersten önce mi sonra mı?"

"*Önce* olsa daha iyi, Joyce. Bütün gece GelecekFaresi üstünde çalışmam gerek."

"GelecekFaresi!"

"Şşşt, Oscar. Baban bir şey söylüyor."

"Çünkü yarın bir tez vereceğim, onun için yemeği erken yemekte yarar var. Senin için bir sakıncası yoksa, Irie. Biliyorum, sen de iştahlısın."

"Çok iyi olur."

"Marcus, şekerim, böyle şeyler söyleme, kilosu konusunda çok hassas."

"Aslında değilim..."

"Hassas mı? Kilosu konusunda mı? Ama herkes iri kızları sever, değil mi? En azından *ben* severim."

"Hepinize iyi akşamlar. Kapı aralıktı. Ben de içeri girdim. Bir gün birisi buraya girip kahrolası hepinizi katledecek."

"Millat! Oscar, bak Millat geldi! Oscar, Millat'ı görmek hoşuna gitti, değil mi şekerim?"

Oscar burnunu buruşturdu, havlar gibi yaptı ve Millat'ın kavalkemiğine tahta bir çekiç fırlattı.

"Oscar seni görünce *çok* heyecanlanıyor! *Güzel.* Yemeğe tam vaktinde yetiştin. Tavuk ile peynirli karnıbahar. Otur. Josh, Millat'ın paltosunu bir yere koyuver. Evet. İşler nasıl?"

Millat masaya hırs içinde oturdu, gözlerinden ağladığı anlaşılıyordu. Tütün torbası ile küçük esrar torbasını çıkardı.

"Boktan."

Kocaman bir Stilton peynir parçasından kendine bir dilim kesmekte olan Marcus, pek de ilgilenmeden, "Nasıl boktan?" diye sordu. "Kızı ayartamadın ya da kız seni ayartamadı. Yoksa ortada kız falan yok muydu?"

Joshua, "*Baba! Kes* artık," diye inledi.

Marcus, "Josh, bir gün sen fiilen bir kızı *ayartırsan*," diyerek anlamlı anlamlı Irie'ye baktı. "O zaman *seninle* dalgamı geçerim ama şimdi..."

Joyce, "İkiniz de susun," diye çıkıştı. "Millat'ı dinlemeye çalışıyorum."

Millat gibi havalı bir arkadaşa sahip olmak, dört ay önce, Joshua için büyük bir şanstı. Onun her salı evine gelmesi, Glenard Oak'taki süksesini hayal edemeyeceği kadar arttırmıştı. Şimdi Millat, Irie'nin önerisiyle *sosyal bir ilişki* olarak gelip, onları ziyaret ediyorsa, Joshua Chalfen'in, Chalfen Şişkosu'nun bundan mutluluk duyması gerekirdi. Ama duymuyordu. Sinirleniyordu. Çünkü Joshua, Millat'ın cazibesini, onun mıknatısı andıran çekiciliğini hiç hesaba katmamıştı. Irie'nin hâlâ içten içte bir ataş gibi ona tutkun olduğu belliydi, hatta annesi bile bazen bütün dikkatini Millat'ın üstünde topluyor gibiydi: bah-

çesi, çocukları ve kocasına harcadığı bütün enerji bir araya gelip, demir parçacıklarının bir mıknatısa çekilmesi gibi ona yöneliyordu. Bu da onu sinirlendiriyordu.

"Susayım mı? Kendi evimde konuşamaz mıyım?"

"Joshi, saçmalama. Belli ki Millat'ın canı sıkkın... Şu anda *onunla* ilgilenmeye çalışıyorum."

Millat kötü niyet dolu bir sesle yavaş yavaş konuşarak, "Zavallı küçük Joshi," diye mırıldandı. "Anneciğinden yeterince ilgi göremiyor mu? Anneciğin altını silmesini mi istiyorsun?"

Joshua, "Siktir git, Millat," dedi.

"OOooooooooOOO... "

Joshua, "Joyce, Marcus," diye dış yardım arandı. "Ona söyleyin."

Marcus kocaman bir peynir parçasını ağzına atıp omuzlarını silkerek, "Korkarım, Millat benim etki alanımın dışında kalıyor," dedi.

Joyce, "Joshi, bırak da önce *bununla* ben ilgileneyim," dedi. "Daha sonra..." Cümlesinin devamı büyük oğlunun çarptığı mutfak kapısına sıkıştı.

Benjamin, "Arkasından gideyim mi?..." diye sordu.

Joyce başını sallayıp Benjamin'i yanağından öptü. "Hayır, Benji. Kendi haline bırakmak daha iyi."

Tekrar Millat'a döndü, yüzüne dokundu, parmağıyla gözyaşlarının tuzlu izini sürdü.

"*Şimdi* söyle bakalım. Neler oluyor?"

Millat esrarlı bir sigara sarmaya başladı. Duyulur duyulmaz bir sesle bir şarkı mırıldanıyordu: *Adidas iyidir, Fila değil; Yalnızca esrar çekerim, kokain değil.* Onları bekletmekten hoşlanıyordu. Bekletirse bir Chalfen'den daha çok şey koparacağını biliyordu.

"Ah Millat, o şeyi *içme*. Şu aralar seni ne zaman görsek esrar içiyorsun. Bu Oscar'ı çok rahatsız ediyor. O artık o kadar da küçük değil ve her şeyi anlıyor. Marihuanayı tanıyor."

Oscar, "Mari nedir?" diye sordu.

"Ne olduğunu biliyorsun, Oscar. Millat'ı böyle berbat hale getiren şey; daha bugün konuşuyorduk ya, beyin hücrelerini öldüren şey."

"Joyce, kahrolası, uğraşma benimle."

Joyce, "Ben sadece yardım etmeye çalışıyorum," diye melodramatik bir tavırla içini çekip, parmaklarını saçlarının arasından geçirdi. "Millat, neyin var? Paraya mı ihtiyacın var?"

"Evet, aslında var."

"Neden? Ne oldu, *Millat*? Bana anlat. Yine aile sorunu mu?"

Millat esrar torbasını cebine koydu ve sigarayı dudaklarının arasına yerleştirdi. "Babam beni evden kovdu."

Gözleri hemen dolan Joyce, "Aman Tanrım," diyerek sandalyesini Millat'inkine yaklaştırıp onun elini tuttu. "Annenin yerinde olsaydım... ama değilim... ama *ne kadar da* beceriksiz... beni o kadar... Yani, kocanın çocuklarından birini kaçırmasına ve diğerine de bunları yapmasına izin vermek, ben olsam..."

"Annemi karıştırma. Onunla hiç tanışmadın. Ben zaten ondan *söz etmiyordum*..."

"Benimle tanışmak istemedi, değil mi? Sanki bu bir yarışmaymış gibi."

"Joyce, kahrolası çeneni kapa."

"Bir anlamı yok galiba? Konuya girmek... seni rahatsız ediyor... bunu anlıyorum... Marcus, çay yap, buna *ihtiyacı var*."

"Kahretsin, çay falan istemiyorum. Siz çay içmekten başka bir şey bilmez misiniz? Kahrolası, hep çay işiyor olmalısınız."

"Millat, ben sadece..."

"Boş ver."

Küçük bir esrar tohumu Millat'ın sigarasından düşüp dudağına yapıştı. Onu alıp ağzına attı. "Varsa biraz konyak iyi gelirdi," dedi.

Joyce, *ne yaparsın* der gibi Irie'ye bakıp, işaret ve baş parmağıyla küçük bir kadeh işareti yaparak, otuz yıllık Napolyon konyağından koymasını istedi. Irie, onu üst raftan almak için

ters çevirdiği bir kovanın üstüne çıktı.

"Tamam, artık sakinleşelim. Tamam mı? Bu sefer ne oldu?"

"Ona *karı kılıklı* dedim. Gerçekten de öyle." Millat, Jack'in oynayacak bir şey arayan ve merakla kibrit kutusuna uzanan eline bir tane patlattı. "Bir süre kalacak bir yere ihtiyacım var."

"Bu sorun değil, tabii ki bizde kalabilirsin."

Irie, koca karınlı yuvarlak konyak kadehini masaya koymak için ikisinin arasından uzandı.

"Peki, Irie, şimdi onu rahat bırak."

"Ben sadece..."

"Evet, Irie, şu ara ondan biraz uzak dur."

Millat ortaya bakarak, herhangi biriyle değil de limonlukla konuşur gibi, "O ikiyüzlünün biri," diye kükredi. "Günde beş vakiz namaz kılıyor ama yine de içki içiyor, hiç Müslüman dostu da yok, sonra da beyaz kızlarla yatıyorum diye bana saldırıyor. Sonra Macit'e de sinirleniyor. Kahrolası, hırsını benden çıkarıyor. KEVIN'la ilişkimi kesmemi istiyor. Ben ondan kahrolası daha iyi bir Müslümanım. Nalet olsun!"

Joyce anlamlı anlamlı çevreye bakarak, "Bunları herkesin önünde mi konuşmak istiyorsun?" diye sordu. "Yoksa yalnız benimle mi?"

Millat konyağını bir yudumda içip, "Joyce," dedi. "Kahretsin, hiç fark etmez."

Joyce bunu yalnız ikimiz olarak yorumladı ve diğerlerini gözleriyle odadan dışarı yolladı.

Irie, memnuniyetle çıktı. Dört aydır Millat ile Chalfen'lere gelip, fen dersine çalışıyorlar ve haşlanmış sebzelerden beğendiklerini yiyorlardı; garip bir durum oluşmuştu. Irie -derslerinde olsun, Chalfen'leri özenle taklit edip kibarca sohbet etmekte olsun- başarıya ulaştıkça, Joyce ona daha az ilgi gösterir olmuştu. Oysa Millat ne kadar sapıtırsa -pazar akşamı davetsiz çıkageliyor, kızları buraya getiriyor, evin her tarafında esrar içiyor, gizlice 1964 Don Perignon'u içiyor, gül bahçesine

işiyor, oturma odasında bir KEVIN toplantısı düzenliyor, Bengladeş'le konuşarak telefon faturasına üç yüz pound ekliyor, Marcus'a eşcinsel olduğunu söylüyor, Joshua'yı iğdiş etmekle korkutuyor, Oscar'a şımarık boktan bir velet olduğunu söylüyor, Joyce'a da bir manyak olduğunu söylüyordu-, Joyce onu daha çok seviyordu. İki ay içinde ona şimdiden üç yüz pound, yeni bir nevresim ve bir bisiklet tekerleği borçlanmıştı.

Marcus mutfak kapısını arkasından kapatırken, "Yukarı geliyor musun?" diye sordu. Çocukları uçar gibi iki yanından geçip giderken, bir saz gibi sağa sola savrularak, "Görmek istediğin o fotoğrafları yaptırdım," dedi.

Irie, Marcus'a minnetle gülümsedi. Onu kollayan Marcus'tu. O iki ay boyunca beyni lapa kıvamından sertleşip, belirginleşirken, yavaş yavaş Chalfen'ler gibi düşünmeyi öğrenirken, ona yardım eden Marcus olmuştu. Bunun meşgul bir adam için bir özveri olduğunu düşünmüştü, ama son zamanlarda belki onun da bundan zevk aldığını düşünmeye başlamıştı. Kör bir adamın yeni bir cismin biçimini elleriyle belirlemesini izlemek gibi bir şeydi. Veya bir laboratuvar faresinin yapılan deneyleri kavraması gibi. Hangisi geçerli olursa olsun, Irie ona gösterdiği ilgiye karşılık, GelecekFaresi'yle önce nezaketen, sonra da sahiden ilgilenmeye başlamıştı. Böylece Marcus'un evin en tepesindeki çalışma odasına daha sık davet edilir olmuştu. Evde en çok sevdiği oda buydu.

"Orada öyle durup, köyün delisi gibi sırıtmaktan vazgeç. Haydi, yukarı gel."

Marcus'un odası, Irie'nin daha önce gördüğü hiçbir odaya benzemiyordu. Buranın Marcus'un odası olmaktan başka hiçbir işlevi yoktu; içinde eski oyuncaklar, bibloya benzer şeyler, bozuk aletler, yedek ütü masaları yoktu; burada yemek yenmiyor, uyunmuyor veya sevişilmiyordu. Burası, bu ülkeden başka bir ülkeye kaçmak gerekirse diye, özenle kutulara yerleştirilip etiketlenmiş eşyanın saklandığı, ıvır zıvırın Kubla Han'ı, Clara'nın tavan arasına hiç benzemiyordu. (Eskiden hiçbir

şeyleri olmasa da, şimdi artık birçok şeyleri olduğunu kanıtlayan göçmen sandık odalarına -ne kadar kırık dökük veya bozuk olsa da sahip oldukları her şey, dağ gibi ıvır zıvır yığınları, tavan kirişlerine kadar yığılı durur du- benzemiyordu.) Marcus'un odası, yalnızca Marcus'a ve Marcus'un çalışmalarına aitti. Bir çalışma odası. Austen'in romanlarında, *Upstairs Downstairs*'de veya Sherlock Holmes'unki gibi bir çalışma odası. Hem bu, Irie'nin gerçek hayatta gördüğü ilk çalışma odasıydı.

Oda küçük ve biçimsizdi, eğri tavanın kirişleri yüzünden odanın bazı yerlerinde ayakta durulabilirken bazı yerlerinde durulamıyordu, damdaki pencereden şeritler halinde süzülen gün ışığında tozlar dans ediyordu. Açık ağızlarından kâğıt püskürten canavarları andıran dört dosya dolabı vardı; döşemede, raflarda ve sandalyelerin çevresinde daire biçiminde kâğıt yığınları duruyordu. Baş hizasına bir bulut gibi çöken Alman tütününün yoğun ve tatlı kokusu, en üst raftaki kitapların sayfalarını sarartmıştı; bir sehpanın üstünde çeşitli pipolar, bir doktorun aletleri gibi kadife astarlı deri bir kutuya dizilmişti. Bunların arasında ağızlıklar, çeşitli biçimlerde pipolar, enfiye kutuları ve çakmak kolleksiyonu vardı. Duvarlara ve şöminenin üstüne Chalfen kabilesinin fotoğrafları yerleştirilmişti, Joyce'un dik göğüslü hippi gençliğini gösteren güzel fotoğraflarda, yüzünün iki yanını kaplayan gür saçları arasından kalkık burnu görünüyordu. Birkaç büyük manzara fotoğrafı. Chalfen ailesinin soyağacı, Mendel'in kendinden memnun göründüğü bir portresi. Amerika'da çok ünlü olduğu zamana ait Einstein'ın büyük bir afişi de asılıydı -kaçık profesör saçları, "şaşırmış" gibi bir ifade ve kocaman bir pipoyla görünüyordu-, resmin altında şu alıntı yer alıyordu: *Tanrı dünyayla zar atmaz.* Son olarak da, Marcus'un kocaman meşe koltuğunun arkasına Crick ile Watson'un fotoğrafı asılıydı. Bu iki bilim adamı, deoxyribonucleic asit modeli ile Cambridge'deki laboratuvarlarının döşemesinden fotoğrafın dışına kadar yükselen madeni

kelepçelerden oluşan helezoni bir merdivenin önünde, yorgun fakat kendilerinden memnun görünüyorlardı.

"İyi ama Wilkins nerede?" deyip, tavanın alçaldığı yerde eğilerek fotoğrafa kalemiyle hafifçe vurdu. "Wilkins, 1962 Nobel Tıp Ödülü'nü Crick ve Watson'la birlikte kazandı. Ama fotoğraflarda Wilkins'ten eser yok. Sadece Crick ile Watson. Watson ile Crick. Tarih yalnız dâhilerle çiftleri sever. Ama üçlülere yer yoktur." Marcus biraz düşündü: "Komedyenler veya cazcılar için iş değişir."

Irie, neşeyle fotoğrafa arkasını dönüp İsveç malı bir tabureye oturarak, "O zaman siz, yalnız bir dâhi olmak zorundasınız," dedi.

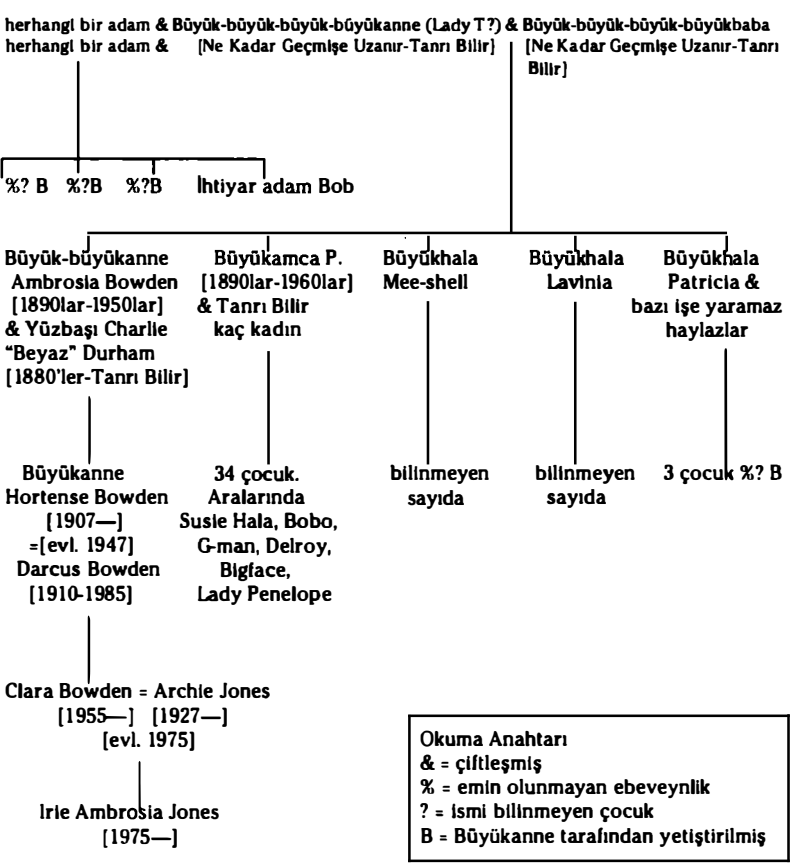
"Ama benim bir ustam var." Karşı duvarda asılı, afiş boyunda siyah beyaz bir fotoğrafı işaret etti. "Ustalar ise kimselere benzemez."

Bu, son derece yaşlı bir adamın yakın çekim bir fotoğrafıydı; yüz hatları, topografik bir haritadaki taramalar gibi, çizgiler ve gölgelerle açıkça belirlenmişti.

"Ünlü bir Fransız, bir beyefendi ve bir bilim adamı. Ne biliyorsam hemen hepsini ondan öğrendim. Yetmişin üstünde ama hâlâ pırıl pırıl bir zekâya sahip. Ama ustaları anmak zorunda değilsin. Bu da onların en güzel yanı. Bu kahrolası fotoğraf nereye girdi..."

Marcus dosya dolaplarından birini karıştırırken, Irie de itinayla çizilmiş ayrıntılı bir meşe ağacından oluşan ve 1600'lerden günümüze dek uzanan Chalfen soyağacını inceledi. Chalfen'lerle Jones-Bowden'ların arasındaki fark hemen görülüyordu. Birincisi, Chalfen ailesinde herkesin normal sayıda çocuğu vardı. Daha açık söylemek gerekirse, kim kimin çocuğuydu, bunu herkes biliyordu. Erkekler kadınlardan daha uzun yaşıyordu. Evlilikler tek ve uzun süreliydi. Doğum ve ölüm tarihleri kesindi. Chalfen'ler 1675 yılında bile gerçekten kim olduklarını *biliyordu*. Archie Jones ise, Bromley'de bir barın arka odasında alelacele dünyaya gelen babasından başka kimseyi tanı-

mıyordu. Babasının doğum yılı da, hangi doksanlık eski garson kadınla konuştuğuna bağlı olarak değişebiliyordu, 1895 veya 1896, belki de 1897 olabilirdi. Clara Bowden büyükannesi hakkında birkaç şey biliyordu, ünlü ve çok çocuklu P. Amcası'nın otuz dört çocuğu olduğuna da yarı yarıya inanıyor gibiydi, ama kesin olarak tek bildiği şey, kendi annesinin, 14 Ocak 1907 günü saat 14.25'te, Kingston depreminin tam ortasında bir Katolik kilisesinde dünyaya geldiğiydi. Gerisi söylenti, rivayet ve masaldı:

Marcus neyle ilgilendiğini anlamak için arkasına gelince, Irie, "Köklü bir ailedensiniz," dedi. "Bu inanılır gibi değil. Acaba bu insanda nasıl duygular uyandırıyor?"

Marcus piposuna tütün koyarak düşünceli düşünceli, "Çok saçma bir lâf. Hepimiz ancak kendimiz kadar geriye gideriz. Chalfen'ler her zaman her şeyi yazmışlar," dedi. "Hatırlanmak istiyorsan, bu işe yarar."

Irie omuz silkerek, "Sanırım benim ailem daha çok sözel bir gelenekten," dedi. "Ama bu konuyu Millat'a sorabilirsiniz. Onun atası..."

"Büyük bir devrimciymiş. Öyle duydum. Yerinde olsam bunu o kadar da ciddiye almazdım. Sanırım o ailede, bir ölçü gerçeğe üç ölçü masal katılıyor. Senin ailende tarihi bir kişi yok mu?" diye sordu, ama sorusunu kendisi de ilginç bulmayıp, iki numaralı dosya dolabını karıştırmaya başladı.

"Hayır... *önemli*... kimse yok... Ama büyükannem Ocak 1907'de doğmuş, Kingston..."

"*İşte* buldum."

Marcus zafer kazanmış gibi çelik dolaptan çıktı, içinde birkaç kâğıt olan plastik bir dosyayı elinde sallıyordu.

"Fotoğraflar. Özellikle senin için. Hayvan hakları takımı bunları görse beni yaşatmaz. Şimdi teker teker bakalım. Hepsini birden kapma."

Marcus ilk fotoğrafı Irie'ye uzattı. Bu, sırtüstü yatan bir farenin resmiydi. Karnı kahverengi ve pamuğumsu mantar gibi çıkıntılarla kaplıydı. Yattığı için daha büyük gözüken ağzı acıyla bağırıyor gibi görünüyordu. Irie, ama gerçek acı değil, diye düşündü, rol yapıyor gibiydi. Abartılı bir gösteri yapan bir fareye benziyordu. Oyuncak fare. Şirin fare. Alaycı bir hali vardı.

"Cenin hücreleri tabii çok yararlı, kansere yol açabilecek genetik öğeleri anlamamıza yardım ediyorlar ama biz aslında urun *canlı dokuda* nasıl geliştiğini öğrenmek istiyoruz. Bunun benzerini bir kültürde elde etmek pek mümkün değil. Bu yüz-

den, hedef seçilen bir organa kimyasal kanserojenler veriliyor..."

Irie, bir yandan onu dinliyor bir yandan da ona uzattığı fotoğraflara bakıyordu. Bir sonraki fotoğrafta aynı fare -en azından ona aynı gibi görünüyordu-, daha büyümüş olan urların üstünde yüzükoyun yatıyordu. Boynundaki bir ur neredeyse kulağı kadar büyük görünüyordu. Ama fare bu durumdan memnun gibiydi. Sanki Marcus'un hakkında söylediklerini duyabilmek için yeni bir organ geliştirmişti. Irie bir laboratuvar faresi için bunları düşünmenin saçma olduğunu biliyordu. Ama yine de fare-yüzde muzip bir fare ifadesi vardı. Fare-gözlerde bir fare-alaycılığı vardı. Fare-dudaklarda bir fare-sırıtışı vardı. *Ölümcül hastalık mı?* (fare, Irie'ye böyle diyordu) *Hangi ölümcül hastalık?*

"... yavaş ve kesin değil. Fakat *belirli* bir kanser türünü, *belirli* dokularda, farenin gelişme sürecinde *önceden belirlenen* zamanlarda ortaya çıkacak şekilde, gerçek genom'u *yeniden düzenlersen*, o zaman artık tesadüfi şeylerle uğraşmazsın. Mutagenin tesadüfi hareketlerini *yok etmiş* olursun. Şimdi farenin *genetik programından*, hücrelerin *içindeki* kanser genlerini harekete geçiren bir güçten söz ediyoruz. Bu genç erkek fare..."

İki pembe dev parmak şimdi ©GelecekFaresi'ni ön ayaklarından tutmuş, tıpkı bir çizgi film faresi gibi dik durmaya ve başını yukarı kaldırmaya zorluyordu. Sanki küçük pembe fare dilini önce fotoğrafçıya, şimdi de Irie'ye çıkarıyormuş gibiydi. Çenesindeki urlar, iri kirli yağmur damlaları gibi sarkıyordu.

"... ve belirli cilt hücrelerindeki H-ras kanser geni, cildinde iyi huylu çok sayıda urun oluşmasına neden oluyor. Şimdi ilginç olan şey, genç dişilerde bu *görülmüyor*, bu da ..."

Bir gözü açık, diğeri kapalıydı. Göz kırpar gibi. Hınzır bir fare-göz kırpması.

"... niçin? Çünkü erkekler arası rekabet ve kavgalar, berelere yol açıyor. Bu biyolojik değil, toplumsal bir zorunluluk. Genetik sonuç aynı. Anlıyor musun? Genlere deneylerle ekleme-

ler yaparak, bu gibi farklılıkları gen transferi yapılan farelerde anlayabiliyoruz. Şimdi gördüğün fare, *eşi benzeri olmayan* bir faredir, Irie. Ona kanser aşıladım ve kanser tam da benim beklediğim zamanda baş gösterdi. On beş hafta sonra. Genetik kodu *yenidir*. Yeni üretilmiş bir tür. Bana sorarsan patent hakkı almak için bundan daha iyi bir neden olamaz. En azından telif hakkı doğuyor: Yüzde 80 Tanrı'ya, yüzde 20 bana. Avukatım yetenekliyse tam tersi de olabilir. Harvard'daki piçler hâlâ bu konuyu tartışıyor. Benim gerçi patent hakkıyla ilgilendiğim yok. Benim için *bilim* önemli."

Irie isteksizce, "Aman Tanrım," diyerek fotoğrafları geri verdi. "Hepsini birden kavramak çok zor. Yarısını anlıyorsam, diğer yarısını hiç anlamıyorum. Hayret verici bir şey."

Marcus, şakadan alçakgönüllülük gösterisi yaparak, "İnsan oyalanıyor işte," dedi.

"Tesadüfleri yok ederek..."

Marcus kısaca, "Tesadüfleri yok edebilen, dünyaya hakim olur," dedi. "Niçin kanser genlerine bağlı kalıyoruz? Bir organizmanın gelişimindeki her adım programlanabilir: yeniden üretim, beslenme alışkanlıkları, yaşam süresi..." monoton bir sesle konuşarak, kollarını yana açıp gözlerini devirerek, "DÜN YA HA-Kİ-Mİ-YE-Tİ."

Irie, "Bulvar gazetelerindeki başlıkları görebiliyorum," dedi.

Marcus, fotoğrafları dosyaya yerleştirip, yerine kaldırmak için dosya dolabına doğru giderken, "Aslında, gen transferiyle elde edilen hayvanların yavrularının incelenmesi, tesdüfi olaylara ışık tutuyor. Anlıyor musun? 5,3 milyar insan için tek bir fare kurban ediliyor. Buna farelerin felaketi denemez. Bu kadarcığını istemeye hakkımız olsun."

"Tabii olsun."

"Kahretsin! Bu kahrolası dolap berbat bir halde!"

Marcus dolabın alt çekmecesini üç kez kapatmaya çalıştı, sonunda sabrını yitirip yan tarafına bir tekme savurdu. "Kahrolası şey!"

Irie gidip açık çekmecelerin içine baktı ve kararlı bir tavırla, "Sizin daha çok separatöre ihtiyacınız var," dedi. "Kullandığınız kâğıtların bir kısmı A3, A2 veya çeşitli boyutta. Belli bir katlama sistemi kullanmalısınız; oysa siz her şeyi tıkıştırıyorsunuz."

Marcus başını geriye atıp güldü. "Katlama sistemi! Senin bunu bilmen gerek; babana çekmiş olabilirsin."

Çekmecenin yanına çömelip birkaç kez daha itti.

"Ben ciddiyim. Böyle nasıl çalışıyorsunuz, anlamıyorum. Benim boktan okul defterlerim bile daha düzenli, üstelik ben Dünya Hakimiyeti işinde de değilim."

Marcus çömeldiği yerden ona baktı. Bu bakış açısından bir dağ silsilesini andırıyordu; And Dağları'nın yastık gibi yumuşacık bir uyarlaması.

"Bana bak: Haftada iki kere gelip bu dosyalama felaketini düzeltebilirsen, sana haftada on beş pound öderim. Hem yeni bir şeyler öğrenirsin, hem de bana yardım etmiş olursun. Ne dersin?"

Ne diyecekti? Joyce, o evde yokken Oscar'a bakmak, otomobili yıkamak, bahçede ot yolmak, pencereleri yıkamak, kâğıtları toplayıp kumbaralara atmak gibi değişik işler için Millat'a zaten haftada otuz beş pound ödüyordu. Aslında bedelini ödediği şey, Millat'ın oradaki varlığıydı. Onu sağladığı bu enerji, bu *güvendi*.

Irie yapmak üzere olduğu anlaşmanın bilincindeydi; o, Millat gibi sarhoş veya dumanaltı, çaresiz veya aklı karışıkken bu işe kalkışmıyordu. Dahası bunu istiyordu; Chalfen'lerle bütünleşmek *istiyordu*, onlardan biri olmak istiyordu; kendi ailesinin karmaşık, tesadüfi yapısından ayrılıp gen transferiyle bir başka aileyle bütünleşmek istiyordu. Eşi benzeri olmayan bir yaratık. Yeni bir tür.

Marcus kaşlarını çattı. "Neden bu kadar çok düşünüyorsun? Senin için bir sakıncası yoksa, bu bin yıl içinde cevabını öğrenmek isterim. Bu iyi bir fikir mi, yoksa değil mi?"

Irie başını sallayıp gülümsedi. "Çok iyi. Ne zaman başlıyorum?"

***

Alsana ile Clara hiç memnun değildi. Ama sorunları paylaşıp dertleşmeleri biraz zaman aldı. Clara haftada üç gün akşam okuluna gidiyordu (aldığı dersler: 1765'ten Günümüze Britanya Emperyalizmi; Ortaçağ Gal Edebiyatı; Siyah Feminizm); Alsana, çevresinde bir aile savaşı sürerken, Tanrı'nın bahşettiği gün ışığı süresince dikiş makinesinde çalışıyordu. Arada bir telefonda konuşuyorlar ve çok az görüşüyorlardı. Haklarında giderek daha çok şey duydukları Chalfen'ler, ikisini de tedirgin ediyordu. Alsana birkaç ay boyunca el altından yaptığı araştırmalar sonunda, Millat'ın eve gelmediği zamanlarda Chalfen'lere gittiğinden emindi. Clara'ya gelince, o Irie'yi hafta arası bir akşam görebilirse kendini şanslı sayıyordu ama voleybol bahanesini çoktan çürütmüştü. Tam dört aydır, Chalfen'ler şöyle, Chalfen'ler böyle, Joyce harikûlade diye anlatıp duruyordu; "Marcus çok akıllı"dan başka bir şey duyduğu yoktu. Ama Clara sorun çıkaracak biri değildi; *Irie için en iyisi* neyse onu kalpten istiyor ve anneliğin yüzde doksanının özveri olduğuna inanıyordu. Hatta Chalfen'lerle tanışmak bile istedi ama, ya Clara paranoyaktı ya da Irie bunu engellemek için elinden geleni esirgemiyordu. Archibald'dan destek beklemenin de yararı yoktu. O da Irie'yi, ancak duş yapmak, giyinmek veya yemek yemek için eve uğradığı zamanlarda görebiliyordu ama onun durmadan Chalfen'lerin çocukları (*Sevimli olmalılar, şekerim*) veya Joyce'un yaptığı bir şey (*Sahi mi? Akıllı biri olmalı, şekerim)* veya Marcus'un dediği bir şey (*Einstein gibi biri olmalı. Çok iyi. Acele etmem gerek. Sammy'yle sekizde O'Connell's'ta buluşacağım)* hakkında konuşması onu rahatsız etmiyordu. Archie bir timsah kadar kalın deriliydi. Babalık onun için öylesine sağlam bir genetik durumdu ki (Archie'nin yaşamındaki en sağlam gerçekti), birinin onun tahtını ele ge-

çirmek isteyeceği aklına bile gelmiyordu. Bu yüzden dudağını ısırıp, çıkan kanı yutarak, tek kızının elden gitmediğini ummak Clara'ya kalıyordu.

Fakat Alsana, sonunda bunun topyekün bir savaş olduğuna ve kendisine bir müttefik gerektiğine karar verdi. Noel ve Ramazan kazasız belasız geçtikten sonra, 1991 Ocağı'nın sonuna doğru, telefonu eline aldı.

"Demek, Chaffinch'leri sen de duydun?"

Clara kurnazca, "*Chalfen'ler*. Adları, sanırım Chalfen. Evet, Irie'nin bir arkadaşının ailesi," diyerek, önce Alsana'nın ne bildiğini öğrenmek istedi. "Joshua Chalfen. İyi bir aileye benziyorlar."

Alsana burnundan soluyordu. "Ben onlara Chaffinch'ler* diyorum; hep en iyi tohumları gagalayan arsız İngiliz kuşları onlar! Onların oğluma yaptığını, ispinozlar da defne ağacıma yapıyor. Ama onlar daha da kötü, küçük keskin köpek dişleri olan kuşlar gibiler; sadece hırsızlık etmekle kalmayıp, ısırıp, yaralıyorlar! Sen onlar hakkında ne biliyorsun?"

"Aslında... pek bir şey bilmiyorum. Irie ile Millat'a fen dersinde yardım ediyorlarmış, bana öyle söyledi. Herhalde bunun bir zararı olmaz, Alsi. Irie'nin notları şimdi daha iyi. Hemen hemen hiç evde olmuyor, ama buna karşı çıkamam."

Clara, Alsana'nın öfkeyle tırabzana vurduğunu duydu. "Onlarla tanıştın mı? Ben tanışmadım, ama yine de, sanki ihtiyacı varmış gibi oğluma para verip onu evlerinde misafir etmeye cesaret ediyorlar; eminim beni de kötülüyorlardır. *Allah bilir*, Millat onlara hakkımda neler söylüyordur! Onlar da kim? Ben onları hiç tanımıyorum! Millat her boş dakikasını onlarla geçiriyor, notları düzelmedi, esrar çekip kızlarla yatmayı da sürdürüyor. Samet'e söylemeye çalışıyorum ama o kendi dünyasında yaşıyor; beni dinlemiyor. Sadece Millat'a bağırıyor, benimle de konuşmuyor. Macit'i getirip iyi bir okula gönderebil-

*) Finch, ispinoz demektir. (ç.n.)

mek için para biriktirmeye çalışıyoruz. Ben bu aileyi bir arada tutmaya çalışıyorum, Chaffinch'ler ise bölmeye çalışıyorlar!"

Clara dudağını ısırıp, ahizeye sessizce başını salladı.

"Hâlâ orada mısın?"

Clara, "Evet," dedi. "Evet. Irie, şey... onlara hayran. Önce çok sinirlendim ama sonra aptallık ettiğimi düşündüm. Archie de aptallık ettiğimi düşünüyor."

"O patates kafalıya ayda yerçekimi olmadığını söyleseıı, o yine senin aptallık ettiğini düşünür. On beş senedir ona fikrini sormadan yaşadık, bundan sonra da yaşarız, Clara." Alsana nefes nefeseydi ve sesi bitkin çıkıyordu. "Biz hep *birbirimizi destekledik*... Sana şimdi *ihtiyacım* var."

"Evet... Düşünüyorum da..."

"Lütfen. Düşünme. Senin sevdiğin o eski Fransız filmlerinden birine yer ayırttım; bugün iki buçukta, Tricycle Theatre'ın önünde buluşalım. Ailenin Yüz Karası Yeğenim de gelecek. Çay içer, yürüyüş yapar, konuşuruz."

A Bout de Souffle oynuyordu. Super 8, gri ve beyaz bir film. Eski model Ford'lar ve bulvarlar. Ani karşılaşmalar ve mendiller. Öpücükler ve sigaralar. Clara filme bayıldı (Belmondo güzel! Seberg güzel! Paris güzel!), Neena çok Fransızvari buldu, Alsana ise ne olup bittiğini bile anlayamadı. "Fransa'da koşturup duran, saçma sapan konuşan, polisleri öldüren, otomobil çalan, asla sutyen giymeyen iki genç. Avrupa sineması buysa, ben Hollywood'a her gün razıyım. Şimdi hanımlar, işimize bakalım!"

Neena çayları alıp geldi ve sehpanın üstüne koydu.

"Bu Cahffinch'lerin gizli ihaneti de ne demek oluyor? Bir Hitchcock filmine benziyor?"

Alsana durumu özetledi.

Neena çantasından mentollü bir sigara çıkarıp yaktı ve mentollü dumanını üfledi. "Teyzeciğim, Millat'a derslerinde yardım eden çok iyi bir orta sınıf aileye benziyorlar. Beni bunun için mi işimden gücümden ettin? Burası Jonestown değil yani?"

Clara dikkatle konuşarak, "Tabii ki değil," dedi. "Ama Irie ile Millat orada o kadar çok zaman geçiriyorlar ki, teyzenle onları daha iyi tanımamız gerektiğini düşündük. Bu doğal değil mi?"

Alsana karşı çıktı. "Hepsi bu *değil*. Bu insanlar oğlumu elimden alıyorlar! Dişli kuşlar! Onu tümüyle İngilizleştiriyorlar! Onu bilerek ve isteyerek kendi kültüründen, kendi ailesinden ve kendi dininden uzaklaştırıyorlar..."

"Ama onun diniyle sen zaten bok kadar ilgilenmezsin ki!"

"Ailenin Yüz Karası Yeğenim, benim o çocuk için nasıl ter döktüğümden *senin* haberin bile *yok*..."

"Benim hiçbir şeyden haberim yoksa, o zaman beni niye buraya getirdiniz? Biliyorsun ki yapacak kahrolası işlerim var." Neena çantasını kaptı ve kalkmaya yeltendi. "Özür dilerim, Clara. Niye hep böyle oluyor, ben de bilmiyorum. Yakında görüşürüz..."

Alsana onu kolundan yakalayıp, "Otur," diye tısladı. "Otur, tamam, anladık, Bayan Zeki Lezbiyen. Sana ihtiyacımız var, tamam mı? Otur, özür dilerim, özür dilerim. Tamam mı? Oldu mu?"

Neena, sigarasını peçetenin üstünde hırsla ezip söndürerek, "Tamam," dedi. "Ama şimdi ben kendi fikrimi söyleyeceğim ve bir tek kez olsun o mağara gibi ağzını açmadan beni dinleyeceksin. Tamam mı? Şimdi, Irie'nin notlarının fevkalade düzeldiğini *söyledin*, Millat'ınkilerin iyi olmaması normal çünkü hiç *çalışmıyor*. En azından birileri ona yardım etmeye çalışıyor. Onlarla bu kadar çok zaman geçiriyorsa, bu eminim *onların* değil, Millat'ın kendi seçimidir. Şu ara sizin eviniz de tam olarak Mutlu Ülke sayılmaz. Kendinden kaçıyor ve İkbal'lerden mümkün olduğu kadar uzağa gitmek istiyor."

Alsana muzaffer bir edayla, "Ah ha!" dedi. "Ama onlar iki sokak ötede oturuyor."

"Hayır, Teyzeciğim. *Kavramsal olarak* sizden uzak. Biliyorsun bir İkbal olmak zaman zaman biraz boğucu olabilir. O di-

ğer aileyi sığınak olarak kullanıyor. Belki onu iyi bir şekilde etkiliyorlardır ya da öyle bir şey."

Alsana tehdit edici bir tavırla, "Ya da öyle bir şey," dedi.

"Neden korkuyorsun, Alsi? O ikinci kuşaktan -sen her zaman böyle söylersin-, onu kendi yolunu seçmekte özgür bırakmalısın. Örneğin bana bak, falan filan falan. Senin için Ailenin Yüz Karası Yeğen olabilirim ama ayakkabılarımdan iyi para kazanıyorum." Alsana, Neena'nın tasarlayıp yaptığı ayağındaki diz boyu çizmelere kuşkuyla baktı. "İyi bir yaşamım var, biliyorsun, kendi prensiplerime göre yaşıyorum. Demek istediğim şu. O zaten Samet Enişte'yle savaşıyor. Bir de sen ona savaş açma."

Alsana böğürtlen çayına bakarak homurdandı.

"Teyzeciğim, kuşkulanacaksan, onun peşine takıldığı şu KEVIN takımından kuşkulan. Onlar *çılgın*. Üstelik kahrolasılar çok da kalabalıklar. Aralarında hiç beklemediğin kimseler de var. Mo, hani şu kasap -Hüseyin-İsmailler'den-, ailenin Ardaşir kolundan. Biri o. Ve lokantadaki kahrolası Şiva, o da onlara katılmış."

Alsana sertçe, "Aferin ona," dedi.

"İyi de, onların İslam diniyle hiçbir ilgileri *yok*, Alsi. Onlar politik bir grup. Politikaları da başka türlü. Piç kurularından biri Maxine ile benim cehennemin dibinde yanacağımızı söyledi. Anlaşılan biz canlıların en aşağılık türüyüz, sümüklüböceklerden bile aşağılık. Ben de taşağını 360 derece büküverdim. Sen asıl *onlardan* kuşkulanmalısın."

Alsana başını ve elini sallayarak Neena'yı susturdu. "Anlamıyor musun? Ben oğlumun elimden alınmasına üzülüyorum. Zaten birini yitirdim. Macit'i altı yıldır görmedim. *Altı yıl*. Şimdi de başıma bu insanlar çıktı, Chaffinch'ler, onlar Millat'ı benden çok görüyorlar. En azından bunu anlayabiliyor musun?"

Neena içini çekip, bluzunun düğmesiyle oynadı, sonra teyzesinin gözlerinin yaşardığını görünce sessizce başını salladı.

Clara usulca, "Millat ile Irie sık sık onlara akşam yemeğine

gidiyorlar," dedi. "Alsana, yani teyzenle ben acaba... Sana bir kere onlarla gider misin diye soracaktık; sen gençsin, genç de görünüyorsun ve gidip..."

Neena gözlerini devirerek, "Gidip size rapor vereyim, öyle mi?" dedi. "Düşman saflarına sızalım. Zavallı aile, kiminle uğraştıklarının farkında bile değiller. Göz hapsinde olduklarından haberleri bile yok. Tam da *Otuz Dokuz Basamak*'taki gibi."

"Ailenin Yüz Karası Yeğenim, kabul mü?"

Neena inledi. "Evet, Teyzeciğim, anlaşılan buna mecburum."

Alsana çayını bitirerek, "Sana minnettarım," dedi.

***

Joyce'un eşcinsel fobisi yoktu. Eşcinsel erkeklerden hoşlanırdı. Onlar da ondan hoşlanırlardı. Hatta üniversitedeyken, farkında olmadan eşcinsel erkeklerden oluşan bir hayran grubunu çevresine toplamıştı. Onu Barbara Streisand/Bette Davis/Joan Baez'in bir melez karışımı olarak görüyorlar, ona yemek pişirmek ve giysi seçimini övmek için ayda bir toplanıyorlardı. Bu yüzden Joyce'un eşcinsel fobisi olamazdı. Ama lezbiyenler... Lezbiyenler Joyce'un aklını karıştırıyordu. Onlardan hoşlanmıyor değildi. Sadece onları anlamakta zorlanıyordu. Joyce, yaşamını erkekleri sevmeye adadığı için, erkeklerin erkekleri sevmesini anlayabiliyordu. Ama kadınların kadınları sevmesi Joyce'un dünyayı kavrama şekline o kadar yabancıydı ki, işte *bunu* kabul edemiyordu. Onların varlığını. Kavrayamıyordu. Tanrı bilir ya, bunun için uğraşmıştı. Yetmişli yıllarda görev bilinciyle *The Well of Loneliness* ile (içinde bu konuyla ilgili kısa bir bölüm olan) *Our Bodies Ourselves*'i okumuştu; daha yakın zamanda *Oranges Are Not the Only Fruit*'i da okumuş ve izlemişti ama hiçbiri işe yaramamıştı. Onlardan tiksinmiyordu. Sadece anlamsız buluyordu. Bu yüzden Neena, kolunda Maxine ile yemeğe gelince, ordövr (çavdar ekmeği üstünde sebze haşlaması) tabağının üstünden onlara bakan Joy-

ce, gözlerini onlardan ayıramadı. İlk yirmi dakika dili tutuldu ve kendi önemli bölümü dışında, Chalfen girizgâhını yapmayı ailenin diğer üyelerine bıraktı. Hipnotize olmuş veya yemek sohbetinin zaman zaman bazı bölümlerini duyabildiği, kalın bir bulutun arkasında oturuyormuş gibiydi.

"İlk Chalfen sorusuyla başlayalım: Ne iş yapıyorsunuz?"

"Ayakkabı. Ayakkabı yapıyorum."

"Hımm. Korkarım bu pek cazip bir sohbet konusu sayılmaz. Ya bu güzel hanım?"

"Ben aylak bir güzel hanımım. Onun yaptığı ayakkabıları giyerim."

"Demek üniversiteye gitmiyorsunuz."

"Hayır, üniversite ilgimi çekmedi. Sakıncası var mı?"

Neena da savunmadaydı. "Siz sormadan söyleyeyim, benim de ilgimi çekmedi."

"Sizi utandırmak istemedim."

"Utandırmadınız."

"Bu şaşırtıcı değil... Aileniz dünyanın en akademik ailelerinden biri sayılmaz."

Joyce, işlerin sarpa sardığını fark etti ama durumu düzeltebilmesi için dili bir türlü çözülmüyordu. Milyonlarca tehlikeli lâf boğazına takılmış duruyordu ve ağzını birazcık(!) açtığı anda birinin ağzından kaçmasından korkuyordu. Başkalarını üzme konusunda pek duyarlı olmayan Marcus, konuşmayı sürdürüyordu. "Siz ikiniz bir erkeği kolayca baştan çıkarırsınız."

"Öyle mi?"

"Lezbiyenler hep öyledir. Bazı erkeklere bir şans tanıyacağınızdan eminim, ama herhalde güzelliği zekâya tercih edersiniz. O zaman da benim hiç şansım olmaz."

"Zekânıza çok güveniyorsunuz, Bay Chalfen."

"Güvenmemem mi gerekir? Ben korkunç zekiyimdir."

Joyce onlara bakmayı sürdürürken, bir yandan da düşünüyordu: *Kim kime güvenir? Kim kimi eğitir? Kim kime yol gösterir? Kim kimi tohumlar ve kim kime bakıp büyütür?*

"Sofrada bir İkbal daha olması ne hoş, değil mi Josh?"

Neena, "Ben bir İkbal değilim, Begüm'lerdenim," dedi.

Marcus hiç aldırmadan, "Bir Chalfen erkeği ile bir İkbal kadınının müthiş bir çift oluşturacağını düşünmeden edemiyorum," dedi. "Fred ile Ginger gibi. Siz bize cinsellik verirken, biz size duyarlılık falan verirdik. Ne dersin? Sen de bir İkbal kadar ateşlisin; bir Chalfen'i tetikte tutardın. Hint şehveti. Aileniz çok ilginç: İlk kuşak uçuk kaçık, ama ikinci kuşağın kafası doğru düzgün çalışıyor."

"Hımm. Bana bak: Kimse benim aileme uçuk kaçık diyemez, anladın mı? Öyle olsalar bile. Bunu ancak *ben derim*."

"Dili *doğru* kullanmaya çalış. 'Kimse benim aileme uçuk kaçık diyemez', diyebilirsin, ama bu doğru bir ifade sayılmaz. Çünkü insanlar bunu yapabilir ve yapar. Onun yerine, 'Başkalarının bunu söylemesini istemiyorum, vs,' demelisin. Küçük bir nokta ama terimler ile deyimleri yanlış kullanmadığımız zaman birbirimizi daha kolay anlarız."

Sonra Marcus, tavuk güvecini çıkarmak için fırının kapağını açtığı anda, Joyce'un da ağzı açıldı ve nedendir bilinmez ağzının içinden şu sözler döküldü: "Birbirinizin göğüslerini yastık yerine mi kullanıyorsunuz?"

Neena'nın ağzına götürmekte olduğu çatalı, yarı yolda, tam burnunun ucunda kalakaldı. Millat'ın boğazına salatalık kaçtı. Irie, altçenesini tekrar üstçenesine uygun duruma getirmek için bilinçli bir uğraş verdi. Maxine kıkırdamaya başladı.

Ama Joyce'un morarmaya falan niyeti yoktu. Joyce aklına koyduğunu yapan, kendine güvenen, zenci taşıyıcılar yüklerini bırakıp geri döndükleri zaman, hatta beyaz adamlar tüfeklerini yere dayayıp başlarını salladıkları zaman bile Afrika bataklıklarında ilerleyen baldırlarında şimşekler barınan kahrolası kadınların soyundan geliyordu. O, İncil, tabanca ve cibinlikten başka silahları olmadığı halde ufukta bozkıra doğru ilerleyen kahverengi adamları bertaraf eden öncü kadınların türündendi. Joyce geri adım atmanın anlamını bile bilmezdi. Yerini koruyacaktı.

"Hint şiirinde göğüslerin yastık gibi kullanıldığından söz ediliyor; yumuşak göğüsler, yastık gibi göğüsler diye. Beyaz mı kahverenginin üstünde, yoksa akla daha yatkın geldiği gibi, kahverengi mi beyazın üstünde yatıyor diye merak ettim sadece. Yastık benzetmesini kullanırsak, kimin... nasıl?.."

Sessizlik uzun, geniş ve rahatsız ediciydi. Neena tiksintiyle başını sallayıp, çatal bıçağını gürültüyle tabağına attı. Maxine parmaklarıyla masada sinirli bir "Wilhelm Tell" temposu çalıyordu. Josh ağlayacak gibi görünüyordu.

Nihayet Marcus başını geriye attı, el çırpıp kocaman bir Chalfen kahkahasıyla gülerek, "Ben de bütün gece bunu sormak istemiştim. Aferin, Chalfen Anne," dedi.

***

Böylece Neena, hayatında ilk kez, teyzesinin tamamen haklı olduğunu itiraf etmek zorunda kaldı. "Rapor istemiştin, işte sana tam bir rapor: hepsi zırdeli, tırlak, oynatmış, tımarhanelik, uçuk kaçık çılgın takımı. İstisnasız hepsi."

Alsana ağzı bir karış açık, başını salladı ve Joyce'un, tatlı servisi yaparken Müslüman kadınların o siyah çarşaflarla pasta yapmasının zor olup olmadığını, yenlerinin pasta hamuruna bulanıp bulanmadığını nasıl sorduğunu üçüncü kez anlatmasını istedi Neena'dan. Çarşafın ocakta ateş alma tehlikesi yok muydu?

Neena, "Tam kaçıklar," dedi.

Ama bu gibi işlerde hep olduğu gibi, istenilen bilgi edinildikten sonra kimse bu bilgiyle ne yapılması gerektiğine karar veremedi. Irie ile Millat on altı yaşındaydılar ve istedikleri birçok şeyi istedikleri zaman yapabilecek yasal yaşa eriştiklerini annelerine bıkıp usanmadan söylüyorlardı. Clara ile Alsana'nın, kapı ve pencerelere parmaklık ve kilit takmaktan başka yapabileceği pek bir şey yoktu. Sonuçta işler düzeleceğine daha da kötüleşti. Irie, Chalfenizme eskisinden daha çok zaman ayırmaya başladı. İrie, babasının sohbetine dayanamayıp yüzünü buruşturduğunun ve uyumadan önce yatakta okudu-

ğu orta karar bulvar gazetelerine burun kıvırdığının farkındaydı. Millat haftalarca eve uğramıyor, sonra ona ait olmayan para ve Chalfen'lerin aksanıyla KEVIN takımının sokak ağzı arasında çılgınca gidip gelen bir aksanla dönüyordu. Samet'i mantık ötesi bir şekilde çileden çıkarıyordu. Hayır, bu doğru değildi. Bunun bir mantığı vardı. Millat, ne bu ne öbürüydü; ne Müslüman ne Hristiyandı; ne İngiliz ne Bengalliydi; hep ikisinin ortasında yaşıyor, böylece iki kılıcın çatışması anlamına gelen ve *Zülfikâr* olan göbek adının hakkını vermiş oluyordu.

Samet, oğlunun Malcolm X'in özyaşamöyküsünü satın alışını izledikten sonra, "Bir iş yaparken kaç kez *teşekkür etmek* gerekir?" diye kükredi. "Kitabı uzatırken *teşekkür ederim*, tezgâhtar kız onu aldığı *zaman teşekkür* ederim, fiyatı söyleyince *teşekkür ederim*, çeki imzaladığın zaman *teşekkür ederim*, kız çeki alırken *teşekkür ederim*! Buna İngiliz terbiyesi diyorlarsa da bu düpedüz küstahlık! Böyle teşekkür edilmeyi hak eden tek varlık yalnızca Allah'tır!"

Bir kez daha ikisinin arasında kalan Alsana, çaresizlik içinde bir orta yol bulmaya çabalıyordu. "Macit burada olsaydı aranızı bulurdu. Bir avukatın beyniyle işleri yoluna sokardı." Ama Macit burada değildi, o oradaydı ve bu durumu değiştirmek için hâlâ yeterli paraları yoktu.

Sonra yazla birlikte sınavlar da gelip çattı. Irie, Chalfen Şişkosu'nun hemen ardından ikinci oldu; Millat da kendisi dahil kimsenin beklemediği kadar başarılı oldu. Bunun nedeni Chalfen'lerin etkisi olmalıydı ve Clara bir kereliğine duygularından ötürü azıcık utandı. Alsana sadece, "İkbal beyni, eninde sonunda zafere ulaşır," demekle yetindi ve bunu, kendi bahçelerinde yapılacak bir İkbal/Jones ortak barbekü partisiyle kutlamaya karar verdi.

Neena, Maxine, Ardaşir, Şiva, Joshua, teyzeler, kuzenler, Irie'nin arkadaşları, Millat'ın arkadaşları, KEVIN takımı ve okul müdürü, hepsi geldi ve kâğıt bardaklardan ucuz İspanyol şampanyası içerek eğlendiler. Yalnızca bir köşede daire şeklinde toplanan KEVIN takımı, eğlenceye katılmadı.

Samet, kollarını kavuşturmuş, yeşil papyon kravatlıların oluşturduğu daireyi fark edene kadar her şey yolundaydı.

"Onlar burada ne arıyor? Bu kâfirleri kim içeri aldı?"

Alsana, sosis sosları çenesinden akan Samet'in, şimdiden devirdiği üç bira şişesine bakarak, "*Sen* de buradasın ya," diye tersledi. "Barbekü partisinde ilk taşı kim atacak?"

Samet öfkeyle ona bakıp, müşterek çalışmalarının sonucu olan yeni odunluğu seyretmek için yalpalayarak, Archie ile uzaklaştı. Clara bu fırsattan yararlanarak bir şey sormak amacıyla Alsana'yı bir kenara çekti.

Alsana ayağını yere vurup kendi kişniş otunu çiğneyerek. "Hayır! Hayır olmaz. Ona ne için teşekkür edeceğim? İyi not aldıysa kendi beyni sayesinde aldı. *İkbal* beyni. O kendini beğenmiş Chalfen bir kez, *tek bir kez* olsun gönül indirip de bana telefon etmedi. Vahşi atlar cesedimi sürüklesin, hiçbir şey beni buna razı edemez."

"Yine de... gidip çocuklara ayırdığı zaman için ona teşekkür etmek hoş olurdu... Belki de onu yanlış değerlendirdik..."

Alsana aşağılayıcı bir tavırla, "Leydi Jones, sen istiyorsan hiç durma git," dedi. "Ama ben, vahşi atlar, vahşi atlar bile bunu yaptıramaz bana."

***

"Ve o Marcus'un büyükbabası Dr. Solomon Chalfen. Viyana'da herkes onun bir cinsi sapık olduğunu düşünürken, Freud'u anlayan birkaç kişiden biriymiş. İlginç bir yüzü var, değil mi? Bilge olduğu nasıl da hemen belli oluyor. Marcus bu fotoğrafı bana ilk gösterdiği gün, onunla evlenmek istediğimi anladım. Benim Marcus'um da sekseninde böyle görünürse ben çok şanslı bir kız sayılırım, diye düşündüm."

Clara gülümseyerek, gümüş levha üzerine çekilen fotoğrafı hayranlıkla seyretti. Şimdiye kadar asık suratla peşinden gelen Irie ile, şöminenin üzerine sıralanmış sekiz fotoğrafı hayranlıkla seyretmişti; en az bir o kadar daha vardı.

"Çok eski ve köklü bir aile, kendini beğenmişlik saymazsanız, Clara, şey, size 'Clara' diyebilir miyim?"

"Tabii, Bayan Chalfen."

Irie, Joyce'un Clara'dan, ona Joyce demesini istemesini boşuna bekledi.

"Dediğim gibi çok eski ve köklü bir aile, kendini beğenmişlik saymazsanız, Irie'yi de bir şekilde bu aileye katılmış saymak isterim. Olağandışı bir kız. Bizimle beraber olması bizleri çok memnun etti."

"Sanırım o da sizinle beraber olmaktan hoşlandı. Ve size gerçekten çok şey borçlu. Hepimiz borçluyuz."

"Yoo, hayır, hayır, hayır. Ben Aydın Sorumluluğuna inanırım... Ayrıca bu bizim için *zevkti*. Gerçekten öyle. Sınavlar bitti ama biz onu yine görebileceğimizi umuyoruz. En azından daha olgunluk sınavları var!"

"Seve seve geleceğinden eminim. Zaten hep sizlerden söz ediyor. Chalfen'ler bunu yaptı, Chalfen'ler bunu dedi..."

Joyce, Clara'nın ellerini avucuna aldı. "Ah Clara, buna *sevindim*. Nihayet tanıştığımıza da sevindim. Daha bitirmemiştim, nerede kalmıştık, ah evet, işte Charles ile Anna -büyükamca ve büyükhalası ne yazık ki uzun zaman önce öldüler. O bir psikiyatristti -evet, evet, *bir tane* daha-, karısı ise bir biyolog, tam benim tipimde."

Joyce, bir galerideki sanat eleştirmeni gibi, elleri kalçasında, gerileyip bir an durakladı, "Bir süre sonra bunların genlerle aktarıldığını düşünüyor insan, öyle değil mi? Bütün bu beyin gücü. Hepsi iyi yetiştirmeyle açıklanamaz. Açıklanabilir mi?"

Clara, "Şey, hayır," diye ona katıldı. "Sanmam."

"Irie, zekâsını sizce hangi taraftan almış olabilir, gerçekten merak ediyorum, İngiliz mi yoksa Jamaika mı?"

Clara, ölü beyaz adamların bir sıra fotoğrafına baktı. Bazıları kolalı yaka, bazıları monokl takmıştı, bazıları üniformalıydı, bazıları makine zaman alan görevini yapabilsin diye her üyesinin yerinde çakılı gibi durduğu, ailesinin arasında otur-

muştu. Bunların hepsi ona az da olsa birini anımsatıyordu. Kendi büyükbabası, yakışıklı Yüzbaşı Charlie Durham, ondan geriye kalan tek fotoğrafında: Soluk ve rahatsız görünümlü yüzüyle, makineye isyankâr bir tavırla bakarken, sanki fotoğraf çektirtmiyor da, görüntüsünü de zorla kabul ettiriyor gibiydi. Ona Kaslı Hıristiyan derlerdi. Bowden ailesi ona Whitey* derdi. Elini değdirdiği her şeye sahip olan Whitey.

Clara çekinerek, "Sanırım benim tarafımdan, benim tarafımdaki İngilizlerden. Benim büyükbabamın orta sınıftan bir İngiliz olduğu söylenir. Onun kızı olan annem 1907 Kingston depreminde dünyaya gelmiş. Depremin, Bowden beyin hücrelerini yerli yerine oturttuğunu düşünüyorum, çünkü ondan sonrası hep iyi gitti."

Joyce, Clara'nın bir kahkaha beklediğini anlayınca çabucak güldü.

"Gerçekten de, Yüzbaşı Charles Durham olabilir. Büyükanneme bildiği her şeyi o öğretmiş. İyi bir İngiliz eğitimi vermiş. Tanrı biliyor ya, aklıma başka kimse gelmiyor."

"Ne kadar büyüleyici! Marcus'a hep bunu söylerim, o ne derse desin her şey genlerde. O benim her şeyi basite indirgediğimi söylüyor, ama o fazla kuramsaldır. Benim görüşüm de *hep* doğrulanıyor."

Ön kapı arkasından kapanırken, Clara bu kez de öfke ve sinirle dudağını ısırdı. Niye Yüzbaşı Charlie Durham demişti? Bu düpedüz bir yalandı. Kendi beyaz dişleri kadar sahteydi. Clara, Yüzbaşı Charlie Durham'dan daha zekiydi. Hortense, Yüzbaşı Charlie Durham'dan zekiydi. Hatta belki Büyükanne Ambrosia bile Yüzbaşı Charlie Durham'dan zekiydi. Yüzbaşı Charlie Durham zeki değildi ki. Kendini öyle sanıyordu ama değildi. Gerçekte asla tanıyamadığı tek bir kadını kurtarmak istediği için bin kişiyi kurban etmişti. Yüzbaşı Charlie Durham, işe yaramaz adamın tekiydi.

*) beyaz anlamında. (ç.n.)

13
HORTENSE BOWDEN'IN DİŞ KÖKLERİ

Biraz İngiliz eğitimi tehlikeli olabiliyor. Alsana'nın buna en çok örnek göstermeyi sevdiği öyküde Lord Ellenborough, Sind ilini Hindistan'dan aldıktan sonra Delhi'ye tek kelimelik bir telgraf çekmiş; *Günah işledim* anlamına gelen Latince bir kelime, *peccavi*. Alsana tiksintiyle, "İngilizler, hem malınızı çalıp hem de aynı zamanda sizi eğitmeye kalkan yegâne insanlardır," derdi. Alsana'nın Chalfen'lere karşı duyduğu güvensizlik bundan az değildi.

Clara, daha çok ailevi nedenlerden dolayı ona katılıyordu; Bu, Bowden ailesinde hiç unutulmayan bir kötü niyetin hikâyesiydi. Kendi annesi, henüz annesinin karnındayken (bu öyküyü anlatabilmek için hepsini, Rus matruşkaları gibi birbirle-

rinin içine sokmak zorundayız: Irie'yi Clara'nın, Clara'yı Hortense'ın, Hortense'ı da Ambrosia'nın içine), bir İngiliz erkeği aniden senin eğitilmen gerektiğine karar verirse, neler olacağına sessizce tanık olmuş. Çünkü Jamaika'ya yeni tayin edilen Yüzbaşı Charlie Durham'a, 1906 Mayısı'nda, sarhoş olduğu bir gece, Bowden'ların kilerinde, ev sahibesinin yeniyetme kızının ırzına geçmek yetmemişti. Onun sadece bekâretini bozmakla yetinmemişti. Ayrıca ona bir şeyler *öğretmesi* de gerekiyordu.

Ambrosia Bowden, karnındaki Hortense olan küçük çıkıntıya elini koyup elinden geldiğince masum görünmeye çalışarak, "Bana mı? *Bana mı* öğretmek istiyor?" diye sormuştu. "İyi ama neden?"

Annesi, "Haftada üç kere," dedi. "Nedenini sorma. Ama Tanrı biliyor ya senin de bir şeyler öğrenmeye ihtiyacın var. Bu cömertliği için minnet duy. Bay Durham gibi yakışıklı ve saygın bir İngiliz beyefendisi cömert davranmak istediği zaman nedeni, niçini sorulmaz."

On dört yıllık yaşamında hiç okul yüzü görmemiş, kaprisli ve uzun bacaklı bir köylü kızı olan Ambrosia Bowden bile, bunun yanlış bir öğüt olduğunu biliyordu. Bir İngiliz erkeği cömert davranmak istediği zaman *ilk* yapılacak şey nedenini sormaktır, çünkü her zaman bir nedeni vardır.

"Sen hâlâ burada mısın? O seni görmek istiyor. Seni kovalamam mı gerek!"

Böylece Ambrosia Bowden, karnındaki Hortense ile, yüzbaşının odasına koşmuş ve ondan sonra da ders yapmak için haftada üç gün gitmeyi sürdürmüştü. Harfler, sayılar, İncil, İngiltere tarihi, trigonometri, bunlar bitip de Ambrosia'nın annesi evden uzaklaşınca daha uzun süren ve kıkırdayarak sırtüstü yatan öğrencinin üstüne yatılarak verilen bir ders olan anatomi. Yüzbaşı Durham ona bebeği için endişelenmemesini, ona zarar vermeyeceğini söylemişti. Yüzbaşı Durham, esrarengiz çocuklarının Jamaika'daki en zeki zenci erkek çocuk olacağını söylemişti.

Aylar geçtikçe Ambrosia, yakışıklı yüzbaşıdan harikülade şeyler öğrendi. Yüzbaşı ona Eyüb'ün sabrını incelemesini, vahiylerin uyarılarını anlamasını, kriket sopasını kullanmasını, "Kudüs" şarkısını söylemesini öğretti. Bir sütun dolusu sayıyı toplamayı. Latince kelimelerin çekimini yapmayı. Bir erkeğin kulağını, onu bir çocuk gibi ağlatana dek ısırmayı. Daha da önemlisi, günlük işleri değişmese de eğitim gördüğü için artık bir hizmetçi olmadığını, aslında kalben tam bir hanımefendi olduğunu öğretmişti ona. Göğüs kemiğinin altında bir noktayı, ki burası Ambrosia'nın tam da uzun saplı süpürgesini dayadığı noktaydı, işaret ederek, *İşte orada, işte orada* derdi. *Artık hizmetçi değil, Ambrosia, artık hizmetçi değil!** diyerek kendi esprisine gülerdi.

Sonra bir akşamüstü, Hortense'ın doğmasına daha beş ay varken, Ambrosia kurnazca bol biçilmiş pamuklu elbisesiyle merdivenleri koşarak çıktı, bir eliyle kapıyı vururken diğeriyle bir demet İngiliz kadife çiçeğini arkasında saklıyordu. Ona vatanını hatırlatacağını bildiği bu çiçeklerle sevgilisine sürpriz yapmak niyetindeydi. Vurdu, vurdu, seslendi, seslendi. Ama o gitmişti.

Ambrosia'nın annesi kızının karnına kuşkuyla bakarak, "Bana nedenini sorma," dedi. "Aniden kalkıp gitti. Seninle ilgilenilmesi için bir not bırakmış. En kısa zamanda malikâneye gidip iyi bir Hıristiyan, bir beyefendi olan Bay Glenard'ı görmeni istiyor. Tanrı bilir ya, senin de bir şeyler öğrenmeye ihtiyacın var. Sen hâlâ burada mısın? Seni kovalamam mı ger..."

Ama o daha cümlesini bitirmeden Ambrosia kapıdan çıkmıştı.

Anlaşılan Durham, Kingston'da Garvey adlı bir genç adamın bir yayınevinde zam isteğiyle başlattığı grevi kontrol altına almaya gitmişti. Sonra da Majestelerinin Trinidadlı Askerlerini eğitmek, onlara neyin ne olduğunu göstermek için üç ay

*) Burada hizmetçi ve bakire anlamına gelen "maid" kelimesi kullanılıyor. (ç.n.)

da orada kalmayı düşünüyordu. İngilizler bir sorumluluğu bırakıp yenisini almakta ustadır. Yine de vicdan sahibi olduklarına inanırlar ve Durham, Ambrosia Bowden'ın eğitimini, bu süre için kendi gibi yerlilerin eğitime, Hıristiyan inancına ve ahlâki rehberliğe muhtaç olduğuna inanan iyi dostu Sir Edmund Flecker Glenard'a bırakmıştı. Glenard ona bayıldı -kim bayılmazdı ki-; güzel, itaatkâr, istekli ve ev işlerinden anlayan bir kızdı. Ama oraya taşınmasından iki hafta sonra gebeliği belli olmaya başladı. İnsanlar onun hakkında konuşmaya başladılar. Bu olacak şey değildi.

Ambosia'nın annesi, Glenard'ın üzüntülerini bildiren mektubunu ağlayan kızının elinden kapıp alarak, "*Bana* nedenini sorma," dedi. "Belki seni ayak altında istemiyor. Artık döndün! Artık yapacak bir şey yok!" Ama mektupta teselli edici bir öneri olduğu daha sonra anlaşıldı. "Senin gidip iyi bir Hıristiyan hanımefendi olan Bayan Brenton'u görmeni istiyor. Senin onunla birlikte kalmanı istiyor."

Durham, Ambrosia'nın Anglikan kilisesine girmesini istemişti, Glenard ise Jamaika Methodist kilisesini önermişti, ama kayıp ruhlar konusunda bir uzman olan yaşlı kızkurusu İskoç Bayan Brenton'ın niyeti başkaydı. Pazar günü gelince kararlı bir ses tonuyla, "Biz *Gerçeğe* gidiyoruz," dedi, çünkü kilise sözcüğünü pek sevmezdi. Ambrosia'mn karnına, Hortense'ın başına yakın bir yere dokunarak, "Sen, ben ve bu küçük masum, Yehova'nın sözlerini dinlemeye gidiyoruz."

(Bowden'ları Şahitler, Russellitler, Gözlem Kulesi ve İncil Derneği'yle ilk tanıştıran Bayan Brenton oldu; o günlerde değişik isimler kullanıyorlardı. Bayan Brenton, Charles Taze Russell'la geçen yüzyılın sonunda Pittsburgh'da tanışmış ve adamın derin bilgisine, sadakatine ve müthiş sakalına hayran kalmıştı. Onun etkisiyle Protestanlıktan ayrılmıştı. Her dönme gibi o da, başkalarını dininden döndürmeye bayılırdı. Şimdi de, Ambrosia ile karnındaki çocukta iki hevesli ve kolay aday bulmuştu, çünkü onların *vazgeçecekleri* bir dinleri bile yoktu.)

Gerçek, Bowden'ların kanına 1906 yılının kışında girdi ve kan dolaşımıyla doğrudan Ambrosia'dan Hortense'a geçti. Hortense annesinin Yehova'yı kabul ettiği anda, daha ana karnında olmasına rağmen bunu hissettiğine inandı. Geceler boyu Ambrosia'ya okunan, Bay Russell'ın *Binyılın Şafağı*'nın her kelimesinin bir şekilde ruhuna sindiğine inanan Hortense, ilerideki yıllarda önüne konacak herhangi bir İncil'e el basarak bunun doğruluğuna yemin edebilirdi. Bu yüzden, bu altı ciltlik eseri yaşı ilerleyince okuduğu zaman, bu ona bir "anımsama" gibi gelmişti; bu yüzden sayfaları eliyle kapatıp daha önce hiç okumadığı metni ezberden söyleyebiliyordu. İşte bu yüzden, Hortense'ın diş köklerine ta en başından başlamak gerekiyordu, çünkü oradaydı, hatırlıyordu; 14 Ocak 1907 gününün olaylarının, o dehşetli Jamaika depreminin farkındaydı, her şeyi son derece açık seçik bir biçimde anımsıyordu.

"Seher vakti seni ararım... Kurak ve susuz bir ülkede canım sana susamıştır, kurak yorucu ve suyu olmayan bir diyarda, bedenim seni özler..."

Hamileliğin sonuna yaklaştıkça, Ambrosia kocaman karnıyla King Street'te seke seke giderken bu şarkıyı söylüyor veya Hazreti İsa'nın ya da Charles Durham'ın onu kurtarmak üzere dönmesi için dua ediyordu. Onu kurtarabilecek bu iki erkek, zihninde o kadar birbirine benziyordu ki, onları karıştırır olmuştu. Hortense'ın anlattığına göre, üçüncü dizenin yarısındayken, Jamaica Club'ta ipin ucunu kaçıran, o kırmızı yüzlü delişmen yaşlı rom fıçısı, Sir Edmund Flecker Glenard karşısına çıkıvermişti. Hortense onun selamlar gibi *Yüzbaşı Durham'ın Hizmetçisi!* diye seslendiğini, ama Ambrosia'dan ters bakışlarından başka karşılık alamadığını hatırlıyordu. *O iş için güzel bir gün, değil mi?* Ambrosia, yanından geçip gitmek istediyse de, o iri cüssesiyle tekrar önüne dikilmişti.

Demek artık iyi bir kız oldun? Duyduğuma göre Bayan Brenton seni kendi kilisesine yazdırmış. Bu Şahitler çok ilginç insanlardır. Ama acaba aralarında bu küçük melez için de yer var mı?

Hortense, o şişman elin annesine sıcak sıcak dokunduğunu ve kendisinin onu bütün gücüyle tekmelediğini çok iyi hatırlıyor.

Ziyanı yok, çocuğum. Yüzbaşı küçük sırrınızdan bana söz etti. Ama sırların da bir fiyatı vardır, Ambrosia. Tıpkı meyvenin, tütünün de bir fiyatı olduğu gibi. Eski İspanyol kilisesi Santa Antonia'yı biliyor musun? Hiç içine girdin mi? Tam şurada. İçi dini değil de estetik açıdan fevkalade güzeldir. Sadece bir dakika sürer, şekerim. İnsan önüne çıkan her eğitim fırsatını değerlendirmeli.

***

Her an iki kez yaşanır: İçeride ve dışarıda ve ikisi de farklı tarihlerdir. Ambrosia'nın dışı beyaz taşla doluydu, kimseler yoktu, altın varakları soyulan bir mihrap, loş ışık, tüten mumlar, döşemeye kazınmış İspanyol isimleri ve yüksek bir kaidenin üstünde duran, başı eğik mermer bir Meryem Ana heykeli. Glenard ona dokunmaya başladığı an, çevre olağanüstü sessizdi. Ama içeride, dörtnala koşan kalp atışı ile Glenard'ın eğitim çabalarını etkisiz kılmaya çalışan milyonlarca adalenin çaresiz kasılması gerçekleşiyordu. Terli parmaklar, daha şimdiden ince pamuklu elbiseyi aşıp göğüslerine erişmiş, asla böylesine kaba bir ağız için düşünülmemiş, sütle dolu meme uçlarını sıkıştırıyordu. İçerde o, King Street'te koşmaya başlamıştı bile. Ama dışarıda Ambrosia donup kalmıştı. Durduğu yerde kök salmış, herhangi bir Meryem Ana heykeli kadar kadınsı bir taştı.

Sonra yer sarsılmaya başladı. Ambrosia'nın içinde suyu geldi. Ambrosia'nın dışında döşeme çatladı. Arka duvar yıkıldı, renkli camlar patladı ve Meryem Ana baygınlık geçiren bir melek gibi çok yükseklerden düştü. Ambrosia sendeleyerek uzaklaşmaya çalıştı ama ancak günah çıkarma hücrelerine kadar gidebilmişti ki, yer tekrar yarıldı -büyük bir yarık açıldı- ve oraya yığıldı, biraz ileride Meryem Ana heykelinin altında ezil-

miş, yatan Glenard'ı görebiliyordu, dişleri çevreye dağılmıştı, pantolonu da ayak bileklerinin çevresindeydi. Ve yer hâlâ sarsılıyordu. İkinci yarık, sonra da üçüncüsü geldi. Sütunlar devrildi, tavanın yarısı yok oldu. Jamaika'da başka bir akşamüstü olsa, Hortense dışarı çıkmak için uğraştıkça, rahmin her kasılışıyla gelen sancılarla bağıran Ambrosia'nın çığlıkları birinin dikkatini çeker, biri yardımına koşardı. Fakat o akşamüstü Kingston'da dünyanın sonu gelmişti. Herkes çığlık atıyordu.

Bu bir peri masalı olsaydı eğer, Yüzbaşı Durham'm kahraman rolüne şimdi soyunması gerekirdi. Bütün gerekli özelliklere sahipti. Yakışıklı, uzun boylu ve güçlüydü, yardıma hazırdı, üstelik onu seviyordu (ah, onu *seviyordu*, tıpkı İngilizlerin Hindistan'ı, Afrika'yı ve İrlanda'yı sevdiği gibi seviyordu; asıl sorun olan da sevgiydi zaten, insanlar sevdiklerine kötü davranırlar) bütün bunlar doğruydu. Belki yanlış olan genel manzaraydı. Belki de çalınmış topraklarda meydana gelen hiçbir şey mutlu bir sonu hak etmiyordu.

Durham, ilk sarsıntıları izleyen gün gelince, adanın harabeye döndüğünü, şimdiden iki bin kişinin öldüğünü, tepelerde yangınların sürdüğünü, Kingston'un bazı semtlerinin denize kaydığını, toprağın caddeleri boydan boya yuttuğunu ve adada açlığın, şiddetin kol gezdiğini gördü; ama onu asıl dehşete düşüren şey onu bir daha görememek düşüncesiydi. Sevginin anlamını artık anlamıştı. Tanımadığı siyah yüzlerle çevrili tören alanında, yapayalnız ve sinirli duruyordu; alanda ondan başka tek beyaz, beş artçı sarsıntıyla yavaş yavaş dönerek şimdi sırtı insanlara dönük duran Victoria heykeliydi. Bu aslında doğruydu. Ciddi yardım gönderecek imkânlara sahip olan İngiltere değil, Amerika'dır ve yardım dolu üç savaş gemisi Küba'dan yola çıkmıştır. Amerika'nın bu reklam darbesi İngiliz hükümetinin hiç hoşuna gitmez, Durham'ın da vatandaşları gibi gururu kırılmıştır. Kendine özgü bir ülke olduğunu böylece kanıtlamış olsa bile, Durham ülkeyi kendi malı sanmaktadır; isterse yardım eder isterse canını yakar. Aldığı İngi-

liz eğitiminden geriye hâlâ yeterli bir şeyler kaldığından, izinsiz yanaşan (yanaşma izni Durham'dan veya amirlerinden alınır) iki Amerikan denizcisinin, konsolosluk binalarının önünde, küstahça tütün çiğnediğini görünce kendini aşağılanmış hisseder. Bu garip bir duygudur; bu güçsüzlük, bu küçük adayı kurtarmak için İngiltere'den daha yetkin bir ülkenin olduğunu keşfetmek. Abanoz renkli yüzlerden oluşan bu okyan··sa bakıp da, sevdiği, sahip olduğunu sandığı kişiyi bulamamak garip bir duygudur. Durham, burada durup, yangınlar sönene kadar İngiltere'nin Küba'ya götürmeye karar verdiği seçilmiş birkaç uşak, kâhya ve hizmetçinin adını okumakla görevlendirilmiştir. Tanrı bilir ya, onun soyadını bilseydi söyleyecekti. Ama bütün o eğitim sırasında bunu asla öğrenememişti. Hiç sormamıştı.

Ama Bowden kabilesinin yıllıklarında, büyük eğitimci Yüzbaşı Durham'a *aptalın teki* denmesinin nedeni, bu ihmalkârlığı değildi. Çünkü kısa bir süre içinde kızın nerede olduğunu öğrendi; kalabalıkta onun küçük kuzini Marlene'e rastladı; kızın, Ambrosia'yı diğer Şahitlerle birlikte mahşer günü için şükranlarını bildiren şarkılar söylerken görüldüğü kiliseye, bir notla gönderdi. Marlene korkudan kanı çekilmiş bacaklarıyla, koşabildiği kadar hızla koşarken, Durham son görevini de yerine getirdiğini düşünerek, Jamaika Valisi Sir James Swettenham'ın konutuna, Kralın Evi'ne doğru sakin sakin yürümeye başladı. Oraya varınca evlenmek istediği "eğitimli bir zenci" olan Ambrosia için bir istisna yapmasını istedi. O, diğerleri gibi değildi. Adadan ilk ayrılan gemiye kendisiyle beraber binmeliydi.

Ama size ait olmayan bir ülkeyi yönetecekseniz, istisnaları göz ardı etmeye alışırsınız; Swettenham ona gemilerinde siyah fahişelere veya hayvanlara yer olmadığını açıkça söyledi. Aşağılanan Durham, intikam almak için Swettenham'a hiç yetkisinin kalmadığını, Amerikan gemilerinin adaya gelmesinin bunun bir kanıtı olduğunu söyledi ve ayrılmadan önce son bir darbe daha vurmak için, İngiliz toprağına izinsiz ayak basan,

kendilerine ait olmayan topraklara giren kendini bilmez iki Amerikan denizcisi olduğunu belirtti. Durham bir posta kutusu kadar kırmızı bir yüzle son çare olarak, doğuştan vârisi olduğu, mülkiyet hakkı dinine sığınarak devam etti: *Burası hâlâ bizim ülkemiz değil mi? Bizim gücümüz, yerden gelen birkaç gümbürtüyle yıkılacak kadar zayıf mı?*

Sonra o berbat şey haline geldi: Tarih oldu. Swettenham, Amerikan gemilerine Küba'ya geri dönmelerini emrederken, Marlene de koşarak Ambrosia'nın cevabını getirdi. Hz. Eyüp'ten bir cümle: *Bilgiyi çok uzaklarda arayacağım.* (Bu sayfanın koparıldığı İncil'i saklayan Hortense, o günden sonra Bowden ailesinden hiçbir kadının Tanrı'dan başkasından ders almadığını söylemekten hoşlanırdı.) Marlene, hükmü Durham'a uzattı ve neşe içinde koşarak, binlerce kişiyle birlikte gemi bekleyen yaralı ve bitkin anne babasını aramak için tören alanına döndü. Onlara Ambrosia'nın verdiği iyi haberi iletmek için sabırsızlanıyordu: *Yakında, çok yakında,* demişti. Marlene gemiler mi diye sormuştu, ama kendini dualara kaptırıp kaybetmiş olan Ambrosia, soruyu anlamadan başını sallamıştı, vahiyden öğrendiğini tekrarlayarak *Yakında, çok yakında,* demişti. Ambroisa, Durham'ın, sonra Glenard'ın, daha sonra da Bayan Brenton'un ona kendi tarzlarında öğrettiklerini ve gümbürtü, yer yarılması ile yangınların neyi haber verdiğini hatırlayarak, onun sözünü Tanrı kelamı sayan Marlene'e, *Yakında, çok yakında* demişti. Biraz İngiliz eğitimi tehlikeli olabiliyordu.

14
İNGİLİZLERDEN DAHA İNGİLİZ

Marcus ile Macit, İngiliz eğitiminin köklü geleneğine uyarak mektup arkadaşı oldular. *Nasıl* mektup arkadaşı oldukları ise tartışma konusuydu (Alsana, Millat'ı suçluyordu; Millat, adresi Irie'nin Marcus'a verdiğini iddia ediyordu; Irie ise Joyce'un onun adres defterini gizlice karıştırdığını söylüyordu; doğru olan ise Joyce hikâyesiydi). Nasıl olduysa olmuştu. Mart 1992'den itibaren birbirlerine yazdıkları mektupların sıklığı yalnızca Bengal posta sisteminin kronik yetersizliği yüzünden aksıyordu. Karşılıklı mektuplarının sayısı şaşırtıcı derecede fazlaydı. İki ay içinde, en azından Keats'in kalınlığına eriştiler, dört ayda ise uzunluk ve sayı itibariyle gerçek birer mektup yazarı olan Aziz Paul ile Tunbridge Wells'ten sıkılan, Claris-

sa'ya yaklaşır oldular. Marcus kendi yazdığı bütün mektupların kopyalarını çıkarttığı için, Irie onların yazışmalarına bir çekmece ayırabilmek amacıyla dosyalama sistemini yeniden düzenlemek zorunda kaldı. Dosyalama sistemini yalnızca tarih sırasına göre yapmak yerine, önce yazara, sonra da tarihe göre düzenleyerek ikiye ayırdı. Çünkü bu tümüyle insanlarla ilgiliydi. İnsanların kıtalar ve okyanuslar ötesiyle ilişki kurmasıyla ilgiliydi. Kâğıt tomarlarını ayırmak için de iki separatör yaptı: Birincisinde, *Marcus'tan Macit'e*, ikincisinde, *Macit'ten Marcus'a* yazılıydı.

Kıskançlık ile düşmanlığın hoş sayılamayacak bir karışımı, Irie'nin sekreterlik görevini kötüye kullanmasına yol açtı. Aşırıp eve götürdüğü fark edilemeyecek kadar az sayıda mektubu, plastik kılıflarından çıkarıp, F.R. Leavis'i kıskandıracak bir dikkatle okuduktan sonra tekrar dosyalarına kaldırdı. Parlak renkli damgalı uçak zarflarındaki mektuplar onu hiç mutlu etmemişti ama. Ustası yeni bir çırak bulmuştu çünkü. Marcus ile Macit. Macit ile Marcus. Bu kulağa bile daha hoş *geliyordu*. Watson ile Crick'in kulağa, Watson, Crick ve Wilkins'ten daha iyi geldiği gibi.

John Donne, *Mektuplar ruhları, öpücüklerden daha çok kaynaştırır,* demişti ve bu doğruydu: Aralarındaki uzaklığa rağmen, iki insanın kâğıt ve mürekkeple böyle başarılı bir şekilde birleşip, kaynaşması Irie'yi dehşete düşürüyordu. Hiçbir aşk mektubu bunlardan daha ateşli olamazdı. Hiçbir tutku, ta başından beri böylesine karşılık bulmamıştır. İlk birkaç mektup tanışmanın karşılıklı, sınırsız sevinciyle dolup taşıyordu: Dakka'daki meraklı posta memurları için yorucu ve can sıkıcı, Irie için dehşet verici, yazarları için ise keyifliydi:

Sanki sizi hep tanımış gibiyim; bir Hindu olsam daha önceki bir yaşamda karşılaştığımızı düşünürdüm. - Macit.

Sen de benim gibi düşünüyorsun. Kesin görüşlüsün. Bu hoşuma gidiyor. - Marcus.

Düşüncelerimi benim ifade edemeyeceğim kadar güzel ifade ediyorsunuz. Hukuk eğitimi yapmak ve -Tanrı'nın her kaprisinin, her kasırganın ve selin kurbanı olan- garip ülkemin durumunu düzeltmeyi istemek, bu amaçlarımda, temel olan hangi içgüdüdür? Bu hedefleri birbirine bağlayan düşlerin kökeni nedir? Dünyaya bir anlam kazandırmak. Tesadüfleri yok etmek. - Macit.

Sonra bir de, karşılıklı hayranlık duygusu vardı. Bu da birkaç ay sürdü.

Marcus, üstünde çalıştığınız konu -bu olağanüstü fareler- en azından bir devrim niteliğinde. Kalıtsal özelliklerin gizemine daldığınız anda, dosdoğru insanlık durumunun ruhuna, herhangi bir şair kadar temelden ve dramatik olarak iniyorsunuz demektir; aradaki tek fark, sizin elinizde şairin sahip olmadığı gerekli bir şey var: Gerçek. Hayali fikirlere ve onları yaratanlara hayranlık duyuyorum. Ben Marcus Chalfen gibi bir adama hayranlık duyuyorum. Ona dostum diyebilmeyi bir onur sayarım. Aileme karşı böylesine anlaşılmaz ve muhteşem bir ilgi duyduğunuz için size kalbimin derinliklerinden teşekkür ediyorum. - Macit.

Klonlama gibi bir konu için bu kadar kahrolası heyecan yaratılması bana çok saçma görünüyor. Klonlama, başarıldığı zaman (bunun oldukça yakın bir zamanda gerçekleşeceğini söyleyebilirim) bunun sonradan yaratılan bir ikizden farkı olmayacaktır ve ben genetik belirlemenin aksini, sen ve Millat'tan, daha iyi savunan ikizlere hayatımda hiç rastlamadım. Onun başarısız olduğu her alanda sen çok başarılısın; keşke bu cümleyi tersine de çevirebilseydim, ama ne yazık ki o, cazibesiyle karımın don lastiğini gevşetmekten başka hiçbir şeyde başarılı değil. - Marcus.

Son olarak chat sitesinde çok seksi bir izlenim yarattığı için, seksen kiloluk, on dokuz yaşında Minnesota'lı bir Mormon'la evlenen İngiliz salağı gibi, geleceği hiç düşünmeden sevginin ateşiyle alelacele yapılan körlemesine planları vardı:

En kısa zamanda, en geç 1993 başında İngiltere'ye gelmelisin. Gerekirse yol parasının bir kısmını ben sağlarım. Seni hemen yerel okula yazdırıp, sınavları vermeni sağlarız, sonra da hayallerini süsleyen okula devam edersin (aslında tek bir seçimin olduğu belli) ve bu arada çabucak büyüyüp baroya girer, benim için savaşacak tipte bir avukat olursun. O ©GelecekFaresi'nin sağlam bir savunmaya ihtiyacı var. Elini çabuk tut, dostum. Benim bin yıl bekleyecek vaktim yok. - Marcus.

Son mektupta, yazdıkları son mektup değil de Irie'nin okumaya dayanabildiği son mektupta, Marcus şu son paragrafı yazmıştı:

Burada her şey aynı, sadece Irie sayesinde artık dosyalarım mükemmel bir durumda. Ondan hoşlanacaksın: zeki bir kız ve çok büyük göğüsleri var... Ne yazık ki, aklına koyduğu gibi bilimde, özellikle biyoteknolojide, başarılı olacağını hiç sanmıyorum... bir bakıma çok zeki, ama daha çok el işlerinde, basit işlerde başarılı -belki iyi bir laboratuvar asistanı olabilir, ama kavramlar için yeterli bir beyni yok, hiç beyni yok. Belki tıbbı deneyebilir ama o alanda da, onda olduğundan daha fazla beyin gerekir... Bu yüzden Irie dişçiliği seçebilir (en azından kendi dişlerini yapabilir), dürüst bir meslek tabii, ama umarım sen onu seçmezsin...

Sonunda Irie alınmaktan vazgeçti. Bir süre ağladı ama zamanla geçti. O, annesi gibi, babası gibiydi; kendini sürekli yeniden keşfeden, olanla yetinen biriydi. Savaş muhabiri olamazsan, bisikletçi olursun. Bisikletçi olamazsan, kâğıt katlarsın. 144.000 kişiyle birlikte İsa'ya katılamazsan, Büyük Kalabalığa katılırsın, olur biter. Büyük Kalabalığa tahammül edemiyorsan, Archie'yle evlenirsin. Irie fazla üzülmedi. Sadece, dişçilik çok iyi diye düşündü. Dişçi olacağım. Bir dişçi olacağım. Dişçilik. Tamam.

***

Bu arada Joyce, güverte altında Millat'ın beyaz kadınlarla olan sorunlarını halletmeye çalışıyordu. Sayıları pek çoktu. Her renkten bütün kadınlar, abanoz karasından süt beyaza kadar, hepsi Millat'ındı. Ona el altından telefon numaralarını veriyorlar, kamuya açık yerlerde organını emiyorlar, kalabalık barlarda yanına gelip ona içki ısmarlıyorlar, onu taksilere atıyorlar, evine kadar onu izliyorlardı. Kahrolası cazibesi, her neyse -Romalı burnu, karanlık denizi andıran gözleri, çikolata rengindeki teni, siyah ipekli perdeyi andıran saçları ve belki de saf nahoş kokusu- karşı konulmazdı. Ama hemen kıskanmayın. Bunun anlamı yok. Her tarafından (nefesinden, *terinden*) cinsellik fışkıran insanlar hep vardır ve hep olacaktır. Hemen aklıma gelen birkaç örnek vereyim: Genç Brando, Madonna, Kleopatra, Pam Grier, Valentino, Londra Hipodromu'nun karşısında, şehrin tam da göbeğinde oturan Tamara adlı bir kız, İmran Han, Mikelanj'ın Davud'u. Böyle harikülade bir güce karşı koyamazsınız, çünkü onu yaratan simetri veya güzellik değildir (Tamara'nın burnu eğridir) ve onu sonradan elde etmenin hiç yolu yoktur. Ekonomik, politik ve romantik durumlarda hep kullanılan o en eski Amerikan cümlesi, bu durumda da geçerlidir: *Ya vardır ya da yok*. Ve Millat'da vardı. Tonla. Tayland'dan Toga'ya, Zanzibar'dan Zürih'e kadar bütün bilinen dünyanın, 38 bedenden 58 bedene kadar bütün harikülade dişilerinden canı çektiğini seçme hakkı vardı. Böyle doğal yetenekleri olan bir erkeğin, çok çeşitli kadın tipine el uzatması ve uzak yakın her kadını denemesi beklenir. Oysa Millat İkbal, yalnızca 38 beden giyen, yaşları on beş ila yirmi sekiz arasında değişen ve West Hampstead'de veya yakın çevresinde oturan, beyaz Protestan kızlara düşkündü.

Önceleri bu, Millat'a hiç garip görünmediği gibi, rahatsız da etmedi. Okulu zaten bu genel tanımlamaya uyan kızlarla dolup taşıyordu. Glenard Oak'ta kızların yatmaya değer bul-

duğu tek erkek o olduğuna göre, eninde sonunda onların büyük bir bölümüyle yatması kaçınılmazdı. Şu sıralardaki sevgilisi Karina Cain ile işler gerçekten iyi gidiyordu. Onu sadece üç başka kadınla aldatıyordu (Alexandra Andrusier, Polly Houghton, Rosie Dew) ve bu kişisel bir rekordu. Ayrıca Karina Cain farklıydı. Karina Cain'le sadece seks yapmıyordu. Millat ondan hoşlanıyordu, Karina da ondan; üstelik çok iyi bir mizah anlayışı vardı. Bu bir mucize gibiydi, canı sıkkın olduğu zamanlar Karina onunla ilgileniyordu, Millat da onunla ilgileniyor, ona çiçek ve benzeri şeyler götürüyordu. Bu beraberlik hem beklenen bir şey hem de şans eseri ve tesadüfi bir olay olsa da, onu daha önce hiç olmadığı kadar mutlu ediyordu. İşler böyleydi.

Oysa KEVIN durumu böyle değerlendirmiyordu. Bir akşam Karina, onu annesinin Renault'suyla bir KEVIN toplantısına bıraktığında, Hifan Kardeş ile Tyrone Kardeş, kendilerini Hz. Muhammed'in ayakları dibine atmaya hazır dağ gibi bu iki insan, Kilburn belediye binasının holünü aştılar. Ürkütücü bir görünüşleri vardı.

"Hey Hifan! Selam Tyrone! Sizdeki bu ne surat böyle?"

Hifan ve Tyrone kardeşler suratlarının niye asık olduğunu söylemediler. Onun yerine ona bir broşür uzattılar. Adı: *Hangisi gerçekten özgürdür? KEVIN Kız Kardeşleri mi yoksa Soho Kız Kardeşleri mi?* Millat onlara nazikçe teşekkür etti. Sonra da broşürü çantasının altına tıktı.

Gelecek hafta ona, *Nasıl Buldun?* diye sordular. *Hoşuna gitti mi, Millat Kardeş?* Aslında Millat Kardeş broşürü okumamıştı (doğrusunu isterseniz o şöyle şeyler okumaktan hoşlanıyordu: *Büyük Amerikan Şeytanı: Amerikan Mafyası Dünyayı Nasıl Yönetiyor?* veya *Bilim Tanrı'ya Karşı: Bu Bir Yarışma Değil*) ama bunun Tyrone Kardeş ile Hifan Kardeş için önemli olduğunu anlayıp okuduğunu söyledi. Hoşnut oldular ve ona bir broşür daha verdiler. Bunun adı, *Lycra Özgürlüğü: Tecavüz ve Batı Dünyası* idi.

Tyrone Kardeş ertesi çarşamba toplantısında, hevesle, "Millat Kardeş, ışık karanlığını deliyor mu?" diye sordu. "Her şey belirginleşiyor mu?"

"Belirgin" Millat'a pek uygun bir tanım gibi gelmedi. Hafta başında zaman ayırıp iki broşürü de okumuş ve o andan itibaren kendisini bir tuhaf hissetmişti. Karina Cain, sinirine dokunmayan (tersine onu mutlu eden! Şımartan!) o sevimli ve iyi kız, üç kısa gün içinde, yattıkları bir yıl süresince onu sinirlendirmediği kadar sinirlendirmeyi başarmıştı. Hem de öyle az buz sinirlendirme değil. Olmayan bir uzvun kaşınması gibi derin ve çözümsüz bir sinirlenmeydi bu. Nedenini de hiç anlamıyordu.

Millat başını sallayıp kocaman gülümsedi. "Evet, Tyrone," dedi. "Kristal gibi dostum, kristal gibi."

Tyrone Kardeş de başını salladı. Millat onun hoşnut görünmesine sevindi. Bu gerçek hayatta Mafya'ya katılmak veya bir Bond filminde oynamak gibi bir şeydi. İkisi de siyah-beyaz takım elbiseleriyle karşılıklı başlarını sallıyorlardı. *Anlıyorum, birbirimizi anlıyoruz.*

Tyrone Kardeş, Millat'ın yeşil papyon kravatını düzeltip, onu badem gözlü, yüksek elmacık kemikli, ufak tefek güzel bir siyah kıza doğru iterek, "Bu Ayşe Kardeş," dedi. "O bir Afrika Tanrıçası."

Millat etkilenmişti, "Sahi mi?" dedi. "Neredensin?"

Ayşe Kardeş çekingen bir tebessümle, "Kuzey Clapham'dan." dedi.

Millat ellerini çırpıp ayağını yere vurarak, "Öyleyse Redback Café'yi bilirsin," dedi.

Afrika Tanrıçası Ayşe Kardeş'in yüzü ışıldadı, "Tabii ya, ne zamandır oraya giderim! Sen de gider misin?"

"Hep giderim! Korkunç bir yerdir. Belki sana oralarda rastlarım. Tanıştığımıza sevindim, Ayşe Kardeş. Tyrone Kardeş, şimdi gitmem gerek, manitam beni bekliyor."

Tyrone Kardeş düş kırıklığına uğramışa benziyordu. Millat

ayrılmadan eline bir broşür daha sıkıştırdı ve broşür ikisinin avucu arasında ıslanana kadar elini tutmayı sürdürdü.

Tyrone Kardeş, "Millat Kardeş, sen iyi bir lider olabilirsin," dedi. (Niye herkes ona bunu söyleyip duruyordu?) Önce ona, sonra göğüslerinin yuvarlaklığı otomobilin kapısından görünen ve sürekli korna çalan Karina Cain'e baktı. "Ama şu anda yarım adamsın. Bizim bütün bir adama ihtiyacımız var."

Millat, "Müthişsin, teşekkürler kardeşim," diyerek broşürlere baktıktan sonra kapıyı açtı. "Görüşürüz."

Karina Cain ona kapıyı açmak için uzanınca, elindeki nemli kâğıdı görüp, "O ne?" diye sordu.

Millat içgüdüsel olarak kâğıdı hemen cebine soktu. Bu garip bir davranıştı. Genelde her şeyi Karina'ya gösterirdi. Şimdi bunu sorması bile onu germişti. Peki, ya üstündeki bu şey de neydi? Hep giydiği, karnının üstünde biten bluzdu. Ama daha da kısalmış gibiydi. Meme uçları daha belirgin, daha kışkırtıcı değil miydi?

Tersçe, "Hiç," dedi. Ama hiç değildi. KEVIN'in Batılı Kadınlar üzerine bastırdığı broşürlerin sonuncusuydu. *Soyunma Hakkı: Batılı Cinselliğin Çıplak Gerçeği.*

Hazır çıplaklıktan söz ederken, Karina Cain'in güzel bir bedeni olduğunu söylemeden geçmeyelim. Gerekli yerlerde balık etinde, gerekli yerlerde ise incecikti. Hafta sonlarında da güzel bedenini sergileyecek şeyler giyerdi. Millat'ın onu ilk kez fark ettiği partide, gümüş rengi pantolon, gümüş rengi büstiyer giymişti ve ikisinin arasında hafif çıkıntı yapan karnının deliğinde de gümüş bir takı duruyordu. Karine Cain'in göbeğinde davetkâr bir hava vardı. Kendisi nefret ederdi ama Millat ona bayılıyordu. Onu ortaya çıkaracak şeyler giymesi çok hoşuna giderdi. Ama şimdi broşürler her şeyi *daha iyi* açıklıyordu. Onun giydiklerine ve diğer erkeklerin ona nasıl baktığına dikkat etmeye başlamıştı. Bundan söz edince, "Bundan *nefret ediyorum*. Bütün o açgözlü yaşlı adamlardan nefret ediyorum," demişti. Ama o bu bakışları yüreklendiriyor, erkeklerin ona

bakmasını istiyor gibiydi, -*Soyunma Hakkı*'nda denildiği gibi- "erkek bakışlarının fahişesi oluyordu." Özellikle de beyaz erkeklerin. Çünkü Batılı erkeklerle Batılı kadınlar arasında işler böyle gelişiyordu. Her şeyi uluorta yapmaya bayılıyorlardı. Düşündükçe daha çok sinirleniyordu. Niye örtünmüyordu ki! Kimi etkilemeye çalışıyordu? Kuzey Clapham'lı Afrika Tanrıçaları kendine saygı duyuyordu da, Karina Cain niye duymuyordu? Millat, okuduğu kelimeleri aynen tekrarlamaya gayret ederek, "Sen kendine saygı duymadıkça," dedi. "Ben de sana saygı duyamam." Karina Cain kendine saygı duyduğunu söyledi ama Millat ona inanamadı. Bu tuhaftı, çünkü Karina Cain'in şimdiye kadar yalan söylediğini hiç duymamıştı, o öyle biri değildi.

Dışarı çıkmak için hazırlanırlarken Millat, "Sen benim için değil, başkaları için giyiniyorsun!" dedi. Karina, onun veya başkası için değil, kendisi için giyindiğini söyledi. Karaoke Pub'da "Cinsel İyileşme" şarkısını söylerken Millat, "Cinsellik seninle benim aramda özel bir şey, başkalarını ilgilendirmez," dedi. Karina ise sadece şarkı söylediğini, bütün bu tiplerin önünde sevişmediğini söyledi. Sevişirlerken, "Öyle yapma... kendini bana bir fahişe gibi verme. Doğal olmayan hareketleri bilmiyor musun? Ayrıca ben istediğimi alırım, hem niçin bir hanımefendi gibi davranmıyorsun, o kadar gürültü yapma!" dedi. Karine Cain ona bir tokat attı ve uzun uzun ağladı. Ona ne olduğunu anlamadığını söyledi. Kapıyı menteşelerinden sökercesine vururken, Millat bunu *kendisinin de* anlamadığını düşünüyordu. Bu kavgadan sonra bir süre konuşmadılar.

İki hafta kadar sonra, biraz para kazanmak için Palace'ta çalışırken konuyu KEVIN'e yeni katılan ve grup içinde hızla yükselmekte olan Şiva'ya açtı. Şiva, "Bana beyaz kadınlardan söz etme," diye inlerken, acaba kaç kuşak İkbal'e aynı öğüdü vermesi gerekeceğini düşünüyordu. "Batı'da artık kadınlar erkek sayılır hale geldi. Erkeklerle aynı arzuları ve içgüdüleri paylaşır oldular -*her kahrolası dakika düzüşmek istiyorlar*- ve

bunu herkesin bilmesini istiyormuş gibi giyiniyorlar. Şimdi bu doğru mu? Ha?"

Fakat tartışma daha gelişemeden Samet, mango chutney'i almak için içeri girince, Millat sebzeleri doğramaya döndü.

Millat, o akşam işten dönerken Picadilly'de bir kafede mehtap yüzlü, zarif tavırlı, profilden annesinin gençlik fotoğraflarını anımsatan bir Hintli kadın gördü. Siyah balıkçı yakalı bir kazak ve siyah pantolon giymişti ve uzun siyah saçları gözlerini bir kısmını örtüyordu, tek süsü avuçlarındaki kırmızı kına deseniydi. Yalnız oturuyordu.

Millat, yabancılarla konuşmaktan hiç çekinmeyen birinin cesaretiyle içeri girip, güzel bebeklere ve disco entellerine yanaştığı gibi yanaşıp, onu anlayacağını umarak, *Soyunma Hakkı*'nın arka sayfasını neredeyse kelimesi kelimesine anlatmaya başladı. Ruhsal dostluklardan, özsaygıdan, yalnızca onları seven erkeğe "görsel zevkler" tattırmak isteyen kadınlardan söz etmeye başladı. "Peçenin özgürleşmesi bu olmalı, değil mi? *Erkeklerin bakışlarından ve güzellik standartlarından uzak kalan kadın, kendi kişiliğine sahip çıkabilir ve cinsellik simgesi olarak görülmekten, alıp incelenebilen ve özlemi çekilen raftaki bir et parçası olmaktan kurtulabilir.* Biz böyle düşünüyoruz," derken bunun kendi düşüncesi olup olmadığından pek de emin değildi. "Bu bizim görüşümüz," derken bunun kendi görüşü olup olmadığından da pek emin değildi. "Biz bu gruptanız..."

Genç kadın yüzünü buruşturdu ve işaret parmağını zarif bir hareketle onun dudaklarına götürdü. "Ah şekerim," diye hüzünle mırıldanırken onun güzelliğini beğeniyle seyrediyordu. "Sana biraz para verirsem çekip gider misin?"

O anda erkek arkadaşı, deri ceketli, uzun boylu, çok uzun boylu Çinli bir herif göründü.

Aklı karmakarışık olan Millat, eve kadar on beş kilometre yolu yürümeye karar verdi, Soho'dan başlayıp uzun bacaklı, ağsız donlu ve ostrişli fahişelere ters ters bakarak yola koyul-

du. Marble Arch'a vardığı zaman öylesine öfkelenmişti ki, her tarafına göğüs ve popo fotoğrafları (fahişeler, fahişeler, fahişeler) yapıştırılmış bir telefon kulübesinden Karina Cain'i arayıp bir açıklama yapmadan onu terk etti. Yattığı diğer kızlar (Alexandra Andrusier, Polly Houghton, Rosie Dew) önemli değildi, çünkü onlar zaten her önüne çıkanla yatan tiplerdi. Karine Cain başkaydı, çünkü onun sevgilisiydi ve o başkalarının değil, sadece onun sevgilisi olmalıydı. *GoodFellas*'da Liotta'nın karısı veya *Scarface*'de Pacino'nun kız kardeşi gibi korunmalıydı. Bir prenses gibi davranmalı, örtünüp bir kulede yaşamalıydı.

Artık dönecek kimsesi olmadığı için ayaklarını sürüyerek ağır ağır ilerlerken Edgware Road'da ona seslenen şişko çocuklarla karşılaştı ("Bakın, Millat, Kadınların sevgilisi Millat! Kadın avcısı Millat! Ne o, esrar çekemeyecek kadar büyümüş mü?) ve hüzünlü bir tebessümle onlara katıldı. Nargileler, kızarmış helal tavuk ve kaçak ithal edilmiş apsent, açık havada sallanan masalara yayılmıştı. Geç vakit alışveriş yapan veya eve dönmeyen kocalarının peşine düşen, sokaklarda dolaşan kara hayaletleri andıran kara çarşaflı kadınların telaşlı halini izliyorlardı. Millat, heyecanlı konuşmaları, harikülade renkli, ifade yüklü gözleriyle ve görünmeyen dudaklarından dökülen kahkahalarıyla onları keyifle izliyordu. Hâlâ birbirleriyle konuştukları bir zamanda babasının ona söylediği bir şeyi hatırladı. Millat, benim ikinci oğlum, Edgware Road'da bir nargile başına oturup da, hayal gücünü kullanarak, görünen on santimlik tenin ve o koca kara çarşafların ardında ne olduğunu hayalinde canlandırmadan, erotizmin ve *arzunun* anlamını bilemezsin.

Feci halde sarhoş, gözü yaşlı ve saldırgan bir Millat, altı saat sonra, Chalfen'lerin mutfağında boy gösterdi. Oscar'ın lego itfaiye merkezini darmadağın etti ve kahve makinesini duvara fırlattı. Sonra da, bu on iki aydır Joyce'un yapmasını beklediği şeyi yaptı. Ondan öğüt istedi.

Kitap karıştıran, ellerini ovuşturan, herkesi dışarı kovala-

yan Joyce ile ikisi, esrar kokusuyla sürekli içtikleri çilek çayının buharının karıştığı o mutfak masasında, sanki aylar boyu oturmuşlardı. Çünkü Joyce onu gerçekten seviyordu ve ona yardım etmek istiyordu, ama öğütleri uzun ve karmaşıktı. Konuyu iyice araştırmıştı. Anlaşılan Millat kendinden ve kendi ırkından iğreniyordu; belki bir kölelik takıntısı vardı, belki de annesiyle ilgili bir renk kompleksi (annesinden daha esmerdi) veya beyaz gen havuzunda sulandırma yoluyla kendi kendini yok etmeyi arzuluyordu veya iki ayrı kültürü birleştirmekte zorlanıyor olabilirdi... Zaten Asya'lı erkeklerin yüzde altmışının *bu durumda* olduğu biliniyordu... Müslümanların yüzde doksanı *bunu* hissediyordu... Asya'lı ailelerin çoğunda bunların görüldüğü biliniyordu... hormonal bakımdan erkek çocuklar buna daha yatkınlardı... Onun için bulduğu terapist gerçekten çok iyiydi, haftada üç kez, para konusunu dert etmemeliydi... Joshua için üzülmene gerek yok, o sadece surat asıyor... ve, ve, *ve*.

Esrar dumanı ve konuşmaların arasında Millat, eskilerde bir zamanda Karina Soyadıherneyse adlı, hoşlandığı bir kızı hatırladı. O da ondan hoşlanırdı. Ona mucizevi gibi gelen çok iyi bir mizah duygusu vardı ve canı sıkkın olduğu zamanlar onunla ilgilenirdi, Millat da kendine göre onunla ilgilenir, ona çiçek veya benzeri şeyler götürürdü. Şimdi ise sokak kavgaları ve çocukluğu kadar uzaklarda kalmıştı. İşte böyle.

***

Jones'larda sorun çıkmıştı. Irie (belki, şansı yaver giderse, inşallah) üniversiteye giren ilk Bowden veya Jones olmak üzereydi. Olgunluk sınavları için kimya, biyoloji ve dinsel araştırmaları seçmişti. Diş hekimliğine gitmek istiyordu (beyaz yakalı bir iş, iyi bir gelir!) ve bu herkesi memnun etti, ama o daha önce, bir yıl için okulu bırakıp Afrika'ya (Sıtma! Yoksulluk! Tenya!) gitmek de istiyordu ki, bu yüzden Clara ile üç ay süreyle açıktan açığa savaştılar. Bir taraf parasal yardım ve izin

isterken, diğeri büyük bir kararlılıkla ikisine de yanaşmıyordu. Bu acı ve uzun bir savaştı; aracıların hepsi ya eli boş geri gönderiliyor (*O kararını vermiş bir kere, kadına lâf dinletemiyorsun* -Samet) ya da lâf kavgasına karıştırılıyordu (*Canı istiyorsa niye Bengladeş'e gitmesin? Benim ülkemin senin kızma yakışmadığını mı söylemek istiyorsun?* -Alsana).

İçine düştükleri çıkmaz öyle derindi ki, yaşama alanı bölünüp paylaştırıldı; Irie yatak odasıyla tavan arasını aldı, olaya vicdani nedenlerle karşı çıkan Archie sadece yedek odayı, televizyonu ve uydu çanağını istedi, geri kalanların hepsini de Clara aldı, banyo da müşterek alan ilan edildi. Kapılar vurularak kapatılıyordu. Konuşma devri kapanmıştı.

25 Ekim 1992'de gece saat 01:00'de, Irie bir gece yarısı saldırısına girişti. Annesinin gece yatakta çok güçsüz olduğunu deneyimlerinden biliyordu; geceleri geç vakit bir çocuk gibi yumuşak bir sesle konuşurdu, yorgunluktan dili sürçer, bir kekeme gibi konuşurdu; böyle anlarda cep harçlığı, yeni bir bisiklet veya gece eve geç dönme isteği, ne olursa olsun, ondan koparmak daha kolay olurdu. Bu o kadar çok başvurduğu bir taktikti ki, annesiyle giriştiği en şiddetli ve en uzun kavgada onu kullanmayı düşünmemişti ve aklına daha iyi bir fikir gelmiyordu.

"Irie? Ne vaa...? Gece yavısı... yatağa dön..."

Irie kapıyı biraz daha açıp, odanın holden vuran ışıkla aydınlanmasını sağladı.

Archie başını yastığına gömdü. "Şekerim, saat sabahın biri! Yarın işe gitmem gerek."

Irie kesin bir sesle, "Annemle konuşmam gerek," diyerek yatağın ayakucuna yürüdü. "Gündüz benimle konuşmadığı için başka çarem kalmadı."

"İvie, lütfen... yovgunum... uyumaya çalışıyovum!..

"Okulu bir yıl süreyle bırakmayı sadece *istiyor* değilim, buna *ihtiyacım* da var. Bu gerekli; gencim, bazı tecrübeler yaşamak istiyorum. Hayatım boyunca bu kahrolası banliyöde yaşa-

dım. Burada herkes birbirinin aynı. Dünyayı görüp değişik insanlar tanımak istiyorum... Joshua da bunu yapıyor, anne ve babası onu destekliyor!"

Kuştüyünün altından yükselen Archie, "Ama kahrolası paramız yok," diye homurdandı. "Bizim öyle kıyak, bilimsel bir işimiz yok ki!"

"Para benim için *önemli değil*; bir iş falan bulurum, sadece izin vermenizi istiyorum. *İkinizin de*. Altı ay uzakta yaşayıp, her gün bana kızgın olduğunuzu düşünmek istemiyorum."

"Şekerim, sorun ben değilim. Annen, aslında ben..."

"Evet, baba. Kahrolası bilineni açıkladığın için teşekkürler."

Archie tersçe, "Peki öyleyse," diyerek duvara döndü. "Ben de fikirlerimi kendime saklarım..."

"*Baba*, öyle demek istemedim... Anne? Oturup benimle doğru dürüst konuşsana? Seninle konuşmaya çalışıyorum? Ama kendi kendime konuşuyor gibiyim?" Irie garip vurgulamalarla konuşuyordu, çünkü bu dünyanın öbür ucunda çekilen televizyon dizilerinin, İngiliz çocuklarına her sözü soru gibi telaffuz etmeyi öğrettiği yıldı. "Bak, senin iznini istiyorum, anladın mı?"

Irie, karanlıkta bile Clara'nın yüzünü buruşturduğunu görebiliyordu. "Ne izni? Gidip yoksul siyahlavı seyvetme izni mi? Dr. Livingstone gibi? Chalfen'lerden bunu mu öğvendin? Yapmak istediğin buysa, onu buvada da yapabilivsin. Otuv altı ay beni izle."

"Bununla ilgisi yok! Ben başka insanların nasıl yaşadığını görmek istiyorum!"

"Bu avada da kendini öldüvtmek istiyovsun, öyle mi? Bitişik eve gitsene, ovada da başka insanlav yaşıyov. Git baki nasıl yaşıyovlav!"

Irie öfke içinde yatağın ayakucundaki topuzu kavrayıp, yatağın Clara'nın yattığı tarafından ilerledi. "Niye doğrulup da benimle doğru dürüst konuşmuyorsun? O küçük kız çocuk taklidini de bırak..."

Irie karanlıkta yerdeki bardağı devirdi, soğuk su ayak parmaklarının arasından halıya yayılınca, şaşkınlıkla derin bir nefes aldı. Suyun son damlası da akıp gidince Irie, dehşet ve hayret içinde ısırıldığı duygusuna kapıldı.

"Ay!"

Archie uzanıp yanındaki gece lambasını yakarak, "Tanrı aşkına!" dedi. "Şimdi ne oldu?"

Irie ayağının acıyan yerine baktı. Bu her savaşta, belden aşağı sayılabilecek bir hamleydi. Ağzı olmayan bir takma dişin üst bölümü, sağ ayağına batıyordu.

"Kahrolası şey! Bu kahrolası şey de ne?"

Ama bu soru yersizdi, çünkü Irie, daha sözcükler ağzından dökülür dökülmez olan biteni kavramıştı. Gece yarısı çocuksu konuşmaları. Gündüzleri inci gibi bembeyaz ve düzgün dişler.

Clara telaşla uzanıp, dişlerini Irie'nin ayağından çekip çıkardı, ama artık onları gizlemek için çok geç olduğundan doğrudan komidinin üstüne koydu.

Clara yorgun bir sesle, "Vahat ettin mi?" dedi. (Bunu kasten ondan saklamak istemiş değildi, sadece göstermek için uygun bir zaman olmamıştı.)

Ama Irie on altı yaşındaydı ve o yaşta her şey insana kasıtlı görünür. Bu da anne babasının ikiyüzlülüklerinden ve gerçekdışı sözlerinden oluşan upuzun listeye eklenen yeni bir kalemdi, Jones/Bowden ailesinin gizli öykülerinden yeni bir örnek, ona hiç anlatılmayan öykülere, asla tamamını açığa çıkaramadığı tarihçelere, asla çözemediği rivayetlere bir ilaveydi. Her gün ortaya garip imalar, gizli kapaklı lâflar atılmasa, bu da normal sayılabilirdi: Archie'nin baldırındaki şarapnel... Garip Durham Dede'nin fotoğrafı... "Ophelia" adı ve "tımarhane" sözcüğü... bir motosiklet kaskı ile eski bir çamurluk... O'Connell's'ın kızarmış yemek kokusu... gece yarısı yapılan bir otomobil yolculuğu ve uçağa binen bir oğlan çocuğuna sallanan el... İsveç pulu taşıyan mektuplar, Horst Ibelgaufts, alıcı bulunamazsa göndericiye iadesi...

Nasıl da karmaşık bir ağ dokuyoruz. Millat haklıydı: Bu anne babalar sakatlanmış insanlardı; birinin eli, diğerinin dişleri yoktu. Bu anne babalar onların öğrenmek istediği ama duymaktan korktuğu hikâyelerle doluydu. Ama artık o buna dayanamıyordu, sıkılmıştı. Asla tüm gerçeği öğrenememekten bıkıp usanmıştı. Göndericiye iade olacaktı.

Archie tatlı bir sesle, "O kadar şaşkın bakma, şekerim," dedi. "Sadece kahrolası bir takma diş. İşte, şimdi öğrendin. Dünyanın sonu değil ya!"

Ama bir bakıma öyleydi. Usanmıştı. Odasına döndü, okul kitaplarını ve gerekli giysileri büyük bir sırt çantasına doldurdu ve geceliğinin üstüne kalın bir palto giydi. Yarım saniye kadar Chalfen'leri düşündü, ama orasının ona bir çözüm değil, sadece kaçacak yeni yerler önerdiğini şimdiden biliyordu. Üstelik tek bir boş oda vardı, orada da Millat kalıyordu. Irie nereye gitmesi gerektiğini biliyordu; işin kalbine, derinliklere dönecek ve gecenin bu saatinde yalnız N17 numaralı otobüsün onu götürebileceği yere gidecekti. Otobüsün üst katında, kusmukla süslenmiş koltuklardan birine oturup, ineceği yere gelmeden önce tam 47 otobüs durağını geçmesi gerekti. Ama sonunda oraya ulaştı.

Teneke bigudiler ve uykulu gözlerle eşikte beliren Hortense, "Aman Tanrım!" dedi. "Irie Ambrosia Jones, *bu sen misin*?"

15
CHALFENIZME KARŞI BOWDENIZM

Gelen sahiden de Irie Jones'tu. Son görüşmelerinden beri altı yaş daha büyümüştü. Daha boylu, daha toplu, büyük göğüslü ve kısacık saçlıydı; kalın paltosunun altından da terlikleri görünüyordu. O da Hortense Bowden'dı. Altı yaş daha yaşlanmış, daha kısa, daha toplu, göğüsleri karnında ve saçsızdı (ama peruğuna bigudi takmak gibi garip bir alışkanlık edinmişti); tozpembe, kapitone uzun sabahlığının altından da terlikleri görünüyordu. Fakat asıl fark Hortense'ın seksen dört yaşında olmasındaydı. Hiç de öyle ufak tefek ve yaşlı bir kadın sayılmazdı; geniş ve sağlam yapılıydı, yağları tenini öylesine geriyordu ki, üst derisi kırışmakta güçlük çekiyordu. Yine de seksen dört, yetmiş yedi veya altmış üç gibi değildir; seksen dört-

te ufukta, can sıkıcı ısrarıyla, ölümden gayrı bir şey yoktur. Bu, yüzünden okunuyordu ve Irie böyle bir şeyi daha önce hiç görmemişti. Bekleyiş, korku ve o müthiş rahatlama.

Bazı farklılıklara rağmen her şeyin aynılığı, merdivenlerden inip Hortense'ın bodrum katına giren, Irie'yi şaşırttı. Bir zamanlar eskiden, büyükannesini düzenli olarak ziyaret ederdi: Annesi, akşam okulundayken Archie ile gizlice onu görmeye gelir ve dönerken de hep değişik bir şeyi yanında götürürdü: Kurutulmuş bir balık kafası, biberli lokma, bir ilahinin aklına takılan herhangi bir dizesi gibi. Sonra Darcus'un 1985'teki cenazesinde, o zaman on yaşında olan Irie bu ziyaretleri ağzından kaçırınca, Clara bunlara bir son vermişti. Arada sırada birbirlerini telefonla ararlardı. Irie, büyük annesinin defter kâğıdına yazılmış kısa mektuplarını *Watchtower*'ın bir sayısıyla birlikte hâlâ alıyordu. Irie bazen annesinin yüzüne bakınca büyükannesini görür gibi olurdu: O asil elmacıkkemikleri ve bir kedininkini andıran gözler aynıydı. Ama altı yıldır karşılaşmamışlardı.

Eve bakacak olursan, ancak altı saniye geçmiş sanırdın. Hâlâ karanlık, hâlâ nemli, hâlâ yer altındaydı. Hâlâ yüzlerce küçük dünyevi bibloyla ("Baloya Giden Sindirella" ve "Pamuk Prenses ile Yedi Cüceler") doluydu. Hepsi, kendi özel örtüsünün üzerine yerleştirilmişti ve herhangi bir kimsenin, kendileri gibi sıradan porselen ve cam biblolara on beş taksitte yüz elli pound ödemesine hâlâ şaşıyor ve aralarında neşeyle gülüşüyor gibiydiler. Irie'nin işlenişini anımsadığı üç parçadan oluşan kocaman bir duvar halısı, şimdi şöminenin üstündeki duvara asılmıştı ve ilk bölüm Seçilmişler'in İsa ile birlikte cennette oturuşunu gösteriyordu. Seçilmişler'in hepsi sarışın, mavi gözlüydü ve Hostense'ın ucuz yünlerinin izin verdiği kadar sakin görünüyorlar, aşağıda dünya yüzündeki ebedi cennette eğlenen -mutlu görünmelerine rağmen Seçilmişler kadar mutlu olmayan- Büyük Kalabalığa bakıyorlardı. Büyük Kalabalık ise sardalye gibi üst üste yığılmış mezarlarında yatan dinsizlere (en kalabalık grup buydu) bakıyordu.

Tek eksik Darcus'tu (Irie onu çok az ve sadece bir kokular karışımı olarak hatırlıyordu; naftalin ve ıslak yün kokusu); hâlâ pis kokan kocaman boş koltuğu ve hâlâ açık olan televizyonu duruyordu.

"Irie, şu haline bak! Bir kazak bile giymemişsin, donuyor olmalısın! Bir Meksika fasulyesi gibi donuyor olmalısın. Dur, sana bir bakayım. Ateşin var! Evime hastalık getiriyorsun, ha?"

Hortense'ın yanındayken hastalıktan şikâyet etmemek en doğrusuydu, çünkü tedavi, bütün Jamaikalı evlerde olduğu gibi, hastalık belirtilerinden daha çok acı verirdi.

"İyiyim. Benim bir şeyim yok..."

"Sahi mi?" Hortense elini Irie'nin alnına koydu. "Ateşin, ateş olduğu kadar ateş. Elini koy da bak."

Irie elini alnına koydu. Ateş gibi yanıyordu.

Hortense, Darcus'un koltuğundan aldığı bir battaniyeyi Irie'nin omuzlarına sardı. "Haydi mutfağa gel. Üstündeki incecik saçma giysilerle böyle bir gecede ortalarda dolaşıyorsun! Sana birkaç ot kaynatacağım, içip hemen yatacaksın."

Irie kokulu battaniyeyi kabul etti ve Hortense'ın peşinden küçücük mutfağa gitti, ikisi de oturdular.

"Sana bir bakayım."

Hortense elleri kalçalarında, ocağa dayandı. "Yeni sevgilin Bay Ölüm'e benziyorsun. Buraya nasıl geldin?"

Cevap verirken dikkatli davranmak gerekiyordu. Hortense'ın Londra toplu taşımacılığına duyduğu nefret geç yaşında ona teselli kaynağı oluyordu. *Tren* gibi tek bir sözcüğü alıp ondan bir melodi yaratır (*Kuzey Hattı*), sonra onu bir aryaya dönüştürür (*Metro*), bir tema oluşturur (*Yerüstü Hattı*) ve bu, hızla katlanarak bir operet (*İngiliz Demiryolu İşletmesinin Kötülükleri ve Eşitsizlikleri*) halini alırdı.

"Şey... Otobüsle. 17 numaralı. Üst kat epey soğuktu. Belki orada üşüttüm."

"Belkisi falan olduğunu hiç sanmıyorum, küçükhanım. Gelmesi üç saat süren ve insanı soğukta beklettikten sonra pen-

cereleri açık olduğu için insanı donduran o otobüse niye bindiğini anlamıyorum."

Hortense küçük bir plastik şişeden renksiz bir sıvıyı eline döküp, "Buraya gel," dedi.

Hemen kuşkulanan Irie, "Neden?" diye sordu. "O ne?"

"Bir şey değil, buraya gel. Gözlüklerini çıkart."

Hortense avucunda ilaçla yaklaştı.

"Gözüme dökme. Gözümün iyi..."

"Telaşı bırak. Gözüne bir şey döktüğüm yok."

Irie ilacın neresine konulacağını çıkartmaya çalışarak, "Ne olduğunu söyle," diyerek yalvardı ve ilaçlı el yüzüne doğru yaklaşıp ilacı alnından çenesine kadar bütün yüzüne sürerken çığlığı bastı.

"Aaah! Yakıyor!"

Hortense doğal bir tavırla, "Rom," dedi. "Ateşi yakıp yok eder. Hayır, yıkama. Bırak, etkisini göstersin."

Irie, bin iğne batması yavaş yavaş beş yüze, sonra yirmi beşe ve nihayet hızlı bir tokadın yarattığı bir sıcaklığa dönüşene kadar dişini sıkıp bu işkenceye dayandı.

Artık iyice uyanmış ve kendinden memnun olan Hortense, "Demek, sonunda o tanrısız kadından kaçtın!" dedi. "Bu arada da üşüttün! Birçok kimse seni suçlamayacaktır. Hem de hiç... O kadının nasıl biri olduğunu benden daha iyi kimse bilemez. Hiç evde yok, üniversitede izm'lerini ve şizm'lerini öğrenirken kocası ile çocuğunu evde aç bilaç bırakır. Kaçmayıp da ne yapacaktın?" İçini çekip bir bakır ibriği ocağa koydu. "Kitapta şöyle yazar: *Ve dağlarımın deresi yoluyla kaçacaksınız; çünkü dağların deresi Atsel'e ulaşacak; ve Yahuda kıralı Uzziya'nın günlerinde, zelzele önünde nasıl kaçtınızsa öyle kaçacaksınız; ve bütün mukaddeslerle beraber Allahım RAB gelecek.* Zekarya, Bap 14:5. Sonunda iyiler kötülerden kaçacaklar. Ah, Irie Ambrosia... *Senin* sonunda döneceğini *biliyordum.* Tanrı'nın bütün çocukları sonunda döner."

"Büyükanne, buraya Tanrı'yı bulmak için gelmedim. Bura-

da sessizce ders çalışıp kafamı toparlamak istiyorum. Birkaç ay kalmam gerekiyor, en azından yılbaşına kadar. Ah... başım dönüyor. Bir portakal yiyebilir miyim?"

Hortense, bir çaydanlığa bazı acı kökler koyarken, kendi kendine, "Evet, hepsi sonunda Tanrı'ya döner," diyordu. "O gerçek bir portakal değil, şekerim. Bütün meyveler plastik. Çiçekler de plastik. Tanrı azıcık paramı çabuk bozulan yiyecekler için israf etmemi istemiyordur herhalde. Birkaç hurma al."

Irie, önüne konulan buruşmuş meyveyi görünce yüzünü buruşturdu.

"Demek, Archibald'ı o kadınla bıraktın... zavallıcık. Ben hep Archibald'ı *sevdim*," diyerek iki sabunlu parmağıyla çay fincanının dibini temizliyordu. "Ona hiç itiraz etmedim. Aklı başında bir adamdır. Barışseverler kutsanmış insanlardır. O bana hep barışsever biri gibi göründü. Sorun işin prensibindeydi. Siyahla beyazın sonu iyi olmaz. Tanrı bizim karışmamızı hiç istemedi. Bu yüzden de Babil kulesini yapanların çocuklarının başına türlü türlü belalar verdi. O, herkesin kendi yerini bilmesinden yanadır. *RAB bütün dünyanın dilini orada karıştırdı ve RAB onları bütün yeryüzü üzerine oradan dağıttı.* Tekvin, Bap 11:9. Karıştırdın mı ondan iyi bir şey çıkmaz. Öyle olması *istenmedi*. Tek istisna sensin," diye aklına gelmiş gibi ekledi. "Bundan çıkan en iyi şey sensin... Bazen aynaya baktığımı sanıyorum," diyerek kırışık parmaklarıyla Irie'nin çenesini yukarı kaldırdı. "Sen de benim hamurumdansın. Kalçan, belin ve göğsün hep iri. Annem de aynen böyleydi. Zaten adını da annemden aldın."

Irie yüksek ateşin verdiği uyku haline rağmen onu dinlemeye çalışıyordu, "Irie mi?"

"Hayır, canım, *Ambrosia*. Ölümsüzlük veren şey. Şimdi," diye ellerini çırparak Irie'nin bir sonraki sorusunu havada yakaladı. "Sen oturma odasında uyuyacaksın. Sana battaniye ve yastık getireyim, sabaha konuşuruz. Ben altıda kalkarım çünkü Şahitler'in işleri olur, sen de sekizden sonra uyuyabileceğini hiç sanma. Beni duydun mu?"

"Hımm. Peki, ya annemin eski odasına ne oldu? Orada uyuyamaz mıyım?"

Hortense, Irie'yi yarı taşır bir şekilde oturma odasına götürdü. Hortense gizemli bir şekilde, "Buna imkân yok. Özel bir durum var," dedi. "Güneş çıkıncaya kadar bekleyebilir, sonra sana anlatırım. Alçak sesle, *Onlardan korkmayın. Çünkü açığa çıkarılmayacak, üstü kapalı bir şey yoktur,* dedi. Matta, Bap 10:26."

***

O bodrum katında geçirilecek tek güzel zaman dilimi, kış sabahlarıydı. Sabah saat beş ile altı arasında hâlâ alçak olan güneşin ışıkları ön pencereden girip oturma odasını sarıya boyar ve küçük bahçedeki (3x10 m) domateslere sağlıklı bir kırmızı renk kazandırırdı. Sabahın altısında Lambeth'de yerin altında değil de, Güney Avrupa'da bir evin alt katında veya en azından Torquay'da sokak hizasında bir evde olduğunuzu hayal edebilirdiniz. Güneş öyle parlardı ki, yeşil bahçenin sonundaki trenyolu korkuluklarını veya oturma odasının penceresinin önünden her gün geçip giden, parmaklıkların arasından cama toz sıçratan aceleci ayakları göremezdiniz. Sabahın altısında her şey ya parlak ışıklı ya da zekice gölgelenmiş olurdu. Mutfak masasında, avucunda bir fincan çayla oturan Irie, kısık gözlerle baktığı çimende Lambeth'in eciş bücüş damları yerine Floransa manzaraları görüyordu; gelişmiş kaslı ve gizemli bir İtalyan'ın topladığı olgun üzümleri ayaklarıyla ezdiğini görüyordu. Sonra ne kadar güvenilir de olsa güneşin yarattığı bu serap yok oldu ve bir bulut bütün manzarayı yutup yok etti. Geride Edward stilinde yapılmış yıkık dökük binalar kaldı. Dikkatsiz bir çocuğun ismi verilen trenyolu korkulukları. Hemen hemen hiçbir şeyin yetişmediği ince, uzun bir bahçe. Ve çamaşır suyuna girmiş gibi bembeyaz tenli, çarpık bacaklı, kızıl saçlı, öne eğik duran ve ezilip lastik çizmesinin topuğuna yapışan bir domates kalıntılarından kurtulmak için donmuş çamurun üstünde tepinen bir adam kaldı.

Düğmeleri ve kopçaları açık koyu kestane rengi bir elbiseyle, elinde plastik çiçekleri çarpılmış şapkasıyla telaşla mutfağa giren Hortense, "O, Bay Topps," dedi. "Darcus'un ölümünden beri bana o kadar çok yardımı oldu ki. Sinirlerimi yatıştırıyor, zihnimi dinlendiriyor."

Ona el salladı, o da doğrulup ona el salladı. Irie onun iki poşet dolusu domatesi yerden alıp garip paytak adımlarla mutfak kapısına doğru yürüdüğünü gördü.

"Orada tek bir şey yetiştirmeyi başaran tek erkek de odur. Öyle güzel domatesler yetiştirdi ki, şaşarsın. Irie Ambrosia, ona bakmayı bırak da, gel elbisemi ilikle. Çabuk, yoksa meraklı gözlerin yüzünden düşecek."

Irie, Hortense'ın elbisesinin iki yanını kocaman bedeninde bir araya getirmeye çalışırken, "Burada mı yaşıyor?" diye hayretle fısıldadı. "Yani seninle birlikte mi?"

Hortense, "*Senin* dediğin anlamda değil," diye burun kıvırdı. "Şu yaşlı halimde bana çok yardımı dokunuyor. Altı senedir benimle kalıyor, Tanrı ondan razı olsun. Şu iğneyi bana uzat."

Irie, tereyağı kabının üstünde duran, uzun şapka iğnesini ona uzattı. Hortense plastik karanfilleri düzelttikten sonra, iğneyi onlara hırsla batırıp fötr kumaştan tekrar çıkarınca, iğnenin ucu beş santim havada kaldı.

"O kadar şaşırmış görünme. Bu çok yararlı bir durum. Kadınların evde bir erkeğe ihtiyacı vardır, yoksa her şey bozulur, dağılır. Bay Topps ile ben, Tanrı yolunda savaşan eski askerleriz. Bir süre önce Şahitler'e katıldı ve hemen sivrildi. Tanrı'nın Evi'nde temizlikten başka bir şey yapabilmek için elli yıl bekledim," derken Hortense üzgündü. "Ama kimse kadınların kilisenin işlerine karışmasını istemiyor. Bay Topps çok iş yapıyor ve arada sırada ona yardım etmeme izin veriyor. O çok iyi bir erkek. Ama ailesi çok kötü," diye usulca fısıldadı. "Babası berbat bir adam, hem kumarbaz hem de kadın avcısı... Bir süre sonra ona gelip burada kalmasını söyledim. Darcus ölmüştü ve bir oda da boştu. O çok uygar biridir. Hiç evlenmedi. O

kiliseyle evli! Ve altı yıldır bana hep Bayan Bowden der." Hortense belli belirsiz içini çekti. "Hiç münasebetsizlik etmez. Hayatta tek istediği şey Seçilenler'den biri olmaktır. Onu çok takdir ediyorum. O kadar gelişti ki! Dili de düzeldi. Ayrıca musluklardan, su tesisatından da iyi anlar. Ateşin nasıl?"

"Pek iyi sayılmaz. Son kopça... hah, işte oldu."

Hortense neredeyse sekerek ondan uzaklaşıp, Ryan'a arka kapıyı açmak için hole çıktı.

"Ama Büyükanne, neden burada kalıyor..."

"Bu sabah iyi bir kahvaltı etmelisin, bazlama yaptım, bilirsin, ateşe karşı yemek, soğuk algınlığına karşı açlık, denir. Bu domatesleri dünden kalan balıkla kızartır, sonra mikrodalga fırında ısıtırım."

"Ben ateşe karşı açlık sanıyor..."

"Gün*aydın*, Bay Topps."

Bay Topps, "Günaydın, Bayan Bowden," dedi. Arkasından kapıyı kapatıp yağmurluğunu çıkarınca, yakasında küçücük bir haç rozeti olan, ucuz mavi takım elbisesi ortaya çıktı. "Umarım hazırsınız. Tam yedide kilisede olmalıyız."

Ryan henüz Irie'yi fark etmemişti. Eğilmiş çizmelerindeki çamuru silkelemeye çalışıyordu. Bir yandan konuşuyor ve gözkapakları komadaki bir adamınki gibi titreşiyordu, bir yandan da ağır ağır bu işi yapıyordu. Irie durduğu yerden onun ancak yarısını görebiliyordu: kırmızı bir kâhkül, bükülmüş bir diz ve bir elinin manşeti.

Ama sesi de tek başına görüntü yerine geçebilecek nitelikteydi: Cockney ağzıyla ama kibarca konuşuyordu, üstünde epey çalışmış olmalıydı; belli başlı sessiz harfleri atlıyor, olmadık yerlere ilgisiz sessiz harfler ilave ediyordu ve ağzını hemen hemen hiç kullanmaksızın burnundan konuşuyordu.

"*Güzel* bir sabah, Bayan B., güzel bir sabah. Tanrı'ya şükretmeliyiz."

Hortense onun başını kaldırıp da, ocağın yanında duran kızı hemen görmesinden endişeleniyor gibiydi. Irie'ye öne çık-

ması için işaret ediyor, sonra vazgeçip geri gitmesini işaret ediyordu, tanışmaları konusunda ikircikliydi.

"Ah, *evet* Bay Topps, ben hazırım. Şapkam biraz sorun çıkardı ama bir iğne takıp..."

Ryan çömelip sol çizmesini beceriksizce çıkarırken, her sözcüğü özenle ve ağır ağır telaffuz ederek, "Ama Tanrı, tenin kendini beğenmişliğine aldırmaz, değil mi Bayan B.?" dedi. "Yehova'ya sizin *ruhunuz* gerek."

Hortense endişeyle plastik karanfillerini yoklayarak, "Evet, gerçekten de öyle," dedi. "Ama yine de bir Şahit Hanım, Tanrı'nın evinde derli toplu olmalıdır."

Ryan kaşlarını çattı. "Bayan Bowden, Kutsal Kitab'ı kendi başınıza yorumlamayın diyorum. Gelecekte bana ve arkadaşlarıma danışmalısınız. Bize sorun: Tanrı güzel giysileri önemser mi? Ben ve Seçilenler'den oluşan arkadaşlarım, gerekli bölüme ve dizelere bakıp..."

Ryan'ın sesi genel bir *Erhummmm* içinde yok oldu. Bu homurtu, yüksek kemerli burnunda başlayıp, bedeninin ince, uzun ve biçimsiz uzantılarında, asılarak idam edilen bir adamın titreşimleri gibi yankılandı.

Hortense başını sallayarak, "Bunu niye yaptığımı bilmiyorum, Bay Topps," dedi. "Sadece bir kadın olduğum halde bazen ders verebileceğime inanıyorum. Tanrı'nın benimle özel bir şekilde konuştuğunu hissediyorum... Bu kötü bir alışkanlık... ama son zamanlarda kilisede o kadar çok şey değişti ki, bazen yeni kural ve yönetmelikleri izleyemiyorum."

Ryan çift camlı pencereden dışarı baktı. Yüzünde acı bir ifade vardı. "Tanrı'nın sözünü hiçbir şey değiştiremez, Bayan Bowden. Ama insanlar yanılabilir. Gerçek için yapabileceğiniz en iyi şey Brooklyn Evi'nin son tarihi bir an önce bize bildirmesi için dua etmektir. *Errhummmm*."

"Ah, evet, Bay Topps, bunu gece gündüz yapıyorum."

Ryan soluk bir heves gösterisiyle ellerini çırptı. "Kahvaltıda bazlama olduğunu mu söylüyordunuz, Bayan B.?"

"Evet, Bay Topps ve domates, lütfedip onları şefe uzatırsanız."

Hortense'ın umduğu gibi domateslerin uzatılmasıyla, Irie'nin göze çarpması aynı anda oldu.

"Bu benim torunum, Irie Ambrosia Jones. Bu da, Bay Ryan Topps. Irie, şekerim, ona merhaba de."

Irie denileni yaptı; el sıkışmak için elini uzatarak, sinirli bir tavırla bir adım ileri çıktı. Ama Ryan Topps hiç tepki göstermedi, birden onu tanımasıyla bu eşitsizlik daha da arttı; gözleri üstünde dolaşırken onu tanıdı, ama Irie ona tanıdık gelen hiçbir şey görmüyordu; hatta onda ne bir *tip* ne yüz *ifadesi* görüyordu. İrie'nin bedeni dikkat çekiciydi; saçları, diğer kızıl saçlıların hepsinden daha kırmızı, diğer çillilerden daha fazla çilliydi, bir ıstakozdan daha mavi damarlıydı.

Hortense dikkatle konuşarak, "O... o, Clara'nın kızı," dedi. "Bay Topps çok eskiden anneni tanırdı. Bay Topps, Irie *bizimle* birlikte kalmaya geldi."

Irie, Bay Topps'ın yüzünde beliren hafif dehşet ifadesini görür görmez, "Kısa bir süre için," diye hemen düzeltti. "Belki birkaç ay, kış süresince ders çalışmak için. Haziranda sınavlarım var."

Bay Topps hareket etmedi. Hiçbir tarafı hareket etmiyordu. Çin'deki çömlek askerler gibi sanki savaşa hazır duruyor, ama hareket edemiyordu.

Hortense yaşlı gözlerle, "Clara'nın kızı," diye fısıldadı. "*O senin kızın olabilirdi.*"

Bu son fısıltı Irie'yi hiç şaşırtmadı; onu da uzun listeye ekledi: Ambrosia Bowden bir deprem sırasında doğum yaptı... Yüzbaşı Charlie Durham işe yaramaz adamın biriydi... bir bardaktaki takma dişler... *O senin kızın olabilirdi...*

Irie cevap beklemeksizin, yarım ağızla, "Ne?" diye sordu.

"Hiçbir şey Irie, canım. Hiçbir şey. Ben kahvaltı hazırlayayım. Karnınızın guruldadığını duyar gibiyim. Bay Topps, Clara'yı hatırlıyorsunuz, değil mi? İkiniz oldukça... iyi arkadaştınız, Bay Topps."

Ryan, ağzı hafifçe açık, bedeni dimdik, iki dakikadır gözlerini Irie'ye dikmiş bakıyordu. Soruyu duyunca kendini toparlayıp ağzını kapattı ve henüz kurulmamış sofrada yerini aldı.

"Clara'nın kızı demek? *Erhummmm...*" Cebinden polislerin kullandığı cinsten küçük bir bloknot çıkarıp, bu belleğini harekete geçirecekmiş gibi, kalemini üstünde tuttu.

"Lord Yehova beni buna değer bulup da, gerçekle aydınlatmaya karar verdiği zaman, beni geçmişimden adeta güçlü bir kılıç darbesiyle ayırırken, önceki yaşamımdaki birçok olay, kişi ve gelişmeyi de benden kesip ayırdı. Beni yeni bir rol için seçtiğine göre, Aziz Paul'ün Korintoslulara mektuplarında bilgece önerdiği gibi, bütün çocukça şeyleri bir kenara bırakıp, daha önceki yaşamımı büyük bir sis içine gömdüm," diyen Bay Topps, Hortense'ın uzattığı çatal bıçakla birlikte kısacık bir nefes alıp devam etti: "Ve annen ve onunla ilgili her anım da bu sisin içinde kayboldu. *Erhummmmm.*"

Irie, "O sizden hiç söz etmedi," dedi.

Hortense zoraki bir neşeyle, "Çok, çok eskidendi," dedi. "Ama siz onun için elinizden geleni yaptınız, Bay Topps. Clara, o benim mucize çocuğumdu. Kırk sekiz yaşındaydım! Onu Tanrı'nın çocuğu sandım. Ama Clara kötülüğe kapıldı... asla Tanrı yolunda yürüyen bir kız olamadı, sonunda da yapacak bir şey kalmadı."

Ryan, Irie'nin şimdiye kadar onda göremediği neşeli bir canlılıkla, "Bayan B., Tanrı intikamını alacaktır," dedi. "Hak edenlere feci işkenceler gönderecektir. Bana üç bazlama, lütfen."

Hortense masaya üç tabak koydu ve Irie, bir önceki sabahtan beri bir şey yemediğini fark ederek, tabağını dağ gibi bazlamayla doldurdu.

"Ooo, sıcakmış!"

Hortense merhametsizce, "Ilık olacağına sıcak olsun," derken anlamlı anlamlı titredi. "Amin."

Ryan, üstünde dumanı tüten bazlamalara cesaretle çatalını batırarak, "Amin," diye ona katıldı. "Amin. Peki, sen ne oku-

yorsun?" diye sorarken, onun arkasındaki bir noktaya, o kadar büyük bir dikkatle bakıyordu ki, Irie ona sorduğunu hemen anlayamadı.

"Kimya, biyoloji ve dinsel araştırmalar." Irie bazlamasını üfledi. "Dişçi olmak istiyorum."

Ryan ilgilendi. "Dinsel araştırmalar ha? Size tek gerçek kiliseyi de tanıtıyorlar mı?"

Irie sandalyesinde kıpırdandı. "Şey... Daha çok üç büyük dinle ilgileniyoruz. Yahudiler, Hıristiyanlar, Müslümanlar. Bir ay süreyle Katolik dinini inceledik."

Ryan yüzünü buruşturdu. "Başka nelerle ilgileniyorsun?"

Irie düşündü. "Müzikle. Müziği severim. Konserler, kulüpler, bu gibi şeyler."

"Evet, *erhummmm*. Ben de bir zamanlar bu gibi şeylerle ilgilenirdim. İyi haberi alana kadar. Popüler konserlere giden gençlerin bir araya geldiği yerler genelde şeytana tapılan yerlerdir. Senin gibi fiziksel ... özellikleri olan bir kız seks düşkünlerinin şehvetli kollarına çekilebilir." Ryan yerinden kalkıp saatine baktı. "Şimdi sana bakınca bir bakıma annene çok benzediğini söyleyebilirim. Aynı... elmacık kemikleri."

Ryan alnında biriken teri sildi. Uzun süren sessizlikte, Hortense elindeki bulaşık bezini sinir içinde, sımsıkı tutarak hareketsiz kaldı, Irie ise kendini Bay Topps'un bakışlarından kurtarabilmek için bir bardak su almak bahanesiyle mutfağın öbür tarafına gitti.

"Yirmi dakikamız kaldı, Bayan B. Ben eşyayı alayım."

Hortense neşeyle, "Ah, *tabii*, Bay Topps," dedi. Ama Ryan odadan çıkar çıkmaz, neşesi, yerini çatık kaşlara bıraktı.

"Ne diye böyle şeyler söylüyorsun? Senin tanıtanımaz, şeytan bir kız olduğunu sanacak. Niçin pul kolleksiyonu falan gibi bir şey demiyorsun? Haydi çabuk ol, bu tabakları yıkamam gerek, yemeğini bitir."

Irie, tabağındaki yiyecek yığınına bakıp, suçlu suçlu karnına vurdu.

"Tam da düşündüğüm gibi. Anlaşılan tabağına yiyemeyeceğin kadar fazla aldın? Ver şunu."

Hortense evyeye dayandı ve bazlama parçalarını atıştırmaya başladı. "Burada kalırken Bay Topps'la çene çalmana gerek yok! Senin dersin var, onun da çalışması gerek." Hortense sesini alçaltarak devam etti. "Şu anda Brooklyn'deki beylerle *görüşüyor... Son tarihi belirliyorlar;* bu kez hata olmayacak. İnsan bu dünyada olup bitenlere bakınca son tarihin yakın olduğunu anlıyor."

Irie, "Ben sorun yaratmam," diyerek iyi niyetini göstermek için bulaşıkları yıkamaya yeltendi. "Sadece biraz... tuhaf görünüyor."

"Tanrı'nın seçtikleri, dinsizlere hep biraz tuhaf görünür. Bay Topps anlaşılmamış biri, o kadar. Benim için çok değerlidir. Daha önce böyle birini hiç tanımadım. Annenin burnu büyüdüğü için Bowden'ların uzun yıllar neler çektiğini sana anlatmaz. Ben bir depremde dünyaya geldim. Az kalsın, doğmadan ölüyordum. Büyük bir kadın olduğum zaman da kendi kızım beni terk etti. Torunumu göremedim. Bu kadar yıl boyunca Tanrı'dan başka kimsem olmadı. Bana bakıp da acıyan ve yardım eden ilk insan Bay Topps oldu. Annen onu bırakmakla aptallık etti."

Irie son bir deneme daha yaptı. "Ne? Bu ne demek?"

"Hiç, hiçbir şey değil...Tanrım, bu sabah ben neler diyorum... Bay Topps, geldiniz bile. Bu sabah geç kalmayacağız, değil mi?"

O an içeri giren Bay Topps, baştan aşağı deri giyinmiş, başına da kocaman bir motosiklet kaskı takmıştı, sol ayak bileğinde ufak bir kırmızı ışık, sağ ayak bileğinde ise ufak bir beyaz ışık takılıydı. Kaskın vizörünü açtı.

"Hayır, Tanrı'nın izniyle geç kalmayacağız. Kaskınız nerede, Bayan B.?"

"Onu fırında saklamaya başladım. Soğuk sabahlarda sıcacık oluyor. Irie Ambrosia, onu getiriver, lütfen."

Sahiden de 4 numarada ısıtılan fırının orta rafında Hortense'ın kaskı duruyordu. Irie onu çıkarıp, büyükannesinin plastik karanfillerinin üzerine dikkatle yerleştirdi.

Irie sohbet olsun diye, "Motosikletle mi gidiyorsunuz?" diye sordu.

Bay Topps hemen savunmaya geçti. "Bir GS Vespa. Öyle fazla şık bir şey değil. Bir ara onu birine vermeyi düşündüm. Çünkü unutmak istediğim bir yaşamı bana anımsatıyordu, bilmem ne dediğimi anlıyor musun? Bir motosiklet cinsel bir mıknatıstır ve Tanrı beni affetsin, onu o amaçla kullanmıştım. Ondan kurtulmaya kararlıydım. Ama sonra Bayan B., konferanslara gidebilmek için bir araca ihtiyacım olduğuna ikna etti beni. Bayan B.'nin de bu yaşında otobüslerle ve metroyla uğraşacak hali yok, değil mi Bayan B.?"

"Sahiden de yok. Benim için bu arabayı aldı..."

Ryan alıngan bir tavırla, "*Sepeti*," diye düzeltti. "Ona sepet denir. 1973 model, Minetto Motosiklet grubu."

"Evet, evet, *sepet*, bir yatak kadar rahat. Bay Topps ile ben her yere onunla gidebiliyoruz."

Hortense bir kapının arkasındaki çengele asılı duran paltosunu aldı, cebinden iki tane Velcro reflektör bant çıkarıp kollarına geçirdi.

"Irie, bugün çok işim var, onun için yemeğini kendin yapacaksın, çünkü ne zaman dönerim bilmiyorum. Ama merak etme, geç kalmam."

"Sorun değil."

Hortense dişlerini emdi. "*Sorun yok*. Jamaika dilinde adının anlamı da bu: *Irie*, sorun yok. Şimdi, bu ne biçim bir isim?.."

Bay Topps cevap vermedi. Çoktan kaldırıma çıkmış, Vespa'yı gazlıyordu.

***

Clara telefonda, "Önce onu o Chalfen'lerden korumak zorunda kaldım," derken, sesi korku ve öfke karışımı *titreşimlerle* doluydu. "Şimdi de başıma *siz* çıktınız."

Diğer uçta annesi, başıyla yorgun omzu arasına sıkıştırdığı telsiz telefonu sessizce dinlerken, bir yandan da çamaşır makinesini boşaltıyor, sıranın kendine gelmesini bekliyordu.

"Hortense, onun kafasını bir dolu saçmalıkla doldurmanı istemiyorum. Beni duyuyor musun? Annen bu konuya bir aptal gibi bağlandı, sonra sen de onu izledin, ama bu iş benimle bitti ve daha da ileriye gitmeyecek. Irie eve döndüğünde o saçmalıkları kapmış olursa, Yeniden Diriliş'i unutabilirsin, çünkü o zamana kadar çoktan ölmüş olacaksın."

Büyük lâflar. Fakat Clara'nın dinsizliği ne kadar da kırılgan! Tıpkı Hortense'ın oturma odasının büfesinde sakladığı o sırça kumrular gibi; bir nefes bile onu devirmeye yeter. Nefesten söz açmışken, Clara, yetişkin vejetaryenlerin kasap dükkânlarının önünden hızla geçerken yaptığı gibi, kiliselerin önünden geçerken hâlâ nefesini tutar; ters çevirdikleri elma sandıkları üzerine çıkıp vaaz veren sokak vaizlerine rastlamamak için, cumartesi günleri Kilburn'a asla gitmez. Hortense, Clara'nın düştüğü dehşeti hissetti. Serinkanlılıkla makineye beyazları yükleyip, tutumlu bir kadın gözüyle deterjanı ölçtükten sonra, kısa ve kararlı konuştu: "Irie Ambrosia için endişelenme. O şimdi iyi bir yerde. Kendi de böyle söyleyecektir." Sanki Ryan Topps'la birlikte Lambeth ilçesinde kendini toprağa gömmemiş de, Tanrı'yla buluşmak üzere gökyüzüne yükselmişti.

Clara, kızının paralel hattı açtığını duydu; bir iki cızırtıdan sonra pırıl pırıl bir sesle, "Eve dönmüyorum, tamam mı? Onun için hiç uğraşma. Döneceğim zaman dönerim, benim için endişelenme," dedi. Endişelenecek bir şey olmaması *gerekir*, endişelenecek bir şey de yok zaten, ama sokaklar buz gibi, köpek pislikleri bile soğuktan buz kesti, otomobillerin ön camları buz tutmaya başladı ve Clara o evde kışlar boyu yaşadı. Bunun ne demek olduğunu çok iyi *biliyor*. Ah, evet, sabahın altısında harikûlade güneşlidir ama bu *bir* saat sürer. Günler kısaldıkça geceler uzar, ev daha da karanlık olur ve gölgeleri duvardaki bir yazı sanmak, yukarıda yeryüzündeki ayak sesleri-

ni uzaktan gelen gök gürültüsü sanmak ve yılbaşında gece yarısı çalan çanları dünyanın sonunu ilan eden işaret sanmak giderek kolaylaşır, giderek kolaylaşır, giderek kolaylaşır.

***

Oysa Clara'nın korkmasına gerek yoktu. Irie'nin dinsizliği sağlamdı. Chalfenist bir özgüvene sahipti ve Hortense'la kalacağı günleri kayıtsız ve muzip bir tavırla karşılıyordu. Bowden evi müthiş ilgisini çekiyordu. Burada hayat, son oyunlar ve geri kalan zamanlar, noktalar ve finallerden oluşuyordu; yarının geleceğine güvenmek bir lüks sayılıyordu ve Tanrı, kutsal intikamını hemen ertesi gün almaya kalkışırsa, kullanılmayacak hizmet ve mallara boş yere para harcamamak için, sütçüden elektrik parasına kadar, evin her masrafı günlük olarak ödeniyordu. Bowdenizm, "kıt kanaat" deyimine yepyeni bir anlam kazandırıyordu. Bu, bir sonsuzluk anında yaşamaya, sürekli olarak yokoluş uçurumunun kıyısında dikkatsizce tünemeye benziyordu. Çok sayıda insan, seksen dört yaşındaki Hortense Bowden'ın günden güne varoluşuna benzer bir yaşam deneyimi için çeşitli ilaçlar alıyordu. Demek cücelerin karınlarını yarıp içlerini size gösterdiğini gördünüz, habersiz kapatılan bir televizyon oldunuz, tüm dünyayı Krişna'nın bilinciyle, egosuz, ruhun sonsuz evreninde dalgalanarak gözlemlediniz. Bu da kahrolası bir şey mi? Hz. İsa vahiylerin yirmi iki bölümünü verdiği Aziz Yuhanna'nın yolculuğunun yanında, bütün bunların kahrolası lafı mı olur? Eski Ahid'in intikamının köşe başını tuttuğunu keşfeden Havari (Yeni Ahit'in o tatlı sözleri ve asil duygularından sonra) şok geçirmiş olmalı, dehşetli bir şok geçirmiş olmalı. *Sevdiğim kadar azarladığım ve cezalandırdığım vardır.* Bu onu kendine getirmiş olmalı.

Bütün kaçıkların sonu vahiydir. Kaçıklar ekspresinin son durağıdır. Şahitler artı Vahiy ve diğer *bazı şeylerden* oluşan Bowdenizm, aşırının aşırısı bir uçtaydı. Örneğin: *Senin işlerini bilirim, ne soğuksun ne de sıcak; keşke soğuk yahut sıcak olay-*

dm. Böylece ne sıcak ne de soğuk, ılık olduğun için, seni ağzımdan kusacağım. diyen vahiy, Bap, 3:15'i, Hortense Bowden kelimesi kelimesine kesin bir emir olarak yorumluyordu. "Ilık" olmayı özünde kötü bir özellik olarak kabul ediyordu. Her yemeği inanılmaz derecede ısıtabilmek için her zaman elinin altında bir mikrodalga fırın vardı (modern teknolojiye verdiği tek ödün; uzun bir süre, Tanrı'yı memnun etmek ile Amerika Birleşik Devletleri'nin yüksek frekanslı radyo dalgalarıyla gerçekleştirdiği zihin ışını kontrolü programına kendini sunmak ikilemi arasında kalmıştı); her bardak suyu "soğuktan da soğuk" yapabilmek için evde kovalar dolusu buz olurdu. Her an bir trafik kurbanı olmayı bekleyenler gibi, her zaman üst üste iki don giyerdi; Irie, bunun nedenini sorunca utangaç bir tavırla açıkladı: Tanrı'dan ilk işaretleri (yaklaşan gök gürültüsü, gümbür gümbür bir ses, Wagner'in müziği) aldığı zaman, tenine en yakın olanı çıkarıp atacak ve Tanrı'nın karşısına tertemiz, kokusuz ve cennete girmeye hazır vaziyette çıkacaktı. Zamanı gelince, Tanrı'nın kötüleri seçmesine, koyunlarla keçileri ayırmasına yardımcı olmak, komşularının kapısına şeytanın işaretini çizmek için holde bir kutu siyah boya saklardı. Bu evde, içinde "son", "bitti" veya "tamam" vs. gibi sözcükler olan cümle kuramazdınız, çünkü bu sözcükler Hortense ile Ryan'ın, o her zamanki, yabanıl keyfini tetikleyen birer işaretti:

Irie: Bulaşıkları bitirdim.

Ryan Topps (bu gerçek karşısında başını ciddi bir edayla sallayarak): Irie, şekerim, biz de bir gün böyle bitip tükeneceğiz, onun için hevesle tövbe et.

Veya

Irie: Film çok güzeldi. Sonu harikaydı!

Hortense Bowden (gözyaşları içinde): Bu dünyanın da sonunun böyle güzel olacağını sananlar hayal kırıklığına uğrayacak, çünkü o bütün dehşetiyle çıkagelecek ve 1914 olaylarına tanık olan kuşak, şimdi ağaçların üçte birinin yandığını, denizlerin üçte birinin kana dönüştüğünü...

Bir de Hortense'ın hava durumu raporlarına duyduğu dehşet vardı. Kim olursa olsun, ne kadar iyi huylu, tatlı sesli ve ne kadar göze batmayan giysiler giymiş olursa olsun, orada durdukları beş dakika süresince onlara galiz küfürler yağdırır, sonra da sırf inat olsun diye önerilenin tam tersini yapardı (yağmur tahmin edilirse hafif bir ceket giyip şemsiyesiz çıkar, güneş tahmin edilirse yağmurluk giyip, şapka takardı). Hava durumu raporunu okuyanların, Hortense'ın hayatını adadığı işin laik karşıtları olduğunu Irie ancak birkaç hafta sonra anlayabildi. Çünkü Hortense, bir hava durumu raporu hazırlar gibi, İncil yorumu yaparak, Tanrı'nın ne zaman, ne yapacağını öngören süperkozmik bir tahmin yapıyordu. Onun yanında hava durumu raporunu okuyanların lâfı bile edilemezdi... *Ve yarın, doğudan gelen dev bir fırının yükselerek, ışık saçmayan fakat karanlığı görülebilir kılan, alevlerinin çevreyi sarması bekleniyor... Bu arada kuzey bölgelerinde yaşayanların kalın buzlara karşı kendilerini korumaları önerilir, aynı zamanda sahil şeridinin sürekli hortum ve dolunun etkisinde kalacağı...* Michael Fish ve meslektaşları, Meteoroloji Müdürlüğü'nün saçmalıklarına güvenip karanlıkta göz kırparak, Hortense'ın, elli yıldan fazla bir süredir incelediği, insan kaderinin anlamını araştıran bilim dalıyla alay ediyorlardı.

"Bir haber var mı, Bay Topps?" (Bu soru her sabah kahvaltıda, Noel Baba'yı soran küçük bir kız çocuğun heyecanıyla nefes nefese sorulurdu.)

"Hayır, Bayan B. Henüz araştırmalarımızı tamamlamadık. Derin araştırmalar yapmamız için bana ve arkadaşlarıma zaman tanımalısınız. Bu hayatta bir öğretmenler, bir de öğrenciler var. Sekiz milyon Yehova Şahidi bizim kararımızı bekliyor, Mahşer Günü'nü bekliyor. Bu gibi şeyleri doğrudan ilişki kurabilenlere bırakmalısınız, Bayan B., doğrudan ilişki kurabilenlere."

***

Irie, birkaç hafta dinlendikten sonra, ocak sonuna doğru okula döndü. Ama okul çok uzaktı, her sabah güneyden kuzeye yaptığı yolculuk kutup seferine benziyor, üstelik bu sefer amacına erişmeyip ılıman iklimlerde son buluyordu. Bowden evinde kaynayan cadı kazanıyla karşılaştırıldığında bu bayağı can sıkıcıydı. *Böylece ne sıcak ne soğuk, ılık olduğun için seni ağzımdan kusacağım.* İnsan aşırılıklara öylesine alışıyordu ki onu deli gibi arıyordu.

Millat'ı sürekli görüyordu ama pek az konuşuyorlardı. Milat artık yeşil papyon takıyor ve başka şeylerle uğraşıyordu. Hâlâ haftada iki kez Marcus'un dosyalamasını yapıyordu, ama bilinçli olmasa da diğerleriyle karşılaşmaktan kaçınıyordu. Arada sırada Josh'a rastlıyordu. Josh da en az onun kadar titizlikle, Chalfen'lerle karşılaşmaktan kaçınıyordu. Anne babasını sadece hafta sonlarında görüyordu, bunlar herkesin birbirine ilk ismiyle hitap ettiği soğuk karşılaşmalardı (*Irie, tuzu Archie'ye uzatır mısın? Clara, Archie makasın yerini soruyor*) ve hepsini hüzünlendiriyordu. Kuzey Londralıların, birinin o berbat hastalığa, dindarlığa yakalandığından kuşkulandıkları zaman yaptığı gibi, NW2'de çevresindekilerin arkasından konuştuğunu sezinliyordu. Bu yüzden hemen Lambeth'e Lindaker Road, No:28'e dönüyor ve karanlığa tekrar kavuştuğu için rahatlıyordu, çünkü bu, kış uykusuna yatmak veya bir kozanın içinde yaşamak gibiydi ve sonunda ortaya nasıl bir Irie çıkacağını, herkes kadar o da merak ediyordu. Bir çeşit hapishane değildi. O ev başlı başına bir *maceraydı*. Dolaplarda ve ne zamandır açılmamış çekmecelerde, kirli çerçeveler içinde, adeta sırların modası geçmiş gibi uzun süredir biriktirilip saklanan sırlar vardı. Orada kalın kemikli, iri badem gözlü, güzel bir kadın olan büyük-büyükannesi Ambrosia'nın fotoğraflarını, Charlie Durham'ın da mürekkep balığı renginde bir denizin önünde ve bir moloz yığınının ortasında çekilmiş bir fotoğrafını buldu. Bir satırı yırtılmış bir İncil buldu. Clara'nın okul üniformasıyla fotoğraf kulübelerinde çekilmiş, manyakça gülen

ve dişlerinin dehşetli çirkinliğini sergileyen fotoğraflarını buldu. Sırasıyla Gerald M. Cathey'in *Diş Anatomisi*'ni ve *İyi Haber İncil*'ini okudu ve Hortense'ın küçük dünyevi kütüphanesindeki bütün kitapları büyük bir açlıkla devirdi. Kitapların kapağındaki Jamaika okulunun kırmızı tozunu üfleyip, açılmamış sayfaları bir çakıyla açarak okudu. Şubat ayının okuma listesi şöyleydi:

An Account of a West Indian Sanatorium (Batı Hint Adalarındaki Bir Sanatoryumun Öyküsü), Geo. J. H. Sutton Moxly. Londra: Sampson, Low, Marston and Co., 1886. (Yazarın isminin uzunluğuyla kitabın kalitesinin kötülüğü arasında ters bir orantı vardı.)

Tom Cringle's Log (Tom Cringle'ın Güncesi), Michael Scott, Edinburgh: 1875.

In Sugar Cane Land (Şeker Kamışı Ülkesinde), Eden Phillpotts, Londra: McClure & Co., 1893.

Dominica: Hints and Notes to Intending Settlers (Dominik: Yerleşmeyi Düşünenlere İpuçları ve Notlar), H. Hesketh Bell, CMG, Londra: A. & C. Black, 1906.

Okudukça, yakışıklı Yüzbaşı Durham'ın fotoğrafı daha çok merakını uyandırır oldu: Cazip ve hüzünlü, yıkık bir kilisenin tuğlalarını inceleyen, gençliğine rağmen olgun görünen, her haliyle tipik bir İngiliz erkeği olan bu adam, herhangi birilerine, bazı şeyler hakkında herhangi bir şeyler söyleyebilecek biri gibi görünüyordu. Belki Irie'ye de. Irie, ne olur ne olmaz diye onun fotoğrafını yastığının altına koydu. Sabahleyin pencereden artık İtalyan bağları görünmüyordu; orada şekerkamışı, şekerkamışı, şekerkamışı tarlaları vardı, bitişikte ise tütün tarlasından başka bir şey yoktu ve bazlama kokusunun onu çok eskilere, bilmediği, hiç görmediği için düşsel bir yerlere götürdüğünü hayal edecek kadar cüretkârdı. Columbus, St Jago adını verse de, yerlilerin inatla Xaymaca olarak yeniden adlandır-

dıkları ve onlar yok olduktan sonra bile aynı adı taşıyan bir yere. *Ormanla Kaplı Sulak Yerler'e.* Aslında Irie, iyi huylarının kurbanı olan, bu iyi huylu, koca göbekli küçük insanlar hakkında bir şey duymamıştı. Onlar tarihin ilgi alanına giremeyen *öteki* Jamaikalılardı. Geçmişe -kendi yorumladığı geçmişe-, yanlış adrese gönderilen bir mektubu geri alır gibi, hırsla sahip çıktı. Demek o *buradan* gelmişti. Bütün bunlar ona *aitti*, bir çift inci küpe veya bir senet gibi ona miras kalmıştı. X bulunduğumuz yeri gösterir, bu yüzden Irie bulduğu her şeye X işaretini koydu (doğum kaydı, harita, ordu yazıları, gazete kupürleri) ve onları bir araya toplayıp, yattığı somyanın altına sakladı, böylece onların zenginliği, o uyurken üstündeki kumaşı aşıp onun bedenine sızabilecekti.

***

Ocak ayında beliren tomurcuklarla birlikte ziyaretler başladı. Önce sesler duydu. Hortense'ın yontmataş devrinden kalma radyosundan gelen cızırtılı bir ses, Joyce Chalfen, *Gardener's Question Time*'da sorularınızı cevaplıyor.

Programcı: Dinleyicilerin sanırım bir sorusu daha var. Sanırım Bournemouth'dan, Bayan Sally Whitaker'in panele sormak istediği bir şey var, Evet, Bayan Whitaker?

Bayan Whitaker: Teşekkür ederim, Brian. Bahçıvanlığa yeni başladım ve yaşadığım ilk donla birlikte bir renk cümbüşü olan bahçem iki ay içinde kurudu gitti... Dostlarım daha dayanıklı çiçekler dikmemi önerdiler; çuha çiçeği ve papatya güzel, ama bahçem büyük olduğu için bu küçük çiçekler komik görünüyor. Delphinium boyunda gerçekten de şöyle göz alıcı bir şey dikmek isterdim ama o zaman da rüzgâr onu ele geçiriyor ve çitin üstünden bakan komşular, *Aman Tanrım diyorlar (stüdyodaki dinleyicilerden gülüşmeler).* Panele sormak istediğim şu, kasvetli bir kışın ortasında güzel bir bahçeye nasıl sahip olabilirim?

Programcı: Teşekkür ederim, Bayan Whitaker. Bu sık karşılaşılan bir sorun... ve bunu aşmak deneyimli bahçıvanlar için de pek kolay olmuyor. Ben şahsen hiç beceremedim. O zaman soruyu panele sunalım? Joyce Chalfen, kasvetli kış ayları için bir öneriniz var mı?

Joyce Chalfen: Önce komşularınızın aşırı meraklı olduğunu belirterek söze gireyim. Yerinizde olsam onlara kendi bahçeleriyle ilgilenmelerini söylerdim *(dinleyicilerden gülüşmeler).* Ciddi olmak gerekirse, bence bu yıl boyu açan çiçek modası bahçe, bahçıvan ve *özellikle de* toprak için çok sağlıksızdır... Bence kış dinlenme ve pastel renklerin zamanı olmalı, ilkbahar nihayet gelince komşular iyice şaşıracaktır. Büyüme bir patlama gibi gerçekleşecektir. Bence kış aylarında toprağın *bakımı* yapılmalıdır, çapalanıp havalandırılmalı, dinlendirilmeli ve bu arada bitişikteki meraklıları iyiden iyiye *şaşırtmak* için planlar yapılmalıdır. Ben bahçe toprağını hep bir kadın bedenine benzetirim; devreleri vardır, bazı zamanlarda üretkendir, bazı zamanlarda değildir ve bu gerçekten çok doğal bir şeydir. Ama *çok* kararlıysanız, o zaman size Lenten gülleri dikmenizi öneririm; soğuğa ve kireçli toprağa çok dayanıklıdır...

Irie, Joyce'u kapattı. Joyce'u kapatmak başlı başına bir terapiydi. Bu tümüyle kişisel bir şey de değildi. İnatçı İngiliz toprağında bir şey yetiştirmek için mücadele etmek ona birden yorucu ve anlamsız göründü. Şimdi bu diğer yer varken bununla uğraşmanın anlamı kalmamıştı. (Jamaika, Irie'ye yeni yapılmış gibi geliyordu. Columbus gibi Irie de onu keşfetmekle yoktan var etmişti.) Bu ormanla kaplı sulak toprak. Bitkilerin bakım gerekmeden kendiliğinden topraktan fışkırdığı ve her ikisinin de taptaze ve lekesiz olduğu, geçmişi ve belirlenmiş bir geleceği olmayan bu iki gencin, beyaz bir yüzbaşının genç siyah bir kızla kolayca tanıştığı; her şeyin kendiliğinden oluştuğu bir yer. Masal, efsane, yalan ve karışık ilişkilerin olmadığı bir yer; Irie anavatanını böyle hayal ediyordu. Çünkü

anavatan da, *pesasus*, *ruh* ve *sonsuzluk* gibi dilimize yeni girmiş, mucizevi ve hayali kelimelerden biriydi. Ve bu *anavatanın* kendine özgü sihri ve Irie'yi büyüleyen gücü, onun bir başlangıca benzemesinden kaynaklanıyordu. Başlangıcın da başlangıcıydı. Cennetteki ilk sabah veya mahşerden sonraki ilk gün gibiydi. Bomboş bir sayfa.

Ama Irie kendini ne zaman ona, geçmişin mükemmel boşluğuna yakın hissetse, şimdiki zamanla ilgili bir şey Bowden'ların kapısını çalıp araya giriyordu. Anneler Günü'nde Joshua çıkageldi; eşikte dururken öfkeli, en azından beş kilo daha zayıf ve her zamankinden bakımsız görünüyordu. Irie'nin şaşkınlığını ve endişelerini söylemesine fırsat vermeden, fırlayıp oturma odasına girdi ve kapıyı çarptı. "Bıktım usandım! Artık kahrolası boğazıma kadar sıkıldım!"

Kapının titreşimiyle, pencere pervazındaki Yüzbaşı Durham yere düştü; Irie onu dikkatle yerine kaldırdı.

"Seni gördüğüme sevindim. Neden oturup biraz rahatlamıyorsun. Neden bıktın?"

"Onlardan. Beni hasta ediyorlar. Durmadan haklardan ve özgürlüklerden söz ediyorlar, sonra da her hafta elli kahrolası tavuk yiyorlar! İkiyüzlüler!"

Irie aradaki ilişkiyi hemen kavrayamadı. Uzun bir hikâye dinlemeye hazırlanarak bir sigara aldı. Joshua da alınca çok şaşırdı ve birlikte pencerenin girintisine diz çöküp, sigara dumanını parmaklıklardan dışarı üflediler.

"Çiftlik tavuklarının nasıl yaşadığını *biliyor musun*?"

Irie bilmiyordu. Joshua anlattı. Zavallı tavuklar, ömürlerinin büyük bir kısmında karanlıkta, tavuk sardalyeleri gibi tavuk boklarının arasında tıklım tıkış yaşıyor ve en kötü tavuk yemiyle besleniyorlardı.

Joshua'ya bakılırsa, domuzların, ineklerin ve koyunların yaşamı daha da berbattı. "Bu kahrolası bir suçtur. Ama Marcus'a bunu anlatmanın yolu yok. Pazarları kendine çektiği domuz ziyafetinden onu vazgeçirmek olanaksız. Kahrolası yanlış

bilgilendirilmiş. Bunu hiç fark ettin mi? Tek bir konuda büyük bir bilgi hazinesine sahip ama bunun dışında kocaman başka bir dünya var... Unutmadan söyleyeyim, bir broşür almalısın."

Irie, Joshua Chalfen'in ona bir broşür uzatacağı günü göreceğini hiç sanmıyordu. Ama işte broşür elindeydi. Üstünde: *Et Yemek Cinayettir: Gerçekler ve Yalanlar*, bir FATE yayınıdır, yazıyordu.

"Hayvanlara Eziyet ve İşkence Edenlerle Savaş (*Fighting Animal Torture and Exploitation*) anlamında, FATE. Greenpeace'in başlangıç noktasını falan oluşturuyorlar. Okumalısın, hippi tiplerden değiller, sağlam bilimsel ve akademik bir temelleri var ve anarşist bakış açısıyla çalışıyorlar. Dünyadaki yerimi gerçekten bulduğuma inanıyorum. Gerçekten müthiş bir grup. Kendilerini doğrudan eyleme adamışlar. Asbaşkan eski bir Oxford öğrencisi."

"Mımmm. Millat nasıl?"

Joshua omuz silkerek soruyu savdı. "Bilmem ki. Kaçık. Kaçırıyor. Joyce hâlâ onun her kaprisine boyun eğiyor. Sakın bana bir şey sorma. Hepsi beni hasta ediyor. Her şey değişti." Josh endişeyle parmaklarını, şimdi omuzlarına erişen saçının içinden geçirdi. "Sana her şeyin nasıl değiştiğini anlatamam. Her şeyin *apaçık göründüğü*... anlar yaşıyorum."

Irie başını salladı. Her şeyin apaçık göründüğü anları anlardı. On yedinci yaşı bunlarla dopdoluydu. Joshua'nın yaşadığı değişime de hiç şaşırmamıştı. On yedi yaşında biri için değişimler ve dönüşümler açısından dört ay yeterliydi: Stones hayranları Beatles hayranlarına, Tory taraftarları Liberal Demokratlara ve tekrar gerisin geriye dönüşürlerdi. Hayatta insan bir daha asla böylesine temelden bir kişilik yenilemesi için gerekli enerjiye sahip olamazdı.

"Senin anlayacağını *biliyordum*. Keşke seninle daha önce konuşsaydım, ama bu günlerde evde kalmaya dayanamıyorum, sana da ne zaman rastlasam Millat hep ayak altında oluyor. Seni tekrar görmek *çok güzel*."

"Seni görmek de güzel. Değişik görünüyorsun."

Josh önemsemeyerek, eskisinden daha ciddi görünen giysilerini işaret etti.

"Hâlâ babanın eski fitilli kadife pantolonları giyecek değildin ya!"

"Herhalde."

Joshua ellerini çırptı. "Glastonbury'ye biletimi ayırttım, belki de geri dönmem. FATE grubundan birileriyle tanıştım, onlarla birlikte gideceğim."

"Daha Mart'tayız. Yazı beklersin herhalde."

"Joely ile Crispin -tanıştığım kişiler bunlar- oraya erken gidebileceğimizi söylüyorlar. Belki bir süre kamp kurarız."

"Ya okul?"

"Sen ara verebiliyorsan ben de verebilirim... Geri kalacak falan değilim. Hâlâ omuzlarımda bir Chalfen kafası taşıyorum. Sınavlar için döner, sonra çeker giderim. Irie, bu insanlarla tanışman gerek. Onlar... müthiş. Erkek bir Dadaist. Kız da bir anarşist. Gerçek bir anarşist. Marcus gibi değil. Ona Marcus'tan ve kahrolası GelecekFaresi'nden bahsettim. Onun tehlikeli bir kişi olduğuna inanıyor. Büyük bir olasılıkla bir psikopat."

Irie biraz düşündü. "Mmmm, hiç sanmam."

Sigarasını söndürmeden kaldırıma fırlattı. "Ve et yemekten vazgeçiyorum. Şimdilik bazı hayvani besinler yiyorum ama bu işin yarısı. Tam bir kahrolası vejeteryan olacağım."

Irie, nasıl tepki vermesi gerektiğini bilmediği için, omuz silkmekle yetindi.

"O bildik eski lâfta doğruluk payı çok, biliyor musun?"

"Eski lâf mı?"

"*Ateşin üstüne ateşle gidilir.* Marcus gibi birine erişebilmek için kahrolası aşırı davranışlara başvurmak zorundasın. O, her şeyin ne kadar *dışında* olduğunun farkında bile değil. Ona karşı mantıklı davranmanın da anlamı yok, çünkü o mantıklı davranışları kendi malı sayar. Böyle insanlarla nasıl başa çıkı-

lır? Deri -ve diğer hayvansal maddeleri- giymekten de vazgeçiyorum."

Yoldan geçen ayakları -deri, lastik, topuklu ayakkabılar- bir süre seyrettikten sonra Irie, "O zaman anlarlar," dedi.

Bir Nisan günü Samet çıkageldi. Lokantaya gitmek üzere olduğu için giydiği beyaz elbiseleri, düş kırıklığına uğramış bir azizinki gibi buruşuk ve ütüsüzdü. Ağladı ağlayacak bir haldeydi. Irie onu içeri buyur etti.

Samet hafifçe eğilerek, "Merhaba Bayan Jones," dedi. "Babanız nasıl?"

Irie müşterek oyunlarını hatırlayıp gülümsedi. "Siz onu bizden çok görüyorsunuz. Tanrı nasıl?"

"Çok iyi, teşekkür ederim. Yakınlarda işe -yaramaz-oğlumu gördünüz mü?"

Irie bir sonraki karşılığı veremeden Samet karşısında gözyaşlarına boğuldu. Kendine gelip konuşabilmesi için, oturma odasına götürülüp, Darcus'un koltuğuna oturtulup, bir fincan çay içmesi gerekti.

"Bay İkbal, ne oldu?"

"Olması gereken."

"Babama bir şey mi oldu?"

"Yoo, hayır, hayır... Archibald iyi. Her zamanki gibi. O çamaşır makinesi reklamı gibi. Hep aynı şekilde devam ediyor."

"Peki, ne var?"

"Millat. Üç haftadır ortalarda yok."

"Tanrım. Chalfen'lere sordunuz mu?"

"Onların evinde değil. Nerede olduğunu biliyorum. Tavadan çıkıp ateşe düştü. Bu yeşil papyonlu çılgınlarla birlikte bir sayfiye yerinde. Chester'de bir spor merkezinde."

"Kahrolası!"

Irie bağdaş kurup oturdu ve bir sigara yaktı. "Onu okulda epeydir görmedim, ama ne kadar zaman olduğunu bilmiyordum. Nerede olduğunu siz biliyorsanız..."

"Buraya onu aramaya değil, sana akıl danışmaya geldim, Irie. Ne yapabilirim? Sen onu tanırsın; ona nasıl ulaşabilirim?"

Irie dudağını ısırdı, annesinin eski huyu. "Bilmiyorum... artık eskisi gibi yakın değiliz... bence bu biraz da Macit'le ilgili... onu özlüyor... bunu asla itiraf etmez tabii... ama Macit onun ikizi ve onu görürse..."

"Hayır, hayır. Hayır, hayır, hayır. Keşke çözüm bu olsa. Allah biliyor ya, bütün umutlarımı Macit'e bağladım. Şimdi de buraya dönüp İngiliz hukuku okuyacağını söylüyor, masrafları da şu Chalfen'ler karşılayacakmış. O Allah'ın yasaları yerine insanların yasalarını uygulamak istiyor. Hz. Muhammed Alleyhisselam'ın öğretilerinden hiç ders almamış! Tabii annesi sevinç içinde! Ama bu benim için düş kırıklığından başka bir şey değil. İngilizlerden daha İngiliz. İnan ki Macit, Millat'a hiç yardım etmez, Millat da Macit'e hiç yardım etmez. İkisi de yolunu şaşırdı. Onlar için arzuladığım hayattan çok uzaklaştılar. Eminim, ikisi de Sheila adında beyaz kadınlarla evlenip beni erkenden mezarıma gömecekler. Bütün istediğim iki iyi Müslüman erkek çocuktu. Ah, Irie..." Samet onun boş olan elini alıp hüzünlü bir sevgiyle okşadı. "Nerede hata yaptığımı hiç anlamıyorum. Onlara bir şeyler öğretiyorsun ama onlar avaz avaz çalan 'Public Enemy'yi dinledikleri için seni duymuyorlar. Onlara doğru yolu gösteriyorsun ama onlar Inns of Court'a giden o kahrolası patikaya sapıyorlar. Onlara rehberlik ediyorsun ama onlar elinden kurtulup Chester'de bir spor merkezine gidiyorlar. Her şeyi planlamaya çalışıyorsun ama hiçbir şey beklediğin gibi gelişmiyor..."

Irie, ya yeniden başlayabilseydin, diye düşündü; onları nehrin kaynağına, hikâyenin başlangıcına, anavatana götürebilseydin... Ama bunu söylemedi, çünkü Irie de o da, bunun kendi gölgeni kovalamak kadar yararsız bir şey olduğunu biliyor, hatta hissediyordu. Irie elini onun elinin altından çekip üstüne koydu ve okşadı. "Bay İkbal, ne diyeceğimi bilemiyorum..."

"Söyleyecek bir şey yok. Memleketime gönderdiğim oğlum, tam bir İngiliz oldu, beyaz takım elbiseli, aptal peruklu bir avukat. Burada tuttuğumsa, yeşil papyonlu köktendinci bir terörist oldu. Bazen niye çabaladığımı anlayamıyorum." Acı acı konuşan Samet, bu ülkede yirmi yıl kaldığını ele veren bir İngiliz aksanıyla konuşuyordu. "Gerçekten anlayamıyorum. Bugünlerde, bana bu ülkeye ayak bastığın anda şeytanla anlaşma yapıyorsun gibi geliyor. Giriş kapısında pasaportunu uzatıyorsun, damgalanıyorsun, biraz para kazanmak istiyorsun, bir işe girişiyorsun... ama niyetin geri dönmek! Kim burada kalmak ister ki! Soğuk, nemli, berbat bir yer: Kötü yiyecekler, iğrenç gazeteler, kim burada kalmak ister? Kimsenin seni hoş karşılamadığı, sadece tahammül ettiği bir yerde kalınır mı? Sadece tahammül ettiği. Sonunda evcilleştirilmiş bir hayvanmışsın gibi. Kim kalmak ister? Ama şeytanla anlaşma yaptın... seni ele geçiriyor ve birden dönecek halin kalmıyor, çocuklarını tanımakta güçlük çekiyorsun, artık yersiz yurtsuz birisin."

"Bu, tabii ki doğru değil."

"Sonra bir yere ait olma *düşüncesinden* vazgeçiyorsun. Birden bu, bu *bir yere ait olma* düşüncesi upuzun, pis bir yalana dönüşüyor... ve ben doğum yerinin bir *tesadüf* sonucu belirlendiğine, her şeyin tesadüf eseri olduğuna inanmaya başladım. Ama buna inananın sonu ne olur? Ne yapabilirsin? Hiçbir şeyin önemi yok mu?"

Samet'in dehşet içinde tarif ettiği bu anti-ütopya, bu tesadüfler ülkesi, Irie'ye *cennet* gibi göründü. Özgürlük gibiydi.

"Anlıyor musun, kızım? Anladığını biliyorum."

Aslında söylemek istediği şuydu: Aynı dili mi konuşuyoruz? Aynı yerden mi geliyoruz? Aynı mıyız?

Irie onun elini sıkıp, başını hızlı hızlı sallayarak gözyaşlarını engellemeye çalıştı. Ona duymak istediğinden başka ne söyleyebilirdi?

"Evet," dedi. "Evet, evet, evet."

O akşam Hortense ile Ryan, gece duasından döndüklerinde, ikisi de büyük bir heyecan içindeydi. Bu gece o geceydi. Hortense'a, *Watchtower*'da çıkacak en son yazısının karakter seçimi ve mizanpajı hakkında bir sürü talimat verdikten sonra, Ryan hole çıkıp haber almak için Brooklyn'i aradı.

"Ama ben onun, *onlarla* görüşmeler yaptığını sanmıştım."

Hortense nefes nefese, "Evet, evet öyle... ama son kararın Brooklyn'deki Bay Charles Wintry tarafından bizzat onaylanması gerekiyor," dedi. "Bu ne gündü! Ne gündü! Şu daktiloyu taşımama yardım et... masaya koymam gerek."

Irie söyleneni yaptı ve eski moda devasa Remington'u mutfağa taşıyıp Hortense'ın önüne koydu. Hortense, Irie'ye Ryan'ın küçücük yazısıyla kaplı bir tomar kâğıt uzattı.

"Şimdi, sen bana bunu oku, Irie Ambrosia, yavaş yavaş... ben de daktilo edeyim."

Irie, Ryan'ın tirbuşon gibi dolambaçlı, feci ifade tarzı karşısında dehşete düşerek, gerektiği zaman yanlışları kapatan beyaz boyayı uzatıp, söz dizimini düzeltmek veya bir paragrafı yeniden yazmak için her on dakikada bir odaya giren yazara dişlerini gıcırdatarak, yarım saat kadar okumayı sürdürdü.

"Bay Topps, konuşabildiniz mi?"

"Henüz değil, Bayan B., henüz değil. Bay Charles Wintry çok meşgul. Şimdi tekrar deneyeceğim."

Irie'nin yorgun beyninden bir cümle, Samet'in söylediği bir cümle geçiyordu. *Bazen niye çabaladığımı anlayamıyorum.* O anda, Ryan odada yokken, Irie sorma fırsatını buldu ve soruyu özenle sözlere döktü.

Hortense sandalyesinin arkasına yaslanıp ellerini kucağına koydu. "Bunu uzun süredir yapıyorum, Irie Ambrosia. Kısa çorap giydiğim zamanlardan beri bunu bekledim."

"Ama bu bir neden değil..."

"Sen nedenlerden ne anlarsın? Hiçbir şey. Benim köklerim Şahitlerin kilisesindedir. Kimse bana iyi davranmadığı zaman onlar bana iyi davrandılar. O, annemin bana verdiği güzel bir

şey ve sona bu kadar yaklaşmışken, onu bırakacak değilim."

"Ama büyükanne sen... asla böyle..."

"Sana bir şey söyleyeyim. Ben sadece ölümden korkan Şahitler gibi değilim. Onlar sadece korkarlar. Onlar kendilerinden başka herkesin ölmesini isterler. Bu, hayatını İsa'ya adamak için iyi bir neden değildir. Benim çok farklı amaçlarım var. Ben kadın olmama rağmen hâlâ Seçilmişler'den biri olmayı umuyorum. Bunu hayatım boyunca istedim. Orada, yasaları yapan, kararları veren Tanrı'nın yanında olmak istiyorum." Hortense dişlerini uzun uzun ve ses çıkararak emdi. "Kilisenin bana eğitimsiz bir kadın olduğumu söylemesinden o kadar bıktım ki! Herkes seni hep eğitmeye, şu veya bu konuda eğitmeye meraklı... Bu ailedeki kadınların sorunu hep bu olmuştur. Birileri hep onları, bir konuda eğitmeye çalıştı ve asıl sorun istediğini elde etmek iken, eğitim olduğunu iddia ettiler. Ama ben yüz kırk dört binden biri olursam kimse *beni* eğitmeye çalışmaz. Bu *benim işim* olur! Kendi kurallarımı kendim yaparım ve kimsenin fikrine muhtaç olmam. Annem ne istediğini bilen bir kadındı, aslında ben de öyleyim. Tanrı biliyor ya, annen de öyledir. Sen de öylesin."

Hortense'ın zırhında içeri sızabileceği bir çatlak gören Irie, "Bana Ambrosia'yı anlat," dedi. "Lütfen."

Ama Hortense yumuşamadı. "Yeterince biliyorsun zaten. Geçmiş geçmiştir. Kimse ondan ders almaz. Beşinci sayfanın başı lütfen, sanırım orada kalmıştık."

O anda Ryan, her zamankinden daha da kırmızı bir yüzle, odaya döndü.

"Ne var, Bay Topps? Tamam mı? Öğrendiniz mi?"

"Tanrı dinsizleri korusun, Bayan B., çünkü sonumuz yakın! Tanrı vahiy bölümünde her şeyi açıklamış. İkinci bir binyılı hiç planlamamış. Şimdi o yazıyı bitirin, sonra size hemen bir tane daha dikte ettireceğim. Bütün Lambeth üyelerine telefon etmek gerek, broşürü..."

"Evet, Bay Topps, ama bir şey soracağım... başka bir tarih

olamaz, değil mi Bay Topps? Bunu iliklerimde hissettiğimi size söylemiştim."

"Sizin iliklerinizin bununla ne kadar ilgili olduğunu bilemem, Bayan B. Benim ve arkadaşlarımın yaptığı derin İncil araştırmalarının bu işle daha çok ilgili olduğunu..."

Irie, "Tabii Tanrı'yla da," diye araya girip ona ters bir bakış fırlattı ve hıçkırıklarla sarsılan Hortense'ın yanına gidip ona sarıldı. Hortense, Irie'yi iki yanağından öptü, Irie onun sıcak nemli dudaklarının temasına gülümseyerek karşılık verdi.

"Ah, Irie Ambrosia. Bunu paylaşmak için burada olmana çok sevindim. Bu yüzyılı yaşadım, yüzyılın başında bir deprem sırasında dünyaya geldim ve bütün bu kötülüklerin ve günah dolu kirliliğin bir başka dehşetli depremle yok oluşuna bir kez daha tanık olacağım. Tanrı'ya şükürler olsun! Sözünü tuttu. Bunu göreceğimi biliyordum. Yedi yıl daha beklemem gerek. Doksan iki!" Hortense kendini beğenmiş bir tavırla dişlerini emdi. "Benim büyükannem yüz üç yaşına kadar yaşadı ve ölene kadar ip atlayabiliyordu. Ben de bunu başaracağım. Bu kadar dayandım. Annem beni dünyaya getirmek için acı çekti, ama o gerçek kiliseyi biliyordu ve bu kutsal günü göreyim diye beni en zor koşullarda doğurdu."

"Amin!"

"Amin, Bay Topps. Tanrı'nın zırhını kuşanın! Irie Ambrosia, söyleyeceklerime tanıklık et: Ben orada olacağım. Ve olanları görmek için *Jamaika'da* olacağım. O yıl anavatanıma döneceğim. Beni dinler ve benden bir şeyler öğrenmek istersen, sen de oraya gelirsin. İki bin yılında Jamaika'ya gelmek ister misin?"

Irie bir çığlık atıp büyükannesini tekrar kucaklamak için atıldı.

Hortense önlüğüyle gözyaşlarını sildi. "Tanrım, bu yüzyılı yaşadım! Bütün sorunları ve çılgınlıklarıyla bu korkunç yüzyılı yaşadım. Tanrım, sana şükürler olsun ki, hayatımın iki ucunda da depremi yaşayacağım."

MACİT, MİLLAT VE MARCUS
1992, 1999

köktenci 1 Köken veya temel ile ilgili; bir işin kökü-ne inmek. 2. Köken veya kaynak olan; gerekli ve vazge-çilemez olan; diğerlerine çıkış noktası oluşturan. 3. Bir yapının temelleriyle ilgili olan. 4. En alttaki, dipte bulu-nan katmanla ilgili.

köktendincilik Geleneksel dini inanç ve âdetlere har-fiyen uyma; özellikle de dinsel yazıtların yanılmazlığına duyulan tartışılmaz inanç.

- Yeni Oxford Kısa İngilizce Sözlüğü

Bunu unutma, bir öpücük hâlâ bir öpücüktür,
Bir iç çekiş de sadece bir iç çekiş;
Gelenekler zaman içinde,
Hep geçerlidir.

(Herman Hupfeld. "Zaman İçinde", 1931, şarkı)

16
MACİT MAHFUZ MÜRŞİT MÜBTAZİM İKBAL'İN DÖNÜŞÜ

"Özür dilerim, ama onu *içmeyeceksiniz*, değil mi?"

Marcus gözlerini yumdu. Bu cümle yapısından nefret ediyordu. O da hep aynı çarpık gramerle cevap vermek isterdi. Evet, onu içmeyeceğim. Hayır, onu içeceğim.

"Özür dilerim, ama onu..."

Marcus uysal bir sesle, "Evet, sizi duydum," diyerek, sağında oturan ve koltuğun kolçağını paylaştığı kişiye döndü. Bir sıra plastik koltukta her iki koltuğa bir kolçak yeri düşüyordu. "İçmemem için bir neden var mı?"

Kendisine bu soruyu soran kişiyi görünce bütün öfkesi söndü: Bu incecik, güzel Asya'lı kızın ön dişleri arasındaki açıklık onu daha da cazip kılıyordu. Ordu tipi pantolon giymiş, saçla-

rını bir atkuyruğuyla toplamıştı, kucağında ise geçen bahar bir başka yazarla (romancı Surrey T. Banks) birlikte hazırladığı popüler bilim kitabının bir nüshası duruyordu: *(Time Bombs and Body Clocks: Adventures in Our Genetic Future)* (Saatli Bombalar ve Beden Saatleri: Genetik Geleceğimize Bir Gezi).

"Tabii ki var, *eşşoğlueşek*. Heathrow'da tütün içilmez. En azından bu bölümünde. Tabii ki burada kahrolası piponuzu içemezsiniz. Bu koltuklar birbirine yapışık ve benim astımım var. Sizin için bu kadar neden yeterli mi?"

Marcus dostça omuz silkti. "Yeter de artar bile, kitabı beğendiniz mi?"

Bu Marcus için yeni bir deneyimdi. Bir okuruyla karşılaşmak. Okurlarından biriyle, bir havaalanının bekleme odasında karşılaşmak. Ömrü boyunca, pek çoğunu kişisel olarak tanıdığı küçük ve seçkin bir kitleye hitap eden akademik metinler yazmıştı. Şimdiye kadar bir kitabını, farklı mekânlarda nasıl karşılanacağını bilemeden, dış dünyaya göndermemişti.

"Efendim?"

"Üzülmeyin, istemiyorsanız pipo içmem. Merak ettim de, kitabı beğendiniz mi?"

Kız, Marcus'un ilk bakışta sandığı kadar güzel olmayan sivri çeneli yüzünü buruşturdu. Kitabı kapatıp (yarısına gelmişti) hangi kitap olduğunu unutmuş gibi kapağına baktı.

"Fena sayılmaz. Oldukça garip. Akıl karıştıran cinsten."

Marcus kaşlarını çattı. Kitap, yayıncısının fikriydi: İki ayrı düzeyde üst ve alt-kültür için yazılmış bir kitaptı. Marcus birinci bölümde genetik konusundaki belirli bir gelişmeyi "ciddi ve bilimsel" bir şekilde yazmış, sonra romancı bu fikirleri fütüristik ve edebi bir yaklaşımla ele alıp, ya şöyle ya böyle olursa gibisinden bir bölüm yazmıştı ve aynı şeyi sekiz bölüm için tekrarlamışlardı. Marcus'un üniversiteye gidecek oğulları vardı, ayrıca Macit'in hukuk eğitimini de düşünmek zorunda olduğu için parasal nedenlerle bu öneriyi kabul etmişti. Kitap, bu bakımdan umulan veya gereken başarıyı yakalayamamıştı

ve Marcus aklına geldiğinde onu boşuna yapılmış bir gayret olarak düşünürdü. Ama, garip? Akıl karıştıran?

"Hımmm, ne anlamda *garip*?"

Kız birden kuşkulandı. "Bu da ne demek oluyor? Bir sorgulama mı?"

Marcus kendini toparladı. Ailesinden ve yuvasından uzaklaştığı zaman Chalfenist özgüveni hep daha az olurdu. Sormak istediği şeyi doğrudan sormaktan başka yol bilmeyen bir adamdı, ama son zamanlarda, bu doğrudan soruların kendi küçük dünyasının aksine, yabancılardan doğrudan yanıtlar getirmediğini de keşfetmişti. Üniversite ve evinin dışındaki dünyada, insan, konuşmasına başka şeyler de katmak zorundaydı. Özellikle de Marcus gibi yaşlıca, garip, kıvırcık saçlı ve gözlüğünün alt çerçevesi olmayan, tuhaf görünüşlü biriyse. Konuşmanızı daha sevimli kılmak için ona mutlaka bir şeyler eklemek zorundaydınız. Nezaket sözcükleri, sıradan lâflar, lütfenler ve teşekkürler.

"Hayır, tabii ki sorgulama değil. Ben de okumayı düşünüyordum da. İyi olduğunu duymuştum. Sadece niye garip bulduğunuzu öğrenmek istedim."

Kız, Marcus'un bir seri katil veya tecavüzcü olmadığına hemen o anda karar verdi, kaslarını gevşeterek arkasına yaslandı. "Bilmem ki. Belki garipten çok, *ürkütücü*."

"Nasıl ürkütücü?"

"Bütün bu genetik mühendisliği ürkütücü değil mi?"

"Öyle mi?"

Kız dikkatle konuşarak, "Evet ya, insan bedeniyle oynuyorlar. Zekâ, cinsellik ve her şey için bir gen olduğunu söylüyorlar. DNA teknolojisi," dedi. Marcus'un bilgisini ölçmeye çalışıyor gibiydi. Marcus'un yüzünde anladığını gösteren bir ifade göremeyince, daha bir güvenle devam etti. "Bir DNA'nın belirli bir *bölümünü* engelleyen enzimi bilirseniz, her şeyi bir müzik seti gibi açıp kapatabiliyorsunuz. Bu zavallı farelere de işte bunu yapıyorlar. Gerçekten insanı ürkütüyor. Bir de her ta-

rafta tüpler içinde saklanan patojenik, yani *hastalık yaratan* organizmalar var. Ben bir siyasal bilimler öğrencisiyim ve ne yaratmaya çalışıyorlar diye düşünüyorum? Kimi yok etmek istiyorlar? Batı'nın bu şeyi Doğu'da, Araplara karşı kullanmak niyetinde olmadığına inanmak için *cidden* saf olmak gerekir. Köktendinci Müslümanlarla başa çıkmanın kolay yolu..." Marcus'un kaşlarının kalktığını gören kız, "Gerçekten de işler ürkütücü bir hal alıyor. Bunları okurken insan bilimin bilimkurguya ne kadar yaklaştığını fark ediyor," dedi.

Marcus'a soracak olsanız, bilim ile bilimkurgu, birbirleriyle karanlıkta veya siste karşılaşıp geçip giden gemilere benzer, derdi. Bir bilimkurgu robotu -oğlu Oscar'ın robot beklentisi bile- robot uzmanlarının veya yapay zekânın yapabileceği herhangi bir şeyden binlerce yıl ilerideydi. Oscar'ın düşlediği robotlar şarkı söyleyip dans eder, korku veya sevinci paylaşırken, MIT'teki araştırmacılar, insanın sadece başparmağının hareketlerini bir makineye yaptırabilmek için durup dinlenmeden çalışıyorlardı. Diğer tarafta ise, hayvan hücrelerinin yapısı gibi en basit biyolojik gerçekler, on dört yaşındaki çocuklar ile kendi gibi bilim adamlarının dışında, herkes için bir gizemdi: Çocuklar okulda bunların çizimini yapıyor, o ise onlara yabancı DNA'lar enjekte ediyordu. Bu ikisinin arasında ise, ömrünü adadığı işe tuhaf nedenlerle karşı çıkan ahmaklar, ırkçılar, dindar çılgınlar, kendini bir şey sanan romancılar, hayvan hakları savaşçıları, siyasal bilimler öğrencileri ve bütün diğer köktencilerden oluşan koca bir okyanus vardı. Son birkaç aydır GelecekFaresi kamunun dikkatini çekmeye başladığından beri, bu insanların büyük bir kitle halinde yaşadığına *inanmak* zorunda kalmıştı ve bu ona, bahçenin alt tarafında perilerin yaşadığına inanmak kadar zor geliyordu.

Kız biraz heyecanlanıp cırlak bir sesle, "Yani, gelişmeden söz ediyorlar," diye devam etti. "Tıp alanında büyük atılımlar yapıldığından söz ediyorlar ama şu bir gerçek ki, eğer biri insanların 'istenmeyen' özelliklerini ortadan kaldırmayı başarır-

sa, hangi hükümet bunu değerlendirmez ki! Peki 'istenmeyen' özellikler nelerdir? Bütün bunlarda biraz faşistçe bir yan var... İyi bir kitap ama insan zaman zaman nereye gidiyoruz diye düşünmeden edemiyor. Milyonlarca sarışın mavi gözlü insan? Siparişe göre bebekler? Siz de benim gibi bir Hintli olsaydınız endişelenirdiniz. Ve bu zavallı yaratıklara kanser enjekte ediyorlar: Bir farenin yapısıyla nasıl oynarsınız? Siz kendinizi ne sanıyorsunuz? Ölmesi için bir hayvan yaratmak... bu, Tanrı'ya özenmek değil mi? Ben bir Hindu'yum. Dindar falan da değilim ama hayatın kutsal olduğuna inanıyorum. Bu insanlar bir fareyi *programlıyor*, onun her hareketini belirliyorlar; ne zaman yavruları olacak, ne zaman ölecekler. Bu hiç *doğal değil*."

Marcus başını sallayarak bitkinliğini gizlemeye çalıştı. Onu dinlemek bile yorucuydu. Marcus kitabın hiçbir yerinde insan genleri konusuna değinmemişti, bu onun alanı değildi ve pek ilgisini de çekmiyordu. Yine de bu kız tümüyle DNA'larla -gen tedavisiyle, kan pıhtılarını eriten proteinlerle, insulinin klonlanmasıyla- ilgili bir kitap okuduktan sonra; bütün o neofaşist bulvar gazetelerinin, o bildik hayal ürünlerine kendini kaptırmıştı; klonlanmış, zekâsız insanlar, cinsel ve ırksal özelliklerin kontrolü, mutasyon hastalıkları, vs. Sadece onun faresiyle ilgili bölüm böyle bir isteri nöbeti yaratabilirdi. Kitabın adı faresine atıf yapıyordu (bu da yayıncının fikriydi) ve medya bütün dikkatini onun faresinin üzerinde yoğunlaştırmıştı. Marcus daha önce kuşkulandığı şeyin doğru olduğunu şimdi anladı, onun faresi olmasaydı kimse kitaba ilgi göstermezdi. Üzerinde çalıştığı hiçbir iş, fare kadar insanların ilgisini çekmemişti. Bir farenin geleceğinin belirlenmesi insanları heyecanlandırıyordu. Çünkü insanlar olaya aynen böyle bakıyorlardı: Bunu, kanserin veya yeniden üretimin veya yaşlanma sürecinin geleceğini belirlemek olarak görmüyorlardı. Bu bir *farenin* geleceğini belirlemekti. Herkes onu çok şaşırtan bir şekilde farenin üzerine odaklanıyordu. Hayvanı bir alan; üzerinde kalıtım, hastalıklar veya ölümlülük deneyleri yapılan biyolojik bir alan

olarak düşünemiyorlardı. Anlaşılan farenin fareliğinden kaçılamazdı. Marcus'un laboratuvarındaki gen transferi yapılmış bir farenin fotoğrafı, patent alma mücadelesiyle ilgili bir makaleyle birlikte *The Times*'ta yayınlanmıştı. Bunun üzerine ona ve gazeteye çok değişik kesimlerden nefret mektupları yağdı; bunların arasında, Muhafazakâr Hanımlar Derneği, Diri Hayvanlar Üzerinde Teşrihe Hayır Diyenler lobisi, İslam Milleti, Berkshire, St Agnes Kilisesi'nin papazı, *Schnews* adlı aşırı sol gazetenin yazı kurulu da vardı. Neena Begüm, bir sonraki yaşamında bir kakalak olacağını bildirmek için onu telefonla aradı. Medyanın eğilimlerindeki değişikliklere son derece duyarlı olan Glenard Oak Okulu, Marcus'a Ulusal Bilim Haftası'na katılması için gönderdiği davetiyeyi geri çekti. Kendi oğlu, Joshua, hâlâ onunla konuşmayı reddediyordu. Bütün bu çılgınlık onu gerçekten *sarsmıştı*. Farkında olmadan kışkırttığı bu *korku*. Bütün bunların nedeni, kamuoyunun Oscar'ın düşündeki robot gibi, ondan üç adım ileride olmasıydı. Onlar son hamleyi yapıp araştırmasının sonucunun ne olacağına şimdiden karar vermişlerdi -o ise bunu daha hayal etmeye bile cesaret edemiyordu!- ve kendi yarattıkları klonlardan, garip yaratıklardan, tasarımlanan çocuklardan, eşcinsel genlerinden korkuyorlardı. Yaptığı işte ahlâki bir risk olduğunu tabii ki biliyordu; ama bütün bilim adamları için durum aynıdır. Yarı karanlıkta çalışırsın, yaptığın işin gelecekte yaratacağı sonuçlardan, ismine ne kadar kara çalınacağından, kapına kaç ceset bırakılacağından emin olamazsın. Yeni bir alanda çalışan, tümüyle hayale dayanan araştırmalar yapan hiç kimse, bu veya gelecek yüzyılda, eline kan bulaşıp bulaşmayacağını bilemez. O zaman çalışmayı mı bırakmalı? Einstein'ı öldürmeli mi? Heisenberg'in ellerini mi bağlamalı? Böyle nereye varmayı umabilirsiniz?

Tahmin ettiğinden de fazla sinirlenmiş olan Marcus, "İyi ama," diye başladı, "asıl sorun da zaten bu. Bütün hayvanlar bir anlamda ölmeye programlanmıştır. Bu son derece doğaldır. Konuyu tam olarak anlamadığımız için bu bize tesadüfi gi-

bi görünüyor. Bazı insanların kansere neden eğilimli olduklarını tam olarak anlayamıyoruz. Bazı insanlar altmış üç yaşında doğal nedenlerden ölürken, diğerlerinin neden doksan yedi yaşında öldüğünü de tam olarak anlayamıyoruz. Bu konularda biraz daha fazla bilgi sahibi olmak gerçekten yararlı olurdu. Kanserli bir fare yaratmanın amacı, tabii ki onun yaşamını ve ölümünü mikroskop altında aşama aşama inceleyebilme şansına sahip olmak içindir..."

Kız kitabı tekrar çantasına koyarak, "Evet, her *neyse*," dedi. "Benim 52 numaralı kapıya gitmem gerek. Sizinle konuşmak güzeldi. Evet, bu kitabı kesinlikle okumalısınız. Ben, Surrey T. Banks'ın hayranlarındanım... Müthiş uçuk bir yazar."

Marcus, diğer siyah saçlı kızların arasına karışıp gözden yitene kadar, kızın atkuyruğunu sallayarak yürüyüşünü izledi. Birden rahatladı ve 32 numaralı kapıda, bambaşka bir tiple, Macit İkbal'le randevusu olduğunu sevinçle hatırladı. On beş dakikası kalmıştı; çabucak ılıklaşmış olan kaynar kahvesini bırakıp, 50 sayılı kapılarından geriye doğru yürümeye başladı. Kafasının içinden "zihinlerin buluşması" deyişi geçiyordu. On sekiz yaşında bir çocuk için bunları düşünmenin saçma olduğunu biliyordu ama yine de düşünmeden, hissetmeden edemiyordu, içini tuhaf bir sevinç kaplıyordu; belki on sekiz yaşındaki Marcus Chalfen, üniversitedeki küçük ofisine ilk girdiği an, onun profesörü de böyle bir şeyler hissetmişti. Bir memnuniyet duygusu. Marcus, öğretmenden öğrenciye gidip gelen ve karşılıklı yararı olan bu memnuniyeti iyi bilirdi (sen müthiş zeki olmana rağmen benimle vakit geçirmeye gönül indiriyorsun! Ben çok zeki olduğum için herkesin arasında senin dikkatini çektim). Yine de kendini bu duyguya bıraktı. Macit'le ilk kez karşılaşırken yalnız olacağı için memnundu, ama bunu özellikle planlamış olmaktan ötürü bir suçluluk duymayacağını da umuyordu. Bu daha çok, bir dizi hoş tesadüfün sonucuydu. İkbal'lerin otomobili bozulmuştu ve Marcus'un otomobili çok küçüktü. Onunla birlikte geldikleri takdirde, Macit'in ba-

vullarının otomobile sığmayacağına Alsana ile Samet'i ikna etmişti. Millat, KEVIN ile Chester'deydi ve rivayete göre (Mafia videoları seyrettiği günleri anımsatan bir dille), "Benim kardeşim yok," demişti. Irie'nin bu sabah bir sınavı vardı. Joshua, Marcus'un bindiği hiçbir otomobile binmeyi kabul etmiyordu; aslında şu sıralarda genelde otomobillerden kaçınıp çevreci ahlâkına uygun, iki tekerlekli araçları yeğliyordu. Josh'un kararına gelince, Marcus, insanların bu çeşit kararlarına karşı beslediği duyguların aynısını besliyordu. Bir *fikir* olarak onlara katılmak veya katılmamak mümkün değildi. İnsanların yaptığı pek çok şeyde ne anlam ne de mantık vardı. Joshua'nun ondan böyle uzaklaşması onu adeta güçsüzleştirmişti. Kendi oğlunun bile umduğu kadar Chalfenist olmaması ona acı veriyordu. Son birkaç ayda umutlarını iyiden iyiye Macit'e bağlamıştı (belki de 28, 29 ve 30 numaralı kapılardan geçerken adımlarının hızlanmasının nedeni buydu); belki de Macit'in, bu cangılda can çekişen doğru düşünceli Chalfenizme bir fener gibi yol göstereceğini ummaya, buna inanmaya başlamıştı. Birbirlerini *kurtaracaklardı. Marcus, bu bir inanç olamazdı, değil mi*? Hızla yürürken kendi kendini doğrudan bu konu üzerinde sorguladı. Bir buçuk kapı boyunca bu soru onu rahatsız etti. Sonra rahatsızlığı geçti ve cevabı onu yatıştırdı. Hayır, inanç değil, Marcus, bu kör bir inanç değil. Daha güçlü bir şey, daha sağlam bir şey. *Entelektüel* inanç.

İşte. 32 numaralı kapı. İkisi baş başa olacaklardı; kıtalar arasındaki farkı yenen, öğretmen ile hevesli öğrencisi sonunda karşılaşacaklardı ve sonra o tarihi el sıkışma gerçekleşecekti. İşlerin ters gideceğini veya gidebileceğini Marcus bir an bile aklından geçirmedi. O bir tarih öğrencisi değildi (ve bilim ona geçmişin, bir camın arkasındaymış gibi, karanlıkta bir şeyler yaptığımız yer; oysa geleceğin her şeyi doğru veya daha doğru yaptığımız, hep daha parlak bir yer olduğunu öğretmişti), her ikisi de aşırı umutlu, ama sadece bir tanesi güçlü, esmer bir adamla beyaz bir adamın karşılaşmasıyla ilgili korku-

lu hikâyelerden haberi yoktu. 32 numaralı kapıda çevresine bakınca, orada bekleyenlerin çoğu gibi beyaz bir karton veya üstünde bir isim yazan büyük bir flama getirmemiş olması onu endişelendirdi. Birbirlerini nasıl tanıyacaklardı? Sonra bir ikizle buluşacağını hatırladı ve bunu hatırlayınca kendi kendine yüksek sesle güldü. O tünelden tanıdığı bir çocukla tıpatıp aynı genetik kodları taşıyan, fakat akla gelebilecek her yönden ondan farklı bir çocuğun çıkıp geleceğini düşünmek ona bile inanmaz ve harikûlade göründü. Onu görecek ama görmeyecekti. Onu tanıyacaktı ama bu sahte bir tanıma olacaktı. Bunun ne anlama geldiğini veya bir anlamı olup olmadığını düşünmeye fırsat bulamadan, British Airlines'ın 261 numaralı uçuşunun yolcularının ona doğru gelmeye başladığını gördü; ona doğru bir ırmak gibi akan, fakat o bir çağlayanın kenarıymış gibi son anda uzaklaşan, konuşkan fakat yorgun, esmer tenli bir kalabalık. *Nomoskar... Selamûn aleyküm... Kamon acho?* Birbirlerine ve korkuluğun diğer tarafındaki dostlarına böyle sesleniyorlardı; bazı kadınlar çarşaf, bazıları sari giymişti; erkekler deri, tüvit, yün ve naylon gibi değişik kumaşlardan yapılmış giysiler giymişti, başlarında Marcus'a Nehru'yu anımsatan küçük şapkalar vardı; Tayvan malı tulum giymiş çocuklar, sarılı kırmızılı sırt çantaları taşıyorlardı; hepsi birlikte kapıları iterek 32 numaralı kapının çıkışına doğru ilerliyor ve teyzelerle, şoförlerle, başka çocuklarla, görevlilerle veya güneşten esmerleşmiş beyaz dişli uçak personeliyle buluşuyorlardı...

"Siz, Bay Chalfen'siniz."

Buluşan zihinler. Marcus başını kaldırıp, önünde duran uzun boylu delikanlıya baktı. Tabii tıpkı Millat'ın yüzüydü, ama daha kesin hatlı ve sanki daha genç görünüşlüydü. Gözleri o kadar çekici değildi, en azından çekilmeyecek kadar çekici değildi. Saçları İngiliz okulu stilinde kesilip, öne doğru taranmıştı. Sağlıklı ve gürdü. Marcus giysilerden pek anlamazdı ama en azından bembeyaz, iyi cins ve yumuşak bir kumaştan,

iyi dikilmiş bir giysisi olduğunu söyleyebilirdi. Ve yakışıklıydı, bunu Marcus bile görebiliyordu. Kardeşinin Byron'vari çekiciliğinden yoksundu ama daha sağlam bir çene yapısı ve ağırbaşlı havasıyla daha asil görünüyordu. Bunlar elbette önemsiz ayrıntılardı ve benzerlik çok çarpıcı olduğu için görülen farklılıklardı. Kırık burunlarından, kocaman hantal ayaklarına kadar ikizdiler. Marcus bundan ötürü hafif bir düş kırıklığı duyduğunu fark etti. Fakat önemsiz ayrıntıları bir yana bırakacak olursak, Macit adlı bu çocuğun gerçekten kime benzediği kesinlikle belliydi. Macit onu kalabalık içinde hemen tanımamış mıydı? Birbirlerini hemen, çok daha derin ve temel düzeyde tanımamışlar mıydı? Onlar şehirler gibi veya tesadüfen ikiye bölünen bir yumurtanın iki yarısı gibi değil de, bir denklemin iki tarafı gibi ikizdiler: Düşünsel, mantıksal ve kaçınılmaz bir şekilde ikizdiler. Rasyonalist insanların sık sık yaptığı gibi, Marcus da olayın gerçek fevkaladeliği karşısında bir an için rasyonalizmi bir yana bıraktı. 32 numaralı kapıdaki bu içgüdüsel buluşma (Macit döşemeyi geçip dosdoğru ona yürümüştü), en az beş yüz kişilik kalabalık arasında birbirlerini böyle bulabilme olasılığı ne kadardı? Körlemesine yumurtaya doğru giden spermlerin başarısı kadar uzak bir olasılık gibi görünmüyor muydu? Bu da o yumurtanın ikiye bölünmesi kadar mucizeviydi. Macit ile Marcus. Marcus ile Macit.

"Evet! Macit, nihayet buluştuk! Seni şimdiden tanıyor gibiyim -tabii tanıyorum sayılır, ama pek de tanımıyorum-, iyi ama kahrolası, sen beni nasıl tanıdın?"

Macit'in yüzü ışıdı ve bir meleğinki kadar saf bir içtenlikle çarpık bir tebessümle gülümsedi. "Marcus, dostum, 32 numaralı kapıdaki tek beyaz adam sensin."

***

Macit Mahfuz Mürşit Mübtazim'in dönüşü, İkbal, Jones ve Chalfen ailelerini oldukça sarstı. Macit evde birkaç gün geçirdikten sonra Alsana, Clara'ya gizlice, "Onu tanıyamıyorum,"

dedi. "Tuhaf bir hali var. Millat'ın Chester'de olduğunu söylediğim zaman tek kelime etmedi. Çok kontrollü. Kardeşini *sekiz yıldır* görmedi. Ama tek bir lâf etmiyor, hiç tepki vermiyor. Samet bunun bir İkbal olamayacağını, klonlanmış biri olduğunu söylüyor. İnsan ona dokunmak bile istemiyor. Günde altı kez dişlerini fırçalıyor. İç çamaşırlarını ütülüyor. David Niven ile kahvaltıya oturmak gibi bir şey."

Joyce ile Irie de yeni geleni kuşkuyla karşıladılar. Bir kardeşi yıllarca, çok ve derinden sevmişlerdi, şimdi aniden tanıdık yüzlü ama yeni biri çıkagelmişti; bu, en sevdiğin TV dizisini açıp da, hayran olduğun oyuncunun yerini, gizlice saçları aynı biçimde kesilmiş bir başkasının aldığını görmek gibi bir şeydi. İlk birkaç hafta onu nasıl değerlendireceklerini bilemediler. Samet'e kalsa, onu bir yerlerde ebediyen gizler, merdiven altına kilitler veya Grönland'a gönderirdi. Bütün akrabalarının (karşılarında övündüğü, çerçeveli fotoğrafın mihrabında tapınmış olan bütün kabilenin) kaçınılmaz ziyaretlerinden çekiniyordu. Papyon kravatları, Adam Smith'i, lanet olası E.M. Forster'ı ve ateizmi ile bu genç İkbal'le karşılaşınca kim bilir ne yapacaklardı! En iyi gelişme Alsana'daki değişiklikti. *A-Z* mi? *Evet,* Samet Maya, üst sağ çekmecede, *evet* orada, *evet*. Bunu ilk kez yaptığında Samet neredeyse şaşkınlıktan dilini yutuyordu. Lanet kalkmıştı. *Belki Samet Maya, belki de değil Samet Maya*'lar artık bitmişti. Evet, evet, evet'ler, Hayır, hayır, hayır'lar geri dönmüştü. Temel sözcükler geri dönmüştü. Bu müthiş bir rahatlıktı ama yeterli değildi. Oğulları onu düş kırıklığına uğratmıştı. Bu dehşetli bir ıstıraptı. Lokantada, gözleri yere dikili, ayaklarını sürüye sürüye dolaşıyordu. Teyzeler ile amcalar aradıkları zaman ya soruları geçiştiriyor ya da düpedüz yalan söylüyordu. Millat mı? Birmingham'da, camide çalışıyor, evet, inanç tazeliyor. Macit mi? Evet, yakında evlenecek, evet, çok iyi bir delikanlı, güzel bir Bengalli kız istiyor, evet, gelenekleri sürdürüyor, evet.

İşte böyle. Önce müzikli sandalyeler oyunundaki gibi herkes bir sandalyede sağa veya sola kayarak, yaşamını düzene soktu. Millat, ekimin başında döndü. Zayıflamış ve sakal bırakmıştı; politik, dinsel ve kişisel nedenlerden ötürü ikiz kardeşini görmemeye sessizce karar vermişti. Millat (bu kez De Niro gibi) "Macit kalırsa," dedi. "Ben giderim." Millat, zayıf, yorgun ve çılgın bakışlı göründüğü için Samet ona kalabileceğini söyledi. Böylece Macit'in (Alsana kahrolsa da), durum düzelene kadar Chalfen'lerle kalmaktan başka seçeneği kalmadı. Anne babasının yüreğindeki yerini, bu sefer de bir başka İkbal'e bırakmak zorunda kaldığı için dehşetli öfkelenen Joshua, Jones'ların evine taşındı. Bir yıllık izin koparıp, görünüşe göre ailesinin yanına dönen Irie, bütün zamanını Chalfen'lerin evinde geçiriyor, iki banka hesabı (*Amazon Ormanları Yazı 1993* ve *Jamaika 2000*) için para kazanmak amacıyla Marcus'un işlerini düzenliyor ve gece yarılarına kadar çalışıp kanepede uyuyordu.

Samet telefonda Archie'ye, "Çocuklar bizi terk etti, yurtdışındalar," dedi. Archie, sesindeki hüzünden onun şiir okuduğuna inandı. "Yaban ellerde yabancılar gibi."

Archie zalimce, "Şuna, lanet olası dağa çıktılar, desene," dedi. "Son birkaç aydır Irie'yi kaç kez gördüğümü saymaya kalksam..."

On defayı geçmezdi. Hiç evde olmuyordu. Irie, İrlanda gibi, İsrail gibi, Hindistan gibi, bir kaya ile zor bir durum arasında sıkışıp kalmıştı. Kazananın olmadığı bir durumdu. Evde kalsa, Joshua, Marcus'un faresiyle ilişkili olduğu için onu kınıyordu. Cevap yetiştiremediği, hatta tahammül edemediği tartışmalar yaratıyordu: *Canlı organizmaların patent hakkı alınabilir mi? Hayvanlara hastalık genleri aşılamak doğru mudur?* Irie bilemiyordu ve babasının içgüdüleriyle susup uzak duruyordu. Chalfen'lerin evinde, tüm zamanlı bir yaz işine dönüşen işini yaparken, bu sefer de Macit başına dert oluyordu. Burada durum çok daha zordu. Dokuz ay önce Marcus için yaptığı azıcık dosyalama olarak başlayan iş, artık yedi katına çıkmıştı. Mar-

cus'un çalışmalarına duyulan ilginin artmasıyla medyadan gelen telefonlara cevap veriyor, torbalar dolusu postaya bakıyor ve randevuları ayarlıyordu; ücreti de bir sekreterin aylığı kadar olmuştu. İşte sorun da buydu, o bir *sekreterdi*, oysa Macit güvenilir bir dost, öğrenci ve havariydi; çıktığı seyahatlerde Marcus'a eşlik ediyor, laboratuvarda çalışmalarını izliyordu. Altın çocuk. Seçilmiş biriydi. Yalnız zeki değil, aynı zamanda çekiciydi. Yalnız çekici değil, aynı zamanda cömertti. Marcus için, Tanrı'nın bir armağanıydı. Macit, yaşından beklenmeyecek bir profesyonellikle en harikûlade ahlâki savunmaları dokuyor, Marcus'un tek başına yapmaya sabrı yetmeyeceği cevapları bulmasında ona yardım ediyordu. Onu laboratuvarından çıkmak için yüreklendiren, elinden tutup herkesin ona seslendiği güneşli dünyaya kamaşmış gözlerle çıkartan Macit'ti. İnsanlar Marcus'u ve faresini istiyordu ve Macit bunu onlara nasıl sunmak gerektiğini biliyordu. *New Statesman* patent tartışmasıyla ilgili iki bin kelimelik bir konuşma istediği zaman, Marcus'un konuşmasını zarif bir İngilizce'ye döken Macit, ahlâki değerler çatışmasıyla ilgilenmeyen bir bilim adamının soğuk ifadesini bir filozofun cilalı ve zarif açıklamalarına dönüştürüyordu. *Channel Four* haber programı onunla röportaj yapmak istediği zaman, nasıl oturacağını, ellerini nasıl hareket ettireceğini, başını nasıl bir açıda tutacağını ona Macit gösteriyordu. Bütün bunları yapan, yaşamının büyük bir kısmını televizyonu ve gazetesi olmayan Chittagong Tepeleri'nde geçirmiş bir delikanlıydı. Marcus'un içinden -hayatı boyunca nefret ettiği ve üç yaşındayken babası kulağını çektiğinden beri hiç kullanmadığı kelimeyi kullanıp- buna bir *mucize* demek geliyordu. Ya da en azından, "büyük bir şans" demek geliyordu. Bu çocuk onun yaşamını değiştiriyordu ve bu onun için büyük bir şanstı. Marcus hayatında ilk kez -küçük de olsa- bazı *kusurları* olabileceğini kabul etmeye hazırdı. Belki kendini çok soyutlamıştı; belki, belki. Çalışmalarında kamu yararına karşı saldırgan bir tavır almış olabilirdi; belki, belki. Değişme-

si gerekebilirdi. Ama işin püf noktası, dâhiyane yanı, Macit'in Marcus'un Chalfenizmden; herhangi bir şekilde ödün verildiğini hissetmesine bir an için bile izin vermemesiydi. Her gün Chalfenizme ölümsüz bir bağlılık ve hayranlık duyduğunu yineliyordu. Macit, Marcus'a, tek yapmak istediği şeyin Chalfenizmi insanlara sunmak olduğunu söylüyordu. İnsanlara istedikleri şeyi *anlayabilecekleri bir biçimde* vermek gerekiyordu. Bunu öylesine ulvi, yatıştırıcı ve gerçekçi bir tavırla söylüyordu ki, Marcus altı ay önce içine tüküreceği bu iddiayı hiç karşı koymadan kabul ediyordu.

Macit, "Bu yüzyılda tek bir adama daha yer var," dedi (iltifat etmekte üstüne yoktu). "Freud, Einstein, Crick ve Watson... Boş bir yer var, Marcus. Otobüs henüz dolmadı. Ding! Ding! *Bir kişilik daha yer var...*"

Böyle bir teklifi reddetmek imkânsızdır. Öyle bir teklife karşı konulamaz. Marcus ile Macit. Macit ile Marcus. Başka hiçbir şeyin önemi yoktu. İkisi de, ne Irie'nin onların yüzünden üzülmesine ne de dostluklarının insanlarda yarattığı geniş yansımalara ve sismik titreşimlere aldırıyordu. Marcus, hayatı içine sindirmiş bir delikanlıyı, Mountbatten gibi, Hindistan'dan *çekip almış* ve onu en iyi dostu yapmıştı. Macit ile faresi dışında herkese, her şeye -Chalfen, İkbal ve Jones ailelerine- karşı tüm sorumluluklarını feshetmişti. Diğerleri, hepsi tutucuydu. Macit çok iyiydi, Macit çok nazikti ve Macit evde beyazlar içinde dolaşıyordu, bu yüzden Irie'ye dudağını ısırmaktan başka yapacak bir şey kalmıyordu. Fakat bütün Yeniden Dirilenler, tüm azizler, kurtarıcılar ve gurular gibi, Macit İkbal de aynı zamanda, Neena'nın incelikle ifade ettiği, birinci sınıf, yüzde yüz, hakiki, katıksız, tam, iflah olmaz bir *baş belasıydı*. Tipik bir konuşma örneği:

"Irie, aklım karıştı."

"Şimdi olmaz, Macit, telefondayım."

"Senin değerli zamanını almak istemiyorum ama bu çok acil bir durum. Aklım karıştı..."

"Macit, lütfen biraz..."

"Biliyor musun, Joyce bana bu kot pantolonu aldı. Levi's deniliyor."

"Acaba sizi biraz sonra arayabilir miyim? Tamam... Evet... Hoşçakalın. Macit, *ne var?* Bu çok önemli bir görüşmeydi. Ne var?"

"Bak şimdi, harika bir Amerikan Levi's marka kot pantolonum var, beyaz kot. Joyce'un kız kardeşi Chicago'ya, Rüzgârlı Şehir diyormuş, ama Kanada'ya bu kadar yakın oluşu göz önünde tutulursa ikliminde sıradışı bir şey olduğunu hiç sanmıyorum, yaptığı bir geziden dönerken getirmiş. Chicago kotum. Ne kadar da güzel bir hediye! Beni fevkalade sevindirdi. Ama içindeki bir etiket aklımı çok karıştırdı, 'kot pantolonu önceden çektirilerek biçimlendirilmiş' yazılı. Kendi kendime 'önceden çektirilerek biçimlendirilmiş' ne anlama gelir diye sordum?"

"Macit, biçimlensin diye çektirmişler. Herhalde bunu söylemek istiyor."

"Ama Joyce çok düşünceli davranıp, doğru bedende aldırmış. A32, 34."

"Peki Macit, onu görmek istemiyorum. Sana inanıyorum. O zaman onu yıkama."

"Ben de zaten ilk aşamada bu sonuca vardım. Ama anlaşılan onu çektirmek için özel bir yöntem yok. Kotu yıkarsan çeker."

"Dehşetli ilginç."

"Ama kot pantolonun belli bir zaman diliminde yıkanması gerekeceğini sen de kabul edersin."

"Macit, sen ne demek istiyorsun?"

"Daha önceden belirlenmiş bir ölçüde mi çekiyor, eğer öyleyse bu ölçü nedir? Bu ölçü doğru değilse, o zaman istenmeyen bir ölçüde çekebilir, değil mi? Önceden çektirilerek biçimlendirilmiş kot pantolon bana uymazsa, önceden çektirilerek biçimlendirilmiş olmasının bir anlamı kalmıyor. Isaac'ın ileri

sürdüğü gibi bir ihtimal daha var, o da bedenin biçimine göre çektirilmesi. Böyle bir şey nasıl mümkün olur?"

"Lanet olası kotunu giyip, lanet olası küvete gir, bakalım ne olacak?"

Tabii bunu der demez pişman oldu. Çünkü Macit'i, sözcüklerle sarsamazdınız. Hemen öbür yanağını çevirirdi. Bazen ecstasy kullanan bir kadın gibi bunu günde yüzlerce kez yapardı. Alınmış veya öfkeli görünmeyen bir tebessümle size bakar ve bağışladığını belirtmek ister gibi (tıpkı babasının körili karides siparişi alırken yaptığı gibi) başını hafifçe yana eğerdi. Macit herkese karşı anlayışlıydı. Ve bu haliyle de, tam bir baş belasıydı.

"Hımmm, rahatsız etmek istemiyorum... Kahretsin. Affedersin. Şey... Bilmiyordum... sen öylesine... Millat'tan bir haber aldın mı?"

Macit, yüzündeki o evrensel barış ve bağışlama ifadesini hiç değiştirmeden, "Kardeşim beni dışlıyor," dedi. "İnançlı biri olmadığım için beni Kabil olarak görüyor. Bu yüzden benimle karşılaşmak, hatta telefonda konuşmak bile istemiyor."

"Zamanla vazgeçer. O zaten hep inatçı herifin tekiydi."

Macit, Irie'ye itiraz etme fırsatı vermeden, "Tabii, onu seviyorsun," deyip devam etti. "Bu yüzden onun alışkanlıklarını, davranışlarını biliyorsun. Onun için, benim hayata dönüşüme nasıl hırsla karşı çıktığını anlarsın. Ben Hayat'a döndüm. Ben onun Tanrı'sını *pi*'nin milyonuncu kullanımında, Phaedrus'un tezlerinde veya tam bir paradoksta görebiliyorum. Ama bu Millat için yeterli değil."

Irie onun yüzüne dikkatle baktı. Onun gençliği, bakışları, yakışıklılığı, temiz giysileri ve bakımlı halinde, dört aydır tam olarak parmak basamadığı bir şey vardı. Şimdi bunu apaçık görebildi. O da, Çılgın Mary, beyaz yüzlü mavi dudaklı Hintli ve peruğunu bir ipin ucunda taşıyan adam gibiydi. Black Label bira almak, bir stereo seti çalmak, işsizlik yardımı almak veya bir ara sokağa işemek gibi bir niyetleri olmadan, Willesden so-

kaklarında dolaşan bu adamlar gibiydi. Onların derdi bambaşkaydı. *Kehanet.* Macit'in yüzünde işte bunu gördü. O hep anlatmak, durmadan anlatmak, hep anlatmak istiyordu.

"Millat tam teslimiyet istiyor."

"Ondan bu beklenir."

"Benim onlara katılmamı istiyor, KE..."

"Evet, KEVIN, onları tanıyorum. Demek onunla *konuştun*."

"Onun ne düşündüğünü anlamak için onunla konuşmam gerekmiyor. O benim ikizim. Onu görmek istemiyorum. Buna gerek yok. İkizlerin doğasından anlar mısın? Ayırmak ne demek, biliyor musun? Aslında bu çift anlamlı..."

"Macit. Darılma ama yapacak işlerim var."

Macit hafifçe öne eğildi. "Gayet tabii. Şimdi bana izin verirsen, gidip Chicago kotumu önerdiğin deneye tabi tutacağım."

Irie dişlerini gıcırdatıp ahizeyi aldı ve biraz önce kapattığı numarayı tekrar çevirdi. Bu bir gazeteciydi (bu günlerde arayanların hepsi gazeteciydi) ve ona telefonda bir metin okuması gerekiyordu. Sınavlardan sonra, medya ilişkileri ve onlarla başa çıkma konusunda hızlandırılmış bir kurs almıştı ve onlarla tek tek uğraşmanın anlamı olmadığını öğrenmişti. Önce *FT*, sonra *Mirror* ve daha sonra da *Daily Mail*'e tek bir görüş bildirmenin olanağı yoktu. Geçerli bakış açısını bulmak ve kendilerine özgü kapsamlı medya İncili'ni yazmak Irie'nin değil, onların işiydi. Herkes kendi işini yapsın. Gazeteciler fanatik ve takıntılı biçimde tutucuydu; kendi çıkarlarını tutkuyla savunur, aynı şeyi her gün tekrar tekrar yazardı. Bu hep böyle olmuştur. Yüzyılın dönemecinde, Lord'un ölümünde, Luke ile John'un bu kadar değişik açılar benimseyeceğini kim bilebilirdi? Bu da bu heriflere asla güvenilemeyeceğini gösterir. Bu yüzden Irie'nin işi, Marcus ile Macit'in yazıp duvara yapıştırdıkları bilgiyi, her seferinde kelimesi kelimesine onlara okumaktı.

"Tamam," dedi gazeteci, "Teybi açtım."

Ve Irie, o anda halkla ilişkilerin ilk kuralında tökezledi: Sat-

tığına inanmalısın. Ahlâki kurallara inanmadığından değildi. Sorun daha derinlerdeydi. Ona *fiziksel bir gerçek* olarak inanmıyordu. Onun var olduğuna inanmıyordu. ©GelecekFaresi, bir fikrin dehşetli büyük, olağanüstü bir *karikatürü* haline gelmişti (bütün gazetelerin köşe yazılarında tartışılıyor -*Patent hakkı verilmeli mi,* uğruna methiyeler düzülüyordu -*Yüzyılın en büyük başarısı?),* neredeyse lanet farenin ayağa kalkıp kendini savunmasını bekliyordunuz. Irie derin bir nefes aldı. Bu kelimeleri birçok kez tekrarlamış olmasına rağmen ona hâlâ masalsı ve düşsel -hayal gücüyle kanatlanan edebiyat gibi- geliyor ve Surrey T. Banks'i hatırlatıyordu.

BASIN AÇIKLAMASI : 15 EKİM 1992

Konu: © GelecekFaresi'ni Tanıtıyoruz

Yazar, ünlü bilim adamı St Jude's Üniversitesi'ndeki araştırmacı genetikçilerin lideri, Professör Marcus Chalfen, gen transferinin daha iyi anlaşılması ve çalışmasına duyulan ilgi ile yatırımın artması amacıyla en son "tasarımını" kamuya açık bir yerde "tanıtacaktır". Bu tasarım, gen araştırması konusunda yapılan çalışmaların ne kadar ilerlediğini gösterecek ve çok saldırıya uğrayan bu biyolojik araştırmanın çevresindeki esrarı yok edecektir. Gösteri geniş bir sergi, konferans salonu, multimedya alanı ve çocuklar için interaktif oyunlarla desteklenecektir. Masraflar, hükümetin Binyıl Bilim Komisyonu ve bazı ticari ve endüstri kuruluşları tarafından karşılanacaktır.

31 Aralık 1992 tarihinde, iki haftalık bir ©GelecekFaresi Londra'daki Perret Enstitüsü'nde sergilenmeye başlayacaktır. Sergi 31 Aralık 1999 tarihine kadar açık kalacaktır. Bu fare, seçilmiş bir grup gen ilavesinin dışında, genetik yönden normaldir. Bu genlerin bir DNA klonu, döllenmiş fare yumurtasına enjekte edilerek yumurtanın kromozomundaki DNA'sına iletilmekte ve böylece oluşan ceninin hücrelerine nüfuz etmekte-

dir. Bu genler, enjekte edilmeden önce istendiği anda "harekete geçirilebilecek" şekilde tasarlanmakta ve yalnızca belirli fare dokusunda ve belirli bir zamanlama programı uyarınca etkili olabilmektedir. Fare, hücrelerin yaşlanması, kanserin hücreler içindeki gelişmesi ve sonradan çıkabilecek bazı sürpriz konular için deney sahası oluşturacaktır!

Gazeteci güldü. "Tanrım. Bunun lanet olası anlamı ne?" Irie, "Bilmiyorum," dedi. "Sanırım, sürprizler kastediliyor." Devam etti:

Fare, gösterimde olduğu yedi yıl boyunca yaşayacaktır, bu da normal bir farenin yaşam süresinin iki misilidir. Böylece farenin gelişmesi her yıla karşılık iki yıl oranında yavaşlatılmış olacaktır. Birinci yılın sonunda farenin, insulin üreten pankreas hücrelerinde taşıdığı SV40 büyük kanser geni, pankreastaki urlarda belirginleşecek ve hayatı boyunca yavaşlatılmış bir şekilde gelişmeyi sürdürecektir. İkinci yılın sonunda deri hücrelerindeki H-ras kanser geni, üç ay sonra izleyicilerin çıplak gözle görebileceği, çok sayıda iyi huylu urlarda kendini göstermeye başlayacaktır. Dört yıl sonra deney faresi, tyrosinase salgısının programlı bir şekilde ışınlanması sonucu melanin üretimi yapamaz hale gelecektir. Bu noktada fare tüm pigmentasyonunu yitirecek ve bir albino haline gelecektir. Herhangi bir dış veya beklenmedik etken söz konusu olmadığı takdirde fare 31 Aralık 1999'a kadar yaşayacak ve bu tarihi izleyen ay içinde ölecektir. ©GelecekFaresi deneyi halka yaşam ile ölümü "yakından" görme olanağını sağlayacaktır. Hastalıkların gelişmesini yavaşlatacak, yaşlanma sürecini kontrol edecek ve genetik bozuklukları önleyecek bir teknolojiye kendi gözleriyle tanık olma olanağını sağlayacaktır. ©GelecekFaresi, insanlık tarihinde, tesadüflerin esiri olmayıp kaderimizi kendimiz belirlediğimiz ve yönlendirdiğimiz, heyecan verici ve yepyeni bir çağ vaad etmektedir.

Gazeteci, "Kahrolası," dedi. "Korkunç bir şey."

Irie dalgınca (bu sabah on telefon daha etmesi gerekiyordu), "Öyle galiba," dedi. "Görsel malzeme postalamamı da ister misiniz?"

"İyi olur. Arşivi taramama gerek kalmaz. Selam."

Irie telefonu kapatırken, kadife biyeli bir kaftan giymiş ve çok sayıda ipek eşarp takmış olan Joyce, kayan bir hippi yıldızı gibi hızla odaya giriverdi.

"Telefonu kullanma! Sana daha önce de söyledim. Telefonu meşgul etmemeliyiz. Millat arayabilir."

Millat, dört gün önce Joyce'un onun için ayarladığı bir psikiyatri randevusuna gitmemişti. O günden beri de onu gören olmamıştı. Herkes onun KEVIN'le olduğunu biliyordu ve herkes onun Joyce'u aramaya niyeti olmadığını da biliyordu. Joyce dışında herkes.

"Telefon ederse onunla *kesinlikle* konuşmam gerek. Tam bir atılım noktasına *o kadar* yaklaştık ki. Marjorie sorunun Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu olduğundan emin."

"Peki, *sen* bütün bunları nereden biliyorsun? Marjorie'nin bir doktor olduğunu sanıyordum. Doktor-hasta ilişkisinin kahrolası gizliliğine ne oldu?"

"Saçmalama, Irie. O da bir *arkadaş*. Sadece beni bilgilendirmeye çalışıyor."

"Daha çok, orta sınıf mafyasına benziyor."

"*Sahi mi*? Bu kadar isterik olma. Her gün biraz daha *isterik* oluyorsun. Telefondan uzak durmanı istiyorum."

"Biliyorum, demin söyledin..."

"Eğer Marjorie haklıysa, rahatsızlığı buysa, hemen bir doktora gidip methylphenidate alması gerekir. Bu çok çabuk ilerleyebilen bir rahatsızlıktır."

"Joyce onun bir rahatsızlığı yok, o sadece bir Müslüman, o kadar. Yeryüzünde bir milyar Müslüman var. Hepsi de bu rahatsızlığa yakalanmış olamaz."

Joyce ani ve kısa bir nefes aldı. "Bence çok zalim davranı-

yorsun. Bu *hiç* anlayışlı bir tavır değil."

Usulca ekmek tahtasına yanaştı ve koca bir peynir parçası kesti. Peynirin yağlı olduğunu bildiğinden, biri onu sinirlendiği zaman hep peynir yerdi ve bunu herkes bildiği için, onu sinirlendirdiklerini *göstermek* adına bunu uluorta yapardı. Joyce eşi bulunmaz bir duygusal teröristti.

"En önemli şey, o ikisini bir araya getirmek. Bunun zamanı geldi."

Irie kuşkuyla ona baktı. "Neden zamanı geldi?"

Joyce ağzına bir parça peynir daha attı. "Zamanı geldi, çünkü birbirlerine ihtiyaçları var."

"Ama bunu istemiyorlarsa, bu onların sorunu."

"Bazen insanlar ne istediğini bilmez. Neye ihtiyaç duyduklarını anlamazlar. O çocukların birbirine ihtiyacı var..." Joyce bir an düşündü. Benzetme yapmakta çok beceriksizdi. Bahçede bir bitkinin olması gereken yere bir başkasını dikemezdin. "Onların Laurel ile Hardy, Crick ile Watson gibi birbirine ihtiyacı var..."

"Doğu Pakistan'ın Batı Pakistan'a ihtiyacı olduğu gibi."

"Irie, bu hiç de komik değil."

"Ben de gülmüyordum, Joyce."

Joyce biraz daha peynir kesti ve ekmekten iki parça koparıp sandviç yaptı.

"Gerçek şu ki, bu iki çocuğun da ciddi ruhsal sorunları var ve Millat'ın, Macit'i görmeyi reddetmesi sorunları hafifletmiyor. Bu onu o kadar çok rahatsız ediyor ki. Dinleri ve kültürleri yüzünden birbirlerinden uzaklaştılar. Bu *travmayı* hayal edebiliyor musun?"

Irie o anda, Macit'in anlatmasına, biraz daha anlatmasına ve hep bir şeyler anlatmasına keşke izin verseydim, diye düşündü. En azından bilgi sahibi olurdu. Joyce'a karşı kullanabileceği bir şey öğrenebilirdi. Çünkü kâhinleri dinlersen, sana cephane sağlarlar. İkizlerin doğası. *Pi*'nin milyonuncu kullanımı (sonsuz sayıların başlangıcı olur mu?). En önemlisi de *ayır-*

mak sözcüğünün çifte anlamıydı. Acaba o hangisinin daha kötü, daha travmatik olduğunu biliyor muydu? Birbirine doğru mu, yoksa birbirinden uzağa çekilmek mi?

"Joyce, bir kez olsun niye kendi ailenle ilgilenmiyorsun? Değişiklik olsun diye. Josh ne âlemde? Josh'u en son ne zaman gördün?"

Joyce'un üstdudağı gerildi. "Josh, Glastonbury'de."

"Doğru. Joyce, Glastonbury seyahati iki ay önce sona erdi."

"Biraz seyahat ediyor. Belki dolaşırım demişti."

"Peki, kimlerle birlikte? O insanlar hakkında hiçbir şey *bilmiyorsun*. Bir süre *bu konuyla* ilgilensen ve başkalarının lanet olası işlerine karışmasan nasıl olur?"

Joyce'un kılı bile kıpırdamadı. Joyce'un çocuklar tarafından terslenmeye ne kadar alışık olduğunu anlatmak pek o kadar kolay değil. Son günlerde hem kendi hem de başkalarının çocukları tarafından öylesine aşağılanıyordu ki, bir küfür veya zalim bir söz onu artık etkilemiyordu. Hepsini duymazlıktan geliyordu.

Joyce geniş bir gülümsemeyle ve Chalfen -ebeveyn- rehberi sesiyle konuşarak, "Josh için endişelenmememin nedeni, senin de bildiğin gibi," dedi. "O dikkat çekmek istiyor. Senin de şu anda yaptığın gibi. İyi eğitim görmüş orta sınıf çocuklarının, bu yaşlarda asilik etmesi son derece doğaldır." (O günlerde çoğu insanın tersine, Joyce, "orta sınıf" deyimini kullanmaktan kaçınmıyordu. Chalfen dilinde, orta sınıflar aydınlanmanın mirasçıları, sosyal devletin yaratıcıları, entelektüel seçkinler ve tüm kültürün kaynağıydı. Bu sonuca nasıl vardıkları bilinmiyor tabii.) "Ama kısa sürede yola gelirler. Ben Joshua'ya gerçekten tamamen güveniyorum. Babasına karşı çıkıyor ve bu hali geçecek. Ama Macit'in bazı gerçek sorunları var. Irie, çok araştırma yaptım. O kadar çok *işaret* var ki! Hepsini de değerlendirebiliyorum."

Irie, "Onları *yanlış* değerlendiriyor olmalısın," diye hemen karşılık verdi, çünkü bir savaşın başlamakta olduğunu hisse-

debiliyordu. "Macit iyi. Biraz önce onunla konuşuyordum. O bir Zen ustası. Hayatımda tanıdığım en kahrolası sakin insan o. En çok yapmak istediği şeyi yaptığı ve Marcus'la çalıştığı için çok *mutlu*. Bir tek kez olsun, başkalarının işine karışmama politikası uygulasak nasıl olur diyorum? Biraz bırakınız yapsınlar. Macit *iyi*."

Joyce, Irie'yi bir sandalye ileriye oturtup telefonun yanına geçerek, "Irie, şekerim," dedi. "Sen, insanların *aşırılıkları* olduğunu hiç anlamıyorsun. Herkes senin baban gibi olsaydı ve tavan başına çökerken bile, hiçbir şey olmuyormuş gibi yaşamını sürdürseydi ne güzel olurdu. Ama çoğu insan bunu yapamaz. Macit ile Millat çok aşırı davranışlar sergiliyorlar. Bırakınız yapsınlar diye zekice bir laf söylemek iyi hoş da, o köktendincilerle Millat'ın başı feci şekilde derde girecek. Büyük dert. Düşündükçe uykularım kaçıyor. O gruplar hakkında gazetelerde çıkanları okumuşsundur... Ve bu Macit'i büyük bir gerilim içine sokuyor. Anne babası -bunu söyleyeceğim, çünkü doğru- ilgisiz görünüyor diye, ben arkama yaslanıp onların birbirini mahvetmesine seyirci mi kalayım? Ben sadece o çocukların iyiliğini istiyorum, sen bunu herkesten daha iyi anlamalısın. Yardıma ihtiyaçları var. Biraz önce banyonun önünden geçtim, Macit kot pantolonuyla küvette oturuyordu. *Evet*. Şimdi," diyerek Joyce, ahizeyi alıp son arayanın numarasını öğrenmek için bir tuşa basarak, modern eve giren son yenilikten, bu casusluk aracından yararlandı. "Ben travmadaki bir çocuğu görür görmez tanırım."

17
KRİZ GÖRÜŞMELERİ VE SON DAKİKA MANEVRALARI

"Bayan İkbal? Ben Joyce Chalfen. Bayan İkbal? Sizi çok rahat görebiliyorum. Ben Joyce. Gerçekten konuşmamız gerektiğini düşünüyorum. Lütfen... şey... kapıyı açabilir misiniz?"

Evet, açabilirdi. *Kuramsal olarak* açabilirdi. Ama karşıt görüşlerin olduğu, iki oğlunun birbiriyle savaştığı bu aşırılıklar ortamında, Alsana'nın kendine özgü bir taktiğe ihtiyacı vardı. Sessizliği, sözcük boykotlarını ve aşırı yemek yemeyi (bu, açlık boykotunun tersiydi; düşmanı ürkütmek için kilo alınıyordu) hepsini denemişti, şimdi de protestosunu oturarak yapıyordu.

"Bayan İkbal?... Sadece beş dakikanızı alacağım. Macit çok üzülüyor. Millat için endişeleniyor, ben de öyle. Sadece beş dakika, Bayan İkbal, lütfen."

Alsana yerinden kalkmadı. Gözünü bir dişliden diğerine gidip gelen ve PVC'ye batan siyah iplikten ayırmadan etek ucunu dikiyor, günbatımına doğru koşturmak istediği atı mahmuzlar gibi, hırsla Singer'in pedalına basıyordu.

Joyce'un ısrarlı tutumuyla rahatı kaçan Samet, *Antique Roadshow*'u seyrettiği oturma odasından bitkin bir tavırla çıkıp, "İçeri al, bari," dedi. (Başrolde, büyük ahlâk savaşçısı Edward Woodward'ın oynadığı *The Equalizer*'den sonra Samet'in en çok sevdiği program buydu. On beş yıllık televizyon izleme zamanı harcayarak, bir İngiliz ev kadınının çantasından Mangal Pande'ye ait küçük bir parça çıkarmasını beklemişti. *Ah, Bayan Winterbottom, işte bu çok heyecan verici. İşte bu o ünlü kişinin tüfeğinin namlusu...* Böyle bir senaryonun gerçekleştiği anda, BBC'ye telefon edip Bayan Winterbottom'un adresini ve parçanın fiyatını sorabilmek için telefonu yanma alıp otururdu. Şimdiye kadar sadece İsyan madalyaları ve Havelock'a ait bir cep saati ortaya çıkmıştı, ama o hâlâ seyretmeyi sürdürüyordu.)

Joyce'un camdan görünen gölgesine bakıp, hüzünle taşaklarını kaşıdı. Samet televizyon izleme havasındaydı: Göbeğinin dopdolu bir biyot gibi kabarttığı, göz alıcı bir V yakalı kazak, güve yeniği dolu uzun bir sabahlık ve gençliğinden miras kalmış, sopa gibi bacaklarını ortaya çıkaran desenli bir şort giymişti. Televizyon izleme havasındayken pek hareket etmezdi. Odanın köşesinde duran kutu (Viktorya Dönemi'nden kalma bir robotu andıran ve antika olduğuna inandığı tahtayla çevrelenmiş dört ayaklı kutu) onu içine çekip, bütün enerjisini yok ederdi.

"Bay İkbal, *sen* niye bir şey yapmıyorsun? Gitmesini sağla. Orada durup koca göbeğin ile küçücük şeyini sergileyeceğine, onu buradan uzaklaştırsana."

Samet, homurdanarak bütün sorunlarının kaynağı olan kıllı iki koca taşakla, havlu atmış gibi görünen pörsük organını şortunun içine soktu.

"Gitmez," diye mırıldandı. "Gitse de takviyeyle döner."

Alsana yüksek sesle, Joyce'un duyabileceği kadar yüksek sesle, "Peki ama niye? Başımıza yeterince dert açmadı mı?" dedi. "Kendi ailesi yok mu? Niye gidip onları birbirine düşürmüyor? Oğulları var, tam dört tane. Lanet olası, kaç oğul daha istiyor? Kaç tane daha?"

Samet, omuz silkip mutfak çekmecesinden televizyona takılıp dış dünyayı uzaklaştıran kulaklıkları aldı. O da Marcus gibi kendini soyutlamıştı. *Onları kendi haline bırak*, diyordu. Bırak, birbirlerini yesinler.

Kocasının Hugh Scully ile silahlarına döndüğünü gören Alsana, zehir gibi bir sesle, "*Teşekkür ederim*," dedi. "Samet Maya, değerli katkıların için sana teşekkür ederim. İşte, erkeklerden de bu beklenir. Ortalığı karıştırırlar, yüzyıl sona erer, sonra da pisliği temizleme işini kadınlara bırakırlar. Teşekkürler, kocacığım."

Dikiş temposunu hızlandırdı, pervazları bitirip, bacağın iç dikişini çekerken posta kutusunun Sfenksi, cevabı olmayan sorularını sormayı sürdürüyordu.

"Bayan İkbal... Lütfen konuşabilir miyiz? Niye konuşmuyoruz? Çocuk gibi davranmak *zorunda* mıyız?"

Alsana şarkı söylemeye başladı.

"Bayan İkbal? *Lütfen*. Böyle nereye varabilirsiniz?"

Alsana şarkıya sesini yükselterek devam etti.

Üç kat tahta ve çift cam arkasından bile tiz sesini duyurabilen Joyce, "Şunu bilin ki, buraya sağlığım için gelmedim. Benim *ilgilenmemi* isteseniz de istemeseniz de ben *ilgileniyorum*, anlıyor musunuz? Bu bir ilişki!"

İlgilenmek. İlişki. Alsana, en azından bu doğru diye düşündü, ayağını pedaldan çekip tekerleğin gıcırdayarak durmadan önce birkaç kez kendi kendine dönmesine izin verdi. Burada, İngiltere'de, özellikle de otobüs duraklarında veya TV'nin gündüz dizilerinde, kimilerinin, bu sanki istenilen en mükemmel durummuş ve insanlar bunun isteyerek keyfine varırmış gibi,

"Bir *ilişkimiz* var," dediği duyuluyordu. Alsana ise bu fikirde değildi. İlişki uzun bir sürede kurulur ve sizi bataklık gibi içine çeker. *İlişki*, mehtap yüzlü Alsana Begüm ile yakışıklı Samet Maya'nın, Delhi'de bir kahvaltı odasına sokulup evlenecekleri söylendikten bir hafta sonra meydana gelen durumdu. Bir merdivenin basamaklarında, Clara Bowden ile Archie Jones'un karşılaşmasının sonucuna *ilişki* denirdi. *İlişki*, bir kilerde öpüştükleri anda Ambrosia adlı bir kızla, Charlie (evet, Clara o acıklı hikâyeyi ona anlatmıştı) adlı bir oğlanı yutuveren şeydi. İlişki ne iyidir ne de kötü. O sadece yaşamın bir sonucudur; çalışmanın, göçün, imparatorlukların ve fetihlerin, kimin elinin kimin cebinde olduğu belli olmadan yaşamanın sonucu... İnsanlar biriyle ilişkiye girerler ve bu ilişkiden sıyrılmak artık çok zor olur. Ve kadın haklıydı, bunu kimse *sağlığı* için yapmazdı. Yüzyılın sonuna bu kadar yaklaşıldığı sırada, artık hiçbir şey *sağlık* için yapılmıyordu. Modern Yaşam konusunda Alsana her şeyi biliyordu. Konuşma programlarını, bütün gün televizyonda konuşma programlarını seyrediyordu -*Karım kardeşimle yattı, Annem erkek arkadaşımın hayatından çıkmıyor!*-, ve mikrofonu tutan Bembeyaz İnci Gibi Dişleri Olan Güneşten Bronzlaşmış Adam veya Korkunç Evli Çift veya her kim olursa olsun, hep aynı aptalca soruyu soruyordu: *İyi ama böyle bir şeye neden ihtiyaç duyuyorsunuz?*.. Yanlış! Alsana her şeyi ekrana açıklıyordu. Seni ahmak seni; onlar bunu *istemiyor*, onlar bunu *arzulamıyor*, sadece bir ilişki içindeler, anlamıyor musun? İÇERİ adım atıyorlar ve ilişkinin 'i'lerinin döner kapısına sıkışıp kalıyorlar. *İlişki*. Yıllar geçiyor, pislik yığılıyor ve işte buradayız. Senin ağabeyin benim eski karımın yeğeninin ikinci kuziniyle yatıyor. *İlişki*. Sadece yorgun ve kaçınılmaz bir gerçek. Joyce'un bu sözü -yorgun, acı bir şekilde- söyleyişinden Alsana, onun da bu kelimeyi aynı şekilde yorumladığını anladı. Kendi kendini yakalamak için dokuduğun kocaman bir ağ.

"Peki, peki, bayan, sadece beş dakika. İki elim kızıl kanda da olsa, bu sabah üç kedi kıyafeti dikmek zorundayım."

Alsana kapıyı açtı, Joyce hole girdi ve basküle çıkmadan önce rakibinin kilosunu tahmin eden sinirli güreşçiler gibi bir an bakıştılar. Kesinlikle eşit güçteydiler. Joyce, göğüsten kaybettiğini kalçada tamamlıyordu. Zarif yüz hatlarıyla -ince güzel bir burun, incecik kaşlar- bir zayıflık sergileyen Alsana, bunu anneliğin gücü sayılan kalın gamzeli kollarıyla gideriyordu. Ne de olsa oradaki anne oydu. Söz konusu çocukların annesiydi. Oynamak zorunda kalırsa, koz onun elindeydi.

"Pekâlâ," diyerek Alsana dar mutfak kapısından güçlükle geçip, Joyce'a onu izlemesi için işaret etti.

"Çay mı, kahve mi?"

Joyce kesin bir tavırla, "Çay," dedi. "Mümkünse meyveli."

"Meyveli mümkün değil. Earl Grey bile mümkün değil. Ben çay diyarından bu berbat ülkeye geldim ve doğru dürüst bir fincay çay bile içemiyorum. Sadece PG Tips mümkün."

Joyce irkildi. "PG Tips o zaman."

"Nasıl istersen."

Birkaç dakika sonra, Joyce'un önüne küt diye konulan çay kupasında gri bir çizgi vardı ve içinde binlerce mikrop yüzüyordu, ne yazık ki görünenler görünmeyenlerden herhalde daha fazlaydı. Alsana, Joyce'a bir an düşünme fırsatı verdi.

Neşeyle, "Bir süre dursun," dedi. "Kocam soğan dikmek için bahçeyi kazarken bir boruya vurduğundan beri suyumuz biraz garip akıyor. Bağırsaklarınızı bozabilir de bozmayabilir de. Bir dakika beklersen çöker. Gördün mü?" Alsana çayı karıştırarak ne olduğu belirsiz, daha iri maddelerin yüzeye çıkmasına neden oldu. "Gördün mü? Şah Cihan'a layık!"

Joyce dikkatle bir yudum aldıktan sonra kupayı kenara itti.

"Bayan İkbal, geçmişte sizinle yıldızımız barışık değildi ama..."

Alsana uzun işaretparmağını kaldırıp onu susturarak, "Bayan Chalfen," dedi. "Başbakandan dilenciye kadar herkesin bildiği iki kural vardır. Birincisi, ülkenin bir değiş tokuş yeri yapılmasına asla izin verme. Bu çok önemli. Atalarım bu öğü-

de kulak verseydi bugün durum başka türlü olurdu, ama hayat böyle. İkincisi, başkalarının aile işlerine karışma. Süt?"

"Yoo, hayır, teşekkür ederim. Biraz şeker..."

Alsana, tepeleme dolu bir kaşık şekeri, Joyce'un bardağına boca etti.

"Sizce karışıyor muyum?"

"Bence karıştınız bile."

"Ben sadece ikizlerin görüşmesini istiyorum."

"Sizin yüzünüzden uzaklaştılar."

"Ama Millat onunla birlikte burada yaşamak istemediği için Macit bizde kalıyor. Macit, kocanızın onu görmeye bile tahammül edemediğini söylüyor."

Küçük bir düdüklü tencere olan Alsana patladı. "Peki, *niye* tahammül edemiyor? Çünkü *sen*, sen ve kocan, Macit'i bizim inançlarımıza, kültürümüze o kadar aykırı bir şeye karıştırdınız ki, onu neredeyse tanıyamıyoruz. Bunu sen yaptın! Şimdi kardeşiyle arası bozuk. Berbat bir çatışma! O yeşil papyonlu herifler: Millat şimdi onlarla birlikte. Bana söylemiyor ama ben duyuyorum. İslam dinine bağlı olduklarını söylüyorlar ama Kilburn'da kol gezen diğer kaçıklar gibi, onlar da bir gangster çetesinden başka bir şey değil. Şimdi de -neydi o- katlanmış-kâğıt derdini çıkardılar."

"Broşür mü?"

"*Broşür*. Kocanız ve kahrolası faresiyle ilgili broşürler. Kazan kaynıyor. Onları, binlercesini yatağının altında buldum." Alsana ayağa kalktı, önlüğünün cebinden bir anahtar çıkarıp, yeşil broşürlerle tıka basa dolu bir mutfak dolabını açınca hepsi bir şelale gibi yere döküldü. "Üç gündür yine ortalarda yok. O fark etmeden bunları yerine kaldırmalıyım. Birkaç tane alın, alın bayan ve gidip Macit'e okuyun. Ne yaptığınızı *ona* gösterin. İki oğlum dünyanın iki ayrı ucuna sürüldü. Oğullarımın arasında savaş başlattınız. Onları ayıran *sizsiniz*!"

Millat bir dakika önce, ön kapının anahtarını usulca çevirmişti. Sonra da holde durup, bir sigara içerek onları dinledi.

Harika! Bu, karşıt çetelerden iki büyük İtalyan babasının kavgasını dinlemek gibi bir şeydi. Millat çetelere bayılırdı. Çetelere bayıldığı için KEVIN'e katılmıştı (giysi ile papyon kravatı da seviyordu) ve savaşan çetelere de bayılırdı. Analisti Marjorie, bir çete üyesi olma arzusunun ikiz kardeşlerden biri olmasından kaynaklandığını söylemişti. Analisti Marjorie, Millat'ın dine dönmesinin bir gruptaki benzerliğe duyulan ihtiyaçtan doğduğunu, bunun her şeye kadir bir yaratıcının varlığına duyulan entelektüel bir inançtan kaynaklanmadığını da söyledi. Belki. Her *neyse*. Ona kalsa bu konuyu davarlar çayırdan dönene kadar analiz edebilirdin, ama siyahlar içinde bir sigara tellendirirken, iki annenin dramatik bir şekilde onun için çekişmesini dinlemek müthiş keyifliydi.

"Çocuklarıma yardım etmek istediğini iddia ediyorsun, oysa onların arasını açmaktan başka bir şey yapmadın. Şimdiyse artık çok geç. Tüm ailemi yitirdim. Niye kendi ailene dönüp, bizi rahat bırakmıyorsun?"

"Benim evimi cennet sandın galiba. Bu olay benim ailemi de ikiye böldü. Joshua, Marcus'la konuşmuyor. Bunu biliyor muydunuz? O ikisi birbirine o kadar yakındı ki..." Joyce biraz ağlayacak gibiydi ve Alsana istemeye istemeye ona mutfak peçetelerini uzattı. "Ben *hepimize* yardım etmeye çalışıyorum. Bunun en iyi yolu, işler daha fazla tırmanmadan Macit ile Millat'ı barıştırmaktır. Sanırım bu konuda anlaşabiliriz. Tarafsız bir yerde, üstlerinde bir baskı veya dış etken olduğunu hissetmedikleri..."

"Artık tarafsız yer kalmadı! Haklısın, görüşmeleri gerekir, ama nerede ve nasıl? Sen ve kocan her şeyi imkânsız bir hale soktunuz."

"Bayan İkbal, kusura bakmayın ama, sizin ailenizdeki sorunlar, ben ve kocam bu işe karışmadan çok önce başlamış."

"Belki, belki Bayan Chalfen, ama siz yaraya tuz basıyorsunuz. Acı sosu yenilmez yapan, o son acı biber, sizsiniz."

Millat, Joyce'un derin derin nefes aldığını duydu.

"Kusura bakmayın ama bunun doğru olduğunu hiç sanmıyorum. Bence bu çok uzun bir süredir devam ediyor. Millat birkaç yıl önce onun her şeyini yaktığınızı söyledi. Bunu sadece bir örnek olarak söylüyorum ama böyle bir şeyin Millat'ta yaratacağı *travmayı* anladığınızı sanmıyorum. O çok *yara almış*."

"Bu seni hiç ilgilendirmez ama ben o şeyleri ona bir ders vermek için yaktım, başkalarının hayatına saygı duyması için!"

"Kusura bakmayın. Bu, bunu öğretmek için çok garip bir yol."

"Kusura bakıyorum! Evet, bakıyorum! Sen bu konuda ne biliyorsun ki?"

"Sadece gördüklerimi. Ve Millat'ın birçok ruhsal yarası olduğunu görüyorum. Siz farkında olmayabilirsiniz ama Millat'ı analistime gönderiyorum. Millat'ın iç yaşamı -Bengal dilinde siz buna herhalde karma dersiniz-, bütün bilinçaltı *dünyası*, bu ciddi rahatsızlığın izlerini taşıyor."

Aslında Millat'ın bilinçaltı (Marjorie'nin söylemesine gerek yoktu) iki katmanlıydı, bütün sorun buydu. Bir taraftan Hifan ve diğerlerinin önerdiği gibi yaşamak için elinden geleni yapıyordu. Bunun için dört ana şarta uyması gerekiyordu.

1. Dünya zevklerinden vazgeçmek (içkiyi, esrarı, kadınları unutmak).
2. Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın büyüklüğünü ve Yaradan'ın gücünü her zaman hatırlamak.
3. KEVIN ile Kuran'ı entelektüel yönden tam olarak anlamak.
4. Batı'nın zehirinden arınmak.

KEVIN'in büyük deneyimi olduğunu biliyor ve bunda çok başarılı olmak istiyordu. İlk üç şartta iyiydi. Arada bir, bir sigara tüttürüp bir Guiness içtiği oluyordu (o kadar da olsun artık), ama esrar ile tenin ayartıcılığı konusunda çok başarılıydı.

Alexandra Andrusier, Polly Houghton veya Rosie Dew'u artık hiç görmüyordu. (Ama onun düştüğü çıkmazın nezaketini çok iyi kavrayan ve Millat'ın ona dokunmasını istemeden organını emen ufak tefek, kızıl saçlı Tanya Chapman-Jones adında birini arada bir ziyaret ediyordu. Bu iki tarafın da çıkarına uyuyordu: Kız bir yargıç olan babasını çıldırtmaktan zevk alıyordu, Millat'ın da aktif olmadan boşalmaya ihtiyacı vardı.) İşin kitabi yönünde ise, Hz. Muhammed Alleyhisselam'ın müthiş bir adam olduğuna inanıyor, Yaradan'dan da korkuyor, ürküyor, ödü patlıyordu; Hifan bunun doğru olduğunu, böyle olması gerektiğini söylüyordu. Kendi dininin -Hıristiyan, Yahudi ve diğerleri gibi- inanca bağlı olmadığını ve en üstün beyinler tarafından entelektüel olarak kanıtlanabildiğini biliyordu. Bunu bir *fikir* olarak kavrıyordu. Ne yazık ki Millat, en üstün beyinlerden birine sahip olmaktan çok uzaktı, hatta orta karar bir beyni bile yoktu; bu yüzden entelektüel yönden kanıtlamak veya kanıtlayamamak ona göre değildi. Yine de babası gibi inanca güvenmenin aşağılık bir şey olduğunu biliyordu. Kimse davaya yüzde yüz bağlı olmadığını iddia edemezdi. Bu da KEVIN'e yetiyordu. Onun takdim gücünden gerçekten memnundular, en önemlisi buydu. Örneğin, Willesden Kütüphanesi'ndeki KEVIN köşesine sinirli bir kadın gelip de inançları hakkında bir soru sorduğunda, Millat masaya yaslanıp ona doğru eğilerek elini yakalar ve sımsıkı tutarak şöyle derdi: *Bizim işimiz inanç değil. Rakeş Kardeş'i beş dakika dinlerseniz Yaradan'ın varlığını size entelektüel yönden kanıtlayacaktır. Kuran bilimsel bir kitaptır, mantıklı düşünceyle kaleme alınmıştır. Kız kardeşim, bu dünyadan sonraki geleceğiniz için beş dakika ayırın.* Dahası çoğunlukla ona, tanesi iki pounddan, birkaç teyp de satardı. *(İdeolojik Savaş* ya da *Bilim Adamları, Dikkatli Olun)*. İyi bir günündeyse kitap bile satabilirdi. KEVIN herkesi müthiş etkilemişti. Şimdilik işler iyi gidiyordu. KEVIN'in doğrudan eylem gerektiren daha sıradışı programları ise tam Millat'a göreydi; onların en parlak yıldızıydı, hep ön sıradaydı, sa-

vaşa, cihada ilk atılan oydu, krizlerde kahrolası sükûnetini hiç kaybetmezdi, tam bir eylem adamıydı, Brando gibi, Pacino gibi, Liotta gibiydi. Holde bunları anımsamak bile, birden Millat'ın keyfini kaçırdı. İşte sorun da buydu. Dört numaralı şart. Batı'nın zehrinden arınmak.

Can çekişen, çürümüş, yozlaşmış, seks düşkünü ve şiddet meraklısı Batı kapitalist kültürü ile onun kaçınılmaz mantıksal sonucu olan kişisel özgürlüklerin en iyi örneğini (Broşür: *Vahşi Batıda*), Hollywood filmlerinde bulabilirdiniz. Ve Millat, "gangster" ve Mafya filmlerinin, bunların en kötü örneklerini oluşturduğunu da biliyordu (Hifan'la bu konuda ne kadar çok konuşmuşlardı). Yine de... bunlardan kopmak *en zoruydu.* Annesinin yaktığı bütün o filmleri ve daha sonra aldığı ve Hifan'ın el koyduğu birkaç filmi geri almak için içtiği her esrarlı sigaradan ve yattığı her kadından vazgeçebilirdi. Baştan çıkmamak için, *Rocky Video* üyelik kartını yırtmış ve evdeki video cihazını atmıştı, ama *Channel Four*'da bir De Niro toplu gösterisi yapmaları onun suçu olamazdı. Tony Bennett'in "Rags to Riches" şarkısı bir butikten taşıp da ruhuna işlediyse o ne yapabilirdi? En büyük utanç kaynağı olan sırrı şuydu, ne zaman bir kapıyı açsa -otomobil kapısı, otomobilin bagaj kapısı, KEVIN'in toplantı salonunun kapısı veya demin açtığı kendi evinin kapısı- *GoodFellas*'ın ilk sahnesi gözünün önünde canlanıyor ve kendi bilinçaltı olduğunu sandığı bir yerlerde, şu cümle, tekrar tekrar yankılanıyordu:

Kendimi bildim bileli bir gangster olmak istemişimdir.

Filmin afişinde yazılı olan bu deyiş, gözlerinin önünde beliriyordu. Bu görüntüyle karşılaştığı zaman onu aklından çıkarmaya çalışıyordu, ama Millat'ın aklı karmakarışıktı ve her kapı açtığında, başını geri atıp omuzlarını öne çıkararak, Liotta'vari bir tavırla şöyle düşünüyordu:

Kendimi bildim bileli bir Müslüman olmak istemişimdir.

Bunun daha da kötü olduğunu biliyordu ama engel olamıyordu. Ceketinin üst cebinde hep beyaz bir mendil taşır ve barbut atmayı bilmediği halde hep yanında zar taşırdı, deve tüyü uzun ceketlere hayrandı, körili kuzu fırını hiç beceremezdi ama müthiş lezzetli deniz mahsulleri yemekleri pişirirdi. Hepsinin haram olduğunu da biliyordu.

En kötüsü de içindeki öfkeydi. Bu, Tanrı yolunda yaşayan bir adamın erdemli öfkesi değil, kendini kanıtlamaya, çetenin başına geçmeye, diğerlerini alt etmeye kararlı bir gangsterin, bir çocuk suçlunun, içten içe kaynayan vahşi öfkesiydi. Ve oyunun adı Tanrı'ysa, oyun Batı'ya, Batı biliminin küstahlığına, erkek kardeşi veya Marcus Chalfen'e karşı olsa da, o bu oyunu kazanmaya kararlıydı. Millat sigarasını tırabzanda söndürdü. Bunların dindarca düşünceler olmaması canını sıkıyordu. Ama doğru kulvarda olduğu kesindi. O köktendîncilerin yanındaydı. Temiz yaşam, namaz (hiç atlamadan günde beş kez), oruç, davaya hizmet, dinin yaygınlaştırılması. Bu da yeterliydi. Belki. Her neyse. Her iki halde de geriye dönüş yoktu. Evet, Macit'le görüşecekti, onunla buluşacaktı... yüzleşeceklerdi ve o bundan güçlenmiş olarak çıkacaktı; kardeşine *hamam böceği* diyecek ve kaderin çağrısına cevap vermeye daha da kararlı bir şekilde oradan ayrılacaktı. Millat yeşil papyonunu düzeltti, Liotta gibi (tehditkâr ve cazip) ileri atılıp, mutfak kapısını açtı (*Kendimi bildim bileli...)* ve iki çift gözün, Scorsese'nin kameraları gibi ona çevrilip yüzünde odaklanmasını bekledi

"Millat!"

"Amma."

"Millat!"

"Joyce."

(*Harika, şimdi tanışıyoruz,* Millat'ın iç konuşması Paul Sorvino'nun sesiyle devam etti. *Şimdi işimize bakalım.)*

***

"Tamam beyler. Telaşa gerek yok. Bu benim oğlum. Macit, Mickey. Mickey, Macit."

Yine O'Connell's. Çünkü Alsana sonunda Joyce'a hak vermiş ama bulaşmak istememişti. Samet'ten Macit'i bir akşam bir yere götürüp, Millat'la buluşmak için onu kandırmasını istemişti. Ama Samet'in tek bildiği "bir yer" O'Connell's'dı ve oğlunu oraya götürme fikri ona çok itici geliyordu. Bu konuyu kararlaştırmak için karısıyla bahçede güreş tuttular, tam Samet kazanmak üzereyken Alsana onu çaktırmadan yere devirdikten sonra kolunu büküp, dizini kasıklarına dayayarak onu yenmişti. Ve işte buradaydılar: O'Connell's'ta, bunun tam da korktuğu kadar kötü bir seçim olduğunu hemen fark etti. Archie ve Macit'le dikkat çekmeden içeri girmek istedilerse de, müşteriler de personel de şaşkınlığa uğramıştı. Arch ve Sam ile birlikte buraya gelen, anılardaki son yabancı, Samet'in ufak tefek, fare suratlı muhasebecisiydi. Herkesle tasarrufları hakkında konuşmak istemiş (O'Connell's'takilerin tasarruf hesapları varmış gibi!) ve burada domuz eti olmadığı kendisine söylendiği halde tam iki kez domuz eti istemişti. Bu olay 1987 yılında olmuştu ve kimsenin hoşuna gitmemişti. Şimdi de bu? Aradan ancak beş yıl geçmişken, işte biri daha gelmişti, baştan aşağı beyazlar giymişti, O'Connell's'ta bir cuma akşamı için göze batacak kadar temiz paktı ve söze dökülmeyen alt yaş sınırının (otuz altı) da çok altındaydı. Samet'in niyeti neydi?

Hep dertli görünen, eski bir İrlandalı teröriste benzeyen, sıska bir adam olan ve patates, lahana ve et kızartması almak için ocağın üstüne eğilen Johnny, "Ne yapmaya çalışıyorsun, Sammy?" diye sordu. "Niyetin bizi azınlıkta bırakmak mı?"

Hâlâ ölmemiş olan Denzel, "O da kim?" diye sordu.

Tanrı'nın inayetiyle hâlâ ortalarda dolaşan Clarence da, "Seni yaramaz seni," dedi.

"Tamam beyler, telaşa gerek yok. Bu benim oğlum. Macit, Mickey. Mickey, Macit."

Mickey bu tanıştırma karşısında şaşkınlığa düşmüştü ve

spatülünde asılı yağlı bir yumurtayla kalakaldı.

Macit sakin bir sesle, "Macit Mahfuz Mürşit Mübtazim İkbal," dedi. "Seninle tanışmak benim için büyük bir onur, Michael. Senin hakkında o kadar çok şey duydum ki!"

Bu çok tuhaftı, çünkü Samet ona tek kelime bile etmemişti.

Mickey, Macit'in omzunun üstünden Samet'e bakarak onun onayını bekliyordu. "Ne dedin? Yani sen geri gönderilen misin? Bu Macit mi?"

Çocuğun bu kadar çok dikkat çekmesine sinirlenen Samet, "Evet, evet, bu Macit," diye hemen cevap verdi. "Şimdi Archibald ile ben her zamankinden istiyoruz ve..."

Mickey ağır ağır, "Macit İkbal," diye tekrarladı. "Bu kahrolası çok tuhaf. Senin bir İkbal olduğunu dünyada anlayamazdım. Çok güven verici, *sevimli* bir yüzün var, anlatabildim mi?"

Macit, o anlayış dolu bakışını Mickey ile tezgâhın çevresinde toplanmış insanlık kalıntılarına çevirerek, "Ama yine de *ben* bir İkbal'im, Michael," dedi. "Tabii, uzun süredir burada değildim."

"*Orası* doğru. Bu ilginç bir olay. Senin... dur bir dakika, doğru söylemeliyim... senin büyük-*büyük*babanın resmi burada asılı, bak."

Macit bir melek gibi ışıldayarak, "Kapıdan girer girmez fark ettim ve Michael, emin ol ki bunun için sana hep gönül borcu duyacağım," dedi. "O resim, kendimi evimde hissetmeme neden oluyor, babam ve arkadaşı Archibald Jones'un en sevdiği yer olan burası benim için de çok değerli olacak. Sanırım beni önemli bir konuyu konuşmak için buraya getirdiler ve bence bundan daha iyi bir seçim yapamazlardı. Senin giderek ilerleyen cilt sorununa rağmen bu doğru."

Mickey memnuniyetten bir hoş olmuştu ve bunu gizleyemiyordu, cevabını hem Macit'e hem de diğerlerine hitaben söyledi.

"Kahrolası ağzı laf yapıyor ha? Kahrolası Olivier gibi konuşuyor. Tam da kraliçenin kahrolası aksanıyla. Ne hoş bir ço-

cuk. Benim burada senin gibi müşterilere ihtiyacım var, Macit. Uygar ve eğitimli. Cildim için de üzülme, yiyeceklere bulaşmaz ve bana da pek zararı yok. Tam bir beyefendi. Onun yanındayken insan diline dikkat etmeli, değil mi?"

Samet, "Bana ve Archibald'a her zamankinden, Mickey," dedi. "Oğlumu karar vermesi için burada bırakıyorum. Biz tilt makinesinin orada olacağız."

Mickey gözlerini Macit'in koyu renk gözlerinden ayırmadan, "Tamam, tamam," dedi.

Denzel, beyaz keteni özlemle okşayarak, "Takımın çok güzel," dedi. "Jamaika'da İngilizler böyle giyinirdi, hatırlıyor musun Clarence?"

Clarence ağır ağır başını salladı, hafifçe salyası akıyordu ve bu güzellik karşısında donup kalmıştı.

Mickey onları kovalayarak, "Haydi, ikiniz de gidin buradan," diye homurdandı. "Ben getiririm, tamam mı? Ben burada Macit'le konuşmak istiyorum. O bir delikanlı, yemek yemesi gerek. Peki Macit, sen ne istersin?" Mickey, aşırı ilgili bir kız tezgâhtar gibi tezgâha yaslandı, dikkat kesilmişti. "Yumurta? Mantar? Fasulye?"

Macit, tebeşirle kara tahtaya yazılmış, duvarda asılı, tozlu mönüyü ağır ağır inceledikten sonra, yüzü parlayarak Mickey'e döndü, "Ben domuz pastırmalı bir sandviç isterim. Evet, bu çok iyi olur. Evet, iyi pişmiş ama yine de sulu ve ketçaplı bir domuz pastırmalı sandviç istiyorum. Kepekli ekmekle."

O anda Mickey'nin yüzündeki mücadeleyi görmeniz gerekirdi! Yüzü şekilden şekile girdi! Mücadele şimdiye kadar lokantasına gelen en kültürlü müşterinin hatırıyla, O'Connell's Bilardo Salonu'nun en kutsal, en yüce kuralı (DOMUZ ETİ YOK) arasındaydı.

Mickey'nin sol gözü seğirmeye başladı.

"Güzel bir tabak sütlü yumurta istemez miydin? Sütlü yumurtam çok güzeldir, değil mi Johnny?"

Mickey'nin yumurtaları gri ve sert olmakla ünlüyse de

Johnny masasından sadakatla, "Güzel değildir, desem yalan olur," dedi. "Hem de büyük bir yalan olur."

Macit burnunu kırıştırıp, başını salladı.

"Peki, mantarlı fasulyeye ne dersin? Omlet ve patates tava? Finchley Road'da daha iyi patates tava bulamazsın. Haydi oğlum," diye Mickey, çaresizlik içinde yalvarıyordu. "Sen bir Müslümansın, değil mi? Domuz pastırmalı bir sandviçle babanın kalbini kırmak istemezsin, değil mi?"

"Babamın kalbi, domuz pastırmalı bir sandviçle kırılmaz. Babamın kalbinin, on beş yıldır sizin lokantanızda yemek yediği için kan dolaşımında biriken yağlardan ötürü kırılması çok daha olası." Macit sakin bir sesle konuşmayı sürdürdü. "Acaba yiyecek sektöründe çalışan ve yemeklerin yağ miktarını belirtmeyen veya genel bir sağlık uyarısı yapmayan insanlara karşı dava açılabilir mi? Doğrusu insan bunu merak ediyor."

Bütün bunlar, içinde bir zerre bile tehdit olmayan çok tatlı ve melodik bir sesle söylenmişti. Zavallı Mickey buna bir anlam veremedi.

Mickey sinirli bir sesle, "Kuramsal olarak bu ilginç bir soru. Çok ilginç," dedi.

"Ben de öyle düşünüyorum."

"Gerçekten öyle."

Mickey sustu ve bir dakika süreyle, büyük bir dikkatle ocağın üstünü parlattı; bu onun on yılda bir yaptığı bir işti.

"İşte oldu. Baksan kendini görürsün. Nerede kalmıştık?"

"Domuz pastırmalı bir sandviç."

Ön masalarda oturanlar "domuz" sözünü duyunca irkildi.

"Sesini yükseltmesen daha iyi olur."

Macit, "*Domuz pastırmalı bir sandviç*," diye fısıldadı.

"Domuz pastırmalı. Bitişikten alıp geleyim çünkü şu anda bende yok... sen git, babanla otur, ben birazdan getiririm. Biraz daha pahalı olacak. Bitişiğe gidip gelmenin de bir ücreti var. Ama sen üzülme, ben getiririm. Archie'ye söyle, nakit parası yoksa yemek fişi de kabul ederim."

"Çok iyisin, Michael. Bunu al," diyerek Macit cebinden katlanmış bir kâğıt çıkardı.

"Ne, kahrolası bir broşür daha mı! Burada her adım atışında kahrolası bir broşüre basıyorsun. Kuzey Londra'da bu günlerde broşürden geçilmiyor. Kardeşim Abdül-Colin bana durmadan broşür verir. Ama sen başkasın... haydi ver."

Macit, tepsiden çatal bıçağını alırken, "Bu bir broşür değil," dedi. "Bu bir tanıtımın davetiyesi."

Mickey heyecanla, "Ne dedin?" diye atıldı (okuduğu günlük bulvar gazetesinin dilinde tanıtım, kameralar, iri göğüslü, şık giyimli kadınlar, kırmızı halılar demekti). "Sahi mi?"

Macit davetiyeyi ona uzattı. "Orada inanılmaz şeyler görüp duyacaksın."

Mickey pahalı kuşe kâğıda bakınca düş kırıklığına uğradı, "Bu adam ile faresini biliyorum." Bu adam ile faresini de aynı bulvar gazetesinden öğrenmişti, haber göğüsler ve daha başka göğüsler arasına sıkıştırılmış bir çeşit dolgu maddesiydi, başlığı BİR ADAM İLE FARESİ idi.

"Bana biraz tuhaf görünüyor, yani Tanrı'nın işine karışmak gibi," dedi. "Hem benim aklım bilimsel konulara ermez. Hiç anlamam."

"Hiç sanmıyorum. İnsan konuya, ne olursa olsun ilgisini çeken bir bakış açısından bakmalı. Örneğin senin cildin."

Mickey iyi huylu bir tavırla, "Keşke biri onu kahrolası yüzümden çekip alsa da kurtulsam," dedi. "O lanet olasıdan bıktım."

Macit gülümsemedi.

"Senin ciddi bir endokrin sorunun var. Yani bu ergenlik çağında görülen aşırı ifrazatın neden olduğu bir akne sorunu değil. Bir hormonal dengesizliğin neden olduğu bir durum. Sanırım bütün ailede vardır."

"Şey... aslında öyle. Bütün kardeşlerim. Oğlum Abdül-Jimmy. Hepsi sivilceli fırlamalar."

"Oğlunun bunu kendi oğullarına da taşımasını herhalde istemezsin, değil mi?"

"Tabii ki istemem. Okulda bu yüzden başım hep derde girerdi. Hâlâ cebimde bıçak taşırım. İyi de Macit, doğrusunu istersen, bu nasıl önlenebilir, anlamıyorum. Yıllardır sürüyor."

Macit, "Tabii ki önlenebilir," dedi (kişisel ilgi açısı konusunda gerçek bir uzmandı!). "Kolaylıkla yapılabilir ve böylece bir sürü dert ortadan kalkar. Tanıtımda bunun gibi şeyleri tartışacağız."

"Öyleyse gelirim. Ben sadece kahrolası bir laboratuvar faresi, vs. sanmıştım. Ama iş böyleyse..."

Macit babasının yanına yürümeden önce, "31 Aralık," dedi. "Seni orada görmek isterim."

Macit masaya yaklaşırken, Archie, "Epey uzun sürdü," dedi.

Samet sinirli bir tavırla, "Ganj üstünden mi geldin?" diyerek ona yer açmak için kenara çekildi.

"Özür dilerim. Arkadaşınız Michael ile konuşuyordum. Çok iyi bir adam. Ah, Archibald, bu akşam yemek fişleriyle ödeme yapabileceğini söyledi."

Archie çiğnemekte olduğu kürdanı neredeyse yutuyordu. "Ne dedi, *ne* dedi? Bundan *emin misin?"*

"Eminim. Evet, Abba, başlayalım mı?"

Samet, onun gözlerine bakmamaya çalışarak, "Başlayacak bir şey yok," diye homurdandı. "Korkarım kaderin benim için hazırladığı şeytani plana yeterince batmış durumdayız. Şunu bilmelisin ki, ben istediğim için burada değilim, buradayım çünkü annen bunu yapmam için bana yalvardı ve ben o kadına, her ikinizin gösterdiğinden daha çok saygı duyuyorum."

Macit yumuşacık, çarpık bir tebessümle, "Ben, Amma seni güreşte yendiği için buradasın sanıyordum," dedi.

Samet yüzünü buruşturdu, "Ah, evet, bir de benimle alay et. Hem de öz babanla. Sen hiç Kuran okumaz mısın? Bir oğulun babasına karşı görevleri nedir, bilmez misin? Beni hasta ediyorsun, Macit Mübtazim."

Archie, "Sammy, dur biraz," dedi. Ketçapla oynayarak işi hafif tutmaya çalışıyordu. "Yavaş ol."

"Hayır, yavaş olmayacağım! Bu çocuk ayağıma bir diken gibi batıyor."

"Doğrusu 'böğrüme' olmalı."

"Archibald, lütfen buna karışma." Archie dikkatini tuz ve biberliğe çevirdi, birincisini ikincisine doldurmaya çalışıyordu.

"Haklısın, Sam."

"Benim verilecek bir mesajım var, onu vereceğim, o kadar. Macit, annen Millat'la buluşmanı istiyor. Chalfen kadını bunu ayarlayacak. İkinizin konuşması gerektiğini düşünüyorlar."

"Peki, sen ne düşünüyorsun, Abba?"

"Benim düşüncemi duymak istemezsin."

"Tam tersine, Abba, gerçekten duymak isterim."

"Bence bu bir hata. Bence ikiniz birbirinize yardım edemezsiniz. Bence ikiniz de dünyanın iki uç köşesine gitmelisiniz. Ben Habil ve Kabil'den bile uyumsuz iki oğulla lanetlendim."

"Ben onunla buluşmayı gönülden isterim, Abba. Eğer o da isterse."

"Anlaşılan o da istiyormuş, bana öyle söylendi. Bilmiyorum. Onunla da seninle konuştuğumdan fazla konuşmuyorum. Şu sıralarda Tanrı'yla barışmak için uğraşıyorum."

Hem Macit onu sinirlendirdiği için, hem de acıktığı için kürdanını çiğneyen Archibald, "Şey..." dedi. "Ben gidip bakayım, yemek hazır mı? Sen ne ısmarladın, Macit?"

"Domuz pastırmalı bir sandviç, Archibald."

"Dom?.. Şey... tabii. Tamam."

Samet'in yüzü, Mickey'nin yağda kızarmış domatesleri gibi patladı. "Demek benimle alay etmek niyetindesin, öyle mi? Gözümün önünde bir kâfir olduğunu kanıtlamak istiyorsun. Öyle olsun! Domuzunu benim önümde çiğne! Lanet olası, kendini çok zeki sanıyorsun, değil mi? Bay Uyanık. Bay beyaz pantolonlu, kendinden emin, iri beyaz inci dişli İngiliz. Sen her şeyi biliyorsun, mahşer gününden kaçmayı bile biliyorsundur."

"O kadar zeki sayılmam, Abba."

"Hayır, hayır, değilsin. Sandığının yarısı kadar bile değilsin. Bunu niye yaptığımı bilmiyorum, ama seni uyarmalıyım, kardeşinle karşı karşıyasın, Macit. Ben her şeyi duyarım, lokantada Şiva'yı dinliyorum. Başkaları da var: Mo Hüseyin-İsmail, Mickey'nin kardeşi Abdül-Colin, oğlu Abdül-Jimmy, bunlar sadece birkaçı, sayıları çok fazla ve size karşı birleşiyorlar. Millat da onlarla beraber. Senin o Marcus Chalfen'in büyük bir öfke yarattı ve bu yeşil papyonlulardan bazıları harekete geçmek istiyor. Üstelik doğru olduğuna inandıkları şeyi yapacak kadar da çılgınlar. Bir savaş çıkaracak kadar çılgınlar. Bu tip insanlara pek sık rastlanmaz. Çoğumuz savaş ilan edildikten sonra ona katılırız. Ama bazı insanlar olayları patlama noktasına taşımayı bilhassa arzularlar. Bazıları tören alanına gidip ilk kurşunu atar. Kardeşin onlardan biri."

Bunları söylerken Samet'in biçimden biçime giren yüzü, sırayla öfkeden çaresizliğe ve isterik gülümselere dönüşürken, Macit, bomboş, boş bir sayfa gibi bir yüzle öylece oturuyordu. "Söyleyecek bir şeyin yok mu? Bu haberler seni şaşırtmadı mı?"

Macit kısa bir duraklamadan sonra, "Niçin onlarla konuşmuyorsun, Abba?" dedi. "Çoğu seni sayar. Toplumda saygın birisin. Onlarla konuş."

"Çünkü bütün çılgınlıklarına rağmen ben de onlar kadar buna karşıyım. Marcus Chalfen'in buna *hakkı* yok. Bu yaptığını yapmaya, hiç hakkı yok. Bu onun işi değil. Bu Tanrı'nin işi. Bir yaratıkla oynarsan, o yaratığın doğasıyla oynarsan, bu bir fare bile olsa, Tanrı'nın işi olan yaratma eylemine girişmiş olursun. Tanrı'nın yarattığı bir şeyin düzeltilebileceğini ima ediyorsunuz. Edilemez. Marcus Chalfen buna *cüret ediyor.* O tapınılmak istiyor oysa evrende tek tapınılacak güç Allah'tır. Ve sen ona yardım etmekle hata işliyorsun. Kendi oğlu bile onu reddetti." Samet ruhunun derinliklerinde yatan, dramatik parlak çocuk havasıyla, "Benim de seni reddetmem gerekiyor," dedi.

Archibald masaya yaklaşıp tabağı uzatarak, "Sammy, iyi dostum, işte senin yemeğin, patates tava, fasulye, yumurta ile mantar," dedi. "Bana da bir mantarlı omlet."

On beş yıllık geleneği bozarak, bu tabağı kendi getirmekte ısrar eden Mickey, "Ve bir domuz pastırmalı sandviç," dedi. "Genç profesör için."

"Onu benim masamda *yemeyecek*."

Archie telaşla, "Haydi Sam," dedi. "Çocuğu rahat bırak."

"Onu benim masamda yemeyecek dedim!"

Mickey alnını kaşıdı. "İleri yaşımızda köktendinci mi oluyoruz ne?"

"Ben..."

Macit o sinir bozucu bağışlayıcı tebessümüyle, "Nasıl istersen, Abba," dedi. Mickey'den tabağı alıp yan masaya, Denzel ile Clarence'ın yanına oturdu.

Denzel onu gülümseyerek karşıladı. "Clarence, bak! Beyazlı prens geldi. Domino oynamaya geldi. Onun gözüne bakar bakmaz domino oynadığını anladım. Ben bir uzmanım."

Macit, "Size bir soru sorabilir miyim?" dedi.

"Ke-sin-lik-le. Hiç durma."

"Sizce kardeşimle buluşmalı mıyım?"

Denzel bir süre düşünüp bir taş oynadıktan sonra, "Hımm. Ben bilemem," dedi.

Clarence dikkatle konuşarak, "Sen kendi kararını verebilecek bir delikanlıya benziyorsun," dedi.

"Öyle mi?"

Macit, babasının büyük bir gayretle onu görmezlikten gelmeye çalıştığı, Archie'nin ise omletiyle oynadığı eski masasına döndü.

"Archibald! Kardeşimle buluşmalı mıyım?"

Archie suçlu suçlu Samet'e, sonra da tabağına baktı.

"Archibald! Bu benim için çok önemli bir soru. Buluşmalı mıyım, buluşmamalı mıyım?"

Samet tersçe, "Haydi," dedi. "Ona cevap ver. Babasının de-

ğil de, iki ahmağın ve hiç tanımadığı bir adamın öğüdünü istiyorsa ona söyle. Ne dersin? Buluşmalı mı?"

Archie yerinde kıpırdandı. "Şey... Ben... Ben bilemem... eğer istiyorsa... ama yine de, sen istemiyorsan..."

Samet yumruğunu Archie'nin tabağına öyle hızla indirdi ki, omlet tabaktan kayıp yere düştü.

"Bir karar ver, Archibald. Zavallı küçük yaşamında ilk kez bir karar ver."

Archie, elini cebine sokup bir yirmi pens çıkardı. "Şey... yazı gelirse evet," dedi. "Tura gelirse, hayır. Tamam mı?"

Para, mükemmel bir dünyada hep yaptığı gibi, parıldayarak havaya fırladı, sonra da karanlık yönünü de gösterecek şekilde birçok kez dönerek, insanoğlunu bir kez daha büyüledi. Kendinden emin yükselişi sırasında, bir noktada falso yaptı ve Archibald paranın kendine dönmeyeceğini ve arka tarafa yöneldiğini anladı, diğerleriyle birlikte dönüp, onun zarif bir kavis çizerek tilt makinesine doğru gidişini ve bir taklayla delikten içeri girişini seyretti. Eski makinenin ışıkları hemen yandı; top fırlayıp açılıp kapanan kapıların, otomatik vuruşların, tüpler ve zillerin gürültülü labirentinden geçen karmaşık yolculuğuna başladı ve kimse ona yardım etmeyince ruhunu teslim edip, delikten aşağı yuvarlandı.

Sarsıldığı her halinden belli olan Archibald, "Şu işe bak," dedi. "Bu, kaçta kaç bir ihtimal acaba?"

***

Tarafsız bir yer. Böyle bir yer bulabilme olasılığı günümüzde çok az, belki de Archie'nin tilt makinesi numarasından bile daha az. Yeni bir sayfa açmak için süpürülmesi gereken pisliğin miktarı inanılır gibi değil. Irk. Toprak. Mülkiyet. İnanç. Hırsızlık. Kan. Daha çok kan. Ve daha çok kan. Sadece yerin tarafsız olması da yetmiyor, sizi gideceğiniz yere götürecek haberci de, bu haberciyi gönderen haberci de tarafsız olmak zorunda. Kuzey Londra'da böyle yerler ve kimseler artık kalmadı.

Ama Joyce olanakları en iyi şekilde değerlendirdi. Önce Clara'ya gitti. Clara'nın yeni eğitim ocağında, güneybatıda, Thames kıyısındaki kırmızı tuğladan yapılmış üniversitede cuma akşamüstleri çalışma odası olarak kullandığı bir oda vardı. Anlayışlı bir öğretmen ona anahtar vermişti. Saat üçle altı arası hep boş olurdu. İçindekiler, bir kara tahta, birkaç masa, birkaç sandalye, iki eğik gece lambası, bir tepegöz, dosya dolabı ile bir bilgisayardan ibaretti. Clara hepsinin en fazla on iki yıllık olduğundan emindi. Zaten üniversite de sadece on iki yaşındaydı. Boş bir arazi üzerinde kurulmuştu; burada Kızılderili gömütleri, Roma viyadükleri, yabancı uzay gemisi enkazı, yıllar önce yıkılmış kilise kalıntıları yoktu. Sadece toprak. Bulabileceğiniz en tarafsız yer. Clara anahtarı Joyce'a, Joyce da Irie'ye verdi.

"İyi ama neden ben? Benim bu işle bir ilgim yok ki."

Joyce bilmece gibi konuşarak, "İşte bu yüzden, şekerim. Ben fazlasıyla ilgiliyim. Oysa sen çok uygunsun. Çünkü onu tanıyorsun ama onu *tanımıyorsun*," dedi. Irie'ye uzun kışlık paltosunu, eldiven ve Marcus'un tepesinde komik bir ponpon olan bir şapkasını verdi. "Ayrıca onu seviyorsun ama o seni sevmiyor."

"Teşekkürler, Joyce. Bana hatırlattığın için."

"Irie, asıl neden sevgi."

"Hayır, Joyce. Asıl kahrolası neden sevgi değil." Irie, Chalfen'lerin eşiğinde durmuş, gecenin soğuğunda buharlaşan nefesini izliyordu. "Asıl neden *soğuk*. Burası feci halde soğuk. Bana bir iyilik borçlusun."

Joyce, "Herkesin herkese bir iyilik borcu vardır," diyerek kapıyı kapattı.

Irie hayatı boyunca bildiği sokağa çıktı, milyon kere yürüdüğü yoldan yürüdü. Birisi o anda ona, anılar nedir, anıların *en saf tanımlaması* nedir diye sorsa, bir yığın kuru yaprağın içine ilk kez atladığın sokaktır, derdi. İşte şimdi o sokakta yürüyordu. Her duyduğu taze hışırtı, eski hışırtıların anısını can-

landırıyordu. Tanıdık kokular içine doluyordu: Islak çıra, ağaçların dibindeki çakıl taşları, sırılsıklam yaprakların örttüğü yeni dökülmüş gübre. Bunlar onu etkiledi. Dişçi olmaya karar vermiş olsa da, ruhundaki tüm şiirselliği henüz yitirmemişti, arada bir bunları dişçilik bilimi terimleriyle düşünse de, Proust'vari anları dolu dolu yaşayabiliyordu. İçi titredi -duyarlı bir dişte veya siniri açıkta kalan "hayalet bir dişte" olduğu gibi- on üç yaşındayken, Millat'la birlikte bir paket sigara almak telaşıyla tezgâhta, İkbal ailesinin reçel kavanozundan aşırılmış yüz elli peniyi saydıkları dükkânın önünden geçerken içi titredi. Bir ağrı hissetti (tıpkı bir dişin bir diğeri üzerinde baskı yaptığı zamanki gibi), çocukken bisiklete bindikleri, ilk esrarlarını içtikleri, bir fırtınanın ortasında onu ilk kez öptüğü parkın önünden geçerken bir ağrı hissetti. Irie kendini bu eski yeni anılara bırakmak, dalıp gitmek, onları daha tatlılaştırmak, yeniden daha uzun uzun yaşamak isterdi, özellikle de o öpücüğü. Ama elinde buz gibi bir anahtar tutuyordu ve çevresinde, romanlardan daha garip, romanlardan daha komik, romanlardan daha zalim ve romanlarda olmayacak sonuçlar yaratan hayatlar yaşanıyordu. Bu hayatların uzun öykülerine karışmak *istemiyordu*, ama karışmıştı ve saçından tutulmuş ana caddede, onların sonucuna doğru sürükleniyordu -*Mali'nin Kebabları, Bay Cheungs, Raj's, Malkovich Fırını*- bunları gözü kapalı sıralayabilirdi; sonra güvercinlerin peşlediği köprünün altından geçip, yeşil bir okyanusa düşer gibi, Gladstone Park'a iniveren o geniş uzun yola çıkacaktı. İnsan, böyle anıların içinde boğulabilirdi, ama o yüzüp, onların içinden sıyrılmaya çabaladı. İkbal'lerin evini çevreleyen alçak duvardan, daha önce milyon kez yaptığı gibi atlayıp zili çaldı. Gergin geçmiş ve mükemmel olmayan gelecek.

Millat, üst kattaki yatak odasında on beş dakikadır Hifan Kardeş'in secde hakkında yazdığı talimatlarını anlamaya çalışıyordu. (Broşür: *İbadetin Doğru Yolu.)*

SECDE: Secde ederken, parmaklar birbirine bitişik ve kulaklarla bir hizada, Kıble'ye yönelik olmalı ve baş ellerin arasında olmalı. Başın taş, toprak, tahta veya kumaş parçası gibi temiz bir yere konması farzdır. Hocalar burnun da yere dayanmasının vacip olduğunu söylüyor. Geçerli bir özür olmadan sadece burnu yere dayamak doğru değildir. Sadece alnı yere dayamak mekruhtur. Secde ederken, en az üç kez, Subhana rabbiyal-ala'yı okumak gerekir. Şii'ler Kerbela toprağından yapılmış tuğla üzerine secde etmenin daha doğru olduğunu söylerler. İki ayağı veya en azından her iki ayağın bir parmağını yere koymak farz veya vaciptir. Bunun sünnet olduğunu söyleyen bazı hocalar da vardır. Böylece iki ayak yere konmazsa namaz ya kabul edilmez ya da mekruh sayılır. Secde ederken alın, burun veya ayakların kısa bir süre için yerden kalkmasının bir zararı olmaz. Secde ederken ayak parmaklarını kıvırarak Kıble'ye doğru yöneltmek sünnettir. Radd-ül-muhtar'da böyle söyleyenlerin

Ancak bu kadar okuyabilmişti ve üç sayfa daha vardı. Haram, helal, farz, sünnet, mekruh (kesinlikle yasak) veya mekruh tenzihi (yasak ama kesin değil) olanların neler olduğunu ezberleyeceğim diye ter döküyordu. Ne yapacağını bilmez bir halde tişörtünü yırtarcasına çıkardı, cazip görünüşlü üst bedenine birçok kemeri değişik açılarda bağladı, aynanın önünde durup, daha değişik ve kolay, en küçük ayrıntısına kadar bildiği, başka bir töreni tekrarladı:

Bana bakıyorsun? Bana bakıyorsun ha?
Peki lanet olası, öyleyse kime bakıyorsun, ha?
Ben burada başka kimse göremiyorum.
Sen bana bakıyorsun?

Tam havaya girmiş, gardrop aynasına görünmez tabancalarını ve bıçaklarını gösterirken içeri Irie girdi.

Irie, çekinerek orada durup, "Evet," dedi. "Sana bakıyorum."

Çabucak ve usulca ona tarafsız yeri, odayı, tarihi ve zamanı bildirdi. Hoşgörü, barış ve özenli tavır konusunda kişisel dileklerini iletti (herkes bunu yapıyordu), sonra ona yaklaşıp soğuk anahtarı onun sıcak avucuna bıraktı. Düşünmeden, öylesine onun göğsüne dokundu. Tam da iki kemerin arasında sıkışmış olan elledığı kalbi öylesine hızlı atıyordu ki, Irie onun kalp atışlarını kulaklarında duydu. Bu konuda deneyimsiz olduğu için Irie'nin, kan dolaşımının engellenmesinden kaynaklanan hızlı kalp atışlarını, için için yanan şehvet sanması doğaldı. Kimse Milat'a dokunmayalı veya Milat kimseye dokunmayalı epey zaman olmuştu. Buna anıları, on yıllık karşılıksız aşkı, uzun, upuzun bir tarihçeyi de eklerseniz sonuç kaçınılmazdı.

Çok geçmeden kolları, sonra bacakları, dudakları işin içine girdi ve yerde yuvarlanmaya başladılar, kasıkları da işin içine girdi (daha ne olsun ki) ve seccadenin üzerinde sevişmeye başladılar. Ama başladığı gibi ani ve ateşli bir şekilde sona erdi; değişik nedenlerden dehşete düşerek birbirlerinden ayrıldılar, Irie yerinden fırlayıp çıplak bedeniyle kapının dibinde tostoparlak oldu, onun ne kadar pişman olduğunu fark edince utanıp sıkılmıştı. Millat seccadeyi kapıp Kabe yönüne yaydı, seccadenin yer düzeyinden yüksekte olmadığını, altında kitap veya ayakkabı bulunmadığını konrol ettikten sonra parmakları birleşik, kulaklarıyla aynı hizada ve Kabe'ye yönelik, hem alnı hem de burnu yere değecek şekilde, her iki ayağı sağlamca yerde ve ayak parmakları kıvrık olmayacak şekilde Kabe'ye doğru secde etti, ama Kabe'ye değil, yalnızca Allah-ü Teala'ya secde etti. Irie ağlayarak giyinip ayrılırken, o bütün bunları doğru olarak yapmaya çalışıyordu. Gökyüzündeki büyük bir göz tarafından gözlendiğine inandığı için her şeyi doğru olarak yapmaya çalışıyordu. Farz olduğu için, bütün bunları mükemmel bir şekilde yapmaya çalışıyordu çünkü "ibadeti değiştirmeye çalışan kâfir olur" (Broşür: *Doğru Yol.*)

***

Cehennem ateşi *vesaire, vesaire*. Irie, ateş gibi bir yüzle İkbal'lerin evinden çıkıp doğruca Chalfen'lerin evine yürürdü. İntikam peşindeydi. Ama Millat'a karşı değil. Daha çok Millat'ı *savunmak* için, çünkü o hep onu savunmuş ve onun siyah beyaz şövalyesi olmuştu. Millat onu sevmiyordu. Ve Irie, Millat sevmeyi bilmediği için onu sevmediğine inanıyordu. Onun artık kimseyi sevemeyecek kadar *yaralı* olduğunu sanıyordu. Onu kimin böyle yaraladığını, feci bir şekilde yaraladığını, onu sevemeyecek hale getirdiğini bilmek istiyordu.

Modern dünya garip bir yer. Kulüplerin kızlar tuvaletinde, "Evet, kahrolası beni bıraktı, çekip gitti. Beni sevmiyordu. Sevmeyi bilmiyordu. Lanet olası kafası beni sevmeyi bilemeyecek kadar karışıktı," dediklerini duyarsınız. Bu nasıl oluyor? Bu sevimsiz yüzyılda, bir insan olarak, bir tür olarak, her şeye rağmen gerçekten sevilmeye layık olduğumuza bizi inandıran neydi? Bizi sevmeyen herhangi birinin yaralı, eksik ve bir şekilde hasta olduğunu nereden çıkarıyoruz? Özellikle de bir Tanrı'yı veya ağlayan Meryem Ana'yı veya Hz. İsa'nın yüzünü bize tercih ettikleri zaman onlara niye deli diyoruz? Aklını yitirmiş. Çılgın. Kendi iyiliğimizden, sevgimizin iyiliğinden öylesine eminiz ki, bizden daha çok sevilmeye değer, bizden daha çok tapınılmaya değer bir şey olabileceği düşüncesine bile tahammül edemiyoruz. Kutlama kartları bize, herkesin sevilmeyi hak etiğini, sürekli olarak söylüyor. Hayır. Herkes temiz suyu hak eder. Ama herkes her zaman sevilmeyi hak etmez.

Millat, Irie'yi sevmiyordu ve Irie, bunun için suçlayabileceği biri olması gerektiğinden emindi. Zihni çalışmaya başladı. Millat'ın özgüven eksikliğinin asıl nedeni neydi? Macit. Macit yüzünden dünyaya ikinci olarak gelmişti. Macit yüzünden daha önemsizdi.

Joyce kapıyı açınca, Irie kötü duygularla dosdoğru üst kata çıktı, bu sefer o Macit'i, yirmi beş dakikayla ikinci oğul yapmaya kararlıydı. Onu yakalayıp öptü, konuşmadan veya sevgi

gösterisi yapmadan öfke ve hırs içinde onunla sevişti. Onu yuvarladı, saçını çekti, kısa tırnaklarını sırtına batırdı ve geldiği zaman, ondan bir şey alınmışcasına hafifçe içini çektiğini fark edince buna sevindi. Ama bunu bir zafer sanmakla yanılmıştı. Çünkü Macit, onun biraz önce nerede olduğunu, neden buraya geldiğini hemen anlamıştı ve bu onu üzmüştü. Uzun bir süre birlikte, çıplak ve sessiz yattılar; geçen her dakikayla birlikte, sonbaharın ışığı odayı ağır ağır terk ediyordu.

Sonunda, ay güneşten daha belirgin olmaya başlayınca Macit, "Sanırım bir kazazede gibi karayı bir X ile işaretleyebileceğini düşünerek, bir erkeği o bir adaymış gibi sevmeye kalktın. Bence bunun için artık çok geç," dedi.

Sonra onu kutsar gibi alnından öptü ve Irie bir bebek gibi ağladı.

***

5 Kasım 1992, saat 15:00. Kardeşler sekiz yıllık bir aradan sonra boş bir odada buluştular *(nihayet)* ve genlerinin, o geleceğin kâhinlerinin, değişik sonuçlara vardığını fark ettiler. Farklılıklar Millat'ı çok şaşırtır. Burun, çene hattı, gözler, saçlar. Kardeşi onun gözünde bir yabancıdır ve bunu ona söyledi.

Macit kurnaz bir bakışla, "Sen beni öyle görmek istiyorsun da ondan," dedi.

Fakat Millat açıksözlüdür, bilmecelerden hoşlanmaz, tek bir seferde hem sorusunu sorup hem de cevapladı. "Demek planı uygulayacaksınız."

Macit omuz silkti, "Ben başlama veya bırakma kararı verecek durumda değilim kardeşim, ama evet, elimden gelen yardımı esirgemeyeceğim. Büyük bir proje."

"Bu iğrenç bir şey." (Broşür: *Yaradılışın Kutsallığı.*)

Millat masalardan birinden bir sandalye çekip ters olarak oturdu, tuzağa yakalanmış bir yengeç gibi bacakları ve kolları iki yana ayrılmıştı.

"Ben bunu Yaradan'ın yanlışlarını düzeltmek olarak görüyorum."

"Yaradan yanlış yapmaz."

"Yani devam edeceksiniz?"

"Lanet olsun, öyle."

"Demek durum böyle. Karar verildi. KEVIN, siz ve sizin gibileri durdurmak için elinden geleni yapacaktır. Kahrolası son bu."

Fakat Millat yanılıyor, çünkü bu bir film değil; kahrolası sonu olmadığı gibi, kahrolası başlangıcı da yok. Kardeşler tartışmaya başladılar. Tartışma giderek kızıştı ve tarafsız yer fikriyle alay ederek, odayı tarihle doldurdular -geçmiş, şimdiki zaman ve gelecekteki tarihle (çünkü böyle bir şey de var)- temiz olan bir şeyi alıp ona geçmişin kokuşmuş pisliğini bulaştırdılar; tıpkı dışkısıyla oynayan heyecanlı çocuklar gibi. Bu tarafsız odayı kendileriyle doldurdular. Her kavga, en eski anılar, tartışılan her prensip, karşı çıkılan her inanç.

Millat sandalyeleri dizerek, Batı bilminden yüzyıllar önce, Kuran'da açıkça ve olağanüstü bir şekilde anlatılan güneş sisteminin görünüşünü çizdi. (Broşür: *Kuran ve Kozmos.*) Macit ise bir karatahtaya Pande'nin tören alanını çizip kurşunların tahminen izleyeceğini yolları ayrıntılarıyla belirtti, diğer karatahtaya da bir nucleotid dizinini düzenli bir şekilde yaran engelleyici bir enzimi gösteren bir şema çizdi. Millat bilgisayarı televizyon, silgiyi de Macit ile keçi fotoğrafı yerine koyarak, salyaları akarak bir puta tapınmak için o yıl evlerine gelen bütün babaları, büyükteyzeleri ve kuzenlerinin muhasebecisini tek başına sırayla canlandırdı. Macit yazdığı bir makaleyi tepegözde aydınlatıp, savını kardeşine adım adım açıklayarak genetik yönden değiştirilmiş yaratıklar için patent alma hakkını savundu. Millat, dosya dolabını nefret etiği bir başka dolap yerine koyarak, onu bir Yahudi bilim adamı ile inancını yitirmiş bir Müslümanın hayali mektuplarıyla doldurdu; Macit, yan yana koyduğu üç sandalyeyi, iki eğik masa lambasıyla aydınla-

tıp, bir otomobilde soğuktan titreyerek birbirine sokulmuş iki kardeşin, birkaç dakika sonra bir kâğıt uçağın havalanmasıyla, ebediyen ayrılışını canlandırdı.

Bu böyle sürdü, sürdü, sürdü.

Böylece, göçmenler için defalarca söylenen şeyi, onların becerikli olduğunu, her zaman *durumu kurtardıklarını* kanıtladılar. Ellerindeki olanakları yeri gelince değerlendirmesini bildiler.

***

Göçmenlerin, bir yerde uzun süre kalmadıklarını, hep hareket halinde olduklarını, her an yönlerini değiştirebileceklerini, efsanevi becerikliliklerini her fırsatta kullanabileceklerini hayal ediyoruz. Bay Schmutters'ın becerikliliğini, Bay Banaji'nin hiçbir yerde uzun süre kalmadığını, gemiyle Ellis Adası'na veya Dover veya Calais'ye gelip, yabancı ülkelere elini kolunu sallayarak, bagajsız girip, farklılıklarını neşe ve mutluluk içinde limanda bırakıp, bu yeni yerde şansını denediğini ve bu yeşilgüzelliberalülkeninözgürvatandaşları arasına karıştığını çok duyduk.

Karşılarına çıkan her yola saparlar ve yol bir yere çıkmazsa, o zaman, Bay Schmutters ile Bay Banajii, neşe içinde bir başkasını deneyerek, Çokkültürlü Mutlu Ülke'de yollarına devam ederler. Aferin onlara. Oysa Macit ile Millat bunu beceremedi. O tarafsız odayı girdikleri gibi, dertli, sıkıntılı, yollarını veya kendilerine özgü tehlikeli yollarını değiştirmekten aciz olarak terk ettiler. Hiçbir ilerleme kaydetmemişlerdi. Kötümserler yerlerinden bile kıpırdamadıklarını -Macit ile Millat'ın, Zeno'nun kahrolası okları gibi, kapladıkları yerin kendi hacimlerine eşit olduğunu, daha da kötüsü Mangal Pande, hatta Samet İkbal'in hacmine eşit olduğunu- söyleyebilirler. İki kardeş geçici bir anda takılıp kaldılar. Bu iki kardeş, bu hikâyeye tarih atma, bu çocukların izini sürme, saat ve tarih belirleme çabalarının hepsini yanılttılar, çünkü belirli bir *zaman dilimi* hiç

olmaz, olmadı ve olmayacak. Gerçekte, hiçbir şey hareket etmiyor. Hiçbir şey değişmiyor. Durdukları yerde koşuyorlar. Zeno'nun Paradoksu da bu.

İyi de Zeno'nun burada *amacı* nedir (herkesin bir amacı vardır), bakış açısı nedir? Paradokslarının daha genel bir *ruhsal* programın bir parçası olduğunu ileri sürenler vadır: Amacı,

a) önce çokluk hayalini yaratmak, bir hayal olarak *çokluk* ve
b) böylece gerçeğin sürekli akan bir bütün olduğunu kanıtlamak. Tek ve bölünmez bir *Bir*.

Çünkü o gün kardeşlerin o odada yaptığı gibi, gerçeği hiç yorulmadan parçalara bölerseniz, sonuç savunulması imkânsız bir paradoks olur. Siz hep hareketsizsiniz, hiçbir yere gitmiyorsunuz, hiç ilerleme olmuyor.

Ama çokluk bir yanılsama değildir. O kaynayan kazanlarda fokurdayanların oraya koştuğu hız da bir yanılsama değildir. Paradokslar bir yana, onlar da tıpkı Aşil gibi koşuyorlar. Ve durumu reddedenlere, tıpkı Aşil'in o kaplumbağaya toz yutturduğu gibi fark atacaklardır. Evet, Zeno'nun bir bakış açısı vardı. O, Bir'in peşindeydi; ama dünya bir değil, Çok'tur. Yine de bu paradoks çok çekici. Aşil kaplumbağayı yakalamaya ne kadar çok uğraşırsa, kaplumbağa avantajını o kadar daha beceriyle güzel ifade eder. Aynı şekilde, kardeşler geleceklerine koştukça, giderek geçmişlerini daha da cazip bir şekilde yansıttıklarını görecekler; burası *biraz önce* bulundukları yerdir. Çünkü göçmenlerin bir özelliği de budur; siz nasıl gölgenizden kurtulamıyorsanız, onlar da tarihlerinden asla kurtulamazlar.

18
TARİHİN SONUNA KARŞI YERYÜZÜNDEKİ SON İNSAN

"Çevrenize bir bakın! Ne görüyorsunuz? Bu sözümona *demokrasinin*, sözümona *özgürlüğün* ve sözümona *serbestliğin* sonucu nedir? Baskı, zulüm, *kıyım*. Kardeşlerim, bunu ulusal televizyonda her gün, her akşam, her *gece* görebilirsiniz! Kargaşa, düzensizlik ve *şaşkınlık*. Utanmıyorlar, sıkılmıyorlar, hatta *rahatsız bile olmuyorlar*! Gizlemeye, saklamaya veya *örtbas etmeye* bile çalışmıyorlar! Bütün dünyanın bir karmaşa içinde olduğunu onlar da biz de biliyoruz! Erkekler her yerde şehvet, günahkârlık, *ahlâksızlık*, kötülük, fesat ve *düşkünlük* içinde. Bütün dünya *Küfür* -Yaradan'ın tek olduğunu reddetme- diye bilinen bir hastalıktan, Yaradan'ın sonsuz inayetini reddetme hastalığından mustarip. Ve ben bugün, 1 Aralık 1992 günü, tek

Yaradan'dan başka kimsenin tapınılmaya layık olmadığına, *O'nun* ortağı olmadığına tanıklık ediyorum. Biz bugün, şunu bilmeliyiz ki, Yaradan'ın yol gösterdiği kimse *doğru yoldan çıkmaz*, doğru yoldan ayırdığı kimse de, Yaradan yüreğine *rehberlik* edene ve *ışık* tutana kadar doğru yola dönemez. Benim "İdeolojik Savaş" adını verdiğim üçüncü konuşmama şimdi başlıyorum, anlamayanlar için açıklayayım, bunun anlamı bunların savaşıdır... KEVIN Kardeşler'e karşı olan ideolojilerin savaşı... İdeoloji bir çeşit beyin yıkama demektir... Kardeşlerim bize kendi fikirlerini aşılıyorlar, bizi aptal yerine koyuyorlar, *beynimizi yıkıyorlar*! Bu yüzden incelemeye, anlatmaya ve *açıklamaya* çalışacağım..."

Salondakiler kabul etmese de, İbrahim ad-Din Şükrullah, aslında hiç de iyi bir konuşmacı değildi. Tek bir kelime yeterliyken üç kelime kullanma, inişli çıkışlı Karayipler aksanıyla üçüncü kelimeyi vurgulama alışkanlığı vardı ve herkesin yapmaya çalıştığı gibi bütün bunlar gözardı edilse de görünüşü düş kırıklığı yaratıyordu. Kısa seyrek sakalı, kambur duruşu, huysuz ve beceriksiz el hareketleri vardı; Sidney Poitier'i azıcık hatırlatsa da, bu benzerlik saygı uyandırmıyordu. Ve kısa boyluydu. Millat'ı da en çok bu özelliği hayal kırıklığına uğrattı. Hifan Kardeş tanıtım konuşmasını yaptıktan sonra, ünlü fakat ufak tefek İbrahim ad-Din Şükrullah, kürsüye yürürken salonda belirgin bir memnuniyetsizlik havası esti. Kimse bir Müslüman hocanın çok uzun boylu olmasını beklemezdi veya kimse her şeye kadir Yaradan'ın İbrahim ad-Din Şükrullah'ı tam da kendi istediği boyda yaratmadığını iddia etmeye yeltenecek değildi. Yine de Hifan Kardeş beceriksizce mikrofonu aşağı indirirken ve İbrahim Kardeş de beceriksizce ona uzanırken, Kardeş'in de, üçüncü kelimeleri vurguladığı gibi insan düşünmeden edemiyordu: Bir altmış *ikiydi*.

İbrahim ad-Din Şükrullah'ın bir başka sorunu, belki de en büyük sorunu, gereksiz tekrarlamalara olan merakıydı. İnceleyip, açıklayıp, anlatacağını vaat etse de, dilsel yönden kendi

kuyruğunu kovalayan bir köpeği anımsatıyordu. "Çeşitli savaş yöntemleri vardır... Birkaçını sıralayayım. İnsanların birbirini kimyasal yoldan öldürdüğü, *kimyasal* savaş. Bu berbat bir savaş yöntemi olabilir. Fiziksel savaş! Bu insanların birbirini fiziksel silahlarla *fiziksel olarak* öldürdüğü bir savaştır. Bir de mikrop savaşı vardır, bu savaşta HIV virüsü taşıdığını bilen bir adam, bir ülkeye gidip oradaki hayat kadınlarına virüsü bulaştırarak bir *mikrop* savaşı yaratır. *Psikolojik* savaş, bu en kötüsüdür ve bu savaşta sizi psikolojik yönden çökertmeye çalışırlar. Buna psikolojik savaş denir. Ya *ideolojik* savaş! Bu beşinci savaş yöntemi, en kötü savaş yöntemidir..."

Yine de, saygı duyulacak müthiş bir şöhret sahibi ve etkileyici bir adam olan, İbrahim ad-Din Şükrullah, KEVIN'in kurucularından sayılırdı. 1960 yılında Barbados'ta iki yoksul baldırı çıplak Presbiteryen ayyaşın çocuğu olarak dünyaya gelen Monty Cylde Benjamin, on dört yaşında bir "hayal" görünce Müslüman oldu. On sekiz yaşında, yemyeşil vatanını terk edip, Riyad'ı çevreleyen çöle ve El-İmam Muhammed İbn Saud İslam Üniversitesi'nin duvarlarını kaplayan kitaplara sığındı. Burada beş yıl boyunca Arapça öğrendi, İslam din adamlarının yükseliş sisteminin büyük bir bölümü onu düş kırıklığına uğrattı ve önce "dindar laikler" adını verdiği ve politikayı dinden ayırmaya çalışan ulemayı kınadı. Birçok modern köktenci politik hareketin İslama yakın olduğuna, hatta dikkatle incelenecek olursa hepsinin Kuran'da yeri olduğuna inanıyordu. Bu konuda birkaç broşür yazınca köktenci fikirlerinin Riyad'da hoş karşılanmadığını anladı. Bir baş belası olarak görüldü ve "defalarca, birçok kez, *sürekli*" ölümle tehdit edildi. Bu yüzden 1984 yılında öğrenimine devam etmek için İngiltere'ye geldi ve Birmingham'da oturan halasının garajına beş yıl süreyle, Kuran ile Sonsuz Saadet'in fasikülleriyle birlikte kapandı. Yiyeceğini kapının kedi deliğinden alıp, dışkısını da bir Coronation bisküvi tenekesinde aynı yolla dışarı bıraktı ve kaslarının zayıflamaması için düzenli jimnastik yaptı. Bu süre zarfında *Selly*

Oak Gazetesi ona "Garajdaki Guru" (haber muhabirlerinin önerisi olan "Kilit Altındaki Kaçık", Birmingham'daki kalabalık Müslüman toplumu göz önüne alınarak reddedilmişti) adını takıp hakkında birçok yazı yayımladı ve Jesus Christ of Latter-Day Saints Kilisesi'nin sadık üyelerinden biri olan Carlene Benjamin adlı aklı karışmış halayla röportajlar yaparak gırgır geçti.

Norman Henshall adlı biri tarafından yazılmış olan bu zalimce, alaycı ve saldırgan yazılar, artık türünün klasiği haline gelmişti ve hareketin başından itibaren basında yaygın olan bu zehirli KEVIN karşıtı tepkinin bir örneği (örneğe gerek varmış gibi) olarak İngiltere'deki bütün KEVIN üyelerine dağıtılıyordu. KEVIN üyeleri şöyle uyarılıyordu: Henshall'ın yazılarının 1987 Mayısı'nın ortalarında, tam da İbrahim ad-Din Şükrullah'ın Carlene Halası'nı, kedi deliğinden yalnızca son Peygamber Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın sözlerindeki saf gerçekle Müslüman olmaya ikna ettiği zamanda, sona erdiğine dikkat edin. Henshall'ın, İbrahim ad-Din Şükrullah Kardeş'le görüşebilmek için kapısındaki kedi deliğinden kasabanın tombala salonuna kadar, Oak Selly'nin merkezine kadar üç blok uzanan kuyruğu oluşturan büyük kalabalıklardan nasıl hiç söz etmediğine dikkat edin. Aynı Bay Henshall'ın, Kardeşimizin beş yıl (sertliğine göre sıraladıktan sonra konularına göre alt gruplara böldüğü, örneğin *Temizlik, Cinsel Organ ve Ağız Temizliği*) çalışarak Kuran'dan elde ettiği 637 kuralı yayımlamaktan kaçındığına da dikkat edin. Bütün bunlara dikkat edin kardeşlerim, sonra da, sözün gücüne hayranlık duyun. Birmingham gençliğinin sadakatine ve bağlılığına hayran kalın!

Bu heyecan ve heves o kadar olağanüstüydü (şaşırtıcı, dikkat çekici, *eşsizdi*) ki, Kardeşimiz daha inzivadan çıkıp kendini tanıtmadan önce, siyah ve Asya'lı toplumda KEVIN fikri yaratılmıştı. Bu, politika ile dinin aynı paranın iki yüzünü temsil ettiği, yeni bir *köktenci* hareketti. Garvey'izmden, Amerikan Vatandaş Hakları hareketinden ve Elijah Muhammed'in fikirle-

rinden yararlanan ama yine de Kuran'a bağlı kalan bir hareketti. Ebedi ve Muzaffer İslam Devletinin Koruyucuları (KEVIN). 1992 yılında, Edinburgh'dan Lands End'e kadar uzanan, kalbi Selly Oak'ta, ruhu Kilburn High Road'da olan, küçük fakat yaygın bir grup haline gelmişlerdi. Doğrudan, çoğu zaman şiddet içeren hareketlere yönelik olan ve genelde Müslüman topluluk tarafından pek iyi karşılanmayan birbirine kenetlenmiş bu küçük grup, on altı ila yirmi beş yaş gruplarına hitap eden, basının korkup alay ettiği aşırı uçtaki KEVIN, bu akşam hınca hınç dolu, sandalyelerin üstüne çıkılan Kilburn Hall'da toplanmış, kurucusunu dinliyordu.

İbrahim Kardeş notlarına bir göz atarak, "Sömürgeci güçlerin size, KEVIN kardeşlerine yapmak istediği üç şey vardır," dedi. "Birincisi, sizi *ruhsal olarak* öldürmek istiyorlar... evet, *zihinsel köleliğe* her şeyden çok düşkündürler. Sayınız çok olduğu için teke tek savaşamazlar! Ama zihninizi ele geçirirlerse, o zaman..."

Şişman bir adam, "Hey, Millat Kardeş," diye fısıldamaya çalıştı.

Bu kasap Muhammed Hüseyin-İsmail'di. Her zamanki gibi kan ter içindeydi, anlaşılan Millat'ın yanına oturabilmek için, uzun ve kalabalık bir kuyruğu yarmak zorunda kalmıştı. Uzaktan akrabaydılar ve Mo, yaptığı parasal yardım ve grubun daha "etkin" eylemlerine duyduğu ilgiden ötürü, son beş aydır KEVIN'in merkezdeki yönetici çevresine (Hifan, Millat, Tyrone, Şiva, Abdül-Colin ve diğerleri) giderek daha çok yakınlaşıyordu. Millat ise ondan hâlâ biraz kuşkulanıyordu ve koca ablak suratına, Elvis Presley taklidi saçlarına ve tavuk kokan nefesine hâlâ ifrit oluyordu.

"Geç kaldım. Dükkânı kapatman gerekti. Ama bir süredir arkada ayakta durdum. Dinledim. İbrahim Kardeş çok etkileyici bir adam, hımm?"

"Hımın."

Mo, Millat'ın dizine manalı bir şekilde vurarak, "Çok etkile-

yici," dedi. "Çok etkileyici bir kardeş." İbrahim Kardeş'in İngiltere turunu kısmen Mo Hüseyin desteklediği için, onun etkileyici biri olması (en azından iki bin pound vermiş olduğu için) hoşuna gitmişti. Mo, KEVIN'e yeni katılmıştı (yirmi yıldır iyi bir Müslüman gibi yaşamıştı) ve gruba duyduğu ilgi iki yönlüydü. Birincisi, para istenecek kadar başarılı bir Müslüman işadamı sayılması gururunu okşamıştı. Başka zaman olsa onlara kapıyı gösterir ve kanı yeni akıtılmış bir tavuğu nereye sokacaklarını söylerdi, ama Mo bu aralar, aslında kendisini biraz tehlikeye açık hissediyordu, sıska bacaklı İrlanda'lı karısı Sheila bir meyhaneci için onu terk etmişti; kendisini kuvvetten düşmüş gibi hissediyordu ve KEVIN, Ardaşir'den beş bin isteyip de alınca, rakibi diğer helal et satan Kasap Nadir de üç bin çıkarınca Mo da payına düşeni vermişti.

Mo'nun onlara katılmaktaki ikinci nedeni daha özeldi. Şiddet. Şiddet ve soygun. Mo on sekiz yıldır Kuzey Londra'nın en ünlü helal kasabıydı, ünü o kadar artmıştı ki, bitişikteki dükkânı alıp bir de şekerci-kasap açmıştı. İki dükkânı da yönettiği süre sırasında, hiç şaşmadan yılda üç kez ciddi fiziksel saldırı ve soygun kurbanı oluyordu. Kafasına yediği sayısız yumruk, kol demiriyle yapılan saldırılar, kasıklarına atılan kaçamak tekmeler veya kan dökmeyen diğerleri bu sayıya dahil değildi. Mo, bunları değil polise rapor etmek, telefon edip *karısına* bile haber vermiyordu. Bunlar *ciddi* saldırılar sayılmazdı. Mo tam beş kez bıçaklanmıştı (*ayyyy*), üç parmağının ucu kesilmişti (*vaay*), her iki kolu ve bacağı kırılmıştı (*amaaan*), ayakları tutuşturulmuştu (*ayyy*), dişleri bir tekmeyle dökülmüşü (*küüüt*) ve neyse ki etli olan arkasına bir pompalı tüfek kurşunu (*ding*) saplanmıştı. Mo iriyarı bir adamdı. Havalı, iri bir adamdı. Saldırılar onu hiçbir şekilde sindirmemiş, ne dilini tutmasına ne de kambur yürümesine neden olmuştu. Hepsine hak ettiği karşılığı vermişti. Ama bu, bir orduya karşı tek adamın savaşıydı. Ona yardım edecek kimse yoktu. İlk seferinde, Ocak 1970'te kaburgalarına bir çekiç darbesi yediği zaman,

saflık edip olayı yerel karakola bildirmiş ve gece yarısı, ziyaretine gelen beş polis tarafından tekmelenerek ödüllendirilmişti. O zamandan beri saldırı ve soygun günlük yaşamının bir parçası olmuş, seyirlik bir spor halini almıştı; tavuk almaya gelen yaşlı Müslüman erkekler ile genç Müslüman anneler olanları izliyor, sonra sıra onlara gelir telaşıyla hızla uzaklaşıyorlardı. Şiddet ve soygun. Saldırganlar köşedeki şekerci dükkânına gelen ortaokul öğrencileri (bu yüzden Mo Glenard Oak Okulu'nun öğrencilerini teker teker içeri alıyordu. Tabii bu hiçbir şeyi değiştirmiyordu, onu tek başlarına sırayla öldüresiye dövüyorlardı), düşkün ayyaşlar, ergenlik çağındaki serseriler, ergenlik çağındaki serserilerin ebeveynleri, genelde faşistler, özelde neo-naziler, yerel futbol takımı, dart takımı ve ölümcül topuklu ayakkabılar giyen, koca ağızlı, beyaz etekli sekreter takımından oluşuyordu. Bütün bu insanlar değişik nedenlerle ona karşıydı: Bir Pakistanlı olması (girişteki iriyarı sarhoş memura bir Bengalli olduğunu anlat anlatabilirsen); köşebaşı dükkânının yarısını garip görünüşlü Pakistan eti satmaya ayırması; değişik bir saç modeli olması; Elvis'i sevmesi (Elvis'i seviyorsun demek? Seviyorsun ha? Ha?); sigaraların satış fiyatı; evinden uzakta olması ("Niye kendi ülkene dönmüyorsun?", "İyi ama o zaman sana nasıl sigara satarım?" *Küüüt*) ya da yüzündeki ifade hoşlarına gitmiyordu. Ama bütün bu insanların ortak bir yanı vardı. Hepsi beyazdı. Bu basit gerçek, Mo'nun politize olmasında, tüm dünyanın yıllarca sunabildiği bütün parti yayınlarından ve mitinglerden daha etkili olmuştu. Bunlar Melek Cebrail'in bir ziyaretinin bile başaramayacağını yapmış, onu dinin kanatları altına sokmuştu. Son damla, eğer böyle denebilirse, KEVIN'e katılmasından bir ay önce olmuştu; üç beyaz "genç" onu bağlayıp mahzenin merdivenlerinden aşağı tekmelemiş, bütün parasını çaldıktan sonra da dükkânını kundaklamışlardı. Ellerinin esnek eklemleri (bilekleri sık sık kırıldığı için) sayesinde bu durumdan kurtulmuştu. Ama artık neredeyse ölüm bile ona zor geliyordu. KEVIN, Mo'ya bir savaşın

yaşandığını anlatan bir broşür verince, işe bak diye düşünmüştü. Nihayet birisi onun anlayacağı bir dilde konuşuyordu. Mo, on sekiz yıldır bu savaşın cephesinde yer almıştı. KEVIN bunun *yeterli* olmadığını anlamış gibiydi; çocuklarının durumu çok iyiydi, iyi okullara gidiyorlar, tenis dersleri alıyorlardı, kimsenin sataşamayacağı kadar beyaz tenliydiler. İyi. Ama yeterince iyi değil. Hakkını almak istiyordu. *Kendi* hakkını. İbrahim Kardeş'in, o kürsüden Hristiyan kültürünü ve Batı ahlâkını, bir avuç toz haline gelene kadar kesip, biçip, öğütmesini istiyordu. Birisinin bu kokuşmuş insanların doğasını ona anlatmasını istiyordu. Bunun tarihini, politikasını ve kökenindeki nedenlerini öğrenmek istiyordu. Onların sanatının ortaya dökülmesini, biliminin ortaya dökülmesini, onların beğenileri ve nefretlerinin ortaya dökülmesini istiyordu. Ama sözcükler yeterli değildi; çok lâf duymuştu (*Bir şikâyet dilekçesi yazıp getirirseniz... Saldırganın tam olarak nasıl biri olduğunu bize söyleyebilirseniz...*) ve onlar asla eylem kadar etkili değildi. Bu insanların *niye* durmadan, boku çıkana kadar onu dövdüğünü öğrenmek istiyordu. Sonra da gidip bu insanlardan bazılarını, boku çıkana kadar dövmek istiyordu.

"Çok etkileyici, değil mi Millat? Umduğumuz gibi biri."

Millat, hüzünle, "Evet," dedi. "Ama bana sorarsan, az lâf çok eylem derim. Her taraf kâfir dolu."

Mo heyecanla başını salladı. "Kesinlikle öyle, Kardeşim. Bu konuda aynı düşünceyi paylaşıyoruz." Mo sesini alçaltıp terli kalın dudaklarını Millat'ın kulağına yapıştırarak, "Bizim gibi eylem isteyen başkalarının da olduğunu duydum. Eylem, hemen şimdi. Hifan Kardeş bana 31 Aralık'tan söz etti. Şiva Kardeş ile Tyrone Kardeş de... "

"Evet evet, kim olduklarını biliyorum. Onlar KEVIN'in çarpan kalbidir."

"*Senin* adamı tanıdığını söylediler -bilim adamını. Sen iyi bir konumdasın. Galiba onun dostusun."

"Dostuy*dum*."

"Hifan Kardeş senin biletleri aldığını, işi planladığını..."

Millat sinirli bir şekilde, "Şişşt," dedi. "Herkes duymamalı. Merkeze yaklaşmak istiyorsan çeneni tutmalısın."

Millat, Mo'ya dikkatle baktı. Elvis'in yetmişli yıllar sonunda giydiği bol paçalı pantolonlara benzetmeyi başardığı bir şalvar giymişti. Koca göbeğini bir dost gibi dizine yaslamıştı.

Tersçe sordu: "Sen biraz yaşlı değil misin?"

"Seni kaba piç kurusu. Lanet olası bir boğa kadar güçlüyüm."

Millat, "İyi de bizim güce kuvvete ihtiyacımız yok," diyerek şakağını gösterdi. "Bize biraz üst kattakinden gerek. Önce oraya fark edilmeden girmemiz gerek, değil mi? İlk akşam. Salon hıncahınç olacak."

Mo eline sümkürdü. "Dikkati çekmem."

"Ama çeneni de tutmalısın."

İbrahim ad-Din Şükrullah Kardeş, "Üçüncüsü de," diye ses düzenini zorlayarak aniden yüksek sesle onun sözünü kesti. "Yapmaya çalışacakları üçüncü şey de sizi her şeye kadir, sınırsız ve *güçlü olanın* Allah değil, insan aklı olduğuna ikna etmek olacaktır. Aklınızın, Yaradan'ın yüceliğini ifade etmek için değil de, kendinizi Yaradan'a eşit veya ondan üstün bir mertebeye yükseltmek için kullanılması gerektiğine inandırmaya çalışacaklardır! Şimdi bu akşamın en ciddi konusuna geliyoruz. Kâfirin en büyük kötülüğü burada, Brent ilçesindedir, desem bana inanmazsınız. Ama burada, Allah'ın yarattıklarını daha iyi bir hale getireceğine inanan bir adam var. Buyrulanı değiştirmeye, uyarlamaya ve *düzeltmeye* cüret eden bir adam var. Bir hayvanı -Allah'ın yarattığı bir hayvanı- alıp, yaratılan bu canlıyı değiştirmeye cüret ediyor. Ondan ismi olmayan menfur bir şey yaratmaya cesaret ediyor. Küçük hayvanla, fareyle işi bitince, Kardeşlerim, daha büyüklerine koyunlara, kedilere ve *köpeklere* geçecektir. Ve bu kanunsuz toplumda, bir gün bir *insan* yaratmaktan onu kim alıkoyabilir? Bir kadından değil de, sadece bir erkeğin zihninden doğan bir insan! Ve o size bu-

nun tıp olduğunu söyleyecektir... oysa KEVIN'in tıptan şikâyeti yoktur. Kardeşlerim, biz, aramızda birçok doktor barındıran seçkin bir topluluğuz. Kimsenin sizi aldatmasına, yanıltmasına, *aptal yerine koymasına* izin vermeyin. Bu tıp değildir. Size, KEVIN Kardeşlerine soracağım soru şudur: Kim bir fedakârlık yaparak bu adamı durduracak? Kim Yaradan adına tek başına ortaya çıkıp, modernistlere, Yaradan'ın yasalarının hâlâ geçerli ve ebedi olduğunu gösterecek? Çünkü onlar, modernistler, sinikler, *Oryantalistler,* size inançların artık geçerli olmadığını, bizim tarihimizin, kültürümüzün, *dünyamızın* sona erdiğini söyleyeceklerdir. Bu bilim adamı da böyle düşünüyor. İşte bu yüzden bu kadar cüretkâr olabiliyor. Ama o yakında, *son günlerin* ne anlama geldiğini kavrayacak. Ona kim haddini bildirecek?.."

Mo, Milat'la konuşurken casus filmlerindeki gibi tam karşıya bakarak, "Evet, çenemi tutarım," dedi.

Millat çevresine bakındı ve Hifan'ın işaretini gördü, o da Şiva'ya işareti verdi, o da Abdül-Jimmy, Abdül-Colin, Tyrone ve belirli aralıklarla duvar kenarına görevliler gibi dizilmiş, bütün Kilburn çetesine. Hifan, Millat'a bir kez daha işaret çaktıktan sonra salonun arkasına baktı. Salonda belli belirsiz bir hareket başladı.

Mo, yeşil kuşaklı görevlilerin kalabalık arasında ilerlediklerini görünce, "Bir şey oluyor?" diye fısıldadı.

Millat, "Büroya gel," dedi.

***

"Ben konuya iki yönden yaklaşmanın çok önemli olduğunu düşünüyorum, çünkü bu doğrudan doğruya laboratuvar işkencesi sorunu. Bunu halka anlatabiliriz ama temel karşı çıkış noktası, patent karşıtı savımız olmalı. Çünkü bu, üstünde çok rahat çalışabileceğimiz bir zemin. Bu noktayı vurgularsak yardım isteyebileceğimiz başka gruplar da olabilir -NCGA, OHNO, vs.- ve Crispin onlarla ilişki kurdu. Çünkü, daha önce bu alan-

da yoğun olarak pek çalışmadık ama bu kesinlikle bir anahtar konu -sanırım biraz sonra Crispin bu konuyu derinliğine işleyecek- ama şimdilik, arkamızdaki kamu desteğinden söz etmek istiyorum. Son günlerde basın, bulvar gazeteleri bile bu konuya büyük yer verdi... yaşayan organizmaların patentinin alınması hiç hoş karşılanmıyor... sanırım insanlar, haklı olarak bu konuyu, bu kavramı benimsemiyor; bu duygular üzerinde *oynamak* ve gerçekten geniş ve yoğun bir kampanya başlatmak da FATE'in görevidir, bunun için..."

Ah, Joely. Joely. Joely. *Joely*. Joshua, dinlemesi gerektiğini biliyordu, ama bakmak o kadar keyifliydi ki... Joely'ye bakmak harika bir şeydi. Oturuşu (masaya oturup dizlerini göğsüne çekmişti), gözlerini notlarından kaldırışı (bir kedi gibiydi!), aralık ön dişlerinde nefesinin ıslık çalışı, bir eliyle dağınık sarı saçlarını sürekli kulağının arkasına iterken, diğerinin parmaklarıyla kocaman Doc Martens'inin üstünde tempo tutuşu... Sarı saçlarının dışında annesinin gençlik halini andırıyordu: İngilizlere özgü o dolgun dudaklar, düzgün burun, iri ela gözler. Yüzü olağanüstü olsa da dünyanın en lüks bedeninin üstünde sadece bir *süs* gibi duruyordu. Bedeninin bütün hatları uzundu, baldırları kaslı, midesi yumuşaktı, asla sutyene girmemiş göğüsleri dehşetli güzeldi, kalçaları ise İngiliz ölçülerinin platonik bir idealiydi, düz ama şeftali gibi, geniş ama davetkârdı. Üstelik akıllıydı. Üstelik davasına yürekten bağlıydı. Üstelik babasından nefret ediyordu. Üstelik ondan on yaş büyüktü (bu, Joshua'ya *hayal bile edemeyeceği* cinsten cinsel becerileri olacağını düşündürüyordu, şimdi toplantının ortasında bile bu düşüncelerle fena halde sertleştiğini hissediyordu). Üstelik Joshua'nın şimidiye kadar tanıdığı en mükemmel kadındı. Ah, Joely!

"Bence yapmamız gereken şey, insanlara bir örnek oluşturmanın önemini anlatmaktır. Başımıza daha neler gelecek tipinde bir tartışma açmalıyız -Kenny'nin, bunun olayı basite indirgemek olduğunu düşünmesini anlıyorum- ama buna karşı çık-

malıyım, bence bu gerekli, biraz sonra bunu oylayacağız... Ne dersin, Kenny? Devam edebilirsem... tamam mı? Tamam. Nerede kalmıştım... örnek. Üstünde deneyler yapılan hayvan herhangi bir grup insanın malı olursa, yani bir kedi değil de kedinin özelliklerine sahip bir *keşif* olur ki, bu da hayvan hakları gruplarını, zekice ve çok tehlikeli bir şekilde devredışı bırakır ve bu da kahrolası *ürkütücü* bir gelecek görüntüsü yaratır. Hımm... Şimdi bu konuda biraz daha konuşması için sözü Crispin'e vermek istiyorum."

İşin en berbat yönü, Joely'nin Crispin'le evli olmasıydı. Daha da berbat olanı, bunun gerçek bir aşk evliliği, tam anlamıyla bir ruhsal bütünleşme ve sadık bir politik beraberlik olmasıydı. İnanılmayacak kadar fevkaladeydi. Fan-siktirik-tastikti. Daha da kötüsü, onların evliliği FATE üyeleri için insanların neler yapabileceğini, neler yapması gerektiğini, grubun başlangıcını ve gelecekte nasıl bir yol tutacağını açıklayan, bir yaradılış efsanesi, bir başlangıç destanı oluşturuyordu. Joely ile Crispin, liderlik veya tapınılan ikona fikrini desteklemese de, bu yine de oluşmuştu; hepsi onlara *tapınıyordu.* Ve ayrılmaz bir bütündüler. Joshua gruba ilk katıldığı zaman bu çift hakkında biraz bilgi toplamaya, ne kadar şansı olduğunu anlamaya çalışmıştı. Araları nasıldı? Yaptıkları işin sert koşulları onları birbirinden uzaklaştırmış mıydı? Hiç umut yoktu. Bütün iç karartıcı hikâyeyi iki deneyimli FATE eylemcisinden, Lekeli Köpek birahanesinde bira içerken dinlemişti: Bunlardan biri, çocukken babasının yavru köpeğini öldürdüğüne tanık olmuş, Kenny adlı eski bir psikotik posta görevlisiydi; diğeri ise hayat boyu sosyal yardım alan, Paddy adlı duyarlı bir insan ve bir güvercin meraklısıydı.

Kenny anlayışla, "Herkes, Joley'yle yatmak arzusuyla başlar zaten," diye açıklamıştı. "Ama zamanla unutursun. Onun için yapabileceğin en iyi şeyin davaya sadakatle bağlanmak olduğunu anlarsın. Sonra da Crispin'in inanılmaz bir ahmak olduğunu fark edersin."

"Evet, evet, devam et."

Kenny devam etti.

Anlaşılan Joley ile Crispin, 1982 yılının kışında, Leed Üniversitesi'nde tanışıp birbirlerine âşık olmuşlar, duvarlarında Che Guevara afişi, yüreklerinde idealizm ve yeryüzünde uçan, koşan, sürünen ve yürüyen yaratıklar için tutkulu bir müşterek sevgi olan iki genç radikal öğrenciymişler. O zamanlar, ikisi de çok çeşitli aşırı sol gruplarda faalmişler, ama politik iç kavgalar, sırttan bıçaklamalar ve bitip tükenmeyen hizipler, *homo erectus*'un yazgısı açısından ikisini de düş kırıklığına uğratmış. Bir noktada, darbe yapan, arkadan konuşan, başka bir temsilci seçen ve bütün pisliği başkasının üstüne yıkan, bizim bu türümüzün sözcülüğünü yapmaktan bıkmışlar. İlgilerini dilsiz hayvan dostlarımıza yöneltmişler. Joley ile Crispin vejeteryanlığı ilerletip, hiç hayvani gıda veya madde kullanmamaya başlamışlar, üniversiteden ayrılıp evlenmişler ve 1985'te Hayvanlara İşkence ve Eziyetle Mücadele Birliği'ni kurmuşlar. Crispin'in çekici kişiliği ile Joely'nin doğal sevimliliği politikada yerini bulamamış birçok kişiyi derneğe kazandırmış ve kısa zamanda yirmi beş kişilik bir komün (ayrıca on kedi, on dört köpek, bir bahçe dolusu vahşi tavşan, bir koyun, iki domuz ve bir tilki ailesi) oluşmuş. Brixton'da arkasında kullanılmayan büyük bir arsa olan bir stüdyo dairede yaşayıp çalışmalarını buradan yürütmüşler. Birçok konuda öncülük yapmışlar. Moda olmadan önce geri dönüşümü uygulamışlar, banyolarında tropikal bir biyosfer yaratmışlar ve kendilerini organik gıda üretimine adamışlar. Politik yönden de aynı şekilde titiz davranmışlar. Başından beri aşırı görüşlerine gölge düşürmemişler. Liberal Demokratlar için Stalinizm ne kadar önemliyse, FATE de RSPCA için o kadar önemliymiş. FATE üç yıl süreyle hayvanlar üstünde deney yapanlarla, onlara işkence ve eziyet edenlerle mücadele etmiş: Kozmetik firmalarının personeline ölüm tehditleri göndermişler, laboratuvarlara gizlice girip teknik elemanları kaçırmışlar ve kendilerini hastahane ka-

pılarına zincirlemişler. Buna ilave olarak tilki avlarını dağıtmışlar, akülerle tavuk yetiştirilmesini filme çekmişler, çiftlikleri kundaklamışlar, lokantalara yangın bombası atıp sirk çadırlarını parçalamışlar. Yeni olmasına rağmen ilgi alanları çok geniş ve fanatikçe (herhangi bir düzeyde acı çeken her hayvan) olduğu için çok meşgulmüşler ve FATE üyelerinin yaşamı güç ve tehlikeli koşullarda sık sık tutuklanarak geçiyormuş. Bütün bunlar olup biterken, Joely ile Crispin'in ilişkisi giderek güçlenmiş ve hepsi için bir örnek, fırtınada bir deniz feneri, eylemciler arasında bir aşk ideali oluşturmuş (anladık, anladık, devam et!). Sonra 1987'de Galler'de bir laboratuvara yangın bombası atılıp 40 kedi, 350 tavşan ve 1.000 farenin özgür bırakılmasına katılmak suçundan Crispin üç yıl hapis cezası almış. Wormwood Scrubs'a götürülmeden önce de Joely'ye, cinsel tatmin ihtiyacı duyarsa diğer FATE üyelerine başvurması için cömertçe izin vermiş. (Joshua, "Yaptı mı?" diye sordu. Kenny üzgün, "*Düzüştü*," diye cevap verdi.)

Crispin'in yokluğunda Joely, kendini birbirine çok bağlı ufak bir gruptan ibaret olan FATE'den, etkin bir yeraltı politik güç yaratmaya adamış. Terör eylemlerine daha az başvurmaya başlamış ve Guy Debord'u okuduktan sonra giderek daha büyük flamalar, kostümler, videolar ve korkunç yeniden canlandırmalardan yararlanmak olarak yorumladığı situasyonizmi politik bir taktik olarak benimsemiş. Crispin cezaevinden çıktığı zaman, FATE dört misli büyümüş ve Joely'nin onun yaşamı ve başarıları konusunda yaptığı tutkulu yorum ile biraz Nick Drake'i andıran 1980 yılına ait bir fotoğrafın da kullanımıyla, Crispin efsanesi (sevgili, savaşçı, asi, kahraman) de onunla birlikte büyümüş durumdaymış. Görüntüsü biraz parlatıldıysa da, Crispin radikalliğinden hiçbir şey yitirmemiş görünüyormuş. Crispin'in özgür bir vatandaş olarak yaptığı ilk şey, birkaç yüz tarla faresinin serbest bırakılması işini planlayıp yürütmek olmuş, olay basında geniş yer almış ama Crispin'in işin sorumluluğunu devrettiği Kenny dört ay hapis yat-

mış ("Hayatımın en unutulmaz anıydı"). Sonra geçen yaz, 1991'de Joely, Crispin'i gen transferi yapılan hayvanlar için patent alınmasına karşı çıkan bir gruba katılmak üzere California'ya gitmeye ikna etmiş. Mahkeme salonları Crispin'e pek uygun olmasa da ("Ön saflardaki ahmak Crispin"), duruşmayı, yanlış yargılanma iddiasına olanak sağlayacak kadar karıştırmayı başarmış. Çift mutluluk içinde fakat ciddi bir parasızlık çekerek İngiltere'ye döndüğünde, Brixton'daki evlerinden atıldıklarını öğrenmişler.

Joshua anlatıya buradan devam edebilirdi. Bir hafta sonra, Willesden High Road'da ev bulmak için dolaşırlarken onlarla tanışmıştı. Kaybolmuş gibiydiler, Joely'nin güzelliğinden ve yaz havasından cesaret bulan Joshua yanlarına gidip onlarla konuşmuştu. Sonunda birlikte bira içmeye gittiler. Willesden'deki herkes gibi onlar da biralarını az önce adı geçen ve Willesden'in tarihi yerlerinden biri olan Lekeli Köpek'te içtiler. 1792'de "iyi bir müşteri kitlesi olan" diye tanımlanan (*Willesden Past,* Len Snow) bu birahane, daha sonra Victoria Dönemi'nde "kırda bir gün" geçirmek isteyen Londralıların uğrak yeri oldu, daha sonra atlı tramvayların buluştuğu bir yer; daha sonra ise İrlandalı yerel inşaatçıların susuzluklarını giderdiği yer halini aldı. 1992 yılında yeniden değişmiş ve son beş yıldır ipek gibi kumsallarını ve zümrüt rengi denizlerini terk edip Kuzey Londra'ya gelen, Willesden'deki çok sayıda Avustralya'lı göçmenin buluştuğu yer haline gelmişti. Joshua'nın, Joely ve Crispin ile oraya gittiği akşamüstü, bu topluluk büyük bir heyecan içindeydi. Ana caddedeki Mary Kardeş Falcıları'nın üst katından gelen kötü koku şikayetini araştırmaya giden sağlık görevlileri, oraya sığınmış on altı kaçak Avustralya'lının, anlaşılan Güney denizlerine özgü kuyu kebabı lezzetini yakalamak için döşemede açtıkları çukurda domuz kızarttıklarını görmüştü. Sokağa atılanlar, koca sakallı bir İskoç olan ve dünyanın öbür tarafından gelmiş müşterilerine pek yakınlık duymayan ("Kahrolası Sydney'de, kahrolası Willesden'e gelin

diyen, kahrolası bir ilan mı var?") meyhaneciye dert yanıyorlardı. Onlara kulak misafiri olan Joshua, katın boş olması gerektiğini düşünüp, Joely ile Crispin'i oraya götürdü; aklı bir yandan çalışıyordu... *yakında bir yerde otururbut*...

Yıkılmak üzere gibi duran, Viktorya Dönemi'nden kalma bu güzel binanın, küçük bir balkonu, teras bahçesi ve döşemesinde kocaman bir deliği vardı. Onlara bir ay ortalarda görünmemelerini, sonra da buraya taşınmalarını önerdi. Dediğini yaptılar ve Joshua onları giderek daha sık görmeye başladı. Bir ay kadar sonra, Joely ile saatlerce konuştuktan (saatlerce incecik tişörtünün altındaki göğüslerini inceledikten) sonra taraf değiştirmeye başladı. Sanki biri kulaklarına iki dinamit lokumu sokarak, küçücük Chalfen kafasında ve bilincinde kahrolası koca bir delik açmıştı. Sanki kör edici bir şimşek çaktı ve Joshua birden Joely'yi sevdiğini, ebeveyninin berbat insanlar olduğunu, kendinin de onlardan farklı olmadığını ve yeryüzünün en kalabalık topluluğu olan hayvanların dünyadaki her hükümetin bilgisi ve onayıyla, her gün baskı altında tutulup, hapsedilip, katledildiğini bir anda kavradı. En son noktanın kavranmasının, ilkiyle ilişkisinin ne olduğunu söylemek zordu ama Chalfenizmden vazgeçmişti, artık şeylerin nasıl bir arada durduğunu anlamak için onları parçalara ayırmak ilgisini çekmiyordu. Et yemekten vazgeçti, Glastonbury'ye kaçtı, dövme yaptırdı, gözleri kapalı bir sekizliği ölçebilen çocuklardan biri oldu (kahrolasın *sen* Millat), genelde çok eğleniyordu... ama sonunda vicdanı onu rahatsız etti. Marcus Chalfen'in oğlu olduğunu açıkladı. Bu, Joely'yi dehşete düşürdü (Joshua onun arzusunu biraz da *uyandıracağını* umuyordu; düşmanla yatmak falan filan). Joshua uzaklaştırıldı ve FATE iki gün süren bir zirve toplantısı yaptı: *Tam da aradığımız gibi biri... Ondan yararlanabiliriz* . .

Oylamalar, öneriler, karşı çıkışlar ve ileri sürülen şartlarla geçen uzun bir süreydi ama sonunda ona, *Kimin yanındasın?* diye sordular ve Joshua, *sizin* dedi ve Joely onu kucaklayıp,

başını o harikülade göğüslerine bastırdı. Toplantılarda herkese tanıştırılıyor, sekreter görevini yükleniyor ve genelde *karşı taraftan bize katılan üyemiz* diye el üstünde tutuluyordu.

O zamandan beri Joshua, altı aydır babasına duyduğu ve giderek artan nefrete kendini kaptırmış, sevgilisini sık sık görebilmiş, hatta ünlü çiftin arasına sızmak için uzun vadeli bir program bile yapmıştı (Jones'ların misafirperverliği azalmaya başladığı için zaten kalacak bir yere ihtiyacı vardı). Crispin'in ondan kuşkulanmasına özellikle aldırmadan, *yağcılık yaparcasına ona sokuldu.* Joshua onun en iyi arkadaşı gibi davranıyor, en boktan işleri yükleniyor (fotokopi çektirmek, afiş yapıştırmak, broşür dağıtmak), odasının döşemesinde uyuyordu; yedinci evlenme yıldönümünü onlarla birlikte kutlayıp doğum günü için ona el yapımı bir mızrap bile hediye etti. Bu arada bütün kalbiyle Crispin'den nefret ediyor ve karısını hiçbir adamın karısını kıskanmadığı kadar kıskanıyordu; onu itibardan düşürmek için hayal ettiği dolaplar, lago'yu bile utandıracak cinstendi.

Bütün bunlar, Joshua'nın, FATE'in kendi babasını itibardan düşürmek için dolaplar çevirdiği gerçeğini kavramasını engellemişti. Macit döndüğünde, öfkesinin en aşırı olduğu zamanda, bunu prensipte onaylamıştı ama bu fikir o zaman epey bulanıktı; yeni üyeleri etkilemek için atıp tutuyorlardı. Şimdi ayın 31'ine üç hafta kala, Joshua olacakların sonuçları konusunda kendini makul bir şekilde, *Chalfenist*vari bir biçimde hâlâ sorgulamamıştı. Ne olacağını bile kesinlikle bilmiyordu, kesin bir karar alınmamıştı; şimdi FATE'in çekirdek kadrosu, çukurun etrafında bağdaş kurmuş bunu tartışıyordu ve o, bu radikal kararları dinlemesi *gerekirken*, Joely'nin tişörtünün yakasından aşağı doğru inip, oradan bedenine ve elde boyanmış pantolonuna dalıp gitmişti...

"Hey Josh, birkaç dakika önce konuşulanların notlarını bana okur musun?"

"Ha?"

Crispin içini çekti. Joely masanın üzerindeki yerinden uzanıp onu kulağından öptü. *Kahrolası.*

"Notlarını, Josh. Joely'nin protesto taktiği konusunda söylediklerinden sonra. Önemli olan kısma geçmiştik. Birkaç dakika önce Paddy'nin Cezalandırmak mı, Özgür Bırakmak mı konusundaki sözlerini tekrar duymak istiyorum."

Joshua önündeki boş bloknota bakıp, onu sönmekte olan sertliğinin üzerine yerleştirdi.

"Hımmm... galiba onu kaçırmışım."

"Kahrolsun, o gerçekten çok *önemliydi*, Josh. Gözünü açmalısın. Yoksa bu konuşmaları yapmanın ne anlamı kalır?"

Kahrolası. Kahrolası. *Kahrolası.*

Joely masanın üstündeki yerinden bir kez daha aşağı uzanıp, bu sefer Joshua'nın saçlarını karıştırarak araya girdi, "Elinden geleni yapıyor," dedi. "Bütün bunlar Joshi için zor olmalı. Onun için hepsi *kişisel*." Ona hep Joshi derdi. Joshi ile Joely. Joely ile Joshi.

Crispin kaşlarını çattı. "*Kaç kere* söyledim, Joshua kişisel *duyguları* yüzünden bu işe karışmak istemiyorsa, *dışında* kalmak istiyorsa, o zaman..."

Joshua saldırganlığını zorla zaptederek, "Dışında kalmak istemiyorum," dedi. "Korkaklık edecek değilim."

Joely kocaman, destekleyici bir gülümsemeyle, "İşte, Joshi bunun için bizim *kahramanımız*," dedi. "Göreceksiniz, o hep savaşacak."

Ah, Joely!

"Peki, devam edelim. Bundan sonra not almayı unutma? Paddy, biraz önce söylediklerini tekrarlar mısın? Herkes seni iyice anlamalı, çünkü sözlerin, alacağımız önemli kararı özetliyordu."

Paddy başını kaldırıp notlarını karıştırdı. "Hımın, aslında... *temelde*, sorun şu... bizim gerçek *amacımız* nedir? Suçluları cezalandırıp kamuoyunu eğitmekse... O zaman belirli bir tavır almak gerekir ve söz konusu kişiye doğrudan bir saldırı gere-

kebilir," diyerek Joshua'ya sinirli bir bakış fırlattı. "Ama asıl ilgilendiğimiz şey hayvansa, ki bence böyle olmalı, o zaman bir karşıt kampanya yapmalı, bu bir sonuç vermezse, hayvanı zor kullanarak serbest bırakmalıyız."

Crispin tereddütle, "Evet," dedi. Muhteşem Crispin Rolü'nün tek bir farenin özgür bırakılması için uygun olup olmayacağını düşünüyordu. "Tabii bu durumda fare sadece bir sembol, bu adamın laboratuvarında daha bir sürü fare vardır, bu yüzden olayı daha geniş bir çerçevede ele almalıyız. Birinin oraya girmesi gerek."

"Aslında... *aslında,* bu tam da OHNO'nun yaptığı hataya benziyor. Çünkü onlar hayvanın kendisini bir sembol olarak görüyorlar... bence FATE bunun tam karşıtı bir durumda. Cam bir kavanozda altı yıl tutsak kalan bir adam olsaydı, o bir sembol sayılmazdı. Sizleri bilmem ama bence insanla fare arasında bir fark yok."

Toplantıdaki FATE üyeleri onaylarını mırıldandılar, çünkü bu gibi görüşleri hep mırıldanarak onaylarlardı.

Crispin şaşırmıştı. "Tabii ki, onu demek istemedim, Paddy. Demek istediğim şu, burada sorun daha büyük, tek bir adamın yaşamıyla çok sayıda adamın yaşamı arasında bir seçim yapmak gibi."

Josh, Crispin'i aptal durumuna düşürmek için bir fırsat yakaladığını düşünerek elini kaldırdı. Crispin ona ters ters baktı.

Joely tatlı bir sesle, "Evet, Josh, devam et," dedi.

"Başka fare yok. Bir dolu fare var ama tam bunun gibisi yok. Bu inanılmayacak kadar pahalı bir işlem. Birçok fare için yeterli parası yoktur. Ayrıca basın, GelecekFaresi sergilenirken ölürse, yerine gizlice bir yenisini koyabileceğini söyledi, o da cesaretlendi. Tüm dünyanın önünde hesaplamalarının doğru olduğunu kanıtlamak istiyor. Bir tane yapıp onu kodlamak istiyor. Bundan başka fare yok."

Joely ışıl ışıl baktı ve eğilip Josh'un omzuna masaj yaptı.

"Evet, tamam. Sanırım bu mantıklı. Paddy, senin ne demek

istediğini anlıyorum. Dikkatimizi Marcus Chalfen üzerinde mi yoğunlaştıracağız yoksa dünya basınının önünde fareyi mi serbest bırakacağız, sorun bu?"

Joshua tekrar elini kaldırdı.

"Ne var, Josh?"

"Crispin, bu özgür bıraktığın diğer hayvanlar gibi değil. Bunun hiçbir anlamı olmayacak. Hayvana zarar verilmiş. Hayvan işkencesini genlerinde taşıyor. Bir saatli bomba gibi. Onu serbest bırakırsan, bir yerlerde dehşetli acılar içinde ölecek."

Paddy elini kaldırdı.

"Evet, Paddy, devam et."

"İyi ama... politik bir tutukluya, ölümcül bir hastalığı var diye cezaevinden kaçması için yardım etmez miydiniz?"

FATE üyeleri başlarını salladılar.

"Evet, Paddy, evet. Sanırım Joshua orada hatalı ve Paddy bize yapmamız gereken seçimi gösterdi. Bu seçimle çok kez karşılaştık ve farklı durumlarda değişik yönde kararlar aldık. Daha önce, biliyorsunuz, suçlulara saldırdık. Listeler yapıldı ve ilgililer cezalandırıldı. Son yıllarda bazı eski taktiklerimizden uzaklaştığımızı biliyorum ama bunun bizim için en büyük, en radikal sınav olduğunu sanırım Joely bile kabul edecektir. Gerçekten ciddi bir şekilde hasta insanlar söz konusu. Ayrıca geniş çaplı barışçı gösteriler yapıp devletin hapsettiği binlerce hayvanın serbest bırakılmasını sağladık. Bu durumda, her iki taktiği uygulamaya zaman ve fırsat bulamayacağız. Halka açık bir yer, bunları daha önce de konuştuk. Paddy'nin de dediği gibi, 31'i için yapacağımız seçim çok basit. İnsanla fare arasında bir seçim yapacağız. Bu konuda oylama yapılmasına itirazı olan var mı? Joshua?"

Joshua, Joely kulunçlarına daha rahat yetişsin diye, yükselmek için ellerinin üzerinde oturuyordu. "Hiçbir sorun yok," dedi.

***

20 Aralık günü, saat tam gece yarısı, Jones evinde telefon çaldı. Irie geceliğiyle alt kata inip ahizeyi kaldırdı.

"*Erhummmm*. Seni aramayı seçtiğim *tarih* ve *saate* dikkatini çekmek isterim."

"Ne? Şey... ne? Ryan sen misin? Ryan, kabalık etmek istemem ama şu anda gece yarısı. Bir şey mi istiyordun..."

"Irie, şekerim, sen misin?"

"Büyükannen paralel telefonda. O da seninle konuşmak istiyor."

Hortense heyecanla, "Irie," dedi. "Sesini yükseltmelisin, seni duyamıyorum..."

"Irie, tekrarlıyorum. Seni aradığımız *tarih* ve *saati* fark ettin mi?"

"Ne? Bakın... gerçekten çok yorgunum... sabahı bekleyemez mi..."

"Ayın 20'si, Irie. Saat 00.00'da. İkiler ve sıfırlar."

"Dinliyor musun, şekerim? Bay Topps çok önemli bir a-çıkla-ma yapıyor."

"Büyükanne, teker teker konuşmalısınız... beni yataktan kaldırdınız... Aklım başımda *değil*."

"İkiler ve sıfırlar, Bayan Jones. 2000 yılını işaret ediyor. Hangi ayda olduğumuzun farkında mısın?"

"Ryan, Aralık'tayız. Bu gerçekten..."

"*On ikinci* ay, Irie. İsrail'in on iki kavmini gösteriyor. Her birinde on iki bin kişi vardı. Yuda'nın kavminde on iki bin kişi vardı. Reuben'in kavminde on iki bin kişi vardı. Gad'ın kavminde..."

"Ryan, Ryan... anlıyorum."

"Tanrı belirli günlerde harekete geçmemizi istiyor; önceden uyarıldığımız günlerde, önceden belirlenmiş günlerde."

"Günahkârların ruhlarını kurtarmak için. Onları önceden uyararak."

"*Seni* uyarıyoruz, Irie."

Hortense usul usul ağlamaya başladı. "Şekerim, seni sadece uyarmaya çalışıyoruz."

"Peki. Harika. Uyarılmış oldum. Hepinize iyi akşamlar."

Ryan ciddi bir sesle, "Uyarımız bu kadar değil," dedi. "Bu sadece ilk uyarı. Başkaları da var."

"Sakın söyleme, on bir tane daha var."

Hortense, "Ah!" diye bağırarak, ahizeyi elinden düşürdü ama sesi hâlâ duyuluyordu. "Tanrı ona da görünmüş! Biz söylemeden bildi!"

"Ryan. Diğer on bir uyarıyı birleştirip, bir cümlede söyleyebilir misin veya bana yalnızca en önemlisini söyle. Yoksa hemen yatağa dönmek zorunda kalacağım."

Bir dakikalık bir sessizlik oldu. Sonra, "*Erhummm*. Peki. O adamla bir ilişki kurma."

"Ah, Irie! Lütfen, Bay Topps'ın sözünü dinle. Bay Topps'ı dinle."

"*Hangi* adamla?"

"Ah, Bayan Jones. Büyük günahınızdan haberdar değilmiş gibi davranma. Ruhunu aç. Bırak Tanrı ile ben elimizi uzatıp seni günahlardan arındıralım."

"Gerçekten fena halde yorgunum. *Hangi* adam?"

"Bilim adamı, Chalfen. Senin 'dost' dediğin, oysa tüm insanlığın düşmanı olan adam."

"Marcus mu? Benim onunla bir ilişkim yok ki! Sadece telefonlarına bakıp sekreterliğini yapıyorum."

Ryan, "Böylece şeytanın sekreterliğini yapıyorsun," diyerek Hortense'ın yeniden daha gürültülü gözyaşlarına boğulmasına neden oldu.

"Böylece sen de günaha giriyorsun."

"Ryan, bana bak. Bunun için *zamanım* yok. Marcus Chalfen sadece boktan sorunlara, *kanser* gibi boktan sorunlara çözüm arıyor. Tamam mı? Kimden bilgi aldığınızı bilemem ama o şeytan falan değil."

Hortense, "Sadece onun yardımcılarından biri," diye itiraz etti. "Cephede savaşan ordusunun bir neferi."

"Bayan B., sakinleşin. Sanırım torunun günaha çok fazla

batmış. Tahmin ettiğim gibi, bizi terk ettikten sonra karanlık tarafa katılmış."

"Siktir, Ryan. Ben, Darth Vader değilim. *Büyük*..."

"Benimle konuşma, şekerim. Benimle konuşma. Ben ile ben düş kırıklığına uğradım."

"Anlaşılan ayın 31'inde seni göreceğiz, Bayan Jones."

"Bana Bayan Jones deyip durma, Ryan. Ne dedin?.."

"31'inde. Bu olay, Şahitlerin mesajı için bir fırsat olacak. Dünya basını orada olacak. Biz de orada olacağız. Niyetimiz..."

Hortense araya girdi. "Hepsini uyaracağız. Her şeyi gayet güzel planladık. Bayan Dobson akordeon çalacak, biz de ilahiler söyleyeceğiz, piyanoyu oraya kadar taşıyamayız tabii. Ve o adam, Tanrı'nın harikûlade yaratıklarıyla uğraşmayı bırakana kadar, açlık grevi yapacağız."

"Açlık grevi mi? Büyükanne yemek aralarında bir şey yemediğin zaman senin *miden bulanır*. Hayatında üç saatten fazla hiç aç kalmadın. Seksen beş yaşındasın."

Hortense buz gibi bir nezaketle, "Benim ne koşullarda doğduğumu unutuyorsun. Ben hayatta kalmayı becerenlerdenim. Biraz aç kalmaktan korkmam."

"Ryan, buna izin verecek misin? O seksen beş yaşında, Ryan. *Seksen beş*. O açlık grevi yapamaz."

Hortense yüksek sesle ve tane tane konuşarak, "Irie, beni dinle," dedi. "Bunu yapmak *istiyorum*. Biraz aç kalmak bana dokunmaz. Tanrı sağ eliyle verdiğini sol eliyle geri alır."

Irie, Ryan'ın ahizeyi bırakıp Hortense'ı yatak odasına götürdüğünü, ahizeyi elinden alarak onu yatmaya ikna ettiğini duydu. Irie, Ryan onu holde yürütürken büyükannesinin şarkı söylediğini duydu, sanki kendi kendine söylermiş gibi belli belirsiz bir melodiyle şu cümleyi tekrarlıyordu: *Tanrı sağ eliyle verdiğini sol eliyle alır!*

Irie, *Aslına bakarsan, onun gecenin karanlığındaki bir hırsızdan farkı yok,* diye düşündü. Aklına eseni alır. Aklına eseni alır.

***

Macit her aşamaya tanık olduğunu söylemekten gurur duyuyordu. Genlerin programlanışına tanık olmuştu. Enjeksiyonların yapılışına tanık olmuştu. Yapay döllenmeye tanık olmuştu. Ve kendininkine hiç benzemeyen doğuma da tanık olmuştu. Sadece tek bir fare. Doğum kanalında kavga çıkmamış, kimse diğerini geçip birinci olmamış, biri kurtulup diğeri kurtulmadan kalmamıştı. Şans söz konusu değildi. Tesadüfe de yer yoktu. *Burnun tıpkı babanınki gibi, tıpkı annen gibi peynir seviyorsun* muhabbetine de yer yoktu. Sotada bekleyen gizemler yoktu. Ölümün ne zaman geleceği konusunda kuşku yoktu. Hastalıktan kaçınmak, acıdan kaçmak yoktu. İplerin kimin elinde olduğuna dair hiçbir kuşku yoktu. Ne yapacağı belli olmayan Tanrısal güç yoktu. Belirsiz kader yoktu. Seyahat etmenin, daha güzel yerler aramanın anlamı da yoktu, çünkü bu fare nereye giderse gitsin, hayatı aynı olacaktı. O, zaman içinde seyahat etmeyecekti (Zaman kaltağın tekidir, Macit en azından artık *bunu* öğrenmişti. Zaman kaltağın *tekidir*). Çünkü onun geleceği şimdiki zamanına, şimdiki zamanı da geçmişine eşitti. Çin kutusu gibi bir fare. Sapılacak başka yol yok, kaçırılacak başka fırsatlar, paralel olanaklar yoktu. İkinci tahminlere, keşkelere ya şöyle olsaydılara yer yoktu. Yalnızca kesinlik. En saf halinde, yalnızca kesinlik. Tanıklık sona erince, maske ve eldivenler çıkarıldıktan, beyaz gömlek tekrar askısına asıldıktan sonra Macit, Tanrı *bundan* başka nedir, diye düşündü.

19
SON ORTAM

31 Aralık 1992, Perşembe

Gazetenin üst köşesinde böyle yazıyordu. Tiz sesli düdükler ve İngiliz bayraklarıyla erken saatte sokaklarda dans edip eğlenenler de bunu kanıtlıyordu. Bugüne uygun ruh halini yaratmaya çalışıyor; bir an önce karanlık çöksün de (saat henüz 17.00'ydi) tüm İngiltere sokak lambalarının loş ışığında yılda bir kez yaptığı partiyi yapsın, çıldırsın, kussun, kafayı bulsun, azsın; metroda arkadaşları geçsin diye, kapıların kapanmasını engellesin, Somalili mini taksi şoförlerinin ani enflasyon taktiklerini tartışsın, suya atlayıp ateşle oynasın diye sabırsızlanıyorlardı. Bu, İngiltere'nin *lütfenteşekkürederimlütfenözürdilerimlütfenbuyrun* demekten vazgeçip *Lütfendüzüşelimlanetolası-*

gitbaşımdan dediği akşamdı (ama biz *asla* böyle şeyler söylemeyiz; vurgusu yanlış: Aptalın teki gibi görünebiliriz). İngiltere'nin temel sorunlara değindiği akşam. Yılbaşı gecesiydi. Ama Joshua buna hâlâ inanamıyordu. Zaman nereye uçup gitmişti? Joely'nin bacakarasındaki yarığa sızmış, kulaklarının gizli bölmelerine akmış, koltuk altındaki yumuşacık kılların ılıklığına gizlenmişti. Hayatının bu en önemli gününde, yapmak üzere olduğu şey ne gibi sonuçlar doğuracaktı, üç ay önce olsa bu kritik durumu inceden inceye araştırır, bölümlere ayırır, tartar ve Chalfenist enerjiyle -bu da kaçıp Joely'nin yarıklarına sızmıştı- analiz ederdi. Yeni yıl için hiçbir karar almamıştı. Kendini sallanarak birahanelerden çıkıp, bela arayan delikanlılar kadar düşüncesiz; babasının omuzlarında oturmuş bir aile toplantısına giden küçük bir çocuk kadar hafif hissediyordu. Yine de onlarla birlikte sokaklarda eğlenmiyordu, buradaydı, şehir merkezine doğru yönelmiş ve ısıyı izleyen bir roket gibi Perret Enstitüsü'nü hedef almıştı. Burada diğer heyecanlı on FATE üyesiyle kırmızı bir minibüsün içine tıkılmış, Willesden'den Trafalgar Meydanı'na doğru yol alıyordu. Şoförlük yapan Crispin duysun diye, babasının adını yüksek sesle okuyan Kenny'yi, yarım kulakla dinliyordu.

"GelecekFaresi'ni bu akşam sergileyecek olan Dr. Marcus Chalfen, genetik geleceğimizde yeni bir sayfa açmaktadır."

Crispin başını arkaya atıp, "Ha!" diye güldü.

"Evet, aynen öyle." Kenny hem alay edip hem de okumakta zorlanarak devam etti. "Tarafsız gazetecilik dediğin de böyle olmalı, değil mi ya? Umm, nerede kalmıştım... evet: "Daha da önemlisi, geleneksel olarak gizemli, incelikli ve karmaşık bir bilim dalını, benzeri görülmemiş bir izleyici topluluğuna açmaktadır. Perret Enstitüsü kapılarını altı yıl böyunca gece gündüz açmaya hazırlanırken, Dr. Chalfen bunun ulusal bir olay olacağını ve 'Hiçbir politik yönü olmadığı için, 1951 yılındaki Britanya Festivali'ne veya 1924'teki Britanya İmparatorluğu Fuarı'na benzemediğini' belirtti."

Crispin tekar, "Ha!" diye gülerek arkasına dönünce, FATE minibüsü (resmen FATE minibüsü değildi ve yan tarafında yirmi beş santim büyüklüğünde sarı harflerle KENSAL RISE AİLE HİZMETLERİ yazılıydı ve tüylü hayvanları seven bir sosyal görevliden ödünç alınmıştı), sallanarak karşıya geçmekte olan, kafası dumanlı, yüksek topuklu bir grup kızı sıyırıp geçti. "Hiçbir politik yönü yok, ha? Kıçımı öpsün o!"

Joely ona bir öpücük yollayarak, "Şekerim, gözünü yoldan ayırma," dedi. "Oraya en azından tek parça olarak gitmeye çalışalım. Hımm, buradan sola... Edgware Road'dan ileri."

Crispin, Joshua'ya ters ters bakarak, "*Lanet* herif," dedi sonra önüne döndü. "Lanet herif!"

Kenny birinci sayfadan beşinci sayfaya geçerek okumayı sürdürdü: "Yeniden düzenlenen DNA'nın mümkün olacağı 1999 yılına kadar ortalama on beş *milyon* kişinin, GelecekFaresi Sergisi'ni gezmiş olacağı ve daha fazlasının da GelecekFaresi'nin yaşamını uluslararası basından izlemiş olacağı tahmin ediliyor. Dr. Chalfen, o zamana kadar bir ulusu eğitmek amacına ulaşmış ve ahlâk sorununu halk mahkemesine havale etmiş olacak.'"

"Lanet herif! Lanet olası herif!" Crispin iğrenir gibi, "Diğer gazeteler ne diyor?" diye sordu.

Paddy, Crispin'in Orta İngiltere'nin İncil'ini görmesi için dikiz aynasının önünde tuttu. Manşet: FARE MANYAKLIĞI.

"GelecekFaresi'nin çıkartmasını vermiş," diyerek omuz silkip, çıkartmayı beresine yapıştırdı. "Aslında bayağı şirin."

Minnie, "Bulvar gazeteleri bu işten kârlı çıktı," dedi. Minnie onlara yeni katılmıştı: On yedi yaşında, meme uçlarında küpeleri olan bir sarışındı. Joshua kısa bir süre aklını ona takmayı düşündü. Bir süre denedi ama bunu yapamayacağını anladı; psikotik, acı dolu küçük Joely dünyasını terk edip, başka bir gezegende yaşamayı deneyemezdi. Akıllı Minnie, bunu hemen fark edip Crispin'e yanaşmıştı. Kış havasında elinden geldiğince az giyiniyor ve küpeli, dimdik göğüsleri her fırsatta Cris-

pin'in burnuna uzatıyordu, işte şimdi de gazetenin manşetini göstermek için şoför mahalline uzanmıştı. Crispin, Marble Arch virajını alırken, aynı anda dirseğini Minnie'nin göğüslerine bastırmamaya ve gazeteye göz atmaya çalıştıysa da beceremedi.

"Doğru dürüst göremiyorum. Nedir o?"

"Domuz kıçlı keçi bedenine, Chalfen'in fare kulaklı başı takılarak çizilen yaratık, bir ucunda 'Genetik Mühendisliği' diğerinde 'Kamu Fonları' yazılı bir yemlikten yemek yiyordu. Manşet: CHALFEN MİDEYE İNDİRİYOR."

"Güzel. Hepsi bitecek nasılsa."

Crispin bir tur atıp, bu sefer gerekli virajı almayı başardı. Minnie uzanıp gazeteyi kontrol panelinin üstüne koydu.

"Tanrım, kahrolası her zamankinden daha da Chalfenist görünüyor."

Joshua ailesinin, kendilerinden isim, sıfat ve fiil olarak söz etme alışkanlığından Crispin'e bahsettiğine gerçekten pişman oldu. Zamanında iyi bir fikir gibi görünmüş, herkesi güldürmüş ve onun kimden yana olduğunu perçinlemişti. Crispin'in, Chalfenizmle alay ettiğini duyana kadar babasına ihanet ettiği asla aklına gelmemişti, yaptığı işin ciddiyetini de asla kavramamıştı.

"O yemlikte Chalfenizm oynamasına bakın. Chalfenizm herkesi ve her şeyi sömürmektir, değil mi Josh?"

Joshua homurdanıp arkasını Crispin'e dönerek, camdan kırağı kaplı Hyde Park'ı seyretti.

"Bu eski bir fotoğraf. Baş için seçtikleri. Onu hatırlıyorum, Kaliforniya duruşmasında kanıtları sunarken çekilmişti. Kendini gerçekten bok gibi *üstün* biri sanıyor. Tam da Chalfenvari bir şey.'

Joshua dilini ısırdı. OLTAYA GELME, OLTAYA GELME. BÖYLECE JOELY SANA SEMPATİ DUYAR.

Joely, Joshua'nın saçına dokunarak, "*Yapma*, Crispin," dedi. "Ne yapmak üzere olduğumuzu hatırla. Bu akşamlık ona daha fazla *yüklenme*."

İŞTE BU KADAR.

"Peki, tamam..."

Crispin gaz pedalına bastı. "Minnie, sen ve Paddy, herkesin ihtiyacı olduğu şeyleri alıp almadığını kontrol ettiniz mi? Kar maskeleri falan?"

"Her şey tamam."

Crispin, "İyi," diyerek içinde esrarlı bir sigara sarmak için gerekli her şeyin olduğu gümüş kutuyu çıkarıp Joely'ye attı ama Joshua'nın kavalkemiğine isabet ettirdi.

"Bir tane sarsana, şekerim."

SERSERİ.

Joely kutuyu yerden aldı. Öne doğru eğilmiş halde sigarayı sarmaya başladı, uzun boynu görünüyordu, öne uzanan göğüsleri neredeyse Joshua'nın avuçlarındaydı.

Sarma işlemi bitince başını arkaya çevirerek, "Sinirli misin?" diye sordu.

"Nasıl yani?"

"Bu akşam konusunda. Sadakat çatışması anlamında."

Josh dalgın dalgın, "Çatışma mı?" diye sordu; buradan çıkıp mutlu, çatışmasız insanlarla, yılbaşı kalabalığıyla birlikte olmak istiyordu.

"Seni gerçekten *takdir ediyorum*. FATE kendini aşırı eylemlere adamıştır... Ben hâlâ yaptığımız bazı işlerin *güç* işler olduğunu düşünüyorum... Bu benim hayatta yürekten bağlı olduğum en değerli prensip. Yani Crispin ile FATE... benim bütün yaşamım bu."

Joshua, AMAN NE GÜZEL, diye düşündü. FANTASTİK.

"Yine de bu akşam konusunda *bok gibi korkuyorum*."

Joely esrarı yakıp bir nefes çekti. Minibüs parlamento binasının yanından sağa saparken, sigarayı hemen Joshua'ya geçirdi. "Bu sözü çok beğeniyorum: 'Ya arkadaşıma ya da ülkeme ihanet etmek zorunda kalsaydım, ülkeme ihanet edecek kadar cesur olabilmeyi isterdim.' Bir prensiple bir görev arasındaki seçim. Ben böyle karşıt kutuplara çekildiğimi hisset-

miyorum. Böyle olsaydı yaptığımı yapabilir miydim, bilmiyorum. Yani o benim *babam* olsaydı. Benim ilk bağlılığım hayvanlaradır, Crispin'inki de öyle, bu yüzden aramızda bir çatışma yok. Bizim için kolay. Ama sen, Joshi, hepimizin içinde en aşırı kararı alan sensin... çok da *sakin* görünüyorsun. Bu takdir edilecek bir şey... Sanırım Crispin'i de *çok* etkiledin, çünkü biliyorsun, senin hakkında bazı kuşkuları..."

Joely konuşmayı sürdürdü, Joshua da gerekli yerlerde başını sallıyordu, ama içmekte olduğu kuvvetli Tayland esrarı, onun sözlerinden birini -*sakin*- kementle çekip almış ve bir soru haline getirmişti. *Niçin bu kadar sakinsin, Joshi?* Biraz sonra başın büyük derde girecek, *niçin bu kadar sakinsin?*

Dışarıdan bakıldığında sakin *göründüğünü* hayal ediyordu; doğal olamayacak kadar sakin, bedenindeki adrenalin, giderek artan yılbaşı heyecanıyla ve FATE grubunun asabi tavrıyla ters orantıdaydı; üstüne de esrarın etkisi gelince... yukarıda çocuklar oynarken, o suyun altında, derinlerde yürüyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Ama bu, sükûnetten çok ataletti. Minibüs, Whitehall'dan aşağı yol alırken, bu tepkisinin doğru olup olmadığını düşünüyordu; dünyanın üstünden aşıp gitmesine seyirci kalıp, olayları kendi akışına bırakmalı mıydı, yoksa sokaklarda bağırıp, çağıran kavga eden, düzüşen *o insanlar* gibi mi olmalıydı... yoksa daha... o berbat yirminci yüzyıl terimi neydi? *Proaktif*. Gelecek karşısında daha proaktif mi olmalıydı?

Ama esrardan derin bir nefes daha çekti ve bu onu on iki yaşına götürdü; on iki yaşında, ileri zekâlı bir çocukken her sabah yataktan kalktığında *nükleer felakete on iki saat kaldı* çağrısını duymayı gönülden beklerdi, o malum "dünyanın sonu geldi" senaryosu. O sıralarda aşırı kararlar, gelecek ve zamanlama konusunda çok düşünmüştü. O zaman bile, o son on iki saati, bitişikteki çocuk bakıcısı Alice'le yatarak, insanlara onları sevdiğini söyleyerek, dindar bir Musevi gibi yaşayarak veya hep isteyip de cesaret edemediği şeyleri yaparak geçireceğine inanmamıştı. Ona kalsa, herhalde odasına gider ve sükûnet içinde

yarım kalmış Lego Ortaçağ Şatosu'nu tamamlardı. Başka ne yapabilirdi ki! Başka hangi seçenekten emin olabilirdi? Çünkü seçeneklerin zamana, *zamanın desteğine* ihtiyacı vardır, zaman ahlâkın yatay ekseni olduğuna göre bir karar verirsin, sonra da beklersin ve beklersin. Bu zaman kalmadı hayali, çok hoş bir hayaldir (ON İKİ SAAT KALDI, ON İKİ SAAT KALDI), bu noktada sonuçlar yok olur ve her eylem mubah sayılır. (Sokaktan, *Deliyim!* Lanet olsun, onu *deli* gibi istiyorum! diyen bir çığlık duyuldu). Ama on iki yaşındaki Josh, bunun düşünce olarak bile keyfine varamayacak kadar nevrotik, anal aşamada ve aşırı Chalfenistti. Orada oturmuş düşünüyordu: ya dünya sona *ermezse*, ya ben Alice Rodwell ile yattıktan sonra *hamile* kalırsa, ya da...

Şimdi de aynıydı. Hep sonuçlardan korkardı. Hep bu feci atalet. Babasına yapmak üzere olduğu şey o kadar büyük, o kadar müthişti ki, sonuçlarını kavramak olanaksızdı; o hareketin bir dakika sonrasını bile düşünemiyordu. Yalnızca boşluk. Hiçlik. Dünyanın sonu gibi bir şey. Ve dünyanın sonunu, hatta yılın sonunu bile düşünmek Josh'a her zaman bir kayıtsızlık duygusu verirdi.

Her yılbaşı gecesi, bir bakıma beklenen, küçük çapta bir mahşer günüydü. İstediğin yerde düzüşür, istediğin zaman kusar, istediğini seyrederdin. Sokaktaki büyük kalabalıklar; geçmiş zamanın iyileri ve kötülerini gösteren televizyon programları; telaşlı son öpücükler; geri sayımlar;10! 9! 8!

Joshua, Whitehall'da kostüm provası yapan mutlu kalabalığa öfkeyle baktı. Olmayacağından emin görünüyorlardı, olursa da onunla başa çıkacaklarından emindiler. Ama dünya size bir şey yapar, oysa siz ona bir şey yapamazsınız, diye düşündü. Yapabileceğiniz hiçbir şey yok. Hayatında ilk kez buna inandı. Marcus Chalfen ise bunun tam tersine inanıyordu. İşte, bu noktaya böyle eriştim. Oraya varmak için Westminster'dan sapacağım, babamın evini yıkacağım zamanın yaklaştığını görmek için Big Ben'e bakacağım; işte, hepsi bu. Hepimiz bu noktaya böyle geldik. Kayalar ve sert yerler arasından. Tava ile ateş arasından.

***

31 Aralık 1992, Perşembe, yılbaşı gecesi
Baker Street'te sinyalizasyon sorunları var
Baker Street'ten güneye giden Jubilee Hattı treni kalkmayacak

Yolcuların Finchley Road'da Metropolitan Hattı'na aktarma yapmaları önerilir
Veya Bakerloo üstündeki Baker Street'te aktarma yapmaları önerilir
Otobüs seferleri yoktur
Son Tren 02:00'dedir
Londra Metrosu görevlileri sizlere güvenli ve mutlu bir yeni yıl diler

Willesden Green İstasyon Müdürü, Richard Daley

Çevrelerinde yeni yıl dansı yapılırken, Millat, Hifan, Tyrone, Mo Hüseyin-İsmail, Şiva, Abdül-Colin ile Abdül-Jimmy kardeşler istasyonun ortasında direk gibi dimdik ve hareketsiz duruyorlardı.

Millat, "*Harika*," dedi. "Şimdi ne yapacağız?"

Abdül-Jimmy, "*Okuman* yok mu?" diye sordu.

Abdül-Colin, derin ve sükûnet aşılayan bariton sesiyle, çıkabilecek herhangi bir tartışmayı önceden önleyerek, "Metro İdaresi'nin önerisine uyacağız, Kardeşlerim," dedi. "Finchley Road'da hat değiştiririz. Allah kerim."

Millat'ın duvardaki ilanı okuyamayışının nedeni basitti. Dumanaltıydı. Ramazanın ikinci gününde dumanaltıydı. Bedenindeki her sinir, bu akşamlık dükkânı kapatıp eve gitmişti. Yine de kafasının içinde dönüp duran ve sürekli şu soruyu soran bir vicdan kalıntısı vardı: *Neden? Neden dumanaltısm, Millat? Neden?* İyi bir soru.

Öğleyin bir çekmecede bayatlamış bir parça esrar bulmuştu, altı ay önce atmaya kıyamadığı, selofana sarılı küçük bir tu-

tam. Ve hepsini içmişti. Bir kısmını yatak odasının penceresinin dışında içmişti. Sonra Gladstone Park'a yürüyüp, biraz da orada içmişti. En çoğunu da, Willesden Kütüphanesi'nin otomobil parkında içmişti. Kalanını da, eskiden takıldığı Warren Chapman adlı bir Güney Afrika'lı kaykaycının mutfağında bitirmişti. Bu yüzden, şimdi diğerleriyle birlikte istasyonda beklerken kafası o kadar *dumanlıydı* ki, yalnızca seslerin içinde başka sesler duymakla kalmıyor, seslerin *içinden* gelen seslerin içinden de birtakım sesler duyuyordu. Rayların üstünde koşuşturan farelerin tıkırtısı ile çatapatlarların gürültüsü, elli metre ilerideki yaşlı kadının burun çekmesine karışıp, daha tiz düzeyde bir armonik ritm yaratıyordu. Tren istasyona girdiği zaman bile bu sesleri alttan alta duyuyordu. Şimdi dumanaltı olmanın bir derecesi vardır, Millat bunu bilirdi, o kadar çok, o kadar çok dumanaltı olursun ki, Zenvari bir uyanıklığa erişirsin ve öbür taraftan çıkıp hiç esrar çekmemiş gibi tam anlamıyla dinç olabilirsin. *Keşke* o kadar ileri gitmiş olsaydı. Ama esrar yeterli değildi.

Trenin kapıları açılırken Abdül-Colin endişeyle, "Millat Kardeş, iyi misin?" diye sordu. "Rengin bir tuhaf."

Millat, "İyiyim, iyiyim," diyerek iyiymiş gibi davranmaya çalıştı, çünkü esrar içki gibi değildir; ne kadar dumanaltı olursan ol, bir an için kendini toparlayabilirsin. Bu kuramı kendi kendine kanıtlamak için yavaş fakat güvenli adımlarla trene bindi ve kardeşlerin en arkasına, Şiva ile hipodroma giden birkaç heyecanlı Avustralyalının arasına oturdu.

Şiva, Abdül-Jimmy gibi değildi, kendisi de çılgınlıklar yaptığı için, insanı ele veren o kızarık gözleri, elli metreden fark ederdi.

Trenin gürültüsünden diğer kardeşlerin onu duymayacağından emin alçak bir sesle, "Millat, *oğlum*," dedi. "Kendine bunu niye *yaptın*?"

Millat dosdoğru ileriye, trenin camındaki aksine bakarak, "Kendimi hazırlıyordum," dedi.

Şiva, "Dumanaltı olarak mı?" diye tısladı. Henüz tam olarak ezberleyemediği 52. surenin fotokopisine baktı. "Deli misin? Bunları hatırlamak zaten yeterince zor, ezberlerken bir de Mars gezegenine çıkmanın ne âlemi var?"

Millat hafifçe sallandı ve yanlış zamanlamayla Şiva'ya doğru kaykıldı. "Ben kendimi *ona* hazırlamıyorum. Ben kendimi *eylem* için hazırlıyorum. Çünkü bunu benden başkası yapmaz. Bir adam yitirirsen, bütün harekete ihanet etmiş olursun. Sen kaçarsın. Ama ben kaçmam."

Şiva sustu. Millat geçenlerde, vergi kaçakçılığı ve sivil itaatsizlik gibi uydurma suçlamalarla tutuklanan, İbrahim ad-Din Şükrullah Kardeş'ten bahsediyordu. Kimse suçlamaları ciddiye almadı ama herkes bunun, şehir polisinin, KEVIN'in eylemlerini dikkatle izlediğinin pek de nazik olmayan bir uyarısı olduğunu hemen anladı. Kararlaştırılan A planından ilk geri adım atan Şiva olmuştu, hemen arkasından Abdül-Jimmy, onun arkasından da, birinden, herhangi *birinden,* intikam almak için yanıp tutuşmasına rağmen dükkânını düşünmek zorunda olan Hüseyin-İsmal geri adım atmıştı. Bir hafta boyunca tartışmışlardı (Millat kesin bir tavırla A planını savunuyordu), ama ayın 26'sında Abdül-Colin, Tyrone ve nihayet Hifan, A planının KEVIN'in uzun vadeli çıkarlarına uymadığına karar vermişlerdi. KEVIN'in onların yerine koyacak liderleri olduğundan emin olmadan, hapse atılmayı göze alamazlardı. Böylece A planı iptal edilmişti. Yerine çabucak B planı kotarılmıştı. B planı uyarınca yedi KEVIN temsilcisi, Marcus Chalfen'in basın toplantısının yarısında ayağa kalkıp 52. sureyi, önce Arapça (bunu Abdül-Colin tek başına yapacaktı), sonra da hep birlikte İngilizce okuyacaklardı. B planı, Millat'ın midesini bulandırıyordu.

"Bu kadar mı? Ona sadece *okuyacaksınız*, ha? Onun cezası bu mu olacak?"

İntikama ne oldu? Yerinde cezalara, karşılıklara ve cihada ne oldu?

Abdül-Colin ciddiyetle, "Allah'ın Hz. Muhammed'e söylediği sözlerin -*Salla Allahu 'Allahi Vesselam*- yeterli olmadığını mı söylemek istiyorsun?" diye sordu.

Yok, *hayır*. Midesini bulandırsa da Millat yan çizmek zorunda kalmıştı. Onur, fedakârlık, görev, yaşam ve ölüm sorunlarının iyi planlanmış çete savaşıyla halledilebileceği düşüncesi ve Millat'ın KEVIN'e katılma nedeni olan bu sorunların yerini, *çeviri* sorunu almıştı. herkes Kuran'ın çevirisinin Allah'ın kelamı kabul edilemeyeceğinde hemfikirdi ama söylenenleri kimse anlamazsa B planının etkisini yitireceğini de herkes teslim ediyordu. Bu yüzden sorun *hangi* çevirinin, *neden* kullanılması gerektiğiydi. Güvenilir olmasa da anlaşılır olan Oryantalistlerden biri mi olmalıydı: Palmer (1880), Bell (1937-1939), Arberry (1955), Dawood (1956) mu? Egzantrik fakat şiirsel J.M. Rodwell (1861) mi? Çok beğenilen, tutkulu ve sadık Anglikan dönmesi üstün insan Muhammed Marmaduke Pickthall (1930) mı? Veya Arap Kardeşlerden biri mi, sıkıcı Şakir veya göz alıcı Yusuf Ali mi? Beş gün süreyle tartıştılar. Millat, bir akşam Kilburn Hall'a girdiği an gözlerini kıssa, fanatik köktendinciler olması gereken ve durmadan konuşan bu grubu, rahatlıkla *London Review of Books'un* bir yayın kurulu toplantısı sanabilirdi.

Hifan Kardeş heyecanla, "İyi ama Şakir zor anlaşılır," diyordu. "52:44'e bir bakın: *Gökyüzünün bir kısmının çöktüğünü görseler, 'Bulut kümesi' diyeceklerdir.* Bulut kümesi? Bu bir rock konseri değil ki? Rodwell en azından şiirselliği, Arapçanın olağanüstü niteliğini yakalamaya çalışmış: *Gökyüzünün bir bölümün çöktüğünü görseler, 'Sadece yoğun bir bulut!' diyeceklerdir.* Bölüm, yoğun -çok daha etkili, değil mi?"

Sonra Mo Hüseyin-İsmail çekinerek, "Ben sadece bir kasap ve dükkân sahibiyim. Bir şey bildiğimi iddia edemem. Ama şu son satırı çok beğeniyorum; sanırım Rodwell... evet, Rodwell'in 52.49: *Gece mevsiminde: Yıldızlar batarken ona şükredin.* Gece mevsimi. Bence bu çok latif bir deyiş. Bir Elvis baladına benziyor. Diğerinden, Pickthall'dan çok daha iyi: *Ve gece*

vakti ona ve batan yıldızlara ilahiler söyleyin. Gece mevsimi çok daha hoş."

Millat hepsine birden, "Bunun için mi buradayız?" diye bağırmıştı. "Bunun için mi KEVIN'e katıldık? Eylem yapmadan oturmak için mi? Kıçımızın üstünde oturup kelime oyunları yapmak için mi?"

B planı onaylanmıştı ve işte onu uygulamak için, Finchley Road'u geçip Trafalgar Meydanı'na doğru gidiyorlardı. İşte, Millat bu yüzden dumanaltıydı. Başka bir şey yapmak adına cesaretini toplamak için.

Millat, Şiva'nın kulağına, "Ben sağlamım," derken dili sürçüyordu. "Biz bunun için buradayız. Sıkı durmak için. Ben bunun için katıldım. Sen niye katıldın?"

Aslında Şiva, KEVIN'e üç nedenden ötürü katılmıştı. Birincisi, bir Bengal Müslüman lokantasında tek Hindu olmaktan bıkmış, usanmıştı. İkincisi, KEVIN'de İç Güvenlik Şefi olmak Palace Lokantası'nda ikinci garson olmaktan daha cazipti. Üçüncü neden de kadınlardı (çok güzel olmakla birlikte aşırı derecede iffetli olan KEVIN kadınları değil, onun çılgınlıklarından bıkmış olan bütün diğer kadınlar, bu yeni sofu halinden çok etkilenmişlerdi. Sakalını ve şapkasını beğeniyorlar ve Şiva'ya otuz sekiz yaşında nihayet çocukluğu aştığını söylüyorlardı. Kadınlardan vazgeçmesi onları cezbediyordu ve onları ne kadar reddederse, onlarla o kadar daha başarılı oluyordu. Tabii, bu denklem bir süre işe yaradı; Şiva şimdi eskisinden daha çok kadınla beraber olabiliyordu). Şiva şu anda doğruya gerek olmadığını anlayıp, "Görevimi yapmak için," dedi.

Millat, "O zaman aynı dalga boyundayız, Şiva Kardeş," diyerek onun dizini okşamak istedi ama eli boşa gitti. "Tek sorun, onu yapacak mısın?"

Şiva, "Affedersin, Kardeşim," diyerek Millat'ın, bacaklarının arasına düşen kolunu kaldırdı. "Bence senin şu anki durumunu... göz önünde tutarsak . . bence asıl sorun, *sen* yapabilecek misin?"

Bir sorun *vardı*. Millat pek emin değildi ama belki bir şey yapacağını düşünüyordu; bu doğru, çok saçma, iyi veya pek de iyi olmayabilirdi.

Şiva, "Millat, B planı var," diyerek Millat'ın yüzünden geçen endişe bulutlarını seyretti. "Sadece B planını uygulayalım, tamam mı? Boşuna sorun çıkartmanın anlamı yok. *Tıpkı* baban gibisin. Klasik İkbal. İşin ucunu asla bırakmaz. Başına dert açma."

Millat yüzünü Şiva'dan çevirip ayaklarına baktı. Başlangıçta çok daha güvenliydi, Jubilee Hattı'nda hızlı bir ok gibi bir yolculuk yapacağını sanmıştı: Willesden Green → Charing Cross, tren değiştirmeyecek, böyle aktarmalı trenlerde sürünmeyecek, doğrudan Trafalgar İstasyonu'na varacak, merdivenleri tırmanıp Trafalgar Meydanı'na gidecek ve büyük-büyük-büyükbabasının düşmanı, güvercin pisliğiyle kaplı kaidesindeki Henry Havelock'la yüzleşecekti. Bu onu güçlendirecekti; zihninde intikam ve revizyonizm, kalbinde yitirilmiş şan ve şerefle Perret Enstitüsü'ne girecek ve orada ve orada

"Galiba," dedi Millat, "Kusacağım."

Abdül-Jimmy, "Baker Street!" diye seslendi. Ve Millat, Şiva'nın el altından yaptığı yardımla peronu aşıp, aktarma trenine bindi.

Bakerloo Hattı yirmi dakika içinde onları Trafalgar Meydanı'nın ayazına taşıdı. Uzakta, Big Ben. Meydanda, Nelson. Havelock. Napier. IV. George. Sonra da, orada arkada, St. Martin Kilisesi'nin yanındaki National Gallery. Bütün heykeller saate dönüktü.

Abdül-Colin her zamanki o garip, ciddiyet ve alay karışımı tavrıyla, "Bu ülkede sahte putlara herkes bayılıyor," dedi. Şu anda gri taştan kocaman kaidelere tüküren, çevresinde dans eden ve üstüne tırmanan hatırı sayılır derecedeki yılbaşı kalabalığından hiç etkilenmemiş gibiydi. "Birisi bana İngiliz heykellerinin niçin sırtları kültürlerine, yüzlerini ise saate çevir-

diklerini söyleyebilir mi?" KEVIN kardeşlerin bu cevapsız soruyu düşünmeleri için durakladı.

"Geçmişlerini unutmak için, gözlerini geleceğe çeviriyorlar da ondan. Biliyor musunuz, insan bazen onlara acıyor," diye devam ettikten sonra, sarhoş kalabalığa bakmak için döndü.

"İngilizlerin inancı yok. Onlar insan yapısına inanıyorlar ama insan yapısı yıkılır. İmparatorluklarına bir bakın. Tek sahip oldukları şey bu. II Charles Street, Güney Afrika Evi ve taştan atlara binmiş bir sürü aptal suratlı taştan adam. Güneş on iki saatte üstüne doğup, batıyor, hiç sorun yok. İşte geri kalan bu."

Abdül-Jimmy, "Lanet olsun, ben çok üşüdüm," diyerek iki parmaklı eldivenli ellerini birbirine çarptı. (Amcasının nutukları birer baş belasıydı.) "Haydi gidelim," derken fıskiyelerden ıslanmış, koca bira göbekli bir İngiliz ona çarptı. "Bu kahrolası çılgınlıktan kurtulalım. Chandos Street'e."

Abdül-Colin, gruptan biraz uzakta duran Millat'a, "Kardeşim? Hazır mısın?" diye sordu.

"Birazdan gelirim," diye onlara gitmelerini işaret etti. "Merak etmeyin. Orada olacağım."

Daha önce görmek istediği iki şey vardı. Biri, uzaktaki duvarın önündeki bir banktı. Sendeleyerek, Kanga dansı (dumanaltıydı ve ayaklarına kurşun ağırlıklar bağlı gibiydi) yapanların kıvrılarak uzanan sırasına çarpmamaya çalışarak yaptığı uzun bir yürüyüşten sonra banka erişti. Oturdu. İşte oradaydı.

İKBAL

On iki santim boyundaki harflerle, bankın bir ayağından öbürüne uzanacak şekilde yazılmıştı. İKBAL. Çok belirgin değildi, kirli pas rengindeydi ama işte oradaydı. Hikâyesi epey eskiydi.

Babası İngiltere'ye geldikten birkaç ay sonra, bu bankta oturmuş, lokantadaki yaşlı ve dikkatsiz bir garsonun tepesini uçurduğu kanayan başparmağını iyileştirmeye çalışıyordu. Kesildiği anda, lokantadayken, acısını pek hissetmemişti çünkü sakat olan eliydi. Bu yüzden kan akışını durdurmak için bir mendille sarıp işine devam etmişti. Ama kana bulanmış mendil, müşterilerin iştahını kaçırdığı için Ardaşir de onu eve göndermişti. Samet kesik başparmağıyla lokantadan çıkıp tiyatro semtinden geçip St. Martin's Lane'e sapmıştı. Meydana gelince elini havuza batırıp kırmızı kanının mavi suda dağılışını seyretmişti. Ama pislik yaptığı için herkes ona bakıyordu. Bunun üzerine bir banka oturup kanama duruncaya kadar başparmağının dibini sıkmaya karar vermişti. Bir süre sonra başparmağını yukarı doğru tutmaktan vazgeçip, kanamayı hızlandırır umuduyla, helal et gibi aşağıya sallandırmıştı. Sonra başı bacaklarının arasında, başparmağından akan kan kaldırıma damlarken, içini ilkel bir içgüdü kaplamıştı. Akan kanıyla bankın üzerine, bankın bir ayağından diğerine uzanacak şekilde, İKBAL yazmıştı. Sonra onu kalıcı kılmak için harfleri çakısıyla taşa kazımıştı.

Yıllar sonra oğluna, "Bitirdiğim an içimi bir utanç kapladı," diye anlatmıştı. "Oradan kaçıp gecenin içine doğru koştum; kendimden kaçmaya çalışıyordum. Bu ülkede mutsuz olduğumu biliyordum... ama bu farklıydı. Kendimi Picadilly Circus'ta parmaklıklara yapışmış buldum, diz çökmüş, dua ediyordum, dua ediyor ve ağlıyordum. Çünü bunun ne anlama geldiğini biliyordum. Bu, *adımı dünyanın üzerine yazmak istiyorum* demekti. Bu *kendini* bir şey *sanmaktı.* Kerala'da sokaklara karılarının adını veren İngilizler veya bayraklarını aya saplayan Amerikalılar gibi. Bu, Allah'tan bir uyarıydı. Bana, *İkbal, onlara benzemeye başladın,* diyordu. Anlamı buydu."

Millat bunu ilk duyduğu zaman, Hayır, anlamı bu değil, diye düşünmüştü. *Sen bir hiçsin* demekti. Millat, şimdi geriye bakınca yalnızca nefret duydu. Kendini bildi bileli *Godfather* filmindeki gibi bir baba istemişti, ama babası Samet'ti. Yabancı

bir ülkede, on sekiz yıl yaşayıp da, bundan başka bir iz bırakamamış, sakat, umutsuz, tek elli, aptal bir garsondu. Millat bu erken vakitte bile ortalığa yayılmış kusmuklar (kızlar saat üçten beri duble içkiler içiyordu) arasında, Havelock'un taştan gözlerine bakmak için, Havelock'a doğru yürürken, *Sen bir hiçsin demektir,* diye tekrarladı. *Sen bir hiçsin, o bir hiç.* İşte bu. Bu yüzden, cellat Havelock, Delhi'de bir şezlongda uzanırken, Pande bir ağaçtan sallanıyordu. Pande kimse değildi, Havelock önemli biriydi. Kütüphane kitaplarına ve tartışmalara, yeniden kurguya gerek yoktu. Millat, *Abba, anlamıyor musun*? diye fısıldadı. *İşte bu. İşte, bizim ve onların uzun, upuzun tarihi bu. Hepsi bu kadar. Daha fazla değil.*

Çünkü Millat buna son vermek için buradaydı. İntikam için. Tarihi tersine çevirmek için. Kendi tavrının farklı olduğuna, ikinci kuşak tavrı olduğuna inanıyordu. Marcus Chalfen tüm dünyaya adını yazacaksa, Millat adını daha BÜYÜK yazacaktı. Tarih kitaplarında *onun* adı yanlış yazılmayacaktı. Tarihi ve günü asla unutulmayacaktı. Pande ıskalamıştı ama o böyle yapmayacaktı. Pande A'yı seçmişti, oysa Millat B'yi seçecekti.

Evet, Millat dumanaltıydı. Bir İkbal'in, kuşaklar önce başka bir İkbal'in bıraktığı kırıntıların rüzgârlâ uçmayıp hâlâ yerinde durduğuna inanması bizlere saçma görünebilir. Ama bizim neye inandığımız hiç önemli değil. Bu, şimdiki yaşamının daha önceki yaşamı tarafından yönetildiğine inanan adamı veya Tarot destesindeki damlara güvenen çingeneyi hiç engellemez. Bütün eylemlerinin sorumluluğunu annesinin sırtına yükleyen asabi kadının veya gecenin yarısında bir tepenin üstünde portatif sandalyesine oturup küçük yeşil adamları bekleyen adamın fikrini değiştirmek çok zordur. Yıldızlara duyduğumuz güvenin yerini alan bu garip manzaralar arasında, Millat'ınki de pek o kadar garip sayılmaz. O verilen kararların tekrar geri döndüğüne inanıyor. Daireler şeklinde yaşadığımıza inanıyor. Onunki basit ve kesin bir kadercilik. Dönüp giden, döner gelir.

Millat, Havelock'un ayağına hafifçe vurarak yüksek sesle,

"Ding, ding," dedikten sonra topukları üzerinde döndü ve sisler içinde Chandos Street'e yöneldi. "İkinci Raund."

***

31 Aralık 1992

≈

Bilgi artıran dert artırır.

Vaiz Bap I dize 18

Ryan Topps'tan, Lambeth bölgesinin *Günlük Düşünceler* 1992 masa takvimini hazırlaması istendiğinde o, haleflerinin düştüğü hataya düşmemek için özen gösterdi. Dinle ilgisi olmayan aşırı önemsenmiş günler için bir alıntı arayanlar genelde ipin ucunu kaçırırlar, öyle ki 1991 yılı sevgililer günü için şu alıntıya rastlıyoruz: ***sevgide korku yoktur; ama mükemmel sevgi korkuyu yok eder,*** I Yuanna 3:18. Sanki Yuanna bunu söylerken, en yüce duygu olan Hz. İsa sevgisini değil de, insanların birbirine Milky Tray veya oyuncak ayı göndermesine yol açan o sıradan sevgiyi kastediyordu. Ryan ise tam tersi bir yaklaşımı benimsedi. Örneğin yılbaşı gecesi herkes ortalarda koşuşturup yeni yıl için kararlar alıp, geçen yılı değerlendirip yenisinde başarılı olmak için planlar yaparken, onları sarsarak kendine getirme gereğini duydu. Dünyanın zalim ve anlamsız olduğunu, tüm çabalarının sonuçta anlamsız kaldığını ve bu dünyada varılacak hiçbir aşamanın, Tanrı'nın himayesini kazanıp öbür dünyada iyi bir yer edinmekten üstün olamayacağını onlara hatırlatmak istedi. Geçen sene takvimi yapmış ve nasıl yaptığını unutmuş; 30 Aralık sayfasını yırtıp da pırıl pırıl 31'inci sayfaya bakınca bu hatırlatmanın ne kadar yerinde olduğunu görüp sevinmişti. Hiçbir düşünce önümüzdeki gün için daha uy-

gun olamazdı. Hiçbir uyarı daha yerinde olamazdı. Takvim sayfasını koparıp deri pantolonunun kemerine sıkıştırdı ve Bayan B.'ye motosiklete binmesini söyledi.

Lambeth Köprüsünden geçip Trafalgar Meydanı'na doğru giderlerken Bayan B., *"Bütün felaketler karşısında cesur olabilen"* diye bir ilahi söylüyordu. *"Tutarlılıkta da ustayı izlesin."*

Ryan arkadaki minibüsteki Şahit hanımlar şaşırmasın diye, bir dakika önceden işaret verip sola döndü. Sepete koyduğu şeylerin bir listesini aklından geçirdi: İlahi kitapları, müzik aletleri, flamalar, *Watchtower* broşürleri. Her şey tamam ve yerli yerindeydi. Biletleri yoktu ama protestolarını, gerçek Hıristiyanlar gibi acı çekerek dışarıda yapacaklardı. Tanrı uludur! Ne muhteşem bir gün! Bütün alametler iyiydi. Geçen gece rüyasında Marcus Chalfen'i tam karşısında duran şeytan olarak görmüştü. Ryan: *Sen ve ben savaşıyoruz. Tek bir galip olabilir*, demiş, sonra ona İncil'den bir bölümü (şimdi ne olduğunu çıkaramıyordu ama Vahiy'den bir bölümdü) tekrar tekrar okumuştu ve sonunda şeytan Marcus giderek küçülmüş, kulakları ve ucu çatallı uzun bir kuyruğu oluşmuş ve nihayet küçücük şeytansı bir fare olarak kaçmıştı. Bu, gerçek hayatta da aynen böyle olacaktı. Ryan eğilmeyecek, kımıldamayacak, tutarlı olacak ve günahkâr olan sonunda nedamet getirecekti.

Ryan bütün dinsel, yaşamsal ve kişisel sorunlara böyle yaklaşırdı. Bir milim bile kıpırdamadan dururdu. Zaten o eskiden beri bu yeteneğe sahipti; tek bir fikre şaşırtıcı bir inatla bağlanma yeteneği vardı ve bu özelliğine, Yehova Şahitleri Kilisesi'nden daha uygun bir yer bulamamıştı. Ryan hep siyah-beyaz olarak düşünürdü. Daha önceki tutkularının -motosiklet ve pop müziği- sorunu bunlarda hep grinin tonları olmasıydı (aslında laik yaşamda Şahitlerin bir vaizini en çok andıran tipler *New Musical Express'e* mektup yazan delikanlılar ile *Scooter Today*'e mektup yazan motosiklet meraklılardır). Hep zorlu sorunlarla karşı karşıya kalınıyordu, örneğin: Kinks'e duyulan hayranlığı Small Faces ile biraz sulandırmak gerekir miydi ve-

ya en iyi motor yedek parçalarını imal eden ülke İtalya mı yoksa Almanya mıydı? Bu hayat şimdi ona o kadar yabancı geliyordu ki, onu yaşadığını hatırlamakta zorlanıyordu. Bu gibi kuşkular ve ikilemlerin ağırlığı altında acı çekenlere acıyordu. Bayan B. ile önünden geçerlerken Parlamento'ya da acıdı; çünkü onların yasaları geçiciydi, oysa onunkiler ebediydi...

Bayan B., "*Hacı olmaya yeminli olanı hiçbir zorluk vazgeçiremez,*" diye ilahisine devam etti. "*Kasvetli öykülerle onu kuşatanlar cezalarını bulur, onun gücü daha...*"

Ona keyif veriyordu. Kötülükle burun buruna durup da, "Haydi bana *kanıtla*. Haydi," demek ona keyif veriyordu. Onun Müslümanlar veya Yahudiler gibi tartışmalara ihtiyacı yoktu. Helezoni kanıtlara veya savunmalara ihtiyacı yoktu. Sadece inancı yeterliydi. Mantık asla inançla savaşamazdı. *Yıldız Savaşları* (Ryan'ın gizliden en beğendiği film. İyi! Kötü! Güç! Bu kadar *basit*. Bu kadar *doğru*) gerçekten bütün tarihi destanların toplamı ve hayatın en saf benzetmesiyse (ki Ryan böyle olduğuna inanıyordu), o zaman inanç, en bozulmamış en saf haliyle, bilinçsiz inanç, evrendeki en güçlü ışık kılıcıydı. *Haydi kanıtla*. Bunu her pazar merdivenlerde yapardı, şimdi Marcus Chalfen'e de aynısını yapacaktı. *Haklı olduğunu bana kanıtla. Tanrı'dan daha haklı olduğunu bana kanıtla*. Bunu dünyada kimse yapamazdı. Çünkü Ryan dünyadaki hiçbir şeye inanmaz ve önem vermezdi.

"Daha gelmedik mi?"

Ryan, Bayan B.'nin zayıf elini sıktı ve Strand'da ilerleyerek National Gallery'nin arkasına doğru dolandı.

"Hiçbir düşman gücüne dayanamaz, devlerle savaşmak zorunda kalsa da Hacı olma hakkını kaptırmaz!"

Doğru söyledin Bayan B.! Hacı olma hakkı! Dünya alçakgönüllülere kalacak! Haklı olma hakkı, diğerlerine öğretme, Tanrı istediği için her zaman adil olma, yabancı ülkelere gidip cahillerle konuşma, yalnız doğruları söylediğinden emin olma hakkı. Her zaman haklı olma *hakkı*. Bunlar bir zamanlar değer-

li bulduğu haklardan ne kadar daha üstündü: Özgürlük, ifade özgürlüğü, cinsel özgürlük, esrar çekme özgürlüğü, partilere gitme özgürlüğü, ana caddede kask takmadan motosikletle saatte yüz yirmi kilometre hız yapma özgürlüğü. Bütün bunlardan çok daha önemliydi. Ryan bunu iddia edebilirdi. Bu yüzyılın izmaritvari sonunda, modası geçmiş sayılacak kadar ender rastlanan bir özgürlüğe sahipti. Temel bir hak. İyi insan olma hakkı.

***

Tarih: 31/12 1992
Londra Kamu Taşımacılığı Otobüsleri
Hat 98
Kalkış yeri: Willesden Lane
Varış Yeri: Trafalgar Square
Saat: 17.35
Bilet ücreti: Büyükler için 0,70 pound
Kontrol İçin Saklayınız

Archie, *Artık eskisi gibi yapmıyorlar*, diye düşündü. Bu *daha kötü* yaptıkları anlamına gelmez. Sadece çok, çok *farklı* yapıyorlar. O kadar çok *bilgi* var ki. Bir tanesini delikli yerinden kopardığın anda, kendini her şeyi gören bir sepici tarafından doldurulup bir yere asılmış gibi hissediyordun, doldurulup çerçevelenmiş, *yakalanmış* gibi hissediyordun. Eskiden böyle değildi. Archie hatırlıyordu. Yıllar önce, Oxford Street'ten geçen o bildik 32 hattında çalışan Bill adında bir kuzeni vardı. Bill iyi biriydi. Hep gülümserdi ve herkese söyleyecek iyi bir sözü olurdu. O uzun kollu makinelerden (Onlara ne oldu? Her tarafa bulaşan mürekkep nerede?) bir bilet koparıp el altından, para almadan ona uzatırdı, *haydi al, Arch.* Bill hep böyle yardımseverdi. Her neyse, o eski biletler nereden geldiğini değil, nereye gittiğini bile belirtmezdi. Onların üstünde tarih gördüğünü de hiç hatırlamıyordu, tabii saat de yazılı değildi. Ta-

bii şimdi işler bambaşkaydı. Bütün bu bilgi. Archie, neden diye düşündü. Samet'in omzuna hafifçe vurdu. Tam önünde oturuyordu, iki katlı otobüsün en ön koltuğunda. Samet döndü, ona gösterilen bilete baktı, sorulan soruyu dinledi ve Archie'ye tuhaf tuhaf baktı.

"*Tam olarak* neyi öğrenmek istiyorsun?"

Biraz hırçın bir hali vardı. Şu anda herkes biraz hırçındı. Daha önce biraz atışmışlardı. Neena herkesin fare olayına gitmesi gerektiğini düşünüyordu, çünkü Irie bu işle ilgiliydi, Macit bu işle ilgiliydi, en azından gidip aile desteği vermeliydiler çünkü ne düşünürlerse düşünsünler bu iş için çok çalışılmıştı ve genç insanların anne babasının desteğine ihtiyacı vardı, onlar gitmese de o tek başına gidecekti ve bu büyük gün için aileler orada olmazsa ayıp olurdu ve... böyle sürdü gitti. Sonra duygusal çöküntü başladı. Irie hüngür hüngür ağlamaya başladı (Irie'nin nesi vardı? Bugünlerde hep ağlamaklıydı.) Clara, Neena'yı duygusal şantaj yapmakla suçladı. Alsana, Samet giderse gideceğini açıkladı. Samet on sekiz yıldır yılbaşı gecesini O'Connell's'ta geçirdiğini; bundan sonra da vazgeçemeyeceğini söyledi. Archie, bütün bir akşam bu safsatayı dinleyecek kadar deli olmadığını, sakin bir tepede tek başına oturmayı tercih ettiğini söyledi. Bunu söylediği zaman hepsi ona tuhaf tuhaf baktı. Evvelsi gün Ibelgaufts'tan aldığı ve kehanette bulunan bir mektuptan alıntı yaptığının farkında değillerdi:

28 Aralık 1992

Sevgili Archibald,

Kutlama ve eğlence zamanı... diyorlar, ama penceremden bakınca yalnız kargaşa görüyorum. Şu anda kendine yaşam alanı arayan altı kedi, bahçemde savaş halindeler. Kendi bölgelerini idrarlarıyla belirledikleri sonbahar alışkanlıklarıyla yetinmediler ve kış onların bir başka içgüdüsünü ortaya çıkardı... artık iş pençelere ve havada uçuşan tüylere dö-

nüştü... bağırtılarından geceleri uyuyamıyorum! Kendi kedim Gabriel'in en doğrusunu yaptığını düşünüyorum, sakin bir yaşam uğruna, toprak mülkiyeti haklarından vazgeçip odunluğun damına yerleşti.

Sonunda Alsana ayak diredi. Archie de diğerleri de, isteseler de istemeseler de gidiyorlardı. İstemiyorlardı. Şimdi de ayrı ayrı oturma çabalarıyla, otobüsün yarısını doldurmuşlardı. Neena'nın sağında oturan Samet'in arkasında Archie, onun arkasında Alsana, onun arkasında da Clara oturuyordu. Başka yer kalmadığı için Irie, Archie'nin yanında oturuyordu.

Archie, Willesden'den ayrıldıklarından beri üstlerine çöken buz gibi sessizliği bozmak amacıyla, "Diyordum ki..." diye söze başladı. "Bu günlerde otobüs biletlerine yazılan bilginin çokluğu bence çok ilginç. Eski günlere göre demek istiyorum. Acaba neden, diye düşünüyordum. Çok ilginç."

Samet yüzünü buruşturarak, "Doğrusunu istersen, Archie," dedi. "Ben hiç de ilginç bulmuyorum. Tamamen can sıkıcı."

Archie, "Peki," dedi. "Haklısın."

Otobüs, biri üflese devrilecekmiş gibi göründüğü o köşelerden birini döndü.

"Hımın... demek nedenini bilmiyorsun."

"Hayır Jones, otobüs garajında çalışan yakın bir arkadaşım yok ve Londra Kamu Taşımacılığı'nda kesinlikle her gün alınan ilerici kararları el altından öğrenme imkânına sahip değilim. Ama benim kendi fikrimi soruyorsan, sanırım bu Archibald Jones adlı birinin her hareketini, her gün, her saatte nerede ne yaptığını belirlemek için hükümet tarfından yürütülen çok geniş kapsamlı bir izleme programının bir parçasını oluşturmaktadır."

Neena sinirli bir sesle, "Tanrım," dedi. "Niçin bu kadar *saldırgansın*, anlamıyorum."

"Ne dedin? Neena, seninle sohbet ettiğimizin farkında değildim."

"O sadece bir soru sordu ama sen saldırmadan edemiyorsun. Yarım yüzyıldır ona saldırıyorsun. Hâlâ yetmedi mi? Niye onu kendi haline bırakmıyorsun?"

"Neena Begüm, bana bugün bir talimat daha verirsen, yemin ederim ki dilini kendi ellerimle ta kökünden koparıp kravat diye boynuma bağlayacağım."

İstemeden yarattığı patırtıdan rahatsız olan Archie, "Sam, yavaş ol," dedi. "Ben sadece..."

Alsana daha arkalardan, "Sakın yeğenimi tehdit etmeye kalkışma," diye lafa girdi. "Şu anda fasulye ile patates tavanı yiyemiyorsun diye acısını ondan çıkarmaya kalkışma." Archie, *Ah! Fasulye ile patates tava,* diye özlemle hatırladı. "Onun yerine oğlunun gerçek bir başarısını izlemeye gidiyorsun, unutma."

"Doğrusu sen de pek hevesli değildin ya," diye Clara da eklemeden duramadı. "Alsi, iki dakika önce olan biteni unutmak gibi çok pratik bir huyun var."

Samet alaycı bir sesle, "Bunu da Archibald Jones ile birlikte yaşayan kadın söylüyor," dedi. "Sana hatırlatmak isterim ki, sırça köşklerde oturanların..."

Clara, "Hayır, Samet," diye itiraz etti. "Sakın *başlamaya* kalkışma. Gitme konusunda bütün itirazları ileri süren sendin... ama sen asla verdiğin bir karara sadık kalmazsın, değil mi? Hep Pandevari davranırsın. En azından Archie, bilirsin işte..." Clara kocasını savunmaya alışık olmadığı için gerekli sıfatları bulmakta zorlanıp durakladı, "En azından bir karar verdiği zaman ona sadık kalır. Archie, en azından *tutarlıdır.*"

Alsana acı bir sesle, "Ah tabii," dedi. "Bir taş kadar tutarlıdır, tıpkı sevgili ninem kadar tutarlıdır, çünkü ölüp toprağın altına gömüleli..."

Irie, "Susun," dedi.

Alsana bir an için sustu, sonra şoku atlatınca ağzını açtı. "Irie Jones, sakın bana..."

Irie, "Evet, size söyleyeceğim," derken kıpkırmızı oldu. "Evet, söyleyeceğim. Susun. Alsana sus. Siz, hepiniz susun. Ta-

mam mı? Sadece susun. Şimdiye kadar fark etmemiş olabilirsiniz ama otobüste *başka kimseler* de var, ister inanın ister inanmayın, ama evrendeki bütün insanlar sizleri dinlemek istemiyor. Onun için çenenizi kapatın. *Ah."* Elini havaya kaldırıp yarattığı sessizliğe dokunur gibi yaptı. "Ne güzel bir şey. Diğer ailelerin böyle olduğunu biliyor muydunuz? Onlar *sessiz.* Burada oturanlardan birine sorun. Size anlatırlar. Onların da aileleri var. *Bazı aileler çoğu zaman öyledir.* Bazı insanlar, böyle aileler için bastırılmış veya duygusal yönden gelişmemiş falan diyorlar ama ben ne diyorum, biliyor musunuz?"

Otobüsteki diğer kişilerle (hatta Brixton dans salonundaki yılbaşı balosuna giden geveze Ragga kızlarının bile) birlikte şaşkınlıktan dili tutulan İkbal ve Jones aileleleri ne söyleyeceklerini bilemediler.

"Ben onlara lanet olası *şanslı yaratıklar* diyorum. Lanet olası, *şanslı yaratıklar."*

Clara, "Irie Jones!" diye bağırdı. "Ağzını bozma!" Ama Irie'yi durdurmak mümkün değildi.

"Ne sakin bir yaşam. Ne kadar *mutlu* bir hayat yaşıyor olmalılar. Bir kapı açtıkları zaman, arkalarında sadece bir banyo veya oturma odası bırakıyorlar. Yalnızca tarafsız alanlar. Bu odalar ile eski odalar ve onların içinde yıllar önce söylenmiş şeyler ve herkesin her tarafa dağılmış boktan tarihçesinden oluşan bir labirent değil. Onlar sürekli aynı hataları yapmıyorlar. Onlar her dakika aynı lanet olası lafları dinlemiyorlar. Kamu araçlarında, kamuya açık dramatik gösteriler sergilemiyorlar. Böyle insanlar gerçekten var. Bana inanın. Hayatlarındaki en büyük travma, evlerine yeniden halı döşetmek gibi şeyler. Fatura ödemek. Bahçe kapısını tamir ettirmek... Makul olduğu sürece çocuklarının hayatta ne yaptığıyla ilgilenmiyorlar. Yani, *sağlıklı, mutlu.* Ve her kahrolası gün, oldukları kişiyle olmaları gereken kişi, oldukları şeyle olmaları gereken şey arasında dehşetli büyük bir savaş yaşamıyorlar. Haydi, onlara sorun. Size söyleyeceklerdir. Cami yok. Belki küçük bir kilise.

Pek günahları da yok. Bol bol bağışlama var. Tavan arası yok. Tavan arasında kahrolası eşya yok. Ailelerinde kara koyunlar yok. Büyük-büyükbabalar yok. Hemen *şimdi* yirmi poundu'na iddiaya girerim ki, buradaki insanlar arasında, Samet'ten başka büyük-büyükbabasının lanet olası bacağının uzunluğunu bilen yoktur. *Neden* bilmezler, biliyor musunuz? Çünkü bunun hiç kahrolası önemi yoktur da ondan. Bu onlar için geçmiştir, *geçmiş*. Diğer ailelerde işler böyle. Kendilerini şımartmazlar. Ortalarda dolaşıp tamamen işe yaramaz olmaktan keyif, büyük keyif almazlar. Hayatlarını daha karmaşık bir hale getirmek için, yeni yollar bulmaya zaman harcamazlar. Hayatı *yaşamaya bakarlar*. Şanslı herifler. Şanslı yaratıklar."

Bu garip patlamanın yarattığı müthiş adrenalin akışı, Irie'nin bedeninde dolaşıp kalp atışını hızlandırdı ve doğmamış bebeğinin sinir uçlarını gıdıkladı, çünkü Irie sekiz haftalık hamileydi ve bunu biliyordu. Bilmediği şeyin, belki de, *asla öğrenemeyeceği* şeyin babanın kimliği olduğunu (yaptığı testte, bir İtalyan ev kadının pişirdiği kabaktaki Madonna resmini andıran, hayalete benzer mavi çizgilerin oluştuğunu gördüğü an) anladı. Dünyada yapılabilecek hiçbir test ona bunu açıklayamazdı. Aynı gür siyah saçlar. Aynı parıltılı gözler. Aynı kalemin arkasını ısırma alışkanlığı. Aynı ayakkabı numarası. Aynı deoxyribonucleic asidi. Bedeninin kararını asla öğrenemeyecekti; yumurtaya doğru yarışta, kurtulanla kurtulmayan arasından hangisini seçmişti? Bu seçimin bir fark yaratıp yaratmayacağını bilemezdi. Çünkü hangi kardeş seçilmişse, diğeri de seçilmişti. Asla bilemeyecekti.

Önceleri, bu gerçek Irie'yi tarifsiz üzüntülere sürüklemişti; içgüdüsel olarak biyolojik gerçekleri duygusallaştırdı, buna kendi geçerli olmayan kıyaslamalarını kattı: Birinin çocuğu değilse, öbürünün çocuğu da mı sayılmazdı? Joshua'nın eski bilimkurgu kitaplarının, Hayali Maceralarının içindeki ayrıntılı kurgusal şemaları hatırladı. Çocuğu da bunlara benziyordu. Gerçek koordinatları olmayan, mükemmel planlanmış bir şey-

di. Hayali anavatanın haritası. Fakat ağlayıp volta attıktan, tekrar tekrar düşündükten sonra, *her neyse* dedi. Her *neyse*. Nasıl olsa her şey eninde sonunda böyle olacaktı, tam olmasa da bu *ilişkiler* içinde olacaktı. Söz konusu olan İkbal ailesiydi. Jones ailesiydi. Başka şeyler ummaması mümkün müydü?

Küt küt atan göğsüne elini koyup, derin derin nefes alarak otobüs meydana yaklaşırken ve güvercinler havada daireler çizerken kendini yatıştırdı. Birine söyleyecek, diğerine söylemeyecekti; birinde karar kılacaktı ve bunu bu akşam yapacaktı.

Archie, uzun bir sessizlikten sonra, çay lekelerini andıran karaciğer lekeleriyle kaplı büyük pembe elini, onun dizine koydu. "Sen iyi misin, şekerim?" diye sordu. "Dertli olmalısın."

"İyiyim, Baba. İyiyim."

Archie ona gülümsedi ve yüzüne düşen bir tutam saçı kulağının arkasına itti.

"Baba."

"Evet?"

"Otobüs biletleri..."

"Evet?"

"Bir kurama göre bunun nedeni, birçok kimsenin ödemeleri gerekenden az para ödemesi. Son birkaç yıldır otobüs işletmeleri giderek daha çok zarar ediyor. *Kontrol için saklayınız* diyor ya. Sonra kontrol edebilmek için. Bütün ayrıntılar yazılı olduğu için yakayı kurtaramazsın."

Archie, eskiden insanlar daha az hile mi yapıyordu, diye düşündü. Daha mı dürüstlerdi; ön kapılarını açık bırakır, çocuklarını komşularıyla bırakır, birbirlerini ziyaret eder, kasaba borçlanırlar mıydı? Bir ülkede yaşlanmanın en kötü tarafı da, insanların size bunu sormasıydı. Bir zamanlar buranın gerçekten yemyeşil ve güzel bir ülke olduğunu duymak istiyorlardı. Buna *ihtiyaç* duyuyorlardı. Archie, acaba kızım da bu ihtiyacı duyuyor mu, diye merak etti. Ona bir tuhaf bakıyordu. Dudakları aşağı kıvrılmış, gözleri neredeyse ona yalvarır gibiy-

di. Ama ona ne söyleyebilirdi? Yılbaşı gelir geçer ve alınan bütün o kararlar kötü erkekler olduğu gerçeğini değiştirmez. Çevrede her zaman yeterince kötü adam vardır.

Irie, inecekleri durak için zile basarak, yumuşacık bir sesle, "Ben çocukken," dedi. "Otobüs biletlerinin birer kanıt olduğunu düşünürdüm. Çünkü üstünde saat, tarih ve yer yazılı. Mahkemede kendimi savunmak zorunda kalsam, onların dediği yerde olmadığımı, yaptığımı söyledikleri şeyi, söyledikleri saatte yapmadığımı kanıtlamak için bunlardan birini gösterebilirdim."

Archie susuyordu ve Irie konuşmanın sona erdiğini düşündü, ama birkaç dakika sonra, amaçsız çevreye yayılmış mutlu yılbaşı kalabalığının ve turistlerin arasından güç bela geçtikten sonra, Perret Enstitüsü'nün merdivenlerini çıkarken babası, "Bak, bu hiç aklıma gelmemişti," deyince çok şaşırdı. "Bunu unutmayacağım. Ne zaman lazım olacağı belli olmaz, değil mi? İşte bir fikir. Onları sokaklardan toplayıp bir kavanozda biriktirebilirsin. Her durum için bir kanıt."

***

Bütün bu insanların hepsi aynı salona gidiyordu. Son ortama. Bu, Perret Enstitüsü'nde çok sayıdaki salonlardan biri, büyük bir salondu. Sergiden ayrı bir salon olmasına rağmen Sergi Salonu adını taşıyordu; şık bir yer, yeni bir sayfa gibi: beyaz/krom/saf/yalın (tasarım özeti buydu), yirminci yüzyılın sonunda tarafsız bir alanda buluşmak isteyen insanlar içindi; işlerini (bu marka değişimi, iç çamaşırı veya iç çamaşırı markası değişimi olabilirdi) boşlukta, kirletilmemiş bir alanda görebilecekleri sanal bir ortamdı; bin yılın aşırı kalabalık ve kanlı yerlerinden sonra bu mantıklı bir sonuçtu. Burası, endüstri tipi bir Hoover'i olan Nijeryalı bir temizlikçi kadın tarafından her gün temizlenip, sterilize edilip yenileniyor, gece boyunca da Polonyalı gece bekçisi (o kendine böyle diyordu, görev adı ise güvenlik koordinatörü idi) Bay De Winter tarafından koru-

nuyordu. Geceleri walkman'inde Polonez havaları dinlerken bu ortamın sınırlarında dolaşıp, ortamı koruduğunu, öndeki büyük camların yanından geçerken görmek mümkündü. Korunan birkaç dönüm ortamın bir metrekaresinin fiyatı bir işaretle belirlenmiş ortamın, uzunluğu eninden fazla ve yüksekliği üç Arhie ve yarım Alsana boyundaydı ve bu akşam (yarın olmayacak) salonun her iki yanına duvar kâğıdı gibi yapıştırılmış iki afiş vardı. Üstünde en eski harf biçiminden en modernine kadar her harf tipiyle MİLENYUM BİLİM KOMİSYONU yazılıydı. Böylece VIKING'in akaizminden ITMI'nin modernliğine kadar harflerin binlerce yıllık gelişimini belirtmek istemişler. Hepsi de sırasıyla gri, açık mavi ve koyu yeşil renkleriyle basılmıştı, çünkü araştırmalar insanların bu renkleri "bilim ve teknoloji"yle ilişkilendirdiğini ortaya koymuştu (morlar ve kırmızılar sanat dallarını, kraliyet mavisi "kalite kontrolü yapılmış malları" ifade ediyordu). Çünkü yıllarca büyük şirketlerin kavramlarına körü körüne uyulduktan sonra (tuz ve sirke mavisi, peynir ve soğan yeşili) artık insanlar bir ortam yeniden tasarlandığı zaman veya herhangi bir şeyin odanın/möblenin/İngiltere'nin (yeni bir İngiliz odası, İngiltere'ye uygun bir ortam, İngiliz'vari, İngiliz ortamı, İngiliz endüstriyel ortamı, kültürel ortamı ortam ortam) markası değiştirildiği zaman, onlara sorulan soruların anlamını kavrayabiliyor ve cevaplayabiliyorlardı. Mat kromu nasıl buldukları sorulduğu zaman ulusal kimlik? denildiği zaman bunu anlıyor semboller? tablolar? haritalar? müzik? havalandırma? gülümseyen zenci çocuklar, gülümseyen Çinli çocuklar veya (uygun kareyi işaretleyin), dünya müziği, düz veya tüylü halı, karo veya parke, bitkiler, su tesisatının anlamını biliyorlardı.

ne istediklerini biliyorlardı, özellikle de bu yüzyılda yaşamış, Bay De Winter (eski adı Wojciech) gibi bir ortamdan diğerine göçe zorlanmış, ismi değiştirilmiş, tipi değiştirilmişlerin, her soruşturmaya verdikleri cevap hep hayır hayır ortam lütfen sadece ortam hayır lütfen ortam

20
FARELER VE BELLEK ÜZERİNE

Tıpkı televizyondaki gibi! Bu, Archie'nin herhangi bir gerçek yaşam olayı için söyleyebileceği en büyük iltifattı. Daha da büyüğü, tıpkı televizyon gibi ama daha da iyiydi. Çok *modern*. O kadar güzel düzenlenmiş ki, bırakın orada osurmayı, nefes almaya bile kıyamazdınız. Ayakları olmayan plastik sandalyeler *s* harfi gibi kıvrılıyor; kendi esneklikleri var; birbirlerine tutturulmuşlar ve salonda on sıra halinde iki yüz kadar var; üstüne oturduğunuz zaman sizi sarıyorlar, yumuşak fakat destekleyici! Rahat! Modern! Archie bir tanesine otururken daha önce hiç rastlamadığı böyle bir esnekliği takdir etmek gerek, diye düşündü. *Çok hoş*.

Bunu televizyondan çok daha iyi yapan şey de, salonun

Archie'nin tanıdığı insanlarla dolu olması. Ta arkada Millboid (o maskara), yanında Aldül-Jimmy ile Abdül-Collin; ortalarda Josh Chalfen. Macit de önde Chalfen kadınıyla birlikte oturuyor (Alsana ona bakmayı reddediyor ama Archie ayıp olmasın diye el sallıyor) ve tam karşılarındaki (Archie'ye yakın, Archie salondaki en iyi yere oturmuş) uzun, upuzun masada Marcus oturuyor, masanın üstü tıpkı televizyondaki gibi, kocaman siyah karınlı katil arıları andıran mikrofonla dolu. Marcus dört adamın yanında oturuyor, üçü onun yaşlarında, biri bayağı yaşlı, kupkuru bir hali var; adeta *kurumuş* gibi, televizyondaki bilim adamları gibi, hepsinin önünde bir bardak su var. Ama beyaz önlük giymemişler. Spor giyinmişler: V yakalı kazak, kravat, makosen ayakkabı. *Bu bir parça düş kırıklığı yaratıyor.*

Archie çok basın toplantısı gördü (ağlayan ebeveyn, kayıp çocuklar veya tam tersi, eğer yabancı yetim senaryosuysa, ağlayan çocuk, kayıp ebeveyn) ama bu onlardan kat kat daha iyi, çünkü masanın ortasında çok ilginç bir şey var (buna televizyonda pek rastlanmaz, orada sadece ağlayan insanlar olur): Bir fare. Tek başına, basbayağı kahverengi bir fare, çok hareketli, hava delikleri olan, televizyon büyüklüğündeki cam kavanozunda oradan oraya koşturup duruyor. Archie onu ilk gördüğü anda endişelenmişti (yedi yıl boyunca cam bir kavanozda!) ama anlaşılan bu, fotoğraf çektirmek için yapılmış geçici bir durum. Irie, enstitüde onun için borular ve saklanacak yerler ve boş alanla dolu kocaman bir mekân hazırlandığını, sonra oraya konulacağını söyledi. Öyleyse bir sorun yok. Bu da pek hınzır, küçük bir fareye benziyor. Çoğu zaman maskaralık yapıyor gibi görünüyor. İnsan farelerin ne kadar uyanık görünüşlü olduğunu unutuyor. Bakımı mutlaka çok zor olmalı. Bu yüzden, Irie küçükken ona asla bir fare almamıştı. Kırmızı balıklar daha temiz oluyor; bellekleri de zayıftır. Archie'nin deneyimlerine göre belleği iyi olan her şey şikayet eder (o gün bana yanlış besin vermiştin, o gün beni yıkamıştın) ve şikayet eden bir ev hayvanı da pek arzulanacak bir şey değildir.

Aldül-Mickey ayaksız sandalyelere hiç hayranlık göstermeden Archie'nin yanındaki sandalyeye oturarak, "Demek buradasın," dedi. "Gözü kara kahrolası bir fareyi avucunda tutmak istemezsin, değil mi?"

Archie gülümsedi. Mickey ile konuşurken dikkat etmen gerekir, ama bir sokak kavgasına rastlayacak olsan, onun da yanında olmasını dilersin, çünkü o iyi bir çeşit hayat anlatıcısıdır. Bir çeşit filozof. Bu yönünü sergileme fırsatını pek bulamadığı için günlük hayatında oldukça asabidir. Ama onu önlüğünden kurtarıp, ocağın başından ayırıp, rahat hareket edebileceği bir ortam sağlarsanız gerçekten kendini gösterecektir. Archie, Mickey'e zaman ayırmaya hazırdı. İstediği kadar zaman.

Archie'ye, "Ne zaman başlayacaklar?" diye sordu. "Ağırdan alıyorlar. Bütün kahrolası gece bir fareyi seyredemeyiz, değil mi? Bütün bu insanları yılbaşı gecesi buraya toplarsan, eğlenceye benzer *bir şeyler* sunmak zorundasın."

Archie, "Belki öyle," dedi, ama ne tam onun gibi düşünüyordu ne de tam aksini. "Sanırım notlarını falan okumaları gerekir... Bu kalkıp da bir iki fıkra anlatmaya benzemez. Yani, bu herkesi her zaman mutlu etmek gibi bir şey değil. Bu *Bilim*." Archie *Bilim* ve *Modern* sözcüklerini aynı şekilde söylerdi. Sanki biri bu sözcükleri ona emanet edip onları kırıp dökmeyeceğine dair yemin ettirmişti. Archie daha da özenle tutarak, "*Bilim*," diye tekrar etti. "Başka türlü bir şey."

Mickey başını sallayarak bu öneriyi ciddi ciddi düşündü, *Bilim* konusundaki karşı savlarında, ne Archie'nin ne de Mickey'nin yolunun hiç düşmediği uzmanlık dallarına ve üst düzey yorumlara ne kadar ağırlık vereceğini düşündü (cevap; hiç), bütün bu çerçeve dahilinde ona ne kadar saygı göstermesi gerektiğini sorguladı (cevap: sittirsin, Hayat Üniversitesi daha önemli, di mi?) ve onu yerden yere vurmadan önce kaç saniye beklemesi gerektiğini sorguladı (cevap: üç).

"Tam tersi Archibald, tam kahrolası tersi. Bu çok geniş bir tartışma alanı. Herkesin düştüğü kahrolası bir hata. Bilimin

başka şeylerden farkı yoktur ki, değil mi? Eninde sonunda birilerini memnun etmek zorundadır."

Archie başını salladı. Mickey'nin ne demek istediğini anlıyordu. (Bazı insanlar -örneğin Samet- *eninde sonunda* deyimini kullananlara fazla güvenmemeyi öğütler -futbol menecerleri, emlakçılar, her çeşit satıcı- ama Archie bu konuda hiç böyle duygulara kapılmadı. Yerli yerinde kullanıldığında, bu deyim, sohbet ettiği kişinin, sorunun esasına, temeline indiğine onu hep ikna etmeyi başarmıştır.)

Mickey, "Böyle bir yerle benim lokantam arasında bir fark olduğunu sanıyorsan yanılıyorsun," diye devam ederken, dolgun bir sesle fakat desibel yönünden bir fısıltıyı aşmadan konuşmayı sürdürüyordu. "Eninde sonunda hepsi aynı şey. İş müşteride bitiyor. Örneğin kimse istemiyorsa benim mönüye *portakallı ördek* koymamın anlamı yok. Aynı şekilde bu adamların bir dolu parayı kimseye kahrolası bir yararı olmayacak bir şeye harcamalarının da anlamı yok. *Biraz düşün*," diyerek Mickey parmağını şakağına birkaç kez vurdu, Archie de elinden geldiğince bu talimata uymaya çalıştı.

Konuya ısınmaya başlayan Mickey, "Ama bu onlara hiçbir kahrolası şans tanımayacaksın anlamına da gelmez," diye devam etti. "Bu yeni fikirlere bir *şans* tanımak gerek. Yoksa cahilin teki sayılırsın, Arch. Nihayetinde benim yenilikten yana biri olduğumu iyi bilirsin. Bu yüzden iki yıl önce patates, lahana ve et kızartması yapmaya başladım."

Archie bilgece başını salladı. Patates, lahana ve et kızartması yeni ufuklar açan bir girişim olmuştu.

"Burada da aynı şey. Onlara bir şans tanımak gerek. Abdül-Colin ile Jimmy'ye de aynı şeyi söyledim. Hemen karşı çıkmayın, gelin, onlara bir şans tanıyın, dedim. Ve işte buradalar." Abdül-Mickey, aynı şekilde karşılık veren, kardeşinin ve oğlunun oluduğu yöne doğru başıyla sert bir selam işareti yaptı. "Duydukları hoşlarına gitmeyebilir ama bunu önceden bilemezsin, değil mi? En azından *iyi niyetle* geldiler. Ben buraya

Macit İkbal'in önerisi üzerine geldim; ona güveniyorum, fikrine saygı duyuyorum. Yine de dediğim gibi, bekleyip göreceğiz. Kahrolası hayatı yaşayıp öğreneceğiz, Archibald." Mickey kabalık etmek için değil de alışkanlıktan "kahrolası" sözcüğünü lâf arasında dolgu maddesi gibi kullanırdı; o da tıpkı fasulye veya bezelye gibi bir garnitürdü. "Kahrolası hayatı yaşayıp öğreneceğiz. Bu gece burada söylenen herhangi bir şey oğlum Jimmy'nin kahrolası ayın yüzeyine benzeyen bir cildi olmayabileceğine beni ikna ederse onların tarafına geçtim demektir, Arch. Şunu söylemeliyim. Bir farenin Yusuf ailesinin cildiyle ne ilgisi olduğu konusunda hiçbir kahrolası fikrim yok ama, eğer varsa o zaman hayatımı gözümü kırpmadan o İkbal'in eline teslim ederim. O çocuğu beğendim. Kardeşinden çok farklı," derken Mickey sesini alçalttı, çünkü Sam arkalarında oturuyordu. "Çok farklı. Yani kahrolası ne düşündü acaba? Ben olsam hangisini geri göndereceğimi bilirdim. Kuşkusuz bilirdim."

Archie omuz silkti. "Bu zor bir karardı."

Mickey kollarını kavuşturup yüzünü buruşturdu. "Hiç de değil dostum. Ya haklısındır ya da değil. Ve Arch, bunu kavradığın anda kahrolası hayatın çok kolaylaşır. Bana inan."

Archie, Mickey'nin sözlerini minnetle dinliyor ve onları yüzyılın ona sunduğu diğer bilge sözlere ilave ediyordu. *Ya haklısındır ya da değil. Yemek Fişlerinin altın çağı geçti. O kadar da olsun artık. Yazı mı tura mı?*

Mickey gülerek, "Hey, neler oluyor?" dedi. "İşte başlıyor. Bir hareket var. Mikrofonlar açıldı. Bir-ki, bir-ki. Galiba başlıyorlar."

***

"... bu öncü sayılacak bir çalışmadır, kamunun dikkatine ve kamu yardımı almaya layıktır ve mantıklı bir insanın görüşünde, ona karşı ileri sürülen itirazların hepsini aşacak kadar önemli bir çalışmadır. Bizim ihtiyacımız olan şey..."

Joshua, "Bizim *ihtiyacımız* olan şey daha önlerde oturmaktır," diye içinden tamamladı. Bu tam da Crispin'e göre, sersemce bir planlamaydı. Crispin kalabalığın arasında oturmak istemişti, böylece FATE üyeleri halkla birleşip son anda kar maskelerini takıp harekete geçeceklerdi, ama bu planın işlemesi için koltuklar arasında geçecek bir yer olması gerekliydi ama burada yoktu. Şimdi ise, sinemada yer arayan teröristler gibi, oturanların önünden yan taraflara doğru geçmeleri gerekecekti, bu da çabukluk ve şaşırtıcılık gerektiren bütün kahrolası operasyonu yavaşlatacaktı. Ne biçim iş? Bu plan Josh'ı sinirlendiriyordu. Her şey aşırı ayrıntılı ve saçmaydı ve bütün hepsi Crispin'i yüceltmeyi hedefliyordu. Crispin bağırma fırsatı bulacak, Crispin elindeki silahı sallayacak, Crispin iş olsun diye Jack Nicholson'vari psikodram yaratacaktı. HARİKA. Josh'a ise sadece, *Baba,* lütfen. *Onlara istedikleri şeyi ver,* demek düşüyordu ama o bunu biraz değiştirebileceğini düşünüyordu: *Baba,* lütfen. *Daha çok gencim. Yaşamak istiyorum. Tanrı aşkına onlara istedikleri şeyi ver. O sadece bir fare... Ben senin oğlunum.* Eğer babası tereddüt ederse, belki sahte bir silah darbesiyle sahte bir baygınlık geçirecekti. Bütün plan zoka tekniğine dayanıyordu ama Crispin bunun işe yarayacağını, her zaman *işe yaradığını* söylemişti. Ama vaktinin çoğunu hayvanların dünyasında geçiren Crispin, adeta bir Mowgli olmuştu: insanların davranış biçimlerinden haberi yoktu. Bir Chalfen'in iç dünyasını asla anlayamazdı ama bir porsuğun psikolojisini çok iyi anlayabilirdi. Joshua, o orada muhteşem faresiyle birlikte oturmuş, hayatının, belki de *kuşağının* en büyük başarısını kutlayan Marcus'a bakarken, acaba Crispin ve FATE ile her şeyi *tümüyle* yanlış değerlendirmiş olabilir miyiz, diye düşünmekten kendini alamadı. Belki de her şeyi karıştırmışlardı. Belki Chalfenizmin gücünü ve mantığa olan olağanüstü bağlılığını küçümsemişlerdi. Babasının diğer sıradan insanların aksine, hiç düşünmeden ve içgüdüsel olarak sevdiğini kurtarmaması olasıydı. Belki de sevgiye burada yer yoktu. Joshua bunu düşünürken gülümsedi.

***

"... hepinize, özellikle de ailelerimize ve dostlarımıza yılbaşı akşamı buraya geldikleri için teşekkür etmek isterim... herkesin çok heyecanlı bir proje olduğunda fikir birliğine vardığı bu projenin tanıtımına katılmak için buraya gelmenizden dolayı hepinize teşekkür ederim. Bu sadece benim ve diğer araştırmacılar için değil, çok daha geniş..."

Marcus başlayınca, Millat, KEVIN Kardeşlerin birbirlerine baktığını gördü. On dakika sonra diye düşünüyorlar. Belki de on beş dakika. İşareti Abdül-Colin verecek. Talimatlara uyuyorlar. Oysa Millat talimatlara uymuyor, en azından ağızdan ağıza dolaşan veya kâğıt parçalarına yazılan cinsten talimatlara uymuyor. Onunki genlerinde ve iç cebindeki soğuk demirde taşıdığı bir emir, yıllar önce ona verilen bir görev. O aslında tam bir Pande. Ve kanında isyan var.

İşin pratik yönü çok kolay aşılmıştı: Eski çeteden kişilerle yaptığı iki telefon görüşmesi, sessiz bir anlaşma, biraz KEVIN parası, Brixton'a kısa bir ziyaret ve işte, onu avucunda tutuyordu, sandığından biraz daha ağırdı ama onun dışında hiç de öyle müthiş bir şey değildi. Onu neredeyse *tanıyacaktı*. Yıllar önce Kilburn'ün İrlanda bölümünde patladığını gördüğü bir otomobil bombası gibiydi. O zaman sadece dokuz yaşındaydı ve Samet'le birlikte yürüyordu. Samet'in aşırı bir şekilde sarsılmasına rağmen Millat gözünü bile kırpmamıştı. Millat'a bu çok *tanıdık* gelmişti. Onu hiç etkilememişti. Çünkü artık kutsal şeyler olmadığı gibi bilinmeyen eşya veya olay da yok. Her şey tanıdık. Hepsi TV'de. Bu yüzden soğuk madeni ellemek, soğukluğunu teninde ilk kez hissetmek ona kolay gelmişti. Ve bazı şeyler size kolay gelince her şey zahmetsizce şıp diye yerli yerine oturunca, o beş harfli kelimeyi kullanmak size cazip gelir: Kader. Millat onu hep televizyona benzetirdi: Başkası tarafından yazımışı, yönetilip çekilmiş durdurulması olanaksız bir hikâye.

Tabii şimdi burada, dumanaltı bir halde ve *korku* içindeyken, her şey o kadar kolay görünmüyordu, ceketinin sağ tarafı biri oraya kahrolası bir çizgi film örsü koymuş gibiydi, TV ile gerçek yaşam arasındaki farkı ilk kez o an anladı ve kasıklarına bir tekme yemiş gibi oldu. Sonuçlar. Sadece bunu düşünmek bile ipucunu filmlerde aramak demekti (çünkü o, Samet veya Mangal Pande gibi değil; o savaşa gitmedi, çarpışmadı, anlatacak hikâyeleri ve fıkraları yok), *Godfather*'da lokantanın tuvaletinde büzülmüşken (Pande de kışlada büzülmüştü) ve tuvaletten bir anda fırlayıp, ekose örtülü masada oturan iki herifi cehenneme yollamanın anlamını düşünen Pacino'yu hatırlamaktı. Millat onu hatırladı. O sahneyi yıllarca, yeniden başa sarıp tekrar tekrar izlediğini, dondurup baktığını ve ağır çekim seyrettiğini hatırladı. Pacino'nun yarım saniye süresince tereddüt ettiği o sahneyi kaç kez izlerseniz izleyin, o yine, yapacağı belli olan şeyden başkasını yapmıyordu.

***

"...Bu teknolojinin insani yönünü göz önünde tuttuğumuz zaman...bence bu bu yüzyılın fizik alanındaki keşiflerine: Görecelik kuramı, Kuantum mekaniğine eşit değerde olacaktır... bize sunduğu seçenekleri düşünürsek... mavi ile kahverengi göz arasındaki değil, görebilenle görmeyen göz arasındaki..."

Ama Irie, insan gözünün büyüteçle, dürbünle ve mikroskopla bile göremediği şeyler olduğuna artık inanıyor. Bilmesi gerekir, çünkü bunu denedi. Önce birine sonra diğerine baktı, birine sonra diğerine; bunu o kadar çok kez yaptı ki, artık birer yüz olmaktan çıkıp garip çıkıntıları olan kahverengi tuvale dönüştüler. Tıpkı bir sözü çok fazla söylediğiniz zaman anlamını yitirdiği gibi. Macit ile Millat. Millat ile Macit. Maclat. Milcit.

Doğmamış çocuğundan ona herhangi bir işaret vermesini istedi ama bir şey olmadı. Hortense'ın evinden kalma bir ilahi kafasında dönüp duruyordu -Mezmur 63- *Seher vakti seni ara-*

rım: canım sana susamıştır, bedenim seni özler... Ama bu ondan çok şey istemektedir. Onun gerilere, gerilere, gerilere, kökene, spermin yumurtayla, yumurtanın spermle buluştuğu temel ana dönmesini gerektirir; bu kadar eski tarihi izleyecek kadar geriye gidemeyiz. Irie'nin çocuğu tam olarak belirlenemeyecek ve hakkında kesin bir şey söylenemeyecek. Bazı sırlar kalıcıdır. Irie'nin bir hayali vardı, eskiden, bu günden çok uzak olmayan bir zamanda kökler artık önemsenmeyecekti, çünkü önemli değillerdi, önemli olamazlardı, çünkü gerilere doğru çok uzuyorlardı ve çok acı veriyorlardı ve çok derinlerde gömülüydüler. O zamanı hevesle bekliyordu.

***

"Bütün felaketler karşısında cesur olabilen..."

Marcus'un konuşmasıyla deklanşör tıkırtıları arasında birkaç dakikadır hafiften bir şarkı duyuluyordu (özellikle Millat onu çok iyi duyuyordu). Marcus duymazdan gelip konuşmasını sürdürmeye özen gösteriyordu ama ses giderek yükseliyordu. Sözcükler arasında duraklayıp çevresine bakınmaya başlamıştı ama sesin dışarıdan geldiği belliydi.

"Tutarlılıkta ustayı izlesin..."

Clara, "Aman Tanrım," diye öne eğildi, kocasının kulağına, "Bu Hortense. Bu Hortense," diye fısıldadı. "Archie, gidip bunu halletmek zorundasın. *Lütfen.* Senin yerinden çıkman daha kolay."

Ama Archie'nin keyfi yerindeydi. Marcus'un konuşmasıyla Mickey'nin yorumlarını birlikte dinlemek, iki televizyonu aynı anda izlemek gibi bir şeydi. Çok bilgilendirici.

"Irie'ye söyle."

"Söyleyemem. O çıkamayacak kadar ortada. *Archie*, bütün program sırasında ilahi söylemelerine izin veremezsin."

Archie fısıltısını duyurmaya çalışarak, "Sam," diye hafiften seslendi. "Sam, sen git. Sen zaten buraya gelmek istemiyordun. Haydi. Hortense'ı tanırsın. Ona sesini alçaltmasını söyle.

Ben bunun devamını dinlemek istiyorum. Çok bilgilendirici."

Samet, "Memnuniyetle," diye tısladı, aniden ayağa kalktı ve özür bile dilemeden Neena'nın ayağına hızla bastı, "Yerimi tutmanıza gerek yok."

Konuşmasının dörtte birini bitirmiş, şimdi de farenin yedi yılının ayrıntılı bir açıklamasını yapmakta olan Marcus, notlarından başını kaldırıp gürültünün geldiği tarafa baktı, sonra susup dışarı çıkan kişiyi, diğer izleyicilerle birlikte seyretti.

"Sanırım birisi bu hikâyenin mutlu bir sonu olmadığını fark etti."

Dinleyiciler hafifçe güldükten sonra susup arkalarına yaslanırken Mickey, Archibald'ın göğsünü dürttü. "Bak, bu daha iyi," dedi. "Biraz da güldürmek gerek, ortalığı canlandırıyor. Halka hitap eden sözler, değil mi? Herkes de kahrolası Oxbridge'e gitmedi ya. Bazılarımız da..."

Archie, "Hayat Üniversitesi'ne gittik," diye başını sallayarak onu onayladı, çünkü ikisi de farklı zamanlarda gitmişti. "Üstüne yoktur."

***

Dışarıda: Samet'in kapının arkasından kapanmasıyla artan kararlılığı, korkutucu Şahit hanımları görünce azaldı. On tane iri yarı, korkunç perukalı hanım merdivenlerde durmuş, vurmalı sazlarına, bir ritmden daha kalıcı bir şey elde etmek ister gibi vuruyorlardı. Bütün hızlarıyla çalmayı sürdürüyorlardı. Ondan önce beş güvenlik görevlisi pes etmişti, Ryan Topps bile bu Frankenstein korodan sanki biraz ürkmüş gibi biraz ileride, kaldırımda durmuş, Soho'ya giden büyük kalabalığa *Watchtower* dağıtıyordu.

Sarhoş bir kız, kapaktaki kaba saba cennet tablosunu inceleyerek, "Öncelik hakkı tanınıyor mu?" diye sorarak onu yılbaşı broşürlerinin arasına yerleştirdi. "Ne giymek gerek?"

Samet kuşkuyla triangle çalan hanımın, Rugby forvetini anımsatan omzuna dokundu. Hintli bir adamın, tehlikeli olabi-

lecek yaşlı bir Jamaika'lı kadına söyleyebileceği bütün sözcüklerin tümünü (*eğerlütfenneoluraffedersinmümkünselütfenaffedersin* -otobüs duraklarında öğrenilir) sıraladı ama davullar gümbürdemeyi sürdürdü, tefler çaldı, ziller çınladı. Hanımlar postalı andıran ayakkabılarını ince buz tabakasına vurmayı sürdürdüler. Yürümek için çok yaşlı olan Hortense Bowden, portatif iskemlesinde oturmuş, dikkatle Trafalgar Meydanı'nda dans eden kalabalığı süzmektedir. Dizlerinin arasında tuttuğu flamada kısaca şöyle yazmaktadır:

VAKİT YAKINDIR - VAHİY 1: 3

Samet dizeler arasındaki bir sessizlikte, "Bayan Bowden," diyerek öne çıktı. "Ben Samet İkbal. Archibald Jones'un bir dostuyum."

Hortense ona bakmayıp, tanıdığını belli edecek bir ifade takınmayınca, Samet ilişkilerinin incelikli ağının daha da derinliklerine girdi. "Karım kızınızın çok iyi bir arkadaşıdır; yeğenim de. Oğullarım sizin..."

Hortense dişlerini öperek, "Kim olduğunuzu biliyorum. Siz beni tanıyorsunuz, ben de sizi. Ama şu anda dünyada yalnızca iki çeşit insan var," dedi.

Samet kokusunu aldığı vaazı henüz başlamadan bitirmek için onun sözünü keserek, "Acaba gürültüyü biraz azaltmanız mümkün mü... birazcık."

Ama Hortense onu aşmıştır, gözleri kapalı, kolları havada Jamaika'vari yemin etmektedir. "İki çeşit insan: Tanrı için ilahi söyleyenler ve ruhları yitirmek pahasına onu reddedenler."

Arkasını döndü. Ayağa kalktı. Flamasını Trafalgar çeşmelerinde yekvücut olmuş, dans eden sarhoş kalabalığa hırsla salladı, sonra altıncı sahifede doldurması gereken bir boşluk olan, alaycı bir foto muhabirinin ricası üzerine hepsini tekrarladı.

Fotoğraf makinesi havada, bir dizi karın üstünde, "Flamayı

biraz yukarı kaldır şekerim," diye talimat verdi. "Haydi, azıcık daha öfkelen. Harika oldu."

Şahit hanımlar seslerini yükselterek ilahilerini gökkubbeye gönderiyorlardı. Hortense da onlara katıldı. *"Seher vakti seni ararım; Canım sana susamıştır; kurak, yorucu ve suyu olmıyan bir diyarda...*

Bütün bunları seyreden Samet, içinden onu susturmak gelmediğini fark edip şaşırdı. Belki yorgunluktan. Belki yaşlılıktan. Ama daha çok kendisi de aynı şeyleri başka bir isimle yapmak istediği için. Aramanın ne demek olduğunu bilirdi. Kuraklığı bilirdi. Yabancı bir ülkede içine düştüğün susuzluğu bilirdi; berbat, dinmeyen, ömür boyu süren bir susuzluk.

O kadar da olsun artık, diye düşündü, *o kadar da olsun artık.*

***

İçeride: "Ama ben onun benim cildimle ilgili bölüme gelmesini bekliyorum. Daha bir şey duymadım, sen duydun mu, Archie?"

"Hayır, henüz değil. Daha anlatacağı çok şey olmalı. Bütün bunlar devrim demek."

"Tabii ya... Ama paranı ödersen istediğini dinlersin."

"Sen biletine para ödemedin, değil mi?"

"Yoo, hayır ödemedim. Yine de *beklentilerim* var. İşin prensibi değişmez, değil mi? Ay, ay, sus bir dakika... orada bir ara cilt dediğini sandım..."

Mickey cilt dediğini duymuştu. Ciltte iyi huylu urlar, dediğini duymuş olmalı. Tam beş dakika süreyle anlattı. Archie tek bir kelimesini anlamadı. Ama sona erince Mickey tatmin olmuş göründü, aradığı bilgiye kavuşmuştu.

"Mımm, ben işte bunun için geldim, Arch. Çok ilginç. Tıpta büyük bir aşama. Bu doktorlar kahrolası mucizeler yaratıyor."

Marcus, "...Ve temel ve gerekliydi," diyordu. "Yalnızca kişisel bir ilham kaynağı olmakla kalmadı, aynı zamanda bu çalış-

manın büyük bir kısmının temelini attı, özellikle de yeni ufuklar açan çalışmasıyla, onu ilk duyduğum zaman..."

Bu çok iyi. Yaşlı adamı övüyor. Bunu duymaktan memnun olduğu besbelli. Ağlıyor gibi. Adını duymadım. Yine de bütün şan ve şerefi üstlenmemesi güzel bir şey. Ama bunu abartmak da hoş değil. Marcus'a bakılırsa bütün işi yaşlı adam yaptı sanırsın.

Mickey de aynı şeyi düşünerek, "Kahretsin," dedi. "İyi övüyor, ha? Bay Büyük Adam'ın Chalfen olduğunu söylememiş miydin?"

Archie, "İkisi belki de suç ortağıdır," dedi.

"... bu alanda yapılan çalışmalar için fonlar bitince ve hepsi bilimkurgu sayfalarında kalacak gibi görününce kesenin ağzını açtı. Yalnızca bunun için bile araştırma grubuna ilham kaynağı olduğu veya araştırma grubunu desteklediği söylenebilir, yirmi yıldır olduğu gibi hâlâ benim hocamdır..."

Mickey, "Benim hocam kim, biliyor musun?" diye sordu. "Muhammed Ali. Kesinlikle öyle. Zihin dürüstlüğü, ruh dürüstlüğü, beden dürüstlüğü. Bir numara. Müthiş bir boksör. En büyük olduğunu söylediği zaman o sadece 'en büyük' olduğunu söylemek istemedi."

Archie, "Öyle mi?" dedi.

Mickey ciddi bir tavırla, "Tabii ya, öyle. *Tüm zamanların en büyüğü* dedi. Geçmiş, şimdi ve gelecek. Kendinden çok emin bir herifti. Muhammed Ali, benim hocam sayılır."

Archie, akıl hocası diye düşündü... Onun için hep Samet olmuştu. Ama bunu tabii ki Mickey'e söyleyemezdi. Kulağa saçma gelirdi. Tuhaf gelirdi. Ama gerçek bu. Hep Sammy olmuştu. İyi günde, kötü günde. Dünya sona eriyor olsa bile. Kırk yıldır ona danışmadan hiçbir karar vermemişti. Sam, iyi adamdı. Sam, iyi insandı.

"...bu yüzden, gördüğünüz bu harikülade olay için en büyük övgüyü almayı hak eden biri varsa, o, işte karşınızdaki Dr. Marc-Pierre Perret'dir. Olağanüstü bir adam ve..."

Her an iki kez yaşanır: İçeride ve dışarıda ve her ikisi de farklı bir tarihtir. Archie içinde bir yerlerde bu ismi anımsar gibi oldu, ama işte şimdiden Samet'in dönüp dönmediğini görmek için sandalyesinde kıpırdanıyor. Samet'i göremedi. Onun yerine tuhaf bir hali olan Millat'a gözü çarptı. Gerçekten çok tuhaftı. Gülünç değil bir garipti. Sandalyesinde hafif hafif sallanıyor; Archie neyin var dostum bakışını fırlatmak için onunla göz göze gelmeye çalıştı ama başaramadı, çünkü Millat'ın gözleri bir noktaya kilitlenmişti. Archie onun bakışlarını izledi ve gözleri tuhaf bir şeyle karşılaştı: Yaşlı bir adam sevinç gözyaşları döküyordu. Kırmızı gözyaşları. Archie'nin hatırladığı gözyaşları.

Ama Samet ondan da önce hatırlamıştı; biraz önce ses çıkarmayan yapıdaki modern kapıdan sessizce içeri giren *Yüzbaşı Samet Maya. Yüzbaşı Samet Maya,* bir an kapının eşiğinde durakladı, okuma gözlükleriyle dikkatle baktı ve elli yıldır dünyadaki tek dostunun ona yalan söylediğini anladı. Dostluklarının temel taşının, lokum veya sabun köpüğünden daha sert ve kalıcı bir madde olmadığını kavradı. Archibald Jones'un hayal bile etmediği kadar çok yönlü bir adam olduğunu anladı. Bütün bunları, kötü bir Hint müzikalinin en kritik sahnesinde olduğu gibi aniden kavradı. Sonra korkunç bir coşkuyla, temel gerçeğe, sonuca erişti: *Sadece bu olay, tek başına, ikimizi kırk yıl daha idare eder.* Bu bütün hikâyeleri sona erdiren hikâyedir. Durmadan yenilenen bir hediyedir.

"Archibald!" Başını doktordan çevirip teğmenine döndü, kısa, isterik ve gürültülü bir kahkaha patlattı. Kendini, aralarındaki her şeyin tümüyle değiştiği anda, damada onu tanıyarak bakan bir gelin gibi hissetti. "Seni ikiyüzlü, alçak, hilekâr herif seni, misa mata, bhainshute, shora-baicha, syut-morani, haraam jadda... "

Bunlar da yetmeyince Samet, Bengalce sövmeye devam etti; bu dilin zengin küfür edebiyatı yalancılar, kardeşiyle yatanlar, domuz dölleri, kendi anneleriyle oral ilişkiye girenler gibi rengârenk kişiliklerle doludur.

Ama bundan da önce veya aynı anda, seyirciler bu yaşlı esmer adamın, o yaşlı beyaz adama yabancı bir dilde bağırıp çağırışını ilgiyle izlerken, Archie başka bir şeyler olduğunu hissetti, bu ortamda bir hareket, bütün salonu kaplayan ve harekete geçmek üzere olan bir şey algıladı (arka taraftaki Hintliler, Josh'un çevresinde oturan çocuklar, bir hakem gibi Millat'tan Macit'e, Macit'ten Millat'a bakan Irie) ve Millat'ın oraya daha önce varacağını fark etti; Millat'ın Pande gibi uzandığını gördü; Archie televizyonda da gerçek hayatta da bunu görmüştü ve bu uzanışın anlamını bildiği için ayağa kalktı. İleri atıldı.

Silah ortaya çıktığı anda oraya *erişti*, onun yardımına koşacak bir madeni para olmadan oraya erişti, Samet ona engel olamadan oraya erişti, bir tanığı olmadan oraya erişti, düşünce ile söz arasındaki an gibi, bellek veya pişmanlığın yarım saniyelik araya girişi gibi, Millat İkbal'in kararı ile hedefinin arasına girdi..

***

Karanlıkta yürüdükleri bozkırda bir ara durakladılar ve Archie, Doktor'u öne doğru itti, tam önünde, onu görebileceği bir yerde durmasını istedi.

Doktor istemeden ay ışığına girdiği anda, "Orada dur," dedi. "Kahrolası, tam orada dur."

Çünkü kötülüğü, saf kötülüğü karşısında görmek istiyordu; önceden kararlaştırılan şeyi yapabilmesi için onu görmesi *gerekiyordu*. Ama Doktor'un kamburu çıkmıştı ve bitkindi. Sanki kararlaştırılan şey, şimdiden yerine getirilmiş gibi yüzü açık renk kanla kaplıydı. Archie, daha önce hiç böylesine mahvolmuş, perişan olmuş bir adam görmemişti. Bu görüntü karşısında yelkenler suya indi. İçinden ona, *Kendimi senin göründüğün gibi hissediyorum,* demek geldi, zonklayan başı ile midesinden yükselen alkollü bulantının kişileşmiş hali, işte karşısında duruyordu. Ama ikisi de konuşmadı; bir süre öylece du-

rup dolu silahın üstünden bakıştılar. Archie bu adamı vuracağı yerde onu *katlayabileceğini* düşündü. Katlayıp cebine koyabilirdi.

Archie, otuz uzun saniyelik bir sessizlikten sonra çaresizlik içinde, "Şey, kusura bakma," dedi. "Savaş bitti. Sana karşı değilim... ama dostum Samet... zor bir durumdayım. İşte böyle."

Doktor birkaç kez gözlerini kırptı, nefesini kontrol etmeye çabalıyor gibiydi. Kendi kanıyla kızarmış dudaklarının arasında, "Yürürken... bağışlanma isteyebileceğimi söyledin," dedi.

Doktor ellerini başının arkasında tutmaya çalışarak, diz çökmek ister gibi bir hareket yaptı ama Archie başını sallayarak inledi, "Ne dediğimi *biliyorum*... ama olmaz... böylesi daha iyi..." diyerek, sessizce tetiğin çekilip silahın geri tepmesini taklit etti. "Öyle değil mi?... Daha kolay... Yani her bakımdan."

Doktor bir şey söylemek ister gibi ağzını açtı ama Archie başını tekrar salladı. "Bunu daha önce hiç yapmadım ve biraz... doğrusunu istersen, sinirliyim... çok içtim... ama bir işe yaramaz... sen konuşacaksın ama ben dediklerini anlamayacağım, onun için..."

Archie, Doktor'un başı hizasına gelene kadar kollarını kaldırdı, gözlerini yumdu ve horozu çekti.

Doktorun sesi bir oktav fırladı, "Bir sigara?"

İşte işler o anda kötü gitmeye başladı. Pande'ye olduğu gibi. Herifi o anda, oracıkta vurmalıydı. Belki de. Oysa o gözlerini açtı ve kurbanının, tıpkı bir insan gibi, göğüs cebinden buruşuk bir sigara paketiyle bir kibrit kutusunu çıkarmaya çabaladığını gördü.

"Lütfen... önce bir..."

Archie bir adamı öldürmek için tuttuğu nefesini burnundan saldı. "Son isteği reddedemem," dedi, çünkü bunu filmlerde görmüştü. "Ateş ister misin?"

Doktor başını salladı. Archie bir kibrit çaktı, doktor sigarasını yakmak için ona doğru uzandı.

Archie, bir an sonra, "Haydi acele et," dedi. Gereksiz tartış-

malara hiç karşı koyamazdı. "Söyleyecek bir şeyin varsa durma söyle. Bütün gece seni bekleyecek değilim."

"Yani konuşabilirim, ha? Demek konuşacağız."

Archie sert bir sesle, "Konuşacağız demedim," dedi. Çünkü Film Nazilerinin taktiği buydu (Archie bilmez miydi, savaşın ilk dört yılını Brighton'daki Odeon Sineması'nda titrek Film Nazilerini seyrederek geçirmişti), konuşarak bazı şeylerden kurtulurlardı. "Sen konuşacaksın, sonra ben seni öldüreceğim, dedim."

"Ah evet, tabii."

Doktor yeniyle yüzünü sildi ve ciddi olup olmadığını anlamak için bu delikanlıya dikkatle baktı. Delikanlı ciddi görünüyordu.

"Şey ben... İzin verirsen..." Doktor açık ağızla Archie'nin ismini söylemesini bekledi, ama o bir şey söylemedi. "Teğmen... izninizle, Teğmen... şu anda ahlâki bir açmazla karşı karşıyasınız..."

Archie, ne demek istediğini anlamadı. Böyle zamanlarda hep yaptığı gibi, "Herhalde," dedi.

Biraz güven kazanan Dr. Hasta, "Şey... *evet*," dedi. Aradan tam bir dakika geçtiği halde henüz öldürülmemişti. "Bence siz bir *ikilem* içindesiniz. Bir yandan... Beni öldürmek istediğinizi sanmıyorum."

Archie omuzlarını gerdi. "Buraya bak, gün ışığı..."

"Diğer yandan, işgüzar arkadaşınıza bunu yapacağınıza dair söz verdiniz. Ama *dahası* var."

Doktor, titreyen eliyle sigarasının külünü dalgın dalgın silkti ve Archie, küllerin çizmesine gri kar taneleri gibi dökülüşünü seyretti.

"Diğer yandan, ülkenize karşı bir göreviniz var, doğru olanı yapmak istiyorsunuz. Diğer yandan ben de bir *insanım*. Sizinle konuşuyorum. Sizin gibi nefes alıyorum ve sizin gibi kanım akıyor. Benim nasıl biri olduğumu tam olarak bilmiyorsunuz. Duyduklarınızdan fazla bir şey bilmiyorsunuz. Zor bir durumda olduğunuzu görüyorum."

"Ben zor durumda değilim. Zor durumda olan *sensin*, gün ışığı."

"Sizin dostunuz olmasam da, bir insan olduğum için bana karşı da görevleriniz var. Sanırım görevler arasında sıkışıp kaldınız. Sanırım çok ilginç bir durumdasınız."

Archie, bir adım atıp namluyu Doktor'un alnına beş santim yaklaştırdı. "Bitti mi?"

Doktor evet demek istedi ama sadece kekeleyebildi.

"İyi."

"Bekle! *Lütfen*. Sartre'ı bilir misin?"

Archie içini çekti, sıkılmıştı. "Hayır, hayır, hayır -müşterek dostlarımız yok- biliyorum çünkü benim tek bir dostum var, onun da adı İkbal. Seni öldüreceğim. Özür dilerim ama..."

"Bir dost değil. Bir filozof. Satre. Mösyö J.P."

Archie sinirlenmiş, kuşkulanmıştı. "Kim?" diye sordu. "Fransıza benziyor."

"Fransızdır. Büyük bir Fransız. 1941'de o hapisteyken tanıştım. Onunla tanıştığım zaman bana bir soru sordu. Bu sizin sorununuza benziyor."

Archie usulca, "Devam et," dedi. Doğrusu biraz yardıma hayır diyecek hali yoktu.

Doktor Hasta, nefes nefese olduğunu gizlemeye çalışıyordu, o kadar çok terliyordu ki boynunun dibindeki iki çukurda ter birikmişti. "Sorun şu, genç bir Fransız öğrenci, Paris'teki hasta annesine bakmak *zorunda* ama aynı zamanda İngiltere'ye gidip Nasyonal Sosyalistler'le çarpışan Fransız partizanlara yardım etmek *zorunda*. Şimdi çeşitli zorunluluklar olduğunu göz önünde tutarak -örneğin insan fakirlere yardım etmek zorundadır ama her zaman etmez; bu bir *idealdir* ama bir *zorunluluk* değildir-, buna göre öğrenci ne yapmalı?"

Archie alaylı bir şekilde, "Bu çok aptalca bir soru. Bir *düşünün*," diyerek silahın namlusunu Doktor'dan uzaklaştırıp şakağına birkaç kez hafifçe vurdu. "Eninde sonunda, en çok istediği şeyi yapacaktır. Ya ülkesini seviyordur ya da yaşlı annesini."

"Ama ya ikisini de aynı derecede seviyorsa? Ülkesini de annesini de. İkisine karşı zorunluysa ne yapmalı?"

Archie pek etkilenmemişti. "Birini yapsın ve elini çabuk tutsun."

Doktor, "Fransız da sizin gibi düşünüyor," diyerek gülümsemeye çalıştı. "İki zorunluluktan biri ağır basmıyorsa, sizin de dediğiniz gibi, birini seçmeli ve elini çabuk tutmalı. Çünkü insan kendini kendi kendine oluşturur. Ve kendi oluşturduğundan sorumludur."

"Tamam o zaman. Konuşmanın sonu."

Archie bacaklarını ayırdı, ağırlığını eşit olarak dağıttı, silahın geri tepmesini karşılamaya hazırlandı ve horozu tekrar çekti.

Doktor dizleri üzerine düşerek, bir iç çekiş gibi yükselip sonra alçalan bir toz bulutunu havalandırdı. "Ama... ama... lütfen dostum, biraz düşünün..."

Bacağından çizmelerine akan kanlı gözyaşlarından, bacağındaki elden ve ve sonra da ayakkabısındaki ağızdan dehşete düşen Archie yutkundu ve, "Lütfen, buna hiç gerek yok..."

Ama Doktor, Archie'nin dizlerinin arkasını kavradı. "Bir düşünün... lütfen... her şey olabilir... belki sizin gözünüzde kendimi temize çıkarabilirim... belki yanılıyorsunuz; kararınız Oidipus'unki gibi feci ve yaralanmış bir şekilde size geri dönebilir! Hiç belli olmaz!"

Archie, Doktor'u sıska kolundan tutup kaldırdı ve bağırmaya başladı: "Bana bak. Şimdi beni sinirlendirdin. Ben kahrolası bir kâhin değilim. Kim bilir, belki de yarın dünyanın sonu gelir. Ama *şimdi* bunu yapmak zorundayım, Samet beni *bekliyor*. Lütfen," derken Archie'nin elleri titriyor, kararlılığı da giderek zayıflıyordu. "*Lütfen*, susun. Ben kâhin değilim."

Ama Doktor bir kez daha bir kukla gibi yere yığıldı. "Hayır ... hayır... biz kâhin değiliz. Hayatımın bir çocuğun ellerinde son bulacağını asla düşünemezdim. Korintoslular I, Bap 1, dize 18: *Hikmetlilerin hikmetini yok edeceğim, Ve anlayışlıların*

anlayışım iptal edeceğim. Hikmetli nerede? Yazıcı nerede? Bu Dünyanın bahsedicisi nerede? Dünyanın hikmetini Tanrı akılsızlığa döndürmedi mi? Zira madem ki dünya Tanrı'nın hikmetinde kendi hikmetiyle Tanrı'yı bilmedi, Tanrı iman edenleri vaızın akılsızlığıyla kurtarmağa razı oldu. Ama ne zaman gelecek? Ben beklemekten sıkıldım, sadece yarısını bilmek berbat bir şey. Erişmek bu kadar kolayken, insani mükemmelliğe ulaşamamak ne acı." Doktor doğruldu ve tam da Archie geri çekilirken ona doğru uzandı. "Verilmesi gereken kararı verecek kadar cesur olabilseydik... saklamaya değer şeyleri diğerlerinden ayırabilseydik... bunu istemek suçtur..."

Archie, ağladığını fark edince, gözlerinden Doktor'unki gibi kanlı olmayan ama iri, yarı şeffaf ve tuzlu gözyaşları aktığını fark edince utanarak, "Lütfen, *lütfen*," dedi. "Orada kalın. Lütfen, susun. *Lütfen*."

"Sonra da aklıma, o yoldan çıkmış Alman, Friedrich geliyor. Başlangıcı ve sonu olmayan bir dünya düşünebiliyor musun çocuk?" Tükürür gibi *çocuk* dedi ve bu aralarındaki güç dengesini bozdu, bir hırsız gibi Archie'de kalan bütün gücü çalıp rüzgâra savurdu. "Dünyadaki bütün olayların sonsuza dek tekrarlandığını hayal etmeye *çalış*..."

"Lanet olası, olduğun yerde dur!"

"Bu savaşın milyon kez tekrarlandığını hayal et..."

Archie, "Hayır istemem," derken salya sümükten zor nefes alıyordu. "Bir keresi yeter de artar bile."

"Bu ciddi bir öneri değil. Bu bir test. Olumlu cevap verecek kadar kuvvetli ve yaşamla uyum içinde olanlar -durmadan tekrarlansa bile- en kötü karanlıklara dayanabilecek güce sahip olanlardır. Yaptığım şeylerin sonsuza dek tekrarlandığını görebiliyorum. Ben özgüveni olanlardan biriyim. Ama sen onlardan biri değilsin."

"Lütfen, susar mısın, *lütfen*, ben de..."

Doktor Hasta, "Vereceğin karar, Archie," diyerek baştan beri sahip olduğu ve en etkili olacağı ana kadar sakladığı bilgi-

yi, çocuğun adını açıkladı. "Bunun ebediyete kadar tekrarlandığını düşünebiliyor musun? Bunu düşünebiliyor musun?"

Archie, "İşte bir madeni para," diye sevinçle *haykırdı*, çünkü o anda hatırlamıştı. "Bir madeni para!"

Doktor Hasta şaşırmıştı ve tökezleyerek ileri yürümekten vazgeçti.

"Ha! Bir madeni para! Ha! Kahrolası adam."

Sonra bir adım daha attı. Avuçları yukarıda olacak şekilde ellerini masumiyetle ileri uzattı.

"Orada dur. Olduğun yerde dur. Tamam. Bak, şimdi ne yapacağız. Yeterince konuştuk. Silahımı buraya yere koyacağım... yavaşça... *buraya*."

Archie çömelip silahını ikisinin arasında yere bıraktı. "Bana güvenebilmen için. Sözümde duracağım. Şimdi bu parayı havaya atacağım. Yazı gelirse seni öldüreceğim."

Doktor Hasta, "İyi ama..." dedi. Archie ilk kez onun gözlerinde gerçek korkuya, Archie'nin içine dolup onu konuşamaz hale getiren korkuya benzer bir şey gördü.

"Tura gelirse öldürmeyeceğim. Hayır, bu konuda konuşmak istemiyorum. Aslına bakarsanız ben filozof falan değilim. Bence en iyisi bu. Tamam işte."

Para mükemmel bir dünyada hep yaptığı gibi, parıldayarak havaya fırladı, sonra da karanlık yönünü gösterecek şekilde birçok kez dönerek, insanoğlunu bir kez daha büyüledi. Kendinden emin yükselişi sırasında bir noktada falso yaptı ve Archie onun kendine dönmeyeceğini ve arka tarafa, oldukça uzağa yöneldiğini anladı, dönüp onun tozların içine düşüşünü izledi. Onu almak için eğildiğinde bir silah sesi duydu ve sağ baldırında feci bir acı duydu. Eğilip baktı. Kan akıyordu. Kurşun, kemiği sıyırıp kalçasını delip geçerken kovanın bir parçasını etinin içinde bırakmıştı. Canı çok yanıyordu ama yine de acı garip bir şekilde, sanki uzaklarda bir yerdeymiş gibiydi. Archie döndü ve Doktor Hasta'nın sağ elinden sarkan silahla yarı eğilmiş durduğunu gördü.

Archie sinir içinde silahı Doktor'un elinden kolayca ve öfkeyle kaparak, "Kahretsin, neden bunu yaptın?" dedi. "Tura. Bak, tura. Baksana, tura. Tura geldi."

***

İşte Archie şu anda, kurşunun havada bir kavis çizerek geçtiği yerde, televizyon için bile garip sayılacak bir şey yapmak üzere: Aynı adamın hayatını, birincisi kadar gereksiz ve nedensiz bir şekilde, ikinci kez kurtarmak üzere orada duruyordu. Bu hayat kurtarma işi, pis bir iş. Her şeyi dehşet içinde seyreden izleyicilerin önünde, kurşun kalçasına, tam da femur kemiğine saplanırken, dramatik bir şekilde olduğu yerde dönüp farenin cam kutusunun üstüne yığıldı. Cam kırıkları çevreye yayıldı. Müthiş bir gösteri. Televizyonda olsaydı, şu ara saksafon eşliğinde jenerikler gösterilmeye başlardı.

Ama önce son oyunlara bakalım. Onlar siz isteseniz de, istemeseniz de oynanmalıdır, hatta Hindistan'ın veya Jamaika'nın bağımsızlığı, barış anlaşmalarının imzalanması veya yolcu gemilerinin rıhtıma yanaşması gibi sonlar, sadece daha da uzun bir hikâyenin başlangıcı olsa bile. Bu salonun rengini, halısını, afişler için harf karakterini, masaların yüksekliğini seçen aynı pilot grup, şimdi de her şeyin sonuna kadar oynanması için gerekli kutuyu işaretleyecektir. Ayrıca, görgü tanıklarının ifadelerinde Macit'i birçok kez Millat olarak belirlemelerine, akıl karıştırıcı belgelere, işbirliği yapmayan kurbana ve diğer ailelere ait videoteyplere ve ortaya çıkan davanın karmaşasıyla başa çıkamayan yargıcın havlu atıp, her iki ikize de dört yüz saatlik toplumsal hizmet cezası vermesini ve bu cezayı, tabii ki, Joyce'un en son projesi olan ve Thames Nehri kıyısında planlanan muazzam bir milenyum parkında çalışarak ödeyeceklerini öğrenmek, ilgili belgeleri ve ifadeleri görmek isteyen kişilerin özellikleri de istatistiki yönden ilginçtir.

Yedi yıl sonra çekilen ve Irie, Joshua ile Hortense'ı, Karayibler'de (çünkü Irie ile Joshua sonunda birbirlerine âşık oldu-

lar; kaderinizi ancak bir süre erteleyebilirsiniz) deniz kıyısında gösteren bir fotoğrafı görmek ve Irie'nin babasız küçük kızının *Yaramaz Millat Amca* ve *Uslu Macit Amca*'lara sevgi dolu kartpostallar yazdığını ve kendisini, onu babasına bağlayan ipleri kesilmiş bir kukla, Pinokyo kadar özgür hissettiğini öğrenmek isteyenler belki de, on sekiz ila otuz iki yaşları arasındaki genç meslek sahibi kadınlar olacaktır. 31 Aralık 1999 yılbaşı gecesinde, Abdül-Mickey'nin lokantasını kadınlara açtığı o tarihi gecede, O'Connell's'ta, Alsana ve Samet ile Archie ve Clara'nın oynadığı yirmibir oyununu kimin kazanacağı üstüne bahse girmek isteyenler acaba genelde suçlular ve yaşlılardan mı oluşacaktır?

Ama bu uydurma hikâyeler ile benzerlerini anlatmakla, geçmişin gergin, geleceğin mükemmel olduğunu iddia eden o efsaneyi, o müthiş yalanı yaygınlaştırmış olacağız. Archie'nin de bildiği gibi bu doğru değildir. Hiçbir zaman da olmamıştır.

Ama şimdiki zamanı incelemek ve izleyicileri iki gruba ayırmak ilginç bir araştırma olur (bunun ne tip bir araştırma olacağına siz karar verin): Bir masaya yığılmış, yarası kanayan adamı izleyenler ve küçük, kahverengi, asi bir farenin kaçısını izleyenler. Archie, fareyi izleyenlerdendi. Onun bir an, yüzünde kendinden memnun bir ifadeyle, bu sonucu beklermiş gibi hareketsiz duruşunu seyretti. Hızla koşarak elinin üstünden geçtiğini izledi. Masanın üstünden, onu yakalamaya çalışan ellerin arasından koşarak kaçışını. Sonra da masanın ucundan atlayıp havalandırma deliğinde gözden yitişini. Archie içinden, *Haydi oğlum, kaç!* dedi.

Elinizdeki romanın 80 sayfalık müsveddesini götürüp yayınevinden 250.000 pound avans alan Zadie Smith, kitap piyasaya çıktığı andan itibaren hem İngiltere'de hem dünyada çok büyük sükse yaptı ve hemen hemen bütün ödüllerde adını bir fırtına gibi estirdi. Öyle ki dünyaca ünlü *Guardian* gazetesinin bu yıl ilk defa verdiği ödülü kazandığında da, jüride bulunan ünlü romancı Julian Barnes, düşüncelerini şu sözlerle ifade etmişti: "Bir romancı olarak içim kıskançlık ateşiyle kavruluyor."

Peki, ne anlatıyordu ki bu gencecik, yarı-Jamaikalı kız: Her türlü aşırılığın revaçta olduğu Londra'nın kenar semtlerinden birinde, farklı renklerin, farklı dinlerin ve farklı kuşakların, Jones'lar, İkbal'ler ve Chalfen'ler gibi üç renkli ailenin, çoluk çocuk birbirinden matrak hikâyeleri etrafında, göçmenlerin, geleneklerin, İngiliz orta sınıf ailesinin ve alt-kültürlerin ağzına kadar dolu bir cümbüş sürahisine daldırılıp daldırılıp çıkarılan bir parodisini...

İddia ediyoruz ki, milenyumun ilk parlak edebiyat yıldızı olan Zadie'nin **İnci Gibi Dişler**'ini ya her gün bir öğün yirmi sayfa eğlence ve keyif şöleni olarak yuvarlayıp bir aylık bir rüyaya yattığınızda, ya da işinizden üç gün izin alarak bir defada oturup gözleriniz kan çanağına dönene kadar yutarak bitirdiğinizde, kesinlikle tadı damağınızda kalacak ve "keşke daha çok sayfa, daha çok olsaydı..." diye söyleneceksiniz.

İnci Gibi Dişler, uçuk bir kızdan delice ironilerle dolu çılgınca bir roman...

ISBN 975-316-761-X
9 789753 167611